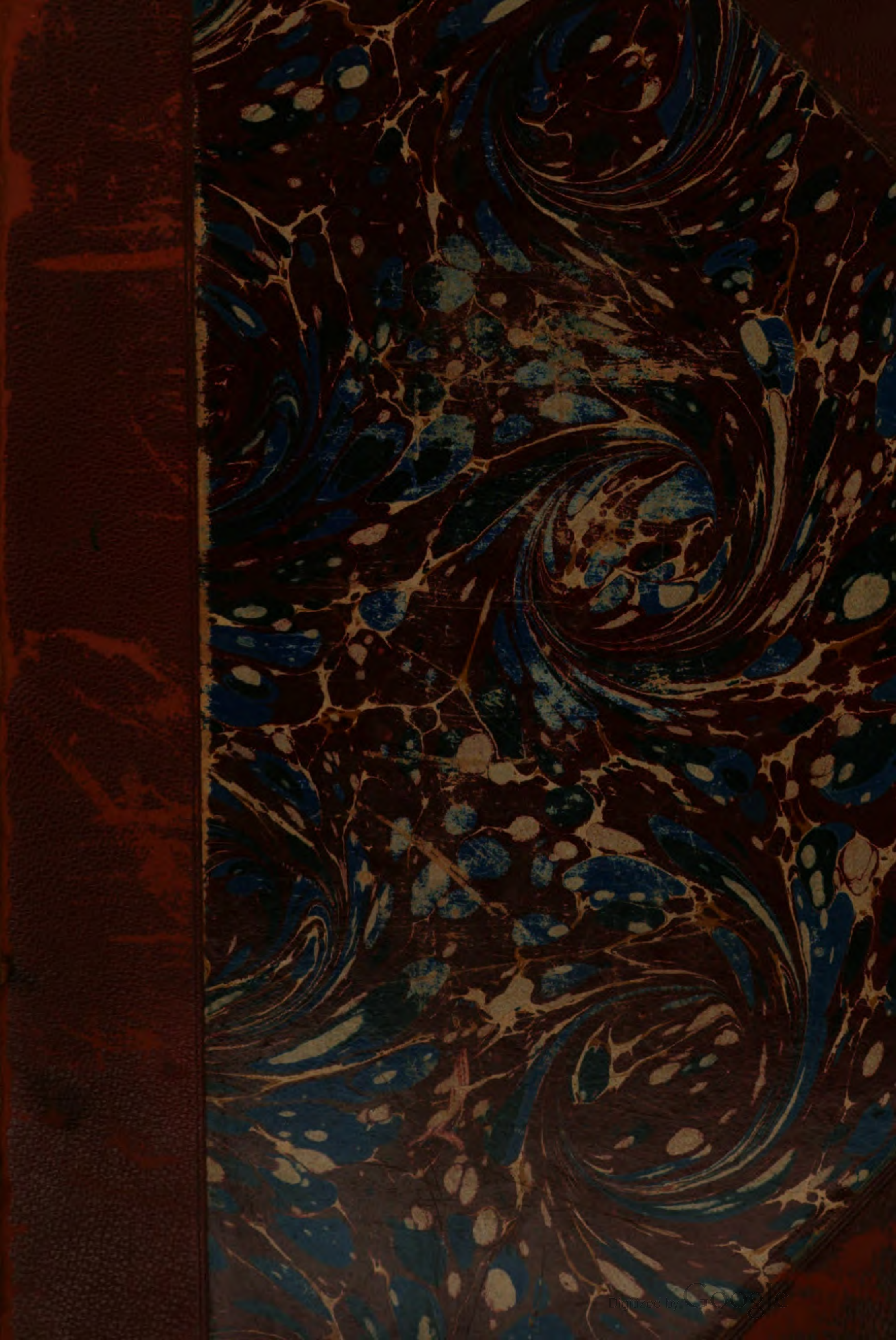

RIKSKANSLEREN

AXEL OXENSTIERNAS

SKRIFTER OCH BREFVEXLING

UTGIFNA AF KONGL. VITTERHETS- HISTORIE- OCH ANTIQVITETS-AKADEMIEN

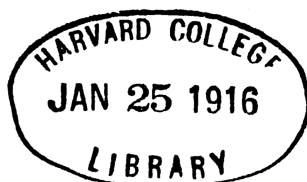
SENARE AFDELNINGEN

ELFTE BANDET

CARL BONDE OCH LOUIS DE GEER M. FL.
BREF ANGÅENDE BERGVERK, HANDEL OCH FINANSER

STOCKHOLM
P. A. NORSTEDT & SÖNERS FÖRLAG

Pris 12 kronor.

STOCKHOLM
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
1905

FÖRORD.

I Gustaf II Adolfs och Axel Oxenstiernas inre politik spelade bergshandteringen en mycket viktig roll. Det har därföre ansetts lämpligt att i ett band sammanföra de bref till rikskansleren, som företrädesvis angå bergverken, och till dem foga en del andra, som röra finansiella frågor af omedelbart samband med bergshandteringen, hufvudsakligen kronans kopparhandel.

Detta band innehåller sålunda först och främst bref från åtskilliga ämbets- och tjänstemän, som på ett eller annat sätt haft med bergverken att göra och om dem korresponderat med rikskansleren. Af dessa bref äro Carl Bondes de som sträcka sig öfver den längsta tidrymden och lämna de rikaste sakliga uppgifterna. En egenhändig relation af honom (tryckt sid. 148—151) ger upplysningar om hans ämbetsmannabana, hvilka dock icke äro fullständiga och icke fria från minnesfel. Bergverken lärde han känna redan under Karl IX:s tid, då han sattes till ståthållare öfver Kopparberget, och denna post behöll han under de första åren af Gustaf Adolfs regering. Sannolikt år 1613 förflyttades han till Västerås, enligt yttranden i hans bref för att öfvertaga Västmanland med Salberget i stället för Kopparberget, men faktiskt kom hans ståthållarskap fortfarande att omfatta äfven Dalarne. Under året 1618 och möjligen slutet af 1617 tjänstgjorde han såsom kammarråd men återvände snart till sin ståthållarepost och stannade där till år 1624, då han fick utbyta Västerås' län mot Jönköpings. Redan följande år lämnade han dock Jönköping, nu för att insättas i direktionen öfver konungens stora bergverkskompanier, Koppar- och Järnkompanierna. Efter deras misslyckande blef Carl Bonde några år ståthållare öfver Örebro län med Värmland — sålunda äfven nu med stora bergverksdistrikt inom sitt län. Från denna post kallades han år 1633 efter konungens död att inträda i råderegeringen i Stockholm och samtidigt tjänstgöra i räknekammaren med särskild uppgift att hålla

uppsikt öfver hela rikets bergverk. Därmed förbereddes sålunda hans slutliga förordnande till »gouverneur» öfver Bergskollegiet (Bergsamtet), då detta ändtligen år 1637 kom till stånd (fullm. 14 febr. 1637.). På denna post kvarstod han till sin död. Under åren 1644 (1643)—1645 förenade han därmed också ståthållarepost i Nora län, som omfattade Nora och Lindes bergslag. — Carl Bonde var genom sitt första gifte, med Beata (Gustafsdotter) Oxenstierna, svåger med rikskansleren.

Christer Bonde, Carl Bondes son, har brefväxlat med rikskansleren redan under sina studieår, inträdde år 1641 såsom assessor i Bergskollegiet och förordnades år 1644 att biträda fadern också i dennes sistnämnda län, fick själf år 1645 öfvertaga detta län samt förflyttades år 1648 till Örebro, med hvars län Noras och Lindes bergslag nu sammanslogs.

Peter Kruse skrifver i början af 1620-talet såsom enskild köpman om sina affärsförbindelser med kronan och rikskansleren. Vid det förutnämnda Kopparkompaniets organisation blef han en af dess direktorer och sattes (år 1625) till ståthållare »uti Kopparbergslagen med dess län och Tuna socken». Då länen reglerades efter tillkomsten af 1634 års regeringsform, stadfästes Peter Kruse såsom landshöfding i Dalarne och öfver Kopparberget. Detta sistnämnda utbröts dock, såsom nedan skall nämnas, år 1641 och lades till ett annat län.

Georg (Görg) Grissbach var till börden tysk och kom till Sverige såsom ingeniörofficer, men öfvergick redan under Gustaf Adolfs tid till bergverken och designerades af denne till plats i den bergverksstyrelse, han ämnade upprätta. När Bergsamtet kom till stånd, inträdde också Grissbach däri såsom öfverbergmästare.

Johan Berndes tjänstgjorde under 1630-talets förra del såsom kammarråd och blef efter Bergsamtets inrättande därjämte vice-president i detta. Med år 1639 fick han lämna kammaren för att helt och hållet ägna sig åt bergverken, och år 1641 utvidgades ytterligare denna hans uppgift, i det att en stor del af rikets viktigaste bergslager, Salbergs och Kopparbergs län samt Norberg, sammanfördes till ett län med Berndes såsom ståthållare. Sin post i den centrala bergstyrelsen behöll han därjämte.

Mera allmänt administrativ var Gustaf Leijonhufvuds ställning. Hans handläggning af en del bergverksärenden berodde därpå, att han var landshöfding öfver Närke och Värmland; det senare landskapet afskildes dock år 1639 till ett särskildt län.

Bergsman tillyrket var däremot Hans Filip Lybecker. Han tjänstgjorde under 1640-talet såsom bergmästare vid Kopparberget och hade därjämte uppsikt öfver bergverken i Norrland.

Till Bergskollegium hörde likaledes Erik Fleming, som redan på 1630-talet började sin tjänstgöring i detta ämbetsverk och efter en utländsk studieresa åter inträdde däri såsom assessor år 1642. Längre fram steg han till de högsta posterna af denna förvaltningsgren, blef 1651 landshöfding öfver Kopparberget efter Berndes och följande år president i Bergsamtet efter Carl Bonde.

Af samma natur som bergverkstjänstemännens skrifvelser äro helt naturligt brefven från Kopparbergsmännen själfva. Åfven dessa hafva därföre fått plats i föreliggande band.

En särställning bland dessa korrespondenter intar David Fredrik Siegroth, liksom Grissbach en till Sverige inflyttad tysk. Åfven han hade verkat såsom bergmästare redan före Bergsamtets tillkomst och fick plats i detta ämbetsverk, men hans bref till rikskansleren röra icke bergverken utan saltberedningen, som sorterade under Bergsamtet och ställts under hans särskilda ledning.

Af bref rörande kopparhandeln och andra finansfrågor upptagas i detta band tre serier, från Erik Larsson von der Linde, från Conrad von Falkenberch och från Louis de Geer.

Erik Larsson var köpman och inträdde liksom Peter Kruse i början af 1620-talet i kopparkompaniet. År 1627 förordnades han till faktor öfver kronans räntekammare och kom därmed i medelpunkten af såväl finanspolitiken som uppköpen och leveranserna för kronans räkning. Räntekammaren lämnade han med nyåret 1629, men användes fortfarande i en mängd transaktioner af olika slag, sattes år 1630 till »faktor öfver krigsstaten» och skickades följande år till Holland för att där leda både kopparens försäljning och andra viktiga finansiella operationer. Före afresan hade han erhållit adelsbref, dat. 7 jan. 1631. Uppdraget i Holland återkallades dock vid årets slut, och Erik Larsson måste inställa sig hos konungen för att göra räkenskap; när han efter dennes död åter reste till Holland, år 1633, var det för att ordna affärerna och återvända till Sverige. I jan. 1634 skickas han ut på nytt af förmyndarregeringen, men återvände redan på sommaren.

Conrad von Falkenberch (han skref själf regelbundet Falkenberch, icke Falkenberg) utsändes år 1626 för att studera bergshandteringen och i andra uppdrag. Två år senare afgick han såsom hufvudsakligen finansiell agent till Holland och stannade

där till Erik Larssons ankomst 1631. Vid dennes återkallande måste emellertid Falkenberch återtaga sin post i hans ställe, och först sommaren 1633 fick han återvända till Sverige, där han blef en af förmyndareregeringens dugligaste ämbetsmän. Hans bref från dessa senare år röra dock andra ämnen och äro därföre icke här upptagna.

Louis de Geer är den svenska handelns och den svenska brukshandteringens främste man under denna period, men trädde i olikhet med Erik Larsson och Peter Kruse aldrig direkt i svenska kronans tjänst. Hans bref härröra därföre icke från något direkt uppdrag utan angå olika sidor af hans affärsförbindelser med kronan och rikskansleren. Endast krigsåren 1644—1645 utgöra härifrån ett naturligt undantag.

Vid redaktionen af samtliga bref har utgifvaren så långt möjligt varit sökt i noter bifoga sådana upplysningar, som af brefvens innehåll erfordrats. Sålunda äro en del aktstycken, hvartill brefven referera sig, aftryckta, eller hänvisningar gjorda till vederbörande samlingar. Det torde dock icke vara öfverflödigt att anmärka, att hufvudkällorna för både bergverkens och kopparhandelns historia för denna tid äro att söka i sådana, hittills otryckta samlingar. Bland dessa finnas numera särskilda serier af »Handlingar rörande bergverken» både i Kammararkivet och i Riksarkivet, och Bergskollegii gamla arkiv, började med 1637, är till stor del i behåll; vissa serier hafva numera blifvit deponerade i Riksarkivet, återstoden finnes i Kommerskollegii arkiv.

Såsom bihang till detta band äro slutligen tryckta åtskilliga tabeller öfver Sveriges import och export sjöledes åren 1637—1640 och 1645. Angående dessa tabeller hänvisas till vid dem fogade efterskrift. I samlingen i Riksarkivet föreligger utom de här tryckta ytterligare några längder af samma art, men dessa utgöra dels summariska sammanfattningar af siffror, som ingå i de här tryckta hufvudregistren, dels korta sammandrag, som icke specificera varuslagen, och hafva därföre uteslutits vid tryckningen. Till ett par listor för 1640 finnas dubbletter i Kammararkivet, där också två mindre utförliga exportlängder för 1641 äro förvarade, till hvilka ingen motsvarighet finnes i Riksarkivets samling.

Redaktionen af detta band är, med undantag för ofvannämnda efterskrift till bihanget, ombesörjd af undertecknad.

Nils Edén.

INNEHÅLL.

CARL BONDES

BREF

TILL

RIKSKANSLEREN

AXEL OXENSTIERNA

1611—1650

1. (*Egenhändigt.*) **Näsgård den 3 Juni 1611.**

Danskarna tros ämna infalla i Västerdalarna eller Värmland. C. B. skall på K. M:ts befallning inrycka i Jämtland. Närmare meddelanden i bref till drottningen.

Broderligh och venligh helsand försendt med Gud alzmectigh nu och altid. Kiere Bror Axsell Åxsenstierna, din helsa och velmåga er migh altid kiert att förnima, och betackar min Bror venligen för alt gått, som du migh befuist hafuer, dett jagh gerna igen förskylla[r] och förtienar, den stund jagh lefuer. K. B., huad tidingar her er, så hörres vell, att Juten vijll in i Vesterdallarna eller Vermeland, men i Jemteland seies föruisa, att han skall hafua der en hop fremat folk, dåck Jutar eller Norbagga. Jagh hafuer efter K. M. befalningh [tänkt] den 11 Junii begifua migh på vegen dittått med en hop folck, Gud gifue til lycka, och hafuer K. M. befallatt, att man der skulle slå en skanzck och låtta Jemterna suerie under Sueries krona igen, om Gud gofue lyckan til att man dett finge in, huilkett man förhoppas. Jagh menar, att jagh skall blifua 4 tusan stark. Huad mer her er, får min Bror see aff den copia aff dett breff, som jagh sender till H. M. Dråtningen*). Mitt bod hafuer jagh utt til syster Anna och faster och beder digh, Kiere Bror, att mina kleder, som hoss digh på Fiholm ere, måtte blifua der til tes, om Gud vijll, jagh skall komma igen. Ditt fööll er her med stodett och er rett lustigt. Jag hafuer och nu förat löctatt att handla med almogen her uppe. Gud låtte oss finas och alla våra gode vener med helsand. Och be-

*) Hvarken originalbrefvet eller kopian har anträffats. Om anfallsplanen mot Jämtland kan jämföras Karl IX:s bref till Dalkarlarna af 10 Juni 1611, Riksregistraturet.

faller digh, K. B., Gud alzmectigh samt allt dett du vell vijlt bode til lif och si[e]ll. Hastigt aff Ness gård den 3 Junii 1611.

D. T. B. O. V. A.
Carl Bonde mp.

Utanskrift: K. M. til Suerie alles vår nådige Herre och Konungz högbetrode man och ricksens råd, den edlle och velborne her Axsel Oxsenstierna till Fiholm och Tijdön, min tilförlåtande gode ven, detta venligen.

---

2. (*Egenhändigt.*) **Kopparberget den 16 Juni 1611.**

Dalkarlarna vägra att lyda befallningen om infall i Jämtland. De hafva haft ett möte och beslutit att stanna hemma för att försvara sitt eget land. Förfrågan, om Ulf Bonde stupat.

Min broderlige och venlige helsand försend med Gud alzmectigh. Nest all löcönskan och velfärd så betackar jagh min K. B. för alt gott, dett jagh migh altid om beflitta skall till att förskylla, och gifuer digh broderligen til kienna, att den resan, som K. M. migh befalt hafuer ått Jemteland, er affslagen, ty dee befructa sigh, att fienden skall falla in her i Dallan. Och var jagh oprycт med alt dett folck her var till Dallan, ty hitt ifron dem kom så hastig bod, dågh hafuer der varitt 4 faner folck, och ere stragx till rygia dreffne och som man menar sigh til att försterkia. Her er sådan folck, så dee intett vetta, huad dee vella, eij låtta sigh aff andra regiera eller undervijsa. Gud hielpe migh vell hedan. Sin egen skriffuare i Dallan hafua dee hafft i kistan och sega fritt utt, att huad K. M. bref jagh dem förelesitt hafuar er intett K. M. breff eller befallni[n]gh utan min befalning och dict, så jagh vett intett, huru lenge jag lefuer her för dem, och haffua her uttspritt, att min bror Jöns Bonde skall vara römd ått Dannemarck, på dett att dee skolla hafua beter orsag emott migh. Och hedan kan jag intett komma. K. B., jagh hafuer och förnumitt, tett Gud betre, om så sant er, att min bror Ulff Bonde skall vara slagen. K. B., skriff mig till, om så er, eller om Jöns Bonde er der, giör vell och bed honom skrifua mig till, huru dett med dem tilstår. Jag er her såsom ifron alla goda vener affskilt och råder så mökett som »kiör utt hunden och gå si[e]lff effter». Hella landett her hafua sielue hafft ett möte i Dalla och

der beslutit, att ingen her ofuan Longhedan skall draga nogen stad, utan her vella de sigh försuara*), sosom och skreuitt til Nårge, att dee skolla sittia stilla och intett draga hitt, så villia dee her intett draga til dem, och att dee skulle senda hitt dee Suenska föredare, som der ere. Och seia dee, att grefue Axsell skall vara der inne och vij[ll] falla in her i Dallan. Huad santt er, vett man icke. Gud hi[e]lpe oss alla. Och befaller dig Gud samt

---

*) Beslutet är i afskrift bilagdt Bondes bref. Det lyder:

Vij menige mahn, som biggie och boo ij Östere Dallerne, göre vieterligt oss hafue förnumitt, att K. M:tt vår allernådigste Herres höghbetrode mahnn och ståthollare, ährlich och välbördigh Carll Bonde, skall varra ij den mähningh, at han vill ledhsaga här ifrå landzähndan de ryttare, som nu utaff Bergzlagen anteknadh och uprustadh ähre, inått Jämptelandh. Dedh vij ingelunde kunne eller ville effterlåtte, aldenstundh Gref Axxell medh andre afellingar ligie här vidh Noriskie grentzen medh itt stortt taall folk till häst och foott. Huarförre vill vij theres saak förfechte hoss K. May:tt, huilkenn visserligen ickie vill vår[t] verste, uthan at vij skulle bliefue beholdne, ickie allenast för vår eigen skuldh, uthan och jemväll för kopperbrukett skull, hvilket leteliget bliefuer ödelagtt, huar vij fatige mähn skolle effter Carll Bondes påbodh begiefua oss medh samme ryttare ijfrå vår landzähnda. Dedh vij då alldrigh kune troo att H. K. M:tt dedh vill begera, nähr H. K. M:tt retelighen bliefuer beretet, uthij huadh fara som nu vår fatige landzähnda nu [!] stadder ähr. Och opå thet att velbördigh Stathollare må vätte, at deta ähr vår alvar och fulkomblige meningh, så at hvarken vij eller för:de Kopperbergz ryttare velle bliefue honnom härifronn følghachtigh, så hafue vij latit några gode mähn setie viterligen sienne bomerken här under. Dattum Lexsandh den 10 Junii 1611.

Att dette så besluthet och belefuadh åhr utaff mehnige mahn medh åhnhelligh rååd och samtike, setie vij pastores vore singneter här under, effter menighettenes begerendh.

Elaus ij Lechsand. Ijsacus. Boëtius. Johannes.

Aff Mora soken
10 bomärken.
Aff Lijxandh
6 bomärken.
Aff Orssa
6 bomärken.

Aff Retvick
6 bomärken.
Aff Gangneff
3 bomärken.
Aff Aall
6 bomärken.

De fyra pastores, som undertecknat beslutet, torde hafva varit Elaus Ingilberti Terserus, kyrkoherde i Leksand, Isacus Olai Lerander, kyrkoh. i Orsa, Boëtius Olai Moræus, kyrkoh. i Mora och Johannes Birgeri Moræus, kyrkoh. i Elfdalen.

alt dett du vell vijlt til liff och siell. Hastigt aff Kopparbergit den 16 Junii 1611.

D. T. B. O. V. A.
Carl Bonde mp.

Så snart her blifuer någett mer giort til sakan emott vora fiender, skall jag skrifua digh till. Gudh hielpa K. M. och alt hans medfölie, att huar måtte komma til sitt. Her er bod ifron K. M. effter itt tusan man. Om dee vella dett tillåtta, vett jag icke, dy dee ere nu i Dallan, derom och ingen suar er ennu hitkommin*). Farvell.

---

3. Kopparberget den 4 Mars 1612.

En uppstudsig knekt, som fogdetjänarne skulle häkta, har blifvit ihjälslagen, då han gjorde motstånd. Hans syskonbarn, en annan knekt, har i vredesmod slagit en bonde till döds och sedan rymt till Stockholm. Rättegång mot en man, som fört förgripligt tal om drottningen. Ingen fiende höres af, och Dalkarlarna säga sig nu vilja draga in i Norge. Vattenbrist vid Kopparberget.

Minn broderlighe och kärlige helsan *etc.* Käre Bror, Axxell Oxsenstiern, din longvarigh vällmågo ähr mich af hierttat kärtt att förnimma, och tacker min Käre Bror vänneligheh för altt gått beviest, dedh jagh och gärnna ighen förskyller, then stundh jagh lefuer. Och giefuer digh vänneligheh till kenna, att uthij Hedemora socken var ähn [ɔ: en], benempt Labbe Johan, den der sigh otilbörligen hade hörra låttitt médh skällande och hottande, att han ville vara anförarre, der så motte tillgå, som dedh gäck utij Jacob Nääfs tiedh ij Thuna, och mickiett mähr, som jagh intet kan opnempna. Klagade så fogtten på Sätter opå samma knechtt, och då var Michell Olssonn hoss mich på Nääs. Befalte så jagh hans höfvitzman Jöran Olssonn, att han skulle låtta taga honnom och sättia honnom uthij kijstan på Sätter, ty fogtten opå gården beschvärade sigh, att nähr som fogttekarrerne skulle draga och utfoddra, hvadh som behöfues, och [ɔ: att] han medh sin hoop slo dem och försvarrade bonden och mähr sådanne öfuervoldh. Nähr som höfvitzmahnnen sende boodh effter honnom medh knechtterna, så kunde de inttett få

*) Jfr Karl IX:s bref till Dalkarlarna 21 Juni, 18 Juli, 6 Aug. 1611, Riksregistraturet.

honnom, ty han ville intett giefua sigh, slogh så ähn af dem till honnom medh en yxxehammar i hofvedeth, ty den andre sprangh till honnom medh en tellieknijff, finge så faatt honnom och förde honnom så till Sätter gårdh, och der lett fogtten slå ähn halssringh på honnom. Och han blef så dödh der effter trij dager. Nu hafue de samme, som så toge faatt opå honnom, lagtt sitt vietnessbref här hemma, ty de ähre opå tågh — till vätta, om dee ickie nödigets till at giefua hugh opå honnom, om de ickie ville hafua hafft hugh af honnom. Så hafuer han ett syskonnebarnn, benempt Labbe Jönns. Nähr som jagh nu senest om Pålsmesa tallade medh almogen utij Hedemora sockennestugu, och samme Labbe Johan, som dödh blef, hans hustru stodh der opå, att honn ville hafua liefvett af knechtterna, som honnom fonga skolle, svarade jagh hennee, att honn skulle bieda, till laaga tingh bliefuer, så skall hennee skee rätt. Så schwarade honn och den Labbe Jönns, att de ville sielfue görre sigh rätt och slå dem, som hennees mahn hafuee slagictt, och i dedh som de ginge uthur tinghstugun, så mötte denne Labbe Jöns en bonde på gattun, som var hemma der uthe opå landett, och högh så samma bonde, så att han lågh räntt för döden, och han römde så sin koess. Detta giorde han altt ij den harmen, att han ickie feck fremmia sin villia på dem, som sloge hans stalbroder. Och nu var han hämkommin, mähn så schnartt han förnam, jagh kom op igähn, drogh han af medh sin stalbroders hustru och ditt till Stockholm, och vill han der giefua sigh under drabanterna och hustrun klaga effter mahnnen. Och hafuer samma Jönns låtit läije sigh till knechtt för sextie d[ale]r s[ilfve]r, och nu drager han så sin koess. Moste nu samme bonde på nytt förskafue sigh ähn anner knecht ij hanss stadh eller och gå sielf åstadh.

Så hafuer jagh och ij dagh vedh Kopperbergiett hollitt laaga tingh och hafuer hafft ähn förre, som hafuer suttitt uthij sin druckenstugu och brukatt sin onyttige mun opå Hennees May:tt, min nådigste Drottningh, och sagtt, att H:s M:tt motte rägere ij helfvette och ickie här, och ähr deraf till kommit af den, som hafuer varitt hytteförrestondarre. Åhr ähn Tysk, såsom hans dom utviesser, nähr som han ditt komber, och ähr han dömpt effter dedh 9 capitell ij Konungebalken, och sitter här ij kistan. Huadh som till saken skall görras, veett jagh intett viedare, uthan huru digh härom tyckes, om thet skall angiefvas hoss H:s M:tt eller eij, och om han ickie hafuer fleere medh sigh, eller om han samme taall tillförende hörtt. Och ähre sex vättne opå hans ordh,

åhndogh han giefuer förre, han hafuer mentt den hytteförrestondaren, Cristofer Lutherbach. Huadh som min Broder hårom tyckes låtte mich schvar bekomma, låtter jagh mich medh nöija. Huadh som mähr ähr, så höres här inttet utaff någonn fiende uthij Dallarne, som mahn kan seije af, dogh låtter Dallekaren sigh höra, att de gerna ville in ij Norgie, der de mahn finge beskedh, om de skulle dragga åstadh eller eeij. Huadh som de ville mähr görra, kan jagh intet vätta, nähr som alfvar komber. Hans Larssonn Dallehöfvitzmahn ville de hafva medh sigh. Huru här ståår till veedh Bergiett, så ähr här så lijttett vatten, så att mestepartten af bergzmähnnerne fåå intet blåssa för vattulössa skuldh, ty den starcka vintteren hafuer här frussitt altt vaattnett bortt. Huadh mähr ähr kan jagh inttet så skriefua, uthan befaller digh *etc.* Af Kopperbergett then 4 Martii åhr 1612.

D. T. B. O. V. A.
Carl Bonde mp.

---

4. (*Egenhändigt.*) **Rinkesta den 15 April 1613.**

Återkommen från en resa till Småland. Konungen har jämte B. besökt Salberget och därvid föreslagit, att denne skall mottaga äfven detta i befallning, men B. anser sig ej kunna förestå så mycket. Däremot vill han taga Salberget och förena det med ståthållareskap i Västerås, om han blir af med Kopparberget. Om hans stundande bröllop.

Min broderlige och venlige he[l]sand *etc.* Och tackar min Kiere Bror på dett fliteligaste för alla broderliga befuista velgerningar, dem jagh migh altid skall om beflita igen till att förskylla och förtiena, den stundh jagh lefuer. Och gifuer min K. B. til kiena, att jagh er nu opkomin fron Småland igen med helsan, Gud skee loff. Så, Kiere Bror, senast jagh var med Hans K. M. ved Sallebergit, då vijlle Hans K. M. endeligen hafua, att jagh skulle blifua deröfuer med, dett jagh nekade att eij kunna förestå så mökett, utan Hans K. M. vill taga migh från Kopparbergitt, så vijlle jagh gerna blifua der och på Vesterås, ty den som er ved Sallebergit skall dogh hafua omack att handla med almogen i Vesmanaland. Der min Kiere Broder kunde migh dertil hielpa, bode jagh gerna, och blifua aff med Kopparbergit, ty dett er så

långt fron goda venner. Endogh H. K. M. suara migh, att jagh man tuå eller tree gånger åm årett skulla man [!] draga ditt up, ty fogden kunne der bestella alt huad som [att] bestellas vore, ner som med almogen vore handlatt. Om min K. Bror hörer någett tallass herom, så vett han besked herom. Kiere Bror, om der er någen årdningh giord, huad som man skall hafua i lön, att jagh dett och måtte få vetta, ty jagh hafue[r] i detta år icke en fürck aff K. M.

Och sender min tienare dit med en hop brölopzbreff, som Morkiera*) fick honom. Och om dett vore min Brors legenhett att skrifua migh en sedill till, om du tror, att Hertigh Carl Pihillip icke drager uttått Rysland innan den tiden, som mit brölop skall stå. Jagh hafuer skrefuett några till der i hofuett, som vijlle vara migh föliactige. Kiere Bror, jagh kan digh intett lenger bemöda med min skrifuelse, utan min k. morkiera fru Karin lätter så venligen och kierligen bettacka digh för dett breff, som hon aff Dråttningen bekomit hafuer. Bror Gabriell komar inan några dagar ditt till Stocholm. Kiere Bror, helsa syster Anna med min tienst och tusan goda netter. Och befaller digh *etc.* Hastigt aff Rinkestad den 15 Aprillis 1613.

D. T. B. O. V. A.
Carl Bonde mp.

---

5. (*Egenhändigt.*) **Näsgård den 6 Maj 1613.**

Allmogen i Bergslagen lofvar att utgöra de 2 daler af hvar 16 spann i utsäde, som K. M:t begärt, men Dalkarlarna vilja ej gifva mer än 1 daler. Dalaknektarna äro åter uppstudsiga, äfvenså deras höfvidsmän. Flera högmålssaker remitteras.

Min br[o]derlige och veluilige helsand *etc.* Kiäre Bror Axsell, din velmåga er migh kiert att förnimma, och tackar digh för alt broderlige befordran samt alla velbefuista velgerningar, dem jagh i alla måtta gerna effter min ytersta förmågen igen förskyllar och förtienar. Kiere Bror, jagh hafuer effter H. K. M:s befallningh**) handlatt med almogen her i Berslagen om dee 2 daller aff huarie 16 spanne sede, dem dee och uttlåfuatt hafua, men Dallekarana vella inttett giöra mer en en Dallar aff 16 spanne sedtunna, och Torssånger holla sigh ved Dallan. Gud gifue, att dee dee andre

*) Sannolikt C. B:s blifvande svärmoder Barbro Axelsdotter Bjelke, enka efter Gustaf Gabrielsson Oxenstierna och bosatt på Rinkesta.

**) K. M:ts bref till alla landsändar af 22 Mars 1613, i Riksregistraturet.

icke på ny giöra upstusige med sigh. Jagh hafuer befallatt fogderna att pantta dem, som icke vella goduiligen uttgifua dem, men dett actas föga, synerligen i Dallan.

Kiere Bror, jagh sender åtter en hop högmols saker till Karl Olson, att hitt måtte komma suar på dem. Skrifuer jagh och K. M. till om all legenhett. Och stella de knecterna sigh så mottuiligh, så att ingen kan komma till retta med dem. Dee hafua i nest förleden söndagh, som var den 2 Maij, så ner slagit bergmestaren ihiell på kiörkeuallen, der presten och lenzmanen icke hade varit. Så hafua dee tuå gonger giort honom. Deraes höfuit[s]men vella blifua hemma och taga utt sin fulla lön, dog hafuer jag dem tilsagt, att dee skolla draga med, och sender jagh Kall Olson nampn på kne[c]terna, att dee måtte få någett straff. Kiere Bror, så hafuer jag i morgon, om Gud vill, actatt migh till Rinkestad. Her var Morkieras*) bod effter migh, och jag kunde inttett föra komma, ty her er så nog att giöra. K. B., holt migh til goda, att jagh så hastigt digh med min ringa skriffuelse moste bemöda. Och befaler digh *etc.* Hastigt aff Ness gård den 6 Maij 1613.

D. T. B. O. V. A.
Carl Bonde mp.

---

6. (*Egenhändigt.*) **Väsby den 6 Maj 1613.**

Begär förord till några förläningar. Skall förkunna freden (med Danmark) i Västmanland.

Min broderlige och kierlige helsand *etc.* K. B., jagh hafuer förnumit, att Johan Jöranson blifuer aff med Skofteby, som Her Oloff Gösteson tillhörde. Om så er, K. B., att den, som dett dog igen finge, icke måtte få dee goss, som effter saligh faster Fru Ingebor[g] honom tillfölle, ty Hertigh Johan hafuer låfuatt migh så monga, som ligia i förstendömit. Förhoppas, att min Bror er migh herutij behielpeligh, att jagh dem måtte bekomma. Kiere Bror, giör vell och kom migh ihogh om Öland eller någen anan stad, som digh tyckess best vara, och du vest min legenhett. Jagh moste nu draga omkringh i Vesmanaland och förkunna om freden, fören jagh får draga hem. Och befaller digh *etc.* Hastigt aff Vesby den 6 Maij 1613.

D. T. B. O. V. A.
Carl Bonde mp.

*) Se noten sid. 9.

7. (*Egenhändigt.*) **Rinkesta den 8 Juni 1613.**

Tacksägelse för A. O:s deltagande i B:s bröllopsfest. Förfrågan, om konungen skall komma till Bergslagen, och huru det blir med fullmakten på Salberget. Missnöje bland Kopparbergsmännen med vägningen vid kronans våg.

Min broderlige och veluilige helsand *etc.* Kiere Bror Axsel Oxenstierna, nest all velferdz' löchönskan så betackar jagh digh för alt gott, som du migh giort och befuist hafuer, och synnerligen för dett stora omack, som min Bror för migh nu hade på min hederzdagh. Jagh skall altid finas tacsam, så lenge jagh lefuer, och igen förskylla och förtiena i alla måtta, som jagh kan och migh mögeligit er. Kiere Bror, jagh vett icke, om dett er digh vijterligit, att Lorenz Vognner[ɔ: Wagner] hafuer gifuit bort Stenzholm sin broder Daniell Vognner. Huad min Broder derom synes, om man skulle något talla derom, står i hans skiön. Kiere Bror, som du migh lofuade att skrifua migh till, om K. M. vijll komma dit up, eller och om den fulmact på Sallebergit, beder jagh gerna, att jagh finge någen suar. Kiere Bror, Seued Rebbingh vett vell att beretta digh om Anders Fordell, huru han holler hus ved Kopparbergit, så att be[rg]zmennerna vella intett vega och komma i Kronans vogh. Om sådant skall dem blifua hollit till goda, vett man icke, huru gå vijll, effter dee ere nogh galnne, för han hafuer icke behoff att giöra dem galnare. K. B., holt migh til gode, att jagh digh med min ringa skrifuelse bemödar. Och befaller digh *etc.* Hastigt aff Rinkestad den 8 Junii 1613.

D. T. B. O. V. S. L. J. L.
Carl Bonde mp.

8. (*Egenhändigt.*) **Västerås den 25 Juni 1613.**

Tvist om dagsverkena från Dingtuna socken. Begär underrättelse om tiden för konungens ankomst.

Min broderliga och kierliga helsand *etc.* Kiere Bror Axsell Oxsenstierna, din longuarighe helsa och velmåga er migh aff alt

hierta kiert att höra. Derhoss tackar jagh min Kiere Bror för alt gått befuist, dett jagh i alla måta igen förskylla vill och förtiena. K. B., så hafuer hustru Anna Hanss Erson klagit sigh, att fogden her ved slåttit vill endeligen hafua alla årliga dagxuerken, som aff Dingtuna soken kunne falla. Dogh hafuer hon fått H. K. [M:ts] breff derpå, men likeuist haffuer jagh på min K. B. vengna sagt ått fogden, att han skall sigh med dem intet befatta, fören han får m. K. B. breff. Så hoppas jag och, att min Kiere Bror varder mig en liten sedell tillskriua[ndes] om H. K. [M:ts] tilkomst ditt up i landett. Och befaller min Kiere Bror *etc.* Hastig aff Vesterås den 25 Junii 1613.

D. T. B. O. V. S. L. J. L.
Carl Bonde mp.

---

9. (*Egenhändigt.*) **Näsgård den 30 Juni 1613.**

B. frågar, om han skall resa till Stockholm, i fall konungen icke kommer upp till Bergslagen. Om refningen i Dalarna. Begär utslag i insända högmålssaker och svar på föregående bref.

Min broderlige och venlige helsand *etc.* Och er min k. begeran, att min Kiere Broder vijlle migh itt gått råd meddella, om jagh skall snart komma till Stocholm, så framt H. K. M. icke kommer hit up. Jagh vijlle och gerna fordra på min sagh, huarföre jagh skall tienna sosom och på H. K. M:z verff, som her kan vara till att bestella. Jagh hafuer vell skrefuit Kammerråd till, synnerligen om refuan i Dallan. Dee vore hoss migh på Rinkestad Dallekararna och begerade, att jagh skulle fly dem refuan i höst, så snart som dee skera åkeren. K. B., så hafuer jagh nu tuå gånger sendt Carl Olson fiskallen några domar och synnerligen om en, som sitier her ved gården i kistan, som slogh en ihiell, ner som han logh och såff, och aldrigh tretta ett ord med huarandra, att jagh måtte få besked derom tilbaka igen. Jagh skreff och fron Vesterås till digh om daxuerken i Din[g]tuna såken, som begera[s] till slåtit aff dem. Hans Ersons hustru bad migh derom. Utij huad måtta jagh kan tiena min K. B. så giör jagh altid gernna. Och latter min kiere hustru helsa digh med sin syster-

lige tienst och tusan goda netter. Och befalar min K. B. *etc.* Hastigt aff Ness den 30 Junii 1613.

D. T. B. O. V. S. L. J. L.
Carl Bonde mp.

(*På en lös lapp.*)

Kiere Bror Axsel Oxsestierna, jagh fick ret nu vetta, att Peter von Beriken hafuer fått breff, att han skall vara öfuer Löfåsen, som jagh hafuer. Om så er, vett jagh vijst, att du deraff intet vett. Om Bureus icke hafuer dett till vega kommit, eller om min K. Broder kunde hielpa migh annarstedess, såge jagh gerna, ty jagh ser, att Petter hafuer dem, som honom vilia hafua hitt. Han skall hafua beretatt, att han förstår sigh beter på sölffbruck en jagh, och var aldrigh derved. Hoppas min K. B. suar tilbaka igen. Farer vell.

D. T. B. A.
Carl Bonde mp.

---

10. (*Egenhändigt.*) **Kopparberget den 7 Juli 1613.**

Ber om A. O:s bemedling för att få behålla lagmansräntan af Dalarna, som grefve Abraham (Brahe) fordrar. Begär resolution angående en fånge.

Min broderlige och veluilige helsand *etc.* Och beder min Kiere Bror, att han vijlle vara migh behi[e]lpeligh, att jagh måtte få beholla den lagmanzre[n]tta, som fallen er, så lenge som jagh hafuer varit her, ty jagh hafuer ju hafft omack derföre, som jagh och nu moste ått Dallan och syna sognerna emellom på deras skogh, dett lagman bör att göra. Grefue Abraham vill hafua henne, endog almogen neka dertill, effter han icke hafuer K. M:z breff. Jagh hafuer och skrefuit Cameråd till, att dee vijlle laga, att jagh måtte få någit för min ti[e]nst. Jagh hafuer ick[e] en firigh, ty dee sagöran begerar jag intett. Och om min K. Bror kunde skafua migh suar med denne min tienare på en fonge her sijter, som jagh hafuer skrefuit Carl Olson till och sent honom domen*). K. Bror, halt mig till goda, att jagh så offta skrifuer dig

*) K. M:ts resolution i flera högmålssaker 2 Sept. 1613, Riksregistraturet.

till och digh bemödar. Och befaller digh *etc.* Hastigt aff Kopparbergit den 7 Jullii 1613.

D. T. B. O. V. S. L. J. L.
Carl Bonde mp.

---

11. (*Egenhändigt.*) **Väsby den 25 Mars 1614.**

Om utskrifning i Dalarna och försändning af 200 man därifrån till Lifland.

Min broderlige och ve[l]uillege helsand *etc.* Och tackar min Kiere Broder för alt gått och synerligen för dett att du lett syster Anna komma hitt. Gud gifue, jagh kunde både dett och alt anat igen förtiena, som jagh mig om skall beflita. Och sender min B. it breff, som jagh i afftons på tinget bekom från Carl Gyllensticrna*), der min K. B. kan förnima, huru sakan sigh hafuer der i Dallan med utskriffningen, och er vell till att befrocta, att om den utskriffningh för sker, en som peningarna ere utgifne, så att der blifuer tumullt aff. Dee tu hundra man, som åt Lifflan skall, skolle i tid tilseias, huem som dem her skall annama, deet sades Hans Nilson. Om dee den 1 Maij skolla vara i Stocholm, så skall nu snart mönstras uttur dee andre faner. Jöran Olsons fana er 171 man starck, Hans Matssåns er 166, deraff skolla dee 200 man tagas. Vil hafua migh rädfrågat h[os] min K. B., huru jagh migh utij sakan stella skall. Och befaller min K. B. *etc.* Hastigt aff Vesby den 25 Martii 1614.

D. T. B. O. V. S. L. J. L.
Carl Bonde mp.

---

12. (*Egenhändigt.*) **Väsby den 11 April 1614.**

Om dotterns döpelse. Förklarar sig icke hafva utlämnat någon koppar i strid mot K. M:ts befallning. Skall sända silfver till Stockholm. Bly finnes ej tillräckligt för alla smältugnarna.

Min broderlige och velluillige helsand *etc.* Kiere Broder Her Axsell, en flitigh tacsiellse för alt gått befuist, som du migh i så

*) Ej anträffadt.

många måtta giort hafuer, dett jagh effter min ringa legenhet igen gerna förskyllar och förtienar, och synerligen för den omack min K. B. nu hafuer hafft att senda bod om min lilla dåtter. Så hafuer Rederfort stått i din stad fadder, och hafuer jagh låtit kalla henne Karin effter salligh faster på Toresiö. Derhoss, K. Broder, så tackar jagh digh, att du migh tilskreff med den enspennaren om kopparhandelen. Så skall min Broder intet tenckia, att jagh skall någen låta bekomma någen koppar. Om fogden dett giör migh oåtspurdt, dett må han sielff suara till. Jagh befatar migh intet dermed, utan Sijmon Dijppeken och Johan Krus, som Hans K. M:tz tenckesedell lyder. Dee måge seia på migh, om någen vijll; kan det finas att min sedell på någen sådan handell, så måste jag suara dertill; dogh jag vett, att det intet fins. Skall och med dett snaraste senda sölff herfron och till Stocholm. Alla boguerka gå nu fort, doch hafua vij intet en kuna få så möket blly, som alla smelteungna kunna gå. Kiere Broder, holt migh til goda, att jagh så hastigt skrifuer, jagh hade rus i går. Hellsa syster Anna på våra vengna och flere goda venner. Och befaller digh *etc.* Hastigt aff Vesby den 11 Aprillis 1614.

D. T. B. S. L. J. L.
Carl Bonde mp.

---

13. Till A. O. samt andra riksråd och kammarråd i Stockholm.
Väsby den 14 April 1614.

Har mottagit rättegångs- och köpmansordningarna och i enlighet med den nya skjutsfärdsordningen tillsatt gästgifvare. Om utskrifningen i Dalarna, ras i Sala grufva och arbetets gång därstädes.

Mijnn vellvijlige och vennlige helsann sampt huadh mera gått *etc.* Edle och velbornne Herrar *etc.* Och haffuer j[agh] bekommijtt Eders Herlighetz skriffuelsee sampt medh rette[gånngz och] kiöpmännsordningh, som i Örebroo bleff giordh, [s]kall och [medh] flijtt effterkomma, huadh som H. K. May:tz [vijllic der]utinnan er*). Giestgiffuare haffuer jagh saatt på alla väger, och skall

*) I Riksregistraturet finnes ett bref af 26 Mars 1614, utfärdadt af kanslern och kammarrådet, till alla ståthållare i landsändarna, hvarmed rättegångs- och handelsordningarna öfversändas. Tryckt i *Axel Oxenstiernas skrifter*, I: 2, sid. 160.

huar giestgiffuare haffue enn taffla, på denn ena sijdann K. M. vapnn och denn anndra ordningenn påskriffuijtt, sampt huar lenzmann ett manndatt aff dem I migh sände. Och nu haffuer Carll Gyllennstiernna lychtat i Dallarnna att upbera Elzborgz lösenn och ähr nu i Bergzlagenn, och haffuer fördrögz och medh utskriffningenn i Dallann fördenskull. Er fördennskull mijnn vennlige och flijtege begierann till Eders Herligheter, att I vijlle medh Ederdt rådh medhdela, der dee icke villa lathe sigh godhvijligenn uttnemda, om mann då skall effter årlige renntann skriffue dee 20 mann skolla komma utt aff dee gamble knegtarne, så snardt som Hanns Nillsonn eller huem dem skall uttföra kommer. Måste och lathe Eders Herligheter förnima, att denn 12 Aprill full her i Salle gruffue ett bergh och slogh bordt enn stoor hop aff konnstenn, så både stempler och pomper alla i kras som och tree konnste knegter, som vore neder i konnstenn. Så mener konnstemestarenn, att i tre vekor kann honn bliffue ferdig igenn. Moste taga timbermenn huar mann kann, på dett dett kann gåå des snarare up, att konnstenn komer till gånngz igenn. Och gick konstenn vell, ner som dett föll. Vedh hytterna gå alla bokverkenn och tuå smeltare ugner; så snardt mann kann komma till bly, skolla de gå alla slut. Mallmenn, Gudh skee loff, felas oss intet. Begierar och om dee rootekara vedh gruffuann, huru medh dem hållas skall. H. Maij:t Drottningenn haffuer budh effter det sölff, som dee haffue, och H. K. Maij:t befallte, att alla som der boo vedh gruffuann skolla bliffua rotekara, dett jagh dem och tillsagt haffuer, dock icke dem, som ähre i H. K. Maij:tz arbete. Så mykijtt sölff som her ähr och till heligenn bliffue kann, dett skall hytteskriffuarenn sielff draga dijtt medh. Och befaller Eder hermedh *etc.* Aff Väsby gårdh denn 14 Aprillis åhr 1614.

E. [A.] T. V. O. T.
Carl Bonde mp.

Utanskrift: K. Maij:tz till Sverigie allas vår nådige Konungz och Herres högbetrodde männ och Sverigis Rikis Rådh och Kammar Rådh, de edle och velborne Her Axell Oxennstierne, frijherre tijll Fijhollm och Tijdönn, Sverigis Canseler, Nils Anderssonn till Fordall, Johann Skytte till Grennsiö, Broder Anderssonn till Broo, mijne gode venner dette vännligenn och kierligenn.

Lakunerna hafva uppstått genom hål i papperet, uppkomna genom att brefvet, medan det var sammanviket, skadats i kanten, men hafva förslagsvis kunnat utfyllas.

14. Till A. O. samt andra riksråd och kammarråd i Stockholm.
Väsby den 20 April 1614.

En befallning om utgörande af sju hästar till rustning samt hö och foderkorn är omöjlig att efterkomma, emedan icke en häst, som duger, finnes i länet och allmän foderbrist råder.

Mijnn vänlige och välvillige helsa *etc.* Edle och välborne Rijkzens Rådhherrar, jagh nu på stundenn hafuer set thu E. V. bref, fougdenn Jörenn Jörenssonn tilskrifuidt, deruthi förmäles om siu hästar till rustningh, ithem höö och foderkornn till dee hästar, som österöfuer skolle försändes. Så ähr Eder, godhe mähnn, nogsampt vitterligidt, adt vår nådige Herre och Konungh hafuer dette åhret tre gånger varit här vidh Väsby medh mykit folk och hästar, och huadh som dertill hafuer behöfz ähr allt tagidt af böndernna här i lähnet. Åhr här och vidh gårdenn tiugu kutzar*) och tiugu och otte K. Maij:tz vagnnhästar, som hafuer här varit ifrån Septembris och ähnnu skolle här blifue till vidare beskedh. Så ähre böndernna så uthskällate**) och utharmade både af dätte och af brukenn, så icke månge kunne så sijnn åker i vår, och huadh de siu hästar anlangar, som befalles uthtagas, så fins här icke enn i hele lähnet, som dertil tienligh ähr. Derföre måste jagh anname af Erich Jönssonn, tygmestare, värkhästar frånn Stocholm adt låthe kiöra malmenn fram medh, ty här fins icke enn, som dertil tienligh ähr, mykitt mijndre till rustningh. Och huadh dätte foderkornn och höö anlangar, som nu pålegges, ähr omöieligh adt finna. För några väkor sedann hade jagh almogenn tillhoopa och handlade medh däm effter min instruchtionn, adt de skolle framkiöra dänn grufvovedenn, som knechternne hafuer hugget. Så kann jagh icke få ett stafrum fram för åhnn i sommar, dåå beet blifuer, allenast för fodernödh skull. Måste och giffua däm dagh***) på dätt, som däm blef effterlåthit adt giöra spannemåll för sitt gälle höö, som de i vintras skulle uthgöra, så frampt de skolla få så åkrenn. Menn icke dess minndre skall jagh tilsäija almogenn, adt de dätt uthgöra skolla, männ dätt ähr vist, adt de hafua icke höö. Dän store vindänn måste därföre ståå stilla, adt hestarnne orka inthet. Dätta vill jagh Eder, godhe mähnn och härrar, hafue

*) Körsvenner. De körde, enligt Väsby gårds räkensk. (Kammarark.), malm från grufvan.

**) Dial.: försvagade.

***) Dial.: frist, anstånd.

till suar giffuidt. Och befaller Eder härmedh Gudh alzmechtigh. Af Väsby gårdh dähnn 20 Aprilis åhr 1614.

E. H. A. T. V. O. T.
Carl Bonde mp.

---

15. Salberget den 29 Oktober 1614.

Allmogen i Bergslagen och Dalarne måste söka lindring i gärden, emedan skörden förfrusit. Nya profsmältningar af silfvermalm efter Tysk metod. Grufras.

Min broderlige, venlige och velvillige helsen *etc.* Och kan digh, Kiäre Broder, hermedh broderligen icke förholle, at jagh hafuer låthett handle medh almogen uthi Bergzschlagen och Dallerne om giärden, som nu pålagdt åhr. Så hafuer almogen sigh derpå förklaret och synerligen de uthi Dallerne, effter deress säädh (thet Gudh bettre) blef dem i åhr bortfrussin och förderfvit, såssom och en stor hop kom snön oppå, så de nödigas att skotte snön af säden, och derigenom blef säden aldeles dem bortskiempt, så de som finge något lithet både i Bergzschlagen och Dallerne, så douger hon inthett till sädes åt dem till annat åhr. Derföre och effter de hafue förnumit, H. K. Ma:t åhr på hemvägen, ville de sielfve söcke H. K. Ma:t herom, eller och om H. K. Ma:t icke så snart kommer hem, velle de då besöcke digh och Rijkis Rådh om medell.

Kiere Broder, så begynte vij på den prob den 19 Octobris och smelte intill lördagz afton, som var then 22 Octobris, och smelte sex skickt, i huar skigt var 12 sentenär, den beste malmen, och nu i tisdagz förledne, som var then 25 Octobris, smelte 2 skigt, var 24 sentenär malmen. Deremodt smelte vij en prob på thet sät, som vij för smelte, 6 sentenär i skigten. Dertill var ethundredetije skållepundh glitter och hårt bly, och finge igen 40 skålepundh selfbly, så ähr 70 skålepundh gletter och hårdt bly förbrendte. Och effter den lille proben så skolle vij hafue efter de 6 sentenär malm och de ethundredetijo skålpundh gletter och hart bly 31 lodh self. Nu räckne vij tilhoppa, så skall den Tyske bergmesteren lefverere af huarie 6 sentenär malm 31 lodh self, och hafuer inthet bly tilsat, uthan kopperkess och jernmalm. Der så vorre, at ingen mehr fördell vore at på det set, som

Tyskerne smelte, så vore den, at H. K. Ma:t hade alt dett bly behollet, som nu förbrendtz, och hafue de inthet mer koll till 21 sentenär än för till 6 sentenär behöfdes, och den skiersten, som blifuer effter deress set, holler 16 lodh self och 4 skålepundh kopper sentenären. Och nu låther jagh smelte af den malmen, som vij pläge bruke under bugverken, och han går vell i ungnen, doch medh den tilsättningh, som deress bergzmestere bruker, kopperkess och jernmalm, så jagh mener, at man inthet skall behöfve den store omkostnat, som går på bockverken och vaskekiörningen. Sedan vill jagh dena veka låtte smelta acter dett, som sin kos löper under bockverken, och se, om der ähr något i sentenären och slaggen. Så kan jagh icke komme herifrån, förän alt ähr färdigt, som jagh hoppes ske skall till den 5 Novembris. Så tager jagh medh migh både Stigell och hanss bergmestere till Stocholm, och ähr her vackert self i förrådh, som jag och då skall hafue medh migh dit.

Och nu i torsdagz, som var then 27 Octobris, så fall et mechte stort fall her i Sale grufue och fall mit i beste malmestrickit för oss, så vij i en månedtz tidh skolle hafue nough giöre, förän vij få det dädan igen, doch Gud ske lof giorde det folcket ingen skade. Dette jagh min K. B. så hasteligen icke hafuer kunnet förholle. Och vill nu hermedh befalle dig *etc.* Datum Salebergit then 29 Octobris åhr 1614.

D. T. B. O. V. A.
Carl Bonde mp.

---

16. (*Egenhändigt.*) **Salberget den 7 Juni 1615.**

Om försäljning af koppar till ett Tyskt konsortium. Begär A. O:s bemedling för att blifva fri från ståthållareskapet öfver Kopparberget och föreslår ny anordning af ståthållaredömena i Bergslagen och Dalarne. Bönderna i Väsby län begära, att frälset skall deltaga i arbete på en aflopskanal från grufvan, men B. afstyrker på anförda skäl.

Min broderlige och kierlige helsand *etc.* K. B., så sender jagh digh itt breff, som Cristofuer Stijgell migh fåt hafuer, om en benemd Tomas Libseller till Lijbsigh om Elzborgh[s] lösen till att lösa den kopparen. Och hafuer Stijgell begert i sin skriffuelse aff[honom]

50 rigxsdaller, och honom tyckess det er nestan möket, men 48 menar han skall han gifua. Och så snartt som han vijdare besked fron Lijpsigh kan bekomma, vijll han dett digh tillsenda, ty den Libseller hafuer itt stort consortskap både i Nürnberg och Au[g]sburgh. Så snart som han med dem handlatt hafuer, så kommer besked hit. Stijgell han torffdez inttett gifua Rullenhagen breffuet; han fructar, att han intet skulle berat fram, effter hans herre Rodenborgh hafuer det utslagit till att kiöp[a] någen koppar för rede peninger.

K. B., så er min broderlige begeran, att du vijlle hielpa migh, som du migh tilsade, aff med Kopparbergit. Der måste endogh vara en i Vesterbergslagen, som dee kunna klaga sigh före, som Morkiera*) nu sielff ser, att dee plaga migh, att jagh dem på deras klagemåll skall suara, och jagh hafuer ingen befallningh öfuer dem, och klaga hort deröfuer, att dee ingen förman hafua. Synnerligen om H. K. M. nu drager bort, deste beter behöfues dee i landet. Och den, som hafuer Kopparberzslagen, Öster-Dallan och Besberzslagen med nedre Jernberslagen, som jag hafuer offuan Longhedan, så kunne han hafua Vester-Dallan och Vesterberzslagen med, och den, som her [er] ved Sallebergit, kunne och hafua Vesterås med Ulfuesund[s] och Arboga len, och om det trengde Enekiöpingens fned. Men ner som jagh i vijnters talte med H. K. M. derom, så suarade han, att han då måtte löna tuå ståthollare. Men så menar jagh, om min K. B. så tygtes, att Anders Grip komme dit up i landet, och hade Hans K. M. ingen anan lön behoff att gifua honom en att han huart år skulle hafua tuå elldar utur grufuan. Det kostar h[varken?] H. K. M. eller Berzslagen, och det våre honom nu så gåt som it tusan daller om årett; för hafuer han och vaker förleningh aff H. K. M. Beder, min K. B. vijlle holla migh till goda, att jagh så min meningh för digh utsier [ɔ: utsäger].

Åtter om min K. B. förnimma, att bönderna her i Vesby len villa besökia H. K. M. och begera, att dee måge få frelset med sigh i den grafuan till att planka, som konstevattnet löpper fron konsten i, det synes vara orct. Få dee dem dit, så villia dee fälle hafua dem med sigh i mera arbete, men ner som hun upgroffs, så var alt frelse med och halp dertill, och dem lofua[de]s salt i betallningh derföre, endog dee intet finge, men sedan skulle K. M:tz bönder holla henne ved mact och plancka henne. Detta jagh min

*) Jfr ofvan sid. 9, not 1.

K. B. vijll hafua tilkienagifuitt. Giör vell helsa systerna med min ti[e]nst *etc.* Hastigt aff Sallebergit den 7 Junii 1615.

D. K. B. S. L. J. L.
Carl Bonde mp.

---

17. (*Egenhändigt.*) **Salberget den 20 Juni 1615.**

Samma begäran att bli af med Bergslagen och Dalarne som i föregående bref. Klagomål öfver allmogens olydnad. Utlagorna restera. Familjeunderrättelser.

Min broderlige och velluillige helsand *etc.* K. B., jagh hafuer förnummit, att H. K. M. vijll endeligen draga österöfuer. Gud gifua H. M. licka. Och beder jagh, om det våre mögeligit, att min Bror kunde hielpa migh aff med Berslagen och Dallan. Gud vett, det råder ingen med dem, ner dee så torfua giöra som nu skiede i pind[z]dagz helgan. Dett var 40, som skulle grefua en graff her ved Sallebergit, och derföre hafua dee bekommit 300 tyner sed, men de gienge hit och såge på, der som dee skulle grafua, och ner som dee soge det var stenogt med iblant, så gienge strax hem igen och sade sigh fölle kunna arbeta anarstedes åt H. K. M., men icke her. Om morganen komme dee hit, om afftonen vore dee sin koss, och konstan her till en stor skada, huar det arbete icke blifuer giort. Men jag skreff strax Bror Anderson till derom, och han sende mig it [breff som?] H. K. M. migh tilskrefuit, att jagh dem skulle hit utfordra, och jag sende strax brefuit dit up. Huad suar jag får igen, kan jag nu intet vetta. Men huem som i den lanzendan skall blifua, och H. K. M. drager nu bort! Så måte skrifuas dem it breff till*), att dee i H. K. M.

---

*) Brefvet till Bror Andersson är ej anträffadt, men det kungliga bref, som denne sände till C. B., är sannolikt det, som under dat. 8 Maj finnes i Riksregistraturet. C. B:s anhållan om ett nytt kungligt förmaningsbref till Dalkarlarna får kanske anses vara besvarad genom dels en order att utfordra de drängar, som förordnats till Salberget, hvarom emellertid endast en anteckning är intagen i Riksregistraturet för 30 Juni, dels ett kungligt patent till Dalarne om utgörande af Elfsborgs lösens rest af 1 Juli, som införts i sin helhet. Sannolikt är det detta patent, som kansleren öfversänder med ett bref af 5 Juli, också förtecknadt, men ej infördt i Registraturet.

fronvare ere stijlla och låta sig regera aff H. K. M:tz befallning[s]-men, eller dee giöra huad dee vella, ner dee förnima H. K. M. vara förrest. Och der er nu en sådan rest i Dallan på derras utlager, som han i mongh år varit hafuer, det vell på koll ved Kopparbergit finnes inan Olzmesa.

Ingen kom ennu, som skulle uptaga Elzborg[z] lösen, och året går sin koss, så det kommer så möket ihop, både rest och Elzborgz lösen [och] den hielpan till rigsens gell*), så man fructar, huru det vijll gå der i lanzendan, Gud beter, den som det skall utfordra. Men om dett vore mögeligit, att min K. Broder kunne hielpa migh derifron, då vore det en stor velgerningh mot migh. Jagh hafuer och skrefuit Bror Andersson till derom, att han och skulle hielpa migh derfron**).

---

*) Bref och patent om en hjälp till kronans gälds afbetalning 21 och 22 Febr. 1615, Riksregistraturet.

**) Detta bref, egenhändigt och dateradt Salberget 10 Juni 1615, finnes i behåll. Som dess första del innehåller åtskilliga meddelanden om förhållandena vid Kopparberget, hvilka saknas i brefven till A. O., förtjänar den att här återgifvas.

Min broderlige och velluelighe helsand *etc.* Och gifuer min K. B. til kienna, att med det affratt ved Kopparbergit går svåra longsamt till. Huars orsack det er, kan jagh icke rettelliget vetta, men berzmena vegla grusen [ɔ: grufligt?] underligen deras koppar, ty den, som skyldigh er, han låtter en annan taga sin koppar och vegan, som hafuer uttgiort sit affratt; så taga och kiöpmenna i opstederna, dee som deras gield utij Stocholm kiöft hafua och ere boandes i upstederna, kopparen aff berzmena, som dem skyldige ere, och låtta vegatt på andra berzmen, endog dett hordeligen förbudit er, så framt att dee icke skola hafua förbrutit kopparen. Men det hielper inthet. Huru derom er, må Mattz Jöranson vetta; jagh kan aldrigh få vetta, huem som sådantt giör. Och dett sker da[g]ligen. Och hafua fölle Stocholmboerna leffue[re]ratt en lengdt på deras gell, men ingen besked fins, huru möket som Daniell Hanson på derras vengna betalt hafuer, ty bersmanen hafuer sielff tagit peningarna och gifuit köpmanen så möket som han vijlle. Kan derföre intet vetta, hua[re]st skullen fins, ty en af den kiöpekopper, som inkiöft er, synes grant, att mera aff affrat borde ute vara. Och om min Bror tyckes rådeligit vara, att H. K. M:t skrifue dit och s[i]elff satte der it vijte ved, så och huem som kiöpper den andras malm ved grufuan, att han och skall vara förtengt att gifua den sames grufueaffra utt: effter han malmen borte hafuer, så kan den andre ju ingen koppar giöra.

Lase enspenare hafuer jagh hollit her quar i dagh, på dett han des mera sölfuer bekomma kan, ty annan dagh pinsdagh var och bod hit effter sölff. K. Broder, om dee kollen, som fellas till Kopparbergit samt till folketz löning; dee hafua intet klede bekomit 1614, och få dee nu ingen hielp, så gå dee från arbetit. Gud hielpe migh aff med dett [!] lanzorten. K. Broder, hielp

K. B., en går min hustru uppe, Gud hielpe henne till en god förlosningh. K. B., helsa syster Anna och dee andre systerna med min tienst och tusan goda netter och dagar. Och beder min K. Broder, att han ville holla migh till gode, att jagh så åffta [!] fördristar migh att bemöda m. K. B. med denne [!] min skriffuellse. Och befaller digh *etc.* Hastigt aff Sallebergit den 20 Junii 1615.

D. T. B. S. L. J. L.
Carl Bonde mp.

---

18. (*Egenhändigt.*) **Västerås den 21 Mars 1616.**

Har på K. M:ts befallning skickat smältare och malmbrytare m. fl. Förord för Bengt Lakej på ett hemman. Har skrifvit till K. M:t. Skall begifva sig till Rinkesta och sedan till Espelunda.

Min broderlige och kierlige helsand försendt med Gud alzmectigh nu och altid. K. B. Axsell Oxenstierna, din samt min k. systers och barn[s] helsa och velmåga önskar jagh aff Gud alzmectig longuaractig blifua måtte, och tackar jag Gud, som oss och Morkiera samt syskon hafuer ennu Gud skie låff hollit ved helsan, och tackar min K. Broder för alt gått befuist, det jag gerna igen förskyllar och förtienar. Och beder min K. Broder, att han vijlle beretta H. K. M., att jagh den 19 Martii sende till H. K. M. 2 smeltare och 2 mallmb[r]ytare effter H. K. M:tz befalningh. Men nu, ner som jagh kom hit till Vesterås, kom Botued Lakie [!] hit tijll migh med it H. K. M:tz breff om en konsteknect och en masemestare, huillka jagh hafuer befallatt att honom dee personer skolla med skieckas. Jagh hafuer och skrefuit H. K. M. till om alla legenhetter med dee sama smeltare, deraff min K. B. kan see alla umstendighetter*).

---

migh dertill, Bror Axsell hafuer och låfuatt migh, att han vijll stå bij med migh derom.

Återstoden af brefvet innehåller ungefär det samma som brefvet till A. O. af 7 Juni.

*) Det åberopade brefvet, som föreligger i original med A. O:s påskrift: »Præsent. i Åbo den 3 April Anno 1616», är af följande lydelse:

Så begerar jag, att min K. B. vijlle vara Botued Lackie behi[e]lpeligh hoss H. K. M., att han måte få beholla it heman, be-

---

Stormechtige högborne Förste och Herre, min allernådigeste Herre och Konung, E. K. M:t ähr och skall min underdånige och troplichtige tienest altid beuisses, så länge jag lefuer.

Allernådigeste Herre och Konung, jag gifuer E. K. M:t ödmiukeligen och underdånligen tilkienna, att jag hafuer bekommitt E. K. M:tz nådige befalning och bref den 1 Martii på Nääs gård, att jag skulle förhandla och förelässa almogen i Dalernne E. K. M:tz bref sampt och Ständernes i Findland, huilkett E. K. M:tz nådige befalning jag hafuer eftterkommitt. Så hafuer jag af almogen i Bergzlagen fått sådanna suar, att the gierne villia giöre sitt till, så myckett som dem mögeligitt ähr, och eftter att the pläge giöre vedh och koll för gierder och förett var nu sin koss, begärade skontzmåll til annatt åhr. Men i denne förliden vintter hafua de i Nedre Bärgzlagen giort ut 7 stiger kol på helgärdzhemmanett, 5 för den tunna sedh til Crონones giäldz afbettalning och 2 för bröllopzgierden, men de i Tuna, Skedvii och Kopparbärgzlagen hafua giortt af huartt helgärdzhemman 4 stiger koll. Jag kunde dem inthett komma till att giöra mer, ty the beropa sig derpå, att en stig kol gäller ved Bergett 3 1/2 daler. Och anners hafue de ennu quarra uthi sina utlagor och månadzpeninger. De 4 stiger hafua de alle nu utgiortt til brukett. I Dalernne låfua de och att giöre ut 4 stiger kol eller 4 stafuer vedh så när som Legsandhz sochen. De suarade, att om de andre giöre dem utt i de andre sochnerne, så villia the och giöra, men nu hafua de inthett giortt til sakenn. Huilkendera sochnen som ähr ordsakenn dertill, att de 4 stafrum ved eller 4 stiger koll icke komma ut, kunne jag dem inthett komma til att bekienna. Nu som jag lass up E. K. M:tz sampt Ständernes bref i Findland i Legsand sochenn den 8 Martii, och huad suar som jag derpå fick af dem, sänder jag E. K. M:t, som de sielfue hafua skrifue låttitt.

Så gifuer jag E. K. M:t och ödmiukeligen tilkienna, att ved Kopperbärgitt ähr vedh nock, så vij väl kunne oss med hielpe, koll ähr så ner dubbeltt framför åhn som det var 1615. Löfåssen hafuer både koll och vedh, så att dett kan hafua sin fortgång til tilkommande höst och åkeföre, och förbättrar sig altid malmen och synnerligen in i ortterne nederst i grufuan. Ved Salebärgitt hafue vij och så månge koll, som vij väl kunne komma till medh, men veden kan inthett räcka till, han felas altid, så frampt man skall bränna, som dett giörs behof och nöden kräfuer. Bokmalmen hafua och almogen i denne vintter med flijtt framkommitt, så man hoppas och, att thett skall recke till, så mycket som bokuerken kunna upgåå. Huad som eftter huartt bruk ähr blifuett 1615, förhoppas jag, att de välborne Cammeråd hafua E. K. M:t tilkienna gifuett.

Och hafuer jag sedan bekommitt tuenne E. K. M:tz nådige bref och befalning, ett om sölfuer, som E. K. M:tz nådige befalning ähr skall lefreres til Stocholm til de fatt och talriker, så hafuer jag dijtsändtt dett mesta her hafuer varitt i förråd och icke för var lefrerett, så dett blifuer till 92 löd. marker 7 lod; dett andra fick jag ved Kopperbärgitt den 9 Martii, deruthi E. K. M:tz nådige befalning ähr, att jag skall sända någre af de Tyske smeltare til Findlandh, så gifuer jag E. K. M:t ödmiukeligen om dem

nemd Atersta i Seualla soken, för ouisa perseller — han hafuer för H. K. M:tz breff på vijsa perseller — effter han intet får åffta vara hemma, och hans hustru och barn hafua sig till föda, effter han si[e]lff derpå bor. Förser migh, att [han] min förbön hoss digh något åttniutandes varder.

---

tilkienna, att de åhre alle i förliden höst dragne uthur landett, så att icke en af de Tyske smeltare åhre her quarre. De bruka och sielfue Suenske smeltare, och deres bergmestare åhr och från dem. Han tilbiuder sig, om E. K. M:t nådigest ville honom der i Findland försöka, om han kunne något uträtta. Och åhr her en Suensk smelttare ved Sale hyttor, benempt Michil, som hafuer smeltt föör i de höge ungnerne. Den och en koppersmelttare sänder jag, eftter E. K. M:tz nådige befalning åhr, att the skola bekomma tärepenninger i Stocholm, så kunne de försöka både på Tyske sättett och Suenske til att smälttta, såsom och tuå malmbryttare, såsom E. K. M:tz nådige befalning åhr. Detta jag E. K. M:t på dett underdånligeste och ödmiukeligeste vill hafua tilkiennagifuett. Och befaller E. K. M:t sampt min allernådigeste Drottning och hele dett konungzlige husett uthi Gudz beskyd och beskerm ödmiukeligen till ett långvarachtig[t] och roligitt regementte. Af Väsby gård den 16 Martii åhr 1616.

E. K. M:tz
ödmiuke och underdånige
tien[are] så lenge jagh lefuer
Carl Bonde mp.

Den medföljande skrifvelsen af allmogen i Mora och Leksand lyder:

Vij men[i]ge man och almoge i Mora och Lecksandz sochn göre vitterligit, att denn edle välborne junker Karl Bonde, stattbåller udi Bergzlagenn och Dalerne, hafuer udi Mardz månedt varidt här hos oss med breff ifrånn vår all[er]n[ådigeste] Konungh såsom och ifrån Ständerne i Finland, och hafuer välb:e herre stathålleren oss på thett alreflijtigeste förehålledt, att vij den gärden oss påtaga skulle, till huilken de finske bejakedt hafue. Men effter ett flijtigt öfuervägende kunde vij Hans Välb:ht inthet annadt till suar gefua, uthan att thet ville vare oss omögeligit til att efftercomme, huar vij några flere gärder oss påtage, så länge Elffzborgzlösen oss fattigt folk påligger, huarföre bode vij H. V. ödmiukeligen, att vij måtte bliffue tilfridz medh samme löss[e]n och med våre vanlige utlager, till thes vår all[ernådigeste] Konung kunde egenom Gudz nådige hielp komme tilstädes, så att vij vår sak siälfue hos H. K. M. præsentere och thet, som oss odrägeligit är, afbidie kunde. Att thette så på landztingedt udaf alle sochners inbyggere handledt och besluthedt vardt, hafue [vij] latidt the tolff aff Mora och Lecksaud här under schrifue theres bomärke. Then 7 Martii åhr 1616.

Aff Mora

Anders Halfuedsson.	Madz Larsson.	Per Madzson.	Larss Jönsson.	Madz Jonsson.	Larss Andersson.
Erich Nilsson.	Lass Persson.	Ol. Håkensson.	Per Jönsson.	Erich Nilsson.	Anders Nilsson.

K. B., jagh vijlle fölle si[e]lff nu och skrifua H. K. M. till, men effter dett er man 2 dagar sedan [jag skref] om all legenhet, som jag vijste, och Botuett hafuer fåt det han begierar*).

Och kommer jag nu fron Berzslagen och vijll draga till Rinkestad till helgan och sedan hem till Espelunda och see tijll, jag får låtta bygia något, Gud gifue till lycka. Och önskar tijll Gud, att du och hella dit medfölie måtte snart komma hem till oss med helsand. Och kan min K. Broder icke lenger med denne min skriffuelse bemöda, utan befaller dig *etc.* Hastigt aff Vesterås den 21 Martii 1616.

D. T. B. O. V. S. L. J. L.
Carl Bonde mp.

K. Broder, låter jag och min hustru helsa digh samt syster och barn med vår tienst och tusan goda netter och dagar.

---

19. (*Egenhändigt.*) **Västerås den 3 April 1617.**

Kopparförrådet vid Kopparberget. Förord för köpmannen Simon Dybken.

Min broderlige und veluillige helsand *etc.* Och giffuer min B. tillkiena, att ved Kopparbergit er 200 skiepund koppar i förråd förutan huad som nu sedan den 29 Martii kan vara inkomit. Och der min B. nu vijlle sökia legenhet med Sijmon Dyppeken, att han nu måtte komma till sit, ty nu er tid, medan kollen ere der i förråd. Min Broder vet vell utan min påminnelse att honom till dett besta hielpa, att han fattigh man måtte komma till sit igen. Detta jag på hans vengna vijll hafua min K. B. ombedit. Och drager jag nu hem til helgan; sedan vijll jagh strax dragaått Vesby igen, om Gud så teckess. Och kan min K. Broder

---

Aff Lecksand

Erich Hanson.	Madz Andersson.	Erich Persson.	And. Persson.	Madz Nilsson.	Lass Jönsson.
Erich Jonson.	Oluff Ersson.	Per Ersson.	Lass Larsson.	And. Olsson.	Jöns Andersson.

[Bomärke under hvarje namn].

Påskrift: Schrifuit den 13 Martii.

*) Eftersatsen (: låter jag det anstå el. dylikt) synbarligen uteglömd.

intet lenger bemöda, utan vijll nu och altid hafua digh *etc.* Hastigt aff Vesterås den 3 Aprillis 1617.

D. T. B. O. V. A.
Carl Bonde mp.

---

20. (*Egenhändigt.*) **Kopparberget den 30 Augusti 1618.**

Önskar genom A. O:s förord blifva fri från kammarrådsämbetet, men är villig att vara ståthållare öfver Västmanland och Bergslagen.

Min broderlige och tienstuillige helsand *etc.* Derhoss beder jagh min K. Broder, att han vijlle talla med Johan Skyte, att han vijlle hielpa migh så hoss H. K. M., att jagh måtte komma ifron Camaren. Jagh vijlle vell vara ståthollare utij hella Vesmanland och Berslagen, dogh att ner som jagh fordrar till H. K. M:tz bruck, huad som dit blifuer förårdnat, och fogderna bekomma sin fulla anårdningh, att dee då sedan måte vara förtencte till att suara till huad som då om bruken kunne falla för tilltall, altenstund dem intet felless. Hafuer och jag sedan måtte[t] sökia medell, huru såsom Kronones ödesshemman och annat fell i landet kunne komma i årdningh, och sedan att skiepa almogen lagh och rett i lenet. Och på det jagh hadee något her uppe [i] landet, som jagh kunne vara på, så vijlle jagh arendera Seter gård med åker och engh och några daxuerken, men bruket intte till att skafua med på det setit. K. B., der er någit koppar utsent aff den förbrutne kopparen, om min B. vijle förbiuda Lasse Abrahamson, att han intet lefuererar honom åt nogen anan. K. B., helsa syster med min ti[e]nst. Och befaller digh *etc.* Datum Kopparbergit den 30 Augustii 1618.

D. T. B. O. V. A.
Carl Bonde mp.

---

21. **Kopparberget den 4 November 1619.**

Om bestraffning af några dråpare och tjufvar. Förordar sköld och lyckt hjälm åt Kristofer i Noret. Ringa afkastning vid hyttorna.

Min broderlighe och tienstvillige helssan *etc.* K. Broder, jagh sender min K. B. en copia af någre högzmåls saker, som nu i

min närvaru ärhe afdömde vordne och till hofretten sende. Så hafve Bergzlagen bedit migh, att jagh skulle skrifva min Broder till, att de måtte medh dedh första få svar på dem, att den dråparen måtte stå sitt straf och de tyfvarna måtte få någon nefst, så att andra see dervedh. Efter de see, att de nu slippa med lifvedh och skola föras öfver ått Liflandh, så stiela de både malm och skiersten uthur hyttorna från bergzmen så vell som frå H. K. M:tt, så dedh blifver ingen behållen, så frampt icke några blifva till lifvedh strafade eller hudstrugne, så att andra måge se dervedh.

K. Broder, efter Cristopher i Noret han ähr altid benägen till att lena och anat, som H. K. M:tt ähr till gangn, beder jagh på hans vegna, att min K. Broder han ville hielpa honom hoss H. K. M:tt, att han måtte få dedh skiöldemerke, som andra af de gambla bergzmen hafva, doch medh löcht hielm. Hann menar sigh sådant min Kiere Broders omack medh all tienst igen att förtiena*).

Kiere Broder, jagh hafver och skrifvit H. K. M:tt till om de högmålssaker sampt om bruchssens legenhet, på dedh att jagh icke må hetas vara i hålla medh dem i dedh der ähr blifven så liten koppar vedh H. K. M:tz hyttor, at jagh derom hafver talat bode medh hytte- och gru[f]fålket sampt fogderna**). Jagh hafver nogh allehanda hållet dem före, så mykit som migh står tilgiörendes, men aldrig hafve de blifvet så fordrade i alla partzeler till bruket som i detta åhr. De gifve all skullen på malmen, som ähr vell sant, han ähr inthe mykit godh fram för 1618. Beder min Kiere Broder, at han ville hielpa mig til retta om det jag bemelt hafver, eller om min K. B. han tror, att jagh skall draga dit, eller om H. K. M:tt han kommer hit up i höst. Jagh drager nu medh Åke Oxenstierna och mönstra fålket och gifva dem klede, efter som migh ähr befalat***). K. B., helssa syster medh min tienst *etc.* Af Kopperberget den 4 Novembris 1619.

M. B. A. T. V. O. T.
Carl Bonde mp.

---

*) Sköldebref för Christopher Olofsson till Nobr, dat. 30 Jan. 1621, finnes i Riksregistraturet.

**) Brefvet ej anträffadt.

***) Kongl. memorial för C. B. om hvad han skall uträtta i Bergslagen 17 Juli 1619, Riksregistraturet.

(*Egenhändigt, på ett löst blad.*)

K. B. Her Canseller. Dee mena her, at dee tiufuerna, som sendes hedan i somarn och till Stocholm, at dee ere hit up komne och förholla sigh hemligen. Jag låter vell see till, om jagh dem kan igen bekomma, så framt dee ere slopne dedan. Om min B. han tectess talla med bror Gabriell, ner som du kommer till honom, derom. Farvell.

D. B. O. T. V. A.
Carl Bonde mp.

---

22. **Salberget den 14 Jan. 1620.**

Har varit vid Kopparberget och uppgjort med bergsmännen om K. M:ts fjärdepart samt om arrenden af de socknar, som utgöra ved och kol. Begär K. M:ts resolution med första. Familjeunderrättelser.

Broderlig och vennelig helssan *etc.* Derhoss gifver jag min Broder till kienna, att jag efter vår nådigestee Herres och Konunges egen befalningh, som min Broder vell vett, hafver varitt ved Kopparbergett och förhandlatt med bergezmenerna om H. K. M:tz fierdepartt ij grufuann, hvilkett dee hafva strax antagett, och löper på dee gamble bergezmenerna 12 par, effter dee nu åhre 36 par, och på dee nyia bergezmenerna 6 1/2 par, effter dee åhre 20 par, men så hafver jag ögtt dett halfva till, så dee blifva 7 till fylleet. Blifver då på den fierde partten 19 par, som H. K. M:t haftt hafuer, och löper i affrad koppar 304 skeppundh och för hyterna 30 skeppundh. Sochnenar, som H. K. M:t nådigest mente att bergesmenerna skulle arrendera, dett villia de och giernna giöra, sampt dee sochner, som ved utgiöra; doch mena dee, att den, som arrenderar hyterna, må och få arrendera sochna[r]na till, som koll utgiöra. Men veden bedia dee ödmiukeligen att dee honom och måtte få beholla alla, så många som taga ved H. K. M:tz partt. Så åhr och allehanda både hester [och] kierejull, som nu i åhr giorde åhre, och der som H. K. M:t sådantt nådigestee teketes dem uplotte effter godhaa mens verderingh för betalningh, så kan och H. K. M:t få een tembelig påst koppar för den malm, som ligger i malmgård. Och bedia bergesmenerna ödmiukeligenn, att dee måtte nu strax få vetta, om dee skulle strax taga ved bruckett.

Och lofuade jag dem, att der så vore, att H. K. M:t icke strax komme ditt up, att jag då ville effter H. K. M:tz befalning med dem slutta, och till Michaellij mest alltt affrad vara upburitt såssom och betalltt, hvad som dee aff H. K. M:t hafua till kiöps anammatt, der H. K. M:t nådigestee tektes, att dee strax måtte få bruckett hender emillom, fören dett lijder lengre in på vinteren, så dee få lotta stielpa kollen ved hyterna, effter som dee taga dell uthij grufuan till. Ner kollen komma så alla i hopp, kunna dee icke sielfva förlikas om kolleebedderne. Eehuru som H. K. M:t nu nådigestee tekes, att man med dem handela skall, förmodar man H. K. M:tz gunstige svar*).

(*Egenhändigt.*)

K. Broder, Her Kanceler. Om H. K. M:t icke snart komer, at jagh då måtte strax få suar, om det skall så blifua, ty dee venta dereffter, at jag då strax kunne stellat i verket. Jag hade vijst ment, at jagh skulle hafua her funnet H. K. M:t för migh. Hade jagh det vijst, at det så skulle dröias, så hade jagh fron Kopparbergit dragit hem.

Gud vet jagh hafuer hemma en siucklig hustru, Gud han hielpe henne, som alla hielper, och gifue henne en god förlosningh. K. B., er det mögeligit, at jag kunde strax få suar, huartut det skall, eller om H. K. M. ehr snart förventandess hit, så jag icke her lenge skall ligia och forhalla tijdan. Morkiere er ved Frösshamar, och om Ture Axselsonz bröloff[!] setiess up, så drager hon neder till Klakeborgh; huar det icke skier, så blifuer hon her uppe quar. K. B., helsa s. Anna med min broderlige ti[e]nst och tusan goda neter och dagar. Aff Sallebergit den 14 Januarii 1620.

M. K. B. A. T. V. O. T.
Carl Bonde mp.

---

*) K. M:ts svar 19 Jan. 1620, Riksregistraturet.

23. (*Egenhändigt.*) **Salberget den 24 Januari 1620.**

Förbön för Jöran Jöransson, som resterar för Elfsborgs lösen, och för Sala inbyggare, som begära ett torp till kyrkoherdeboställe.

K. B. Her Canceler. Jagh önskar digh monga goda neter och dager och beder min K. B. gerna, at om mögeligit våre min K. B. kunne hielpe Jöran Jöranson med Elzborg[s] lösen, som honom rester en till at utgifua, endoch han den icke hade med sig inne hafft, huar icke s. Hijndrich Horn hade dem gifuit sin sedell derpå, som min B. kan see aff sama kopia*). Så hafuer och Jöran och hans skrifuere mest sina hester och tyg både i Danske kriget och Rysland, som rytmestarens befues [ɔ: bevis] förmellar. Om dee då icke sleppa med alt, at dee då måtte sleppa med somt. Dee hafue vell någit lagt ut. Så er och min k. bön till min K. B. på Salle grufuos inbygere[s] vengna, at min Broder vijlle hielpa dem hoss H. K. M:t, at dee mote få it litit torp till prestebord. Dee få annars ingen, som der vijll vara deras kiörkeherde. Dee förse sig alt sådant till min K. B. Jag beder och, at min K. B. ville holla mig till goda, at jag så hastigt skrifuer, och vijll nu och altid hafua min K. B. *etc.* Hastigt aff Sallebergit den 24 Januarii 1620.

D. T. B. S. L. J. L.
Carl Bonde mp.

---

24. **Västerås den 7 Maj 1620.**

Begär en sekreterare, hvilken förutsättes af den nyss mottagna ståthållare-instruktionen**). Möten i Västmanland; reser nu till Bergslagen. Anhåller, att Anders Bureus måtte komma för att utstaka staden vid Kopparberget. C. B. skall efter förrättadt värf i ståthållaredömet begifva sig till Jönköping för att bese Dunkehalla ström.

Minn broderlige *etc.* Derhoss K. B., Her Kansslär, ähr min vennelige och flithige begerantt, att min K. B. vill förordnaa den

*) Ej anträffad.

**) K. M:ts instruktion för ståthållaren öfver Vestmanland, Bergslagen och Dalarne Carl Bonde, dat. den 14 April 1620. Tryckt i *Samling af instructioner för högre och lägre tjenstemän vid Landtregeringen*, utg. af C. G. Styffe.

Cicriteraren [!], som jagh hafua skall, och honom sedan till migh med dett förstee förskicka, effter min K. B. vell vett, att min instruc[t]ion myckett refv[e]rerer sigh in på honom, och åhr her mykett till att giöre och bestella, som min K. B. vell vett. Hvad som min ressa anlangar*), så hafuer jagh hullitt mötte med Vessamannaland på tu stelle, och dett tredie her i morgon, som ähr den 8 Maij, och sedan herifrån och ått Vester-Bergezlagarner. Och ner Gudh vill jagh lycktatt hafuer, skall jagh då strax min K. B. derom tillschriffua.

Åhr och min begerantt, att min K. B. vill tillssegee mester Anders, som skall upp till att afritta staden ved Kopparbergett, att han endeligen ditt upp kommer med dett förstee, effter jagh kommer inan 14 dagar ditt upp, att vij dåå med dettsamma finge staden afritta. Dette jagh vill hafua min Kiere Broder ombeditt. Och vill hermed nu och alltijdh *etc.* Aff Vesteråhs den 7 Maij åhr 1620.

(*Egenhändigt.*)

K. B., Her Canseler. H. K. M:t tallade med migh om de slyserna i Dallan, och jag tallade med Anders Erickson, secreteraren, at han skulle stella migh it breff till Dallekarana, at dee samma timber skulle framflytia, alldenstund dee finge den gamla resten frij, som dee H. K. M:t nu på någre åhr ere skyldige bleffne. Och nu ner som jagh fick alla dee andre beskied från min Kiere Bror, så fatadess mig det ena brefuet, och vet nu icke, huru som jag kan komma til retta med dem, ner som jag kommer dit up at handla med dem derom.

Jag hafuer och nu fåt H. K. M:tz breff**), at så snart som jag her i Vesmanaland hafuer utretatt, at jag då skulle begifua migh till Jönekiöpingh och bese om Dunkehalla ström, huilket jag vijl effterkomma, så snart som jag hijner her at bestella och stederna refuat och beskied sent till Stocholm.

M. K. B. A. T. V. O. T.
Carl Bonde mp.

---

*) Sannolikt den resa, C. B. liksom andra ståthållare hade att företaga i sitt län för att påbjuda boskapsskatten. Memorial, dat. 6 April, tryckt i anförda Saml.

**) Af 25 April 1620; Riksregistratnret.

25. Arboga den 30 Juni 1620.

Förfrågan, om Stockholmsborgarne skola tillåtas uppköpa järn efter skeppundvikt vid marknaderna. Förslag, att en fogde och några borgare skola öfvertaga anordningen af kol o. s. v.

Minn broderlige *etc.* Derhoss vill jag mig hafva förssportt hoss min K. B., huru som jag skall stella mine saker med Stokholmsboarne her uthij upstederne, om dee skolle hafue loff till att upkiöppe jern skepundh- och L℔ talls uthij marknane eller ickee. Dee hafve mig her uthij Pedersmessee markna anmodadt, att dee skolle få loff dertill. Så effter Arbogee-boarne hafuee uthij sinne prefveleger, att Stokholms-borna icke skolle fåå loff till att uppkiöpa nogett jern uttij skepundh och L℔ vektt, derföre har jag icke kunnatt gefvett Stokholms-boarne her uthij Pedersmese loff till att på samme sett nu uppkiöpee nogett jern *). Begerer fördenskulldh aff min K. B., att han mig derom vill hafua tillkienna gefvett, så och huru dee skolle fåå loff uthij tillkommande Kiöpinges och Vesterås marknar, om dett på samma sett skall tillgåå uthij dee marknar, som her nu tillgått hafuer, antingen dee skolle hafue loff till att på samme sett kiöppe eller icke, att min K. B. mig derom, förän nogen aff dee tvene marknar begynnes, ville tillskriffva, huru som jag mig med dem uthij den saken stella skall. Dette jagh vill hafva min K. B. broderligen ombedidt, och vill hermed *etc.* Aff Arboga den 30 Junii åhr 1620.

(*Egenhändigt.*)

Nu hafuer bersmenna giömt sit jern till Oloffzmessa martnaden, och mena dee få seliat åt Stochholmborna. Om det skier, så kunna icke dee her i staden heller blifua der ved.

(*Icke egenhändigt.*)

Kiere Broder, jag förssender och min K. B. til honda Comp[agni]ets i Jernbergzlagan deras begerandt. Begerer, att min K. B. dett vill öfuerssee. K. B., fougten ved Nora och Linde, Christoffer Andersson, sampt med nogre borgarer i Arboga ville tage af H.

*) Arboga stads privilegier, dat. 27 April 1620, Riksregistraturet.

K. M:t all anordningh, kooll, ved, kiött och flesk så och spanemåll, för een viss summa, sedan efter anordningen lefuerera igen, huadh som skepundett aff huartt slages jern dett kan då kostaa och besslutett derom blifuer.

M. B. A. T. V. O. T.
Carl Bonde mp.

---

26. **Västerås den 28 Januari 1621.**

Om Olof Stråles utgörande af 4,000 daler till Upsala och Västerås domkyrkor (såsom böter för kapitulationen på Elfsborg 1612).

Minn tienstflitige helssan medh Gudh *etc.* Derhoss, Kiere Broder Her Kansler, jagh lother min K. B. hermedh broderligen förnimma, att jagh hafuer tallet medh Oloff Strålee om dee penningerne, som H. K. M:t hafuer nådigestee bevilliatt att han skulle till Upssala och her i Vesterås domkyrkior gifva, n: 4000 daler, dett han säger sigh ödmiukeligen och underdåneligen H. K. M:tz nådige villia att efterkomma så deruthij som och sedan, så lenge han lefver, allenastee han måtte få blifva förlofvatt herifrånn och hem till sin gårdh, så lenge han sigh giönom hvadh medell samma penninger skaffa kundee, antingen förpanta så många af sinne godz eller på hvadh seett som han kan komma till vegee medh. Han tilbiuder sigh och att villia panttsättia domkyrkiorne så många godz, som dee penningerne verdee vara kunne, så att han på rämelige terminer samma summa hinder contintera. Jagh begerer fördenskulldh, att min K. B. ville sigh herutinan hoss H. K. M:t förfrågaa, så frampt min K. B. icke eliestee sigh underståå[r] att giöre, på hvadh seett man medh honom herutinan förhandlaa skall, och att min K. B. sedan mig herom vill tillkiennagiefva*). Och vill hermedh *etc.* Aff Vesterås den 28 Januarii åhr 1621.

M. K. B. A. T [V] O. T.
Carl Bonde mp.

*) Jfr K. M:ts bref till C. B. 8 Maj 1621 om fördelningen af de 5000 daler, som Olof Stråle skall betala, och af hvilka redan 2500 betalats till Västerås domkyrka, Riksregistraturet.

---

27. (*Egenhändigt.*) **Kopparberget den 25 Augusti 1621.**

Om kopparförråden och Kopparbergsfogden Mats Jörenssons anordningar.

Min tienstlige och veluilige helsand *etc.* K. B., all den koppar, som [stod?] i det förslagit, som dit ut kom med Erick Erickson, han ligger i varbodan i Vesterås, men her ved bergit hafuer man intet kunna bekomma, effter vågen hon står igen, ty Erick Erickson han hafuer den ene nökelen hoss sigh. Mera så förnimer min B. aff det breff, som er Kammerådit tilskrefuit, och får deraff see, huru som Matz Jöranson hafuer gifuit förslag förra och nu*). Jag vijlle veta om huad upborit var, sedan vij senast droge hedan. Så hafuer han lefuererat åt Kompanij det, som skulle vara beholit aff 1620:117 skippund och 1621 års upbörd: 58 skippund, och i dee förra allt på den gamla resten dee 200 skieppund. Men så snart som Mårtenmesa ehr framfarin, så skall han sielff följa Philip Skieding dit ut och sig sielff förklara. Men så hafua de ransakat i alla hyter och upskrefuet deras bruck och deras mallm och koll, som en inte hafua brukat, så at ner vogen kommer up, så förmodar man temelig koppar at bekomma. Bersmena hafua och lofuat den ene stå den andra bij. Han hafuer sielff skrefuit H. Johan Sky[te] till, der min B. vell får förnima, huru stor påst han till Mekelzmessa kan komma till vega. Han hafuer och öckt 9 par i grufuan, sedan som han bleff fogde; deraff och den resten sig förorsaker. Philip han hafuer allareda kienz veder befalningen, och han blifuer här öfver martnaden i Vesterås**). Jag vet inte synerligen at skrifua, utan befaller digh *etc.* Aff Kopparbergit den 25 Agustii 1621.

M. K. B. A. T. V. O. T.
Carl Bonde mp.

---

*) Bref från Philip Scheding och Carl Bonde till kammarrådet, dat. 25 Aug. 1621, med bifogadt förslag på kopparräntan, bland Skrifvelser till kammarrådet, Kammararkivet.

**) Om förhållandena vid Kopparberget finnas upplysningar i kammarrådets bref till Erik Eriksson 30 Juli, Carl Bonde 22 och 23 Aug., 4 Sept. 1621, i Kammarens registratur, Kammararkivet.

28. (*Egenhändigt.*) **Västerås den 16 Oktober 1621.**

Anvisning på 100 daler, som B. skall lägga ut. Lider af melancholia och sömnlöshet och ber, att A. O. måtte sända en läkare. Biskopen begär, att domkyrkan måtte få behålla beslagtagen koppar. Skutskeppare, som fraktat koppar och hö, hafva ej fått betalning.

Min tien[st]lige och flitige helsand *etc.* Jag bad Phillip Skiedingh, at [han] skulle stella till frid dee 100 daller, som jagh skall legia ut till sölfuet. Jagh skall och hafua 500 daller aff skatmestaren för min heredzrenta i Finland. Han hafuer den aff mig arenderat. Om icke Philip han hafuer lefuererat, at man deraff toge 100, som jag och honom tilskrifuit hafuer.

Jagh beder på dett tiens[t]uiligaste, at min B. han vjjlle så laga, at jag måtte få enten D[octor] Harall eller M[äster] Balsar tijll migh, at dee migh måtte see, om något kunne migh hielpa för det melankelia och anat, som jag mig inbillar. D. Harall han hafuer i Råstock någre reser hulpit min bror Jöns Bonde derfron, men så snart han tog sig före at studera, så fick han igenet. Så går migh nu. Ner jag ehr stijlla, så ehr jag temmelig, men så snart som jagh tenker på: see det och det skalt du suara till, så sofuer jag intte, utan ner som jagh skall sofua, så kommer öfuer migh lika som en slage kalt vaten på migh, och fellas*) öfuer hella kroppen, och alt det som både ont och gåt tyckes mig at jag ser. Om [jag] då vågnar, skielfuer jag sosom löff och så våter aff suetten. Det ehr nu den 3 hösten, som jag det hafft hafuer, men ingen gångh som nu, så jag ehr reder för mig sielff. Det rår vell på mig des imellan, men inte om året sosom och [ɔ: om?] hösten. K. B., giff honom pass, som drager till migh. Mig tyckes, at ner som jag då ehr hoss min hustru, at hon då tröstar migh. Jag vijll draga åt Arboga herfron. Bochollaren her i Vesmannaland ehr i Stocholm, der till at giöra bokan klar. Min B. han för [ɔ: får] see aff det breff, som jag hafuer skrifuit Cammerådit till om alla omstendighetter**). Finge jag något vara stilla, så lenge d[octoren] vore hoss mig! Och skulle vell min k. hustru fara illa, om mig noget messgår [ɔ: missgår]. Gud gifue jag var ret vell i jorden, så våre jagh aff med alt ihop. K. B., helsa syster med min

---

*) Möjligen ɔ: fälas (färdas), som förekommer i dialekter; fellas öfver hela kroppen: kryper öfver hela kroppen.

**) Ej anträffadt. Jfr bref 18 Okt., bland Skrifv. t. kammarråd, Kammarark.

tienst och bed, at hon vijlle få Daniell det skrinet och lakanet, som jag sende med Johan Patkell. Och befaller digh samt alla dina Gud alzmectig till liff och siell. Aff Vesterås den 16 October 1621.

M. B. A. T. V. O. T.
Carl Bonde mp.

Bespen han begerar, at min K. B. han vijlle så laga, at domkiörkan kunne få beholla den forbrutne kopparen, som nu nyligen ehr tagen. Han er icke en hitkomin, så man vet huad han veger. Min K. B. får sielff see aff hans breff, huad som hans begeran ehr.

(*På ett löst blad.*)

K. B. Her Canseler. Dee skutter, som senest förde kopparen, finge ingen fract utan en sedell, at dee hafua förtient 30 dal. Den kopparen, som nu komer, vet man inte huru som man skall få hedan. Det er 200 skieppund ved pas på vogen. Om någen enspennare sendes mot honom! För höö, dee i åhr fört hafua, hafua dee heller intet bekommit. Om dem fatiga icke så måtte blifua trugat och för inte giörat! Far vell. Gud befuare digh.

M. K. B. A. T. V. O. T.
Carl Bonde mp.

---

29. **Espelunda den 19 December 1621.**

C. B. meddelar, att hans hustru aflidit. Anstalter för begrafningen.

Minn broderlige och vänlige helsandh *etc.* Derhoss gifver jag min Kiere Broder, Her Kansler, tillkienna denne minn sårgelige legenhett, aht denn alszmechtige Gudh hafver min elskelige kiere hustru ifrånn mig thagitt. Gud gifve henne en frögdefull upståndelse och alla christna sielar, och aht vij måtte fijnnas hoss Gudh med. Så ehr min flijtige bönn thill min Kiere Broder Her Kansler, aht hann vill hafva dedh omak och ville denne efterskrefne perselar thaga uth åht mig, hvad såsom memoriall utvisar, och hvad ded kan kåsta, så vill jag med min K. B. Her Kansler vell förlikas, ner Gud vill vij få thalas vidh. Min K. B., om ded så er,

aht H. K. M:t kommer hem och vill kanske endeligen thvinga mig thill aht svara thill Mass Jöransonns rest*), thy Gud vett, jag ehr inge orsak thill den resten.

Och menar jag, vill Gud, aht jag kann blifva ferdig thill Hindersmessa med begrafningan, och blifver Morkier så lenge her hoss mig. Och vill jag vidare skrifva min K. B. thill, på huad dag hon skall stå, och förhåppas, aht min K. Broder han giör sin syster den sista thienst, om mögeligt er. Och begierar jag af min K. Broder, aht han ville thaga klede ut thill kistann åhc [!] thill himmelenn, ded besta han kan få thill 10 eller 12 daler alnan. Jag vett icke vist, hvad ded vill gå thill, och beder jag min K. Broder, aht han vill lata förslå, huru mykijt ded kan gå thill, endåg man kan snart förfrågat uthij Ståckholm, hvad ded går thill. The franser hafver jag sielf, och beder jag min Kiere Broder, aht [han] vill låna mig dij knappar, som han plegar bruka på båren åht sina barn. Och hvad Mårkier anlangar, kan min K. B. vell thenka. Åhc lata alla syskona helsa dig med sampt syster med deras thienst och många thusendt goda netter och dagar. Och afsomnade honn emellandh den nijttande och attennde Decembris halfveg thu om natten. Och hvill [!] hermed befalla min K. B. ohc [!] hanss kiere fru och barn utij Gudz dens aldrahöchstes beschydh åhc beskerm thill siel åhc lif. Och beder jag min Broder, aht jag måtte blijfva omulisterat, så lenge jag komer min hustrus lik thill sin vilostadh. Och menar, jag vill lata begrafva henne utij Örebro. Farer vell, K. B. Datum Aspelunda den 19 Decembris anno 1621.

M. K. B. A. T. V. O. T.
Carl Bonde mp.

---

30. (*Egenhändigt.*) **Espelunda den 3 Januari 1622.**

Begär att få låna knappar till hustruns bår. (Jfr föregående bref.)

K. B. Her Canseler. Jag önskar digh en lycsalig god dagh och myken Gud[s] velsignelse. Och förgat jag i det bod, som jag

---

*) Eftersatsen uteglömd. Om Mats Jöranssons rest kan jämföras ofvan sid. 35, not 2 samt kammarrådets bref till honom 4 Okt. 1621 och K. M:ts bref och fullmakt angående ransakning därom 29 Mars 1622, i Kammarens registr., Kammararkivet.

senast hade till digh, at bedia digh, K. B., om dee knappar, som du plega[r] bruka på dina salige barn[s] bår, effter dee ere huita och min sallige hustrus kiesta blifuer och med huit sölff beslagen. K. B., länna mig dem för henness skull salig. Kan nu intte mera skrifua, utan befaller dig *etc.* Hastigt aff Espelunda den 3 Januarii 1622.

M. K. B. A. T. V. O. T. S. L. J. L.
Carl Bonde mp.

---

31. (*Egenhändigt.*) **Espelunda den 14 Januari 1622.**

Tacksägelse för bårknapparna. Anordningen af hustruns grafkor (i Rinkaby).

Min ti[e]nstuilige helsand *etc.* Derhoss, K. B., så tackar jagh digh på det kierligasta för dee knapa, dee skolla inte fara illa. Och förhoppas jagh vijst, at min K. B. och syster koma hit.

Min sårgebögningh, grafuan, hon ehr nu ferdigh, och ehr hualfuat utanpå kiörkian och trappan inne i kiörkian, och jag vijll låta mura en kor ofuanpå hualfuet, lika hög med kiörkan, och bryta så ut kiörkiemuren, så fönsterna lysa utur koren och in i kiörkian. K. B., jag befaller dig Gud alzmectigh till liff och siell. Helsa s[yster] med min broderlige tienst. Hastigt aff Espelunda den 14 Januarii 1622.

M. K. B. A. T. V. O. T. S. L. J. L.
Carl Bonde mp.

---

32. (*Egenhändigt*) **Västerås den 27 Mars 1622.**

Om den resterande boskapsskatten. Drottning Katarinas liktåg skall följande dag afgå från Strömsholm till Upsala.

Min broderlige och ti[e]nstuilige helsand *etc.* K. Her Canseller, jag beder om förlåtellse, at jagh så hastigt skrifuer. Och sosom jag förnimer aff min K. B. breff så vell sosom och aff H. K. M:tz

breff om boskapzskaten, så skall vell beuisas, at resten icke ehr så stor, och sender jag min K. B. her inelyct en lengt på alla lefuereringer, deraff min K. B. kan see, huad som upborit ehr, sosom och en kopia aff den rest, som mig aff H. K. M:t tijlsend bleff*). Huad som rester det hafuer jag dem tijllsagt nu at betalla, ner som dee komma tijll herredagen. Jag skreff Cammerådit tijll strax i åhr, ner jag kom i min olegenhet, at dee ingen skulle sleppa dedan, som på någen lefuerering skyldig bleff, föra en [ɔ: förrän] alt blef betallat, effter dee då alla vore der i sijn sorglige legenhet, vet Gud. Her hafua dee pantat koo och oxse, och om dee vijlle för halff verde seliat, så ehr ingen, som derföre vijll något gifua. Peninganödan ehr större, en som någen tror. Jag hafuer sendt alla [ar]rendator[er] effter H. K. M:tz befalning bod, at dee skulle strax draga till Stocholm, endå jag innte fick H. K. M:tz breff derom förra en den 25 Martii. K. B., leg alt tijll det besta.

I morgon ryckia vij up med lijket fron Strömezholm, effter dee, som skulle föliat, ehre mest dit komne, som dit kunna komma, och jag föher då med. Och vijll nu *etc.* Hastigt aff Vesterås den 27 Martii 1622.

D. K. S. S. L. J. L.
Carl Bonde mp.

---

33. **Enköping den 29 Mars 1622.**

Drottning Katarinas liktåg har kommit till Enköping, men inga anstalter äro gjorda för dess mottagande. Flera adelsmän, som skulle deltaga däri, äro förhindrade eller frånvarande.

Min broderlige och tienstvillige hälsan *etc.* Och låther jagh hermedh min Broder veetta och förnijma, at migh min nådigste Konungz bref på timman tilhanda kom den 29 Martii, som var daterat i Stockholm denn 26 Martzii 1622, innehålandes, at jagh skule låtha upfordra al den adelen, som hemma varra kunde, öfver Nerikie och Vässemanclandh, så at de skolle varra salige Dråt-

*) Såväl längden som kopian föreligga, men äro ej af det intresse, att de behöfva meddelas. Jfr kammarrådets bref till C. B. 25 Mars, Kammarens registr., Kammararkivet.

ningh Catharinas på Strömssholms lijck följhachtighen til Upsalla. Och aldenstundh vij medh samma medhfölgiende lijcket af droge ifrå Strömen, som var denn 28 Martzii, och nu i Enneköpingh stadde äre, och intet ähr här någonn, som sigh sügger at veeta omb vår ankompst, så at här är huarken höö eller foderkorn; maat må vij sielfue see åss omb.

Och sender jagh min Broder ehn lengdh [på dem], som medh äre *). Bengt Sparre han är sijuker, Her Nielss Bijelkie är opå Ehrfual [ɔ: Ervalla], ty hans hustru liger för dödenn sijuk hemma, Göstaf Leijonehuffudh gör barssööl, och både Skänkerne äre intet medh; de äre i Vestergötelandh och intet veete häraf. Och vil hermed *etc.* Af Enneköpingh denn 29 Martzii åhr 1622.

M. K. B. T. S. S. L. J. L.
Carl Bonde mp.

---

34. (*Egenhändigt.*) **Espelunda den 28 Juni 1623.**

Personliga tjänster och affärer. Åmnar följande dag resa till Kopparberget. C. B:s förlofning med fru Beata (född Sparre, enka efter Abraham Eriksson Lejonhufvud) afgjord.

Min tienstuillige och b[roderlige] helsand *etc.* Så tackar jagh och min K. B. i sönderhet för det min K. B. hafuer bestelt om Nederby och Vepa. Jagh skall altid finas min K. B. tacsam, så lenge jag lefuer, och önskar, at mina barn sielfue vijste den gode

---

* Med brefvet följer:

Lengdenn
af dem af adhel, som äre nu följhachtigh medh Drotningens salige lijck.

Grefve Magenus. Gref Abrahamb.
Svante Stenbock. Stenn Stenbock.
Class Christiersson. Johann Sparre.
Åke Axxelssonn. Jesper Nielsson.
Frantz Wackerbarth. Erich Tomessonn.
Gorgoinius.

Fruentijmber.

Fru Jjbba på Sundby. Fru Brijta Bielkie.
Fru Brijta på Enghsiö. Fru Merta på Wallesta.

benegenhet hos min K. B. sielfua at tacka honom. Doch jag hoppas, om Gud vijll, der som dee komma tijll den ålder, at dee det vijserligen skulle giöra. De 158 daller, som min K. B. mera hafuer utlagt, en som det andra sig belop, dem sender jag nu min K. B. igen med denna påst. Dee andre, som min K. B. han begerar till låns, vijll jag så snart som jag nu kommer up tijl Kopparbergit see, at jag kan få senda min K. B. till handa.

Jag drager dit nu i mårgon, som ehr den 29 Junii. Min K. B. breff fick jagh den 27 Junii. Jag hade lengesedan varit tijll Kopparbergit, om jag icke hade vent hereffter.

K. B., huad som om min sagh ehr med s. fru Beata, så ehr mest alt clart, alenast her ventess effter b. Johan Sparræ, huelken inan några dager kommer. Så vijll moster fru Ebba skrijfua min K. B. suar på sit breff och tackar digh på det ödmiukeligeste för din gode och vellmente meni[n]g imot migh, som min K. B. både nu och altid hafft hafuer. Gud gifue jag det så kunne förtiena, som jag plictig ehr. K. B., jag vet nu inte mera at skrifua utan Gud skie låff barnan ehre alla ved helsand. Gud låte det så lenge vara och gifue mig altid goda tijdingar från min K. B. och hans vårdnat. Och vijll nu hafua min K. B. *etc.* Aff Espelunda den 28 Junii 1623.

M. K. B. A. T. V. O. T. S. L. J. L.
Carl Bonde mp.

---

35. (*Egenhändigt.*) **Espelunda den 18 Juli 1623.**

Personliga affärer med A. O. Lyckönskar till dennes förestående resa*).

Velborne Her Canseler, K. B., jag önskar min K. B. *etc.* K. B. Her Canseler, dee 400 daller, som min K. B. han skall hafua, dee hafuer Peter Cruse låfuat migh at tijllstella min K. B. om Oloffzmesa tijd, effter han hafuer brukat up min malm ved Kopparbergit, och han besuerade sig, at han icke kunne förra

*) Han skulle resa till Lifland för att leda underhandlingar med Polen. Resan blef emellertid uppskjuten; jfr A. O:s bref till Pfalzgrefven Johan Casimir den 6 September 1623, *Axel Oxenstiernas Skrifter*, 1: 2, sid. 581.

komma penningar tijl vega. Jag sende och min K. B. strax dee 158 daller och hafuer icke ennu fåt beskied, om min K. B. han hafuer fåt dem. Doch försegrar Bror Anderzson mig, at karan var vijs nog, som jag sende dem med.

Min ödmiuke tijenst, K. B., så lenge jag lefuer. Och önskar min K. B. myken lycka på sin ressa, som jag förnimmer nu skie skall. Gud låthe dig komma hit hem tijll oss med helsan igen. K. B., helsa s. Anna tusan god natt. Och befaller min K. B. *etc.* Aff Espelunda den 18 Jullii 1623.

M. K. B. A. T. V. O. T.
Carl Bonde mp.

---

36. (*Egenhändigt.*) **Rinkesta den 4 September 1623.**

Begär A. O:s samtycke till morgongåfvan åt fru Beata (jfr N:o 34). Om barnens arfvedel.

Min tienstuilige och flitelige helsand *etc.* Kiere Bror, min sack hoppas jagh nu skall komma till enda; Gud låte det skie sit helga nampn tijll era och migh och mina k. barn till gledie. K. B., så alldenstund at du nu förreser bårt och jag vijlle gerna sosom och beder dig tiens[t]ligen, at du vijlle gifua dit jagord och underskrifua denne sedell *), som jag hafuer nampngifuit, huad som jag vijll gifua s. Beata i mårgongofua; du ser, huaraff det ehr. Så hafuer jagh endå 8 gårdar igen, som jag kiöpt hafuer och inlöst aff Jöran Bondes goss, så at barnas 3 dingh [ɔ: treding] i kiöpegossen ehr ju vell beholen. Hytan ved bergit kostar mig 400 daller, och sedan hafuer jagh bygt der en gård hoss, så jag nu hafuer 3 skieppund koppar i affra[d] aff henne. Och alldenstund jagh det lilla, som jag då så hafuer, hafuer jag och hafft mången trötan stund före, och jag vijll icke gå från dit goda råd, och jag då kan och sedan hafua det jag eger mina barn tijl goda och det dem tijl förkoffring anvenda, så förhoppas mig, at min K. B. detta underskrifuer, så jag det kan få hit igen med min dreng.

Huad som lösöran ere, dem vijll jag [hafva] på Sundby i begraffningen, effter jag då får någen dit, b. Åke och s. Elsa och Mor-

---

*) Ej anträffad.

kiera, oansed det ere alla reda upskreffna, både gull, silfuer, koppar, sengkleder, ten och alt husgeråd. Huad sengkleder och sådant, som kan fara illa aff [att] det ligger, menar jag vilia verdera barnas dell i peningar och gifua dem så många peningar igen, så hafua dee renta deraff; det andra skiera myssan sönder eller eliest förderuas. K. B., jag hafuer alt rådfrogat mig med Morkiera fru Barbro, och hon hafuer och underskrefuit denna sedel. K. B., Gud alzmectig han velsigne digh och befuare digh på din reesa och låte dig finna oss med allasam[man] igen med helsand. K. B., effter Kongen nu inte mera tallar om mig och kanskiee jag och så slepper utan någen tienst, så tyckess mig jag kan icke gå och trengia mig dertijll, utan holler mig stijlla, så lenge jag kan. Doch söker jag min K. B. gode rod i sakan. Vet nu inte synerligen mera, utan befaller min K. B. *etc.* Aff Rinkestad den 4 September 1623.

M. K. B. T. S. S. L. J. L.
Carl Bonde mp.

---

37. **Jönköping den 23 Juni 1624.**

K. M:t har öfverlämnat åt B. att jämte A. O. förordna om byggnader och stadsplan i Jönköping. En ingeniör skall lämna underrättelser.

Minn tienistvillige venlige helssan *etc.* Foger min K. B. veluilligen förnimme, dett H. K. M:t min allernådigste Herre hafuer latitt uthi mitt gifne memoriall författett, att alt huadh jag med min K. Broder Cantzeleren om denne stadz bygningh och förbettringh effter ingenieurens afrittningh som best felle kan beslutendes vardee, vill H. K. M:t för gott ansee och behaga låte*). Derföre är han derheden förafferdigett till min K. B. [att] om be:te legenheett och dess orttz omstendighet advisere och tilkienne gifue, på thet min K. B. sigh herom i medlertijdh deste bettre kan förklare. Dette jagh min K. B. venligen vill erkunnige. Befallendes hermedh min K. B:r. *etc.* Aff Jeneköpingz slott den 23 Junii anno 1624.

M. K. B. A. tienzuilig
Carl Bonde mp.

*) K. M:ts memorial för C. B., ståthållare på Jönköpings slott, dat. 6 Juni 1624, Riksregistraturet.

---

38. (*Egenhändigt.*) **Värnamo den 16 Juli 1624.**

En mängd hemman i länet äro öde, hufvudsakligen på grund af knekteindelningen. Förslag om jordabyte. Ber att få behålla förutvarande beställning och förläning.

Velbårne K. B., Her Kanceler. Jag önskar min K. B. licka *etc.* Så fick jagh ret nu på tijman en hop breff från Anders Suenson i Helsingeör, huilka jag min K. B. strax sender. Sedan låter jag min K. B. förnima, at jag her på tingen och ransagningen finner så myket öde, så jag det alrig hade trot, her och i Vestra herad öfuer 40 krone heman öde och 12 skatta heman, huilket] förorsakas, sosom beretass, aff knecters tildelning, ty ner mannen blifuer borta och hustrun sitt frijhetz åhr sutit hafuer, sedan drager hon dedan, och hemanet illa heffdat, men [ɔ: medan] knecten eller håffmanen det besutit hafuer. Icke vijll heller någen bonde taga dem up igen. Orsaken [är], at så snart som hemanen komma tijll retta igen, så komma flux hoffinen eller knecter dem at begera. Huarföre dröies nokct med 1624 förslagh, så framt det skall blifua vijst. Jagh vijll och, så snart som jag komer tijll slåtit igen, draga tijll Nårra och Södra Vijdbo och kiennas ved heraden, men jagh hafuer så ont at giörat, jag hafuer ingen fulmact at gå effter. Beder och min K. B., at jag måtte få några aff dee bijaffskieden sosom och skiuzferdzordningen och huad mera, som min K. B. vet jag skall migh effter retta. Sedan beder jagh tiens[t]ligen, at min K. B. icke vijlle vara mijslynt på migh för den sedell, som jagh honom öfuergaff. Der jag hade det trot, jag skulle det alrich hafua nemdt [?], vijll och på mina barns dell huad mig tillkomer gerna betalla. Jag vet vijst, at B. ehr den, som vijll dem vell, fatig barn. Jagh skall altid tiena min K. B., så lenge jagh lefuer.

Så beder jag och min K. B., at han vijlle upláta mig tijl bytes dee tuå halfua gårdarna, som hafua varit Jöran Bondess goss, Hullu benemd. Jag hafuer si[e]lff en gård ligiandes inte långt fron Ekesiö, renter 3 L𝔗 smör och heter Vrångzhult; om min K. B. vijlle låta besen eller andra, som jag der hafuer, effter Hullu liger så got som ret mit i mina eger ved Bordsiö. Beder och tiens[t]ligen, at min K. B. vijlle hielpa mig, at jag mote få min bestelning her, som jagh förra hafft, huilket Hans K M. mig tilsagt hafuer, och all min förlening, som jag förra hafft hafuer, derom

jag b. Åke och Johan Sparre tijlskrefuet hafuer sosom och H. Johan Skyt[te]. Mera vet jag icke så i en hast at skrifua, utan Cristiern skall, så snart som jag fron Nårra och Södra Vedbo kan giöra klar affkortning, komma up med beskied om alla saker. Och befaller min K. B. *etc.* Aff Vernamo den 16 Jullii 1624.

M. K. B. T. S. S. L. J. L.
Carl Bonde mp.

Vallen eller brystveren ehr ferdig, och hålla nu på och setia up hualffbogerna på muren. Om min K. B. tyctes at berreta H. K. M. om det öde [gods], som her i lenet alt för myket fins, och huarföre det dröies med förslagit. Det skulla alt vara giort i vijntres, det som jag nu måste giöra. Jag kom sent hit, som min K. B. vell vet. Gud beuare digh.

---

39. (*Egenhändigt.*) **(Jönköping) den 10 November 1624.**

Om byggnadsföretag i Jönköping och vantmakeriet därstädes, ödeshemmans och icke indelta kronohemmans upplåtande, frälsegodsen under Taberg, Per Gudmunssons hemställan att få arrendera boskapsskatten. C. B. skall resa till Bergslagen.

Memoriall för Per Gudmundson at talla med V. Herren Canselleren. 1624 den 10 Nouember.

1. Effter at H. K. M:t nådigest hafuer befallat at byggia dee quarna her i staden och föra Dunckehalla ström her in och det giöra med kiörkieness peningar, begerar jag i underdånighet, at Hans K. M:t nådigst vijlle befalla at [!] bor[g]emestaren Tönne Anderson och en rådman Anders Månson, at dee effter mit förslag skolla för kiörkienness peningar förska[ffa] dertijll huad som behöfuess sosom och effter min befalningh nu i vijnter låtta giöra kugge- och trellejull och annat inreda i quarnan, som kan behöfuass, och dee skolla sedan giöra mig med dee andre borgemesterena reda för det vij dem hafua lefuererat, annars kan ingen komma dem tijll at taga sigh det omack på.

2. Begeress och, at Canseleren vijlle hielpa, at tijll vantemakerit måte komma sin anårdningh.

3. Bögning[s]förslagen hafuer Gert Dirickson hoss sigh; at man kunne sedan få der besked om för stenkiörslan skull, ner något skredföre kan komma.

4. Kan och finnass några, som vijllia taga up ödesshemman och gifua H. K. M. peningar, doch så, at ingen ryter eller knect skall kunna drifua dem, så lenge dee förmå giöra skat deraff, ner som hemmanen kunne komma tijll retta igen.

5. Sameledess dee kroneheman, som ennu inte aff någen kri[g]sman ere an[am]made eller tijldelte, dee vijllia och vell gifua peningar, om dee få försegringzbreff.

6. Lengden på dee frelsessgoss, som liggia inunder Tabergh, hafuer jag lefuererat Fegreuss med sigh; om Hans K. M:t nådigest teckess at byta dem der ut, som sagt var, ty det ere dee mest, som oredan komma tijll vega, at dee icke blifua bergzmen, ty man kan icke så tuinga dem som dee andre tijll at brucka.

7. Och om at Per Gudmundson måtte få för biligh arende arendera boskapzskatten, och om boskaplengderna skolla skrifuass, fören snö kommer, annars fructar man, de steckia möket aff vegen och hafua i skogen undan.

8. Så begerar jag och ti[e]nstligen, at jag och måtte få H. K. M:tz pass, ner jag nu skall draga den resan åt Bergslagen, så jag kan få hafua en skrifuare med migh*).

Begerar ti[e]nstligen, at min K. Bror vijlle hielpa mig suar herpå, och önskar honom tusan god nat.

M. K. B. A. T. V. O. T.
Carl Bonde mp.

Sedan så begera dee fatige i hospitallet underdåneligen, at H. K. M:t nådigest vijlle unna dem, som dee för hafft hafua, derpå dee hafua K. Johans breff, at alt detta lenet skall liggia under hospitallet med det tijggerit, som dee i huart herad hafua, och nu ehr lagt till Linkiöping och Vegsiö och somt till Skara, och hit ehr minst.

*) Jfr Kongl. memorial för C. B., hvad han skall uträtta i Bergslagen, af 15 Nov. 1624, Riksregistraturet.

39 a. (*Egenhändigt.*) **(Jönköping omkr. den 10 November 1624.*)**

Minnessedel om föreskrifter och fullmakter, som C. B. begär af K. M:t rörande åtskilliga frågor, som angå Jönköpings ståthållaredöme.

Memoriall.

Breff till Suen Trulson, at han förbetrar vegenna i Jenekiöpingz len, först åt Giöteborg vegen, sedan Halmsta-vegen, 3:o Vernamo-vegen och Tåfftaholms-skogen-vegen åt Vestra herad, som löper åt Vregsta och så åt Vegsiö, sedan Calmare-vegen åt Huetlanda, Ekesiö vegen och vegen från Ekesiö åt Östergyland öfuer östra Hållavegen. Detta ere rete stora lanzvegen och vegen åt Årraholmen fron Jönekiöping, seden alla tuerueger utur det ena herad och tijll det andras tijnglader, så at man kan der komma fram med en kierra, dog så lagandes, at man kan komma åt Jönekiöpingh och andra martnatzplassar ifron Ydre och giönom Vedbo och åt Jönekiöpingh.

Befalning om stakietet om Ekesiö, om det skall giöras med bastioner.

Breff tijll Axsel Drake, at dee i hans len föra san[d] på mosan till tompter sosom och i Jönekiöpin[g]z len.

At Nårra och Södra Vedbo seties in i min fulmact med.

Fulmagt at byta dee frelsesbönder till Kronan, som ligia under Taberg, och Hans K. M:t vijll sedan conformera med sit eget samma bytesbreff.

Befalning, at Jönekiöping skall slet och grant slutas med stakietit för tullen skull alt intill bron emelom slåtit och stan.

Befalning, at alle, som nu boo på malman, skolla föra rijs och annat verke på dee tompter, som dem kan tildelles, effter H. K. M:t vill med första före låtta föra jord der offuanpå.

Endoch H. K. M:t hafuer munteligen befallat, at kiörkenes penningar skolla nu uptages och med rentan clareras, begeres nu vijdare skrifftligen befalning.

At anårdningen tijll vantemakerit måtte giöras.

---

*) Datering saknas, men handlingen ligger inlagd i memorialet för Peder Gudmunsson, och åtskilligt tyder på att den är alldeles samtida. Tillägget om Vrångshults gård visar, att äfven denna minnessedel var adresserad till kansleren.

Förslaget på bögningen 1625*).

Vrånghult i Notebeck soken rentar smör 3 L℔, årliga hester 5, k[onungs] hestar 2, daxverke 6; stedta [ɔ: städsla] och förnö [ɔ: fodernöt] it par oxsar. Vijll jag gifua igen för Hulſl]um**).

---

40. **Stockholm den 19 Augusti 1625.**

Om Järnkompaniet och järnbergsmännens afvoghet emot detta samt järnets vägning. Afraden i järn bör förbytas till andra persedlar.

Minn brodhervenlighe, flitighe och tienstuilige helssen *etc.* Kere Brodher och Suåger, Herr Cantzler, jagh hadhe långosseedhen skreffuet min Kere Broder till om Jern-Compagnitz fortgångh, män jagh hafuer dhermedh intet för kunnet komma till vega, och vardher min Kere Brodher förnimmandhes af det breef, som jagh H. K. M:t i undherdånighet hafuer tillschrifuit***), huru vit man dermedh kommen åhr. Jagh låther min Kere Brodher hermedh brodervenligen förnima, det jagh intet kundhe komma Falkenbergh sin koss, föränn jagh måste hijtt och see, på huadh sett jagh medh Zakariass Simonsson hafuer hulpit honnom medh peninger fortt.

Seedan så låther jagh min Brodher förnimma, att jernbergzmännerne i Oloffzmessa marknadt såge ett galet exempell påå kopperbergzmennerna, i dhet att dhee intet blefue betalte, och igennom dette tilfellet åhre och månge, som intet gierna see dette compagnitz fortgångh, mykijt iblandh jernbergzmennerna, så att jagh intet veet, på huadh sett man bäst kann dhem öfuertala, och synnerligh Nore och Lindhes, endågh dhe vell måste effterkomma H. K. M:tz befallningh. Synnes och myket vare af nödhenn, att ståthållarenn i Jernbärgzlagen ſinge H. K. M:tz bref till at up-

*) Under de följande månaderna utgingo kungliga bref angående åtminstone en del af de ärenden, som upptagas i detta memorial: om tullen vid Jönköping och Eksjö (memorial 15 Nov. 1624), om vantemakeriet (öppet bref 27 Jan. 1625), om »vattukonsten», hamrar och kvarnar, utfyllning af vissa byggnadsplatser o. s. v. 28 Jan. och 1 Febr. 1625. Riksregistraturet.

**) Jfr brefvet af 16 Juli 1624, ofvan sid. 45.

***) Ej anträffadt.

retta vågerna och låta retta lodherne, och dher så vore, att man så snart icke kundhe derrmedh fort komma, som man gerna ville, att lijkeuäll alt jernn lijka som kopparen måtte vegas, så at bergzmennerna måtte vennie sigh till att vega jernet, och kundhe dherigennom fåå orssaak till att smijdha ossmundh, efter alt måste i vågen, smått och stort jern, och H. K. M:tt derigenom richtight komma till sin tull. Vill hermedh och altidh hafue min Kere Brodher *etc.* Aff Stockholm dhenn 19 Augustii åhr 1625.

(*Egenhändigt.*)

K. B., Her Canseler. Jag hafuer intet at giöre med detta kompanij. Jag hafuer inte at giöra med, till at byggia hamrana med, eller så kan drifuat, som man gerna vijlle, för[r]a en som man kan få kapitallet ihop; dog at giöra vell dee hamarmestare, hu[a?]d dee kunna. Om och icke Canseleren vijlle talla med Hans K. M:t om dee lanzortar, som giffua jern i affra[d], huru som med dem handlas skall, om man icke i tid skulle handla med dem, at dee andra perseler derföre gifue ut. Så hafuer jag förfarit, huru och huad orsag som ehr dertill, at bönderna gifua ut jern i affra[d]. Ehr at berzmena skolla hafua klagat sigh för en aff konungarna, at dee ingen tillförsel aff landet hafua bekomit, och om der skulle blifua bergslag aff, så måste tilföringen skie. Hafuer fördenskull blefuett förorsakat till at leggia jern på bonden till affra. Jag skall och inan några dagar skrifua eller hafua mit egit bod till H. K. M:t om alla saker om kompanii[tz] handel. Beder tienstligen, at min K. B. vijlle mig ihogkomma hoss H. K. M:t till det besta. Der jag med resandee i Bergslagen něget kunne utreta, skall det intet fatass. Den gode Gud låte oss finas med helsand igen och at alt måtte vel gå och befuare dig för all olycka. Farvell, beder om suar igen. Gud befuare digh.

M. K. [B.] A. T. V. O. T.
Carl Bonde mp.

(*På en lös lapp.*)

Khäre Her Axell. Jag tackar H. K. M:t underdonligen för vedherlag, jag bekommid hafver, efther som H. M:tz bref lydher, deruthaf jag och Idher en uthcopie sänder*), endåg jag hafver

*) Ej anträffad.

inthet deropå mär än åtte eller nie hundradhe dalar bekommit. Och när Gudh vill jag kommer till H. K. M:t, så får jag medh H. M:t derom vidhare tale. Datum ut in literis.

---

41. (*Egenhändigt.*) **Stockholm den 28 April 1627.**

Redogör för hvad Järnkompaniet lefvererat. Beklagar, att Louis de Geer och William Gillusson (de Besche) nu fått hela järnhandeln under sig, och vill ej längre hafva något med kompaniet att göra. Är dock villig att blifva styresman öfver bergverken.

Velborne K. B., Her Canseler, din långuarige välmåga önskar jagh aff Gud *etc.* Och fick jag min K. B. breff den 16 Aprillis i Arboga. Iblant det förnemsta, som min K. B. han skrifuer, så ehr, at han begerar vet[a] om companitz stat, det han aff b. Johan Sparres breff vel varder förnimmandes. Men om Jernkompanit, så bleff det strax anfectat aff dem, som dertijll ringa behagh hafft hafua kunna, dog hafua vij factorien en tijll detta datum förlagt och i munition lefuererat till 26000 daller, och en hafua vij i föråd till 700 man ryterharnisk och andra saker, som sig alt till 15000 eller 14000 daller kan belöpa, och vij aff dee 102 lester 10 [ↄ: tionde-] iern en icke it L& upborit, hafua i både berslagerna, huarken aff arende eller annat, ty förste terminen derpå ehr om Johanii, den andre om Mecaellijs. Endog i det; förslag, som vij senda Bror*), står man 24000 daller, så ehr der inte infört dee lod, spader, sköfflar, haker och picker och mera sådant, som altid löper tijll 2000 daller eller mera. Och ner som vij nu hafua mestedels komit embetzmena så i verket, så måste vij nu så plözliga gå från alt det vij begynt hafua tijll jernhandelen, ty Luis Dee Geer och M. Vellam hafua det nu gåt os undan och oss derfrån trengt, så vij inte hafua för det vij hafua förskrefuit hamarsmeder och anat folck hit in i landet. Giönom deras stora lyfften hafua dee det till sig dragit med samt Bergslagena, så at aldelles vårt goda upsåt med jernhandelen nu ehr omkullslaget, så at jag för min person vijlle önska, at jag det aldrig hade tengt, ty jag hafuar hafft nampn derföre, at jag det så hårt drifuit hafuer. Det Gud vet icke tijll min nytia, utan fe-

*) Ej anträffadt.

dernezlandet och Hans K. M. min nådige Konung till nådigt behag och nu nesten aff huar man, som det hafuer varit imot, till deras åtlöie, så jag vell vijlle önska, at jag hade aldrigh dertijll kommit. Och effter med jernhandelen inte går fort, så begerar jag icke heller mera at hafua med någen companitz handell at giöra, ner som detta åhr om ehr. Nu om nästkommande Johannii då vijll jag taga min affskied igen från kompanit effter giort regningh. Jag vijll gerna tiena H. K. M. i det jag kan, som jag vet på annat set kan vara H. K. M:t till tienst och nådigh behagh, och der som H. K. M. nådigest teckes bruka migh tijll gubernator öffuer alla sina berguerg, doch inte at hafua med landet at bestella, utan med berzordninger och huru som i gruf[v]erna skall tillgå, så ehr jag dermed tijlfridz, så framt det så behagar H. K. M:t. Annars såge jag gerna, at jag slet och grant blefue caserat. Jag hafuer nu tient i 31 åhr, menar nu altså hafua giort mit till. Doch beder jag min K. B., at han så hereffter som hertijll vijll söka mit besta, hans råd vijll jagh gerna fölia. Förhåppas altså, at han hielper mig till det besta, men med companitz saker begerar jag inte mera at hafua till at bestella. Min K. B. tienare altid her så lenge jagh lefuer.

Jag hade lengesedan skolla skrefuit, men vij kommo inte till detta verket fören julan; sedan hafua vij inte mera kunnat utreta, unt keinen Dank darzu nict[!] haben. Vijll nu min K. B. och altid hafua honom *etc.* Aff Stocholm den 28 Aprillis 1627.

M. K. S. A. T. V. O. T.
Carl Bonde mp.

---

42. (*Egenhändigt.*) **Arboga den 8 Juli 1627.**

Louis de Geer har ännu icke öfvertagit faktorierna, ehuru det skulle hafva skett vid midsommar. C. B. beklagar, att allt arbete, som nedlagts på järnkompaniet, nu är förspilldt, och vill äfven komma ifrån kopparkompaniet.

Velborne Her Canseler. Nest min tienstuilige tienst *etc.* Om dessa våra handlingar med factorien så tuifflar jag inte, at Canseleren ju hafuer få[tt] min föra tienslige skrifuelse från b. Her Gabriell. Så huad som factorien anlangar, så hafuer Luis dee

Ger ennu inte kommit och kientz ved dem, huilket effter vårt affskied hade skulle varit nu Johannii förleden. Om der nu något annat ligger under, vet jag inte, men han vijlle ingalunda kiennas ved at byggia på tyghuset, förra en som vij honom om Johannii vijlle alt uplåta. Det och beiakat bleff, derom jag vijst vet, at bror Her Gabriell hafuer honom veta låtit. Och effter han inte kommer, vet jag inte för huad orsack, derföre gå alla Jedersmederna fåfengia och intet giöra det som tijll municionen hörer. Endog vår suma ehr effter Gerdt Diricksons förslag länge [sedan] lefuererat, men likeuist fordras en dageligen till Liffland och Prysen aff Camerrådet alla sådana saker, som ved Jeder giörs. Om det skier oss tijll förtret eller annars, vet jag inte; vij hafua ju effter giord affskied sagt dem från oss om Johannii. Vet derföre ennu inte reteligen, huad som jag derom skrifua skall, huad utgång det vijll taga med dem. Men huru som det ehr, så ehr alt M. Velams hanli[n]gar till at ruinera companiet på jernhandelen.

Huad som ehr, om kompanit sig vijdare i jernhandellen velia inlåta, vet jag inte, ty der ere för många motståndare, som sådant inte gerna see, och jag önskar, at jag mig aldrig hade lag[t] det på halsen och bract det i den årdningh med factorien, som skiet ehr, at man vijst arbete aff huar sort aff huar m[an ?] om månan vijste at tijlgå, ner som han bleff förlagt i tijd. Så ehr föga mera en it halfft åhr som kompaniet det hafft hafuer, och menar, at vij derpå tijl 16000 daller vonnit hafue, huelken regning med kopparhandelen skall blifua Canceleren tijllsendt. Men den bockhollaren Johan Sasse, som H. K. M. åt kompaniet föror[d]nade, han doger slet inte, han kan icke få bokan ihop, förra en som andra måste deröfuer. Om kopparhandelen sade b. Johan Sparre at skrifua honom tijll. Jag hafuer och i underdånighet skrefuit H. K. M. tijll om alla saker her, huaraff min K. B. han får see detta[!] ortz mera tijllstånd*).

Derhoss, K. B., effter med Jernkompaniet nu inte går fort, vet jag inte, huartijll jag ehr nytig i Kopparkompaniet. Det kan en gubernator vell förestå med sina directores, dee och icke så många behöfuas, som nu ere, utan dee ere kompaniet till besuer. Jag begerar den tienstan inte lenger en till at alla rictige regninger blifua slutne. Sedan hoppass jag med den tienstan blifua förskont aff participanterna. Huad annat som jag H. K. M. effter min legenhet tiena kan och jag hinner utstå, det vijl

*) Brefvet ej anträffadt.

jag gerna gióra. Förhoppas och, at min K. B. Her Canseler mig tijll det besta varder ihogkommandes hoss H. K. M:t min allernådigeste Herre och Konungh. Jag hafuer inte lust lenger at heta någen vijce gubernator, endog H. K. M. mig aldrig i sina bref den tijtelen gifuit hafuer. Min K. Suåger, hielp mig herfrån, om mögeligit ehr. Jag begerar inte lenger med någen kompaniez handell hafua at bestella, effter det som jag effter hans gode och välmenta råd tog mig före at i verket stella och först fick huars mans avund och mijstycke, och nu, sedan det går inte fort, måste vara huars mans åtlöie, som med den handelen umgå. Min K. B. han kan det beter betenckia, en som jag det skrifua kan, huad som jag H. K. M:t för ti[e]nst giöra kune. Jag steller alt tijl honom; som han det giör, så låter jag mig vel med åtnöia. Låter jag och min k. hustru helsa honom med vår k. ti[e]nst och många tusan goda neter. Och befaller honom *etc.* Aff Arboga den 8 Jullii 1627.

M. K. B. A. T. V. O. Ö. T.
Carl Bonde mp.

---

43. **Örebro den 30 April 1628.**

K. M:t har förflyttat C. B. till Örebro. Familjeunderrättelser.

Välbårne Her Canceler, min K. Suåger, jagh önsker honom af Gudh *etc.* Dernäst önsker jagh, att jagh altidh goda tiender måtte fåå höra ifrån min K. B., ath honom altidh måtte väl gåå, det önsker jagh af alt mit hierte. Huadh min lägenhet vedkommer, så hafuer H. K. Ma:t nu förordnat migh hit till Örebro. Huru länge det varar, vett jagh icke, ty jagh hafuer nu i 5 åhr så vandret ifrån den ene orten till den andre. Önsker nu, ath jagh måtte fåå blifua på enn ort. Huadh mina vidhkommer, så taker jagh Gudh, ath helsan ähr medh. Mine gåssar ähre ännu hemma hoos migh, och menar jagh, ath dee efter deres ålder skole kunna något lära. Gudh hielpe vidare. Låther min k. hustro och barn helse Broor med sin kärlige och flitige tienst. Och veth nu inthet mera i enn hast ath skrifua, uthan befaller min K. B. *etc.* Hastight aff Örebro slåt denn 30 Aprilis anno 1628.

Utan underskrift, men förseglадt med C. B:s sigill.

---

44. Stockholm den 22 Juni 1629.

Har på K. M:ts befallning påbörjat gräfningen af en kanal mellan Hjälmaren och Mälaren. Påvisar dess nytta för sjöfarten och förbindelsen mellan Stockholm och Göteborg och särskildt för transporten af trävaror. Önskar erhålla en tomt på Riddareholmen. Föreslår, att A. O. skall söka förvärfva två halfva kronohemman på Järnäs i Hjälmaren, som genom kanalen torde få stora sträckor torrlagda.

Välbårne Herre, Här Cantzeler, Käre Suåger Här Axel Oxenstiärne, näst min kärlige lyckönskan *etc.* Och kan jagh icke förbijgå honom att vetta låta om dhen grafuan, som H. K. Maij:th nådigast hafuer befallat att giöra emellan Hiälmaren och Mälaren eller Arboga åhn, huilket värcke jagh näst Gudz tilhiälp håppas skall finnas H. K. Maij:th till godh förbättringh at sin provincia i Närickie, såsom och dhe andhre godhe män, som der omkring siön boendhes ähre. Och ähr längdhan emellan Hiälmeren och Arboga åhn, mitt för Sätterboo kyrkia, och finnes höidhan, som Hiälmaren ligger högre än som åhn, 46 [!] fagnar [ɔ: famnar], och längden 7500 fagnar. Drager altså dhen höidhen emellan Hiälmaren inte emot dhen längdan. Doch ähre meste delen småå siögar, som alt vatnet faller igiönom, som han af medhföliandhe rulle*) kan hafue att see, och ähr alt grafuat, som på rullan tecknat ähr. Så jaagh näst Gudz hiälp håppas att förskafue H. K. Maij:th ennu ett litet Närickie. Gudh unne oss man fålck, som det byggia och häfdha kundhe, sädhan kan min K. Suåger siälf betänckia, huadh det i farten till vatn emellen Göthebårg och Ståckholm göra skulle. Först i det att man till Örebroo kundhe komma medh skutan ifrån Ståckholm. Derifrån ähr sedhen till Götebårg man 7 mill landhvägen: först ifrån Örebro till Gulspånga 6 mill, öfuer edet emellan Brätte och gamble Lösen 1 mil, huilket alt ståår till hielpe, att minste delen skulle blifue landvegen på endelycktene. Allenast menar jagh, att dhenne grafuen och farten skal göre up ögonan på soma [ɔ: somliga], som det inte förståå, huadh gangn som siöfarten giönom landet kan hafua till nyttia, föruten dhen trälast och annat trä, som nu står och förfaller och råttnar bårt, som man då kundhe hafue gangn af, bådhe till glashytters fordran och askebräningh, förutan masteträn, sågebredhen och myckit mera, som så kundhe blifue till ganghz giordhe.

*) Ej anträffad.

Men effter som jagh nu allaredo grafuat hafuer och icke gärna vill, att dhee skola låta vatnet fåå sin fortgångh, hafuer jagh måst låta demma vattnet på högsta fallet, ty jagh fruchtar, att om det finge öfuerhandhen, skulle det göre skadha, effter grafuen ähr redho, der hon ähr högst till 3 allnar diup, lägre än vattnet, huarföre jagh migh väl måste försee, ty om det rådhe, gör dhet mere än som en vill hafua. Doch så snart som jagh släpper ifrå herredaghen, som jagh menar, vill jagh låta vattnet fåå sitt låpp, ty der ähr nu en damm före, så det måste ståå, huarom jagh honom sädan vidare berättelse icke skal förgäta att advisere.

Dernäst bedher jagh tiänstlighen, att min K. S. ville påmine sin k. son Her Göstaf om det jagh badh honom i vintras på Ulfucsundh, att han ville tala H. K. Maij:th till om en tompt ått migh på Gråmunckehålm, vesten för kyrckian, och effter jagh sädhan intet hafuer fååt tallat medh honom, vett jagh intet, huru han det ått migh bestelte. Men effter jagh nu förnimmer, att Bastian Bonhatt vilie sig dit in på hålmen fordra, beder jagh min K. S. tiänstligen, att han ville förhiälpe migh till dhenne tåmpten, som innelagde sedel förmäler, såsom och mina suågrar Pär Sparre och Carel Sparre. Alt det andra, som Konungens ähr, ähr alt bortgifuit på hålmen, undantagandes myntemästerens gårdh, huarom vij alle tree hafue skrefuet b. Göste till om, effter vij då nogh vette, att Bror han ähr medh andre besuär nogsampt besuärat. Förhåppas lickevist, att han mig denna min skrifuelse till goda tager; jagh vill altsammans medh min ringa tiänst igän förtiäna och förskylla. Befaller härmedh *etc.*... Datum Ståckholm dhen 22 Junii åhr 1629.

M. K. B. A. til V. O. T.
Carl Bonde mp.

(*Egenhändigt, på ett löst blad.*)

Velborne K. B., Her Canseler. Jag kan icke utan måste låta honom förnima, at i Hielmaren gent mot Fröshamar liger it nesz ut i siön, benemd Jerness, och derpå ehre 10 gårdar, H. K. M. och Kronans ehr tuå halffua, det andra ehr mest frelse, Bengt Sparres, Jagkop Jakopsons barn[s] och Nils Bielkes en gård. Jag hafuer det med flit beskådat och finner ingen sådan legenhet i Hielmaren. Om vatnet löper nu aff, som ingen tuiffuelzmåll ehr, så kan man frit på det neset byggia en till 16 heman, som nu man ehr morass, och sedan blefuer alt tort. Och der som Bror

han finge Konunghens, det andra kan alt komma. Och sender honom en affrijtning på samma neset*). Detta jagh honom gerna i en god mening hafuer vellat tijlkiena gifua, ty jag fructar, at andra komma och få det bårt, och jagh ingen det heller undar en honom. Och den, som medell hafuer, han skall myket kuna her giöra sig fordell, och ligger alt utmed en liten siö inne i all engian, och löper en beck utur, som man kan roo op- och utföre, som affritningen utvijser, endå hon inte mesterligen reten [ↄ: ritad] ehr. Begerar allenast Brors suar igen. Adde.

---

45. (*Egenhändigt.*) **Stockholm den 26 Juni 1631.**

Upprepar förslaget, att A. O. skulle förvärfva Järnäs by (Jfr N:o 44). Klagar öfver sjuklighet och vill träffa anstalter för händelse af sin död. Har antagit Konrad Falkenbergs frieri till dottern Karin och anbefaller sina två söner åt A. O. Hustruns dispositioner öfver sin egendom.

Vellborne Herre, Her Canseler. Jagh önskar honom *etc.* Dernest, K. B., så hafuer jag några resor skrifuit honom tijll om min legenhet och synnerligen om Hielmarens fartan och utstegning och råt min K. B. tijll at skafua sig Hegernes [! ↄ: Järnäs] byn i Giötlunda soken i Nerekiet och sent honom affrijtningen derpå, och at deraff kunne giöras den kosteligaste legenhet, som en någen tijd kunne önska, och der ehr man 10 bönder nu i byn, doch mest frælse, Bengt Sparres och Jakop Jakopsons och 1 1/2 kroneheman, huilcket breff jag fick åt min suåger Her Gabriell, det han låfuade at senda digh. Men alldenstund jag sedan inte deraff hört hafuer, vett jag inte, huru som det ehr framkommet.

Huad min legenhet ehr, så ehr jag en ved Örbro och ehr möket siuglig, så jag vell kiener, min tijd inte kan lenge reckia. Gud gifue mig en lycsalig stund. Hafuer i all min krop en sådana verk, som jag inte kan skrifua, som nu i 3 åhr aldrig hafft strumpeband på mina ben för verck skull. Synnan falerar mig och, så jag inte kan lessa eller skrifua utan glasögon, dem jag aldrig hafuer trot at bruka. Jag kan icke lijda, at en kledning skall setia hårt åt min krop. Jag hafuer mest mist synnan deraff, at dee tuå tender, som sietia mit under ögonen, ere utfalna, och som

*) En skisserad planritning af C. B. själf är bifogad.

dee tuå dernest alt losna tijll, så mijnskas och synnan tijll med. Aff huad orsack vet ingen doctor mig at seia, utan föregifua, at det kommer aff magen; dog ehr lijcka, huad jag dem brukar.

Derföre, K. B., för min suaghet skull så vell som min k. hustrus, huielken föga beter ehr, hafuer jagh med mina k. suågrar, som her hema ere, gåt till rådz, om jag skulle icke försöria mina dötrar, om Gud så teckes, medan liffztijdan vore, på det at, om mig komme något veder, dee då icke måtte liggia in på annars bengkiar. Och deras så vell som min upbörd vet Bror sielff. Derföre effter deras råd så hafuer jag gifuit mit samttyckie till, effter v. Conrad Falkenberg han hafuer begerat min k. d. Carin Bonde, och det alldeles samttyct, dog med dee andres råd, och hoppas, at han skall försörga henne, som en ehrlig man bör at giöra. Han hafuer och medlan dertijll. Tijll at gifue henne utij fatigdomen och kanskie it stort nampn synes mig icke rådeligit. Huad hans person angår, så vet B. det beter en som jag kan det skrifua. Hoppas, at han skall kunna tiena Gud och H. K. M:t med federneslandet. Ehr altså i den förhopning, at Canseleren låter sigh det behaga.

Huad mina gosar anlangar, så hoppas jag, at dee effter deras ålder skolla vara suarsgoda, som b. Johan Sparre han må dig beretta. Sin französka och at talla, lessa och skrifua hoppas jag och, at dee snart skolla blifua fixsa på, ty dee vertera reda[n] aff suenskan in på franzyskan huad dee velia, så jag hoppas, inan detta åhr går tijll enda, at de derpå skolla blifua suarsgoda. Men, K. B., som jag förra förmelt hafuer om min siuglige legenhet, at om mig kanskie snarere en jag tror kan något dödeligit vederfaras, så beder jag honom på det ödmiukeligaste och tienstuiligaste, at han vijlle låta dee tuå gåsarna mina låta vara sig befalade, at det goda, som de påbegynt hafua, måte dee fulborda. Jag hoppas, at min K. B. han skall låta sig behaga, huad som dee hertijll lert hafua, sosom og deras ingenium. Jag ehr i den gode förhopningh tijll Hans M:t min nådige Konung, at H. K. M. nådigst unnar dem min förleningh till at fortdrifua deras studium; hon ehr då inte så stor, tijll 230 tynner renta och 5 skieppund stongejern. Deras arff effter mig kunne dee inte vit med komma. Och vet, at Bror han vijst legger dertijll hoss H. K. M:t. Jag hafuer nu tient i 36 åhr H. K. M:tz Her far och honom och icke kunnat hafua den lyckan at föruerua mig it L☧ smörrenta och mig utarbetatt och slepat, som dog aff naturen ingen starck man varit hafuer.

Sedan, K. B., så hafuer min k. hustru testementerat mig först alla sina lösöra och så många aff sina mårgongofuens goz, som jag bortbyt hafuer mig och mina barn tijll legenhet och en kan behöfues, hafuer och testementerat mig Ekeberg och alla sina mårgongåfuens goz i min liffztid. Och måste jag sielff bekienna, at hon hafuer så upfostrat mina dötrar, så at vij alla hafua era aff, och önskar hon inte högre en at hon måtte lefua så lenge, at hon finge så skielia dem från sig, som hon gerna vijlle. Dertijll hon skiöna bohagsaker hafuer giöra låtit.

K. B., jag beder honom tienstligen, at han vijlle icke trötas ved min långa skrifuelse, utan önskar, om det så Gud behagade, at jag måtte lefua så lenge, jag finge ennu en gong talla med honom. Och låter vij alla helsa honom med vår flitige, tienstuilige tienst och tusan goda neter, och befaller honom *etc.* Aff Stocholm den 26 Junii 1631.

M. K. B. O. S. A. tienstuiligh
Carl Bonde mp.

---

46. (*Egenhändigt.*) **Örebro den 18 November 1631.**

Gräfningsarbetena för Hjälmare kanal färdiga, så att slussbyggningen kan börjas. Kanalens nytta. Förslag om kanal från Vänern in i Göta elf och arbetets utförande med holländskt kapital. Bifogar dels ett öfverslag öfver de varor, som kunna beräknas passera en sådan kanal, dels ett projekt till sjutsningens omreglering.

Velborne Herre, Her Canseler. Jagh önskar honom *etc.* Och sosom jag sist skreff honom tijll om min k. doter Karin och Conrad Falkenberg, at jag [!] effter dee mina venners och föruanters råd ehr [!] slutit it cristeligit ectenskapzförbund, önskar [jag] aff Gud alzmectig, at det måte lenda hans nampn till era och dem bode till hugnat och gledie; sedan hoppass jagh och, at det skall vara honom behageligit.

Och sosom jag för någen tid sedan hafuer skrefuit honom till om det arbet utur Hielmaren och neder i Arboga ån, så ehr grafuan nu mest ferdig, alenast huad som slysebyggiaren nu vijll hafua jemkat. Hoppas, at det skall gifua H. K. M:t skiell igen med den tull, der vijll falla i, ner som man grant vijll see tijll,

huad der kan föras igiönom, som ehr jern, spannemåll från Södermanaland, mastetreen, sågebreder, tiera, ved åt Stocholm, förutan hit igen salt, sill, strömingh, klede, vijn och mera, som landet behöfuer*). Men der som Gud vijlle unna mig den lyckan, at jag måte hetta på it så gåt medell eller legenhet utur Veneren i elfuan, så at man kunne komma åt Giöteborg alenast med grafuen, sedan måte slysebyggemästaren sörga för bögningen. Jag ser min öngka [ↄ: ömkan] på det, som i Vermeland kunne giöras till peningar, om fartan kunne komma. Sedan skulle möket goss gå heråt fron Bro i Vermeland och hit, herfron åt Stocholm, och samma goss komme alt från Giöteborg, och her ere man 6 mijlar emellom Bro och her, och kan man reda vell med kieran kiöra her emelom, så jag menar i tillkomande somer, vijll Gud, få honom ferdig, som han bör vara. Och finnes i Vermeland blant alt anat så kostligen sten till at giöra alahanda kosteligit arbete aff, som H. K. M. sielff den set hafuer. Jag sender och honom heri it förslag på deet, som kunne gå åt Giöteborg giönom sly[ssen], om Kanseleren icke tyckes, at det skulle löna omaket. Jag ehr fulkomeligen i den mening, at det med 10000[0]**) rixdaller skall kunna giöras, och effter vår legenhet nu inte dem at mista ehr, mente jag, at man skulle kunna få Hålenderre, som skulle velia taga sig det på, och H. K. M:t goffue dem sedan tullen igiönom slysena, tijll dee blefuo betalta. Hugen sten till dem får man nog i Kiennekulle och sement från Holand. Jern och egh hafua vij sielfua samt tiera dertijll. Men huad grafua anlangar, vijll jag ingen råda dertijll, at han brukar bönderna, ty jag vet, huad som jag hafuer her ved Hielmaren sletit med dem. Enten knecter, som grefua, eller för reda peningar arbetat.

Sedan så kan jag och icke låta at bemöda honom, i det at mig icke synes, at med H. K. M:tz utlager aff almogen ret uperas, ty almogen ehr sielff trög och tresk, så at han menar altid, at det kommer tid nog det, som öfuerhetan skall hafua, utan man måste altid manan dertijll, sosom och om den oärdentlige skiuzningen, som skier. Det hielper inte, huad som man derom giör. Huarföre hafuer jag effter mit ringe förstond fatat en enfaldig mening, på hua set mig synes det best kunna affskafuas. Den jag

*) Om slussebyggnaden samt om bergsbruken och andra ärenden inom ståthållaredömet hade C. B. den 30 Juni skrifvit till K. M:t; svaret med resolutioner på hans olika förfrågningar är dateradt Wittenberg den 11 Sept. och finnes i Riksregistraturet.

**) Jfr Bil. 1.

och herhoss medsender och beder honom tiensligen, at han vijlle mig icke herutinnan förtenkia; icke heller ehr jag någen rådzperson, som på det setet skulle něget gifua honom min mening tijll kienna, utan effter jag ser lanzsens förderff, synes mig så möket, som mig står tijl giörandes, min enfaldige meningh herutinan veta lata. Beder honom, at han alt till det besta vijlle min mening uptaga, och önskar, at H. K. M., min allernådigeste K[onung] och Herre, snart med sit hella medfölie måtte komma hem till oss med en godan fred. Min k. hustru och barn samt jag låta alla så flitigtt hellsa Bror med alles vore k. och ti[e]nstuilige ti[e]nst. Och befaller honom *etc.* Aff Örebro slot den 13 Nouember 1631.

M. K. B. O. S. A. T. V. T. S. L. J. L.
Carl Bonde mp.

Bil. 1. (*Egenhändigt.*)

Dessa varor kunna gå giönom slyserna åt Giöteborgh, så framt dee der byggias:

a: 3 mark skiepp.	stongeiern och lod ...	1500[0] skiep.	6923 sty[cken] a: 6½ mark
a: 4½ dall. lesten	tiera	1384	1384 »*)
a: 6½ m. sty[cket]	stora mastetren	1500 sty[cken]	1500 »
a: 26 öra	mindre mastetren ..	4000 sty.	2000 »
a: 13 öra	spirer	3000 sty.	750 »
a: 13 öra	bielkar	2000 sty.	500 »
a: 13 öra	sågebreden	4000 tolfter	1000 »
		summa	14057 rixdaller

Nu kan man tijll minsta regna på alla andra kiöpmanzvarer, som gå utföre och upföre igen, slysetull rixdaller .... 6000 sty.

sumarum 20057 dall.

Förutan aff hugen sten, som från Kienekulle och utur Vermeland komma skulle. Och med den tullen skulle slyserna hollas ved mact.

*) I denna rad finnes uppenbarligen någon misskrifning, vare sig tullens belopp, det beräknade lästetalet eller slutsumman.

Och menar jag, at om slyserna nu kåsta 100000 rixdaller, at på 5 åhrs tid man skulle hafua sina peningar igen och slyserna lika goda och it euick [ɔ: evigt] verk.

Bil. 2. (*Egenhändigt.*)

Min ringa mening, på huad set skiusningen och [gestni]ngen mestedels och med årder må affkoma, sosom och [hvem] som frijtt effter sit pass skall hafua frijt hestar.

Effter H. M:t måste hafua lenzman i huart hera[d] och [de] hafua mestedels bredeved sina gårdar frijt några ty[n]ner spanemåll och ringa tienst nog giöra.

Först at i huard herade förårdnass vijssa heman, som altid skolla blifua lenzmanzheman, och lanzhöffdingen gåfuess fulmact, at der som croneheman icke låge legligen dertijll, at han då måte med jordegandess samtycke byta enten aff frelse-, skatte- eller academiegoss och H. M. stadfeste sama byte, och sedan hålla lenzmäna sama gård ved mact med bygnin[g] och tack, sosom lag förmå, och inuenterass honom till, som lenzman blifuer, och [!] eller hans arffingar lefuerera så möcket ifrån sig till den, som effter kommer, och kunna vell heraden hielpa till at bygia stall och stuger, ner som man ret med dem handlar.

Lenzmenna kunne H. M. aff dem benåda med samma tienst, sosom något förtient haffua, och H. M. likeuell måste uppeholla, och dem, som lesa och skrifua kunna. Andra beskiedelige men, som tienlige ehre, kunne och setiass dertijll.

Denna lenzman gåffuess it memoriall, hvarutij hans tienst bestode, och huad hans embete vore, och huru vit det sig strecte.

Ner som det vore skiet, så skulle alla fierdingmen affskafuass och Kronan beholla den renta, som dee årligen bekoma, så at ingen umlegning aff dem skiede sedan, utan alla måste til lenzmanen.

Ner som nu någen resande komme, som effter sit pass skall hafua frijt skiushestar, så skall lenzmannen antegna datum aff paset, karens nampn och huad datum han der var, huru starck till folk, enten det ehre höga eller låga, och lenzmannen vara förplictat at skafua honom hestarna i gården hem till sigh.

Vijll nu den resande eta eller dricka eller hafuer sin egen hest med sig, så betalla, lika som i årdningen ehr förmelt. Och kan lenzmanen så laga, at han hafuer så många bönder nest omkring sig, som han till dee letta skiuseferder bruka kan, men der som någen förnemdt komme — dee boda altid för sig — så kan han taga dem, som långt ifrån boo, och skonua dee andra. Så menar jag, at ingen skall kunna få forenskap utann beskied, och lenzmannen alla månar giöra lanzhöffdingen regning för skiusningen.

Samma lenzman skulle och vara ges[t]geuare och den vegfarande för sina penningar låta bekomma forenskap effter giort ordningh.

Så kuna dee krogareheman, som tillårdnas, besparas och lenzmanen heller bestå så monga flere drengiar frijt. Och kan sama lenzman upbera i sit herade och utdrifua alla k[ungliga] renter, vijssa och ofuissa, effter den årder, som honom aff lanzhöffdingen gifuen blifuer, sosom och i mantals och boskapskrifvande, och altid holla almogen Cronan till handa och alt till det besta uttyda.

Dermed besparess fogdekararnas rijdande och gestande [och] alla andra upbördzmen[s], som dee quartals-, mantals- och boskapspenningar upbera och gesta bonden.

Lakunerna äro uppkomna därigenom, att ett stycke af bladet i öfre högra hörnet rifvits af, men hafva förslagsvis kunnat utfyllas.

---

47. (*Egenhändigt.*) **Stockholm den 16 Februari 1632.**

Tackar för A. O:s skrifvelse, hans bifall till dottern Karins giftermål och hans löfte att taga sig sönerna an. Om deras studier. Önskar på grund af sjuklighet lämna sitt ämbete, men vill dock efter sina krafter stå K. M:t till tjänst i bergverksfrågor.

Velborne Herre, Her Canseler. Jag önskar honom *etc.* Synerligen tackar jag honom tienstligen för sin kierlige och gode skrifuelse, huaraff jag förnimer, at B. låter sig behaga om det gifftermåll emellom Conrad Falkenberg och min k. dåter, jag med min k. b. och suåger Her Gabriell rådgiort hafua; mena nest Gudz tillhielp sosom och önska, at det ju vijst skall lenda dem både till gledie och dem sielfua tijll hugnat och Gud till era. Huad

anlangar om Margreta, så vet jag aff ingen, som derom en talat hafuer. Det Canseleren menar, at dee ere unga, så ehr det vell sant, men Karin blifuer nu den 19 Martii 18 åhr gamall, Margreta den 12 Junii nestkomande 17 åhr gamall. Mig hoppas nest Gudz hielp, at Gud först och fremst, sedan deras goda förvanter, varder dem vell försöriande. Gud gifue, at min K. B. han må vell, så hafua dee en god stödstaff, der dem något trengde. Sedan, K. B., såå fick Conrad aff H. K. M:t nu sist han var ute 16 skiöna bondegårdar. Gud gifue, han kan så vell tiena, som jag vet han gerna vijlle; dog jag hoppas, han skall inte försuma sig. Och hafuer jag inga tidingar fåt från honom, sedan han kom hem från H. K. M. med Her Class Fleming.

Derhoss så ehr jag så högt förorsakat at tacka min K. B. för det han vijll sigh mina gåsar låta sig vara befalade. Jag hoppas nest Gud[s] tillhielp, at huad lerdomen effter deras ålder [angår] så kunna de [så] vell französka lesa och skrifua samt talla, som latinen skolla dee giöra ret för sig. Men nu, K. B., hade jagh så gerna hafft en tysk preseptor, som mores och andra goda seder vijste dem at undervijsa, sosom och at dee derigiönom kunne blifua förfarna i det tyska språket. B. H. Johan Sparre han låfuade mig at skafua migh en preceptor der ute och D[octor] Johan med, men han skrifuer mig tijll, at han en ingen, som jag kunne vara tient med, få kunde. Dog hemsteller jagh min K. B. alt, som honom derom syness rådeligit var[a]. Gustaff fylte sina 12 åhr i Kiyndermesa och Crister sina 10 åhr sid[st]förleden Lucia tijd. Jag begerar f[l]ijteligen min K. B. gode råd, om jag skall hafua dem till Upsala och låta dijppenera [ɔ: deponera*)] dem, eller huru som honom derom synes.

Mijn K. B. han förmelar och om sin olycka med salig b. Gustaff och syster Kierstin. Så vet Gud, at her alla B. venner hafua hafft stort medömkan med honom deröfuer, men dett ehr så verdens lop, at ingen slepper om endan, som Gud icke gifuer något at bijta på i denna verdan. Han varder det och vijserligen på det sista alt vell slutandes, sit helga nampn till era och oss till salighet.

Huad anlangar om Jerness i Giötlunda soken, så ehr det, som jag sist skreff B. till, en kostelig legenhet. Endog, som B. skrifuer, Gud hafuer honom velsignat, så kastar det ena goda det andra inte bort. Utij huad måta jag med min ringa tienst kan

*) Depositionen var en gammal ceremoni vid studenternas inskrifning. Jfr Annerstedt, *Upsala Universitets historia*, I, sid. 381.

tiena honom her hemma, kiener jag mig skyldigh till at giöra, sosom och mig derom skall beflita det at efterkomma.

Huad vijdare ehr med min person, så ehr det så, at jag för verk skull icke i 4 år hafuer hafft strumpebond på mig utan lösa strumpar syt ved böxserna, och sedan med nedervegna stöflar gå måste. Gud vet, huad det ehr. Jag hafuer nu mijst 4 dee fremste tennerna i min mun åfuantill, och kan nu inte lesa eller skrifua utan glasögon, så jag inte lenge orkar utstå. Målet går och inte vell fort för tenderna, som ere bårta. Gud gifue jag med H. K. M:tz gunst kunne slepa från detta embetet. Jag vijlle gernna tiena i det, som jag inte så möket skulle ferdas, ty jag orkar inte rida eller så myket lesa alla handlingar, som jag nu måste giöra. Kunne jag tiena H. K. M. sosom en berghmanråd och dermed giöra bergårdninger, hamarsmedzårdninger och andre embetzmen-skrår, som metall arbeta, det kunne jag alt effter handan giöra. Jag och hafuer i förleden höst dragit med båt utur Jelmaren gienom grafuan neder tijll sågan mit för Seterbo kiörkia, som H. K. M. vet huar det ehr. Der er it fall om 2½ aln, der kunne jag inte komma utföre utan lina. Jag hoppas, at flere siöar skolla aff detta exsempell få omack, icke allestedes för fartan skull utan för åker och [ängh] skull, som giöras kan utmed dem, ner vatnet blifuer mindre. K. B., om det ehr mögeligit, så beder jag, at du vijlle hielpa migh herifrån. Jag hafuer nu tient sedan 95, ner som Surkiöping herredag holtz. Jag hafuer då inte mig förueruat it torp om 1 mark smörrenta, utan min blåta lön. Håppass ju den hafua förtient. Her finnes nu unga karar, som man och i tid skulle venia ved sådana embeten. H. K. M. han hafuer nu ingen eldre tienare en jag, som tog mot honom, ner han kom från amman, och så offta borit honom på mina armar. Hade vell ment, at jag något skulle kunna hafua förueruat; andra hafua kunat tient, så dee många gos kiöpt hafua, men jagh ehr glad, det vijlle reckia till dageligit bröd. Detta jag beder min K. B., man vijlle mig icke föörtenckia, at jagh honom så min legenhet veta låter. K. B., barnan låta så ödmiukeligen och fliteligen helsa dig med sin ödmiuke tienst och tusan god neter. Jag vijll och nu hafua min K. B. *etc.* Hastigt aff Stocholm den 16 Februarii 1632.

M. K. B. T. V. T. S. L. J. L.
Carl Bonde mp.

Jag skreff och min K. B. tijll i höstas och sende brefuan till b. Johan Sparre. Deriblant var och en årdningh om H. K. M:tz renter ret at utfå sosom och derigiönom at affskafua den stora skiuzningen. Hoppas, at min K. B. det brefvet fåt hafuer*). Min vijlige tienst altid.

---

48. **Örebro den 15 Oktober 1632.**

Önskar, att kriget snart måtte sluta, och att A. O. samt de andra, som äro i främmande land, måtte återkomma. Har fått underrättelse om Johan Sparres och Claes Horns död. Anhåller, att Konrad Falkenberg må få återvända från Holland. Två silfverstreck hafva upptäckts. Slussbyggnaderna i Hjälmare kanal. Begär åtskilliga gårdar af K. M:t.

Välbårne Här Cantzler, tilförsendess godhe ven och k. suåger, min tiänstvillighe och vänlighe tiänst skal min K. S. altidh vede[r]-redo vara. Och kan näst min villighe tiänst icke oförmelt låtta, efter tilfälle gifs, skrifua min K. S. till, migh med min k. hustro och barn, dess Gudi skee låf, vara vid godh helsa. Önske sådana tiender ifrån min K. S. och sine altidh att förnimme, och att dette lefuernet, som min K. Suåger och flere gode väner nu ähre stadde uthi i fremmande landh, som ähr krigh och blodzuthgiuttelse, måtte fåå en endhskap, så att min K. S. och flere måtte med helsa och behålna håfuor til oss hit til Suärjie komma, så att den ena måå med den andra fåå aftala, huadh nödight vore, och huar annan sin tiänst och vänskap bevissa. Vij hafue förnummit, det Gudh effter sin gudomelige försyn hafuer kallat Her Johan Sparre och Class Hoorn ifrån denne sörgfulle jemmerdalen, huilckess sielar Gudh på dommedagh enn frög[d]eful upståndelse med alla christne siälar förläne. Jagh begärar och tiänstlighen, att min K. Suåger ville på Conradh Falkenbergs vägnar anmodha hooss H. K. Maij:th, att han måå ifrån Hålland förlåssat blifua, effter och H. F. N. Paltzgrefuen hafuer berättat sigh några ressor hafua H. K. Maij:th tilskrifuit och begärat at få honom til sig i Cammaren. Annat hafuer jagh i synnerheet inttet at skrifua, uttan att i åhr tu stora sölfstrek funne [äre], ett i Neriche och ett i Vermeland, det Mårten Weghuitzer vet min K. Suåger omberätta och malmen see

*) Se N:o 46 med bil.

låtta. Jagh med min k. hustroo och barn låtta flitight hälse min K. Suåger och alle hanss med vår villighe tiänst. Och vill härmed *etc.* Af Örbro denn 15 Octobris anno 1632.

M. K. B. A. T. velig tienst
Carl Bonde mp.

(*Egenhändigt, på ett löst blad.*)

Velborne Her Canseler, K. Suåger. Jag beder honom på det tienstligaste, at han vijlle hielpa mig hoss Hans K. M:t, at jag måte få dee goss, som stå på denna innelagde lengd, dem H. K. M. mig gunsteligen förra tijlsagt hafuer*). Jag hafuer nu fåt grafuen så vit, at om slysebygiarna hade varit her för it år sedan, hade slysserna varit ferdige. Jag hafuer i denna somar dragit med min båt derigiönom åt Stocholm, som Mårten Wegvijser skall veta at bereta, men at byggia slyserna, det kune jag mig inte understå. Nu hafuer jag, alt sedan jagh kom hit**), och nu hafuer Gud mig giönom min flit upenbarat, som u[t]aff sielfua malmen ehr till at see, som jag till H. K. M:t med Mårten sent hafuer, och skall det med Gudz tillhielp snart komma till smeltningh. Jag hafuer bedit Mårten at talla med Canseleren derom***). Gud

---

*) Längden har följande ingress:

»Efftersk refne gårder ähre dee, som jagh effter H. K. Maij:tz nådighe lyffte i underdånigheet vill af H. K. Maij:th hafue begäratt».

Den upptar inom Upland, Trögds härad, 2 krono-, 2 skattehemman och 1 kronogård, i Småland, Askeryds socken af Norra Vedbo härad, 1 fjärdedels och 1 åttondels krono-, 2 hela och 1 fjärdedels skattehemman och 2 utjordar, i Västergötland, olika socknar af Vadsbo härad, 5 hela, 8 halfva och 1 fjärdedels krono-, 4 hela, 2 halfva och 2 fjärdedels skattehemman, samt i Örebro härad, Almby socken, 2 skattehemman och 5 nyupptagna lägenheter.

Slutsumman af dessa gårdars ränta beräknas till 301 daler, 18 öre, 18 1/5 thr [ↄ: penningar].

**) Något ord eller någon större del af satsen har synbarligen uteglömts.

***) Närmare underrättelser såväl om de nyfunna silfverstrecken som om kanalbygget lämnar följande samma dag daterade bref till konungen.

Stormechtige Konungh, allernådigste Herre *etc.*

Allernådighste Konungh och Herre! Jagh kan E. Maij:th i underdånigheeth ödmiuckelighen icke underlåtta, migh i förledne sommar hafua funnit här i Näricke fem sölfstrech. Och nu den 4 Augusti förledne låt jagh söckla, der

låte mig så lenge lefua, at jag ennu en gång finge talla [med] honom. Och at han vijlle låte mina barn vara sig till det besta

jagh tillförende tu småå strech funnit hafuer, i Lekebergslaghen på Garphytte egor. och fanss en platz, der stoor biörcke och granskogh på stodh, några småå malmgnister, till huilken platz jagh sädan låt stämma tu compagni knechter till att afrymma både skogh och jordh, i fyrkant 12 fagnar, der jagh sädan bränna låt; och fanss sådana malm en alen eller tuå ifrån huaranan, som jagh E. K. Maij:th i underdånigheet med räntmestaren sänt hafuer, af huilken malm jagh i bärghmestarenss Grisbachz närvara låt smälta en skicht om 2 1/2 skeppund och fich igen sijlfuerbly 30 ℔. Anlangande det strech, som i förledne åhr 1631 fanss i Vermeland vidh enn siöö, Torvarpen benämdh, och inttet diuppare för vatnet kundhe brännass än som tuå alnar; så hafuer jagh, effter siöen stodh till at uthgräfua, begåt hooss H. F. N. Paltzgrefuen, så at jagh fich tu compagni Vermelandz knechter, som den på 12 alnar diup uthgräfua skulle, det doch för den hastige kölden, som påkom, intet fulbordass kunde. I medlertidh detta påstodh, sände jagh budh dit up och låfuade, der någon något strech i högden finna kundhe, skulle han med päningar strax blifua betalt. I synnerheet låfuade jagh en finne 50 d:r, der han något dugeligit strech finna kunde; huilken omsider hafuer tuert öfuer siöen funnit ett strech den 18 Septembris, af huilken malm jagh och med räntmesteren E. K. Maij:th en prof försender. Malmen kan och ifrån grufuan med båt förass till en hytta, be[näm]dh Grythyttan, der jagh hafuer achtat låtta förfärdiga bockvärcket och hyttan; och hafuer jagh allaredo 50 lass malm bränna låtit. Vidh samma Grythytta kan och legeligit vara till några 100 lass höö, når siöen blifuer uthgrafuen, som man till värckhästerna behöfua kan; derom-kringh finness och allestedess malm, det Grisbach vet, som dess legenheet besett hafuer. Och effter jagh nu till möttet[1]) måste, förhåppass jagh af H. F. N. Paltzgrefuen få anordningh till bygningarna på både ställen. Och skal jagh det i underdånigheet så drifua, att man fort kan komma till att smälta, effter malmen, dess Gudi skee låf, intet felar.

Huadh grafuen anlangar, så hafuer jagh i förleden sommar derigenom med min båt åt Ståcholm förrest. Slysebyggiarna, som H. F. N. Paltzgrefuen ifrån Hålland förskrifuit hafuer, åhre den 19 Septembris hit till Örbro komne, dem jagh strax till Stochholm fortskynda låt, till H. F. N. Paltzgrefuen; derpå H. F. N. migh tilskref och förmelte sigh hafua E. K. Maij:th med räntemestaren all beskedh försent, på huad sät H. F. N. med dem contraherat hafuer. Dee föregifua sigh i vinter vilia portarna förfärdiga och stenen hugga låtta och mena få slysarna färdighe i såmmar, men ingalunda vilia dee hafua mera vatten derigenom, än som till slysarna behöfuess. Der och så vore, E. K. Maij:th nådigst täcktess hafua Jälmaren så lågh, att morassen vidh Nårbyååss, Skyllersta och Asker in till Segersiöö kunde få röijass; vore nödight, at Hyndevadh quarn nidh till ålehusset flyttess, der hon Cronan samma tiänst göra kan, som hon nu gör. Då blefuo intet så många 100 lass höö bortskemdhe, som nu skeer för hans quarndam skull.

Anlangande suafuelbruket, så åhr det förarenderat för huar 10 skeppund till E. K. Maij:th, anordningen, som dertill åhr, serdeless till at betala.

[1]) Sannolikt utskottsmötet i Stockholm i Nov. 1632.

befalat, huilcke låta så ödmiukeligen helsa honom med sin ödmiuke tienst. Gud alzmectig han befuare honom till liff och siell. Valle.

K. B., effter suman stiger något, om jag då finge dee andra förutan dem i Vasbo herad.

---

49. (*Egenhändigt.*) **Örebro den 6 Februari 1683.**

Kallad till riksråd af salig konungen, tackar för A. O:s förord. Afritningar af de nya silfverstrecken samt silfverprof sända med Per Brahe.

Velborne Herre, Her Canseler, min flitige och tienstuilige helsannt *etc.* Så tackar jagh honom på det flitigaste och tienstuiligaste för alla goda benegenheter, dem jag mig skyldig kienner till at förtiena effter min yttersta legenhet, och sosom jag nogsamt kan tenckia, at det måte vara aff min K. B. mig hoss H. K. Mt: salig till goda lagt, i det at jag ouerdig aff H. K. M:t salig var kallat tijll en rådzperson. Gud alzmectig han gifue mig och alla dem, som med i samma Colegio, sin helga velsignelse i alt vårt förehafvande, at det måtte skiee Gudij tijll era och federnesslandet till tienst.

Huad anlangar dee nyia upfuna silfuerstreken i Nerekiet och Vermeland, dertijll hafuer man nu giort anordning till hyter och

---

Och effter samma bruch intet så högnödight åhr som sölfbruchet, syntess migh gåt vara, om E. K. Maij:th nådigst täcktess unna det nyia sölfbruchet i Näricke halfua anordningen ifrån suafuelbruchet. Cronan kan lickvääl medh nödtorfftigt suafuel, som till lanssens besta behöfuass kan, blifua försorgh[d], om suafuelbruchet halfparten ödeladess. Till sölfbruchet i Vermeland menar jagh fåå både bergzmän och torpare, som deromkringh boendess åhre, till dess fortdrifuende. Jagh hafuer och medh smederna hår i Näricke giort contract, som åhre under factorit, att dhe om åhret skole förfärdiga och lefuerera 6000 musquetter, 400 trumber och 30 rustvagnar. Här kunde och väl göras bandeler dertill, der man någon anordning dertill finge.

Detta åhr det jagh E. K. Maij:th i underdånighet vill hafua vetta låttit; förmodar E. K. Maij:tz nådighe och gunstige suar. Och vill i all underdånigheet ödmiuckelighen hafua E. K. Maij:th *etc.* Datum Örbro denn 15 Octobris anno 1682.

E. K. M:tz
underdånige troplictige och
ödmiuke tienere så lenge jag lefuer
Carl Bonde mp.

boguerken. Affritningen sende jag med grefue Per och profuen aff silfueret. Gud gifue sin velsignelse der vijdare tijll.

Annars huad som dee mina vedkomer, så tackar jag Gud, at vij en ere ved tijmelig helsa. Gud låte oss ennu en gång få med hugna[d] tallas veder och måte niuta den önskelige freden. K. B., jag kan inte mycket skrifua, förty jag vet hans besver, at han långa breff inte gifuer sig tijd at lesa. Låter min k. hustru och barn samt jag på det flitigaste helsa honom *etc.* Datum Örebro den 6 Februarii 1633.

M. K. B. A. T. vijllig S. L. J. L.
Carl Bonde mp.

---

50. (*Egenhändigt.*) **Stockholm den 30 Mars 1633.**

Har blifvit insatt i rådet, men finner sig svårligen kunna fylla denna plats. Konungens afsikt hade varit att göra C. B. till gubernator öfver alla bergverk och metallbruk. En öfversikt öfver bergsbrukets tillstånd.

Velborne Herre, Her Canseler. Jagh önskar honom *etc.* Jagh skreff strax som herredagen begyntess min K. Suåger tijll. Vet inte, om han det brefuet fåt hafuer, dog tackar jag honom nu som då på det tienstuiligaste för det, at jag vell vet, at han migh ouerdig till detta höga embetit fordrat hafuer. Gud gifue, at jag så kunne tiena, sosom jag gerna ville och skyldig ehr; jag ehr inte med dee starkaste. Nu hafua dee andra goda herrar förårdnat mig i rådet med, huilket vijll komma mig suårt på. Dog vijll jag giöra huad som migh mögeliget ehr.

Men, K. Suåger, ner som H. K. M:t salig sielff drog ut, då var H. K. M. i den meningen, at Hans K. M:t han vijlle hafua giort mig till gubernator öfuer alla sijna bergverken och alla metalebruck, sosom och at giöra bergzårdningar för jern- och kopparbergzmen, samalunda för hamarsmederna, dem jag alla giort hade, men [ɔ: medan] kompaniet ståd på. Och hafuer nu mera en 200 hamrar i mit ståthollaredomene [!], så at huar ström nu öfuer hella landet, som nåkass*) [siö]siderna, bygiass, huelka vell innan kort tijd till 1000 blifua. Om man nu i gemen på huar hamar

*) Dial.: nalkas, gränsa till.

skulle för 4 skieppund gåt stongejern skata, oanset soma gifua 8 och 10 skieppund, effter som legenheten finnes, så skulle det blifua tijll 4000 skeppund, och skieppundet a: 10 dall. gåt mynt, det ehr 40000 daller, det kronon kan gangna, om osmonen måte så blifua förbodin. Frelse, som hafua ström och skogh, hafua nu och stort gang[n] deraff och förra ingen. Bonden kan och ved dee hamrar tiena sig peningar för ved och koll, der som skogen förra råtna bort. Nu mente jag, at alt det jern, som föres utur Bergzslagen, förtullass, ner som det fördess dedan, och sedan vara frit ente[n] . . . . . rikes eller . . . . förslites . . . . skieppass. Om man i gåt mynt på skieppundet så . . . . . . och her giöres öfuer 50000 skieppund om år . . . . . . löpo sigh tijll 65000 dall. Her gå dee effter . . . . . velia hafua osmonen löss. Annars fines nu monga nye jern- och kopparbruck. Silfuerbruck hafuer jag . . . it i Nereket och i Vermeland it, Gud gifue sin velsignelse dertijll. Jag hafuer i vijnter låtit fört verke till bögninger, som dertijll kan behöfuas.

Der ehre och funne saltbrunnar . . . Örebro och Mariesta och flerestedess. Der som man . . . . en saltsiudare och dee som sigh derpå förstå . . . . . kune förmerkia, huadan ådrorna hade . . . . . . blifuer ret huit och skarpt. Jag bad H. Class . . . . at han i höstass skulle sendat ut, men nu hafuer . . . . fåt det åt sekreteraren. Der ehr och funet jord . . . . sten i Vermeland och gulla ådrer i, så at det ser . . . . galmeij. Men dee, som her bruka . . . . . . såge inte gerna, at vij her sådannt funne . . . . . dertill kunne en nå som sig derpå försto[de] . . . . och några andra, som plega upleta malm . . . . bergslagh finnass alla handa slagz malm; fattess . . . . den, som leta kan. Ehr och en orsack tijll at dee, som sådant veta, det icke upenbara vellia, i det . . . . som sådant hetess, at almogen strax . . . . [bli]fuer besuerat. Det jag nu förhindrat . . . . dee 2 nyia silfuerstreck, som nu arbeta[s] . . . . . . drifuer det med peningar. Och andra var . . . . . smeltning jag giorde bleff 120 lod, der[af jag åt] kiörkerna let giöra 2 kalkar. Moste . . . . verkan ferdige, förra en man smelta k[an] . . . [un]der tid alt samcka mallm.

Huad som [mera kan] vara at honom at veta låta, hafuer jag gif[uit] suåger H. Gabriell it memoriall med at talla [med hon]om om*). Låter min k. hustru och barn så flitigt helsa honom med alles våre kierlige och ödmiuke tienst och önska till Gud, at han måtte

*) Se N:o 51.

komma hem till oss med helsan och goda tijdingar. Och befaller honom *etc.*... Aff Stocholm den 30 Martii 1633.

M. K. B. O. S. T. V. O. T. S. L. J. L.
Carl Bonde mp.

Påskrift: Præsent. Frankfurt am Main then 25 Maij 1633.
Lakunerna bero därpå, att papperet är starkt förmultnadt i arkets rygg.

---

51. (*Egenhändigt.*) **Stockholm i Mars eller April 1633*).**

Om kronans inkomst af nya hamrar, skrå för smederna, förbud mot hamrar i Bergslagen och mot utförsel af dåligt stångjärn, tullen på järnet, uppsökande af nya malmstreck, ett förmodadt fynd af galmeia, upptagande på nytt af Gullbergs gamla grufva, behofvet af proberare och konstmästare. Förord för Jöns Bonde till landshöfdingeposten i Värmland; behof af en landshöfding i Närke. Begär tomter på Riddarholmen.

Memoriall åt B. Her Gabriell Giöstaffson at talla med Canscleren om.

1. Om de hamrar, som nu byggias, at de ju med tijdan kunna komma Kronan till gangz, effter som jag med sekreteraren Grubben skreff Canseleren tijll, nemligen at dee blifua till 1000 hamrar, och aff huar hammar 4 skieppund jern a: 10 dall. gåt mynt ehr 40000 daller. Men man måste deremot låta dem hafua sit folck till nötorfftan, dog dee, som embetit lera, så at man med tijdan kunne alt få Suenska dertill och icke som nu, at man måste så högt dyrkia dee fremande.

---

*) I brefvet af den 30 Mars (N:o 50) talas redan om ett memorial, som C. B. gifvit Herr Gabriel. Men å andra sidan nämnes i memorialet ett bref, som C. B. skickat med sekreteraren Grubbe, och detta bref kan ej gärna vara något annat än det af 30 Mars (riksrådets memorial med Grubbe är dat. 29 Mars; tryckt i *Handl. rör. Skandinaviens historia*, XXV, sid. 141 ff). Antingen har således C. B. verkligen före den 30 Mars uppsatt ett memorial, afsedt för Herr Gabriel, men sedan omarbetat det, då dennes resa blef fördröjd, eller också är uttrycket i brefvet, att han redan »hafuer gifuit» Herr Gabriel memorialet, en antecipation. I hvarje fall torde memorialet hafva kommit kanslern senare tillhanda än brefvet; detta sistnämnda nådde honom, enligt anförda påskrift, den 25 Maj, hvaremot Herr Gabriel ej mötte sin broder förr än flere månader senare.

2. En skrå måste och giörass för dem, som smedia skolla och lera, den jag giorde, ner som jag var ved Companiet, den man kan öfuerse, ner så behöfues.

3. Måste inte tillåtass at byggias hamrar i Berghslagen, ty deé kollan, som dee skolla smedia med, kunna dee bruka till blåseverken, och blifuer deste mera jern giort, och tullen stijger dess högre.

4. Det leda stongejernet, som nu i Bergslagerna slåss, måste förbiudass at utföra, på det at vårt jern icke må komma i föract utrikess eller seliass vrekare ved siösidan, der som det utskiepass.

5. Effter her i rijket giöres om året i alla dee stora Berghslagerna på pass 50000 skieppund jern, at samma jern måtte förtullass i Bergslagen, förra en som det kåmmer ut i landet eller giönom tullportarna, eller och ved hytan, der som det blåses, alt gutit jern lika med stongejern. Aff huart skieppund 5 mark gåt mynt ehr 62500 dall., och vare sedan jernet frit, enten det utskiepass eller inanland förnötess. Blefue och det [!] mijstanckan affskafuat, som adelen ehr utij för deras affrazjern at utskiepass. Dee Danske hafua och intet sedan talla om samma tull.

6. Effter ved Kåpparbergit syness stor fara med grufuan för fallande skull, derföre syness icke orådeliget at vara, at man tillåte, at der som kopparstreck finnass, synerligen i skogzbygden och Bergslagerna, der som nu föga fålck bor, at dee med flit måte brukade och bögde varda och giöras en vijss priss på skieppundet i betalning, så at dee, som det verket aff nyia uptaga, kunna blifua der ved; mig syness på 40 rixdall. Och ner som samma koppar selies, så förlegger huart bruck sig sielff. Her ere nu 3 [!]: it i Skienskateberg, it i Finnemarkan i Lin[d]es Bergslag; der ere allareda 3 hyter g[j]orda eller bygda och öfuer 200 skieppund koppar giorde; it i Vermeland, som arendatoren, Per Oloffson, effter H. K. M. breff brukar, så it i Vesteruick, förutan många streck, som sig yppass.

7. En orsack hafuer hertill varit, huarföre almogen i landet så dölia allahanda metall bort, förty de hafua altid blefuet deröfuer med stort besuer plågade, det jag i mijt len hafuer på det nyia silfuerstreket intet giort, på det at ingen skall hafua orsack annat en önska dem lycka. Jag hafuer och för tret dem, som dem upletta, ere mig fördenskull flere låfuat at i sommar upleta.

8. Effter i Vermeland finness en jordhäll som sten och ser galmeij suåra lick ut; ner som hon ehr brent och malin, ser hon ut röd lika som annat galmeij; men Luiss Dee Ger och flere mesing-

makare seia, hon doger inte. Det jag menar tvert emot, ty dee velia inte, at vij her så vijsa blifua skolla. Och ehr en man åffuanpå. Jag skall i sommar låta bryta några alnar neder och see, om det sig icke förandrar. Derföre både jag gerna, at om Canseleren han kunne få någen, som sig derpå förstode, och den till mig genast senda, ty få dee andra vetat aff det mesingpartij, så skulle dee besteckan och förhindrat.

9. Jag hafuer och funnet en gammall grufua, Gulbergz grufua benemd, liggiandes inne på östre Holevegen. Der ligger malm och slag, som en Tysk gulsmed, i Jönekiöpping boandes, varit hafuer. Han hafuer der smelt och blefuet mecta rick och gifuit bon[den], der han gest[at] hade, många penningar och hustrun förgyllta belten, och sade: »Kiere far, jag hafuer nu nog så myket, som jag behöfuer, så lenge jag lefuer», och dermed drog han utur landet. Och detta fick jag veta aff en min bonde i Seby soken 1632. Nu hafuer jag sent Botued Lakie [!] dit neder i höstass dereffter at ransaka, och han förde up malm och slaggen aff den andras bruck, men her ehr icke en aff alla dee proberare her ere, som den kunna probera. Vore önskande, at man kunne få en man, som dermed viste at umgå, ehuad han och kåsta. Jag menar i vår att låta uprensa grufuan. Det nampnet Gullbergbrota ehr icke omsijss*) der.

10. Om en god konstemestare at byggia i grufuerna vore mycket aff nöden, såsom och en mar[k]skieder och en god rutengångare.

11. At Bror han vijlle fordra så hoss Canseleren, at b. Jöns Bonde han finge blifua på Dall och Vermeland lanzhöffdinge.

12. Nerekiet kan inte vara utan lanzhöffdinge, förat för dee nyia sölfuerstreck, som der fundne ere, så och för Nora och Lindess bergslagh skull och dee verkie, som dertijll höra. Sedan så löper stora vegen derigiönom, och der faller möket före at giöra, som man inte så skrifua kan. Eller om mig måte beståss en underståthålare der, och jag då understundum måste dit för brukan skull, så framt dee skolla hafua sin fortgång.

13. Om dee tomterna på Gråmunckaholm, som H. K. M:t salig låfuade mig, Per Sparre, Carl Sparre och Lars Sparre; åt honom fordra Per Banér strax breff, och salig Gustaff Axselson lofuade at fordra åt oss andra. Imedlertijd så stod, så gick Bastian Bonhat [!] till och tallade H. K. M:t till om den tomtan, som jag hafua

*) ɔ: umsonst.

skulle, på Bastians Bonat vegna [!], och gaff honom sin sedell på tomtan, och ner som jagh talade Bastian tijll, at H. K. M. han hafuer gifuet migh tomtan, så gick han till och sålde tomtan åt Jesper Anderson för 100 daller kåpparpeningar. Så bad jag b. Johan Sparre salig, at han derom bestella vijlle, och så skrifuer han salig Carl Sparre till, at han hade tallat H. K M. tijll om samma tåmter i Franckfurt am Meyn, dem H. K. M. salig då och låfuade. Och Grubben och Botued bekienna båda, att H. K. M. dem befalt hade at giöra brefuan ferdige, sosom B. Her Gabriell aff deras vittnezsedell derom nogsamt vijterligit ehr. Om jag inte våre den så ner som Bastian den at byggia eller honom at förselia åt andra. Om nu Bror honom tyckess, at jag något derom talla må eller icke.

Herpå beder jag B. så gerna, at han vijll fly mig Canselerens resolutsion, sosom och hans mening om Nils Kaggess begeran.

Carl Bonde mp.

Numreringen är i originalet endast utförd för första punkten, men indelningen är tydligt markerad.

---

52. (*Egenhändigt.*) **Nyköping den 19 Augusti 1633.**

Slussbyggnaderna för Hjälmare kanal kunna blifva färdiga följande år. Silfverbruket vid Örebro ordnas, kopparstrecket i Lindes socken är gifvande. Men bergsbruken befordras ej nog, ty sakkunskap saknas inom regeringen. Sönerna studera i Upsala. De anbefallas åt kanslerns beskydd. C. B. upprepar sin begäran om förläningar, som utlofvats af konung Gustaf Adolf (Jfr N:o 48).

Velborne Herre, Her Canseler. Jagh önskar honom *etc.* Derhoss, velb. K. B., så låter jagh min K. B. tienstligen förnima, at med slysebögningen går fort, och komma [vij] dermed så vit i åhr, så vij ko[mma] intill Seterbo kierkia, så ner Arboga, så man kan see spetallen. Kan alt ihop kåsta 10000 rixdall., som med peningar må arbetas, så jag menar, dee i tillkommande åhr alla 6 blifua ferdige.

Huad det nyia sijlfuerbruket eller streket anlangar ved Örebro, så går det, Gud skie loff, vell fort och nu mest reda löner sig sielff. I denna sommar hafuer jag bögt hyter och bogverken der

och huad mera, som dertijll hörrer, såsom och [låtit] huggia ved aff knecterna, och gifuer dem 16. öra för huart staffrum och bönderna 8 öra, som det fram föra. Och vijll gerna så laga, at almogen icke öfver några nyia bruck må hafua sig at besuera. Och der det skier, som hertill skiet ehr, så skolla dee aldrig upteckia noget, der dee en något veta, ty de fructa sigh för dee besuer, som dermed fult [ɔ: följt] hafuer. Det nyia kopparstrijcket i Lindezåss soken blifuer mycket skiön, så der giörs stycken om 2 och 3 skieppund, så at der som biörna hafua bot, kan nu blifua en Gudz församling och federnezlandet till hielp. Anars ehr både silfuergånga och annat metall funnet. Den som nu våre så unger, at en orka sielff med gå i marken med! Her ehr ingen bergslagh, som ehr så full med allahanda metall, som denna Lekebergz och Vermelandz bergslagh fines. Jag gaff b. Her Gabriell fulle it memoriall med om alla saker om Bergslagen och annat mera, som jag mente, at Canseleren måste vara aff nöden at veta*). Det våre vell, at alla hade lust till bergzbruken, ty vij velia skiera, förra en som man sår noget. Ingen ehr, som det heller förstår, mera en Feltherren och H. Gabriell Bengtson. Derföre blifuer det inte myket fordrat. Våre aff nöden, at en ung man sates på Örebro, som derpå drifua måte och få förfarenhetan om sådana saker at lera förstå.

Huad som mijna barn anlangar, så ere mina gåsar båda i Upsalla hoss docter Daniell, der som Erick han ehr hoss. Så alldenstund de så vit ere komne, som mig seges, at dee sijn latin effter sin ålder kunna, sin französka talla och skrifua, och effter jag nu altid blifuer suagare och suagare och fructar mig för en hastig död, så at jag för verck skull i lenderna, låran och benan, så jag stundum måsta bruka krökian, derföre beder jagh min K. B., at om mig något dödeligit vedkomme, at min K. B. då vijlle låta mina fatige barn sigh vara befalatt tijll det besta. Och altenstund jagh med min långlige tienst mig och dee mina intet hafuer kunnet förueruat, som mina barn kunne hafua [att] sig till uppehelle bruka och fordra deras studia med, ty det, som dee erfua kunna, kunna dee inte vijt [ɔ: vidt] med komma långt [!] at sig förfara, derföre menar jag, om min K. B. icke tyckes, at jag aff radit skulle begera, at dee på H. M:tz vår utkorade Dråtning[s] gode behag må i några år, så lenge dee studera eller vandra, till 600 rixdall. årligen, om mig något dödeliget vedkomma. H. K. M:t salig låfuade mig altid stora lyffter, som många her i rådit

*) Se N:o 51.

vell veta, synerligen H. Johan Skytæ. H. M:t Engkedråtningen hafuer och i Tys[k]land tallat H. K. M:t till på mina vengna och fåt goda suar aff H. K. M:t salig, det H. M:t mig i förleden åhr tijll-skreff och nu sielff beretar det samma. Nu menar jag, at jag skulle begera it breff aff H. M:t Engkiedråtningen tijll H. M. vår nådige utkorat Dråtning, at H. M. ehr vitne dertijll, at H. K. M. mig dee goss låfuade, sosom på den lengd står, som H. M. hade med sig ut. Ehr 16 gålla, renta 296 dall. till H. M. Ner hon tijll sina mogna åhr kommer, at jag eller mina barn då måte få samma goss för min långlige tienst, som [jag] heness her fader och henes her faders fader giort håfuer. Hans gode råd jag herutij förventer, och befaller migh och dee mina altid Canseleren till det besta och önskar, at jag en gång måte få talla med honom, för en jag doge.

Låter min k. kustru och mina barn samt jag så flitigh helsa honom med alles vore flitige tienst. Och befaller honom *etc.* Aff Nykiöping den 19 Agustii 1633.

M. K. B. O. S. A. T. V. T.
Carl Bonde mp.

---

53. (*Egenhändigt.*) **Ängsö den 11 Mars 1634.**

Tackar för att A. O. lofvat att taga sig sönerna an och ber om råd angående deras fortsatta studier. Slussbyggnadernas fortgång. Har ej ännu fått förbud mot utförande af dåligt stångjärn. Söker genomföra järntullen i Bergslagen. Dottern Margareta förlofvad med Nils Kagg.

Velborne Herre, Her Canseler. Jag önskar honom *etc.* Sedan så tackar jag min K. B. på det flitigaste för det, at han vijll låta mina fatiga små gossar vara sig befalade, för huilket jagh honom tienligen och fliteligen vijll hafua betackat, och steller alt i min K. B. skiön och råd, huru som jag med dem hereffter hålla skall. En ere dee i Upsalla, men om dee der myket lera, kan jag intet om döma. Dee skolla der blifua, tijll dess min K. B. råder mig at taga dem dedan. Jag förstår ingen latin, men dee, som dem hafua exsaminerat, dee seia, at dee effter sijn ålder passera, som Peter Abelson kan veta Bror at beretta. Deras französka talla, skrifua och lesa såsom och vertera på latin och suenska, den kunna

[de] och vell. Derass ålder vet Bror, at 1620 ehr Gustaff föd den 4 Februarii och Crister den 11 December 1621. Huad råd nu min K. B. mig om dem teckess meddella, på huad set jag mig med dem stella skall, beder jag tienligen, at min K. B. mig vijlle meddella, ty jagh hafuer ingen annan rikedom dem med at försöria, en at dee måtte vell och cristeligen blifua upfödda, så at dee kunna tiena Gud och sit federnessland. Studera hafua dee båda hogen tijll, effter dee nu så vijt komna ere, at dee förstå, huad det er at veta något eller icke.

Sedan, K. B., huad anlangar om slyserna, så hoppas [jag] at tijll pinsdag komma med båten så ner, at jag skall see hospitallet ved Arboga. Der ehr alt i höstan påmurat, så jag hoppass tijll pinsdag at dee öfuarsta slyserna blifua ferdigt. Sedan hoppass jag, at det skall giöra ögonen up på dem, som det nu så otroligen hålla. Iblant dee slysemestarena, som Falkenberg hitsende, ehr en ret god kar. Rettar sigh myket effter vår landz stat, later sig med temelig lön benöia, om året 300 rixdall., och låfuar sig med allahanda bögninger, som sådana ere, at velia upreta. Herpå vijll han giöra sin proff.

Om det leda och grofua stongejernet, som her smedes och förderuar det goda jernet med sig, i det at det hertilldax blifuer låffgifuit at utförass, hafuer jag en intet kunna få förbod på eller vrekare i siöstederna, och så lenge det skier, så få vij aldrig våra Suenska till at lera ret utsmedia som dee Tyska. Nu ehr jag i verket at koma tullen på jernet i Bergslagen, som ehr siötullen, synerligen för det jernet, som öffuer grensen stiellas, åt Nårget utur Vermeland, och sedan i Vestergyland aff Mar[k]bönderna, huari min K. B. better döma kan, en jag skrifua kan.

Hua[d] Margreta Bonde anlangar, effter b. Her Gabriels resolution, som [han] från min K. B. hade, sosom [han] och sielff det råt, så ehr hon förlåffuad med öffuersten Nils Kagge, Gud gifua dem tijll lycka. Falkenber[g]s brölop stod den 26 Januarii.

K. B., jag beder, at han inte vijlle förtrötas aff min rijnga och longa skrifuelse. Gud låte mig så lenge lefua, såå jag ennu en gång finge talla med honom. Låter min k. hustru och barn samt jagh helsa honom *etc.* Hastigt aff Engsiö i H. Peder Spares frus begraffningh den 11 Martii 1634.

M. K. B. O. S. A. T. V. T.
Carl Bonde mp.

---

54. (*Egenhändigt.*) **Stockholm den 17 April 1634.**

Utbeder sig A. O:s råd, huru han bör ordna sönernas studier, eftersom de icke få lämplig undervisning i Upsala. Upprepar åter sin anhållan om förläningar, som Gustaf Adolf utlofvat (jfr N:o 48 och 52), och bifogar i kopia ett intyg från drottning Maria Eleonora, att konungen gifvit detta löfte.

Velborne Herre, Her Canseler. Jag önskar honom *etc.* Jag skreff min K. Suåger till med Gruuben om mijna barn, huad honom teckess, jag skall med dem hereffter giöra Jag tror inte, at dee i Upsalla vit komma med derass studeringar. Dee lera der huarken seder eller mores. Om icke min K. B[:s] son Erick hade Docter Daniell till preseptor, så skulle det gå slet nog tijll. Ner han och leser i Colegium, så hafuer han ick[e] 6 studenter, som hörra derpå, och inte annat studera dee på en at blifua prester meste dellen. Derföre ehr det så ont om någen god preseptor åt dem. Den, som hertijll hafuer leset för dem, han ehr nu laglesare och innan några åhr vell kommer i hoffreten. Dog menar jag at hafua dem detta året der till enda. Gud betre, at det redarehuset icke skall her komma till mact. H. Johan Skyte han menar, at i Upsala ehr ingen, som han kan dem betro, effter D. Daniell det icke kan giöra, effter dee temeligen vijt komna ehre. Deta jag på det tienligesta vijlle hafua min K. B. hemsteltt.

Jag kan och på det flitigaste icke hafua min K. B. obemelt, at H. K. M. salig tillsade mig några goss för min longlige tienst skull, den tid H. K. M. salig drog utur landen. Sedan gaff jag samma lengd åt H. M. Dråtningen, ner hon utdrog, huielken lengd H. M. mig her igen gaff, ner som hon hem kom, och seger hon, at H. K. M. låfuade mig samma goss. Nu hade jag intet talat derom, förra e[n] jag fick talla med s[yster] Ebba, effter Dråtningen berobade sigh på henne. Nu seger hon, at det var i Gelhusen, 4 mijll från Franckefort, der som Dråtningen talade H. K. M. tijll, och at B[ror] han skulle veta deraff, så och s[alig] bror Johan Sparre. Ner jag det hörde, så bad jag H. M. Drotningen, at H. M. vijlle gifua mig en förskriefft tijll den unga Dråtningen, huaraff jag her innelygt sender honom en kopia*) och begerar hans goda

*) Drottningens bref förmäler, att hon vid sin afresa till Tyskland lofvat Carl Bonde att påminna konungen om hans »nådigste tilsage, välbe:te Her

råd herutij, om jagh menar at kunna få dem i förleningh i min liffztid med vijssa och [o]vijsa perseler lika som frelse, tijll dess den unga Drotningen kommer tijll sina myndiga åhr, huars råd jag gerna vijll fölia. Och beder honom tienstligen, at han altid vijll vara mig och de mijna sig till det besta befalade. Låter min k. hustru och barn så fliteligen helsa honom *etc.* Hastigt aff Stocholm den 17 Aprillis 1634.

M. K. S. A. till veluilig tienst
Carl Bonde mp.

---

55. (*Egenhändigt.*) **Stockholm den 7 Augusti 1634.**

Begäran, att A. O. måtte taga Ulf Bondes son Tord i sin tjänst.

Velborne Herre, K. Suåger, Her Canseler. Jagh önskar honom *etc.* Derhoss så ehr min tienstuilige begeran och bön till min K. S., at han vijlle mig holla tillgoda, at jagh honom med denna min rijnga skrifuelse bemödar för min brors son Ullff Bondes, Tord benemd, at min K. B. vijlle för min flitige och tienstlige bön skull honom tijll sigh taga för sin dreng på någen tijd. Jag förhåppass, han skall giöra sin ti[e]nst flitigt och ödmiuckt. Der B. honom sedan tijll någen tienst teckes hoss någen förste förhielpa, beder jag tienstligen. Detta och alt annat skall jag mig effter yttersta mact

---

Carl Bonde giord, på några godz och gårder i Närieke, Up- och Vestergötland belägne.» Hon hade uppfyllt sitt löfte och andragit ärendet vid sitt sammanträffande med konungen i Gelnhausen, »till huilketh H. K. Maij:th . . . . aldranådigst bejackede, befallandess fuller, at derå brefuet strax görass skulle». Emellertid blef saken för andra angelägna ärendens skull »försath». På det att herr Carl nu må komma i besittning af godsen, har drottningen meddelat honom denna »vitnesskrifft . . . . . ., at honom sådant sandfärdeligen af H. S[alige] Maij:th tilsaght och låfuat var, nämligha . . . . . .», — huarpå godsen uppräknas. Brefuet slutar med en hemställan till drottning Kristina, regeringen och rådet att inrymma C. B. godsen.

Förteckningen på godsen stämmer icke alldeles med den längd, som C. B. bifogade sitt bref af 15 Okt. 1632 (N:o 48, not). Bl. a. saknas alla de hemman i Småland, som där voro upptagna.

om beflijta at förtiena, och vijll nu och alltid *etc.* Hastigt aff Stocholm den 7 Agustii 1634.

M. K. B. O. S. ödmiuk suåger
Carl Bonde mp.

---

56. (*Egenhändigt.*) **Stockholm den 10 November 1634.**

Tacksägelse för en vinsändning och för bref. Om sönernas studier i utlandet. Kanalarbetet närmar sig Arboga. Nils Kagges bröllop.

Velborne Herre, Her Canseler. Jag önskar honom *etc.* Jag takar och min K. S. tienstligen för det vijnet han mig sende, sammalunda för hans breff och skrifuelse, som jag med bror Her Johan Oxsenstierna fick, huaraf jag förnimer min K. S. gode afection både mot mig och mijna barn, synerligen at han tillbiuder sig at hafua dem der ute at studera. Nu ehre dee i Upsalla, studera må dee der noget, men huarken mores eller anat leress der, och inga exsersitia haffua dee der. Gud gifue, at den tijden måte komma igen, som der ute nu en tijd [ej] varit hafuer, at man på sekra orter kunne dem senda.

3 sten[s]lyser ere nu ferdige, den fierde påbegynnt. Gud gifue oss sådanna legenhet och roo, at dee och mera sådant kunne fulborda. Dee komma nu så ner, at dee se [s]petallen ved Arboga. Der ehr mer giort i sommar en all tidan.

Jag måste och låta m[in] S. veta, at Öfuersten Nils Kaggs brölop med Margreta stod den 3 September, Gud gifue dem tijll lycka. Later min k. hustru samt barn och jag så flitigt helsa honom med vår k. tienst och önska, at Gud honom med goda tidingar och helsan hit hem ......*) hielpa måte [?]. Och vijll nu och altid *etc.* Aff Stocholm den 10 November 1634.

M. K. B. O. S. A. T. T. S. L. J. L.
Carl Bonde mp.

Rikskanslerens påskrift: Carl Bonde. Præsent. vidh Meinz den 23 Decembris anno 1634.

---

*) Lakunen beror på att en liten bit af papperet afrifvits, när förseglingen bröts.

57. (Stockholm i April 1635)*).

Om koppargrufvan och hyttorna i Lindes socken. Ett nytt silfverstreck funnet i Piteå Lappmark. Den gamla Salbergsgrufvan länsad; nya gräfningar. Järntullen reglerad. Brobyggnader i Bergslagen. Afvägningar för en kanal Hjälmaren—Vettern.

Memmoriall för Hoffcantzeleren H. Saluiuss.

Dätt Nyia Kopperbärie anlangande, som först anno 1629 begynntes at byggas, liggianndes i Linndesåss bergzlagh uppe i Finnemarkann i Vässmannelandh, der ähr nu 10 stykenn hytter, menn uthfattige dee, som bergzmennerne ähre. Dock Gudh schee låff enn skiönn gruffva, huilkenn sigh dageligenn förmehrar och skiönn mallm gifuer, ähr 13 famnar diup och vedh pass 16 famnar långh. Skogh och strömmar felas och inntet, der dät blifuer räst förlagt af kiöpmänn eller anndra, som penningar mista kunna, at byggia hytter och gårdar åt dem, som bärgzmähnn blifva villia, effter de inngenn förmögennhet siälffva haffva uthann alle måste förstå smältningenn och mehra, som bruket vidkommer. Cronnann behölle sedann all kopparenn för betalningh och goffve dem 26 r:dr för skippundet, så frampt dee skolla blifua behålldnne, ty dee hafua 8 och 9 mill effter ett lass höö. Der ähr elliast all lägennhet till bruket, allennast enngebordh fattas dem. Och nu ähr där vedh pass 42, som bärgzmänn varra schule. Dee bästa af dem ähre finnarna, som derr förra bott haffva. Grufuann ligger frånn strömmen ungefär 4 muskiete skott och temmeligen högh, inntet vatennsiuckh.

Sedann så ähr i förled[e]nn höst uthi Pitta Lappemark inn mott fiälrinngenn funnit et silfuerstrek, deraff mann i vinntrass någenn mallm lät hitförra, som uthanntill ähr till seannde som enn gråstenn menn inuthi som bly, när hann sonnderslagenn blifuer. Sentenärrenn innehåller 6 1/2 lodh sölff, bly 70 ℔ och later sigh råå smälta. Der ähr och enn guljordh, hoss huilkenn håller senntenären 3 lodh. Dit hafuer mann senndt fålk, som sigh derpå förstå, både brytta, smälta och kolla. Och schall der vara enn sådann ymnighet aff mallm, som seies varra några mill lånngt, och slät

*) Memorialet är odateradt, men det är tydligen detta, som C. B. i bref af 22 Maj (N:o 58) säger sig hafva skickat med Salvius, och då ett rådets memorial för Salvius har datum 30 April (Riksregistraturet), torde C. B:s memorial kunna hänföras till samma månad.

inngenn skogh på 6 Lappiske millar; enndock malmenn låtter sigh brytta uthann eldh iblanndh. Dit ähr och senndt enn lanntmättare, som all lägennhetenn skall förfarra så väll aff lanndet som ifrånn Pita Lappekiörkia och see, på huadh sätt mann kann bäst få malmen derifrånn. Der skall varra storra siöggar och elfvar, som mann mäst mädh storra hoppar kann komma fort uthföre om sommarenn. Mann hoppas här, näst Gudz tillhiälp så skall dät blifua dee Svänskas Wästindienn, dem frommom så gått som koningenn i Spanienn, huilket enn orsak ähr, at Gudhz ordh der iblanndh dee villa människior rätt prädikat och lärt blifua schall. Så snnart som mann derifrånn får kundsk[ap] vidare, skall man strax låtta Canntzelerenn derom förnimma.

Anbelangande Salbärgz gruffva så ähr honn alt likka, alennast alt vattnet ähr uthur henne, och Knichterymningenn ähr nu 73 famnnar diup, och mann ähnn ville hafua henne 30, på dät mann sedann kann komma inn unnder båttnenn på denn gambla och see till, at man kunde finna på gambla streket. Der finns reda mallm i Knichterymningenn och förra aldrigh enn gnista för ähnn i Martz månnadh. Der bleff och vedh Löffåssen tillvärkat 2400 mark sölfuer i förlednna åhr mädh dät, som rottekararnna giort hafua.

Om Kopperbärgz tillstånndh vett H. Salvius mäst att berätta Canntzelerenn, om dess fall och mehra tillstånndh.

Jagh haffver och så vitt driffvit, att järntullen hann skall nu taggas i Järnnbergzlaggenn, 1/2 rd:r af huart skipundh stångejärnn, eller 27 L𝔗 takkejärnn och 24 L𝔗 ossmunsjärnn rächnnas emott ett skiepundh stånngejärnn. Förhoppas, när som dät rätt kann komma i brukket, skall giöra ett ehrlighet, så blifuer förtullat alt dätt, som uthförres och i lanndet förnötes. Tulplasarnna ähre redda satte och våggarnna byggias.

Anbelangande slyserna så bliffva de och färdige till Larssmässa, mennar jagh; schulla och fölle betalla omacket.

Mann hafuer och i förlednna åhr låttit giörra enn broo vedh Brunbäck och i vinnter enn vedh Gråda, som mann kann åka öfuer mädh vanngh[n] och 6 hästar; i tillkommande vinnter måste mann giöra enn broo öfuer Oppoghua elfuann, så mann hoppas, de skulle och något giörra. Dät bindes 400 r:dr i ärende för de två broernna, så at denn deröfuer vill gifuer ett runstyke för hästenn och för kärenn ett, och dermädh skall bronn hållas vedh macht. Hoppas, at slysenn och något skall giöra till sakann.

Uthur Hiälmarenn inn i Vätterenn vedh Askersundh haffuer jagh och låtit afväga. Kann och mädh dät första väll giöras, när

lägennhetenn och tidenn vill tillåtta, at mann må tagga arbetet förre. Menn aldrigh vill jagh rådha till at bruka bönnderna till arbett, som vedh dässa slysernna skiedt ähr. Dät som aff knichtarnna ett åhr giort ähr, derpå haffva bönnderna i trey åhr arbettat, och ähr ähnndå inntet.

---

58. (*Egenhändigt.*) **Stockholm den 22 Maj 1635.**

Klagar öfver för mycket arbete i kammaren. Har med Salvius skickat ett memorial om bergverken, kanalbygget, järntullen o. s. v. Fru Ebba (Sparre) död.

Velborne Herre, Her Canseler. Jag önskar honom *etc.* Min legenhet her i Camaren och tienst vijll jag gerna giöra, huad mig mögeligit ehr, dog den kan inte lenger aff mig utstås. Ner som jag det beiakade, var sagt, at jag aff inga andra saker en Bergslagen anginge skulle haffua at bestella med i Camaren. Dog, jag vijll hålla ut, så lenge jag orkar. Huad som [är] om berguerken och om slyserna samt broar öffuer Dallaelffuan och annat mera, som kunne draga riket någen inko[m]st, om jerntullen, haffuer jag giort så möket, som jag kan och rigsens regering det beffuiliat haffua, och alt detta jag haffuer giffuet H. Salffuii (!) it memoriall samt it stycke sölffuer, som aff it skieppund Norlandz sölffmalm giort ehr*).

K. B., Her Canseler, jag beder honom tienstligen, at han vijll komma mig ihog och mina fatiga tuå gåssar låta vara sigh befallade till det besta. Jag måste och låta honom förnima, at den 8 Maij döde s. mor fru Ebba på Valsta, huars siell Gud euinnerligen gledie. Gud unne mig och altid få hörra gode tidingar från honom och alla hans. Och vijll nu och altid *etc.* Aff Stocholm den 22 Maij 1635.

M. K. B. O. S. A. ti[e]nstuiligen
Carl Bonde mp.

---

*) Några veckor senare reste C. B. upp i Bergslagen för att företaga en genomgående inspektion af bergverken. Memorial af regeringen 7 Juli, bref 20 Juli, 18 Aug. 1635. Riksregistraturet.

---

59. (*Egenhändigt.*) **Kallhäll den 15 Februari 1637.**

Om järntullen. Hammarsmedsordningen bör tryckas.

Velborne Herre, Her Rixcanseler, jag önskar honom *etc.* V. Herre Falkenberg han kom till mig, ret sosom jag sate mig i sledan, och frågade mig om jerntullen, huru sosom det hålles med dee små jerntulsedlarna*). Så kan jag inte annat det förstå, en sosom i sielffua tulmandatet står, at ner sosom han hafuer förtullet sit jern på dee tijllförårnade tulplatsarna, at han sedan måte giöra aff sit jern, huad honom teckes. Vijll han utskieppat, så måste han han hafua tullsedell eller gifua anan gången tull, och det kan henda, ner sosom en kiöper aff bönderna i plåcketalls eller pundetals, ehr det en kiöpman, så samlar han alla dee sedlarna ihop och får dem åt tulleneren och tager en igen på hella summan. Mina bönder gifua mig tulsedlar med, ner sosom han [!] leffuererar mig sit affrazjern. Dem får jag honom igen, och han gifuer mig en på hella summan. I förledne åhr var myket jern fört utur Bergslagen, förra en tullen ret kunne komma i gong, och innan tullhuss och vågerna blefue bögde. Mar[k]bönderna och Vestgiöta förra myket osmonjerngryter, sosom förra aldrigh gaffs tull aff, det lengderna med tijden skulle utvijsa. Sedan så tagees och tullenn, der sosom jernet utskiepas, aff öfuervijcten, som bör vara 5 skieppund på huart 100, det allt tullbockan måste utuisa. I detta året skolla I see, huad det giöra skall, ner det till enda kommer. Juten han hafuer och nu inte at seia om tullen, ty det föres myket jern öfuer grensen aff Vesgiötar och Vermeland[s] bönderna, och den, som inte jern vijll utskiepa, han giömer icke heller lenge tulsedlar. Om I tagan derfrån igen, han skall inte vara god at komma dertill mera**).

Beder Rixcanseleren, at han icke vijlle mig förtenkia, at jag honom så min meni[n]g herom tillskrifuer. Sedan så beder jag tienstligen, at Rixcanseleren icke vijlle förgeta at befalla tryckia

*) Jfr plakat om järntullen af 12 Juni 1685, tryckt af Stiernman, *Förordn. ang. Commerce* etc., II, sid. 83, öfverläggningarna i rådet den 29 Nov. 1636, *Svenska riksrådets protokoll*, VI, sid. 766, och tullordningen af 19 Dec. 1636, Riksregistraturet.

**) Jfr regeringens order till C. B. d. 23 Febr. att tillhålla uppbördsmännen för järntullen att förse sina sedlar med ett »särdeles märke» för att omöjliggöra förfalskningar, i Riksregistraturet.

låta hammersmedzårdningen. Kommar hon, så få I gåt jern och goda smeder. Och vijll nu och altid *etc.* Hastigt aff Calzhella i Gerfalla soken den 15 Februarii 1637.

Rixc. A. T. V. T.
Carl Bonde mp.

---

60. Sätterbo den 14 Maj 1637.

Om betalning för 1636 års kanalarbete. En ingeniör behöfves för afvägningar mellan Vettern och Örebro samt mellan Vettern och Mariestad. Beräkningar öfver arbetskostnaden. Foderbrist vid kronans stall; hö kan hämtas från Ulfsund och Västerås.

Högvellbornne Herre, Herr Rigzcannseler, Herr Axell Oxennstierna, jagh önnskar honom *etc.* Huru såsom her tillståår veed graffvan, dess varder hann aff min ödmiucke skrifvellse till H. M. min nådige Drottning förnimmandes*). Jag tuiffler inte, at Rigxcansselleren ju kommer sig ihoog, at jagh talade medh honom om dee pänninger, som jagh 1636 till arbetit loffva moste, men jagh hoppas, at jagh får dem betala aff denna åhrss anordning eller aff det, såsom öffver bliffver till konnsternas och annat arbete i Jernbergslagen. Herpå jagh förvennter H. M. nådige svar. Sedann så är min tiänstlich begiäran, om jagh måtte få någen ingenuör hit till migh, som migh kunne fölia emellan Veteren och Örebroo, så jagh finge ret låtat affvega och sedann giöra mit förslag, huru många slyser der emellan vill behöffvas, och så i våår kunne genast begynna på at arbeta. Ner som jagh her alt haffver satt i lag, såsom jagh gernna ville, ville jagh gernna på 8 dagar draga dit medh ingenuören, och ner som det er bestelt, ville jagh senda honom till at affvega och rät rittat emellan Veteren och Maristad. Jagh haffver vell een affrittning, men ingen affvegning, annars vedt jagh siälff all legenheet dertill, så jagh håppas, om mit förslag bliffver fordrat, at Cronan skall haffva eenn stoor nytta, så och siällffva undersåternna deraff. Jagh skall her alt arbete stiädga bort och aldrig råda till den dagelönen, såsom her er skeed.

---

*) Denna skrifvelse, af 11 Maj, är icke anträffad, men dess innehåll refereras i regeringens svarsskrifvelse af 24 Maj, som finnes i Riksregistraturet.

Dalekarana, som nu få dee 2000 dall., göra de 2 slyser ferdige. Derföre lät nu ungefer tijmbret medh breden kosta 600 daller, effter som slysebyggiaren och jagh det haffve öffverregnat, det vore på hvar slyss man 1600 daller, det een ringa ting er. Enndock man mest kann haffva tijmberet oköpanndess der uppå åt Veteren. Beder Canselerren tiännstligen, at han migh holler till goda, att jagh honom så medh min ringa skriffvellse bemöder, och befaller honom *etc.* Aff Seterbo graff denn 14 Maij anno 1637.

M. K. B. A. V. T.
Carl Bonde mp.

(*Egenhändigt, på ett löst blad.*)
Postskrieptum.

Velborne Herre, K. Suåger. Dee klaga öfuer hafra i Stocholm till Kronans stall; så ehr ved Ulfuesund mera en 1000 tynner i förråd höö mera, en dee behöfua, i Vesterås och höö nog, men skall det komma till Ståcholm, så måste farkåstar från Holmen förårdnas, som det föra. Der ehr sådant öfuerlop om höö och hafra tijll H. M. stall i Stocholm, och her ligger det döt. Fatas man en god Rixstalmestare, och den måste vara her i landet. Ner som Canseleren ser, huad sto o[ch] stofolar kosta, och huru många hesta upstalade ere, så får han see, om dee, som då upstallade ehre, icke nog betalte ere. Gud befuare honom.

Jag förnimer inte heller, huart dee brefuan ere komna, som skrefue[s] H. Ture Sparre och H. Gustaff Leionhufue till och fogden på Eskelstufuan om almogen, som skulle retta grafuan, utan jag hafuer dem det så tillsagt och mig på brefuan refererat, och dee blefuo underskreffna den 5 Maij. Secreteraren Nils Nilsson må veta, med huem han dem sent hafuer.

---

61. Sätterbo den 5 Juli 1637*).

Öfverste Wetzel har besett kanalarbetet. C. B. ämnar följande dag resa hem. Rik tillgång på hö vid Ulfsund.

Höghvällbornne Herre, Herr Rixcannseller, jagh önsker honom *etc.* Och kann jagh Rixcanntzelleren icke oförmelt låta, at Öff-

*) Skrifvelser från C. B. af 2 och 28 Juni till rikskansleren åberopas i dennes svar af 6 Juni och 4 Juli (Riksregistraturet), men äro ej anträffade. De hafva enligt rikskanslerens referat handlat dels om slussbyggnadernas

verstenn Wettsell komm hijtt i monndagz om afftonnen och drog genast åt stadenn; i går moress så komm hann hijtt och besog arbetit her, såssom och följde upp till öffverste slyssann och sågh, huru såssom dee ferdass medh bottenn derigiönom upp och neder medh slyssebyggierenn M. Bernndt. Så haffve dee ingenn synnerligh discurs hafft ihop, ty the bijlla sigh båda inn, att denn enna vill leetta vettit uthur denn anndra. Och effter der inte arbete veedh Vetteren begynnt ehr, så håller hann onödigt draga dijt. Menn jagh vill i morgonn, vill Gudh, herfrånn och heem. Jagh haffver nu legat her sedann denn 11 Maij, och koster migh temmelligenn, så framt Regerinngen icke nådigst teckes någre terepenninger bestå. Jagh haffver och hafft stoor tillsöckningh her, affviserera kosta mig och och något. Och strax effter bönnedagenn så vill jagh upp till Vetterenn och siälff bessee all legennheettan och åtter hitt igen.

Jagh skrecff i underdånnigheet denn 3 Julii Hennes M:t om alt detta härres tillstånndh*), veet fördennskull denna gångh intet mycket at skriffva, uthann at veed Ulffvesund ehr ennu öffver 800 lass höö i förrådt, och dee hinna napast bergia alla engierna i åhr, effter det är så littet vattn, och hööt bliffver gott kiöp på i åhr her. Om icke mann skulle få på sinn lönn i åhr något, dett ligger ändå der, och ingenn får ganng[u] deraff. Fogden hann menner, at der bliffver till 6000 lass bergiat. Legennhettan veedh Ullffvesund haffver Öffversten och besseett, derom hann veet medh meera giöre relation. Jagh haffver och måst kiöpa hester at kiöra timbret ifrån dammen och till slyssernna medh, så framt jagh ville haffva arbetit fort. Beder om förlåttellsse, at jag så mycket skriffver och honom bemöder, och vill nu haffva honom *etc.* Datum Setterbo graff denn 5 Julii anno 1637.

R. Canseleren altid tienstuijlig
Carl Bonde mp.

(*Egenhändigt.*)

Jagh drogh i går med min nyia bot up och neder giönom slysan med hustru och barn, sielff 16 i boten. Och er vatnet 4

---

fortgång och undersökningar för den nya kanallinien mellan Mosjön och Örebro, dels om svårigheterna med krogväsendets ordnande och om bergsmännens klagomål öfver olikheter i mått och vikt.

*) Detta bref är ej anträffadt, men det refereras i regeringens svar af 10 Juli (Riksregistraturet).

alna högre åfuanför slysan och $3^{1}/_{2}$ nedanföre, och huad som vatnet öckes i Hielmaren, så högt står det åfuantill för porten. Gud befuara.

---

62. (*Egenhändigt.*) **Örebro den 13 Juli 1637.**

Tre träslussar snart färdiga. Förslag på kostnaderna för aflöningar och redskap vid kanalbygget bifogas. C. B. skall nu undersöka förhållandena vid Vettern.

Höghve[l]borne Herre, Her Rixcanseler, jagh önskar honom *etc.* Och sosom jag sist skreff honom till med Öfuersten Venss*), så ere nu sedan mestedelles 3 treslyser ferdige, huad med tijmrande, fylande, och dee damma framanför den nedersta hålla dee nu på, så M. Bernt nu man kan hengia in portarna och giöra sit arbete, [så fort han?] med sina tijmberkara kan hinna. Dammen emelom begge Dallaslyserna hålla dee på, 100 man Södermannaknijcta, och 50 hafuer jag, som jenka och förbetra, huar som behöfues. Jag sender Rixcanseleren it förslag**) på den summa, som

*) Brefvet ej anträffadt.

**) Räkning för opbörd och uthgift till grafvenn och slutzebyggningen vedh Sätherboo ifrå 1 Januarii till 1 Julii 1637.

	Svänscht sölfuer myndt		
Debet Opbördenn.	Daler	öre	thr [ɔ: penningar]
Her Thure Sparre	1500		
Her Gustaf Leyonnehufudh	7172	31	
Summa penninger	8672	31	
Credit Lefuereringenn.			
Haffuer Rijcks- och Cammarråådh, edlle velbornne Herr Carll Bondee sluttedt ehnn viss stadga medh dee soldatter, som haffua arbetedt vedh grafuenn, hvilkee och bekommedt haafue sinn betaallningh som föllier, nembl.			

knectarna för sit stadgaarbete hafue, som dee der och på 250 dall. ner fåt haf[ue], sosom och suman på det, som M. Bernt med

---

	Sväncht sölfuer myndt		
	Daler	öre	thr [ɔ: penningar]
Daale solldatterna med deeres officerer för nedre slutzenn dee timbredt, opbygdt och grafuedt hafua, såssom och för ehnn bijgraff dee giordt haffua, d. 2081: 24	2081	24	
Sudermannelandz soldatter bek:tt för effterschrifnne aarbete, nämbl.			
För Fällningskieredt och emellenn dammenn uthi siöönn, såssom och dijchttedt öfuerste slutzenn och fyllt i dammenn .... Peningar d. 235			
Åhnn Suddermannelands foolkedt för dammenn emellenn Daale och Värmmelands slytzenn d. 287			
Carll Korph, Leytenampt under be:te footfoolk, för — fagnna i Fällningskieredt ...... d. 266			
24 männ, som haffue dichttedt Biörskaugs och Glantzhammers slytzen .... d. 103: 12			
För dammenn emellenn begge Daaleslytzerne d. 225			
Trenne officerer och 50 gemhenne man, som nu arbetha på allehande smådt arbethe, som fattes till 4 läninga .... d. 201			
L[öper]	1317	20 [!]	
Närichies solldatternne bekommedt för slyttzenn och dee småå dammernne .... d.	450		
Värmmelandz foolkedt ehnn slyttza tiimbret och fyllt medh dee 2 små dammer	600		
Quartermester Anders Siggessonns lööhnn	200		
Soll[illegible]nne f[illegible]r [illegible]500 timber nu hugges	375		
[Löper] 5024: 12			
Betaallt, som i förledet åhr är låntaget och des reckningh uthvisser	1077		
Lef:tt till Mester Bärendt, slutzebygglere, hanns lööhnn heele åhredt, timberkarller, muremestere, allehandhe ihnnklöph, som till förschrifnne dato ahnngodt ähre och nu herefter skolle hafue Peninger............	2449	8	
Velborne Her Carll Bondhe annamedt till sinn förterningh Peninger............	122	16	
Summa	8672	31	

sit folk sosom och allahanda in[köp] behöfues, huilka perseller som ere böglarna, hackor, picke, skioffler, spadar med huad mera, som blifuer beholit till anat sådant arbete och spetiall lengden, ner ar[be]tit ehr ferdigt, skall uturisa. Alt det, som i sielfua årdningen står, som till bergbruken skall aff jerntulen her i len[et?], ehr utslutit och inte insat i det första förslaget, som s. Nils Oloffson, Cammereraren, giorde och sendes till Lanzhöffdingen, till konstebögningen och mera, som dertill behöfues. Och jag hafuer likenell hollit mig derved, effter som jag tog en copia öfuer staten med mig hit, som berguerken anginge. Dog menar jag, at aff den summa, som till diuerse expenser her ehr anårdnat, vell kan blifua så myket behollit. Jag [d]rager nu herfrån och up till Veteren at sielff bese den legenhetan. Så snart som jag ehr igen kommen, så skall jag låta Rixcanseleren det förnijma. Och befaller honom Gud alzmectig till liff och siell. Hastigt aff Örebro den 13 Jullii 1637.

R. C. alltid tienstuilige suåger
Carl Bonde mp.*)

Lakunerna bero på att papperet är något förmultnadt i kanten.

---

63. Arboga den 13 April 1638.

Tacksägelse för A. O:s omvårdnad om Filip Bonde och ytterligare rekommendation för denne. Påminnelse om att Anders Siggesson bör sändas till kanalbygget med arbetsfolk.

Välborne Her Richz-Cantzlär, Käre Broder och Svåger. Näst min broderlige, svågervänlige hellssan *etc.* Betacker min K. B:r jagh härmedh mycket flijteligen för den stoore omvårdnad, som min K. B:r härtill hafver haft för min broderson Philip Bonde. Och emedan han ähr hemkommen och nu anställer sin resa till min K. B:r, så ähr fördenskulld min brodertienstlige tillförsicht och begäran, det min K. B:r tecktes erfahra, hvartill han bäst kan vara skickeligh, antingen vijdare att fullföllia sine studier eller och att bruka till någon tienst, hvaruthi min K. B:r tecktes gifva

---

*) Ett senare bref från Carl Bonde, troligen adresseradt till regeringen i sin helhet och aflåtet från Örebro 1 Juli 1637 (datum ej utsatt), refereras och besvaras i regeringens skrifvelse af 7 Augusti, Riksregistraturet.

honom sitt gode rådh. Och der han pröfvades meere nyttigh till att betiena någon tienst, att min K. B:r på thett fallett ville hans person häruthi till dett bästa låta sigh vara recommenderat; eftersom jagh för min person erbiuder migh deremott alltijd gierna finnas redebogen att tiena min K. B:r och dee hans igen till villia och behagh, i hvad motto jagh kan och förmå.

Sedan effter som Hennes K. M:tt jagh den nästförledne 21 Martii ifrån Sahlebergett underdånigst tillskrifvitt hafver och ibland annatt ödmiukeligen påmintte och begärade, att Hennes K. M:tt nådigst tecktes låta befahla, att quarteremästaren Anders Siggesson med något follck hijt till graffven motte förordnas, och jagh nu ved min hijtkompst erfahrer af slysebyggaren, att han ännu inthedt hafver af honom förnummitt, och alltså befahrer sådantt i Cantzlijt vara till äfventyrs förgätidt, hvarföre begärer jagh, att min K. B:r tecktes derefter låta förfara, och om samme befallning icke ännu vore afgången, min K. B:r ville då befahla, att dett med allerförsta skee motte och be:te quarteremästare ju förr ju heller hijt komma kunne*); på hvilkett fall slysebyggaren vist försäckrar, att verckett och graffven till midsommaren skall blifva färdigt och fullbordatt. Hvad follcketts uppehälle anlangar, vill jagh dett här nogsampt bestella och försöria låta. Elliest berätter och slysebyggaren, att de slyserne, som i fiol förferdiga[de]s, holle sigh än alltt väll. Hvillckett jagh min K. B:r icke hafver kunnatt förbijgå. Och befahler min Käre B:r *etc.* Datum Arboga den 13 Aprilis åhr 1638.

M. K. B. A. T. V. tienst
Carl Bonde mp.

---

64. (*Egenhändigt.*) **Stockholm den 18 Juli 1638.**

Om sönernas förestående resa till England.

Höghvelborne Herre, Her Rixcanseler, jag önskar honom *etc.* Och eftersom jag mig hoss Rixcanseleren förfrågade, om mijna

*) Jfr regeringens order till Anders Siggesson d. 7 April 1638, Riksregistraturet.

söner skulle resa ut med mina frennekar*) åt Engeland, så sender jag dem och nu med honom, och han låter sin son her quar hoss mig igen och låfuar, at han mina söner der vell vijll fölia låta, huad som dee till nötorften behöfua, och jag hans son giör detsama igen. Och efter jag icke fick talla med Rixcanseleren, icke heller barna, altså hafuer jag bedit dem draga dit till honom och biuda honom godnat, sosom och at taga information aff Rixcanseleren, huru som dee sit studium och resa best skolla anstella, derom jag och på det tienstligaste beder Rixcanseleren, at han vijll lata dem sigh till det besta vara befalade. Deras preseptor han reser och med dem; derföre begerar jag på hans vengna tienstligen, at Rixcanseleren vijlle unna honom det stijpendium, som han hafft hafuer aff s. fru Anna på Roma. Deta jag förhoppas skall så behaga Rixcanseleren. Och vijll nu och altid *etc.* Aff Stocholm den 13 Jullii 1638.

R. C. A. tienstuiligen.
Carl Bonde mp.

---

65. Ekeberg den 10 December 1639)**.**

Träffar anstalter för betalning af de penningar, som sönerna fått draga på bankiren Spiring på A. O:s räkning. Lyckönskar A. O. till någorlunda återvunnen hälsa. Klagar själf öfver med åldern tilltagande krämpor.

Höghvelbornne Her Rigzcantzleer, Her Axel Oxenstierna, högtärade Kiere Brodher och Svåger. Jag önskar Rigzcantzleren *etc.* Och haffuer jag den 9 huius bekommitt Her Rigzcantzlerens breff, der inlycht een copia aff S[eigneu]r Spirings breff, huilckett suarer på dee peningar, såsom H. Rigzcantzleren i förleden Augusti honom tillskreff, och mig och mina k. barn dermedh den stoora vänskappen beviste. Och såsom jag förnimmer, han gärna vill vetta, på huem, antingen på Rigzcantzleren eller på mig, [han]

*) C. B:s moster, Helena Ulfsdotter Snakenborg (Bååt), var gift först med Mathias, markis af Northampton, sedan med Thomas Georges.

**) Af 2 Maj 1639 föreligger ett inbjudningsbref till A. O. att öfvervara begrafningen af fru Brita Sparre till Lindö och Åkersholm, i Kärrbo kyrka den 19 Maj. Brefvet är aflåtet af C. B. »oppå barnssens vägnar».

skall förbe:dhe penninger påföra, så tacker jag Rigzcantzleren tienstligen för sit goda lyffte, effter han mente, jag skulle här ått Rigzcantzleren betala, effter som S:r Spiring der uthe ått barnen försträchte. Jag haffuer och skriffvit S:r Spiring till den 12 Nouember medh Louis De Gers post och deruthi tillsacht honom samma förskutna peninger uthi stångjern att betala till Rigzcantzleren och medh första öppet vatn 200 skeppund i Stockholm att leffuerera låta. Huadh dee då i riksdaler kune sellias före, dett bliffuer honom aff Rigzcantzleren godh betalning. Förhoppas, S:r Spiring skall dermedh väll vara tillfridz. Jernet ståår mäst smijtt. Innan som han de 1500 rd:r alle uttlagt haffuer, skall och resten vara aff mig betalt. Jag förhoppes och, att Rigzcantzleren medh betalningen på dätta sättett skall och vara tillfridz, så bliffuer och jag vedh mitt lyffte om betalning hoos S:r Spiring. Jag förnimmer och aff Ausi breff, den 7 October i Oxfortt daterat, att barnen ähndå inte haffua fått breff från S:r Spiring medh vexelen på dee 400 rd:r, såsom han skriffuer att villie dem öffuersända. Och när som dee fåå dee 400 rd:r, så haffua de fått 1600 rd:r, sedan dee den 3 October 1638 komme till Lundan [London], föruthan det dee hade medh sig till tärepeningar, så att dee inte trängde röra dee andra peningarna, förähn som dee skulle vara ditkompne. Anlangande resan, Ausius skriffuer om, åt Frankricke, derom fåå dee aff Rigzcantzlerens så väll som aff mitt breeff see, att den resan ähr nu förändrat, och att dee nu först skolla ått Hålandh till vidare order från Rigzcantzleren och mig. Gudh förlähne dem en lycksam ressa.

Jag förnimmer och, dess Gudi skee loff, Gudh någorlundha haffuer hulpit Rigzcantzleren till sin hälsa igenom Gudz välsignelsse och hans flitige medisi brukande. Men dätt, att dätt icke aldelles haffuer kunatt nåått deen efect, som en gerna önskade, ähr och dertill ålderen en stoor orsack; att dät så gåår, dätt menar jag alle väll måste bekänna. Ty jag för min peerssoon väll kan vitna, att jag nu i 4 åhr åå radh haffuer mykett afftagitt och mig huar höst måste medh medisi brukande plåga låta, och huart år haffuer dät hafft mindre efect ähn som för[r]a. Synnerlig i denne höst så ähr mig en sådan huffudhvärck och suimelsse påkommen, att jag allrig sådant för[r]a hafft haffuer, i kropen väll, men i huffudett inte. Jag menar, åldren giör mäst, ty jag ähr nu på mitt 61 åhr och haffuer i mina unga dagar myckett ontt lidett och uttståått och kom dertill myckett ung. Så tacker jag Gudh, som altt hertill haffuer så vidt hulpitt mig, att jag nu åther hoppes

dätt bästa, att jag skall någorlundha komma till rätta igen; doch måste jag see mig väll före. Gudh alzmechtig, som haffuer begynt hielpa Rigzcantzleren till hälsan, han ville dätt ähnu altidh continuera.

Dätta ähr mitt tienstflitige suar på hans gode skriffuelsse, för huilckett jag honom mycke tienstligen betacker. Låter jagh sampt min kiära hustro mycke flitigt hälsa Rigzcantzleren *etc.* Datum Ekenbärgh den 10 December anno 1639.

H. Rixc. A. till all tienst veluiligh
Carl Bonde mp.

---

66. **Ekeberg den 18 Mars 1640.**

Måste för opasslighet taga sig en tids hvila. Reparation af de gamla slussarna och vakt vid dem behöfves. Gräfningsarbetet mellan Jårla och Örebro. Förslag på hvad som behöfves till de gamla och nya slussbyggnaderna bifogas. Grythytte bruk.

Hochwolborner Herr, Herr Reichscantzeler, Herr Axsell Oxssenstierna. Jagh önskar honom *etc.* Derhoss min vijlige och flijtige tienst tillbiudelsse *etc.* Och kan jagh inte så skrijffua om min opassligheet, såsom det ehr, och lere[r] mig så gåå, sosom Her Boo Rebbing migh spåt haffver, att ner det kommer, så kommer dett alt sönder. Beder fliteligen, att Reichscantzeler vijll haffva mig unskyllat, at jag måste gifva migh till någen liten roligheet. Krafterna mina utvijste mit tillstand.

Sedan, huad anlangar om slysebögningenn[s] reperation, som her och der kan fellass, sosom och sielffua graffvenes tillstand, derom haffver jagh i förleden höst giffvet quartermestaren Anders Sijggesson it memorial, på det at man all olycka, sosom sig aff vårflodann kunna förorsackas, måte bliffva förhindrat, sosom och graffven på några orter giöra diypare, sosom behöffues, ner som vatnet ehr litet om sommeren. Och er det mest emelom Hielmaren och den öffverste slysan. Kan vara medh en ringa ting hulpet, förra en som någen olycka henda kunt. Huru sosom man nu skaall [giöra?] med dee tijmberkara, sosom nu all denna tiden derhoss arbetat haffva och lert at giöra slysebotna medh dess portar och slagbalkar, sosom och at tijmra dem, som man aff trää

vijll haffva bygde, det stellar jagh till Reichscantzlern, sosom ehr en aff dem, som detta arbetet elskar och behagar. Jagh haffver inte hafft at giffva dem sedan Januarii, endas[t] utan god ordh. Huar man dem nu inte lenger vijll haffva, så måste dee sigh försökia, huar som dee kunna få sigh förti[e]na sit bröd. Dee haffva giord alla portarna och botna, som ere i trääslyserne, och der skall ingen åtskijlna finnas mot dem, som stå i steenslysserne; dem haffva Holennderna sielffva giort.

Vedh slyserna måste vara vagtere, sosom dem achta, annars kunne dee aff ovolet folgck snart förderuas. Derföre synnes mit ringa rådh, at dee farkåstar, som der fara igienom, gieffva aff huar lest han [!] bär 8 eller 12 öra, dermedh at upeholla slysevacterna, och dee penningar på en ort utgiffvas, nembligen emelom Åkerbo heradts och Glansshammars slyserna, der som Holendarestugerna nu stå.

Huru som Reichscantzlern honom nu teckess om dett arbetit emelom Jerle och Örebro. Så er det graffvit 3 alna bret dijcke emelom Axseberg hammar och siön Lången, så man kan see, huartåt vatnet vijll, och der behöffues en slysa; sedan kan man komma Lången i endan, så ner, [att] man seer staden öffver dee långa engiärna, sosom Tomass Christiernson[s] affritningar utvijssa, dem Reichscantzelern hadhe hoss sigh. Der som Reichscantzelern så behagadhe at låta byggia denna ena slyssan aff Schwenska tijmbermen och leggia henne, sosom vår jordmon det fordrar, andingen då af steen eller träå, so hoppas jagh sedan, at inga många fremmande mestare till dett arbetit skall behöffues. Dee, som i Jerle sta[d] byggia vilia, see nu alla på dessa vergcken, at ret som dee för[e]tagass, så varder och Jerle bygt till.

Huad plass det ehr bägge Bergslagerna, både Nåhra och Linde, till deras martnasplass, det hemsteller jagh Reichscantzelern. Der så Reichscantzelern behagade, at Andres Siggesson måte få befallning att fulborda verken vedh dee förra slyserna, sosom och om her skall något arbete gioras. Jagh sender och Reichscantzselern it förslag på huad som jagh mehna[r] nödigst vara af nödan at en giöras moste vedh dee gambla slyserne, sosom och it på den nye vedh Axseberg. Beder tienstligen och flijteligen, at Reichscantzeler han vijlle låta sig om denna sakens utförande behaga; om det icke skier, förchtar jagh, det bliffver så lieggiandes.

Huad Grytthytta bruck anlangar, så stårr det en alt väll, dett Gud skie låff, och brenness i 3 gruffver, at huar tag går 15 staff-

rumb vedh till. Jagh haffver besteldt i Cammeren, at hela Grytthytte-sogckna måte leggiass dertill medh alla sina utlager. Så kan man bruka dem till att föra fram vedhen, såsom vedhehugarna hugit haffva och en hugia måste. Der ehr en Gudz era aff malm i förrath; förhoppass, at nu medh detta töffuer [ɔ: töväder] skall man kunna komma till at schmeltta igen, och så snart som man kan komma till at smeltta, så vijll jag dit upe. Jagh hoppas, ner som jagh nun haffver badat och bruckat medicin, åder på någen tid komma så ner till retta igen. Bedher Reichscantzelern tienstligen, at han vijlle förlata migh, at jagh honom medh denna min långe skrieffuelsse bemödar. Förventer Reichscantzelerns godha suar, och vijll nu haffva Reichscantzelern *etc.* Aff Eckebergk den 18 Martii anno 1640.

Rixcanseleren alltid tienstuilig
Carl Bonde mp.*).

Bil. 1.

Förslagh

huad som till en slyssa vijll behöffuas, sosom och att fulborda graffven medh emelom Axsebergs hammer och siön Lången

	[Daler]	Öre	Pf[ennig ɔ: penningar]
4 compagnie knechter, huart compagnie regnass på 125 gemene, och 30 öre po vart lening, en leuttenand 10 mark i huar lening, 3 corporals, huar 4 1/2 mark i leningen, 1 trommelschlegare och 4 1/2 mark i var lening. Er på 4 compagnien			
gemene 500			
leuttenands 4			
corporals 12			
trommelschleger 4			
Och skall arbeta i 6 leninger; ehrr ...	2982	21	8

*) Den 21 April synes C. B. hafva skrifvit till regeringen i sin helhet om ungefär samma saker, som behandlas i detta bref till A. O.; dess svar af 30 April finnes i Riksregistraturet.

	[Daler]	Öre	Pf[ennig ɔ: penningar]
Dessa knechtar skolla framskaffva efftерskriffene perseler, såsom man annars kööpa skulle:			
Huad trevergcke, som till slyssebåtnen behöffes, ty dee kunna huggat utmedh ånn och f[l]öta't igenom den graffven i höstass; höffes ditt, som slyssen skall ståå:			
60 stycken ståckar à 30 alna långa à 4 mark st.	60		
64 stockar à 26 alna lång à 3 mark st.	48		
160 stockar à 20 alna lång à 20 öre st.	100		
Slysen blieffver 70 alna lång och 8 alna hög. På bottnen der vij[ll] 6000 lass sten till, lasset regnat på 6 öre st.	1225		
Kalck-stener er och derhooss, och rechnass på huar 100 lass sten 30 tynner kalck, er ty[nnor] 1800, ty[nnan] à 12 öre st.	675		
Summa 2108			
Denna summa arbeta knechtarna aff i deras leninger, föruthan det dee skulle graffve och röre kalcken och den fram bera med mera, som förfallar at giörass.			
8 muremestare i 60 dagar att mura, på it förschlag (her i Närkie fenes knechta nog, som och mura kunna och dem andra vell hielpa och få doch men sin lening)	600		
32 alna hugen steen, som portarna skolla gå i, huggess i Kumla, medh forlönen 6 mark st.	48		
40 tolffter breder att båtna slysan medh och till skåtkierer à 12 alna långa à 2 d[aler] st.	80		
2 stora eker till schlagbalckarna, som portarna skolla stå på, om 13 alna lång, kostar med forlönen 16 [d.] st.	32		

	[Daler]	Öre	Pf[ennig ɔ: penningar]
32 stycke ekebi[e]lckar till portarna, och såga bredern[a] aff till [att] botna portarna med, 10 alna lång à 4 [d.] st.	128		
4 pahr kopparpaner till portarna, gytass i Stogckholm, vega ungefehr 20 L𝔘 st.	60		
12 skippund jern till allehanda smedit redskap med buldar och kiedier à 10 [d.] st.	120		
1 kleinsmeden, som alla sakarna giöra skal, på it försklag[!]	80		
8 timberkarar på it förslag	300		
6 L𝔘 dreff at drieffva portarna medh	6		
6 tynner tiära at tiära porterna medh..	9		
4000 leste spieck at spiecka bannarna medh på slysan och porterne à 6 d. [pr tusen]	24		
Quartermestaren Andress Siggessohn, som arbetit drieffva skall, haffver, om mig ret mijnnes, dog på it förslag	320		
Nu vijll behöffues hagckar, pickar, koföter, spatar, skiöffler; dertill på it förslag	150		
Summa som behöffves till denna slysen, ner som man dragar aff den posten, som knechtarna framföra, som er tember, steen och kalk,			
så blieffver summan 4939:21:8			
Giöri reichsdaller à 6 mark 3280:42:8 pfenig.			
Och der så våre, at knechtarna icke hinde i dessa 6 leninger at giöra graffven tillfyllest, så ere dee vana endå på sin egen kost arbeta, en 14 tagar; giör det giärna, på det han [!] får bliffva hema.			

Bil. 2. (*Egenhändigt.*)

Memoriall för manhaftig quarteremestaren Anders Siggeson till at anhålla hoss dee högvelborne Herrar Regeringen, huad som en kan behöfuas till slyserna och grafuen, sosom och om något skall på en annan ort byggias i tillkomende åhr.

1. Först at I få beskied och anårdning på dee trijtusan och fyra daller 25 öra huit mynt, sosom jag hafuer på min credit uphandlat och mig förskrefuet at betala sosom mina egna gell.

2. Det andra vijll vara aff nödan, såsom I best veta, at mera joll skall fyllas utan omkring stenslyserna; kanskie damarna och göras tiokare.

3. Jag menar och, at grafuan vijll der och huar på några stellen vara bode bredare och diypare, derom I och måste underreta den K. Regeringen.

4. Den damen utij Hielmars-munen vijll fylas med sten innani, så framt han skall stå, så isen icke skiuter honom bort.

5. I Verhulta siön vijll och byggias, enten pållas eller tijmras, så gytian icke fyller up igen det, som uttagess.

6. Tiera behöfuess och till at tiera portarna med och vijnnebron; kanskie något mera, som man icke så her nemna kan.

7. Om dee gållar, som ligia nermast intill grafuan, måte blifua kronegålar, som dee förra varit hafua, och dee kune då der boo, som slyserna skall acta, och honom [!] bestås fålck dertill. Ved vijndebron måste setias en stuga, deri som den boo skall, som hene och dee tuå slyserna acta skall.

8. Ved den öfuerste stenslysan måste en boo, som henne actar.

9. Och huar man skall tagat, som dee aff lefua skolla.

10. Skall och frågass, om i Nerckiet skall något arbete i tilkomande sommar göras, at dertijll på it förslag giordes anordningh. Kalck och sten ehr derhoss; derföre vore best, at dee deraff bygdess.

11. Sijst om den verffningen, som I i våres finge fulmact om*), at I och fordra beskied derom. Mig synes best, at I hade 3

---

*) Fullmakt för Anders Siggesson att värfva ett regemente slussarbetare, dat. Örebro den 15 Mars 1639, i Riksegistraturet.

eller 4 kaptener eller leutnanter, för lönan skull, at huar finge en gåll, och sedan man underbefelet, at dee nu, förra en utskrieffningan angår, finge sanka ihoppa dem, jag menar Anders Torbiörnson i Vermeland, Anders Ma[t]son i Nerekiet och huem I mera veta I sielfua i Södermannaland och på stellen der omkring.

Herpå I vijlle fordra beskied, på det man i tijd må herom kuna bestella. Datum Ekeberg den 15 November 1639.

Carl Bonde mp.

Memorialet åtföljer brefvet till A. O. i en afskrift, där dess datum ej är utsatt, men som originalet föreligger (öfverflyttadt från Tidösaml. till Handl. ang. Kommunikationsväsendet, Hjälmare kanal, Riksarkivet), och vid en jämförelse med detta afskriften företer en del felaktigheter, har det förra lagts till grund för tryckningen.

---

67. Örebro den 28 Maj 1640.

Om sönernas underhåll i utlandet. C. B:s moder afliden; han har begärt tillstånd att få resa ned och begrafva henne, men skall sedan återvända till Bergslagen och kommer därifrån till Stockholm.

Höghvälborne Herre, Her Rigzcantzleer, jag önsker honom *etc.* Näst all välvillig tienstz tillbiudelsse *etc.* I synnerheett betakar jagh Rigzcantzleren på dät tienstligaste för dee peningarne, såsom han deruthe aff Spiringen mina barn undsätter. Jag haffuer jernet i Arbogha ligiandess, men nu berättar mig min tienare, såsom derom medh Rigzcantzleren talat haffuer, att dätt nu icke myket giäller, för ähn Håll[änd]arne komma till Stockholm. Så myket ähr dätt, att man kan imidlertidh haffua bodhyran fri i Arboga. Jag ville gärna skaffua mig ihop till Mårmäsan [ɔ: Mormässan] så myket, som dee i höst kunne komma sig till Franckrike medh, och sedan till en man i våår, om Gudh vill åter öcka på igen. Jagh haffuer några resor skriffuett dem till, men ingen suar igen bekommit. Om nu Hindricus ähr på vägen hem, veett jag icke, att därföre dröiess medh svar. Jag beder tienstligen, att Rigzcantzleren ville så hæreffter som härtill låta dee gossarne vara sig befallade, inte tuifflande, att dee så väll som jagh skolle finnas altidh Rigzcantzleren tacksamme och tienstachtige i alla måtto till att tiena.

Hvadh andre saker anlangar, så förnimmer Rigzcantzleren i mitt [bref], i ödmiukheett till H. K. M:t skreffuett*). Och effter Gudh alzmechtig haffuer kallatt min salige modher, som nu var 84 åhr gammal, haffuer jag derföre i ödmiukheet H. K. M:t tillskriffuett*), att jag måste fåå ressa från Östgiöte-Bärgzlaghen genast nedher att låtta begraffua henne, och sedan op ått Bärgzlagen igen, och effter förättade saker ått Stockholm. Jagh förnimmer väll, att mine resor häreffter inte bliffua rätt långa, ty machten vill dät eij tillåtta. Veett för denne gången inte mehr att skriffua, uthan befaller *etc.* Aff Örebro den 28 Maij anno 1640.

Rixcanz.
altid tienstligen
Carl Bonde mp.

---

68. Lindö den 17 Augusti 1640.

Henrik Auslus har kommit med underrättelser från C. B:s söner och skall nu framföra dessa till A. O. C. B. skall besöka Salberget och Skultuna.

Högvälborne Herre, Her Rijgzcantzler, högtärade kiäre suåger och tillförseendess synnerlig godhe vän och brodher. Näst min tienstvillige och flittige hälsan *etc.* kan jag Rigzcantzleren på dätt flitteligaste icke oförmältt låtta, att Hindricus kom hem till mig ifrån mina kiära barn, nu uthi min sal. modherss begraffning, och haffuer jag alt sedhan hålitt honom hoos mig. Och effter alle sakerss förätande på den ortten såsom och i Bärgzlagarna åhr jag nu hitt till Lijndhö kommen och här måste förtöffua, så länge b. Her Pär Sparres brölop ähr öffuerståådt. Sedhan vill jag (om Gudh vill) till Salebärgett och till Skultuna mesingzbruck och effter förrättadhe saker flux till Stokholm. Och effter jag eij länger kan hålla Hindricus uppe, derföre låter jag honom ressa ått Stokholm. Bedher på dätt flitteligaste, att Rigzcantzleren ville honom till dätt bästa förhielpa. Han veett och bäst giöra Rigzcantzleren relation om barnenss tillståndh såsom och derres godha tillförsicht och ödhmiu[ka] begäran, [att] Rigzcantzleren dem så häreffter som hertill ville altidh sig låtta vara befalladhe, dätt jag effter min ringa

*) Brefvet är ej anträffadt, men regeringens svar af 2 Juni finnes i Riksregistraturet.

lägenheett kenner mig skyldhig vara att förtiena. Och befaller Rigzcantzleren *etc.* Aff Lijndhö den 17 Augusti anno 1640.

Rixcanselerens tienstvijlige suåger
Carl Bonde mp.

---

69. Stockholm den 2 Oktober 1640.

Om vakt vid de gamla slussarna och material till två nya, byggnader i Värhultasjön, reparationer, anställande af fasta slussarbetare.

Memorial för quartermestaren, manhafftigh Anders Siggieson att reesa till Rickscantzeleren, när som han kommer hem, och sigh befråga om desse effterschreffna puncter, huadh som man menar än vill behöffuas. Aff Stochollm den 2 Octob. anno 1640.

1.

Skall han fråga, om dät icke vore bäst, att dee, som skola achta slyserne, icke måtte hafua sin hemuist i Seby, Uppby, Helleby och Vallby, att bönderne måtte föda dem för sina uthlagor, på dät att dee deste büttre kunne vacta slytsserne och dammarne och dät, som därtill hörer.

2.

Sedan dee tuå slyserna, som än måste byggias, och giöras förslagh därtill, huadh som till bottnen och porterna sampt kalck och steen därtill.

3.

Dät som i Verhultasiöen skall lages, antingen timbrass eller pålas, dät som I bäst kunna finna rådheligest vara.

4.

Och om dammen uti Hjelmarens munnen för hielp behöfues, och grafven bör på åthskillige orter giöras bredare och diupare.

5.

Den affrijtningen, som I haffua, dän kunne I bäst få vijsa Rijkscantzeleren all graffuens lägenheet, ty dät är omöijeligit, att

een slyss kan lijda dän tungan, att eloffua allner vatten skulle stå för portarna. Huadh mera är, veta I bättre än som jagh Edher dät säija kan, intet tuiflandes, att Rijkscantzeleren varder Eder väll suarandes, såsom och i saaken forthielpandes.

Carl Bonde mp.

Uthi Örebro gaffs een fulmacht att värffue några slyssearbetare, deropå rede några ähre verffvade och ännu flere värffuas moste, till thet ringeste 100 man, som stadigt kunne achta på, när något omträngde, att man intet althidh trängde att öffuerlöpa Regerningen om folk, där något sönder ginge. Att den fulmachten och nu confirmerades*).

---

70. **Hesselby den 13 December 1640.**

Om afgörande af ärenden, som kvartermästaren Anders Siggesson fått i uppdrag att andraga hos regeringen (Jfr föreg. memorial). Om Järla stad och bergverken är J. Berndes anmodad att utbedja sig A. O:s betänkande.

Högvälborne Herre, Herr Rickzcantzler, höghtährade K. Svåger och vän. E. Exellence låter jag nest min ringe tiensts tillbud *etc.* hermed tienstligen förnimma, huruleedes jag af qvartermestaren Anders Siggesson är vården underredtadt, det E. Exellence honom skriffteligen till Stockholm kalladt hafver och der anamma afskeed på dedt memorial, honom af mig medgifvitt är**), och dedt förmedelst min förfordran. Så alldenstund min frånvarellsse hoos E. Exell. sielf och den Konungl. Regeringen eendeles skall vara ohrsechtadt, så adt jag icke sielf närvarandes den saken befordra kan, allttså hafver jag beditt välb:ne Herr Claes Flämingh och honom öfverskickadt midt memorial öfver de ährender förfadtadt, som jag nödige befinner vedh slysebyggningen i värckedt stellas och befordras***); undertienstligen bidiandes, E. Exell. teeckttes derhen hielpa, bearbeta och befordra, adt Anders Siggesson till afskeed komma mådte. Grafvens afrijtning seger Anders Siggesson sig hafva lef-

---

*) Se ofvan sid. 100, not.

**) Se ofvan N:o 69.

***) Detta memorial är ej anträffadt.

vereradt E. Exell. sielf tillhanda, hvaraf E. Exell. best se kan och förnimma, hvad som mest af nöden är ved grafven. Hvad min ringa meening är om de timberkarlars oppehelle, som slyserne vachta skola, dedt förmähles uthi dedt memorial, som jag qvartermestaren öfverlefvererat hafver. Och måste dett ändeligen skee, adt man holler der vacht öfver vintteren, så frampt een jernnagle skall blifva qvarre i slysserne. Doch synes beqvämbligest vara, adt de gårdar närmest ved slyserne belägne dertill disponeres, såssom afrijtningen dett och deres legenheet E. Exell. skall best utvijsa. Ahnordningen till de tvenne slyser, som ännu bygges moste opå de ortter, som afrijtningen utvijsar, beder jagh tienstligen, E. Exell. teckttes den förordningh göra låta, som kunde lenda värcken till befordran och hastig upbyggellsse, efftersom dett arbetedt i Värhuldta siön moste företages och fullbordes, meden ijsen bär, på dedt gyttian icke infalla skall, som af vatufaarten utföres. Så är dedt och fatt med alle de andre ortter, der grafvan diupare göres moste för vatngången skull i Hielmaren, adt man slyserne beqvämbligere så i flod som torcka bruka kan, hvilckedt ochså E. Exell. utaf afrijtningen best förnimma kan.

Elliest är och min meening, adt Landzhöfdingen öfver Västmanneland thertill disponerades, dedt han inspection öfver slysebyggningen hafva modte, på dedt arbetarne så myckidt flijtigare sidt arbete för Landzhöfdingens åhuga och myndigheet förrädtade och ingen olycka af försumellsse skee modte. Der de tvenne slyser senckias skola, achtar jagh rådsampt vara, adt de komma slett neder i jorden. Ty dett är bettre adt senckia och gräfva dedt rumedt, som slysan skall stå uthi, än dedt adt anvenda ombkostnaden förgäfves på de stora och höge vallarna, hvilcka doch icke gärna vela stå eller blifva varachtige, utan måste alltid lappas och bettras. Hvad bielckar och timber sampt båtar, som i denne sommar genom slyserne flutidt hafver, veett qvartermestaren Anders Siggesson göra nöyachtig relation inför E. Exell. sielf. Jag förmoder fördenskuld ödmiukeligen, E. Exell. varder honom till afskeed deste snarare förhielpandes. Man måste berådfråga, om han Anders Siggesson all den redskap, som ved slysebyggningen befinnes och af M:r Berndz hustro kiöpt och elliest ved Skepzholmen tillgiordt är, om han den uthi sin förvarning taga skall, på dedt deraf icke något förkomma modte, hvilckedt doch Cronan kostar vackra peningar.

E. Exell. kan sig gunsteligen påminna, adt qvartermestaren Anders Siggesson blef een fullmacht af Hennes K. Maij:tt och

den Konungl. Regeringen in Martio anno 1639 uthi Örebro meddeeltt*) adt värfva edt regementte folck, som ved slysebyggningarne stadigt förblifva skulle, och dedt arbetedt af grunden lära, af hvilcke man i sådandt fall etthundrade persohner nyttigare bruka kunde ähn tuhundrade karlar af dem, som till dedt arbetedt ovane och [o]lärde äre, de der och deres sköflor, spador och skottkerror uthi bettre acht och förvarning hade än elliest de, som så offta blifva muterade och ombytte. Förseer mig fördy uthi lijka modto till E. Exellence ganska tienstligen adt nå den Kongl. Regeringens nådiga resolution, huru med samma värfning vijdare förhålles skall, och hvad deres ordning blifver, som såleedes värfvade varda, emedan han samma värfning påbegyndt hafver och någodt follck allareda kommett under sig.

Sidst vill E. Exell. jagh tienstligen hafva påmindt om Jerle stad och dess byggning med mehra sådandt, som bergvärcken ahngår, deröfver jag min medcollega velb. Johan Berndes min meening skriffteligen hafver förståndigadt adt taga ved legenheet E. Exellences höga betenckiande och inråd i saken. Vill hermed *etc.* Datum Hessleby den 13 Decembris 1640.

R. Canselerens
altid tienstuijlige suåger
Carl Bonde mp.

---

71. (*Egenhändigt.*) **Hesselby den 9 April 1641.**

Sänder sitt votum till valet af riksdrots.

Höghvelborne Herre, Her Rixcanseler, min veluijlige och flijtige tienst altid. Och sosom jagh förnimer af Rixcanselerens breff**), at Regeringen och Rådet ere i vallett om en aff Rixsens Råd at veliia i sallig Drotsens stelle, altsåå sender jag her innelyct mitt votum och önskar derhoss af Gud alzmectig, at mit votum måte med dee andra mina collegæ drefua på den, som såå kune giöra sit embete fylest, sosom salige Drotsen det giort och

*) Jfr ofvan sid. 100, not.

**) Aflåtet å regeringens vägnar den 8 April och intaget i Riksregistraturet.

giönomgåt hafuer. Min person anlangande, så hafuer jag i denna vecka med det jag idag badet hafuer 3 gonger hollit på. Gud hielpe mig från den stora verken, jag lider i mina ben. Och befaller Rixcanseleren *etc.* Hastigt af Hesleby den 9 Aprillis 1641.

R. C. a. tiensuijlig
Carl Bonde mp.

---

72. (*Egenhändigt.*) **Lindö*) November 1641**).**

Tackar för A. O:s inbjudning till Tidön, men ämnar sig nu till Hellefors bruk; kan möjligen längre fram besöka A. O. Gästgifverierna illa ordnade i dessa trakter.

Högvelborne Herre, Her Rixcanseller, högterade K. Suåger. Jagh önskar honom af Gud alzmectigh altid vel må och min vijlige tienst altid at befuijsa och tackar Rixcanseleren tienstligen, för det han böd mig till sig till Tijdön, det jag och gerna giorde, men jag förnimer, at det ehr inte mögeliget at komma öfuer fiellen [ɔ: fjärden] ved Aske [ɔ: Askö], och omkring ehr för långt, efter jag vijll gernna hasta migh, så at jagh kunne komma up till Hellefors bruck, medan denna vijnteren varar, det jag fructar, at han intet lenge recker, för han får hug; men vijll han stå, såå vijll jag på en nat koma till Rixcanseleren, ner som jag i Bergslagen varit hafuer. Her ehr ont at resa denna vegen, förty inge ges[t]gefuare ehre utan några bönder, som tillsate ehre, och dee boo enda afsides från vegen. Höö och hafra hafua dee intet. Och finnes god legenhet at förårdna heman dertill her, så vell som i Södermannaland och mest i hella riket ehr reda skiet, oanset at man måste på soma orter byta sigh till heman af androm, sosom i Nerkiet och i Vasbo af Landzhöfdinga skiet. Beder gerna tienstligen, att Rixcanseleren icke vijlle taga till misshag, at jag honom her med

---

*) Datum ej ifylldt.

**) Ett tidigare bref till A. O. från detta år besvaras af regeringen d. 22 Juni (Riksregistraturet). Det är ej anträffadt, men har enligt svaret »utförligen» redogjort för silfver- och kopparbrukens tillstånd i Närke och Värmland och för de anstalter, som C. B. under sin resa i dessa trakter vidtagit.

min ringa skrifuelse bemödar. Och låta vij her alla så flitigt helsa Rixcanseleren *etc.* Hastigt af Lijndö den November 1641.

R. C. tienstuilige suåger
Carl Bonde mp.

I morgon, vijl Gud, så reser jag herifrån.

---

73. **Den 21 Januari 1642*).**

Förord för öfverbergmästaren Grissbach, som adlats, att vid introduktionen på riddarhuset erhålla främsta rummet bland de nyadlade.

Högvälborne Herr Richzcantzlär, högdtährade Käre Svåger. Her Richzcantzlären påminner sigh väll, att den Kongelige Regeringen icke lenge sedan af synnerlig gunst och för de trogne tienster, som vår medcollega och öffverbergmästare, velb. Georg Grissbach, Sveriges Chrono bevijsadt hafver, hafver begåfvatt honom med adeligitt skiöldemärcke, och såsom han nu mehrendeels till den ändan ähr hijtkommen, ved varande herredag at låta sig intaga på ridderhusedt, och Her Richzcantzlären nogsampt och bäst kunnigdt ähr, huru såsom han uthi monge åtskillige occationer hos Chronan hafver giordt sig meriterat, allttså ähr jagh så väll på mijne som de flere af collegianternes vegner högdt förordsakade hoos Her Richscantzläreu, såsom vårt collegii högste affectionerade patron, intercedera, att han sitt säte främbst ibland dem, som nyss ähre adlade och ännu deres säte icke bekommitt hafve, hafva och niuta motte. Der möijeligen vore, Her Richzcantzlären till den ändan, Grissbach dermed kunne blifva gratificerat, behagade genom någon af cantzlijt låta Landtmarskallcken dett nu ehrkundiga, begärade jag tienstflijteligen, efftersom jag tienstligen Her Richzcantzlären dette ährende vill hafva i bäste motton recommenderat. Och befahler *etc.*

E. Exsele[n]tie altid tienstvilige suåger
Carl Bonde mp.

Dat. 21 Jan. 1642.

*) På hvilken ort brefvet uppsatts, är icke klart. C. B. deltog i rådets sammanträden intill den 19 Januari, men ej de följande dagarna: han synes således hafva lämnat hufvudstaden.

---

74. Hesselby den 9 Mars 1642.

Sönerna hemkomna. Förord för den ene, Gustaf, till plats i det gamla kansliet (Riksarkivet). C. B. ber om A. O:s bemedling för att kunna få ut hvad han satt in i Kopparkompaniet äfvensom sin lön i Bergskollegium.

Högvälborne Herre, Här Rijkzcantzler, högtährade Kerre Suåger, Eders Exelentie skall min villige tienst altijdh beuissas. Och såsom E. Exelentie nogsampt kan tenckia, huadh som mina barn migh på 4 åhret utrijkes kostat haffuer, så Gudh skee låff, att dee ähre väll medh hellssan hemkomna. Och beder Gustaff Bonde ödmiukeligen, att Rijckzcantzleren ville hielpa honom i dett gambla cantzliet. Och på dett att han må rätt blijfua derutij förfaren, så beder jagh så väll som han, at Rijckzcantzleren ville honom derutij underrätta, om han en skulle, som bijlickt synes, giöra sin edd på dett sätt, som sigh böör. Han kan lickväll achta på H. M:t dess emillan. Han hafuer icke stor lust till dett hofflefuerne, som dett nu föres, och seer väll, at medh tijden föga fördell kan vara derhoss.

Sedan så åhr min tienstlige begeran, at Rijkzcantzleren han ville hielpa migh, at jagh måtte få för mitt capital i Kopparcompaniet mina peningar till att betalla mina gell medh, som mina gåssar der ute giort hafuer. Dett ähr man 514 rijkzdaller. Derföre biuda dee migh goss i Camaren. Jagh hafuer aldrigh fått en dallers räntta deraff i alla dessa åhren mera en 20 rijkzdaller på en sedell till directorerna, och som jagh aff andra förnimer, skulle jagh fälle hafua 6 eller 700 igen att fordra. Jagh hafuer och all min lön i Bergembetet der tillsatt i åhr, på dett jagh någorlunda kan komma deruth. Jagh måste och fälle hielpa dem her till huadh dee behöfva, må för den skull see, huru jagh migh i detta åhret hielpa kan, om lifztijden räcker, och alt anat, som jagh hade tenckt at något hielpa mina, sätia tillbacka. Jagh hafuer der ute betalt 6000 rijkzdaller och nu måste betalla 3000, det migh mechta svårt falla. 800 betalte jagh nu i Stockholm; får jagh dett dertill, som jagh hafuer i Companiet, så [att jag] kan komma på halfua vägen, och så min lön i Bergembetet 1700 dall. gått myntt, så må jagh endå vara gladh. Jagh beder Rixcantzleren tienstelig, at han vill icke misshaga, at jagh honom så om mitt tillståndh berätar. Dett giör alt den goda tillförsigt, jagh och

mina hafua till honom. Och vill nu hafva Rijkzcantzleren *etc.* Aff Hesleby den 9 Martii anno 1642.

Rixcanselerens ti[e]nstvijlige suåger
Carl Bonde mp.

---

75. Örebro den 27 Augusti 1642.

Sänder kopia af ett bref från öfverbergmästaren Grissbach om tillståndet vid Salbergsgrufvan m. m. De öfriga bergverken gå väl, men C. B. får ej så, som han ville, ägna sig åt deras ledning, emedan drottningen fordrar hans uppvaktning under sin resa i Bergslagen.

Högvälbohrne Herre, Herr Richzcantzler, Svåger och högtähradt Kiere Broder. Näst al begierlig välferds trogne lyckönskan *etc.* Her Richzcantzelern kan jag eij okunnigdt låta, mig vara skrifvelse uthaf öfverbergmästaren Grissbach tilhanda kommit, förmehlandes om grufvones tilstånd vid Sahleberget, så och af den olägenheet nu förhanden är effter penningar, såsom Hr Richzcanzelern af inlagda copia uthaf Grissbachs breef see och förnimma kan, huaruthi besveren bestå*). Landzhöfdingen Berends är icke heller hemma,

*) Den medföljande kopian af Grissbachs bref har följande lydelse:

Nådige välbohrne Herre, Her Carl Bonde.

Dernäst hafver jag E. N:d med denne occasion tienstligen icke velat undlåta, at her vid grufuan, des Gudi skee loff, alt vel tilståår och genom Gudz nådige velsignelsse malmen uthi Makelösen sig dageligen förbättrar, at innan nyåhr nästkommande kunde een god deel sölfver tilverkat, elliest och alt annat arbete merckeligen fortsat blifua, så frampt man hadhe behörlige medel dertil. Män effter huarken Cronones folck eller rottekarlarna på 8 månaders tijdh ingen penning eij eller några andra victualie perdtzeler, som för vahnligit är, bekommit hafua, begifve rotekarlarna sig til sina åkrar och ångiar och öfvergifua grufuan; sammaledes förlöper Cronones folck ochså bådhe ifrån grufvan och hyttann. Jag befruchter, der inge medel förskaffadhe blifua, at hela vercket blifver ståendes, såsom Knechtrymbningen aldeeles ståår, och uthi Makelössen arbeta några fåå persohner, som något hafua at holla sig med. Och förordsakes alt detta deraff, at sölfret uthi Stockholm tages bort, och de andra invissningar vid Säther, Garpe- och Skinskatteberg fallera, effter på samma penningar, som the föregifna, andra ahnordningar giorde åhre, såsom och mästedeeles betaelta, at vij således icke det ringeste deraf bekomma kunna. Huad nytta Chronan deraf kan hafva, varder man innan åhrsens förlop förnimmandes.

uthan på Västerby i bytet effter Fru Märttha. Belangandhe om den Christoffer Betzsell, then uthi samma breeff förmehles om, är dömbt ifrån alt sit för et slagzmåhl, han på een annan giort hafver, derom jag min mening omständeligen Hans Exell. Richzdråtsenn tilskrifuit hafver*); kommer han til Norgie, der giör han os ingen profijtt, effter han om alle vore bergverck god beskied veet.

Bergvercken heruppe stå, Gud skee loff, vel. Ifrån Stiuss [ɔ: Tjusts] heradz kopperbruuk hafver jag goda tijender. Ved Gladhammars bruuk ähre nu i åhr giorde 43 skippund, elliest går hyttann i full gång. Vid Larumss bruuk hafua de tilverckat 33 skeppundh och smältes ännu. Der ypper sig nya grufvor, så at man derom giör sig god förhopningh.

Jag är nu så kommen til at achta på H:s M:t, at jag försummar alt annat, huad i bergzlagerna göras skall. Jag bruker väl Erich Flemming och Christer, män jag behöfves der stundom och. När H:s M:t kom ifrån Kopparberget och til Strömssholm, begierade jag mit afskeed och drog åt Örebro, då jag mig i Bergzlagen ärnat hafver, män så snart H:s M:t kom till Ulfsundh, moste jag och min hustru komma til H:s M:t. Den 23 hujus var H:s M:t vid svafvelbruket och besåg, huilket H:s M:t myckit vel behagadhe. Nu ville jag gierna taga mit afskeed ifrån H:s M:t och reesa til Nora och Vermmelandz bergzlag, der at bestella, huad uthaf nöden vara kann, och sedan begifua mig til Stockholm, män H:s M:t vill inte sleppa mig, förän H:s M:t herifrån förresa vill.

Elliest hafver Christoffer Betzsell varit her hoos mig, begierandes, at effter man honom kanskie och, som mig berettat är, för ringa saack skulld vill all sinn fattigdomb ifrån taga, såsom det och alredo inventerat är, jag vilde honum et ehrligit pass och afsked meddeela. Så emedan E. N:d vel veet, at han Chronan både i fält och her i rijket god och trogenn tienst giort hafver och elliest een god bergzman är, huilke icke monge finnas i rijket, derföre och effter velb:n Her Landzhöfdingen icke tilstädhes är, hafver jag det icke villiat giöra allena, uthan remittert honum till det Kongl. Bergzcollegium och E. N:d. Huad nu E:s N:d tecktes heruthinnan at giöra, steller jag til E:s N:ds gode behag. Och såsom jag förnimmer, så hafver han lust at begifua sig til Norige, der han menar et styckie bröd uthan mindre omaack at bekomma, huilket mig icke synnes rådsampt vara, at man slepper bergzmännerna herifrån och til Norgie, uthi synderheet honum, efter han vell uthi rijket kiänd åhr. Doch steller jag detta uthi E:s N:dhes discretion. Och befahler *etc.* Af Vääsby den 18 Aug. anno 1642.

Georg Grissbach.

*) Brefvet ej anträffadt.

Det jag fruchter, at när tijdhen kommer, vill H:s M:t, at jag vijdare skal föllia med, huilket min legenheet icke så tilseija vil för min opasligheet, såsom mig altid påkommer om hösten, och til eventyrs at jag så motte liggiandes blifua på vegen. Om icke Rixcantzelern tyckte godt vara mig tilskrifva och befahla, at jag med snaresta beställa skole, huad mig pålagdt är, och sedan begifua mig åt Stokholm; jag doger inte til at vara hofftienare hereffter. Bedher om förlåtelsse, at jag Her Rixcanzelern med min skrifvelsse bemödher. Vil hermed *etc.* Af Örebro den 27 Augusti anno 1642.

R. C. altid tienstuijlige suåger
Carl Bonde mp.

---

76. Hesselby den 26 December 1642.

Om ett jordabyte.

Velb:ne Herre, Her Rigzcantzeler, högtährade Kiärre Svåger. Näst flittig lyckönskan och tienstz tillbiudelsse kan jagh Herr R. Cantz. härmed tienstvänligen icke obe:tt låtta, mig huius H:r R. Cantz. skriffuelsse haffua bekommitt, dermed H:r R. Cantz. begärrer, jag ville till Bärgzhammarss byttes fulbordan opdragha H:r R. Cantz. — att geffua i vederlagh — ett mitt förläningzhemman i Nysättra sochn, Öffuer-Alsta benämbt, med ett quarnställe dertill, huilkett H:r R. Cantz. gerna skall aff mig efterlåttit bliffua. Och haffuer mine barn ett sitt mödernes godz och med en quarn i samma by, som tilhoppa ränter 18 t:r spanmåll och 4 d:r peninger; der H:r R. Cantz. dätt och begärade eller annorstädes, ehuar dätt kunne vara H:r R. Cantz. till någon lägenheett, skuile dätt gärna vara oplåttit. Hvadh dätta cronhemmanettz lägenheett anlanger, så ähr där väll goda egor till, men uthaff elaka åbor hussen nerrötta, och ähr jag sålledes dertill kommitt, att velb:te Jesper Andersson bortkiöpte mig ovettandes ett mitt förlänte hemman i Bredh sochn, och gaffs mig sedan detta i vederlag, huaraff jag ähnu ingen ränta för dee 2 åhren, jag dätt hafft haffuer, bekommitt, uthan haffuer måst låtta arestera säden och brukett. Quarnställe ähr och öde förtt, kan dok altt väll oprättas och åbo fåå, enär dätt fåår en godh hussbondhe. Der H:r R. Cantz. dätta

sållunda behagar, skall dätt gärna oplåttitt [blifva]. Huad vederlagett vedkommer, kan jag dätt väll till den tiden, räntan utgåå böör, bekomma. Huadh jag eliest kan vara H:r R. Cantz. till tienst, giör jag altidh gärna. Och befaller H:r R. Cantz. *etc.* Aff Hessleby den 26 December anno 1642.

Rixcanseleren
tienstvijlige suåger
Carl Bonde mp.

---

77. **(Stockholm, våren 1648.)**

Memorial om önskvärdheten af att landshöfdingar (i bergslagerna) tagas bland assessorer i Bergskollegium och i samband härmed en öfversikt öfver bergverkens utveckling samt kanalbygget under C. B:s ledning.

Aff H:r Richzcantzelern begiäres på det tienstligaste detta memoriael at lässa och öfversee.

Effter det närvarandhe tijdh nogsampt betygar, at största deelenn af landzhöfdingarne mehra ståå bergverckenn emott, ähn såssom dem befodra, vore derföre af nödenn at insettia i Bergämbetedt til assessores så monge, som förmehnas kunna behöfves, som dertil lust och villia hadhe at lähra förstå bergverckenns egenskaper, af huilcke sedan kunndhe landzhöffdingar tagas, bergverckenn til merckelig tilvext och förkoffringh.

Exempel af mig mehner jag nogsampt skal kunna bevissas; om jag det inte hadhe förstådt, skulle det icke derheen kunnat driffvit varda, som jag giort haffver.

Ehnär jag af H:s K. M:t, höghloflig i åhminnelsse, bleef kallat til Compagniet, brachte jag det så vidt, at alle hambrer och strömar blefvo bygde i Vääsmanneland, ty man gaff förre, som sannt var, der borgerskapet icke ville byggia, så skole Compagniet det giöra. Togo så deraf fruchtan och breeff af Compagniets Directorerna och bygde, ändoch Compagniet icke längre stodh än et åhr och 3 månader. Anno 1626, när Compagniet begyntes, befahlte H:s K. M:t mig at giöra ordningar, hvilke i samma puncter 1637, när som Bergämbetedt statuerades, blefve corrigerade.

När jagh anno 1628 uthi Jannuari ståådthollare blef i Närijkie och Vermmelanndh, til anno 1635, var 7 åhr, läth jag imedlertidh

byggia i mit lähn, som gifne breef på hambrar och maassungner uthvissa, nembligenn 26 massungner och 43 hambrar, det af uthdragenn längd til seendes är, ändoch jag uthi min instruction derom ingen befahlning hade, uthann jag såg, det kundhe lända H:s K. M:t och federneslandet til gagnn och godha.

Nya Kopparberget belangande, huadh jag på samma tidh derom giorde, moge de vittna, som det förladhe, och andra, som dermedh hadhe at giöra denn tijdh, som Cronan det sielf moste förleggia, innan jag kunnde til vega komma at fåå der igenom ödhemarckenn een vägh dit, hvilket nästomliggiandhe sochner nogsampt betyga skole, at tilförrenne med tilförssell uthann om vintherenn ingen tit komma kundhe. Imedlertidh haffver H:s K. M:t intet kostadt deroppå, mehr än fåå faat ossmundzjärn, som Finnetorpenn vore skattlagde förre. Deremot är förtollat i Skermerboda och Fellingzbroo all victualie såväl [som] andre nödtorfftige perdtzeeler til bruukssenns fortsettningh och underhållandhe. Åhr altså nu een vacker försambling, Gudh och Cronan til tienst, der vildjur och biörnar tilförrenne haffva hafft sin vohningh.

Anno 1624 om höstenn uthi Jönnekiöping ladhe H:s K. M:t mig på, at jag alle jernnbergzlager skulle igenom ransaka och huars och eens hyttas legenheet grannerligenn låtha annotera, såsom och skedde, deraf anno 1625 een copia i Cammaren inlades och nu i Bergämbetedt och een inlagdt är, aff hvilke den, hereffter ransaka vill, een stoor underrättelse hafva kann. Detta skedde mestedeeles af denn ohrsaak, at H:s K. M:t hade i sinne at uprätta Järnn-Compagniet.

Vidh svaffvelbruket uthi Närijkie tilverckadhes anno 1636 victri[o]l 600 skeppundh, der nu i stadenn icke allenast 2000 skeppund blifva tilverckadhe och giorde, uthann och jämväl så schiönn alun, som på någon ohrt giöras kann.

Grytthytte sochn med des verck och Hellefors bruuk låther jag först Gudh döma om, huem dertil orsaak varit hafver och thet så vijdt bracht och drifvit, som det nu skiedt är. Kann och ännu [med] Gudz nådige tilhielp gode anledningar vara, sådannt på flere ohrter sökia. och inte tviflandes, at i denn nya sochnenn finnes och nya Gudz velsignelsser, der man något meenthe hafva förventha, för all sinn träldomb och omaack.

Nu är förmodandes och ingenn tvifvel om Bergzlagenn i Hammar, Askesundh, Snaflunda och Leerbeks sochner icke ländha [allenast] staden i Askesundh til upbyggielsse, uthann och landet så väl som städerne omkring Väteren til merckelig nytta och för-

kofring, såssom H:r Richzcantzelern af fölliande afrijttning, hvilket i sommar skall af Bergämbetedtz Mar[k]scheidern nättare giöras och förferdigas, någorlundha see och förnimma kan, huruledes man på Lille och Store Tijvegenn bådhe hyttor och hambrar kann ahnrätta och i vercket stella. Dertil är vid Vesterby och Nyhytta öfverflödigheet af malm, at derpå intet taal finnes; på andre ohrter i samma sochn redo är bygdt, vidh Lassåhn på Tijvegenn een hamb[e]r. År man twå mijhl til Askesundh och mäst til vattnn genom lille och store Lassesiönn.

Leerbecks-Bergzlagenn vidh Örebro haffver för detta niutit frijheet och ännu niutha för uthskrifningenn, för det de hafua brutit malm i Klackagrufvann til Dyllte bruuk, der svafvelkrukorna giuthes, män nu ähre de derföre frij och serdeeles karlar i Bergzlagenn, som brytta malmen och giöra arbetedt vid hyttann, när som svaffvelkrukegiuthningenn påståår, och bergzmännerna i den staden pålagdt at taga grufvedeel i Dalckarls-grufva i Noora sochn så vel som i denn nya grufvan, de funnit haffua. Och är 1642 blåssit 800 skeppund jernn, deraf Cronan tilfallit 80 skeppund i tijondhen. Deres gamble skatt var först 9 faat, sedan 18 faat ossmundzjärn. Blifua de tilhåldne, kann vel högre blåssningar åstadhkommas, det med pådrifuande hooss dem inte fattes skall.

Uthi mina bergzlagor ähre nu bygdhe sex vattukonster, i Strossan, Kierre-, Blancka-, Dalckarls-, Klacke- och Stripe-grufvor, vid Nye Kopparberget och een, huarmed bergzmännerna ähre stoor last och besver quitte vordne. I den stadenn de tilförrenne hafua måst hålla vattukiörning 16 vekur om åhret och, när stoor höstveetha förhandenn var, grufvorne aldeles quiterat, nu kiöre de kohl. veedh och malm til sine bruuks fortsettiande. Huad fördeel konsterna giöra bergzmännerna, finnes igen i tullböcker så vel som i tijondhe-längder.

Hvadh jag för grafvenn och slyssebygningenn af mångens mundh förtretteliga ord hafver most höra, lijdha och uthstå, det må Gud döma om; männ alt huadh jag deruthi så vel som annat giort hafver med stoor omaak och slääp [är] til den ända och meeningh, at thet skulle ländha mit federneslandh til tienst och min öfverheet til nådigt behaag. Dermed så vijdha kommit är, at bådhe järnn och spannemåhls faarkoster hafva derigenom gådt, at alle mennischior moste döma, det är giörligit. Män at slyssebyggiarenn, som först begynthe, hafver fehlat, dett kann jag inte bättra. Den öfverste slyssenn giordes 1642 så vijdha ferdig, at på botten vidh pass 2 allnar högt murat är, alle porterna ferdige, och förmehnar slysse-

byggiarenn nu på 6 vekur mura henne ferdig, doch af huggenn steen lijka som her i Stockholm, den man alt låther föra ifrånn Närijkie.

Dernedannföre begynnes nuu een ny slyssa; dertil är alt träverket med porterna ferdig giort, så man mehner med första nederleggia botten. Kundhe de tvenne slysserne blifva ferdige, så stå de andre uthannförre väl til at bruka, när man dem med sement reparerar; sement mener jag at man skall hafva til de tvenne slysserne. Ståår allenast på medlen til vercketz fortdrifvande. 5000 d:r fåår jag af Bergembetet, 600 d:r, som Barckhusenn lefverera skall, dem jag veet at tilgå. Huarest ännu skall fååś 3000 d:r, beder jag Richzcantzelern, derom motte gjöras ordr[e] och i tijdh få folck til handhlangare af soldaterne. Efter H:s K. M:t min nådige Dråttning nådigst hafver detta arbetet Bergämbetet och mig pålagdt, moste fördenschulld jag herpå fodra. Beder Richzcantzelern tiennstligen, hann så hereffter som hertill skiedt är ville detta vercket fodra. Jag menar slyssen her i Stockholm hade inte begynn[t]s, der de andra icke hadhe varit i vercket.

(*Egenhändigt.*)

Jagh beder Rigxcanseleren tienstligen, at han vijll migh och dee mijna läta sigh vara befalade och hoss dee andra höga herrar mig till det besta hielpa, efter som dee och alla hafua mig låfuat at hielpa. Der ehr öfuer staten 1641 80 skieppund koppar ved Nyia Kopparbergit; deraff hafua mijna medcoleger på intresse lånat mig 3300 rixdall. 1642 hafuer jag betalt 1000 rixdall. och 230 rixdaller intresse. Jag skall altid tiena mit federnessland och H. M:t min N. Dråttning med all trohet, så lenge jag lefuer, och hoppass såå at instruera min son Crister i berguerkesaker, så at han skall kunna giöra H. M. och dee höga herrar Regering till gang[n] och behagh, effter han lust dertill hafuer. Gud befaller jag Rixcanseleren med allan sin vordnat.

R. Canseleren
tienstuijlige suåger
Carl Bonde mp.

78. **Arboga den 6 Juli 1643*).**

Uppgörelser om beting för arbete i grufvorna, vedhuggning och körslor.

Höghvälborne Herre, Her Richsscantzler, högdtährade K. Svåger. Min villighe och flittighe tiänst *etc.* Dernest låther jagh Richsscantzeleren förnimma, att jagh sampt öfverberghmestaren hafva varit vidh Helleforss bruk, och der ståår, Gudh skie loff, alt väll till i alla grufverna. Och på [det] dee deste snarare skulle kunna blifva diupa brändhe, så hafve vij för godt funnit, att dee största grufverna förtingha fampnetalss, som föllier. I Sanchte Jöranss grufva: för enn fampn diup och bredh, som grufvan ähr, åth en Tydsk bergh[g]esälle, Adam Fiskier benembdh, för 80 r:dr och 6 t:r spannemohl och vedhen oräknadt sampt att upvindha malm och gråbergh uthan hanss kostnadt. I stora S. Carll åth enn, Wellam Cremmer benembdh, på samma sätt, fampnen för 40 r:dr och 3 t:r sädh. Sanchte Johanss grufva åth en, benembdh Hanss Phening, fampnen för 30 r:dr och 2 t:r sädh. Huilka alt loffua giöra sin flith; ju flera fampner dee om åhret giöra, ju mehra stigher derass lön. S. Christinæ bergh ehr och förtingadt en ståll att indrifva, nederst vedh jordhen att begynna, åth en, Hanss Kuffman benembdh, fampnen för 10 r:dr, och ner 10 fampnner ehre giordha 3 t:r sädh; vedhen skall man skaffan, sedhan skall han alt annat arbete giöra, och ner dee 10 fampner ehre giordha, skall man gåå på nytt och förtingha medh honom, effter han dåå längher hafver att föhra inn vedhen och gråbergedt eller malmen uth igen. Der finnass jordhstenar aff malm, rätt inn undher bergedt så väll som på sidhona och ofvan på. Jagh sändher och silfverposten dith medh 149 lödighe mark silfver. Vij hafve och öfverlagdt, på huadh sätt som vij mena arbetet att fohrtdrifva, effter alt ståår på vedhen mest.

Dalekarerna ehre her ifrån Västerdalan, som Petter Krusse hafver hidth sändt. Dee mena, dee vellia hugga, så myckit man behöfver, och ehre vij så förlickte, att dee för en r:dr skulle hugga 3 staffrum, men fram till grufvan kiöra, kunne dee intet kiöp giöra, uthan som andra vellia kiöra före, deth vellia och dee.

*) Af 20 Juni föreligger ett C. B:s inbjudningsbref till A. O. att bevista bröllopet mellan assessorn i Bergsamtet Erik Fleming till Ekeby och jungfru Maria Soop till Lindö (systerdotter till C. B:s fru) den 16 Juli på hennes gods Lindö.

Der ehr ovist att bygga på. Från Oloff Stake om hanss Dalekarer höress intet. Vij hafve och förtingadt åth vissa men, som skole kiöra fram till grufverna 12000 staffrum gruffuevedh i tillkommande åhr 1644 och alla kolan till hyttorna sampt malmen från grufvan och huadh som ehr till att kiöra, och i betalningen skaffe dem 400 t:r hafra, 300 lass hö, 3000 halmkierffuar. Sedhan holla dee så mongha hästtar, dee dertill behöfva. Om Richsscantzleren funne för godt, att man påminte dem i Cammaren, att dee i Nerikedt hadhe sigh så mykidt behollit. Dee fåå penningar derföre till att upfylla staten medh igen, så der gåår intet aff, uthan tidhen, att dee moste nogedt töffua.

Jagh blifver mykidt hindrat i mitt ressandhe aff Erich Flemings brölop, så jagh icke fåhr ressa, som jagh vill, på alla orter. Tomes Christerson hafuer jagh gifvet order att affritha stadhen vedh Askersundh sampt hela den Bergzslagen. Huadh mehra ehr så veth Christer Bonde Richsscantzleren att berätta. Och befaller honom *etc.* Aff Arbogha den 6 Jullii anno 1643.

R. C. a. tienstuijlige suåger
Carl Bonde mp.

---

79. **Ekeberg den 20 Mars 1644.**

Hänvisar till ett föregående bref om utskrifningen i Bergslagen och om Askersunds stads uppbyggande. Ledningen af slussbyggnaderna bör öfverlåtas åt Claes Stjernsköld, landshöfding i Västmanland. C. B. vill hjälpa sonen Christer att bygga på sitt gods, enär han tror sig ej komma att lefva länge.

Höghvälborne Herre, Her Richzcantzler, högdtährade K. Svåger. Richzcantzleren skall altidh *etc.* Och såssom jagh tiänstligen skref Richzcantzleren till medh Öfverberghmestaren för noghra daghar sedhan*) om dee 403 man, som af hamrarna och noghra sochnar ehre uthnembde till solldather, althså hafver jagh och nu effter dee godha herrars och Krigzrätenss begiäran skrefveth dem till min meningh, huru som dee skolla uthsändha officererna, som dem jempte berghmestaren skulle upfordra. Jagh badh och Rijkz-

*) Detta bref är icke anträffadt.

cantzleren på deth tiänstligaste, ath Her Gustaff Leijonhufvudh måthe giönom H. M:tz bref blifva befalladt ath hafva upseandhe medh Askesundhz stadh, der som nu bygges öfver 40 gårdar, och asistera factoren Anderss Nielsson, som dermedh hafver ath giöra. Jagh hafver talath Her Gustaff till; han sägher sigh iche hafva fådt noghon befallningh om samma stadz upbygiande, eller effter deras privilegiers lydelsse att dem tilldella dee eghor, som i prevelegerna stå förmälthe, eller befalningh att bytha samma eghor till Cronan af skattebonden, såssom och ehre prestegårdsens eghor, som stadhen bygges på. Dee ehre alle väll tillfredz ath bytha; der finnes och godh läghenheth ath gifva dem vedherlagh. Ath honom måthe och befalles, ath alla handhvärkare, synnerlighen smedher och spikesmedher, måthe flytia in i stadhen; deraf finnes nogh i samma häradh*).

Jagh hafver nu skaffath penninghar till slyssebygningen, men för min opassligheth skull kan jagh intet drifvath, huarföre tyckes migh iche orådeligedth vara, ath Stierneskiyldh måthe blifva pålagdth ath hafva dermedh inseandhe, effter hella värkan liggia alla i hanss lähn och han ehr altidh så nehr dehrhooss. Den öfversta slyssan ligger man een lithen halff mijll från Arbogha.

Jagh hafver achtadt migh till Askesundh i Hammar sochn. Ehr migh angifveth om een gamull silffgrufua, som skall vara af rik malm i. Om helssan någorlundha velle komma igen! Jagh hafver nu så ondt medh orloff i mina fötter, så jagh förr detha iche nylingen hafft hafver. Jagh hafver och så nu denna gångin varith frame, så ner deth ehnnu kommer igen ehn gång, så skall jagh [ɔ: det?] giöra korth nogh medh migh. Huarföre ehr jagh förorsakadt dertill ath hielpa min son Christer till ath fåå nogra huss på den gården, som han af min k. hustru fådth hafver. Kommer migh nogodt vedh, så skall deth fella honom snarth [ɔ: falla honom svårt?]. Och effter jagh fruktar migh derföre, så läther jagh nu der nogodt bygga. Och effter deth ligger man een lithen mijhl från Julsta, så ehr jagh på deth iänstvilligaste bediandess, att Richzcantzleren ville unna migh vedh Julesta 10000 tegell af deth bästa för 200 daller kopparmynth, dem min tiänare skall strax lefverera till Richzcantzlerens bookhållare, att jagh mothe fåå hanss sedell derpå till fougden. Jagh beder tiänstligen, att Richzcantzleren ville migh iche

*) Den 5 Juni aflåt regeringen bref till Gustaf Leijonhufvud att »adsistera Herr Carl Bonde uthi Askersundz stadz funderande». Riksregistraturet.

mistencka, ath jagh honom så dristigdt herom bemödhar. Och vill nu *etc.* Af Ekebergh den 20 Martii 1644.

R. Canselerens tienstuilige suåger altid
Carl Bonde mp.

Rikskanslerens påskrift: Carl Bondes, præsent. I Stokholm den 29 Maij anno 1644.

---

80. **Nora den 10 Februari 1645.**

Om utskrifningen i Bergslagen. Underrättelser från gränstrakterna. Blidvinter förhindrar arbetet i Bergslagen.

Höghvelborne Herre, Her Richzcantzler, min högdtährade Kiäre Svåger. Nest min flitige tiänst-tillbiudelsse *etc.* så låter jagh Richzcantzleren tiänstligen förnimma, at her uthur Nora landzhöfdingdömme ehr uthtagidt 410 man*). Deem följde Christer Bonde sielff från Philipistadh till her Gabriel Gabrielsson till Gillbergha. Der fant han honom. Haraldh Olofsson ehr och sin kooss medh 300 Finnar, och 60 meente han fåå till i Vermelandh. Alla, som i Nerijket ehre skrefna, ehre och dithnedher, sampt 2 compagnier medh Welam Philip och från Kiöpingh och Arbogha medh Örebro 200**). Ingha vijssa avisor ehr ehn, annat ehn ath Her Gustaf Stenbok han ligger uthmedh Åmol på Daal; skall hafva nogodt anslagh på fienden, effter han hafver fådt sitt folk ihopa. Haraldh Olofsson seijs ath vara gongin åth Magnorabro och see, om han kan fåå skanssen igen; dee der inne legga hafva intet at lefva af. Denna leenvintren förhindrar, ath Finnerna intet fåå bruka skiedeföret. Her ehr slät ingen sniö i Bergzslagen, så at mest alt ståår stilla, malmen ligger quar vedh grufverna, kolan i skogen, ty bergzmenna fåå intet höö up till sigh uthan sändha hesterna neder i Neriket, der dee fåfengdt ätha up höet. Dok

*) Fullmakt för Carl Bonde och Christer Bonde att uttaga så mycket folk i Nora stads landshöfdingedöme, som behöfves för att komplettera det antal knektar, allmogen åtagit sig att hålla under kriget, dat. 14 Dec. 1644. Till Carl Bonde att låta komplettera de 6 kompanierna Bergslagsknektar och uppbringa 2 nya kompanier, dat. 17 Jan. 1645, samt ny befallning om samma sak 4 Febr. 1645. Riksregistraturet.

**) Carl Bonde skref äfven den 18 Febr. till regeringen med anledning af dess order af 4 Febr. Regeringens svar af 5 Mars samt en ytterligare skrifvelse i samma ärende af 19 Mars finnas i Riksregistraturet.

förhoppas man, at ju nu i denna månaden måtte fåå sniö. Jagh hafver intet hört af Falkenbergh sedhan för jull, veet intet, om han lefver. Ehn bedher Richzcantzleren tiänstligen, at han velle hielpa honom och min k. dotter till det besta. Veeth fördenskull denna gången intet mehra at skrifva, uthan befaller honom *etc.* Af Nora stadh den 10 Februarii 1645.

R. C. altid tienstvillige svåger
Carl Bonde mp.

Rikskanslerens påskrift: Carl Bonde. Præsent. i Söderåkra den 20 Febr. anno 1645.

---

81. **Ekeberg den 12 September 1645.**

Anhåller å bergsmännens vägnar, att de i Mars 1644 från Bergslagen utskrifna soldaterna måtte få komma hem, emedan de behöfvas vid bruken och kanalbygget. Förord för systersonen Per Ribbing till ny tjänst.

Höghvelb. Herre, H:r Richzcantzler, högdtährade K. Svåger. Jagh önskar honom *etc.* Och såssom Richzcantzleren sigh noghsampt ihughkommer, at 1644 i Martii månadt, ner jagh och H:r Johan Bärendz fingho fullmachter af den Kongl. Regeringen at handla medh alla kiöpmen, som bruka hambrar och massung[n]er, såssom och i Bergzslagerna om deth folkedt, som der af deerass bruk velle komma H:s M:tt till hielp*), och vij deem medh stora lyfften effter vår instruction försäkrade at man giöra ett togh, till Gudh skulle gefva oss fredh, och at dee iche som andra skrefna knektar skulle i allan sin tijdh blifva deerhooss, och deeriblandh ehr een stoor hoop hammarsmeder och hammarsmedzdränghar, kohlare, massemestaredrängar och upsättiare och vektare; hvarföre hafva dee nu, som detta ahngåår, hafft sitt budh till migh och bedith, at jagh velle så lagha, at dee, som ehnnu lefva, måtte sleppa tiänsten och fåå förloff heem igen. Alt deth folk medh dess steenhuggare togss och i Örebro medh hoopen. Hvarföre bedher jagh tiänstligen och flijteligen, at Richzcantzleren velle så laghat hooss H:s M:tt min N. Drotningh, at folkedt måtte slippa heem igen, såssom och för grafven skull dess folk. För handtlangare skull så hafver alt stådt stilla. Och vore på een månadtz tijdh giordt

---

*) Fullmakterna, af 21 Mars 1644, i Riksregistraturet.

medh öfversta slyssan, som jagh veet, at Claes Stiernskiöldh han hafver för Richzcantzleren berättadt.

Sedan så skrifver H:r Larss Kagge migh till om Peer Ribbingh och bedher, at jagh skulle bedia Richzcantzleren, deth jagh och på hanss väghna tiänstligen bedher, at han måtte fåå een annen lägenheet och tiänst af H:s M:tt; om han finge blifva på nogon af der vundne festningar eller och nogorstädes her i landett. Richzcanzleren hafver altidh hulpit honom; jagh skall oppå hanss väghna altidh finnas Richzcantzleren taksam.

Hvadh min persson ahnlangar, så ehr deth slätt nogh; lijkvell vell jagh, om Gudh vell, gefva migh oppå reessen åth Stokholm innan nogra dager. Secreteraren Israell Israellsson var hooss migh medh brefuen eller instrumenten, deem jag underskreff och förségladhe. Jagh hade önskadt, at jagh hade varidt hemma, ner Richzcantzlern drogh her fram. Bedher tiänstligen om förlåtelsse, at jagh honom medh denne min långha skrifvelsse bemödhar. Och befaller honom Gudh alzmechtigh till all godh vellmågho. Af Ekeberg den 12 Septembris anno 1645.

R. C. ti[e]nstuilige suåger altid
Carl Bonde mp.

---

82. (*Egenhändigt.*) **Riddarholmen den 25 Oktober 1645.**

Om konfirmation på Noras och Lindes privilegier. C. B. önskar lämna landshöfdingedömet i Nora och föreslår sin son Christer till sin efterträdare.

Höghvälborne Herre, Her R. Canseler, högterade K. Suåger. Min flitige och veluijlige tienst *etc.* Och efter såsom dee ifrån Nora och Linde ehre nu her till at sökia confirmation af H. M:t på deras prefuelegier, altså begeras tienstfliteligen, at Rixcanseleren vijll hielpa dem dertill hoss H. M:t, sosom och at den åkeren och mera her, som ehr tagin från Lindes prestegåll och lagt under staden, der som reda en hop på bygt hafua, at man måte få H. M:tz befalning til at på en annan ort gifua till prestegållen, och om Rixcanseleren finner gåt, at man dee borgem[ästere], som man tillsat hafuer, skulle få H. M:tz fulmact derpå

för mera autoritet skull*). Jag later och Rixcanseleren tienstligen förnima, at jag intet med ståthållareembetet i Nora stadz landzhöfdingedöme lenger kan utstå och det förestå, som det sig bör och man tryggeligen kan suara till, lenger en tijl nyåret; huru sosom H. M. sedan derom n[ådigest] teckes giöra. Jag talade H. M:t sielf till om Crister i sommars; då behagade det H. M:t. Han hafuer nu i tu år ståt det före**). Dog stelles alt utij Her Rixcanselerens hender. Der ere nu 3 steder, utij huilka man nu kan komma till at holla H. M. giorda årdningar, och ere 7 tijngplassar, som årligen bör hållas ting i. Endå om i Nora och Linde holles ting huar måna, hinte man endå nappast slijta alla deras saker. Och at H. M. med it strengt befalning[s]breff befaller om at alt jern skall vegas af den, som det från staden föra vijll, men bergmanen går deta vegende intet an, utan den, som hans jern kiöpt hafuer. Hermed menas, at bonden skall taga peningar för sit jern, som han af berzmanen fåt hafver, och så alt jernet koma i kiöpmanens hender, ty ingen drifuer större landzkiöp en bönderna giöra, men der skolla dee intet vilia änn at låta vegat. Beder tienstligen om förlåtelse, at jag honom her med min dristige skrieffuelse bemödar, och befaller honom *etc.* Af Reddareholmen den 25 October 1645.

R. Canselerens
tiens[t]uilige suåger
Carl Bonde mp.

---

83. (*Egenhändigt.*) **(Stockholm) den 4 November 1645.**

Åmnar efter afslutad session i Bergskollegium resa till Hesselby. Upprepar förordet för sonen Christer till Nora landshöfdingedöme. Om slussbyggnaderna vid Sätterbo.

Högvelborne Herre, H. Rixcanseler, högterade K. Suåger. Min vijlige så vell som flitige tienst *etc.* Och alldenstund denna

---

*) Konfirmation på Noras och Lindes privilegier den 10 Nov. 1645, Riksregistraturet.

**) Fullmakt för Christer Bonde att adsistera Carl Bonde i Nora landshöfdingedöme den 21 Mars 1644, Riksregistraturet.

sesionen ehr nu ute, och man med memorialler för as[ses]sorerna och bergm[estarena] nu intet mera kan tillgiöra, förra en sosom man får H. M:tz vijdare årder på det, som i Canseliet ehr inlefuererat, huarföre hafuer jag actat i mårgon, vijll Gud, at resa ut till Hesleby och der förtöfva några dagar och sedan draga till Hindrieck Horn[s] fru[s] begrafning, som skall stå den 16 November. Jag kan intet ressa öfuer tuå mill om dagen för min opaslighet skull. Beder för den skull tienstligen, at Rixcanseleren vijll hafva mig unskylat, at jag icke kommer efter min skyldighet at biuda honom god nat.

Jag hafuer gifuet Nils Nilzson secreteraren it memoriall på någera saker, som jag menar skulle komma i Crister Bondes fulmact*), och beder Rixcanseleren flitig- och tienstligen, at han vijlle förhielpa honom till statholare i mit stelle, altenstund jag för min person intet orkar lengre dermed at hafua till at giöra. Han hafuer alt hollet tijng och rådstugu der nu i tu åhr samt huad mera der ehr at bestella. Jag skall fölle [ɔ: väl] honom så herefter som hertill i besta måtan underreta. Han skall der bredevijd hafva så herefter som hertill sosom en ass[ess]or i Bergämbetit inspectionen i Södermana- och Östgiöta-bergslagerna med Lekebergslagen, och Erick Fleming med Vester- och Uplandbergslagerne. Och kunna de så vell som och dee bergmestarena intet utan pass samma reser giöra, [utan] med flere af Bergämbetet, som resa, moste [de] hafva pass, huielka pass ere skrefne. Beder tienstfliteligen, at dee måte af H. M:t blifva underskreffne.

Efter och slyssearbetit ved Seterbo ehr för deta af den Kongliga Regeringen Bergämbetet befallat, derföre der och af Bergämbetes medell ehr vorden med peningar hulpen, derföre så hafuer man der tillsat på Bergämbetes-staten. Och Ander[s] Siggeson hann er nu hema med folket; efter slysem[estaren] ehr död, så er ingen, som sig derpå betre förstår. Han hafuer der och goda tijmbermen, som hafua giort alla portarna ferdige och nederlagt en muret slyseboten, oanset dee sielfva intet estemera deras koonst. Murem[estare] ehr der og, som med semente hafva lert at mura och det bereda. På en månatz tid så er den öfuerste slusan ferdig. Stierneskiöll han hafver H. M:tz befalning det arbetet at drifua och förfordra. Deta jag alt steller uti Rixcanselerens goda årder. Och beder tiens[t]ligen och fliteligen, at Rixcanseleren mig icke förtencker, at jag honom så dristigt med min ringa

*) Ej anträffadt.

skrifvelse så åfta bemödar. Och befaller honom *etc.* Den 4 November 1645.

Rixcanselerens
ti[e]nstvijlige suåger altid
Carl Bonde mp.

---

84. Stockholm den 12 November 1646.

Med anledning däraf, att öfverbergmästaren Grissbach söker väcka misstro mot Bergskollegium, har C. B. låtit uppsätta en relation om detta kollegium till K. M:t och sänder den i afskrift till A. O. med begäran om dennes betänkande.

Högvälborne Herre, Her Richscantzlär. E. Exell:ce kan jagh härmed tienstligest icke underlåta, att efter som jag förnummidt hafver, det öffverbergmästaren Grissbach skall icke allenast hoos en part höge herrer till äfventyrs uthan och hoos Hennes K. M:tt sielf insinuera sigh och giöra Bergzcollegiumet odiöst och misshageligitt, så oppå det Hennes K. M:tt någorlunda må förstå, huru sakerne i Bergzcollegio förevette, och oss så mycket skäligare emot vrångvijse anbringande nådigest excuserat holla, hafvet jag fördenskuld låtidt författe en relation och den underskrefven förmeendt Hennes K. M:tt i underdånigheet præsentera låta. Men förän det skeer, hade jag gierna önskadt, såsom jag härmed tienstflijteligen ombeder, E. Exell:ce gunsteligen techtes innelychte copia af förbe:te relation*) öfversee och velb:ne Her Johan Berndes,

*) Den lyder som följer:

Stormechtigste Drotningh, allernådigste Fröken.

E. K. M:tt kan jag medh thenne ödmiuke relation på det underdånigste icke underlåta at gifva tillkenna, huru, för hvad ohrsak och på hvad tijdh Bergzcollegiumet ähr begynt, såsom och huruledes des betiente hvar till sitt embethe kompne ähre, underdåneligen och ödmiukeligen bediandes, E. K. M:tt sådant med nåder ansee och optaga techtes.

1. Strax efter som det stoora fallet ved Kopparberget sigh tilldrogh, var icke allenast då varande den Kongl. Regeringen högdt bekymbrat, huru bådhe den samme grufvan så väl som alle andre bergverck i rijkett motte ordentligen och ex consilio drifne och handterade varda, utan och bergmestaren Grisback, hvilcken och aldeles föll på den mening, att man schulle fundera ett Bergscollegium, så väl på thet at värcken motte meera och ordentteligare drifvas, såsom och at een man icke schulle stella sigh i så stoor fahra, så frampt någon olycka kunde sig tilldraga. Han föredroog och, att sal. Konung Gustaf (högloflіgeste i åminnelsse), E. K. M:ts högtährade käre Herr Fadher, hafver varit sinnat ath fundera ett Bergzcollegium, hvaruthi då alleredo vore deputerade David von Sigerot till berghopman, Grissback till bärgmestare och Joest Franck till bergskrifvare. Så efter thet att thetta rådet fans

förän relationen Hennes K. M:tt öfvergifves på Bergzcollegii vegner, des högvijse betänckande deruthinnan meddela, såssom och

---

af then Kongl. Regeringen mächta gådt bådhe för thessa som och fleere orsaker, hvilcka ähre at see uthi then Bergzcollegii fulmacht och memorial, som tå af then Kongl. Regeringen giord och medgifven vardt, fördhenschuld efter jag mäst alle mine dagar hafver varit brukadher i bergzlagerne, hafver den Kongl. Regeringen anno 1637, nähr Bergzcollegiumedt först anstelt bleff, förordnat migh till gouverneur der sammestädes, såsom den i bergzlagerne och om bergvärck någorledes schülle vara förfaren, aldenstund jag dessföruthan, hafvandes Grissback med migh, som oftast tillförrenne vaar vaan att visitera bergvercken.

2. Sedan vart gott funnit, at een, af Cammerrådhet schulle vara assessor i Bergzcollegio, och för den schuldh bleff her Jahan Berndes, som tillförrenne några reesor var med mig i bergzlagerne, dertill förordnader.

3. Därnäst var berghopmannen Sigeroth, efter han tillförrenne samme embete betient hadhe.

4. Näst honom var öfverbergmästaren Grisback, som hade med Sahlebergz grufva bestella, hvilcken henne sedan allena hafver förestådt och aff Collegio aldrig förhindrat varit, utan han sielff låtit giöra sine anordningar till grufvones bygningar, item på kåhl och vedh, löhningzstaten, så och sielff disponerat så väl uthom som inom staten, alla hans befaldningzzedlar i räckningerne goda giorde, sielff uthdeelt löhningerne, som honom hafver synts godt vara, hafft sin egen grufveschrifvare, som ännu dher ähr, vedh nampn Erich Hansson, som håller räckningerne, föruthan een handschrifvare, dem han alena commenderar. Han hafver dhesslijkest vedh grufvan hyttor och bookverken ordinerat och tillsatt i embete och tienst hvem han helst hafver teckts, gifvit dem samma i löhn hvad honom har behagat, i synnerheet med konstmestare der och på andre orter bestelt efter sitt gådtfinnande, och ingen något velat seija deremot. Han hafver och kommit hijt till sessionerne, nähr han behagade, och förrest hedan igen, nähr han sielff ville, för dhen ohrsaak, at han ved Sahlberget hafver hafft at bestella med bygningen ved grufvan och hyttorne, och hvar som något hafver fatta[t]s i den staten, som han i Bergzcollegio inlefvererat haar, så hafver han i Rächningecammaren derpå fått anordningh, alt till den endan, att värcket schulle blifva befordrat, i den godhe förhopning och tillförsicht, att grufvan förmedelst Gudz välsignelsse sigh een gång sielff löhna schulle, efter som man ännu dhet samma, näst Guds hielp, vill hoppas och förmoda.

Hvad som Sahlbergett till dato Cronan kostat hafver, skola dhes räckningar sådant uthvijsa, och ähre bådhe dhesse och alle dhe andre bärgräckningerne, af mig reviderade och öfversedde, åhr ifrån åhr uthi E. K. M:ts Räckningecammar inlefvererade, alena undantagandes innevarande åhrs book, som icke förr ähn åhrsens enda kan lefvererat blifva.

5. Hafver och Grissback ved Stoora Kopparbergett med Collegii veetschap sielff nampngifvit och tillsatt bergmestare. Den förste var een, benämnd Peder Hansson, och nähr den samme för sitt besvär schuldh, i dhet han var een tung man, icke förmåtte längre gåå neder i grufvan, fodrade och samtychte åter Grissback een annan uthi hans stelle vedh nampn Gierdt Lårman; den samme bleff icke heller i samme tienst lenge, för än han fordradhe sin egen svåger Hans Philip dijt till bergmestare, som ännu dherved åhr, hvilcka icke

Bergzcollegii saak ved förefallande lägenheet alltijd gunsteligen låta vara sig till det bästa recommenderat. Sådan hög affection

heller alt draga öfvereens. Orsaken veet jag icke, med mindre dhet till äfventyrs kan vara om dhen fahran, som Hans Philip optäcker med träbygningen uthi grufvan kan vara till befruchta, efter som hans inlagde schrifftlige relation thet vidare uthvijsar. I lijka måtto hafver Grissback hafft sin broder Mathias Grissback vedh Löfåsen een tidh, hvilcken hadhe dher i löhn 360 d:r. Men när samma bruuk bleff förpachtad, satte han honom till Kopparbergz grufva, kallade honom een gesworner och gaf honom dher i löhn 650 d:r, dem han än i dagh niuter och bekommer. Medh konstefolcket der sammastädes förordnar han, som han sielff vill, och ingen säijer deremoth.

6. Dhe andre bergmestare i Jernbergzlagen hafver han sammalunda också nampngifvit, nähr dhe vordo tillsatte, hvilcka ännu ähre vedh dheres tienster, efter man icke hafver hafft them något at beschylla; altså ähr ingen tingh honom såsom een Collegii lem ovitterligen giort och sluttid.

7. Ved Nya Kopparbergett i Finmarcken ähr Harald Oloffsson bergmestare, hvilcken af E. K M:ts salige högtährade Her Fader först var dijt förordnat, långt förän något Bergzcollegium tillsatt vardt, och ähr samme bruuk, näst Gudz välsignelsse, genom hans stoora flijtt så vijda kommitt, som det nu för ögonen ähr.

8. Så hafver och Grissback sielff rådt dertill, att man schulle taga några aff adell till assessores i Bergzcollegio aff dem, som dertill lust hadhe, på dhet E. K. M:tt måtte hafva dem tillgåå, som om bergverken någon förfarenheet hadhe, att bruka dem samma i bergzlagerne och annorstädes i landzorterne, der som bergverken vara kunne, för landzhöfdinger, bredhe vid the vore assessorer i Bergzcollegiumet, efter man väl förnimmer, dhet somblige landzhöfdinger, dher som bergvercken finnes, meere ähre sådane värck till hinder än till någon assistens och befordran.

9. Öfverbergmestaren Grissback hafver uthi Bergzcollegio sitt säthe och stelle näst her Johan Berndes, men the andre assessorerne sittia alle nädan om honom, och när uthi Collegiumet några tvistige saker förekomma, antingen en part at förlijka eller och förmedelst domb hielpa till ändschap, såsom med sådane saker finnes nog at bestella, så hafver man så väl hafft Grisback medh tillstädes som the andre aff assessorerne, men dhet han undertidhen hafver sigh endschyllat och absenterat therifrån, hafver man så låtit passera.

10. Bergzcollegii secreterare och cammererare hafva beggie, den ene i E. K. M:ts Hoffcantzelli och den andre i E. K. M:ts Räckningecammar, bådhe uthi E. K. M:ts sal. Herr Fadhers tidh som och sedermeera een lång tidh brukadhe varit, hvilcke therifrån hijt uthi Collegiumet förordnade ähre.

Och är altså Bergscollegiumet på förbe:te sätt och aff förbe:te personer till dato föreståndet.

11. Och på dhet medh bergzlagerne och bergverken så mycket bättre tillgåå schulle, hafver jagh och her Johan Berndes fördeelt bergzlagerne oss emillom. Her Johan Berndes schulle hafva Sahlbergett, Kopparbergett, Garpenbergett och Löfåhsen sampt med Pithå silfverbruuk och dhen dheelen i Nårrlanden, efter han på dhe orterne varit hadhe och med een assessors sampt bergmestarens tilhielp samme bergverker att förestå. Men Noora och Lindes, Vårmelands, Östergiötlands, Skinskatteberg, Nya Kopparbergett och svafvelbruket hafver jag mig antaget med een assessors och bergmestares

jag för min ringe persson erkenner mig skyllig vara att aftiena, så lenge jag leffver. Befahler härmed E. Exell:ce *etc.*

E. Exell:ce
tienstvilliger och redebogen
Carl Bonde mp.*).

Datum Stockholm den 12 Novembris åhr 1646.

---

der sammestädes tilhielp dhesslikest att förestå, serdeles emillan sessionerne att disponera öfver, och vedh sessionerne andraga dhe besvär, som imedlertidh åhre förefaldne, och dhem efter möyligheeten med samfält rådh affhulpitt, så at inge ensidige dispositioner hoos oss åhre tillåtne.

12. Uthi denne varande sessionen fordradhe jagh Grissback till oss i Collegiumet, hvilcken i förstone vägrade sigh att villia komma, men sedan, då een rättegång förehades om några smedar, kom han lijkväl nedher till oss, dock bleff dher icke lenge, utan steeg strax up igen och ville affträda. När man frågade honom om ohrsaken, svarade han, det vore för her Johan Berndes' schuldh, med hvilcken han är kommen i oenigheet: utan tvifvel af dhen ohrsaak, som jag menar, att Grissback hafver velat intrăngia sigh med Berndes uthi rättegångzsaker. Då sade jag: »När Berndes (som då var frånvarandes) kan komma tillstädes, schall han stå Edher till svars till thed I hafve emot honom»; effter som Berndes, nähr han kom tillstädes, tilböd för Collegio i så måtto vara honom till svars, hvilcket Grissback inted göra ville.

Detta E. K. M:tt jagh underdånigst hafver måst optäckia aff dhen ohrsaak, att mig förekommit åhr, dhet Grissback schall hafva funnit sigh besvärat öfver een och annan uthi Collegiumet, förebärandes, dhet han i sitt embetes förrättande ingen assistentz eller förfordringh nåt hafver, och sådant utan försyn E. K. M:tt sielff schall hafva föredragitt, alt till den ända, att hans upsåt måtte vinna sin fortgångh och [han] E. K. M:ts special fulmacht sigh förvärfva kunna, icke så mycket invendt E. K. M:ts gagn och bästa therigenom befordra, såsom han till äfventyrs kan förevenda, utan meere under thetta scheen sin inbillade och fattade högheet, thermed han bekaijat åhr, sökia att understödia och befordra. Doch så frampt att E. K. M:tt nådigest gått finner heela verket betroo uthi eens mans hender, så väl dispositionen aff heele bergvercken som dijudication aff alle tvistige saker, som härtill aff Bergscollegio endrächteligen afdömde åhre, såsom och then omsorgh och flijtt som så väl af hele Collegium i gemeen som aff huar och een i synnerheet härtill åhr anvend på nya bergvärks upletande, hambra[r]s och massungnars opbyggiande sampt alle godhe ordningers inrettande och vedmachthållande, steller jagh alt uthi E. K. M:ts nådige disposition. Härmed befallandes E. K. M:tt och hele dhet Kongl. husett uthi Gudz nådige protection till lyckosampt och långvarigt regemente etc. underdåneligen och ödmiukeligen. Och förblifver altidh så lenge jag lefver

E. K. M:ts
underdånigste, hörsamme
och troplichtige tienare
Carl Bonde.

Datum Stockholm dhen 12 Nov. 1646.

*) Redan den 9 November hade Bergskollegiet med Carl Bonde i spetsen fått företräde inför drottningen i rådet för att afgifva en relation om berg-

85. Riddarholmen den 8 Februari 1647.

Motsätter sig en begäran af Arboga stad att få upptaga afgift af järn på stadens våg. Hindras af sjuklighet att besöka A. O. Har till K. M:t inlämnat en framställning om slussbyggnaden.

Höghvelborne Herre, H:r Richzcantzeller, högdtähradhe Kiäre Suåger. Nest min tiänst-tillbiudelsse *etc.* kan jagh E:s Ex:ze heermedh på det tiänstligaste eij hafva oförmelt, migh vara tillhanda kommit nu medh posten ett breff ifrån Arbogha, förmehlandes, hurulundha som Arbogha stadh medh sin uthskickadhe herredagzkaar heer fordra vell af H:s K. M:t, at dee för huart skeppund jern, som uthi Arbogha vågh vägs, vellia hafva 4 ör[e] s[ilfver] m[ynt], som E:s Ex:z af innelagdhe samme extract*) betre och fullkombligare hafver at see, och jernet ehr högdt ehndåå besuäredt deerföruthen, som E:s Ex:z vell veet; hvilkedt vill falla Lindhe och Noora, dee som deer boo, alt för suårt, om dee det fåå loff. Hafver och nogorlundha förnummit, at dee uthi Kiöpingh och Vesteråhs practisera det samma medh det jern, som deer uthskiepas skall, hvilkedt intet annat ehr uthen till at förderffva dee andra**).

Jagh velle gierna mundtligen talla medh E:s Ex:z, om jagh vijste, at det intet vore Edher till nogodt besuäär och förhijnder. Jagh ehr och altidh så opassligh, at jagh intet vell töör drista migh uth för denna kiöldhen. Jagh hafver så ondt uthi mina armer och been, at jagh nappast orkar vara oppe. Elliest läther jagh E:s Ex:z veetha, at jagh i dagh hafver lefvereradt een supplication till H:s K. M:t ahngåendhe slyssan, hvilken secreteraren Gyllenkloo tagidt hafver, och jagh honom bedit hafver, E:s Ex:z

verken, hvilken föredrogs af assessorn Johan Berndes. Enligt referatet i rådsprotokollet redogjordes i denna relation för de olika bergverkens tillstånd och behof. I fråga om Kopparberget »taltes nogot om Grissbach», och »H. K. M:t mente, Grissbach måtte väl komma hijt och göra härom relation». Rikskansleren instämde häri, och i Riksregistraturet finnes också under samma datum en kallelse till Grissbach. Tydligen är det med hänsyn till dennes förestående ankomst, som C. B. uppsatt den nya relation, han underställer A. O. Denna torde också hafva blifvit i kansliet inlämnad, efter uteslutande af de 7 sista radarna (»Doch så frampt» etc.). En afskrift, hvari detta stycke saknas, finnes bland Bergskollegii skrifvelser till K. M:t, R. A.

*) Ej anträffadt.

**) I resolutionen på Arboga stads besvär, dat. 29 Mars 1647 (Riksregistraturet), omtalas icke denna sak.

först vijssa skulle*). Det ehr intet mehre ehn een slyssa som nu fattas, hvilken jagh hoppas nu i sommar skall blifva ferdigh. Det ehr vell befalladt af H:s M:t, at landzhöfdingen Stierenskiöldh skall bestella deerom, men han tager sigh intet deeraf; deerföre moste jagh nappass deermedh nu såssom tillförendhe, at det endå kan blifva giordt. Vell heermedh nu och altidh hafva E:s Ex:ze medh des kiärkompne vårdnadt *etc.* Af Riddareholmen den 8 Februarii anno 1647.

Rixcanselerens tienstvijlige suåger
Carl Bonde mp.

---

86. **Hesselby den 17 Mars 1647.**

Förord för måster Lars i Filipstad till platsen som superintendent i Mariestad.

Höghvälborne Herre, H:r Rijkzcantzeller, högdtähradhe Kiäre Svåger. Jagh önsker honom *etc.* Och effter som Hanss Ex:ze sigh noghsampt påminner om, at jagh talladhe medh honom om mäster Larss i Philipistadh at komma till Mariestadh och bliffua superintendens deer, effter at alla, bådhe adell och prester, i Vaassboo gerna åstundha och önska, att han motte komma deertill; hvadh mäster Sven i Frijssdalen veedhkommer, så ehr han och een ehrligh godh man, men lijkuell hafuer han alt för stort ahnhangh. Han hafuer af H:r Erlandz i Noorss dötrar een, och hoon hafuer vedh 12 [systrar], som alla haffua hafft prester, och een hoop af derass barn ehre nu prester. Och mäster Svenss bröder och systrar, som alle ehre prester, dett vell synnes i Vermelandh, ty mäster Sven var halff superintendent, medh[an] mäster Joen leffdhe, och deerföre haffua dhe alla oreffna geldh, men i Vaassboo alt tuå och tree prester uthi ett geldh, ty han hadhe ingen annan uthvägh medh deem. Af denna familian bleffuo alla ungha försörgdhe i Vermelandh. Och ehr mäster Sven H:r Bengdtz son i Elffuedalen i Vermelandh, och han setter och måår vell, betre ehn een superintendent. Han hafver sin måågh, mäster Måånss, som nu ehr skolemestare i Mariestadh, och han skall haffua een skiöön sochn, Kilen i Vermelandh, och han hafuer intet tiänt mehr

*) Ej anträffad.

ehn 3 eller 4 åhr, så att släkten synnes fördriffua dhe andre. Men bleffue superintendentian i Carllstadh, skulle han vell åstundha dit, men till Mariestadh hafuer han ingen lust hafft heertill. Jagh bedher nu som förra, at Richzcantzelleren velle nogodt see på gellen i Vaassboo, huru som bådhe prestebolan och mehra ehre farne af mäster Joenss sönderrijffuande af gelden. Jagh bedher tiänstligen om förlåtelsse, att jagh detta så longdt refererar. Befaller heermedh Richzcantzeleren *etc.* Af Hessleby den 17 Martii anno 1647.

R. Canselerens
tienstevijlige suåger
Carl Bonde mp.

---

87. **Örebro den 3 April 1648.**

Begäran om A. O:s förord för Gustaf Leijonhufvud, som oförmodadt erhållit afsked från landshöfdingedömet i Närke, att denne måtte få behålla sina förläningar på några år.

Högvälborne Greffve, Svergies Rijkes Rådh och Cantzeler, högtährade kiäre svåger och tillförlåtne synnerlige gode vän. Näst brodervänligh salutation *etc.* kan jagh Hanss Excell:s, min Kiäre Svåger, brodertiänstligen icke förhålla, migh haffva förnummit aff Hennes K. M:t, vår allernådigste Dråttnings, affgåande nådige och högtährade breff till min svåger, välborne Her Gustaff Leijonhufvudh, att han skulle affstå medh dhen tiänsten och landzhöffdingekallet i Närikie*), dett han lickväll redeligen nu i trettan åhr och fem månader förestådt haffver, och min kiäre son, välborne Her Christer Bonde, updraga att förestå**), [i] hvilket breff och Hennes Kongl. M:t honom för sin långlige trogne tiänst icke allenast ett godtt berömm giffver, uthan honom i een och annan måtto sin Kongl. gunst och nåde rundeligen tillsäger nådeligen bevijsa. Denna Hennes Kongl. M:ts nådige befallningh min svåger i underdånighett strax effterkomma ville, men effter han haffver be-

---

*) Till Gustaf Leijonhufvud om dimission från landshöfdingeämbetet, dat. 29 Febr. 1648, Riksregistraturet.

**) Till Christer Bonde att öfvertaga Närkes landshöfdingedöme, dat. 28 Mars 1648, Riksregistraturet.

gynt att tingta i lähnet, förrän breffvett honom den 17 Martii inhändigatt vartt, vill han och dett fulländs, hvilkett innan kort tijdh skeer, och så min son dett effter Hennes Kongl. M:ts nådige befallningh öffvergiffva. Han haffver och dessföruthan siälff tänckt i underdånighett om ett nådigt affskiedh sökia hooss Hennes Kongl. M:t, men nu är dhett så myckett närmare vägh. Nu, Kiäre Svåger, effter dhenna oförmodelige förandringh är min kiäre svåger alldeles hastigt påkommen, jagh och icke heller deraff ett ordh hördt haffver förrän nu, lickväll effter han icke en så ringa tijdh Cronan tiänt haffver och allt till dhen enda, att han som andra sin plicht först i ackt taga måtte och så dherhooss igiönom sin trogna mödosamma tiänst aff 13 åhr och 5 månader någott godt sigh och sina till någon hugnadt i längden och i dessa hanss vedervertigheter, han nu en rumb tijdh så aff Gudz hemsökelse som elliest uthstådt haffver, förvärffva kunde, haffuer han aff migh broderligen begiäratt, jagh Hanss Excell:s, min K. Svåger, på hanss vägnar tiänstligen anmoda ville, att min Kiäre Svåger täcktes honom aff gunstigh affection hooss Hennes Kongl. M:t, vår nådige Dråttningh, [med] ett godt ordh förhiälpa, att han på några åhr måtte få behålla sin förläningh, att han dhen ringa deel till hiälph haffva kunde till sina besvärs affläggiande, dett jagh intett tvifflar, Hennes Kongl. M:t nådigst honom låter vederfaras, der någon godh herre hanss saak täcktes i underdånighet för Hennes Kongl. M:t framdraga. Jagh veet och ingen, dett bätter eller medh större fogh giöra kan än Hanss Excell:s, som jagh förmodar han giörandes varder och tiänstligen beder. Jagh som min kiäre svåger [skall] Hanss Excell:s alltijdh till villigh ähra och tiänst för dhenna Hans Excell:s' stora omaak funnen varda, och hoppas, att dhenna min böön må rumm finna. Och befaller Hanss Excell:s *etc.* Actum Örebro den 3 Aprilis 1648.

Rixcanselerens
tienstvijlige suåger
Carl Bonde mp.

88. **Stockholm den 14 November 1649*).**

Om ett jordabyte.

Höghvelborne Herre, H:r Rijchzcantzeller, högdtehrade K. Svåger. Nest min tienstlige helssan *etc.* kan jagh E:s Exelentiæ tienstligen hermedh eij förholla, migh hafua bekommidt skrifuelsse ifrån min fougde, Jacob Bengdtsson, ahngående dett hemmanet uthi Verneby i Södhermöhre, som E:s Ex:ties fougdhe hafuer lagdt till ladhugårdh medh E:s Ex:ties egne hemman, efftersom E:s E:xtie hafuer att see af innelagdhe breff**), huadh han begierer till vederlag igen för dett, som min hustru mist hafuer. Dy ehr min tienstlige begieran, E:s Ex:tie velle herpå låta giöra een endhskap för dödzfall skull, att min hustru bekomme till vederlagh dett min fougde uthi sitt breff ahngeffuer, nembl. [en gård] i Norre Vidbo häradh, Säby sochn, Hubbarp be:dh, och der E:s Ex:tie dett behager, han då velle meddela migh sin sedell derpå till sin fougde, att han dett min fougde inrymma måtte, till man vijdare kunne giöra bytesbrefuen framdeles ferdige. Huaroppå jagh förventer E:s Ex:ties suaar medh första, huru Edhers Ex:tie behager. Vell hermedh *etc.* Af Stokholm den 14 Novemb. anno 1649.

R. Canselerens
tiens[t]uilige suåger
Carl Bonde mp.

---

89. **Ymsjöholm den 4 April 1650.**

Om det i brefvet af 14 Nov. 1649 behandlade jordabytet. C. B. har varit sängliggande, men hoppas återkomma till hälsan.

Höghvelborne Herre, H:r Rijchzcantzeller, högdtehrade K. Suåger. Nest min tienstlige helssan *etc.* Och kan jagh Eders

---

*) **Ett bref af 12 Juli 1649 uttrycker C. B:s deltagande i A. O:s sorg öfver sin hustrus frånfälle samt meddelar, att C. B. efter någon tids vistelse på Ymsjöholm nu ämnar begifva sig till Närke och sedan till Stockholm.**

) **Ej anträffadt.

Excellentie hermedh tienstligen eij förholla, att jagh hafuer för nogen tijdh sedan bekommidt hans breff, deruthinnan förnimmandes, E:s Ex:tie vella för min k. hustrus hemman Verneby geffua och förskaffua min hustru igen Haga her uthi Vestergiötland, huilkedt jag och min k. hustru låtha oss dermedh vell nöija, huarföre begierandes af E:s Ex:tie tienstligen, E:s Ex:tie velle låtha giöra bådhe breffuen ferdige derpå, och till bettre stadhfestelsse begiera på mine veghna broor H:r Åke Axellsson och H:r Thure Sparre, att dee dett underskriffua. Och så snart jagh kommer ditt opp, kan jagh dett underschriffua. Derföre, om E:s Ex:tie nu straxt öfuersende migh immissionen att dett låtha vedhkiennas, vore vell. Jagh hade vell förr skulle E:s Ex:tie hafua suaradt, men jagh hafuer nu i 6 vekors tidh hollidt vedh sengen af een stoor siukdomb, såssom och ehnnu dervedh holler; dook förmoder, att Gudh snart förhielper migh hereffter till helssan igen. Dett jagh E:s Ex:tie eij hafuer kunnadt underlåta. Vell hermedh *etc.* Af Imsseholm den 4 Aprillis anno 1650.

R. C. tienstvijlige suåger altid
Carl Bonde mp.

90. (*Egenhändigt.*) **Odateradt***).

Bergkompasser böra anskaffas från Nürnberg. Fynd af järn- och kopparmalm.

Memoriall at M. Berndz han vijlle talla med Rixcanseleren um.

Först låfuade Rixcanseleren, ner som han var her hoss migh, at skrijfua sin corespondent till i Nürenberg, at han skulle bestella oss till Bergämbetess behoff några goda berg-compasser med dee letaste tunger, sosom dee giöras kunna, till at upsökia jernmalm med, sosom och senda it litet stycke magnet med aff den,

*) Sannolikt från sista dagarna af 1640 eller början af 1641. De i memorialet omnämnda malmfynden af de två knektarna omtalas såsom nyss gjorda i ett bref från C. B. till Herr Johan Berndes, kammarråd och assessor i Bergämbetet, dat. Hesselby den 16 Dec. 1640 (bland Ankomna bref till Bergämbetet 1640, Bergskollegii arkiv), och likaledes heter det här, att C. B. talat med rikskansleren om bergkompassers anskaffande från Nürnberg.

som compaserna ere strugna med, så kan man altid sielff strykan, ty han mister mycket aff sin kraft, ner som han flitigt brukass; der man kunne få några stycker.

Jag gaff i höstas tuå knectar min sedell at leta efter malm inne på Stora Tijfuegen, och nu sender Her Gustaff Leionhufue migh god jernmalm. Och skall vara sielfua moran, och ligger inte långt fron stora almäne vegen. Dee karra bedia så om kompasser, at jag skulle senda dem.

Kopparmalm hafua dee och funnet, och H. Gustaf han berymmer deras flit och beder, at man skulle fordra dem lössa aff tienstan på 2 åhr, och der som dee imedlertid funne mera giönom sin flit aldeles sleppa.

En eller 2 goda mar[k]skieder-compasser vijlle I och begera.

Om I [få] legenhet at talla om min sack om dee forlennade ödesgålla i Botkiörkia soken, at jag måte få kiöpa dem, efter dee ere förmedlade till och heradzbefuijsset formellar, det Rixcanseleren 1638 på Hesleby lass, ner som jag honom då derom bad. Jag menar at giöra Cronan så stor tienst, at hennes intrader derigiönom skulle tusanfalt deremot förögta blifua. Tordes jag bedia om at H. M. mig vijlle gifua dem af gunst på samma set, sosom dee 26 ½ heman mig 1637 aff Hennes M. gunsteligen donerade ere för mijna gossar skull, så komma alla dee gossan på dem, det jag mest åstundar. Dee förra hemmanen liggia och der i herad 4, och 1 i Upland, 19 i Vasbo, och 2 ½ ved Alingsåss*). Jag hoppas, om jag lefuer denna somaren öfuer, altid förtiena så mycket igen till Cronan. Valle.

E. A. T. O. T.
Carl Bonde mp.

---

*) Jfr donationen, af 30 Dec. 1637, i Rikseregistraturet.

BIHANG.

1. (*Egenhändigt.*) **Utredning om Järnkompaniet. (Våren 1625).**

Om järnproduktionen, behofvet af hamrar i hvarje bergslag, marknads- och vågplatser, transportvägar, de gamla hamrarnas och smedjornas öfvertagande af Järnkompaniet, kompaniets kontor och administration.

Memoriall.

Huru möket jern som jagh hafuer funnet effter min ransagningh, som jag i vijntrass hölt effter H. K. M:tz nådige befalningh i alla jernbergslagerna, effter som lengden förmelar och berzmenna sielfua hafua med berzfogden bekient*); på en summa regnat
tackejern .... 33538 } 43938 skieppund.
aff H. K. M:tz bruck, som arenderade ehre, 10400 }

Men effter jag tuijfflar, at dee icke alt ret sanningen bekient hafua, och mig någerlunda och deras legenhet vijterliget ehr, hafuer jag giort effterskreffne förslagh på huar bergslager serdelless, effter som och martnasplassar på huart stelle blifua skolla och boghållaren ved huar martnasplass hafue till lön för huart skieppund han veger 2 öra:

14 mark skieppundet tackejern, 4 mark tull, ehr skieppundet 18 mark 2 öra:

---

*) Jfr ofvan sid. 47 med not. En »undervisning» om bergsbruken, aflåten af C. B. i Januari 1625, meddelar resultatet af hans ransakning. Tryckt i *Jernkontorets annaler* 1845, sid. 120—139.

Tackejern			Daller [värde]	Daller [vågafgift]	
6000 [skeppund]		Vermeland	27000	375 —	2438 dall. 1 mark
10000	»	Noreskogar	45000	605 —	
5000	»	Lindessåss	22500	312 ½	
1000	»	Skienska[t-te]bergh ...	4500	62 ½	
6240	»	Noreberkie och Vick...	28080	382 ½	
4600	»	Gamle Nårberg....	20700	255 ¾	
2400	»	Henemora och Brunbek...........	10080	132 ½	
5000	»	Hellesta och Vånga.......	22500	312 ½	

[Summa: 40240 skeppund 180360 d.; med vågafgiften 182798 dal. 1 mark]*).

Och der kapitallet blifuer något stort, så man icke strax behöfua at selia jernet för peningar skull till at hålla jernkiöpet ved mact med i bergslagerna, at man och drefue på i Jernbergslagen, at alt det jern, som smijt ehr, måtte till den tijd, Kompanijt begynness, då mest våre utur landet bortfört.

Dessa hamrar till huar bergslagh måste vara, som man vet liggia bergzslagen både för siösidan och forlönan skull best till legenhet.

Vermeland:

H. K. M:ts; bruka arendatorer.	Het elfuan [ɔ: Hättelfven] ...	1
	Kråppa	1
	Fors	3
	Asphytan	1

*) I originalet stå under kolumnerna följande siffror:

38600 skiepp. — 202080. dall. — 204068 d. 1 mark.

Om dessa siffror, såsom synes sannolikt, äro afsedda att utgöra summor för skeppundtalet, dess sammanlagda värde samt detta värde med tillägg af de sammanlagda vågafgifterna, så har summeringen blifvit alldeles felaktig, och de riktiga summorna äro därföre här ofvan insatta.

Berzmens:
- Biurbeken 2
- Asphytan 1
- Brattefårs 1
- Philipsta 2
- Måste byggas 7

Der finnas strömer, som legliget ehr till at byggia i, som man mest kan komma till vaten till dee stellen, som man hamrarna byggia vijll, och nermast till Bro.

Noraskogar och Lindezåss:

H. K. M:tz; bruka arendatorerne.
- Giötorp 1
- Gislehammaren 1
- Quarnebacken 2
- Stensta 3

I Nerikie, i den ån, som kommer från Nora:

Lyder tijll Örebro slått
- Axsebergh 1
- Dölta 1
- Kiegleholm 1
- Ehrualla hamar 1
- Erick Gudmundsonn 1
- Mekell Hijndrickson 1

Der måste bygias i stora ån åt Arboga och annorstedes
- hamrar 15
- Ved Ramzberg 3

Vesterbergslagen med Skienskattabergh:

H. K. M:tz; bruka arendatorerna
- Ludvijka 2
- Sijmla 1
- Gamle Norebergh 2
- Mekell Hising och prestens [i] Skienskatteberg 2
- Floda hamar 1
- Clas Horns hamar 1
- Gislarebo 2
- Anders Hindrickson 2
- Erick Jöranson 1

Hindrick Horns	1	(Vestanfårs)
Högefårs	1	(G[refve] Magnus)
Simon Dypeken	1	
I Sura socken i Kolbecks ån med Strömsholm hamar	4	

En ehr god legenhet at byggia, der som till den bergslag mera behöfuess.

Biskops-bergslagen med Nedre Jernbergslagen:

Closteret	3
Fors	1
Tyttebo [ɔ: Tyskbo?]	1
Hindrich Dyppeken	1

Efter man en inga vijssa hammermestare hafuer, som man kan giöra vijst beslut med om huart slag, som tijlsmedies kan, men effter som nu gifuess i Bergslagen och nu ehr i bruck, och ner som man vijssa hammermestare [får], at och då huar merker sit egit jern, som han smijt hafuer, på det at, om fell fins, at man vett, huarifrån det kommit ehr, och aff huilken hammermestare det smit ehr*).

Hellesta och Vånga smedier M. Vellam ut med sina hamrar.

Vill behöfuass till efflerskreffna persellar:

It skieppund stongejern:

tackejern	18	mark	(14 mark skiepp.,
1 stijgh koll	4	»	4 mark tull)
hammarsmedlön	4	»	
forlön	3	»	
vegarepenningar, bodehyra	1	»	
	7 ½ dall.		

It skieppund harniske-plåter:

tackejern (1 [skepp.] 15 L℔)	7 d. 3 ½ mark
koll, 3 stijger (4 mark stijgen)	3 d.
arbetzlön	3 d.
forlön	5 mark
bodelön, dragarelön	10 öra
	15 dall. 14 öra

*) Jfr Järnkompaniets privilegier, dat. 29 Maj 1625, § 34. Riksregistraturet.

Rörplåter och annat redskapzjern:

tackejern, 1 ½ skiepp.,	6 dall. 3 mark
koll	2 dall.
forlön	1 dall.
arbetslön	2 ¼ dall.
vegarelön	1 mark.
	12 ¼ dall.

Så högt kan ungefer spikejern och bultejern komma tijll at stå Kompanijt.

Men om hammermestaren kan för den lön hålla hammarna ved mact, kan jag intte tro, ty hammaren kåste myket at hålla vid mact och han, förutan hammarsmedens lön [!]; kan han intte bestå sigh at föda hustru och barn med, det tijdhen medgifuer.

Föreskreffna capitall kan vell rekia till, effter at icke alt jernet faller på en tid utan mest på 3 terminer om åhret.

Så framt man icke strax tencker tijll at skafua dem, som giörat, i annat småt arbette, huad nampn det då helst vara kan, som aff jern giöres.

Men för alt måste icke berzmannen fella peningar, ty han skall, ner som han blåsset hafuer, om vijnteren synnerligen föra alt sit jern, som han effter sin höstblåsningh fåt hafuer, alt i sönder föra tijll vågan och sedan icke föra komma, en som han sin vårblåsning giort hafuer.

Huar som martnassplasserna blifua skolla, måste i tid beslutas, och vågerna uprettas, och med huars umkostnat de upretass skulle.

Lödierna i alla bergslagerna rettas effter Stocholms vict, och 2 L℔ högre i bergslagen för forlönnan skull*).

Ved huar vågh vijll vara bögd it contor, som peningarna stå i, och boghålaren kan strax gifua huar bergzman det han skall hafua.

Och en bod, som man strax kan hefue det vegna jern in i, tijll dess man får formen dertijll**).

Martnassdagen hålles dagen nest effter vågedagen, annars hindras vågen aff martnassfolket.

---

*) Jfr Järnkompaniets privilegier, dat. 29 Maj 1625, § 32: »Vichten vedh Järnebärgzlagen skall rättes effter Stocholms vicht, så att ett skeppundh vedh Bärgedh skall väga ett skeppundh och tu lisspundh uthi Stockholm».

**) Jfr anförda privil. § 31.

Alla arendatorerna måste låta bochålaren hafua lengd på deras blåsningar för tullen skull.

För tiende-jernet måste och arendatorerna leggia ut tullen och den åt boghålaren lefuerera så vell som aff deras arendebruck.

Och effter den summa, som huar bockhålare hafuer för sig, huru liten eller stor summa hon ehr, mera järn får han icke utskiepa eller selia, dog åt dem, som ere Kompanitz affnemare, och för samma priss.

Syness och vara aff nöden, at man kunne handla med borgerskapet i stederna, at dee skafuade sig formen, som jernet utförde både från Bergslagen och från hamrarna, deraff dee rijkeligen kunne hafua sit uppehelle och föda.

Vijll och byggias sådana båtar i Barken, så at alt det jern, som faller i Grenge- och Nårreberkie, kann föres till siös tijll Sijmla hamar och derfrån öfuer land till en hyta, Vestanfårs benemd, och der vijll sammelunda vara stora båttar i den siön Amungen [ɔ: Åmänningen], som löper der åfuanfrån och neder tijll Sura soken, så at man kan få alt tackejernet tijll siös dit neder, och kan man i samma åå låta bygia så monga hamrar, som man vijll, alt neder tijll Kolbeck, i huilken åå huarken vaten eller skog fellas, och ehr det smedda jernet sedan ner till siösidan at komma neder.

Man förnimer och vell, at dee hamrar, som ere bygde ved Eskelstuna och anorstedes, icke kunna brukas till at utsmedia tackejern med, för tackejernes-förlönan blifuer för stor, ty 3 skieppund tackejern giöra mig så ner 4 skieppund, det lång veg at föra, utan tijll siöss, vijll myket kosta, utan alla hamrar måste vara bögde emellom Melaren och Bergslagen.

Andra knijppehamrar finnes allestedess legenhet till at byggia utmed Melaren till allahanda bohaghs utsmedningh, tijll at föras utrikess.

Dog moste grofft smedie, som er plogbijlar, ristar och annat sodant, aff Kompanit blifua utsmedit och sedan i stederna om tor[g]dagerna försåltt her i landet, och sådant jern, som tienar tijll hestesko, spick och annat, sosom klensmederna sielfue giöra*).

Och på dee orter, som man menar sådant smått at låta smedia, vijll vell behöfuas en tienare, som det i huar lanzort förestor.

Och der som nu finnes H. K. M:tz strömar, som enten bögde ere elle[r] i bygges kan, begerass i underdånighet, at Hans K. M.

---

*) Jfr anförda privilegier §§ 86—88.

dee strömar vijlle dee hammarmestare unna, som lust hafua dem tijll at bygia på frihetzåhr*).

De aff adell, som hafua hamrar och strömar, måste dem och åt hammarmesteren arendera.

Effter man vell vet, at det blifuer ont effter arbetzfolk, som kunna för peningar bygga och fylla i hammarsmeddammer och grundvallen leggia; der man förmåtte aff H. K. M:t nådigest kunne få några kompanij knecktar, som för peningar dem temrade och fylde, annars vijll det vell gå suåra longsamt till med bögningen. Med almogen ehr inte för peningar at lijta på.

Vijll och giörass en lengd på alla hammarsmeder, som i huar bergslag finnes, at dee skulle vara förtencte at gifua sigh i ti[e]nst hoss hammermesterna och lera sit embete ret ut, och den, som det icke goduiligen vijlle effterkomma, han skulle få annat embete, som han ingen lust til hafue eller någen vetskap om vijste.

Alla osmonzsmeder på samma set till at fella tackejernet tijll låppejern [ɔ: luppjärn], huilket sedan suarar tijll stongejern eller annat smedie tienar.

Syness vara aff nödan, at H. K. M. nådigst i tijd låte bergsmena herom förnima, och [att] ståthålaren i huar bergslagh handlade medh dem, på det at dee icke sedan kune seia, at dee icke i tijd hafua vijst, så at ner som nu hösten komer och dee skolla blåssa sijna höstblåssningar, då måtte inga hamrar eller osmonzsmedier vara mera, ty man vet vell och tenkia kan, at dee köpmen en part, som der hafua sin handell, skolla vell giöra dem något vissa. Och der som dee icke vellia låta seia sigh, at dee, som dee ere vana at giöra, begera sökia till H. K. M:t, ty dee skolla nappast annars låta sig öfuertalla aff androm, endoch han [!] sedan giör 3 skieppund jern, der han nu giör man tu. Måste och handlass med dem, at dee föra deras tackejern till martnassplassen, der att vegat och taga sin betalningh**).

Kompaniet[s] contor synes fölle velia vara her i Stocholm för alla saker skull. Her blifuer och utskiepningen på jernet och mestdellen aff participanterna, som man kan sigh alltid med dem berodslå om alla saker.

*) Jfr anförda privilegier § 41.

**) Jfr anförda privilegier §§ 28, 29, 42 samt fullmakt för ståthållarne Broder Andersson, Bo Ribbing och Carl Bonde att förhandla med menige bergsmännen om afträdande af alla hamrar och osmundssmedjor, dat. 12 Maj 1625, och för Carl Bonde såsom Järnkompaniets föreståndare att i dess tjänst antaga smeder och smedsdrängar, dat. 1 Juni 1625. Riksregistraturet.

Directoress syness vell velia vara tre, effter Bergslagen ehr vit belegen, om en blifuer mestedels her i Stocholm.

Den andre drager kring i Bergslagen och förfarer, om bochållarena med tackejerness inkiöp handla retuist, och hos hamermesterna samaledes förfarar om alla legenheter, som förfalla kan.

Den tredie han måste ressa ut åt Håland, Frankerike, Engeland 'och i dee små stederna utmed Östersiön och skafua affnemere på alle dee perseller, som då tillsmedias kan.

Generallboghålare, som håller bokan och hafuer peningarna hender emelom och försender till Bergslagen och hamermestaren.

Sedan måste en vara i huar stad, som håller regningh med hamermestaren och fordrar jernet aff dem effter den lengd, som dem blifuer tillsent från de bochållare, som ere i Bergslagen, och få dee bochållare mera omack, som i siöstederna ere, en dee som i Bergslagen, ty det blifuer till det ringast 10 stenger aff huart skieppund, som han måste hålla boch på*).

I Vesteråss en, som an[amm]ar alt det jern, som komer från g[amle] Noreberg och Besbergslagen, huilket sig kan belöpe effter förslagit........ 7000 skiepp.

I Kiöpingh en, som anammar alt det jern, som kommer från Grenge, Norebierkie, Södreberkie, Skienskattaberg och några hytter fron Norebergh, som belöper effter förslagit .... 6240 skiepp.

I Arboga en, som anammar allt det jern, som kommer från Noraskogar, Lindessåss, Ramzbergh, som löper effter förslagit tackejern........ 15000 skiepp.

En i Broo i Vermeland, som anammar alt det jern, som kommer från Philipsta, huilket han sedan skall senda tijll Brette. Löper effter förslagit........ 6000 skieppund.

En i Brette, som det anammar och skafuar öfuer Edet och tijll Giötteborgh.

Så en i Giöteborgh, som det förselier effter den priss, som honom befallat blifuer.

I Stocholm en, som bredeved boghållaren det håller lengd på, effter bochållaren det intte hinner ensamen at giöra.

Hellesta och Vånga, effter M. Vellam mest smediger ut alt det jern, som der faller, kan han det och vell förselia, effter man hafuer lengd på summan aff den bochållaren, som jernet upkiöper........ 5000 skieppund.

---

*) Jfr anförda privilegier §§ 2—4, 19.

Huad som bleck och stålltråd anlangar, finness inte segare jern en det, som blifuer giort aff Grengess nyberg-mallm, ner som han blifuer smelt igiönom Renneuerkes-unng[n]. Och finness god legenhet till at byggia bruket inte långt från bergit ved en siö, som heter Jörken [ↄ: Hörken], der åhn begiynness, som faller åt Lindessåss och sedan åt Arboga, och ehr ungefer 4 mill från Ramzhyta, som måste giörass en vegh. Från Ramzberg ehr vegen god tijll Arboga; der ehr och skog nogh både till koll och ved. Jag menar, at it skieppund bleck kan kosta 80 dall. skieppundet, tråd effter som han ehr gran tijll och groff, och der det kommer i en sådan priss, så kan det vell löna forlönnan. Jag mennar, at 10 elle[r] 12000 daller skulle man kunna begynnat med, och man finge dee koll och ved, som aff neste sogner derkring böra utgiöra[s]. Ved grufvan behöfues ingen bögningh.

---

2. (*Egenhändigt.*) Utlåtande om Bergsamtet. (Hösten 1636? *)

Bergsamtets personal: generalgubernator, en af kammarråden, en adlig assessor, en generalbergmästare, en generalbergskrifvare. Deras medhjälpare: bergmästaren i Järnbergslagen och konstmästarne vid Koppar- och Salberget. Om nya silfver- och kopparstreck, svafvel- och järnbruk, skydd för skogen invid bruken, förbud mot nya hamrar i bergslagerna, nya bergsordningar, undervisning för gruf- och bruksfolket, byggnader i grufvorna.

Effter H. M. min nådige Dråtning samt regeringen haffua för gåt funnet at låta upretta it bergamt, H. M:tz och Crononess bergbruck derigiönom måte deste betre i verket stellas och fort drifuas, och syness dessa efftersкreffna personer dertill behöfuas.

Först förårdnas en generallgubernator, sosom altid kan för H. M:t och Regeringen alla dee saker, som berguerken kunna drifuas med, huad då helst dhe [äro], alltid fordra och dess umstendigheter altid tillkiennagifua och resulutcion [!] på taga.

Den andre en aff Camerådit, som bredeved honom uptaga alla rekenskaper och regninger för brucken samt för Dalla, Vesmannaland och Nerikie med Vermeland, utij huielka lanzender dee prin-

---

*) Jfr rådsprotokollen för 18 Aug., 29 Nov. 1636, tryckta i *Svenska riksrådets protokoll*, VI, sid. 557, 766.

sepaleste berguerken ere belegna, sosom och i tijd giöra alla förordninger dertill, först till dem, som aff Kronan brukas, och sedan aff dee andras förleggiare, at dee i tijd måge veta, huad som bruket fordrar.

Den tredie en edellman, som man [kan skicka] tijll nyia upfunna eller andra, der så behöfues, dem at besegtiga, sosom och at han kan ret få förfarenhetan om alla dess saker, och ner så sedan behöffdes, kunne vell hella amtet dit förresa, och på det at, om någon döde, man då hade en at setia i staden igen.

Den fierde en generallbergmestare, som mestedels bliffuer uppe i bergslagerna, synerligen Kopparberg och Sallebergit, der som dee störste grufuerna ere, dedan han alltid kunne gubernatoren veta låta om alla dee saker, som aff nöden kunne förrefalla och han behöffde dee andras råd i sakan.

Den femte en generallbergskrifuare, som årligen upskrifuer alla grufuer, dee gamla, huru som dee sigh forandra, dee nyia, om dee sig förmera eller afftaga, och det skall han giöra i alla bergslager, såvell i jern- som andra metallegrufuer, och årligen en bock inlegia i den ort och stelle, som det amtet kan bliffua it rum i Camaren tilldelat. Alla gamla prefuelegier så vell som nyia skall han och skaffua copier aff och alt i Camaren inlefuerera.

Så står då hella Bergamtet i fem personner. Dee fem dee taga sedan sig till hielp bergmestaren i Jernbergslagen och konstemestarena ved Koppar- och Salebergit, ner som dee något velia rådslå, som deras ämbete angår.

Bergmestaren i Jernbergslagen, hans embete står mest derutaf, at han håller hand öffuer H. M:tz giorde for dem bergzårdningh, sedan at han haffuer flitigt inseande på alla blåsninger, at H. M:t må skie ret aff dem med deras tiendejern, aldenstund han vet, huad för slag malm som till huar hyta kommer och huad han giffuer till jern om dygnet och huru många dyng[n] som dee blåsa, deraff han och kan strax veta, huad som tienden löper.

Der som nu några silffuerstreck funess eller dee, som nys fundna ere, och ner som dee ere proberade och ransakade och rådsamt funnet, at der måte vägas på och see, huad Gud vijll gifua; vijll Cronan det giöra, så förskafua gubernatoren och Camerådit, huad som dertill vijll behöfuas. Kunna dee komma andra dertill, så kan man med dem acordera, huad som dee för huar mark lödie haffua skolla och för huart skieppund bly, om så ehr, at Cronan hon det begerar, och så laga, at det [förses] med hyter, boguerken och huad mera, som dertill vijll vara aff nödan.

Der som och nyia kopparstreck kunna finnas, som man haffuer förhopning om at dee sig vidga velia, till dem syness best, at man strax handlade med kiöpmen eller andra, som medell hafua, at dee dem förleggia, och så med dem handla om huad frijhet som dee på bruket haffua skolla, och om dee icke sielffua måge vara sin koppar mectige, effter som [man] då med dem sluta kan, och om man en skulle på Kronones umkos[t]nat upsetia hyta och mera, som dertill kan behöffuas, effter frijhetzåren hafua sama prefuelegium, som andra kopparbergzmen kunna få.

Der som suafuelbruck finas, fölier gement och vijcter eld [ɔ: victriol] med allun och rödferga. På huad set som dee brukass skolla, derom varder Bergamtet sorg fore dragandes, alt effter som orten och stellet kunna vara belegne, der som det funnett varder.

Der som några nyia jernbruck kunne finnas, at man dertill giorde sin flit, at dee måge blifua bögde, så at Kronan deraff kunne bekomma tull och tiende och dee med prefueleger bliffua försorgde, som andra sådanna nu haffua. Ehr det och så, at någen prifuat person vijll byggia något ny bruck alena, så kan det och effter en bilig acord skie, ner Cronan sijn tull bekommer.

Galmeij at upsökia måste Bergämbetit och hafua omsorg om och sig dee personer dertill förskaffua, som sigh derpå förstå.

Dee måste sig och om beflita, at der som legenhetan så medgiffuer, at vatukonster utij grufuerna byggiass måte, och dertill skaffua med berzmennas tillhielp, huad som dertill behöfuess.

Amtet måste och haffua i act, at icke [sker], som hertill skiet ehr, och i tid gifua H. M. derom tillkienna, at icke Finnar eller andra blifuer tillåtit at suedia och hugga inpå bruken skogen bort, sosom hertill alt för möket skiet ehr, at der måtte giöras en order i, huru ner som någon brucken hugge må, fast det en vore hans egen skateskogh.

Det minsta som man kan, så måste icke tillåtas at byggia hamrar uppe i bergslagerna, effter dee med deras smedning förhindra blåssningerna och Kronan mijster derigiönom både tullen och tiendejernet, men nedanför Bergslagen vara det frijt efflerlåtit båd[e] Stocholms- och Giöteborg-borna så vell som upstederna at bygia i Kronans och skate-strömar och gifua Kronan sin hamarskat, ner som deras frijhet[s]åhr ute ehre.

Utij dee bergslager, som ennu inga bergårdninger ehre, dem måste dee meddellas, på det dee måge haffua något at gåå effter, på det grufuerna icke måge blifua förbrende, sosom myket hertill skiet ehr.

Bergämbetet måste och låta lera dem, som [förestå] vatukonstena, boguerken, vijndar och mera, som dertill hörar, sådana at ved mact hålla och aff nyia byggia, och ner som man dem her mest lert haffuer, at man då dem förskickar utrikess till at bese andra berguerk och konster, dermed dee sedan her hemma betre kunna andra vijsa och lera.

För alla andra embetzmen, som ere sijlffuersmeltare, drifuare, vaskare, bokare, stijgare, sådana måste nu dageligen till-leras, effter dee reda fatas, så man dee orter, som sölffuer på finnas, med folck kan försöria.

Kopparsmeltare och dess bruck-embetzmen kan man någerlunda en komma till reta med, dog måste alt det och i tid förekommase.

I jernbergslagerna måste man gerna drifua dee Suenska masemestarena dertill, at dee lerde blåsa på det Franska setet, huielka så stella deras hyta, at dee i 20 och 24 veker blåsa i en ungh[n], alt i en blåzning, men dee Suenska i 4 och 6, ja högst 9 veker, och det skatta dee högt.

För alla embetzmen i gemen, synerligen masemestare, hamarsmeder, så vell fremande som inlendske, måste vara en årdning giord, som dee alla måste reta sig effter, synerligen at ingen må giffua dem mera en den andra och icke hellers tubba den ene den andras folck, som nu möket skier.

Huad som nu för arbete vijll vara aff nöden i grufuerna med stållar och skagctedrifuande [och] anndra stora bögningar, det måste alt aff Bergzamtet besess och rådslås, om det skie skall eller icke, och hua[d] umkos[t]nat, som dertill vijl behöfuas.

Några reser om åhret moste gubernatoren och sielff bese alla verken, på det han kan deste betre döma om alla sakar, ner som dee för honom komma.

Om icke en kamererare skulle vara, som alla dessa saker i hender haffua skulle, sosom och dee lanzböker, som hertill hörer och böra aff dem öffuersess, oanset der och myket annat finness utij.

Huad nu sielfua fulmactan angår, anten alla skolla vara begripna i en eller och huar haffua en serdeless, det hemsteller man och tiens[t]ligen till Regeringen*).

*) Regeringens fullmakt för General-Bergsamptet samt memorial för dess gubernator (Carl Bonde) och assessorer äro daterade 14 Febr. 1687 och finnas i Riksregistraturet.

8. Relation af Carl Bonde om hans verksamhet i kronans tjänst.

Kårt relation för Hans Exselentie Grefue Magnus Delagardii om den ringa, dog skyldige tienst, som jag hafuer giort hoss sallig K. Karl och saligh K. Gustaf från min ungdum*).

1595. Då blef jagh i Suderkiöping[s] herredag salig K. Carl[s] cammardreng.

1596 i Martii månat så bleff H. F. N. Hertig Johans förstijna**) föd på Öreb[r]o och der crisnat.

1597 stod Arboga herredag, och då kom rixadmirallen Per Stulpe [och] Samuell Nijlsonn utur Franckeriket.

Sama åhr drogh K. Carl mot hösten till Finland och tog in Åbo slåt från gamle H. Clas Flemingh.

Sama åhr, men [ɔ: medan] H. K. M:t var der, bleff Drotning Gunell död och Förstijna[n] å[f] Mekelborg***), och Hertigh Gustaf af Sasen sköt sig i knet och dog deraff, och begrofues alla 3 likan i Upsala 1598 i Januarii månat.

I samma månat sende K. Carl mig åt Tys[k]land med en, [som] het Jöran Bla[n]ck; huielcken kom in i landet igen sama åhr

---

*) Anledningen till denna relations tillkomst är icke bekant. Ej heller tidpunkten därför låter sig med säkerhet bestämmas. Före år 1647 torde berättelsen dock icke vara uppsatt, eftersom C. B. titulerar grefve Magnus »Hans Excellens», hvilket knappast kan hafva kommit i fråga före dennes utnämning till riksråd. Från slutet af detta år föreligga (i De la Gardieska saml., Riksarkivet) ett par bref från C. B. till grefve Magnus, hvilka tyda på nära förbindelser mellan dem. I det ena, af 28 Nov. säger sig den förre sända förslaget på bergsstaten och ber grefve Magnus hos H. K. M:t ursäkta, att han ej tillbörligen kan sköta sin tjänst. En sådan anhållan är också inflickad i relationen (se nedan sid. 150). Med det andra brefvet, af 28 Dec., öfverlämnas »ett kort förslag» — innehållet nämnes icke —, hvarjämte C. B. anhåller om ett personligt besök, emedan han har något »nödvändigt» att tala med grefve Magnus om Det förefaller ej osannolikt, att relationen tillkommit i sammanhang med dessa förbindelser och före de la Gardies afresa till Tyskland på sommaren 1648. En möjlighet är, att med det »korta förslag», som omtalas i brefvet af 28 Dec., just afses denna relation.

**) Maria Elisabet, Karl IX:s dotter.

***) Elisabet, Gustaf I:s dotter, enka efter hertig Christofer af Mecklenburg.

om juletijd, sedan han förnam, at H. K. M. let utgå breff, at alla af adell, som utrikes vore, skulle komma in igen, på det H. K. M. måte veta, huem som honom vijle tiena; altenstund slaget ved Linkiöping var då ståt och han vijlle veta, huem han skulle setia tro till.

1599 stod en herredag i Jönekiöpin[g] i Januarii. Derfrån drog H. K. M. til Calmar och tog det in från en Pålens-herre, Beckus benemd, som det på K[onungen] i Pålandz vegna inne hade, och då förde jag s[alig] K. Carl[s] harnisk.

Sama åhr mot hösten drog H. K. M. til Finland och slogx med Finna i S. Marten[s] soken och förfuldee dem in till Somar soken, 8 mill, och då ret[ir]erade sig Axsell Kurck och Casper Tisenhusen till Vijborg, och H. K. M. drogh sedan till Helsingefårs och dedan siöuegen till Vijborg och tog först in staden och sedan slåtit med acord på nåder och onåder. Och då blef Axsel Kurck fången med Casper Tijsenhusen och några flere af adell, deraf några blefvo ret[t]ade och deras hufuet satte öfuer Carie porten i Viborg.

Imedlertid togs Abo slåt in och Arfue Erickson til fånge och Johan Fleming, som och då blef ret[t]at i Åbo stad.

Derefter rycte H. M. seut på hösten hem till Sueriet.

1600 stod Lindkiöping[s] herredagh, och sama åhr om såmaren rycte H. M. till Liefland, till Refuell.

1601 så togh K. Carl Her Abram Erickson och mijg och Ba[l]ser Verensten och sate K. Gustaff Adolff till camerjunckrar och Bernt Mörner til hoffmestare, ner som H. K. M. K. Gustaff var på 7 åhret. Baltsar Verensten blef ved Vijsiö i Danemarck borta.

Och ner som H. K. M. då kom hem, så gaff han H. Abram Erickson och mig loff at draga åt Frankeriket, 1603 om hösten, och vij komo igen 1606 om våren och fingge vår gamla plaz igen hoss K. Gustaf för camerjunckrar.

Imedlertijd måste jag altid vara med K. Carl i proberecamaren, der jag först lerdee probera och at blifua berzman, altenstund jag altid hade sådana saker för hender och hade mit exsersit[i]um derutij.

1607 efte[r] K. Carl[s] kröning, som stod om våren, och om hösten bleff jag förårnat til stotholare ved Koparberget. Och då var 36 par, bergmen, som hade dell i grufvan, och 1623, ner som jag kom dedan, var 76 par; så förögtes till 40 par, huilket ögte en tijmelig [ɔ: temlig] påst till på grufueafrat, som en i dena dag utgiefues.

1614 så fick jag Salebergit, Vesterås med hela Vesmannuland at vara ståthålare öfuer, och 1617 blef jag cameråd med. Huad besuer och omack mig hengde på halsen, kan huar erlig man döma aff; dog [har jag] likevell alt gåt vell igiönom, såsom min[e] landzböker skolla utvijssa.

1624 så sate H. K. M. mig till Jönekiöping för dee bögninger skull, såsom H. K. M. der vijlle hafua upbygde

1625 så tog H. K. M. mig dedan och sate mig til Director i det stora K[oppar] Companiet, och sögtes dermed och at få alt jernet i sama companiet, huartill myntet i Arboga bleff bygt, och så alla factorien Companiet tilslagne, huielka dem man i 7 månader brukade och lefuererade i amunition för 80000 rixdaller. Derföre det såge några, som gerna vijlle hafua det feta, som dee mente Companiet at få: låfuade H. K. M. stora magasinhuss at byggia på Skiepzholmen, så at huad H. K. M. toge der ut, så skule endåå vara geuer till 15000 beholdna, och deta skiede om våren, ner som H. K. M. drog til Prysen.

Om hösten, sama åhr H. K. M. kom hem igen, så komo sama kararna och finge Kopparcompaniet i sina hender lika som factorien om våren. Så låg då det skiöna Companiet omkull, som med stort besver hade ihopabract it kosteliget capitall. Vore önskande, at det en stode i flor, H. K. M. och federnezlanden nu i denna tidan tijl en merckelig styrkia.

Ner det då var endat, så sate H. K. M. mig til Örebro 1628 och bergslagerna derunder med nådig befalning at persuadera folck till at byggia hamrar, på det man måte en gångh practecera, at al osmonen måte smedias i stongejern, som i landet giordes. Huru monga hamrar som jag i Vermeland och dess bergslagh let byggia och öfuertalte kiöpmen at byggia samt masugna[r], det skall lengdan utvijssa, så at på dee orter mest alt osmonen bleff upsmed.

1632, litet förra en H. K. M. salig blef döder, så blef jag då overdig med flere kalad af H. K. M. till rådzembetit, derutij jag den 3 Februarij 1633 bleff af rixsen[s] råd med dee andra goda herrar kallat, derutij jag efter min skyldighet alt sedan tient haffuer; men nu velia intet krafterna mera tillseia at giöra sin tienst tillfyllest. Beder för den skull E. Exselensie tiennligen, at E. Exselentie vijlle migh hoss H. K. M. i besta måtan ihugkoma, at jag icke kan såå giöra min tienst, som jag gerna vijlle.

Ner som jag då kom i rådet 1633, så förårnade mig regeringen i Camaren, och alti[d] vijseterade jag bergslagerna efter regeringen[s] befalninger.

1637 in Januarii blef då Bergämbetit stadgat, och då i begynelsen var så fatigt, så man nödgades till at taga af andra H. M[:s] renter til at lönna dess betienta med, unnantagandes migh och [en] benemdh Sigerot [och] Griesback [i] proberecammaren, som förra hade vår lön, utan till vatukonster[s] förferdigande [i] Jernberglagen, bergmestare med flere, som deras lön hafua skall.

Men huru som det ehr tilltagit åhr från åhr och verkan hafua sig förmerat och soma [ɔ: somliga] afftagit, finnes alt god beskied om i Bergämbetit.

Först Sallebergit, som aldrig ehr til at giöra något vijst förslag på, och huad det kostat hafuer för[e] Bergämbetens tid och sedan med, det utvijsa regningerna.

Stora Kopparberget[s] regninger utvisa och, huru det för stora fall skull, som i grufvan sket ere, huad som derpå kåstat ehr, dog likevell mest hafuer giefuet sin suma efter staten årligen och suma [ɔ: somliga] åhr öfuer.

Jern er utskiepat, förra en Bergembetet sates, höxst 37000, ja 40000 högx[t]; sedan ögtes på 60000 och 80000, och på it åhr var 150000, som utskiepa[de]s. Suafuell var på 500—600 skieppund, och en mest ehr derved. För folkelössa skull kune intet högre giöras, derföre H. M. nu hafuer måst förårdna 30 knecter dit til arbetes.

Vijtrijollen kom intet heller lenger en på 5[00] eller 600 skieppund om året.

Hellefors bruk ehr förpactat med Löfåsen och Garpebergit till vijssa personer.

Egenhändigt koncept bland Biographica, Riksarkivet; tydligen ofullbordadt eller ofullständigt.

CHRISTER BONDES

BREF

TILL

RIKSKANSLEREN

AXEL OXENSTIERNA

1636—1653

1. (*Egenhändigt.*) **Upsala den 6 November 1636.**

Erik Oxenstierna, Gustaf och Christer Bonde i Upsala. De åhöra professorernas examinationer på sommarens föreläsningar*).

Salutem et fœlicia qvævis illustrissimo et generosissimo meo avunculo humiliter exopto, meamque humilimam observantiam subiectissimo animo defero.

Illustrissime ac generosissime Domine avuncule, fautor humili observantia semper colende. Qvod audeam illustri meo avunculo litteras dare, facit admonitio, qva illustris meus avunculus me et fratrem meum in ipso abitu ad scribendum excitavit. Gratias ago Deo omnipotenti, qvod frater Ericus Oxenstierna, Gustavus et ego bona sumus valetudine; det Deus, ut illustrissimi avunculi incolumitatem semper audire possimus. Qvæ hoc tempore scribam non satis mihi occurunt. Hac septimana professores examinant, qvod discipulis suis per æstatem publice proposuerunt. Examini qvotidie intersumus, ut aliqvid, qvod nobis ex usu sit, ex varia ista repetitione haurire possimus. Humiliter peto, ut illust. avunculus meas has exiguas litteras boni consulat, qvod eum facturum spero; cum tempore et occasione longiores et ornatiores dabo. Postremo humiliter peto, ut illustris meus avunculus solita gratia et amore me complecti velit; ego omni officio et observantia illust. meum avunculum qvamdiu vixero humilime colam. Deus omnipotens Dominum avunculum diu feliciterque conservet. Datum Upsaliæ 6 Novembris anno 1636.

Illustrissimi avunculi
humilimus nepos
Christiernus Bonde.

---

*) Jfr Carl Bondes bref till A. O. af 19 Aug. 1633, 11 Mars, 17 April 1634, ofvan sid. 76—79.

Utanskrift: Illustrissimo et generosissimo Domino, Domino Axelio Oxenstierna, L. B. in Kimitho, Domino in Fiholm et Tijdöön, eqviti aurato, S. R. M:tis tutori, Regni Sueciæ Administratori, Senatori et Cancellario, ad exercitum in Germania legato, Evangelici fœderis directori Generali, Judici Provinciali Bothniæ occidentalis, avunculo meo charissimo, officiosissime.

---

2. (*Egenhändigt.*) **Oxford den 6 Februari 1639*).**

Åberopar ett föregående bref angående resan till England. Vistas nu (jämte brodern Gustaf Bonde) i Oxford.

Illustrissime Domine avuncule.

Ut debitæ gratitudinis notam aliqvam declararem, mearum ratus sum esse partium, illust. D:no avunculo litteras, obseqvii testes et conditionis, nuncios dare, qvæ licet solvendo non sint, animum tamen illust:mo D:ni avunculi nomini dicatissimum demonstrabunt. Qvemadmodum rebus immensis haud raro verba deesse solent, ita maxima beneficia ab illust. D:no avunculo in me familiamque meam conlata dignis encomiis deprædicare neqveo. Cum enim apud animum proposuero, ut salutem meam promovet, ut consiliis, ut nummorum erogatione paternas curas suffulcit, non modo metus me invadit nil adstrui posse, sed et cumulo detrahi. Partes itaque meas attentans viribus impares, pictores imitor, qvi velo adumbrant, qvod penicillo comprendere posse desperant, unicum idcirco tenuitati meæ effugium video, plusqvam paternis illust. D:ni avunculi monitis pro viribus morem gerere, ut vitæ, studiorum ac peregrinationis messem aliqvando gratam metere liceat. Successum itineris nostri in Angliam, cum ex prioribus litteris D:no avunculo datis, tum ex charissimo patre innotuisse arbitror, qvocirca jam repetere pretium non existimavi; hoc tantum addere libet, nos Oxoniæ incolumes ac valetudine desiderata vivere. Deus hunc rerum nostrarum statum proroget et illust. D:ni avunculi, parentum charissimorum omniumque, qvibus observantia et grata memoria obstricti sumus, salutem et fœlicem successum clementer largiatur. Vereor, ne litteris justo prolixioribus illust. D:no avunculo, maximis Reipub. negociis operanti, tædium pariam; id unicum humilime rogito, ut illustriss. D:nus avunculus

---

*) Jfr Carl Bondes bref till A. O. af 13 Juli 1638, ofvan sid. 92.

favorem pristinum continuare velit, patremque charissimum admonere, ut sumptibus necessariis, qvibus cœptum iter ad optatum portum perducere qveam, non parcat. In id unicum incumbam sedulo, ne charissimi parentis degener filius videar, utque illust. D:nus parens me non modo nominis ac fortunarum, sed etiam decoris aviti ac laudum hæredem nactus esse videatur. Deum desuper demissa voce precor, ut illust. D:num avunculum cum omnibus suis nobis ac patriæ diu servet incolumem. Dab. Oxoniæ anno 1639 6 Februarii.

Illust:mi D:ni avunculi
humilimus cliens
Christiernus Bonde.

---

3. (*Egenhändigt.*) **Leyden den 19 September 1639.**

Leydens universitet mera tillgängligt för främlingar än de engelska, men lefnadskostnaderna nästan dubbelt så dryga som i England. Närmare underrättelser skola meddelas af Ausius.

Illustrissime D:ne avuncule.

Mensis est vel qvod excurrit, ex qvo fœlici navigatione ac optimo successu itineris Hollandiæ solum vidi, prospera valetudine semper cum toto comitatu gavisus, qvo nomine laudem Deo sempiternam debeo. Gaudium meum ex fœlici rerum mearum cursu valde minuunt, imo fere annihilant tristia, qvæ nuper ad aures meas pervenerunt, de adversa illust. D:ni avunculi valetudine, qvod doleo, et qvotidie pro incolumitate pristina vota suscipio. Quod rationem vitæ nostræ et academiam hanc, in qva vivimus, attinet, qvantum adhuc cognovi melius hic peregrinis videtur prospectum qvam in Anglia. Lectiones publicæ habentur omnibus diebus in unaqvaque facultate, ad qvas omnibus promiscuus patet aditus. Anglicæ vero academiæ magis indigenis usui sunt, in collegia enim raro admittuntur peregrini, extra illa autem non magnum studiorum adiumentum, excepta bibliotheca, nam publicæ lectiones sunt raræ, disputationes rariores. Dominus Spiringius commendationem D:no Heinsio dandam nobis dedit, qva oblata humaniter

et amice D:nus Heinsius nos excœpit suaque officia omni modo pollicitus est. Pretio etiam multo minori in Anglia vivitur, fere huius dimidio; hic omnia care distrahuntur, cara exercitia, cara vestimenta etc. Diutius illust. Dominum avunculum hac tenui rerum vilium relatione detinere nefas duxi, unicum et ultimum addam, sc. promissionem devotæ ac filialis obedientiæ, qvam pro immensis illust. D:ni avunculi beneficiis cum vitæ termino servare conabor. Ulteriorem rerum mearum relationem habebit illust. D:nus avunculus ab Ausio, studiorum nostrorum directore, qvi heri Roterodamum ivit, ut res qvasdam nostras procuraret. Deus omnipotens *etc.* Datæ Lugduni anno 1639 19 Septembris.

Illust. D:num avunculum
humiliter colens
Christiernus Bonde.

---

4. (*Egenhändigt.*) **Sala den 18 Februari 1644.**

Har jämte fadern verkställt rotering i bergslagerna. Där råder penningbrist, emedan järnet med anledning af kriget sjunkit i pris nästan till hälften, men bruken stå i sitt flor, och Sala grufva ger god malm. Svårigheter att hålla grufvan fri från vatten. Penningar måste sändas till folkets aflöning.

Högtelskade Käre Moderbroder. Min ödmiuke och sonlige helsan medh Gudh alzmechtigh nu och altid. Therhoos läter jagh min Käre Morbroder förnimma, att jagh efter min afreesan ifrån Stockholm, något för helgen, drogh strax hijt till Sahleberget, och hade väl tå tenkt att avisera min K. Morbroder om thess tillstånd, hvar jagh icke hade veetat öfverbergmestaren Grijsbach, som tå medh största flijt thetta bruket förestodh, altidh medh sina breef thet noghsampt kunnight göra, hvarföre hölt jagh höghnödigt utan något drögzmåål migh neder åth andra bergslagerne begifva, ther strax medh min käre Herr Fader, efter Hennes Maiestets nådige befalningh, bergzmennerne sampt alla, som i bergzlagerne sigh uppeholla, uthi vissa rotar att settia och ordounnera, som nu uthan tvifvel af min käre Herr Faders breef min Käre Moderbroder kan

vara kunnogt*); hvarifrån vij strax drogo till Helleforsen att bestella alt hvadh som till bruksens fortsettiande kunde vara nödight, såsom och förfara, huru medh alla saker tillstodh, efter thet att folcket uthi then landzorten tå något voro häpne blifne aff thet hastiga och grundlösa rychtet om the Danskas infall uthur Norige. Och hade jagh tå väl tenckt att läta min K. Moderbroder the orters tillstånd förnimma, om jagh icke strax åter therifrån hade ärnat migh hijt till Sahleberget, efter att öfverste-bergmestaren var bortreest, och att jagh nu kunde heller een gång än eliest fleera min K. Morbroder medh min skrifvelse molestera.

Vidh Helleforsen står, Gudh skee lof, väl till. Malmen i grufvorna hafver väl uppå några veekor varit ringa, men [är] nu åter igän kommen. Vatn, vedh och kohl ähr nogh i förrådh, att ther ingen flijt heller möda eij heller några materialier feelar. Gudh nådeligen vårt arbete velsigne. Eliest i bergzlagerne ähr stoor nödh efter penningar, efter thet att jernet af ingom begäres, och ähr stoorligen kommet i vanvördningh. Och gälde jernet i Januario inthet meera än till tolf daler kopparmynt högst, skeppund stångejern, som tillförende ordinarie plägar gälda 24 heller ther när. Ty folcket och köpmennen blefve så hastigt förskreckte, efter att rychtet af någon fiendtligheet och sielfva kriget kom alt i een gång. Sedan hafver thet åter något begynt stiga, efter såsom kunnigt bleef, att våra hafva haft någon success. Bruken gå icke thess mindre i sitt högsta floor, alla uthi godh förhopning, att thet vill blifva nogot bettre Hvad thenna orten vidhkommer, tå gifver grufvan een mechta godh malm, rijk så väl i bly som i sölfver. Och ähr här ingen nödh uppå vedh och kohl, uthan theruppå ett gott förrådh, men vatn tryter för mycket, att konsten inthet uppå een long tidh hafver kunnat gå, uthan moste vatnet uthur grufvan hollas medh vindekörning, hvilcket mycket olägligit faller. Ther begynner och tryta vatn till hyttorna, ty i höstas var ingen floodh, som tillförende skee plägar, att alla dammar pläga blifva fulla. Men nu förhoppas man åter snart hielp, när våren vill komma. Eliest kan vij inthet bryta i grufvan meera än i Badhstugu-orten (eliest Maakelösen). The andra ortar, såsom Nya Sandrymningen och Nya Konungzrymningen, ther vij i förgångne sommar funno gambla boten igän, stå alla fulla medh vatn, efter thet att konsten inthet kan gå; hvar thet icke vore,

---

*) K. M:t till Carl Bonde om roteringen den 22 Jan. 1644, Riksregistraturet; Carl Bonde till A. O. den 20 Mars, ofvan sid. 118.

skulle väl meera sölfver i thessa nästförgångne månader vara tillvärkat, ändoch att temeligit sölfver hafver här giordts uthur Makelösen, som gifver een mycket godh malm.

Här står och een stoor klagan af fålcket efter penningar, efter thet att alt sölfver, som ähr tillvärkat i Decembri och Januario, ähr alt tagit i Stockholm till Camaren och ingentingh kommit hijt tillbaka igän, att rootekarlarna, som göra sölf och selia till Croonan, heller och thet folcket, som hafva sin månadslöön, kunda blifva betalade medh. Och thet ähr allsamman sådant folck, som inthet annat medel veeta till födan, uthan thet the om dagen kunda förtiena, thet förtäres om aftonen, att hvar icke penningar kunda komma snart, så varder bruket lidandes stoor nödh. Jagh hafver talat medh inspectoren Erich Hanson; tå säger han, att thet folcket, som få månadslöön, meenar han sigh någorlunda kunda contentera för Januarii månat, men the, som selia sölf, kunda inthet få, hvarföre afskreckias the mycket att arbeta, och finnes een stor afsaknat i thet the pläga tillförende göra. För Februarii månat veet han inthet medel, hvarföre begäres ödmiukeligen, att thee penningar, som nu härnäst myntas kunda af thet sölfver, som medh nästa post kommer, måtte komma hijt, att thet fattiga folcket måtte fåå någon hielp.

Meera nu i hastigheet att skrifva veet jagh nu inthet, uthan sender här bijfogat een underrettelse om diupheeten och tillståndet af grufvorna och stollen vidh Helleforsen*). Och beder ödmiukeligen, min K. Morbroder teckes alltidh, så härefter som härtill, vara min största befodrare och gynnare, och befaller *etc.* Och recommenderar min K. Morbroder *etc.*

sin ödmiuke och underdånige systerson
Christer Bonde mp.

Hastigt af Sahla stadh then 18 Februari Anno 1644.

Utanskrift: A Monseigneur, Seigneur Axel Oxenstierna de Fljholm etc., Grand Chancelier du Royeaume de Suede, mon tres honoré oncle, Stockholm, tres humblement.

*) Ej anträffad.

5. (*Egenhändigt.*) **Ekeberg den 20 Juli 1644*).**

Det utskrifna folket från Östergötland, Södermanland och Carl Bondes ståthållaredöme mönstradt och utrustadt; det har nu afmarscherat. Hellefors' och Nya Kopparbergs grufvor rikt gifvande. Kungsgården i Nora, där Chr. B. skall residera såsom landshöfding, nalkas sin fullbordan.

Högtälskade K. Morbroder. Näst min ödmiuke och sonlige helsan låter jagh min K. Morbroder förnimma, att thet (efter H:nes Maiestets, vår alldranådigeste Drotnings sampt then höge Konunglige Regerningens min k. fader och migh gifne fullmacht) nyligen uthskrefne bergzfolck så väl i Östergiötland och Södermanneland, såsom i min k. faders ståthollaredöme, nu väl äre genom mönstringen passerade, alla samman medh nya kläder, penningar och kost väl försedde. Gudh gifve them vidare lycka. Thet folcket vidh grafvan medh quartermestaren Anders Siggeson äre och sin koos. Alenast timberkarlarne gaf Hans Excellens Rixdrotzen sielf lof att draga tillbaka igen. Huru mycket thetta folcket altihopa är, varder min K. Morbroder bettre förnimmandes af min k. faders breef såsom och af rullarna. Hans Excellents Rixdrotzen marcherade bort i onsdaghs om aftonen, som var then 17 Julii. Gudh gifvee honom och alt hans medhfölie mycken lycka och seger.

Eliest hvadh Bergzlagen sampt Hellefors bruuk vidhkommer, är thet alt vidh ett önskeliget tillstånd. Grufvorna gifva vidh Helleforsen een kosteligh malm, och hyttorna gå alt fort. För tree vekor sedan, heller hvad mera heller mindre kan vara, sendes upp 180 mark silfver, hvilcket alt i Cammaren qvar bleef, och nu innan några dagar meenar jagh, att vij skola få vidh pass 200 mark ferdiga. Stollen är reda 21 clafter in i berget, och synes här och ther smala streck medh malm, men inthet så, att man kan medh alfvar säia utaf; Gudh gifve vidare sin välsignelse. Grufvan vidh Nya Kopparberget är nu så godh, att hoon för thetta aldrigh hafver varit, sedan ther begyntes något bruuk, och bergmestaren Harald Olufson säger, att han menar ther skola tillverkas een godh deel mera i år än för thetta någon gång skedt är.

Meera utaf någon synnerligh importance att skrifva thenne gongen veet jagh inthet, utan att the Hollendske embassadeurer

*) Af 29 Juni föreligger ett inbjudningsbref till A. O., dat. Hjälmarsberg, att stå fadder vid Chr. B:s sons dop.

drogo här igenom Örebroo i dagh. Jagh beder alenast ödmiukeligen, att min K. Morbroder ville altidh blifva migh gunstigh och bevågen och så härefter som härtill fauorisera migh och venda min sak till thet besta. Jagh låter nu drifva på konungsbygningen vidh Nora medh största flijt. Så snart som ther kan någorlunda blifva färdight, vill jagh efter then befalningh, som migh af H:nes M:stet sampt then Konungzlige Regerning gifvin är, blifva ther residerandes. Jagh låter icke förthenskuld nu i medlertidh att reesa tijt upp och uthretta, hvadh som nödigt vara kan. Jagh skall medh Gudz hielp beflita migh om således att acquittera migh af min debvoir, att jagh för Gudh och hvar erligh man vill vara betänckt att svaara. Jagh befaller härmedh min K. Morbroder *etc.* Hastigt af Ekeberg then 20 Julii 1644.

Min käre Morbroders
ödmiuke och lydige systerson
Christer Bonde mp.

Min käre fader och moder låta fliteligen och tiensteligen helsa min K. Morbroder, och skulle väl farkier hafva skrifvit min K. Morbroder till, men han hafver fått ont i sina fötter, hvarföre han och i fredags var förorsakat att draga heem till Ekeberg.

---

6. (*Egenhändigt.*) **Springsta den 20 September 1645*).**

Anhåller om befordran, vare sig till den ståthållareplats, fadern innehaft, eller till annan post. Margareta Leijonhufvud död.

Illustrissime D:ne Avuncule.

Ut in præsentia interpellare gravissimas curas tuas auderem, non minus comperta mihi clementia tua et favor, qvo me semper amplexus es, persvasit, qvam status mei ratio impulit, nec ulla in parte ambigo, te eo animo petitionem hanc meam suscepturum, qvo eam ad te direxit homo tibi addictissimus, humilimus tuus nepos, et ut nulli unqvam alii, ita nec mihi consilio et opera in tempore defuturum. Quadriennium jam fere est, ex qvo assessor

*) På en skrifvelse till regeringen af 11 Jan. 1645 angående utskrifningen svarar denna den 25 Jan.; om spanmål och proviant afgår ett bref till Chr. B. den 29 Maj 1645. Riksregistraturet.

in Collegio Montano, annus vero vel qvod excedit, qvo charissimo patri in provincia administranda adiutor creatus sum*); qvomodo autem in hoc officio me gesserim, malo ex aliorum inturbatæ mentis narratione peti, qvam ipse propria laude indecore epistolam opplere. Sed qvomodocunque tandem id factum est, nunc variis rationibus inductus sum, a te fortunæ meæ aliam, si meliorem non licet, faciem enixe rogare. Non qvod inconstans animus et sibi ipsi displicens, præsentium pertæsus, aliud potius qvam melius semper appetat, cum mihi non lateat, humana omnia reperiri plerunque minora, dum possidentur, qvam dum optata finguntur; sed qvoniam nunc mihi ansa non detur publicæ rei ex voto inserviendi, nec me ipsum in alicuius negocii tractatione, qvod cum studiis, qvibus in puerili ætate, si non ut optavi fœliciter, certe libenter incubui, aliqvomodo cohæret, aptiorem et meliorem efficere. Nec ipse, qvid mihi de propriis viribus promittere possim, scio, opus est enim ad notitiam sui experimento, et qvid qvilibet potest, tentando discat necesse est. Simul et impense oro, ut procul eam a te abigas cogitationem, me hoc implorare actum ambitione aliqva vel fucato qvodam honoris desiderio, cum adeo tamen rudis non sim, ut ignorem, qvæ excelsa videntur prærupta esse, nec semper retrocessum patere, sed plurimis hærendum esse in fastigio suo, ex qvo non possunt nisi cadendo descendere, et in periculosissimis Rerumpublicarum revolutionibus periculum maxime iis intentari, qvi ad gubernacula assident, e contra vero minimos qvosqve parvitate sua tutos esse nec timere, qvia a nullo timentur, et cadere eum non posse, qvi in terra jam decumbit; sed tibi certo persvadeas, peto, me hæc scripsisse animo omni perturbatione libero et honesti saltem amore instigato, cum turpius nihil sit viro ac præcipue nobili, qvi, declinante jam ætate, nullum aliud habebit argumentum, qvo se diu vixisse probet, præter canos et ætatem; et omnibus qvidem vivere natura permisit, bene vero et egregie vivere non nisi ad virtutem pleno gradu contendentibus. Nec avito generis nomine dignum me judicaverim, ni honestis actionibus, qvæ antea indissolubiliter id sectatæ sunt, veritatem ortus mei testatam facerem. Nec animus mihi est tibi præscribere, qvatenus me uti debeas, sive mihi administrationem provinciæ, qvam huc usque charissimus pater tenuit, procurare velis, qvæ, tum ob nova multa opera et fodinas, tum ob nuper fundatas civitates, qvæ velut

*) Fullmakt för Christer Bonde att biträda Carl Bonde i dennes landshöfdingedöme, dat. 21 Mars 1644, Riksregistraturet.

arbusculæ translatio vel positio præsenti ac diligenti cura opus habent, alias provincias si non superat, ad minimum adæqvat, sive alio amovere consultius videtur, sufficiat mihi semper obseqvii gloria et animus ad obseqvendum paratissimus*). Plurima ipse de me promittere consilium non est; præstat ex ipsa tractatione rerum id hauriri, qvam vanis pollicitationibus spem tuam fallere, cum effectu forte postea non responsuris, et raro alios fidem magis obligare videmus, qvam qvi subseqventibus actionibus maxime erunt violaturi. Pluris amplissimas curas tuas morari nec petitionis meæ tenuitas digna videtur, nec permittit luctuosa facies domus, ex recenti funere Dominæ Margaritæ Leyonhufvud, qvæ jam prælapsa 30 die Augusti hic mortalitatem implevit. Hisce illustrissimas manus tuas *etc.* Ex domo mea Springsta 20 Septembris anno 1645.

Illust. Domini Avunculi
humilimus nepos
Christer Bonde mp.

---

7. (*Egenhändigt.*) **Nora den 14 Februari 1646.**

Efter att hafva besökt Kopparberget och deltagit i uppgörelse om Hellefors' bruks förpaktning har Chr. B. nu inflyttat i den nya kungsgården i Nora. Behöfver där ytterligare en byggnad äfvensom tjänare. Järnvågar upprättade i Nora och Linde; stadsplanerna genomföras. Chr. B. begär en häradsrätt till förbättring af sitt underhåll.

Höghvälborne H. Rixscantzleer, högtährade K. Morbroder. Näst min ödmiuke och flitige helsan *etc.* låter jagh E. Excellens ödmiukeligen förnimma, migh nu för några dagar sedan hafva fullkomeligen begynt att residera här vidh Noora, hvilcket väl tillförende hade skedt, så framt icke the ärender, som jagh medh mina medhcolleger hafver först måst afhielpa, hade mitt uppsåt förhindrat; såsom var först i åhr Hellefors bruuks förpachtning till privatpersoner. Conditionerne och contracten hafva vij allareda ifrån Kopparberget försent till H:nes M:stet, vår alldranådigste Drotning. Sedan hafver jagh och most efter vårt aftaal i förleden

*) Fullmakt för Chr. B. såsom landshöfding öfver Nora stads landshöfdingedöme, dat. 10 Nov. 1645; K. memoral om några »särdeles ärenden, som han skall taga i akt», dat. 30 Nov. 1645. Riksregistraturet. Jfr Carl Bondes bref af 25 Okt. och 4 Nov. 1645, ofvan sid. 122 ff.

höst vara vidh Kopparberget. Hvadh vij och ther uthrettat hafve sampt thess tillstånd, hafver E. Excellens uthan tvifvel af våra breef therifrån noghsampt förnummit; förhoppas altså vist migh icke i någon måtta tillräknas, att jagh icke förr hafver begynt här att vistas. Kongsgården ähr och nu först så vida blifvin färdigh, att jagh theruti boo kan, men ther ähr ännu een bygning högeligen af nöden, hvartill jagh och hafver låtit föra timber af Bergzlagen, men vidare medel att fortsettia henne ähro här inga förhanden. Beder förthenskull ödmiukeligen, E. Excellens ville procurera härtill 1000 daler silfvermynt, att jagh thermedh kunde alt väl förfärdiga låta, efter thet the till bygning deputerade medel ähre alla reda åthgångne och äntå mera använt till bygningens inreedelse, såsom räkningen uthvisar. Så framt att jagh thet kan bekomma, hoppas jagh vist så här att laga, att H:nes M:stet skall väl kunda blifva logerat, när hoon hijt kommer, och alt skall lenda henne till nådigt nöie och behagh. Jagh beder ödmiukeligen, att jagh medh första legenheet kunde få svar häruppå, efter thet att ther moste i tidh göras præparatorier till, så framt att arbetet skall nå sin tillbörliga fortgång. Jagh finner här och ett stoort besver thermedh, att här ähro inga tienare förhanden, som jagh kan något befalla heller uthskicka något att förretta, uthan alena landsprofossen, ther doch alla landshöfdingar, ther icke slott ähre, hvar the hafva slotzknechterne att befalla. beståås poster och andra sådana, som exequera hvad af nöden ähr; therföre ähr min ödmiuke begäran, att jagh motte få taga af the medel, som på staten kunda besparas, och underholla ther 2 heller 3 sådana tienare före, efter thet landsprofossen ändoch thessförutan hafver nogh att göra och jagh honom altidh uthi monga nya ordningars instichtande behöfver.

H. K. M:stets befalning om vägarna att inretta här i städerne*) hafver jagh nu, Gudhi lof, i verket stelt, uthan någon tumult heller upproor, hvarom E. Excellents vidare förnimma kan af mitt breef här bijfogat till H. K. M:stet min alldranådigste Drotning**). Hvadh the nya städerne vidhkommer***), så köres här een stoor myckenheet af timber hvar dagh, och göras stoora præparatorier att byggia. Här vidh Noora skall medh första våårdagh begynnas att ordineras gatur och torg, efter then afritning, som giord ähr. Vidh Lindesberg ähr giordt mycket och stoort

*) K. M:ts bref till Chr. B. af 4 Dec. 1645. Riksregistraturet.

**) Ej anträffadt.

***) Jfr anförda K. memorial af 30 Nov 1645.

arbete medh gaturs och torgs jemnande, och ähro the mycket flitige till alt thet, som både till publiqve och privat heder och nytta lenda kan. Och efter thet att heela prestens gärde, som tillförende till prestegården legat hafver, ähr till tompter upptagit, såsom jagh sielf medh E. Excellens i förleden höst confererat hafver, therföre ähr på theras vägnar min ödmiuke begäran, E. Excellents ville vara them behielpeligh, att the motte bekomma then kyrkiotiende igän, till theras kyrkioheerdes underhold, som ther faller, efter thet han ähr af ringa importance och man visserligen förmodar, att staden skall then mångadubbelt refundera, när han kommer någorlunda till sin floor; heela församblingen hafver och om thet samma supplicerat H. M:stet sielf till i förgången höst, men ännu ingen resolution kunnat bekomma. Jag skall medh nästa post E. Excellents ödmiukeligen advertera om vidare bruksens tillstånd, så och huru vidt ordningarne ähro i städerne komne på gång, att jagh icke thenna gong skall finnas alt för molest.

Sidst lender till E. Excellents min ödmiuka begäran, såsom jagh och i näst förveken höst vidh mitt afreesande hoos min K. Morbroder ödmiukeligen anhölt, att min K. Morbroder ville vara migh behielpeligh till een häradsrätt, efter thet att jagh här inga andra medel hafver att uppeholla mitt huus än hvadh jagh dageligen för penningar köpa moste, så väl höö till mina hestar som alt annat, ty här ähre inge ägor till, uthan aleena then backen, som gården ähr bygd uppå. Jagh moste doch liqväl för reputation skull holla min staat, som sigh bör, så framt jagh icke både affection och authoriteet hoos folket mista vill. Jagh beder ödmiukeligen, att min K. Morbroder ville hafva migh uthi minnet, när någon kunde löös blifva. Jagh skall medh all underdånigh och redebogen tienst altidh beflita migh om att teckas min K. Morbroder uthi alt, som migh möieligit ähr och migh kan tillstå. Förhoppas och således mig, nest Gudhs hielp, i H. K. M:stets tienst att förholla, att H. K. M:stet skall vara till nådigt behagh. Jagh befaller härmedh *etc.* och beder ödmiukeligen, att E. Excellents ville altidh sin stoora påbegynte gunst och benägenheet continuera emoot sin

ödmiuke och lydige tienare och systerson
Christer Bonde mp.

Af Noora stadh then 14 Februarii 1646.

8. (*Egenhändigt.*) **Nora den 4 April 1646.**

Sänder ett förslag till afskaffande af skjutsning och gästning i Bergslagen. Ifrågasätter en resa till Stockholm för att öfverlägga därom och utverka konfirmation på en bergordning. Postväsendet i länet.

Höghvälborne Grefve, H. Rixcantzler, min högtährade K. Morbroder och mechtige gynnare. Näst min ödmiuke och tienstflitige helsan hafver jag eij kunnat underlåta, medh mindre att jagh E. Excellents uthi underdånigheet skulle föredraga migh hafva något tillförende och nu förnembligen, sedan jagh hafver antagit Noora landshöfdingedöme, betenckt och öfverlagt, huru och på hvadh sätt Bergzlagen motte blifva förkofrat, så väl till H:nes M:stets och Cronans som gemene mans nytta och tilväxt; så och huru alla the goda ordningar, som af H. K. M:stet vijsligen ähre statuerade, best kunde i värket stellas och practiceras. Och hafver inthet funnit någonting Bergzlagen så stoort tryckia och ordningarnas fortsettiande förhindra som the besver af skiutzning och gästning. Hafver förthenskull korteligen conciperat min meening, huruledes then här i landzorten lettast står att afskaffa och therhoos the inconvenientier, som af them förorsakas, och försender thet här bijfogat E. Excellents ödmiukeligen tillhanda*). Och ähr jagh mest moverat thetta att göra af then stoora fara, som alla bära för skiutzning och gästning, hvilcken aleena hafver altidh såsom och ännu förhindrat monga merkelige bergverks uppkomst, så väl här i landzorten som annorstädes på landet och i bergzlagerne. Beder förthenskull ödmiukeligen, att E. Excellents tecktes thenna min eenfaldiga meening öfversee, och så framt att hon finnes nyttigh, E. Excellents ville tå medh thet första låta migh förnimma, om jagh skulle skrifva H:nes M:stet något till therom och vidare något vist medh Bergzlagen förafskeda, så kunde jagh nu vidh nästa Valbormessating sådana fundamenter thertill leggia, att thet sedan innan kort kunde i värket bringas och fortsettias. Om E. Excellents och teckes befalla migh sielf att komma till Stockholm, vill jagh strax låta migh ther finna, sedan ofvanbe:te Valbormesse-ting ähr hollit, hvilcket jagh för nödige orsaker skull moste bijvista.

*) Ej anträffadt.

Min k. Herr Fader vill och, jagh skall draga tijt upp att fodra uppå then bergzordningen, som vij gärna såge motte af H:nes K. M:stet confirmeras för monge oårdningar skull, som inthet stå till att hielpa, förän thensamma blifver publicerat och alla landzhöfdingar uppålagdt att holla ther streng hand öfver och medh alfvar maintenera. Min k. H. Fader hade väl tenckt thett ärendet H. Johan Berendes att uppåleggia, men efter thet han ähr af åthskillige besvär förhindrat och tiden förflyter, hafver han migh thet samma befalt att förretta.

Posterna hafver jagh uppå alla nödiga vägar ordinera låtit, och ändoch jagh af vicepostmestarens Oluf Jönsons breef förnimmer, att Cammerådh inthet vilia bestå någon post emelan Noora och Hellefors och till Philippestadh, hafver jagh liqväl then tillsatt, hälst emädan skiutzfärden inthet väl kan afskaffas, om man icke allahanda ärender emelan städerne och bruken medh breef hoos posten kunde uthretta.

Jagh vill E. Excellents för thenna gongen eij lengre medh min ringa entretien besvära, begärar alenast ödmiukeligen, E. Excellents ville thenne min välmeenta skrifvelse gunsteligen upptaga, och så framt att then för någon migh okunnigh consideration icke motte heller stoge att practiceras, jagh tå motte vara excuserat och thetta mitt förslagh motte upptagas, som the[t] visserligen ähr, för een effect af then stoora åstundan och vilia, jagh hafver och altidh hafva skall, att tillfyllest göra min skyldigheets plicht och förblifva

E. E. M. K. M.
ödmiuke och lydige systerson
Christer Bonde mp.

Noora den 4 Aprilis 1646.

9. (*Egenhändigt.*) **Nya Kopparberget den 22 April 1646.**

Om ras i Nya Kopparbergs grufva och anstalter till dess återupprättande.

Höghvälborne G., H. Rixcantzler, min högtährade, min K. Morbroder och mechtige gynnare. Jagh borde väl hafva försyn att skrifva E. Excellents till thenna gången, efter thet jagh så ofta

hafver molesterat E. Excellents medh mina breef thenna tiden, men ärendets nödigheet och min vissa tillförsicht till E. Eccellents hafva öfvertalt migh att referera thet stoora fall, som ähr skedt i förledne påskehelg i Nya Kopparbergs grufva, hvarom E. Eccellents af mitt breef till H. K. M:stet*) gunsteligen vidare hafver att förnimma, såsom och att uppå bergzmennens vägnar ödmiukeligen bedia, E. Eccellents ville af vanligh gunst och affection emoot thetta bruket hoos H. K. M:t intercedera för them, att the motte någon hielp bekomma till sin grufvas upprettelse igän, efter thet the ähre visserligen försäkrade, att the E. Eccellents intercession uthan all tvifvel varda till goda åthniutandes. Jagh förhoppas vist, att H:nes K:lige M:stet skall sigh till theras hielp visserligen öfvertala låta, efter thet jagh visserligen förmodar, Gudh hafva här uppenbarat een heel stock af malm, som igän tusendefalt skall kunda betala then omkostnat, som H. K. M:stet till thess upprettande igän görandes varder. Jagh vill E. Eccellents thenna gången medh ett vidhlyftigt breef eij uppeholla, uthan beder, E. Eccellents ville af mitt breef till H. K. M:stet min mening fullkommeligare förnimma.

Jagh skreef och E. Eccellents till för några vekor sedan om skiutzferdens afskaffande och hafver ännu inthet svar igän bekommit. Jagh förventer medh thet första E. Eccellents gunstige svar uppå begge ärenden och gör imedlertidh min högsta flijt, att grufvan kan komma i sitt esse igän, och fördristar migh så lenge att hielpa ther till, på H. K. M:stets nådige behagh, något af the medel, som af tullkopparen här ähre, på thet att arbetet ingalunda må studsa; doch så framt emoot förhopning H. K. M:stet eij ville något hielpa, skall thet igän af bergzmennen restitueras**). Jagh befaller härmed min K. Morbroder *etc.*

M. K. M.
ödmiuke och tienstvillige systerson
Christer Bonde mp.

Af Nya Kopparberget then 22 Aprilis 1646.

*) Ej anträffadt. Jfr K. M:ts svar af 10 Maj, Riksregistraturet.

**) Genom anförda Kongl. bref till Christer Bonde af 10 Maj 1646 anslås medel till grufvans upprättande.

10. (*Egenhändigt.*) **Springsta den 15 Juni 1647.**

Anhåller om instruktion för uttagande af lösdrifvare i Bergslagen (i st. f. utskrifning). Den djäknehjälp, som är anslagen åt tvänne lärare i Nora och Linde, drages nu till Arboga skola.

Höghvelborne Grefve, H. Rixcantzleer, min högtährade K. Morbroder. Åndoch att E. Excellentzes stoora bekymmer och merkelige omhuga om Rixsens importante höga handlingar billigt borde migh afskreckia att importunera E. Excellentz medh thenna min ringa skrifvelse, liqväl hafver jagh tagit migh then stoora dristigheet uppå, lijtandes till E. Excellentzes höga gunst, then jagh altidh så stoor hafver förnummit, att hoon medh all sonligh ödmiukheet icke står att aftiena; såsom och att några saker af högt värde tvinga migh till att sökia E. Excellentz såsom till mitt endeste asylum om goda rådh och bijstånd.

Thet ähr E. Excellentz väl vitterliget, att the bergzlagar, hvars directorium migh af H:nes M:stet nådigst förtrodt ähr, niuta efter theras välfångne gamble såsom och nu confirmerade privilegier frijheet för uthskrifningen, hvilcket beneficium them i theras bruuk merkeligen hielper och understödier. Doch liqväl finnes thet något lööst partij, som samkar sigh upp uthi Bergzlagen, hvilcka icke vilia taga någon tienst hoos någon bergzman, uthan efter samma frijheet uppeholla sigh, så väl Croonan som bergzmennen till stoor skada, och Bergzlagen förverfvas therigenom ett ont nampn; hvarföre hafver tillförende mycket väl altidh varit ordinerat, att i stellet för uthskrifning på landet ähr ransakning hollen i Bergzlagen och alt folcket examinerat, på hvadh sett the sigh uppeholla, och the, som tå pläga befinnas för löösdrifvare, pläga antingen uthnemnas till knechter heller och settias till Crocones bruuk, som instructionen, then åhrligen plägar uthgå, omstendeligen uthvijsar. Nu hafver jagh efter een sådan instruction i åhr högeligen förventat, men ännu ingen bekommit, hvarföre jagh icke annat kan tenckia, än thet motte vara i förgätenheet kommit, ändoch jagh för mitt afreesande i Stockholm therom påminte. Så emädan thenna ransakning ähr Bergzlagen högeligen af nöden så väl för private mens som Cronones bruuk, ty lender till E. Excellentz min ödmiuke begäran, E. Excellenz ville meddeela migh ett gott rådh häruthinnan, att min skyldigheet motte kunda efterkommas och jagh i allahanda eftertaal motte blifva

excuserat. Jagh hafver icke heller tillförende toordt härom påminna, efter jagh meente, att instructionen för någon migh okunnigh orsaak skull uppehölles, att jagh icke skulle migh i någon motta förgrijpa.

Jagh kan och E. Excellentz ödmiukeligen eij förholla, huru såsom Noora och Lindesbergs städer bekommo i förleden höst H:nes M:stetz nådige breef på then dicknehielp, som af Noora och Lindes sochnar till Arboga schola plägar uthgå, till uppehelle åth tvenne pædagogis, som i förb:te städer ungdomen uthi primis rudimentis instruera. Nu hafver jagh förnummit af borgmestarens breef i Noora, att Arboga stadh skall hafva åther fått een annor resolution häruppå emoot H:nes M:stetz förre nådige breef*), hvarföre begärar jagh af E. Excellentz ödmiukeligen, E. Excellentz ville så vida theruthi laga, som sigh göra låter, att Bergzlagen så väl som stederne motte få niuta samma dicknehielp till goda, efter Arboga ligger them mycket afgeläget och therföre ähr them mycket besvärliget sin lilla ungdoom ther att uppeholla, thet och härtill een stoor orsaak varit hafver, att ungdoomen, i samma långt afgelägne landskaap och i stoora skogarne boendes, ähr i Gudz kunskapp mycket illa upptuchtat vorden och så mycket meera benägen till stoora laster och ogudhachtighet lefverne.

Jagh hade än väl meera E. Excellentz att notificiera, såsom om städernas bygningar och regulariteet, thet nu medh allsomstörsta macht drifves, att jagh hoppas, näst Gudz hielp, the skola blifva andra några städer till ett exempel af godh politie och regulare bygningar, såsom och altidh bedia, E. Excellentz ville härefter vara som härtill theras sampt Bergzlagens höge patroon. Men jagh fördristar migh inthet till att bemöda E. Excellentz lengre medh min långsamma skrifvelse, uthan recommenderar migh altidh uthi E. Excellentzses höga gunst, medh ödmiuk begäran, E. Excellentz ville till besta uthtyda, att jagh hafver för min k. hustrus skull, then Gudh nästförledne then 12 Junii medh een liten dotter velsignade, most emoot min vilie uppeholla migh här heema. Doch liqväl hoppas jagh, att min nådige Drotnings sampt landzens tienst skall i ingen motto vara försummat. Och antvardar härmedh E. Excellents *etc.* Af Springsta then 15 Junii 1647.

M. K. Morbroders
ödmiuke och lydige systerson
Christer Bonde mp.

*) Ingendera kungl. brefvet är anträffadt.

11. (*Egenhändigt.*) **Tidön den 31 Juli 1647.**

Har två gånger förgäfves sökt A. O. Upprepar sin förfrågan om uttagande af lösdrifvare i Bergslagen (Jfr N:o 10). Kyrkoherden i Nora har orättmätigt åt sig utverkat kungl. bref på all kyrkotionde i Nora kyrkoherberge.

Höghvälborne Grefve, högtährade K. Morbroder. Emädan som migh nogsampt vitterliget ähr, att E. Excellents för dageliga vichtiga occupationer och öfverlopp skull besvärliget falla vill mina breef att öfversee, och liqväl några nödiga ärender, som migh åliggia, tvinga migh att sökia till then höga gunst och stoora benägenheet, som migh altidh af E. Excellentz vederfaaren ähr, om godh rådh, huru jagh migh theruthinnan gouvernera skall, hafver jagh rådeligast hollit E. Excellentz att sökia persoonligen till mundteligh conferentz, men efter thet min olycka hafver våliit, att jagh E. Excellentz tvenne reesor sökt och inthet funnit hafver, ähr jagh nödhtvungen E. Excellentz medh thenna min importun skrifvelse att bemöda och uppåminna the ärender, jagh för een kort tidh sedan E. Excellents hafver om tillskrifvit, nembligen huru jagh skulle stella migh medh then ransakning, i Bergzlagen plägar hollas, när uthskrifning står uppå landet, hvaruppå plägar altidh uthgå instruction ifrå hofvet, hvilken jagh heela åhret hafver förventat, men ännu inthet bekommit, ändoch att jagh secreteraren Nils Nilson såväl mundteligen som skrefteligen therom påmint hafver, men icke heller något svar bekommit; hvarföre ähr min ödmiuke begäran, E. E. ville migh ett gått rådh meddela, om jagh skall skrifva H:nes M:stet till therom, heller och om jagh skall fördrista migh föruthan någon instruction att holla förb:te ransakning och taga thet onyttiga och ovilliga folck, som Bergzlagen meera besvära än gagna, till Cronones bruuk, heller och att lära ämbeten, att igenom thet medlet folcket motte hollas i sichte och tvingas att taga sigh huusbönder, af hvilcken siukdom Bergzlagen mycket laborerar*). Jagh hade än ytterligare medh E. Excellentz mycket i ödmiukheet att conferera, men att jagh icke må blifva alt för långsam, moste jagh uppskiuta thet, som någon dilation kan lida, till hösten, tå jagh vidh sessionstiden hoppas thet medh E. E. att aftala. Alena ett ähr, som jagh moste gifva

*) Någon kungl. resolution i denna sak är icke anträffad.

E. E. tilkenna, att kyrkieheerden i Noora hafver uthverkat sigh ett breef af H. K. M:stet uppå all then behollen tionde i Noora kyrkioherberg, hvilcken kan löpa vidh pass 100 t:r, och then aldeles uthan någon sin förtienst, alenast föregifvandes thet skola vara i stellet för then afsaknat, Noora sochen och per conseqvens presten skall hafva tagit af thet Grythytte sochn ähr tagen för 14 åhr sedan therifrån, hvilcket alena ähr obtentui sumptum, efter thet han aldrigh hafver mist thet han aldrig åtte, ty then sochnen funderades i hans antecessoris tidh. Om jagh nu thetta må så låta passera heller och therom tala, veet jagh icke väl att uthreeda migh uppå, emädan migh ähr liqväl befalt all H:nes M:stetz skada att afveria och i tidh att advertera. Jagh beder ödmiukeligen, E. E. ville min dristiga tillijt uthi besta mottan uthtyda och sin stoora och veenliga gunst altidh continuera låta emoot then, som intill sinn dödh skall altidh framför alt annat näst Gudh beflijta sigh om att förblifva

M. K. Morbroders
ödmiuke och lydige systerson
Christer Bonde mp.

I hast af Tijdöön then 31 Julii 1647.

Min k. Herr fader befalte migh vidh mitt afreesande ifrån Ekeberg, att jagh skulle hälsa E. E. medh hans flitige och villige tienst, såsom och min moder och syster, Margreeta Bonde, läte och fliteligen och ödmiukeligen hälsa M. K. Morbroder medh sin villige och ödmiuke tienst.

12. (*Egenhändigt.*) **Nora den 6 Januari 1648.**

Begär resolution på besvär, inlagda å städernas och allmogens i landshöfdingedömet vägnar, om kontributionsfrihet och den åt lärare i Nora och Linde anvisade djäknehjälpen (Jfr N:o 10).

Höghvälborne Grefve, H. Rixcantzleer, min högtährade K. Morbroder. Åndoch att jagh sielf väl kan besinna min stoora dristigheet till att turbera E. Excellentz medh mina skrifvelser stoorligen kunna finnas coulpable emoot then höga respect, som jagh

E. Eccellentz skyldigh ähr, såsom och importun för the stoora och många andra besvär, som E. Eccellentz dageligen uppå halsen ligga, liqväl hafver jagh fördristat migh E. Eccellentz thenna gong att bemöda och ödmiukeligen påminna om the inlagor, som jagh nu i nästförleden höst på städernas och almogens vägnar E. Eccellentz præsenterade; om hvilckas goda och önskelige resolution E. Eccellentz gunsteligen lofvade sigh vilia draga omhåga. Så hafver jagh sedan then tiden åthskillige reesor mint secreteraren skrefteligen uppå, föruthan thet att bergmestarens, v:tt Steen Andersons son theruppå i Stockholm dageligen drifvit hafver, doch liqväl ännu inthet svar kunnat bekomma, ändoch att alla the petita, så mycket jagh förstår, inthet ähre oskälige. Jagh beder ännu ytterligare på thet ödmiukeligaste, att E. Eccellentz såsom theras höga patroon, till hvilcken all theras lijt och tillförsicht står, ville sigh theras nödh låta vara recommenderat, emädan att nu tiden lider, och så framt the inthet beskedh kunna nå på contributionsfrijheeten, moste the then uthgöra, hvilcket så framt thet skeer, ähr thet aldeles giordt och uthe medh the publiqve verk och bygningar och så conseqventer medh the goda ordningar, som efter H. K:lige M:tz vår alldranådigste Drotnings vilia och befalning i verket stellas böre. Jagh vill ingenting högeligare önska, än att oss motte skina then lyckelige dagh, att antingen H:nes M:stet sielf i egen persoon heller och E. Eccellentz motte hijt upp komma och besee, hvadh i städerna här på tvenne åhrs tidh är tillgiordt, så tviflar jagh inthet, att ju någon godh opinion om them fattas motte. Uthi lijka motto är thet och om then dieknehielp beskaffat, att ändoch H:nes M:stet nådigst een gång then till städerna förunte, är hoon doch liqväl nu them ifrån tagen, och blygas the inthet vidh att vilia af sielfva städerna sammanhemta dieknehielp till Arboga skoola, hvilcket aldrigh någonsinn är hördt i heela värden.

Jagh beder E. Eccellentz ödmiukeligen, att E. Eccellentz icke ville migh förtenckia, som så dristigt vårt åliggiande för E. Eccellentz framdrager; jagh hoppas vist, att först then höga gunsteliga goda vilie, som E. Eccellentz altidh till migh dragit hafver, såsom och consideration af min authoriteet, som aldeles ther uppå henger, att jagh efter min tillseijelse något, som H:nes M:stetz såväl som landzens gagn och heeder angår, motte kunna uthretta, någorlunda skall min stoora dristigheet hoos E. Eccellentz försona. Jagh beder therföre än ytterligare, att E. Eccellentz ville efter sin vanliga höga gunst thenna min skrifvelse upptaga och

theruppå arbeta, att uppå förbe:te inlagor motte fölia een önskeligh resolution, som eliest E. Eccellentz vidh mitt afreesande gunsteligen uthlofvade. Jagh förobligerar migh altidh att skola sökia att gå E. Eccellentz, min K. Morbroder, under ögonen medh all ödmiukheet, lydno och hörsamheet, så lenge jagh lefver, och vill härmedh *etc.*

M. K. Morbroders
ödmiuke och lydige systerson
Christer Bonde mp.

Noora then 6 Januari 1648.

13. (*Egenhändigt.*) **Örebro*) den 2 Dec. 1648.**

Förordar staden Askersunds petita: om skattefrihet och förbud mot böndernas handel i Bergslagen samt spiksmide, om afskaffande af vissa marknader, äfvensom angående stadens namn och kyrkliga förbindelse med socknen.

Höghvälborne Grefve, H. Rixcantzleer, min höghtährade K. Morbroder. Thet goda behagh, jagh af min K. Morbroders gunstige discours medh migh i Stockholm förnam min K. Morbroder draga till Askersund stadhs så väl som andra småstäders uppbyggelse och förkofring, hafver animerat migh att toras bemöda min K. Morbroder medh thenna min dristige recommendation för breefvijsare och borgmestare ther sammastädes, Svän Jakopson, then nu uppå stadzens vägnar ärnar sigh upp till hofvet, något på theras vägnar att fordra, thet jagh icke heller hafver för rådeliget funnet honom att afråda, hälst emädan jagh vist förmodar, att han min K. Morbroder varder i Stockholm finnandes, uthan hvilkens höghvijsa rådh och mechtige assistence han nepligen skall kunna nå någon godh resolution, emädan jagh förnimmer theras petita vara af een sådan beskaffenheet, att the för åthskilliga orsaker skull ähre mycket considerable; doch om jagh icke funnes min K. Morbroder alt för importun, hade jagh tänckt mitt eenfaldiga consilium medh min K. Morbroder skrifteligen communicera, efter thet

*) Nora landshöfdingedöme förenades år 1648 med Närke, och Chr. B. fick sitt residens på Örebro slott. Kongl. bref härom den 28 Mars 1648 i Riksregistraturet.

nu icke munteligen skee kan, och om thet skulle uppskiutas till herredagen, fruchtar jagh, att the många och oändeliga besvär, som tå pläga förelöpa, må hindra then goda resolution, som häröfver skulle fattas kunda*).

Thet första petitum holler jagh icke allenast nyttigt, uthan och aldeles nödigt, emädan såsom till samma stadhs uppbyggelse för än thetta åhr litet heller inthet är tillgiordt, och ther them någon last nu strax skulle påleggias, skulle thet icke alenast afskreckia them, som tijt kunde hafva sigh ärnat, uthan och aldeles förtaga modet af them, som sigh ther nedersatt hafva.

Thet andra hafver väl något betenckiande, emädan som bonden altidh hafver oturberat stått frijtt att föra thet han sielf aflar till Bergzlagen och thet i jern förbyta, hvilcket jern the sedan vidh hambrar och annorstädes saaklöst hafva föryttrat, och kan icke annat vara möieliget, än att therunder något landköp skyles, hvilcket vill falla besvärliget att remediera, emädan thenna contagio hafver störste deelen besmittat heela menigheeten, then icke så letteligen står till att straffa, men thet endesta och bästa expedient, som finnas kan, thenna så väl som många andra oårdningar att afskaffa, är thet, att osmunsjernet aldeles motte afskaffas, hvarutaf sedan oundvikeligen följde, att när then bondevahran vore borta, tå vore och all then olaga handel theraf flyter förtagen. Om min K. Morbroder behagar, kan han i min discours och förslagh om osmunsjernets afskaffande, then H:nes M:tt præsenterat och i Cantzliet inlagd är**), vidhlyftigare och omständeligen thess beskaffenheet förnimma; doch imedlertidh vore icke oskäliget, att then bonde, som reser till marknad och ther uppköper godz, them sedan åter försälier och således brukade handel och thermedh vorde beslagen, att han therföre lagligen plichta motte.

Thet tridie om böndernas spijksmiderij och handel är af stoor consideration, efter then icke alena uppehollles af böndernas gambla vahna, uthan och af förnembliga frelsesmän, som ther af sina bönder hafva alt thet smide, the uthi sina huushold tarfva. Och hafver jagh inthet bettre medel thertill kunnat finna, än att medh tiden, när någon myckenheet af smeder kan komma i Askersunds stadh, att tå bönderna motte förbiudas någon spijk att selia, then icke till staden förd blefve och af vräkare besedd, om han och vore godh och väl slagen, och tå skulle nepligen böndernes spijk

*) Stadens besvärspunkter hafva ej anträffats.

**) Ej anträffad.

kunna svara i godheet emoot then i staden slås, hvilcket på thet sijsta skulle kunna göra them lasten så svår, att thet skulle falla af sigh sielft, och bonden sedan kåhla och föra till bruken och till staden och flitigare achta sitt åkerbruuk och bergzbruk. Men om osmunsjernet kunde afskaffas, fölle thetta alt medh mindre besvär, efter thet att bonden omöieligen kan smida något af tackejern, och att smida af stångejern vill falla honom alt för dyrt och svårt.

Thet fierde om marknadzplatzerne, så är thet väl sant, att så lenge the blifva beståndande, kan ingen handel till Askersundh bringas, och seer thet väl så uth, att Örebroo stadh skulle lida någon præiudits, om samma platz vidh Leerbech skulle afskaffas. Men om Åhmeqvarn och Gogård är ingen consideration, uthan att the uthan någons förfång väll må ödheleggias; doch hafver jagh om Lee[r]bechs marknadsplatz tillika medh några, som sakerna här bäst förstå, öfverlagdt och befunnit, att Örebroo stadh ringa heller och inthet gagn hafver af samma plats, uthan att then handel, ther drifves, föga annat består än i ööl och brennevijn, thet ther om söndagarna förselies och förorsakar stoora förargelser. Doch är mitt betenckiande, att thessa marknadzplatzer väl må casseras, men ingalunda specificeras, hvart the skola transfererade blifva, mycket mindre att tillägna Askersunds stadh något territorium, uthan att thenn menige man må reesa till hvilcken stadh them lägligast och best faller, antingen Örebroo heller Askersundh, icke bindandes någon handel till något vist rum, uthan att then eena stadsborgaren må handla om then andra, uthan någon förmån. Och på thet een sådan hastigh mutation må icke förorsaka några troubler, holler jagh och rådeliget, att then solenne marknat, som Michaelis tidh plägar stå i Leerbech, ther ännu efterlåtes, doch så, att begge städerne hafva ther sina bodar och handla på sätt och vijs, som sagdt är.

Thet femte synes migh att them väl efterlåtas motte, efter thet att på then orten är mechta besvärliget efter fodher; thet kan och ringa importera, om man än skulle gifva presten therföre vederlag.

Hvadh stadzens nampn vidhkommer, synes migh icke liggia stoor macht uppå, alenast jagh förnimmer, att staden är åthskild ifrån sochnen, thet migh synes mechta oförsichtigt vara giordt, efter the båda tillsamman icke voro meer än eens mans höfva, och ju större försambling, ju bettre kunde the uppeholla thess besvär; ther staden nu skall byggia sin egen kyrkia, hvartill the aldeles ähre oförmögne, och är till ingenting nyttigt. Jagh skall

nu therom conferera medh hans vyrdigheet Biskopen och vidh min ankomst till Stockholm vidare medh min K. Morbroder therom communicera.

Jagh heemskiuter alla thessa ärender i min K. Morbroders höghvisa betenckiande och beder, han ville min dristiga, doch välmente skrifvelse gunsteligen upptaga såsom och continuera sin höga gunst och vanliga affection emoot then altidh skall lefva och döö

M. K. Morbroders
ödmiuke och lydige systerson
Christer Bonde mp.*).

Örebroo then 2 Decemb. 1648.

---

14. (*Egenhändigt.*) **Örebro den 26 Maj 1649.**

Chr. B. begär A. O:s råd, hvad han skall företaga med anledning af ett ohöfligt bref, som han mottagit af Johan Oxenstierna på Stiernsund, då han å ämbetets vägnar anmodade denne att hålla sin rusttjänst färdig till drottningens kröning. Har ej fått resolution på en förfrågan om faktorismedernas inflyttning.

Höghvälborne Grefve, H. Rixcantzleer, synnerligen högtährade K. Morbroder. Näst min ödmiuke och tienstflitige helsan *etc.* haf- ver jagh för nödigt erachtat min K. Morbroder medh thenna min ödmiuka skrifvelse att besvära och af then trogna och oföranderliga tillijt och tillförsicht, jagh drager till min K. Morbroders höga gunst och välfattade affection, dristeligen communicera the besvär, som mig åliggia, och theruti lijta till M. K. Morbroders höghvijsa rådh och mechtiga assistence.

Jagh bekom för een tidh sedan ett H:nes M:ttz nådige breef medh befalning att låta tillseia all then adel uthi mitt landzhöfdingedöme boendes är, att the skulle holla sin rustienst reeda till

*) Äfven till sekreteraren Nils Tungel aflät Chr. B. en skrifvelse med förord för Askersunds petita, dat. d. 19 Febr. 1649 (bland staden Askersunds acta, Riksarkivet). Den är ord för ord lika med brefvet till A. O. med undantag för ingressen samt sista punkten, som i brefvet till Tungel innehåller ett förord för en borgmästarens supplik till K. M:t om aflöning, »effter staden icke ännu [är] så mechtigh, att han af stadhens medell sin lhön hafua kan».

H:nes M:ttz lyckelige kröning, hvarutaf jagh lät skrifva copior och tillika medh min skrifvelse försende hvar och een, som i mitt lähn boendes ähre och böre holla rustienst. Ibland andra sende jagh och ett lijkalydande breef till H. Jahan Oxenstierna till Stiernsund, af hvilcket jagh min K. Morbroder här innelagdt een copia försender*), förmenandes, att then skall vara så höfligen stelt, som hoon kan och bör vara. Liqväl får jagh oförmodeligen ett mechta spotskt och höniskt svar, som min K. Morbroder af hans innelagda breef*) nogsampt kan förnimma. Gudh veet, att migh sådant alt oförskylt händer, ther jagh doch honom aldrigh till thet ringesta offenderat hafver uthan moste sådant tåla uthan all min brått. Nu hafver jagh nogsamt öfverlagdt, huru jagh häruthinnan skulle migh stella. Att till sådan affront aldeles tiga heller och honom som een privat offense upptaga, hafver jagh stoort betenckiande, emädan thet icke härrörer af något privat uthan af thet ärende, som migh af min nådige Drotning på embetes vägnar är pålagdt att göra. Skulle jagh och tiga, så motte han väl tenckia, att jagh sådant lede ex debito, och skulle misbruka thenna min tålamodighet och een annan gong migh meer despectera. Till att och reesa thermedh till H. M:tt och begära, thet hoon ville hand holla öfver sin myndigheet, then uthi mitt embetes föracht ochså despecteras, och icke voro oskäliget, drager jagh och consideration, efter han är mitt syskonebarn och kanskee therigenom kunde råka i någon merkeligh olycka. Therföre hafver jagh efter min k. Herr faders och fleera goda venners rådh för thet besta expedient funnit att härom min K. Morbroder besvära och ödmiukeligen bedia, han ville migh ett gott rådh meddela, huru jagh thetta bäst begynna skall. Gudh veet, jagh till honom icke drager någon argwohn såsom icke heller till någon menniskia, att min K. Morbroder icke motte tenckia, thet min klagan förorsakades af någon passion, hvilcka jagh näst Gudz hielp hoppas att dämpa, ther the efter menniskeligh fragiliteet ville sigh framtee, uthan alena therföre, att jagh gärna vill mitt embete förestå som een ärligh man och icke seer theruthinnan något större hinder än att mina befalningar, som på min nådige öfverheets order sigh fundera, icke måtte eluderas. Jagh hafver een sådan stadigh tillförsicht till min K. Morbroders höga gunst, efter min K. Morbroder och sielf väl veet, att jagh icke hafver varit een väderhane, som af åthskillige infallande occasioner skall hafva velat

*) Har ej anträffats.

låta migh draga ifrån then stoora kärleek och lydiga förtroende, som jagh af begynnelsen till min K. Morbroder dragit hafver, att han min dristiga skrifvelse uthi ingen motta förtencker; vill och migh hafva obligerat, att jagh icke mindre häruthinnan än i alt annat uthan någon disput skall gärna låta migh nöia medh m. K. Morbroders godha rådh och disposition, väl vetandes, att han migh inthet annat rådandes varder, än thet migh nyttigt och tilldrägeliget vara kan.

Om jagh icke funnes min K. Morbroder alt för långsam och importun, skulle jagh ett ord förmäla om factoriesmedernes inflyttning, såsom och senda honom een copia af ett breef, jagh för een tidh sedan skreef till H:nes M:tt. Jagh är olyckeligare än någon för migh varit hafver, som icke är värdigh ett ord svar hvarken af Cammerådh heller hofvet*), och moste therföre emoot min vilia besvära min K. Morbroder och beder ödmiukeligen, att ther inthet assistence kan hielpa, min K. Morbroder tå gunsteligen täktes gifva migh ett gott rådh, huru jagh skall migh stella. Om min K. Morbroder kan thetta värket hielpa, som af honom sielf så lenge på arbetat är, önskar jagh af alt hierta, och thet skall hvarken möda heller flijt uppå min sida sparas uthi alt thet, som mitt embete angår och jagh någonsin kan och hinner. Min mening seer min K. Morbroder väl af copian af H. M:ttz af migh tillskrefne breef. Förhoppas, att min K. Morbroder varder mina förslagh gillandes, och är thet samma så lätt att göra som een ting kan vara.

Jagh besluter ännu medh een ödmiuk och flitigh begäran, min K. Morbroder ville min långsamma skrifvelse icke låta falla sigh besvärligh. Jagh förobligerar migh på thet högste, som skee kan, att jagh för een sådan högh gunst alla mina dagar skall gå min K. Morbroder medh sådan trogen ödmiukheet under ögonen, som han af sin stadiga och oföranderliga client och ödmiuke systerson skall vilia fordra och migh görliget är. Jagh befaller härmedh *etc.* Hastigt af Örebroo then 26 Maij 1649.

M. K. Morbroders
trogne, ödmiuke och lydige systerson
Christer Bonde mp.

*) En kungl. resolution om faktorismedernas inflyttning finnes dock redan under dat. den 7 Nov. 1648 i Riksregistraturet. Chr. B:s skrifvelse till K. M:t i saken är icke anträffad.

Jagh hafver och uthi een billigh saak recommenderat een beergzman ifrån Leerbächs bergzlagh till H:nes M:tt, hvilcken och varder min K. Morbroder ödmiukeligen sökiandes. Jagh beder på hans vägnar ödmiukeligen, min K. Morbroder tecktes vara honom behielpeligh.

---

15. (*Egenhändigt.*) **Örebro den 9 Juni 1649.**

Tackar för A. O:s råd (i saken med Johan Oxenstierna) och för hans löfte att åtaga sig frågan om smedernas inflyttning (Jfr N:o 14). Oreda i Örebro stads styrelse. En af borgmästarne bör afsättas; till hans plats rekommenderas Thomas Klerck.

Höghvälborne G., H. Axel Oxenstierna, min högtährade K. Morbroder. Then höga gunst och faderliga affection, min K. Morbroder hafver värdats att draga till min ringa person, hafver jagh i allsomstörsta ödmiukheet merkeligen af min K. Morbroders gunstiga och kärliga skrifvelse förnummit, hvarutaf jagh migh så lycksaligh döömer, som någon menniskia vara kan, accepterar then och såsom then förnembste Gudz lekammeliga välgärning, som migh någonsinn kunde vederfaras, och befinner migh ochså emoot min K. Morbroder vara så högt obligerat, att jagh aldrigh medh några ord kan thet uthföra. Jagh accepterar min K. Morbroders höghvijsa och hierteligen välmeente rådh såsom af thet alldravijseste oraculo, och såsom jagh förmodar migh aldrigh hafva öfverträdt min K. Morbroders vilia i någon motta, then migh vitterligh varit hafver, altså skall jagh migh i thetta fallet gärna accommodera och vill önska, att han, som offenderat hafver, vore så benägen till vänskap såsom jagh sielf, som offenderat är, och vill jagh honom then samma ultro offerera. Och vill göra efter Senecæ rådh att hantera min ovän som een mager åker, then man medh flijt och åthskilligh godh cultur på sistone kan bringa till att bära godh frucht.

Then mechtiga och goda assistence, min K. Morbroder migh och tillbiuder om smedernes inflytning, är migh een öfvermåttan glädie, och hafver icke alt värdzens godz kunnat migh så högt glädia som the hugneliga tiender, jagh hafver förnummit, att min K. Morbroder hafver värdats att taga sigh något af sakerne igän, tå jagh nu medh Gudz hielp är försäkrat om hielp och assistence.

Thet bytet om Näsby är mycket höghnödigt, och ther jagh kan vara så lyckeligh att bringa then saken till een godh ända, förmodar jagh visserligen att skola bevijsa H:nes M:tt een sådan tienst, som medh tiden skall vara behageligh *).

Jagh hafver eliest nu något tagit migh af thetta stadzens väsende, och kan inthet annat säia än att jagh hafver funnit thet såsom ett confusum chaos, och vill väl falla migh besvärliget att stella thet i postur; doch förmodar jagh att kunna medh tiden något göra. ther jagh kan få några otaliga af vägen, af hvilcka förnembligast är, att jagh motte få goda officianter, som vilia väl och kunna exeqvi mandata. Johan Luut, som är succederat i Jacop Lithmans ställe, hoppas jagh väl att kunna komma till rätta mädh, men här hafver varit een annan gammal fougde och nu på några åhr borgmestare, hvilcken thertill är aldeles odugeligh. Är icke heller någon H:nes M:ttz fulmacht i vägen, hvarföre jagh och hafver för een nödtorft erachtat att recommendera een annan godh, ärligh och beskedeligh man, hvars goda gemuthe jagh genom een lång conversation känner, till H:nes M:tt, att H:nes M:tt allernådigst behagade att försee honom medh een fulmacht till thet andra stellet i borgmestaretiensten. Hans nampn är Thomas Klerk; hans broder är adlat och capiten vidh siöstaten. Jagh månde och nämna thenna Thomam Klerk för min K. Morbroder vidh Tidöön i förledne höst, tå jagh honom allareda thertill destinerat hafver. Jagh beder ödmiukeligh, min K. Morbroder ville vara migh häruthinnan behielpeligh. Om jagh kan få the tvenne männen till borgmestare, förmodar jagh visserligen att kunna något gott uthretta. Jagh hafver tagit migh then stora dristigheet uppå att befalla samma Thomæ Klercks broder, att han skall hoos min K. Morbroder præsentera recommendationen och igenom hans mechtiga hielp fordra svar.

Jagh förseer migh medh all sonligh dristigheet till min K. Morbroder, att han inthet tröttas vidh mina breef, såsom och hielper migh, att folcket måtte see, jagh något kan göra, och ther jagh någon respect skall hafva och något kunna uthretta, thet migh befalles, móste jagh liqväl låta see och påskina, att mitt votum gäller något, eliest vana est sine viribus ira. Jagh sluter härmedh medh allsomstörsta protestation, att jagh alla mina dagar skall så

---

*) Jfr nedan N:o 21, sid. 192.

högt älska och åhra min K. Morbroder medh alla hans anhörige, såsom och att beflita migh *etc.*

M. K. M.
trogne, ödmiuke och lydige systerson
Christer Bonde mp.

Örebroo then 9 Junii 1649.

---

16. (*Egenhändigt.*) **Örebro den 28 Juli 1649*).**

Om en kvarndam på A. O:s hemman Baggetorp, mot hvilken andre strandägaren, Karsten Otter, protesterat.

Höghvälborne G., H. Rixcantzleer, synnerligen högtährade K. Morbroder. Näst min ödmiuke och sonlige helsan *etc.* låter jagh min K. Morbroder ödmiukeligen förnimma, migh vara hans gunstige breef af den 13 Julii från Stockholm väl inhändigat, förmälandes om then qvarnedam, som min K. Morbroders gambla tiänare Anders Erichson hafver igän reparerat, sedan han af näst förledne stoore vårflodh bleef bortagen, och then samma fäst i factorens v[älakta]tt Karsten Otters land, af hvilcken han skal vara förbuden medh samma arbete fortfahra, medh begäran, jagh ville then saken till bästa mottan stella, att thet motte icke lända min K. Morbroder till någon skada. Så lender thetta min K. Morbroder till ett ödmiukt och tiensteliget svar, att när jagh fick min K. Morbroders breef then 25 Julii, drogh jagh strax dagen therefter tijt uth att besichtiga samma lägenheet, och befan, att samma min K. Morbroders mölnare hafver bygdt på ett stelle, som tillförende een gammal hammar stått hafver, then af salige Konung Carl var förlofvat tijt att byggias, men samma hammar är sedan af floden bårttagen. Samma ström och ställe hafver min K. Morbroders fougde, salige Jahan Gilbertsson, vederkents, uthan tvifvel medh skäl, till thet 1/8 heeman Baggetorp. Mitt uthi strömen är een holme, hvaruthi åfvanskrefne mölnare förat fäste sin dam, men han gick strax uth medh floden. Mölnaren säger sigh eij heller thermedh hafva kunnat dämbt vatnet upp, uthan att thet hafver alt gått tillbaka åfvanför holmen, thet och trovärdigt är, hvarföre

*) En längre skrifvelse af 27 Juli 1649 uttrycker Chr. Bondes deltagande i A. O:s sorg öfver sin hustrus död.

han i förledne åhr bygde dammen mitt öfver elfven och fäste honom i Karsten Otters land, som hans rätta köpte skattejord är, hvilcken tå strax på samma damm klandrade; men imedlertidh togh åter vaten i förledne våhr samma damm uth, hvilcken han åter i åhr på samma stelle nästan fullbygdt hafver, aldeles emoot Karsten Otters vilie, hvarföre och Karsten genom befalningsmannens assistence lät förbiuda mölnaren att fortfahra medh sitt arbete, på thet hans rätt i jord och ström icke motte præiudiceras. När jagh alt thetta hade förfahrit, giorde jagh min högsta flijt Karsten att öfvertala, thet han medh godh vänskap ville upplåta min K. Morbroder att fästa sin damm i hans land, hälst efter på then orten nepligen någon kvarn skall kunna byggias, ther thet icke blefve efterlåtet, hvaruppå Karsten sigh förklarade, att [han] för min K. Morbroders skull ville göra alt thet, som någonsin honom kunde drägeliget vara, thet honom och hans barn icke lände till största præiudits och nachdeel, och therföre underdåneligen samtycker, att dammen måtte i hans land fästes, ther min K. Morbroder gunstigst tecktes honom ett breef meddela, att sådant är skedt af Karstens goda minne, och att han i sin rätt i landet icke heller i strömen, ther han heller hans barn något värk vilia byggia, någonsinn therigenom skole præiudiceras, uthan theras rätt altidh vara them förbehollen; hvarföre jagh eij hafver mindre kunnat göra än min K. Morbroder härom förständiga, medh ödmiuk begäran, min K. Morbroder honom samma assecuration ville meddela, efter jagh icke i thenna saken finner något bettre expedient och min K. Morbroder liqväl kan medh tiden hafva gagn att förvänta af samma qvarn, ther thetta skee kan. Jagh förvänter min K. Morbroders svar härpå medh näste post och önskar, att migh motte någon lägenheet gifvas, hvarigenom jagh kunde bevijsa, huru högt jagh åstundar göra min K. Morbroder någon behageligh tienst, och befaller *etc.* Af Örebroo then 28 Julii 1649.

M. K. M.
ödmiuke och trogne systerson
Christer Bonde mp.

---

17. (*Egenhändigt.*) **Örebro den 4 Januari 1650.**

Om ett jordabyte mellan A. O. och Carl Bonde samt en försäkran för Karsten Otter (Jfr N:o 16). Chr. B. har nyss fått underrättelse, att Carl Bonde insjuknat.

Höghvälborne Grefve, H. Rixcantzleer, synnerligen högtährade K. Morbroder. Såsom jagh alla min K. Morbroders höghgunstiga befalningar efter min stoora skyldigheet och plicht medh tillbörligh flijt och oförtrutenheet altidh gärna skall och vill efterkomma, altså hafver jagh och efter min K. Morbroders gunstige befalning nu senast vidh Tidöön talat medh min k. far om then gården i Småland och S. Möre, min moor tillhörigh, som min K. Morbroder gärna hade till bytes, såsom och förebracht honom min K. Morbroders entskyllan, hvi han then rättaregården i Säby sochn icke kan afstå, hvaruppå min far svarar sigh hafva allareda för een rum tidh sedan om samma ärende medh min K. Morbroder i Stockholm communicerat, tå sålunda skulle vara förafskedat, att efter vb:ne H. Gustaf Horn icke kunde heller ville förstå sigh till thet bytet medh then gården Hagen i Vasboo, som min far begärade, skulle min K. Morbroders cammererare gå till min far medh min K. Morbroders jordebook heller och ett extract therutaf af them alena, som min K. Morbroder kunde mista, hvilcket sedan af honom eij hafver varit efterkommit, hvarföre min far efter sin tienares angifvande begärade then rättaregården, icke vetandes, att theruthinnan skulle vara något considerabelt hinder. Hvarföre och min far icke så högt står therefter, begärar alenast, min K. Morbroder behagade ännu att låta uppsettia några gårdar, som han aflåta kan, om thet voro i samma Säby sochn heller annorstädes, på thet han theraf een kunde välia; tå skulle thet snart komma till endskap, efter han inthet högre söker än att uthi thetta så väl som andra fall gärna vara min K. Morbroder till tienst och icke gärna skall see, att min K. Morbroder medh sin incommoditeet skulle åter låta restaurera gården igän*).

Min K. Morbroder månde sigh och senast resolvera om Karsten Otters försäkring om stranden, hvaruthi min K. Morbroders dam är fäst, att jagh skulle låta stella een sådan försäkring, som han begärade, tå min K. Morbroder then samma ville underskrifva;

*) Jfr Carl Bondes bref till A. O. af 14 Nov. 1649 och 4 April 1650, ofvan sid. 183.

altså hafver jagh än ytterligare medh honom talat, hvilcken medh största höfligheet svarade sigh then samma så strengt eij sökia, väl vetandes, att hans goda vilie medh tiden af min K. Morbroder heller the hans icke skulle dragas honom till något præiudicium. Doch ther min K. Morbroder tecktes alenast medh ett breef honom antingen therom anmoda heller och på något bettre sätt försäkra, thet hans goda rättigheet igenom någon häfdh heller något sådant medh tiden icke skulle på något sätt præiudiceras, steller han altsammans till min K. Morbroders gunstiga vilie och behag.

Jagh sluter härmedh, medh allsomstörsta tackseijelse för så många otaliga bevista välgärningar och particulariter för then stoora och anseenlige gunst, migh senast vidh Tidöön vederfohrs, sampt högsta protestation af all sonligh lydna *etc.*

M. K. Morbroders
ödmiuke och lydige systerson
Christer Bonde mp.

Örebroo then 4 Januari 1650.

Jagh fick rätt nu veeta, att min far skall vara något siuk vidh Ekeberg af roosan i sitt been så och i sin högra hand af sin gambla siuka. Then högste Gudh hielpe honom.

Rikskanslerens påskrift: Præsent. på Tijdöön den 8 Jan. anno 1650.

---

18. (*Egenhändigt.*) **Ådö den 17 December 1650.**

Chr. B. har på grund af sin hustrus sjukdom nödgats hastigt afresa från Stockholm. Ursäkt för att han icke kunnat uppvakta A. O.

Höghvälborne Grefve, H. Axel Oxenstierna, synnerligen högtährade K. Morbroder. Emädan att min stoora olycka, som then högste Gudh hafver behagat att besökia mitt huus medh nu i ett halft åhr, hafver icke alenest inthet veelat förandra sigh till någon bettring, uthan fast mera tilltagit och sigh förökat, således att jagh så väl heema hafver most lijda therföre stoort hiertans bekymber såsom försumma eliest både nödige ärender i min tienst, så och att uppvachta them, som jagh på åthskillige sätt högeligen ähr förplichtat; therföre skattar jagh och thenne min k. hustrus siuklige lägenheet icke obilligt migh tung och besvärligh, efter jagh

therigenom är hindrat vorden efter tillbörligheeten att uppvachta min K. Morbroder vidh mitt stillavarande i Stockholm, såsom och vidh mitt afreesande icke hafver kunnat taga af honom afskedh. Jagh tager then högste Gudh till vitne therom, att sådant icke är skedt af någon försummelse, mycket mindre att min stoora vanliga ijfver till min K. Morbroders tienst skulle på något sätt vara förringat; ty såsom jagh befinner migh på monga otaaliga sätt vara min K. Morbroder obligerat, så skall heller aldrigh then dagh finnas, att jagh sådana höga välgärningar icke skulle uthi ett troget och tacksamt hierta beholla inneslutne. Jagh fick min k. svärfaders breef om min hustrus stoora siukdoom och thess tilltagande, af hvilcken min närvara så hastigt fordrades, thet jagh nepligen hade tidh att taga afskedh af H:nes M:tt vår nådige Drotning och Hans Kongelige Högheet, hvarföre jagh och moste reesa heela natten, efter samma ärenders förrettande hölt migh något uppe, tå jagh och fann min k. hustru mycket svagh och altidh stadigt hollandes vidh sengen. Then högste Gudh han göre på thenna sorgeliga lägenheet een önskeligh uthgång. Jagh beder förthenskuld på thet ödmiukeligaste, min K. Morbroder ville uptaga thenna min excuse, icke tillräknandes migh, thet jagh uthan hans afskedh förreeste, hvilcket jagh veet aldrigh tillförende vara skedt, och icke heller nu skolat hända, ther icke thenna sorgeliga lägenheet sådant hade förorsakat, försäkrandes sigh altidh uppå min ödmiuke och trogne devotion, hvilcken aldrigh så lenge jagh lefver genom någon hendelse, moot- heller medhgång, skall ifrå migh skilias. Jagh beder och på thet ödmiukeligaste, min K. Morbroder gunsteligast tecktes helsa broor, greefve Erich Oxenstierna, sin k. och värdaste sohn, medh een sådan protestation på mina vägnar till hans tienst, som han sielf veet jagh hans höga vänskap stoorligen skattar och altidh skall sökia och eftertrachta; önskandes af hiertat, att then höga gunst, som min K. Morbroder till migh fattat hafver, motte så genereras in uppå hans sohn, som jagh finner hoos migh stoor inclination till begges theras trogne och redebogne tienst, hvaruthinnan jagh och alt stadigt skall framhärda, förblifvandes, så lenge jagh lefver,

M. K. Morbroders
ödmiuke och lydige systerson
Christer Bonde mp.

Af Ådöö then 17 Decemb. 1650.

19. (*Egenhändigt.*) **Ådö den 4 Januari 1651.**

Chr. B:s hustru död. Han ber A. O. hos drottningen ursäkta honom dels för att han under hustruns sjukdom varit frånvarande från sitt län, dels för att han betett sig otympligt vid sin afskedsuppvaktning. Flera publika och några privata andraganden inlämnade hos sekreteraren Tungel, men ingen resolution bekommen.

Höghvälborne Grefve, H. Axel Oxenstierna, synnerligen högtälskade K. Morbroder. Then trogne och ödmiuka hörsamheet, jagh min K. Morbroder devoverat hafver, så och then stoora faderliga nåde och höga benägenheet, jagh altidh af minn K. Morbroder förnummit har, draga migh thertill, att jagh icke alenast i medhgången, uthan och i min största mootgång söker hoos honom min tillflycht och tröst. Gudh hafver i min ungdomstidh välsignat migh medh åtskillige höge välgärningar, ibland hvilcke jagh alla andra förachtar (såsom indifferente saker och icke capabele att turbera heller bekymbra een mans sinne, som sigh medh sapientiæ præceptis therföre tillförende beväpnat hafver), allenast skattandes tvenne för the förnembsta, såsom vaar een kär och dygdigh maaka och min K. Morbroders höga gunst, och hafver inthet värdzliget vinlagdt migh om högre än att kunna thessa begge bevara och beholla. Nu har Gudh teckts i thenna olyckeliga mårgon klockan vidh 5 att kalla thet eena af samma mine käreste skatter igenom then timmeliga döden, sedan hoon medh allsomstörsta vedermöda hafver uthstått åthskillige stoore och besvärlige siukdomar ifrån then 5 Augusti i thet nästförledne åhr 1650, lemnandes migh här qvar i thenne bedröfvelige löparebahnen, hvaruthinnan then kan man väl kalla lycksaligast, som sitt lopp först och väl förrettat hafver. Migh ligger nu i mitt högtbedröfvade tillstånd inthet meera macht uppå än att arbeta theruppå, thet then grymme lycka, som migh een af mine bäste uthvalde håfvor bortröfvat hafver, icke tager migh och then andra ifrån. Jagh beder och förmodar visserligen, att min K. Morbroder altidh teckes hafva migh innesluten i sin faderliga gunst och nåde, på thet att jagh migh therutaf, såsom thet bästa migh än qvarlemnat är, må hafva vidh thet andras bortmistande att trösta.

Jagh beklagar och iblandt annat icke ringa, att thetta bedröfvelige tillstånd, som nu så een rum tidh vahrat hafver, är een orsaak, att jagh ifrån mitt ombetrodda lähn och embetes förret-

tande något är vorden uppheholleu. Och ehuruväl jagh visserligen förmodar, att icke något, som har kunnat lända till min k. öfverheets tienst, skall vara therigenom försummat, liqväl äre migh nu comportementerne af folcket i thenne tiden icke okunnuge, som alena eftertrachta att leeta något straffvärdigt upp, på thet theras lycka, som the mena, therigenom skall kunna fordras, och een ärligh man medh neesa och blygd, (hvilcket thet förnembsta är) blifva degraderat. Jagh beder förthenskull ödmiukeligen, m. K. Morbroder teckes migh för thetta sårgeliga tillfälle skull hoos K:lige M:tt excusera, görandes, så mycket honom tillstår och thet nyttigt vara kan, min ringa persoon väl liden hoos H:nes M:tt, vår nådigste Drotning. Jagh moste och bekenna, att jagh vidh mitt afreesande ifrån Stokholm, enär jagh togh afskedh ifrån H:nes M:tt, icke så uthförde thet samma, som jagh gärna hade velat, icke therföre att jagh icke viste, hvadh heller huru sådant skulle vara, uthan jagh var af thessa bedröfveliga tiender så försåffat, att jagh nepligen kunde få några få ord och alenast gemene protestationer och curialia fram. Alt sådant beder jagh ödmiukeligen, min K. Morbroder teckes efter sin höga försichtigheet, och så vijda han sielf dömer thet nyttigt, till thet bästa uthtyda.

Jagh lemnade och een deel publiqve ärender och litet privat hoos secreteraren Tungel att förretta, hvilcka han altsedan i begynnelsen af Septembri hoos sigh haft hafver och, migh till stoort hinder, ännu oresolverat hoos sigh hafver. Gudh veet, hvem man i thenna tiden skall addressera sigh till; man moste publiqve ärender medh myket större möda fordra vidh hofvet än som privata. Doch steller jagh alt sådant till sin ort; then högste Gudh han steller väl och lagar, som honom behagar, och veet alena tidh och rum att hielpa.

Thetta altsamman tilltroor jagh min K. Morbroder på thet ödmiukeligaste, att han på läghligh ort och stelle efter sin hööga vijsdom läter sigh vara anläget. Jagh beder ödmiukeligen, min K. Morbroder teckes helsa broor, grefve Erich Oxenstierna, medh min villige och redebogne tienst, försäkrandes honom på thet högsta om min inclination till hans tienst. Jagh borde väl att hafva honom thenna sorgeliga händelsen skrefteligen notificerat, men förmodar visserligen, han migh nu i thenna min stoora bedröfvelse hafver excuserat. Sist recommenderar jagh migh i min K. Morbroders höga gunst och nådhe medh ödmiuk böön, han thenna min hastiga skrifvelse, som så currente manu i hast är

medh tårar och hiertans suckan sammansatt*). Jagh lefver altidh och döör

Min K. Morbroders
ödmiuke och lydige systerson
Christer Bonde mp.

Ådöö then 4 Januarii 1651.

---

20. (*Egenhändigt.*) **Ekeberg den 6 Mars 1652****).

Meddelar, att Carl Bonde aflidit den 29 Febr.

Höghvälborne Grefve, H. Axel Oxenstierna, synnerligen högtährade K. Morbroder. Jagh hafver vidh thenna sårgeliga lägenheet för min skyldigheet erachtat att låta min K. Morbroder ödmiukeligen förnimma, huruledes then gode Gudh hafver nådeligen behagat att hädankalla ifrån thenne bedröfvelige värden min k. Herr fader, hvars siäl Gudh evinnerligen hugne och medh sin anda tröste och regere oss alla, som thetta sårgefall mäst angår och efter honom qvarlemnade ähre. Och emädan jagh nogsampt är försäkrat på then höge gunst och vänskap, som min K. Morbroder till honom och alle hans anhörige dragit hafver, therföre är jagh och uthi then visse förmodan, att han drager medh oss häruthinnan een trogen compassion. Min K. Morbroder sågh sielf icke länge sedan hans besvärliga tillstånd och svåre siukdom, och ehuruväl vij giorde all möieligh flijt, att han skulle blifva bettre, togh liqväl på sistone siukdomen så öfverhanden, att vij moste om hans restitution desperera, till thess Gudh behagade att förlossa honom af samma besvär och igenom een mycket christeligh, roligh och stilla hädanfärd giorde een ända på all hans jemmer then 29 Februari, när klockan slogh åtta om mårgonen. Gudh uppeholle oss alla, som efterlefve, att vij altidh kunde genomgå thetta mödosamma lefvernet uthi betrachtan af hans stoora dygder

*) Satsens afslutning uteglömd.

**) Af 12 Febr. 1651 föreligger ett inbjudningsbref, dat. Örebro, till Chr. B:s hustrus begrafning i Örebro stads kyrka den 9 Mars, och af 18 Febr. 1651 en skrifvelse med anhållan att få låna bårkläde till samma begrafning.

och gudhfruchtige förhollande, att vij och efter hans exempel motte lemna efter oss ett ärliget och redeliget namn och sedan nå eett så salighet afskedh.

Jagh beder och min K. Morbroder på thet ödmiukeligaste, han ville och altidh framhärda uthi sin stoora gunst och affection, som han emoot migh altidh hafver låtit påskina, then och uthi mine stoore vedervärtigheter hafver näst Gudh varit min förnembste hugnat. Jagh skall altidh beflita migh om then samme att kunna beholla och aldrigh att förspilla then hugnaden att värdeligen kunna kallas

Min K. Morbroders
ödmiuke och lydige systerson
Christer Bonde mp.

I hast af Ekeberg then 6 Martii 1652.

Min k. fru moder beder och mycket flitigt och tiensteligen hälsa min K. Morbroder och beder, han ville henne icke förtenckia, thet hoon inthet orkar skrifva honom till för stoor sårg och bedröfvelse skull, som hoon nu, Gudh bettre, är belastat medh.

---

21. (*Egenhändigt.*) **Örebro den 28 Januari 1653.**

Ber om A. O:s mellankomst för en kapten och några timmermän vid Hjälmare kanal, hvilkas hemman nu anslagits till rytteriet. Gevärsfaktoriet i Örebro går omkull, emedan dit ej anordnas någon betalning och därtill anslagna hemman nu donerats åt grefve Magnus de la Gardie.

Höghvälborne Grefve, H. Rixcantzler, synnerligen högtåhrade K. Morbroder. Såsom migh E. Eccellentz stoora mödha och besvär vidh thenne fahrlige tidhen aldeles väl kunnigh åhr, altså gör migh thess meera af hiertat ont, att jagh icke kan thenna reesan förbijgå E. Eccellentz medh thetta besvärliga och förtreetelige ärende att bemöda, emädan jagh therom af capitenen vidh grafven uthmedh Arboga stoorligen anmodas. Och ehuruväl migh öfver then orten ingen commission gifven åhr, liqväl drager han för min salige faders skull, som therföre mången trött stund uthstått hafver, till migh ett särdeles förtroende. Jagh kan och

icke uthan stoor klagan see, att thet värket, som nu förmodeligen medh ringa besvär kunde hielpas, och thet arbetsfolcket, som nu konsten bettre hafva lärdt och kunna än the mästare, som medh een outhsäieligh Cronones kostnat hafva varit hijt in i landet förskrefne och een lång tidh arbetat, innan the landzens natur och art att byggia uthi hafva kunnat erfahra, skola för een ringa ting skuld casseras och afdanckas. Ther hafver alt härtill varit vidh grafven några stycken bondeheeman, som capitenen och een deel af timbermännen hafva bodt uppå, hvilcke heeman nu ähre therifrån tagne, till rytteriet förordnade och således then commoditeten så väl som theras löön them ifråntagen, ehuruväl the i förledet åhr hafva giordt godh tienst, reparerat thet, som vatnet tillförende hafver giordt någon skada uppå, och eliest icke rättare vetat, än the skulle vidh tiensten blifva; och inga andra uthvägar sigh nu veeta, uthan så framt the här casseras, moste the sedan annorstädes i landet sökia medh timbring och sådant sitt uppehelle. Hvadh skada Cronan theraf tagandes varder, att thet värket, som till een stoor deel färdigt ähr, skall nu förfalla och för then ringa kostnat skull, som een ärligh man medh några fåå timbermän kunne till theras uppehälle fordra, jernredskapen, påålar, timber och bielckar bortstiäles, portar, botnar och vallar medh meera omkullfalla och förrutna, ähr sådan, att ther Gudh een gång skulle gifva lägenheet, att man thet värket och andre sådane här i rijket ville förfärdiga, skulle then icke uthan största besvär och bekostnat stå till att reparera. Ther E. Eccellentz gunstigast skulle sigh behaga låta att leggia sigh något uth för them och thet värket, så att thet nödige folcket och the heeman, thertill legat hafva och medh tidhen kunde uthan annat Cronones besvär uppeholla them, som slysorna och värket achta skole, kunde blifva beholdne, bode jagh ödmiukeligen, ehuruväl att jagh noghsamt veet, att thet E. Eccellentz för sine outhsäielige stoore besvär skull mödhosamt faller.

Gudh veet, huru man sigh i sådane ärender stella skall. Factoriet och annat, som jagh medh högsta mödha hafver bracht på gång, så mycket som sigh i thenna besvärliga tidhen hafver göra låtit, går och nu åter aldeles omkull, att om nöden skulle fordra, ähr omöieliget få något synnerliget gevähr giordt. Föruthan thet, att the medh betalning inthet beneficeras, ähre och nu the heeman, som jagh i Näsby till theras inflyttnings facilitering hafver them medh stoor mödha af Kongl. M:tt förskaffat och sedan skatteäganderne uthbytt, nu till H. Eccellentz Greef Magnum bortdonerade,

så att jagh nu inthet sätt veet längre att holla them vidh macht, uthan folcket går så malcontent, att jagh fruchtar innan een ringa tidh, att the förlöpa och låta alt stå ödhe*). Jagh skulle väl om sådane besvärlige ärender E. Eccellentz icke bemöda, men jagh veet ingen menniskia, som jagh fördristar migh att beklaga sådant, emädan jagh på ingen sida hielp, uthan snarare ovilia veet migh kunna förverfva.

Jagh bedher ödmiukeligen, E. Eccellentz min dristigheet icke förtenckia ville, uthan ther thet icke alt för besvärliget vore meddela migh ett gott rådh, huru jagh häruthinnan bäst stella skall. Jagh skall alla mina lifsdagar arbeta uppå att förblifva H. M:tt och Cronan een åhrligh tienare och E. Eccellentz een ödmiuk, lydigh och hörsam systerson och tienare, önskandes af hiertat, att then högste Gudh E. Eccellentz medh sine k. anhörige under sitt faderliga beskydd altidh conservera och bevara ville, och förblifver uthi min dödhstund

M. K. Morbroders
trogne och lydige systerson
Christer Bonde mp.

Örebro then 28 Januari 1653.

*) Donationen för grefve Magnus, af 9 Okt. 1652, i Riksregistraturet.

PETER KRUSES

BREF

TILL

RIKSKANSLEREN

AXEL OXENSTIERNA

1622—1644

1. (*Egenhändigt.*) **Lübeck den 5 April 1622.**

Har (jämte Erik Larsson) den sista Mars ankommit till Lübeck*). Hoppas kunna enligt K. M:ts uppdrag uppbringa penningar; ammunition däremot svårare att anskaffa. Reser följande dag till Hamburg, möjligen till Holland. Underrättelser från Polen och Kurland. Hertigen af Holstein har tågat genom Lübeck. Handeln i Tyskland står stilla på grund af kriget; ringa utsikter att kunna sälja koppar. Tror sig dock kunna öfversända 50,000 daler i penningar och vexlar. K. M:ts beställningar af varor böra ske på sommaren, för att kompaniet må kunna undgå de dyra höstfrakterna. Likvidering af ett par vexlar.

Edler und wolgeborner Her Cantzeler, E. Herl:t sein mein willige dienst und grues zuvorn. Weiter seint wir für weijnich

---

*) De voro utsända af konungen och hade vid afresan erhållit följande, i Riksregistraturet införda instruktion:

Memorial för Peter Kruse och Erich Larsson. Af Stockhollm den 12 Martii 1622.

Först skole dee på Compagniedz vägner ophandle dee hundredetusendh daler, som Compagnied hafuer låffwat Kongl. M:tt att förstreckle, och så lage, att dee måge i begynnellssen aff Maio vare här i Stockhollm, dem anthen hitsendandes till lands heller till siös.

2. Der någon post af förbe:te hundrede tusende daler skulle öfver förhoppning icke så tidigt komma hijt, så att den åth sidste vore ifrån Lybeck afsendh till siös eller sidst i April månadh, då skole dee förskicke den resterende posthen åth Riga, eller der fienden dedh imedlertijd hade belägratt, åth Pernow, ju så lagandes, att hele summan hundradtusend daler tillfyllest måge vare erlagde till sidst in Maio.

3. När dee komme till Lybeck, skole de förnimme af Mickell Gynter von Zul, om han och hafuer bestellt in dee vapuen och ammunition, som medfölliende rulla i sigh håller; och der de äre af honom bestellte och framkompne till Lybeck, skole de tage dem i ögenskijn och med honom aftale, att han dem medh förste skepen hit insender.

4. Åhr icke allt framkommet, då skicke så mycket, som han hafuer tillreds, och bestelle dedh öfrighe, att dedh och kan komme hit i begynnelssen af Maio.

tagen als den letsten Martii woll hie kommen, inmittelst uns mit schreiben und sonsten umgetan, das Ihr Kong. Maij:tt, unser gne-

5. Men kan han dedh icke bestelle och försäkre H. K. M:tt, heller dhe och förnimme honom icke vare viss nogh, då skole de allenest tage en lengd aff honom på allt det han loffver att lefrera och skicke den medh förste budh hijt ihn, och sedan göre sijn flijt, att de dett öfrige kunne bestelle hoos någon annan godh karll, som dedh kunde præstere.

6. Kan dedh och elliest icke nåås, då måste de haffwe bodh til Lovis de Geer åt Hollandh, at dedh som räster må genom honom bestelltt warda, effter som H. K. M:tt och hafwer så Ruthgers som Lovis derom tillskrifvitt och på vane vara Pether och Erich brefven medgifvitt, att förskicke fortt, om så görs behoff.

7. Hvad betalningen vedkåmmer, då är H. K. M:tts nådigste villie, att dee af de för:ne 100000 d:r så månge penningar afftage, som löpe på 250 skippund kåppar, som honom räste på sin annordning, och dem honom erleggie. Så hafuer han och af Cort Thor Hellen tijotusendh daler avance. Och der han tager hela posten heller ett anseeligit oppå sigh, och han begerer någon förstreckningh, då begierer Kong. M:tt aff Peter Kruse och Erich Larsson, att de ville göre sin flijt oppå Kong. M:tts eller Compagnieds eller och sin egen credit att opbringe ett tusendh daler, tijo, tiugu eller trettijo, och sådanne Michell Gynter förstreckie, eller och dem sådanne, som ammunition skaffa ville och viss äre att lefrera till rättan tijd. Hans Kong. [M:t] vill hålle Compagnied så väl som dem sielfve i alle måtto skadelös.

8. Hvadh och huruledhes dette kan bestelles, måste de straxt advisere H. K. M:tt, på dett allting dereffter dirigeres måste. Elliest så måge dee och försäkre dem, som ammunition förstreckie, att de i tillkommande höst och våhr, halffparten innan ett halfft åhr ifrån förstreckningz dato, den andre halfveparthen innan åhr och dag, betaltte vare skole.

9. Hvar nu med Lovis de Geer endligen handles skall, så må Pether och Erich vethe, att Lovis [är] god för mester Wellams arrend och deröfver förplichtatt att förstreckie H. K. M:tt så mycked ammunition, som arrenden sigh belöper: hvilcken stiger på ett förslagh till ellofve tusendh daler. Der nu ingen annen råd finnes, så att omögeligit vore annorlunde vapn af Lovis att bekomme än att ändå ettusend daler, tijo eller tiugu baar måste erleggies, och Peter och Erich inge andre utväger kunde finne, då på dedh ammunition, deropå H. K. M:tt så högtt är anläget, likväl måtte komme tillstädes, är H. K. M:tt tillfreds, att dee förbe:te tijo eller tiugu tusend daler tage aff den för:te summan, som Compagnied H. K. M:tt skall förstreckie, och dem derutij afkortte: dogh försijr sig H. K. M:tt till Pether och Erich, att dee dertill icke uthan högste nöden stigendes varde.

10. Och skole dee hvadh ammunitioner de ifron Tydzland öfuerskicke, låte allt hvad som öfverskickes, intill den sidste Maij, låte gå hit på Stockhollm. Men allt ded, som senere öfverskickes, skole dee låthe gå opå Pernow eller och opå Riga, så frampt dee förnimme der vare säkertt för fijendhen. Datum ut supra.

Omedelbart efter memorialet följer i Riksregistraturet den rulla på vapen och ammunition, hvartill i memorialet hänvisas:

digster her, so wol die compagnie muchte gedient sein. Erstlich dem post gelt belangendh, hoffen wir zu Godt, das wir werden zu rechte kommen, doch nicht ohne mhue. Dennoch muegen sich Ihre Kong. Maij:tt woll drauf verlassen. Was aber der munition belangend, damit stheet es gar übel, und hat der Michel Gynter fast nichtes, nur kan in 5000 r:daler im forradt hir sein, mher nicht; sondern vertröstet uns, das er in 2 tagen in Hamburgk sich kegen uns ehrkleren, wasserleij und wie viele ehr prestieren kan. Vermeint sich aus dem zeugkhause zu Nuernbergk ein parteij, wan ehr Kong. Maij:tt forschrifft hette, zu bekommen, und weil uns deucht es unmuglich dem Michel Gynter solche eine grosse parteij zu wege zu bringen und hir auch sonsten gar nichtes zu bekommen für bargelt, haben wir strax Kong. Maij:tt brieve auf Hollant an Rotgertzium und Louis de Gerdh gesondern dabeij geschrieben. Ihr Kong. Maij:tt sein der meijnung und verlassen sich fast drauff, das ja die munition, so bestelt, nun werden in guter bereitschafft, und deselben allerlengst diesen monat mussen von dar geschipfet werden. Wegen der betzalunge haben wir gemelt, das dafür gudt contentament gescheen sol, und begeren darauf durch tagk und nacht bescheit und antwort. Inmittelst begeben wir uns morgen frue, wils Godt, nach Hamburgk. Kombt kein bescheit, so wil ich nach Hollandt und thuen mein bestes; was menschlich und mugelich ist, sol geschen.

Weiter ist es ein seltzam dingk beij uns, das weijnich kan in geheim bleiben, dan hir wissen die leute, das Kong. Maij:tt eine parteij gelt von der Compagnie haben sol. Nun stechen sie die köpfe zusamen und gibt uns kein prouit in unserm verkaufen,

---

Effterskrefne vapn och amunition skole Peter Kruse och Erich Larsson bestelle in till H. K. M:ttz behoff, anthen hoos Mickell Gynter von Zul, någon annen i Lübeck eller Hamborg, eller och hoos Lovis de Geer i Hollandh, och dem med förste öped vattn först in Malo hit till Stockholm heller till Riga eller Pernow förskicke.

Musketer sampt fårketter [ɔ: fourchettes] och bandelerer	2000	st:r
Stormhattar	6776	st:r
Harnesk med sine hattar	5016	st:r
Undervärior med geheng	11792	st:r
Trummor	264	st:r
Pistoler	500	paar
Rytteredegen	500	st:r
Chyriss	400	st:r
Luntor	390	skip.

auch stost inen des Weyers wesen für den kopf, wiewol noch dise kunte nichtes dartzu gethan, entweder zu Dantzigk oder Putske einige preparation gescheen. Sondern gestern habe ich ein schreiben aus Dantzigk von einem, der dem Konig in Poelen sein dinge in Dantzigk bestelt, gelesen. Der begeret hir von einem, heist Johan Luders, etzliche ankers für im zu kaufen, die vernheme ich sollen dartzu. Das wil ich wol umstossen. Item setzet dise wort weiter: hir in Polen sthet es übel. Der Muskowiter wil mit seiner magt nach Smolentzki; dem seint 20000 man von Cosacken entkegen geordnet. Unsere confederanten liggen in der Lemgow oder Lembergh, und für deren gelt foraus dahin gebraucht der Koningk comissarien, und scheint wol, ehr dises geslichtet. Wirt kegen Johanni ein reichstagh in Polen angestellet werden. Inmittelst thuet der Swede, was ehr will. Item gestern von einem guten freunde vernommen, das der Koningk in Poelen gewisse folmagten ausgeben, in der Nortshee auf uns zu rauben. Das, vermeine ich, konnen Kong. Maij:tt in Denmarken leichtlich wheren.

Sonsten seint sie in Denmarken so die kaufleute gewaltich und haltens auf unser seiten. Imgleichen hir in Lübech sollen sie dem Polen weijniger dan nichtes wilfaren. Item für allem wil notigk sein etzliche unsere schipfe ersten tagk in die shee kommen, sonsten bleibt und ist hir in allen steden für den Weyer grosse furcht, und warten mit verlangen, das zeitung kompt, unsere schipf in der she sein. So balt das geschicht, wollen sie mit haufen nach Sweden und Riga.

Item es ist auch fürgestern ein schiff hie von Libow aus Curlant kommen. Bringt zeitung, das die Polen ein Lubsch schipf ½ meil von Riga in der Dyne aufgebrant und das unser volk den Polen für Mitow geslagen, davon beij uns wol besser zeitung wirt sein. Item unser volk sollen 7 fürnheme edelleute auss Curlant gefangen, wegk geholt und nach Riga gefuert haben.

Sonsten stheet es hir in Deutzchlant sher ubel zu, alle länder treken fol mit krigsvolk, das auch die armen hantwerker und ander wandersleute nicht zu frieden sondern inen ihre zhergelt, das doch weijnich kan sein, beraubet werden. Der Hertzogk von Holsten zogk vergangen sontagk hir durch Lübeck. Sein volk hat auch grossen mutwillen beij den bauren getrieben. In summa, wo man hier höret an allen örten, da werden den kaufleuten die guter aufgeslagen und gehauwen und beraubet, und lest sich ansheen, das der handel hir in Deutschlanden muss fast stille stheen oder

grosse nodt leiden mit allen waren. Es lest sich noch nicht ansheen, das sonderlich vertrogk in kupfer diesen sommer solt kommen. Die leute seint all melancholisch in handelunge. Godt verlhene der cristenheit den lieben frieden widerumb.

Item ich habe mir auch gestern an einen gemacht, der aus Poelen kommen. Berichtete mir, das ein post für weijnich wochen dar aus Reuslandt mit brieuen gewest, und begeret, das der junge prince in Poelen solt mit seinem titul absthen. Item der grosfurst begerte seinen rechten titul von den Poelen, der hette brieue widerumb bekommen. Ehr vermeinte, das widerum der kriegk mit dem Muskowiter werde angheen und die Polen noch zur zeit keine grosse lust nach Liflandt hetten sondern weren wol zum frieden geneigt.

Weiter wollen wir in allem, wie gemelt, unser bestes thuen mit der munition, aber meines erachtens besorge und befurchte ich mir gentzlich, dafern Hollant nicht das beste thuet, werden wir weijnich bekommen, und dass selbe wil noch späte fertigk sein und dahin kommen, datzu es gemeint ist. Dieses mues ich meinem Hern melden umb nachrichtunge willen. Godt wess, es thuet mir hertzlich whe, ich nicht ein mheres und bessers in dieser sachen kan ausrichten, und where einer in Januarii ausgetzogen, man hette hirinne viele verrichten konnen; nun sint alle fursten aufgetzogen, dadurch alles verruckt und nichtes im forradt. So balt wir bescheit in Hamburgk und von Hollant bekommen, sol ein post durch dach und nacht hinein. Ich bin gesinnet, den Johan Gyldener so lange hir zu behalten nur weijnich tage, der sol durch dagk und nacht mit ein parteij gelt auf Markerö zu. Bitte, das örder mugen gethan werden beij dem ersten post, wan selbes gelt kompt mit Kong. Maij:t passe freij und eijlich naher Stokholm gefueret werden. Vermeijne mit Gottes hülffe beij Gyldener an barschafft nebenst wexelen, so in Maij in Stokholm sollen erlegt werden, in 50000 Suedsche daller übertzumachen. Es ist hir für dismal übel nach r:daler und gar keine r:daler zu bekommen, und die ung[arischen] g[üllen] sint gar wegk. Wir konnen noch nicht zu handelen kommen. Sie wollen noch nicht davon, weil nirgentz kein vertrek. Sie haben viele platen und drath, auch andere fertige arbeit; sie klagen, es wil nicht an den man, weil kriegk an allen orten ist.

Dieses weijnige habe ich meinem Hern nicht verhalten sollen in geheim zu melden, für den Hern weijnich zum nachricht. Erich Larson wes nicht, das ich geschrieben, weil noch alles ungewis;

dennoch hoffe ich, es muss gheen mit Gottes hülffe. Wolte Godt, das die munition für gelt zu bekommen where. Wir muchten sheen, wie wirs mechten, aber furcht ist beij mir, das es nicht gheen kan wie es Kong. Maij:t begeren. Item, mein Her, wan auch disen sommer oder kegens herbst einige waren für Kong. Maij:tt sollen einbestalt werden, bitte ich, örder in der zeit mugen ausgeben werden, damit der Compagnie swerer herbstkosten auf solche commission muege efwen ersparet und beij sommers-zeiten mit weijnigerm kan gethan werden. Sonderlich bitte ich, der H. Cantzeler wolte Ihrer Kong. Maij:t, meijnen allergnedigsten Hern, meijnetwegen höglich bedancken für die grosse konigliche gunst und gnade, so Ihr Kong. Maij:t mir erweijsen; verpflichte mir solches nach euserstem vermuegen in aller demuetikeit die zeit meines lebens Ihr Kong. Maij:tt und dem lieben vaterlande ein getrewer geringer diener zu leben und zu sterben. Weiter habe ich mit Cordt Gyldener geredet wegen der 20000 daller. Gibt zur antwordt, das ehrs gerne wolt gethan haben, hatte ehrs für dem umslage gewust, aber deucht im nun unmuglich zu sein einen solchen post aufzubringen. Dannoch hat ehr einen eigenen botten an etzliche vom adel in Holstein geschickt; ob ehr noch etwas erhalten wirt, ist ungewisse; was erfolgt, sol kunfftigh gemeldet werden. Inmittelst uns dem lieben Godt empfolen. Datum Lübeck den 5 Aprilis anno 1622.

Item der wexell an Hans Hanson laut Kong. Maij:tt brieff ist richtigk betzalt, imgleichen sol F. G. des Pfaltzgraven, wan bescheit kompt, seine wexel auch der gebuer nach betzalt werden*). In summa, alles hoffe ich sol wol bestellet werden, ausbenommen die munition; wolte Godt sie nur zu bekommen were kegen bar gelt oder guten credit. Ich werde es nicht so genaw konnen nhemen, sondern der compagnie bar gelt und credit muss beijstehen, auf das Kong. Maij:tt mit beiden posten mugen gedient werden. Bitte aber, keiner hievon muge wissen, sonsten beschuldigen mir meine mitbruder davon weijnich gelegen, dan ich erinnere mich des Herren wordt, das Kong. Maij:tt dies jhar viele bedurfen; derwegen wil und soll ich alle mittel erdencken suchen, und hoffe etwas zu erlangen. Ein mheres auf dismal nicht, sondern bitte dienstlich mir mein langes dristiges schreiben nicht

*) Jfr A. O:s bref till Pfalzgrefven af 4 April 1622, *Axel Oxenstiernas skrifter*, I: 2, sid. 443.

för unguedt aufzunhemen, womit uns abermal dem lieben Godt empfoelen.

E. H:tt
A. W. D.
Peter Kruse.

Utanskrift: Dem edlenn unnd wolgeboren Herrenn Herr Axell Oxenstern, Ritter, Freijherr zu Kimeta unnd Fiholm, Schweden Reichs Cantzler unnd Radt, meinen grosgunstigen Herren unnd Befordern zu handenn.

Ett bref från P. Kruse kom rikskansleren till handa i Riga den 26 eller 27 Juni 1622: se hans skrifvelse till K. M:t af 27 Juni, *Axel Oxenstiernas skrifter,* I: 2, sid. 463. Möjligen var detta bref dock icke det af den 5 April utan ett annat, senare afgånget; jfr nedan N:o 3.

2. (*Egenhändigt.*) **Lübeck den 25 Juni 1622.**

Åberopar ett bref af föregående dag. Sänder 1000 riksdaler: kan för tillfället ej uppbringa mer. Skall däremot, om så önskas, leverera spanmål.

Edler und wolgeborner Her Cantzeler. In meinem gestrigen schreiben*) werden E. Herl[ich]k:tt allen bericht vernommen, weiter übersende ich hiebeij im nhamen Gottes mit schipper Pagil Gode einen beutel versiegelt, darin 1000 r:daller. Godt der Her lasse deselben E. H:tt zum handen kommen. Ich habe zu Amsterdam so etwas für meinen Hern geschipft als 1 par gute pistolen, 1 handthammer, wie die Poelen füren, 1 handtdegen und ander klattereij, das ich wol wunschen wolt, mein Her es haben muchte. Der schipfer siegelte aber auf Stokholm. Hette ich gewust, das mein Her in Liflant mit were getzogen, so hette ichs auf ein von den schipfen gesant, so auf Riga gelaufen. Ich wolte meinem Hern hertzlich gerne ein mheres an gelt gesonden haben, ich kan aber itzunt keine mittel haben. Ich werde shen, ob ich noch etwas thuen kan, wan ich mit leibe zu hause komme, sondern begert mein Her 1000 tun spanmal an maltz und gersten, so wolle mein Her cito auf Stokholm schreiben nur 1 wort an mir; ich will deselben strax entweder in Stokholm, Norkoping oder Niekoping liebern. Und da ich meinem Hern und werthen grossen befurderer

*) Ej anträffad.

ein[i]ge dienste erweisen konte, bitte mir zu befelen; ich soll willich beij tagk und nacht dartzu erfunden werden mit getreuwem hertzen.

Ein mheres auff dismal nicht, sondern bitte dienstlich, meiner beij Kong. Maij:tt im besten zu gedencken. Ich furchte mir für Kong. Maij:tt ungedult wegen das es so langsam zugegangen, und ich habe es nicht bessern konnen, solte es mir mein leben kosten. Was mhue und sorge ich für die amunition gehabt, damit wil ich geschweigen. Hiemit uns dem getrewen barmhertzigen Godt in seinen schutz befoelen, der beware Kong. Maij:tt, Ewer Herl.k:tt und unsere gantze krigsmagt. Die heiligen engell wollen sich allwege um euch her legern, auf das ein jeglicher mit guter zeitung muge widerum zu hause kommen und uns mit guter gesuntheit sprechen. Amen. Datum Lübek den 25 Junii anno 1622.

E. Herl.k:tt
W. D. A.
Peter Kruse.

3. Stockholm den 23 Juli 1622.

Åberopar skrifvelser, afsända från Holland och Tyskland, samt meddelanden genom Jan Rutgers. Om ammunitionsleveranserna. Har gjort en utbetalning på 2000 riksdaler i Hamburg.

Wolgeborner edler Herr, Herr Cantzler, E. G. seinn *etc.* Ich zweiffle nicht, ess werdenn E. G. meine vorige schreibenn auss Hollandt*) undt Teudtschlandt für diessem geworden sein, daraus E. G. werden vernommen haben, wass in bestellungh dher ammunition verrichtet, wie dhan auch Mons[i]eur Johannes Rottgertius E. G. mundtlich wiert berichten, wass ehr in Hollandt darein geschlossen. Die von Deutschlandt hoffue ich werden nun woll übergekommen seinn, dass alsso die von Ihr K. M:t bestelte ammunition undt ein mehress wiert hinüber sein, woran ich mein högestess vermugen undt eusserligesten vleiss gewendet. Unnter anderen auch habe ich E. G. für diessem zu vorstehende geben, wie dass ich in Hamburgh ahn Nijcolaij Basseliern auf Ihr. K.

*) Något bref af P. Kruse från Holland är ej anträffadt. Jfr A. O:s skrifvelser till K. M:t den 7 och 24 Juli 1622, *Axel Oxenstiernas skrifter*, I: 2 sid. 474, 493.

M:t gnedigen behagh gelieberdt 2000 r:dlr, undt weiln ich aldhar whar midt ihren leuten inn accord, kundte ichs nicht wholl umbgehen; hoffue, Ihr. K. M:t werden sich ess auch gnedigest gefallen lassen, weiln ich ess umbs besten willen gethann, Ihr. K. M:t guther nhame nicht muchte verringert, sonderen dadurch einn grosess inn auffnehmen kommenn. Und bitte hiemidt, E. G. wolle mein gnediger Herr undt gunstiger befoderer seinn undt bleibenn. Undt hiemidt E. G. Gott dhem ahlmechtigenn empfholenn. Datum 23 Julii anno 1622 in Stockholm.

E. G.
A. W. D.
Peter Kruse.

4. (*Egenhändigt.*) **Salberget den 15 Mars 1623.**

Underrättelser från Hamburg, att Kopparkompaniets utskickade väl handhafva dess angelägenheter. Önskar rådgöra med A. O. Reser upp till Kopparberget för att sätta arbetet där i gång.

Edler und wolgeborner Her Cantzeler *etc.* Weiter verhalte ich in eil dem Hern nicht, das ich itzunt noch ein schreibent aus Hamburgk, den 8 Februarij datiert, von meinem manne empfangen, daraus ich so viele vernheme, dafern unsere leute, so ausgereijset, sich wol wissen in allen sachen zu schicken. So kompt unsere Compagnie in ein ansheenligh aufnhemen, dan ich auf dis stuck 3 gantze jhar gearbeitet, und stheet nun eigentlich darauf, das es mit gutem radt und bedenken geslossen wirt. In summa, ich hette mit dem Hern um dise sache hochnötigk und andere sachen, dar ich auf practicere, und hoffe es alles zu einem guten auslagk zu bringen, nothwendigh zu reden. Ja auch halte es der Herre für gewisse, das wir wollen in der Compagnie ein gros gelt gewinnen; nun aber mus ich eilentz fort nach dem Berge, dan das gantze werk liegt nieder, und ist ein merklicher schade, das der winter wegk und niemant damit gedient. Davon mit posten weiter. Dafern meinem Hern radt duncket, das ich zu dem Hern kommen soll, wolle mir der Her durch ein zetlein wissen lassen, wil ich abbrechen und kommen. Godt wes, wie gerne ich dis werk wolt fort haben, den ich grosse mhue darum gehabt, kan aber swerlich geschen ohne Ewer Herl:t guten radt, bedencken und

gute hülfe, sonst mus auch kein mensche hievon wissen. Ein mheres nicht, sondern bitte, der Her wolle mein dristes schreiben im besten aufnhemen *etc.* Datum Salberge den 15 Martii anno 1623.

E. G. und Herl.k:t
W. D.
Peter Kruse.

---

5. **Säter den 25 April 1625.**

Förberedelser till kopparmyntningen vid Säter. Kopparkompaniet håller för litet folk vid myntverket, och P. K. har nödgats använda sina egna tjänare samt själf göra en mängd resor: nu vilja participanterna ej ersätta hans omkostnader och fordra äfven, att han skall betala kompaniets förlust på afradskopparen.

Edle välborne Herre, Herr Cantzler *etc.* Ed. Herl:t gifver jagh hermedh tienstvilligenn tillkenna, at arbethet herr vijdh Seetra medh kopperutsklagningh till mynntet och myntningen drifves fort, så myckie det mögeligit ähre, och kundhe komma till at mynte omb dagen 10 intill 14 skippundh, deen eenna dagen mijndre, deen andra mehr, effter som redhskappen holler till och kopparen kan blifve tillsklagenn. Elliest hafver dhet och farrligit herr tillstådt medh dammen för storr flodh skull, och omb sådant jagh i tijdh intet hade förrekommit, hadhe heele verrkit snarligen blifve omb inthet, meen nun hoppes jagh medh Gudhz tillhielp, at det ingen fhara hafve skall.

Vijdare, gunstige Herre och meghtige befoderer, kann jagh Ed. Herredöme ickie förhålla, at jagh hafverr förståt, att Compagnied ganska fåå tienare herr vill holla, och eet sådant verrek at förreståå, som det börr, kann Compagnied dem icke vare utan. Hvadh arbett herr är, ähr inthet till at skrifve. I förledhne åhr hafver jagh brukit mijnna egen tienare derrtill, medh deem beställt, huadh mögeligit varit hafver, ogh sielfver af ogh till förrest emillen Kopperbergit, Nycöpingh och Stockholm, Compagnied till godhe, medh mijn egen omkostnadh; nun hafver jagh något derrför fört till räckningh, hvilcket jagh förnummijt, at participanterne deet inthet veele beståå, oanseedt jagh mehrr på Compagniedz vägne för omkostnadh hafverr. Jagh önsker af hiertat gierna, änn annan vill fijnna sijgh, som dhet ville bettre förreståå och migh förlossa. K. Maij:t, mijnn allernådigeste Konnungh och Herre, är jagh i all underdånigheet effter mijnn yterste förmögen villigh at

tiena, hvart Hanss K. Maij:t dedh begerer, så länge jagh lefverr, meen änn sådant verck att förreståå måste varre derrtill, hvadh dhertill är af nödhen. Jagh hafver och i lijke måtte förnummit, att participanterne sigh öfver deenn skaden besveeret, som Compagnied på K. Maij:tz afradhzkopper lijdet hafverr, och begheret, jagh sådant skolde betala, dedh jagh inthet väll kann troo, och jagh ingen skuldh derrtill hafverr, migh och hooss dhee godhe Herrer Cammerådh så väll [som] för Ed. Herredöme sielfver deromb besverat, meen inthet deruthi något kundhe uttretta; måste jagh dedh låthe beståå till dee andhra directorerne[s] tillsammenkommelsse. Hvadh dee nun hooss K. Maij:t våår nådigeste Konnungh ogh Herre kunde erholle, göre dee sijt beeste, som jagh giort hafverr, och bijdier Ed. Herredöme hermedh ödhmiukeligenn, at Ed. H:tt migh deruthi gunsteligen för deem andra endtskijllie ville ogh mijn gunstige herre och befoderer nun som till förrenne altijdh vara och blifve ville. Och befhaler Ed. Herl:t hermedh *etc.* Datum Seetra den 25 April åhr 1625.

E. H:tt.
V. V. T.
Peter Kruse.

6. **Säter den 3 Maj 1625.**

Dammen vid Säters kopparbruk genombruten af vårfloden och byggnaderna i strömmen förstörda. Begär, att K. M:t måtte gifva allmogen order att arbeta vid deras återuppbyggande. Har redan anlagt nya dammar och skall sedan börja med hyttor, hamrar och smedjor. Kopparkompaniets direktörer måste uppbringa medel för att hålla det hela vid makt.

Edle, välborne, gunstige Herre, Herr Cantzler *etc.* Ed. Herredömme gifver jagh arme man medh eet bedröfvet och ångstet hierta tillkenna omb deenn stor olyckenn och skaden, som heer skeet är, och önsker migh aldrigh vore födder ogh tusendh gånger sielfver dödenn, at jagh måste lefva ogh komma på deen orten, deer så een storr olycka hender, som deen 1 Maij omb morgen klocken emillen trij och fyra herr skeet är, at igenom Gudz straf öfver alle menniskia-förståndh vatn hafver skurit sigh under mit igenom holldammen och så oplyfftet dammen medh gewalt mit i

tu ogh så vatn tagit öfverhandh och uthi een fierdingztijmman alt varit öfver hvarannan ogh i tuusendh stycken synder, hvadh i strömmen tillförende stått hafver ogh medh myckin omack och flijt bygt varr, iblandh hvilcket nijo meennskior borrt blifne ähre. Ogh önsker jagh migh, at jagh deen förste af deem heller varit hadhe, meen Gudh deen alzmeghtigh veet mijnn oskyldigheet, och hvarr mann skall vara mit vitne derrtill. Jagh hade bygt dammen effter mit förståndh, at jagh meente, dedh hadhe väll varit förvarit, deertill medh bidiet Gouert Sijlentz, effter hann nun tillförende her så längie varit hadhe, deer han förmodhe någen skade igenom dammen skee kundhe, hann dedh i tijdh seggie vill, derrtill honnom bidiet hafver altijdh at skolle sklippe meer vatn. Svarade han migh, hann vill ståå för alt, och dammen vore väll så förvarit, och vill han våge liff och siäl deropå; meen, Gudh bättra, olycken är nun skedh, och min oskyldighet vet Hanss Gudhomelige Maij:t allerbeest.

Jagh hafver icke dhess mijndra tagit sexmännerna af denna fierdingen vijdh Sätra, deem sådant låthe sijhe, och Gouert Sijlentz hafft derhooss, deer dee ogh sagt haffve, derr är myckie vatnn, och meer veentess till; vore rådeligen mehr vatn at sklippa, oanseet dammen varr väll förvarit. Meente Gouert Sijlenntz, hann väll så månge dammer hadhe bygt, dedh kundhe ingen nödh hafve. Ogh hafver jagh icke deess mijndra dageligen ändå låthit bettra förvare honnom medh steenkijster och hvadh syntess tienligit vare vill, affton ogh morgen varit deen förste derhooss ogh seenste ifrån ogh omb natten altijdh låtit holla vagt och deem betalt af Compagniedz penninger, meen Gudh bettra, förr eenn vachten kom till gården, hvarr [!] dammen mijt i tur [!], och vatn tagit öfverhandh, at dedh varr omögeligit komma till hielp. Bedier derför Ed. Herredömme ödhmiukeligen, at Ed. Herl.k:t icke vill vare migh ogunstigh derförre. Gudh veet, at jagh alt hvadh een meenskia mögeligit varit, effter dee ringa gåfver, Gudh hafver gifvit migh, giort hafver. Deesslikest bedier jagh Ederss Herl.k:t ödhmiukeligen, Ed. Herl.k:t ville begåå dedh hooss K. Maij:t min allernådigeste Konungh och Herre, at Hanss K. Maij:t migh bedröfvade mann icke onådeligen deropå vare ville. Mit bedröfvade hierta är migh omögeligit medh pennen at skrifve, och skolde jagh komma der ofvenopå uthi minn nådige Konungh och Herres onåde, så är migh ingen dagh länger at leffva, oanseet jagh migh oskyldigh veet för Gudh och meenskior och dheta medh heela landzeness-enda herombkringh vill bevijssa.

Och effter dedh, gunstige Herre, at deenne saken af storrt importants ogh myckie ligger angelegen och, deess Gudh skee loff, af redhskappen välbommer, hambrar, städh och annat igenn fijnness och optagen blifver enn fierringesvägh herrifrån, och dheta verckit, neer man medh alfver på tager, kundhe i een kortt tijdh blifve inrettat igenn, men [jag] migh för mijn person ickie fördrijster olåfligen dheta at göra, så begherer jagh ödhmiukeligen at måtte bekomma deropå hastigt beskedh och K. Maij:tz breff, at almogen medh sijn skildige dagzverker och för penninger ville sigh deertill bruka låthe.

Dess emillen hafver jagh begynt nun igen at skla [ɔ: slå] eenn förloren dam ofvenförr och strachz deer nedhenförr; ouenförr deen gamble forruttin forrådelige gamble dammen vill jagh sklåå een nyen storr holldam ogh deen medh Gudhz tillhielp så byggie och förvara, at jagh vijsserligen vill förmoda, at Kronen ogh een ärligh mann, som af K. Maij:t kann hijtt förordhnade blifve, negst Gudhz hielp skall varra belåten mädh och intet komma i sådan jemmer, som jagh nun kommenn är, Gudh bättret. Sedhenn och strax dereffter vill jagh i Gudz nampn påtaghe medh hytterne, hambrar ogh snijdieverckit, deem at byggia och deem bringe uthi een bettra formb ogh art, een dee förre vore. Hafver ogh hermedh seent een egen post effter mester Nilss vidh Sala stadh, at hann ville komma hijtt och taga på strachz at byggia snijdeverckit. Uthi lijka måtta hafver jagh ogh seendt bådh effter tree ander mestare, som hvarr skall taghe sijn hytta förre, och hoppess medh Gudhz tillhielp uthi een kort tijdh myckiet vill förretta; Gudh gifvee nåden och heelssenn.

Gunstige Herre, effter nun thetta stoort [!] olycka skeet är och migh vitterligit ähre, hvadh der angelegit, så veet jagh nun inthet, på hvadh medhel meen [!] dhet besta skole förretage, at altijngh i godh välståndh holless. Så beeder jagh Ed. Herredöme ödhmiukeligen, at Edhers Herl.k:t gunsteligen hereffter som tillförennde sigh deromb vill bemöda och optage dee middel, som dertill vill vara af nöden, deem meen kundhe någre finnde, och at dee andra Compagnied-directorerne deruthe sådant bearbhete, at altingh kundhe holless vijdh magt een lijten tijdh, Gudh deen altzmeghtighe Ed. Herl.k:t i alla måtta sådant vijsserligen varder belönandes; ödhmiukeligen bijdiandes, E. Herl:t vill hereffter som herrtill min gunstige herre och befoderer vara och blifve. Gudh deen alzmeghtighe, som dheta olycka hafver skee latit, veet

och varder det i andra måtte rickeligen vedergella. Deenn samma Gudh *etc.* Datum Seetra deen 3 Maij åhr 1625.

E. W.H:t
A. V. T.
Peter Kruse*).

---

7. Till Kopparkompaniets direktorer. Säter den 4 Mars 1626.

Önskar afgifva relation med anledning af att A. O. ankommit till Stockholm. Säters bruk öfvertaget af kompaniet från Govert Silentz. Vattenbrist; kan dock dagligen förmynta 20 skeppund koppar. Måste göra en mängd utbetalningar, särskildt till K. M:ts arrendatorer. Sänder ett öfverslag öfver arbetet sedan 10 December samt Govert Silentz' räkning. Nya hyttebyggnader; brist på ekvirke, hudar och kol. Förfrågningar om åtskilliga kompaniets tjänare.

Min tienstvillige helssan *etc.* Gunstige Herrer och Vänner, jagh hafuer nyligen ingen advisso hafft, och effter jagh förnummit, at dhen välborne Herren Rijckzenss Canzlerr lickeligen i Stockholm, dhess Gudhi skee loff, ehr arriuert — Gudh altzmechtigh vill och Hanss Kon. Maij:tt nådeligen bevara och medh gladelige tidninger Hanss Maij:tt till oss förhielpe in saluo —, så hafuer jagh E. H:t omb alt tilståndh heraf villet aduissera, dermedh Ed. Herl.k:t omb alt godhe relation gifue kann.

Brukit anlangende, ehr det nu alt utur Gouert Sijlentts hender under Compagnie, och gåår temligh effter begynnelssen för sigh. Förhoppess medh Gudhz nådige tilhielp, komma vij igenom vinteren och fåå mehr vatn, at det skall gåå better fortt. Vatn ehr svåra litet, så at jagh medh storr mödh[a] och arbete alt låter grefuie, effter som det dageligen minschess. Förhoppess lickvell at skrapa så myckie, at vij komma igenom vinteren. Vij komma ännu lijkvell dageligen mest till tjugo schippundh medh

*) Äfven till K. M:t skref P. K. om olyckan. I Riksregistraturet finnes K. M:ts svar, dateradt den 9 Maj, hvari meddelas, att tre kompanier knektar fått befallning att arbeta vid byggnadernas återuppförande, hvarjämte P. K. åläggеs att »på dedh fogeligeste handle medh allmogen i Sätra och Nåås gårders låhn, dedh de några dagzverken dertill förhielpa vele, eftersom Vij siellfue genom Våre här bijfogadhe bref hafue dem derom tillskrifua låtedt». Detta bref till allmogen är af samma datum, den 9 Maj, och därjämte har antecknats: »Samma mening till Västre och Östre Dalarne»; likaså finnas anteckningar om order till öfversten Åke Oxenstierna att förordna 3 kompanier af sitt folk för 14 dagar till Säter och om bref »till Mester Niells, att han strax begiffuer sigh up till Sätters gårdh att arbeta på dedh brukedh, som förfallidh är».

myntningen, men medh huadh mödhe och stort besuer det sker, huarder [!] vb. Larss Skytte det utann tviffel hafue berettet. Kopperbergit fåår dhageligen vacker endtsatt, både som sendess dijtt och herr betaless. Her kommer så myckie folckitt, som bedie och plaga migh, dee som nödigst ehr, att jagh dem måste hermedh endhsettia på dheress sedhel, och i synnerhet snart alla arrendatores, som nu skole betala i Kon. Maij:ttz rentecammer, komma dee medh Compagniess sedhler, klaga, at de vet sigh ingen annor rådh Kon. Maij:tt at betala, så at jagh effter huar annor hielper dem sin kooss, effter det och för Compagnies reputation vill vara.

Huadh elliest ifrån den 10 December passeret ehr, hafue Ed. H:t af inlaghde förschlagh*) at sijhe, deruthi Gouert Sijlenttz räckningh, derutur hann ennu rester i rååkopper at lefverera 104 schip:d; dertill hafuer han nu sökt alle krattzer ihoop, så at jagh förmener, han dem vell skulde få derut, men nepligst trorr jagh, at det skall gåå öfuer. Till bygningen hafuer jagh och alla præparatoria latit inkiöpa. Förmenner, så snart blyt vedherkommer, at fortfhara som och alredha begyntt ehr medh den nedhersta begynta hyttan, så seden i lijka måtte medh dhen andhra, meen dhet låter sigh intet ansijhe, at meen ändå skulde fåå een hytta nedhenföre mehr som een, förutan den som för begint vhar. Huadh tienligst vara vill, skall ingen flit deropå spart blifue. Ekeverkit ehr och något hijttkommit, och een godh dehll under vegen. Hafuer jagh det för vijst, som jagh nu sijher, det skulde intet hafue sket. Eketreen ehr aldheless intet, som dee borde vara, och dhet tyngar almogenn myckie medh körssle. De fyra tree-ihopsatte velbomer holla sigh vell, och alt annat verkit, som i vinter huggit och kört ehr, hafuer en annan art som i sommerss. Omb barkade huder i Stockholm at kiöpa [äro], vore och vell af nödhen. Nedherifrån landh ehr inge kommen, och her oppe vill de hafue fem dhaler för stycke. Kann meen dem fåå better i Stockholm, ville I aduissere, så later jagh ingen kiöpa heroppe. Huru det skall holles medh messingzbruck, måtte jagh och cito hafue beskedh omb. Omb jagh skall sendha Johan Nöltingh utt eller icke, deromb begerer han vetta beskedh. Koll kommer herr svara litet, som i Gouert Sijlenttz räckningh ehr till at sijhe. Jagh låter nu sielf gifue utt penninger derför, och komma endå litet. Vill det intet annorss vara, måste vij lhåte kolla sielf i sommer. Jagh hafuer

*) Ej anträffadt.

och lâtit förvara holldammen, så att jagh förhoppess, omb Gudh ickie vill synnerligen strafua, han aldrigh skall ferress [ɔ: fürdas] den vegen, som den förre giorde. Jagh hafuer ogh tilförende begeret vetta, hurulhedess det skall blifue hollit medh Compagnies tienare; [gå] h]ehr ombkringh, och dee ville dageligen eta och drickia, [der]till måste meen gifue dem penninger; derför begera jagh vetta, hvem Compagnied vill beholla eller icke, så och medh denna Johan Person, omb han skall tiena lengare; ville I stadga och honnom nu på dheta åhr, huadh han skall hafue, och huarför han skall tiena. Och edher hermedh samptligen Gudh den alzmechtighe venligen befhalet. Af Säther denn 4 Martii anno 1626.

E. a[l]t. V. V.
Peter Kruse.

Utanskrift: De ädhle, välborne, välbördige Herrer Guuerneur och Directores öfuer Kopperr-Compagniedt, min gunstige herre och vänner, dheta välvilligenn.

Påskrift: Ankom dhen 7 Martii.

Lakunerna hafva uppkommit därigenom, att ett litet stycke af papperet rifvits af under sigillet.

---

8. **Säter den 18 Juli 1627.**

Spannmålspriset stiger i Bergslagen, men skörden lofvar att blifva god. Kopparbergsgrufvan och Bispbergsgrufvan mycket gifvande. Säters bruk i gång; gårmakeriet ger 50—80 skeppund dagligen. Kompaniets gubernator samt Carl Bonde och Carl Sparre hafva inspekterat. Har inrymt den nye myntmästaren halfva Björnhyttan; han begär också en gård. Klippingarna mottagas med misstroende. Ett par järngrufvor, som nedlagts, äro åter upptagna.

Meinen bereitwilligen diennst *etc.* Edler unndt wolgeborner Herr Cannzler, E. G. H:t thue ich zum fleissigstem bedanncken für beweiste wolltheten, erbiete mir solches gerne nach högsten vermuegen zu verschulden. Diesses, grossgunstiger Herr befurderer, mit weinigen hisigen zustandt zu verstendigen, wan wer etwan, unser allergnedigster Koninck und Herr nach allem fragenn werde.

Hic obenn in Dalern und Kupferberge steht ess, Gott lob, recht woll zu; Gott seij gelobet, habenn biss her noch de thun spanmall konnen umb 14 mark (4 d:r), heben begynt nu zu newen, kompt in 18 mark, wollen nun wol von 5 d:r sagen; ist eben in der hewzeit. Kommen keine bauren auf; man hoft, wils Gott, balt besserungh. Der verleye unss gut wetter; biss her ist ess sher kalt und alle tage regenn gewesen. Dass liebe korn und grass ist, Gott lob, sher woll geäuget, der helfe ist inn de scheunen.

Die Kupferbergs grube gibt, Gott seij danck, so schoenen malm, wie in manchen tagk nicht geschen, gibt auch viel bessern kupfer, wie vergangen jhar geschen. Gott der Herr erhalte sie lenge. Dafern kolenn zu bekommen, wirt, wilss Gott, diss jhar viele kupfer fallen.

Alhie die Bitzebergz grube, da ist das wasser mehrenteil herauss, kunftigen monat bleibt sie gahr trucken; da äuget sich, Gott lob, eissenmalm mit haufenn.

Dem bruke alhie belangende, ghet täglich fort, und treibe so viele mir mennschlich undt muglich ist. Ghen nun 4 kratzofuen, das der kupfer von vergangen jhar rein herauss soll in kurtzen tagen, damit alless in vergangen jahrs rechnungh kann gebracht werden, derauf hir nun auf Säther tagh und nacht gearbeitet wirt, durch den Stockholmschen buchhaltern unnd die anndern.

Wass sonnsten advisen wass biss dato im bruk alhie fürrichtet, davon haben Kon. Maij:t vom Herrn Gubernator specialiter guten bericht, der disen sommer hie gewesen und sieht, wass täglich mit disem werke zu thuen. Carll Bonnde undh Carll Sparre sein in gleiken hie gewesenn, alle dinge nachgesehn und nun wegen dess Olufsmesse-marketz gelt-mangel ein iglicher auf seinen ordt aussgereiset, unsern beschlossenen order nach zu leben, damit, wen die bergzleute nun mit haufen ausskommen um ihre ochsen zu kaufen, kunnen mit gelt und guten bescheit furniert werdenn.

Hie am bruck kommen wir dess tages mit gaarmaken 50, 60, 70, 80, habe ess einmall über 90 schip. gehebt, aber de herde muessen offt gebessert werden. Also ghet es in 50 und da ueber. Diser kupfer kann all in Unngarischen platenn den andern tagh, und ein viele mehres, wen es begert wirt, geschlagen werdenn.

Ich habe dem muntzemeister die halbe Biörnhutten um sein schrodt zu smeltzenn und um zu smiden mit 2 hammar und 4 herden eingereumbt neben 2 meistern mit ihren volck; wir haben dan nach unser nottorfft reichlich von werken und ein übriges.

Dieser newe müntzemeister ist ein gahr fleisiger förstendiger man, ehr hat hie das werk gelecht; glaube nicht, das der ein gleichen müntze in einem königreik gefunden wirt, er sagt selber, dass Neuköpingsche ist hiebeij nicht zu fürgleichen; ess soll in weinig tagen sein proue thuen. Gott gebe viel gutes damit ausszurichten. Es will künftigh übel werk mit denn klippingen geben, de leute sollen sie übel nhemenn wollen, wie mir itzunt einer bericht, der vonn Hedemora kommen ist, ihm gesagt, weil ehrsten mal kaufen wollen: hastu runde kupfermüntze, soltu de tun um 4 $^1/_2$ d:r, klippinngh aber soltu mir 5 d:r geben. Der münzmeister begert, man soll ihm einen münzergarten mit einn haufen wonungen [geben], darin ehr soll und will all sein volck beij sich haben. Bitte ganntz dienstlich, das unser gnedigster Köningk hirauf resolviren wolte und ich ein Köningl. befel-schreibennt solches zu bauen bekommen muchte. Darff mir sonsten nicht unterstehn; habe ihm sonsten ahnerbotten hie aufs könningzgarten einzureummen, wen es auch der ganze garte where. Ich mach sehn, wo ich bleibe. Inn summa, ich habe ingefurdert und thue es noch, das er ein genuegen. — Ich habe nun 2 mahl das holz [ingefurdert], damit die newe kircke alhie sampt allen bredern solte gefertiget werden. — Ist und ghet noch alle tage zu der newe münze. Ehr hat das alte wesen, so kein geringes gekostet, gantz und gar herauss gerissen, und wirt nun abermal ein grosse gelt darann spendert. Und wiewoll ich einn genaw auge mit darauf habe, grawet mir doch, das wan die unkosten auf die müntze viele betragenn, mir denn de haut folgescholten wirt. Ich nehme Gott zum zeugen, ichs nicht besser kann.

Ich binn auch im werke 1. zuo meill, 2. dreij meihl hievon in der wiltnuss gute eisenngruben aufzunhemenn, so für viele jharenn, wegen mangel von volck, nidergelecht, da Kon. Maij:t und die Crone grosse nuzen von haben konnen. Sein schoene strömme und holz überflussigk nha ahn denn grueben*). Ist jammer schadhe, solche gelegenheiten ungebraucht ligen solten. Gott der Herr helf unsern allergnedigsten Köningk und Herrn doch einnmall mit einem gutenn frieden zu hausse, so mües ein junger man hieher, den hiefür in zu laufen; ich will mit Kon. Maij:t handeln und in den wiltnussen, da kein mennsche kompt,

*) I Riksregistraturet finnes anteckning om ett kungl. bref af 18 Mars 1627 till P. Kruse, »att han skall låta optaga den jerngrufvan vidh Sätra, som hafver en longh tijdh legadt öde, och handler med allmogen, att huar gör dertill itt dagzvercke».

werken bauen, kupfer und eisenn machen und Ihr Maij:t jhärlich ein par tausent thaller zoll davon geben. Weil ich keine zeit, reite ich unterweilen des nachtes zu holzwerz ahn und finde und beshie die herligen strömme und gute gelegennheiten, und nun ist entweder menschen oder vhie damitt gedient.

Wen so eines gelegenheit, bitte E. G. H:t ganz diennstlich dieses beij Ihr Maij:t ahnnzubrinngen und mir ein klein antwort wissen lassen. Ich verschulde es mit aller danckbarkeit. Ein mehres auf dissmal nicht, sondern bitte, E. G. H:t wollen mein geneichter befuederer allewege bleiben, womit unss dem fromen Gott empfoelenn. Datum Säther den 18 Julii anno 1627.

E. G. H:t
allzeit bereitwilliger diener
so lange ich lebe
Peter Kruse.

---

9. **Säter den 18 September 1635.**

Efter ett stort gruffall vid Stora Kopparberget förliden vinter arbetas nu på grufvans upprensande. Konsterna stå i följd af vattenbrist. Nya schakt böra upptagas.

Högh- och välborne Herr Cantzler, nådige Herre *etc.* Effter Eders Nådes tienare Erick Jonsson uthi hast ähr hijtt up kommen och jag af honom förnummit hafver, at han sigh cito uth till Tysklandt åter till Ed:s Nådhe förfoga täncker, hafver jag inte kunnat underlåta Ed:s Nådhe medh denna min underdånige skrifuelsse besökia och först aff hiertadt tacker Ed:s Nådhe för det myckna goda *etc.*

Huadh denna landzorten och mit ombetrodde landzhöfdingedöme, Kopperbergzlagenn och Österdalerna, vidhkommer, står här uppe, Gudhi skee loff, rät väll till, så at heela landet hafver orsaak at tacka Gudhi och Regeringen för ett gott regimente; Hans Gudomelige Maij:tt värdigas detsamma nådeligen längre förlåna. Grufvenes tilståndt belangendes tuifles inte, Ed:s Nådhe nogh för detta vetterligit ähr, huadh stoor fall förleden vintras skedde, medh huilket bergzmän heela sommaren och ännu heela vinteren nogh hafve giöra at brünna och upvinda jordh och gråbergh, och alz-

ingen godh malm hafver sedhan vanckat, för huadh skull ingen godh och så mycken koppar [är] fallen sedhan som för. Men medh Gudhz hielp förvente vij i vinter grufvan och godha rum igen, huilke nu alredho, Gudhi skee loff, begynna låta sigh see och förnimma. Här hafver varit i fior och ännu åhr en stoor torcka, at mycken mangel åhr på vatn; alla konster stå, och fördenskul förtager oss vatnet bästa rumen i grufuen, som vij hafue; man förhoppas suart böter därpå.

Elliest, Nådige Herre, åhr allredho och blifuer grufvan gammal och uthbrändt, så om icke Cronan kostar något märckeligt opå at sökia igenom nyia schachter godha grufver igen, dem vist finnas, så åhr förmodeligen, at grufvan faller och slår uthi en klimp, huilket öghensken uthvijser, när man går der neder och granneligen peelarna och huadh lasten bära skall beseer. Detta Eders Nådhe om denna landzortz tillståndt jag i underdånigheet vill hafva communicerat medh ödmiuk begären, Eders Nådhe altijdh som härtill min och mina fattige barns gunstige och nådige herre förblifva ville. Härmedh Eders Nådhe *etc.* Datum Säter den 18 Septembris anno 1635.

E. N:des
underdanige och väluillige
tienare så lenge jagh lefuer
Peter Kruse.

---

10. **Hedemora den 31 Oktober 1639.**

Svar på en A. O:s skrifvelse af 27 Okt. Penningar sända till Tidön.

Höghedle, välbårne, nådige Herre, högdtährade gunstige patron *etc.* Eders Nådes gunstige skriffuelsse aff den 27 Octobris åhr migh den 30 eiusdem väll tillhanda kommen. Huad E. N:s penninger anlanger, haffuer jagh dem med ägen tienere länge säden till E. N:ds gårdh Tijdöön försändt. Tuiffler intett, att de ju icke åhre framkompne. Forlönen anlangende, effter penningerne åhre aff affradzkopperen tillmyndtede, och han med skiutzfärder åhrligen pläger uthsändes, vare dette E. N:de undertienstligen kunnigt. Förmoder, E. N:de sigh gunstligh sådent behaga låter och min

gunstige herre altijd bliffuer. Jagh förebliffuer *etc.* Aff Hedemora den 31 Octobris anno 1639.

E. N:des
altijdh väluillige tienare
så länge jagh lefuer
Peter Kruse mp.

11. (*Egenhändigt.*) **Säter den 28 Juli 1643*).**

Har med anledning af ett bref från A. O. tillhållit några Dalkarlar att utföra resterande dagsverksarbete. Ber om A. O:s bemedling för att sonen Peter (resident i Moskva) måtte erhålla tillräcklig aflöning för att betala sin i Moskva ådragna skuld. Beklagar sig öfver förluster, åsamkade i kronans tjänst.

Högvelborne Her R. Cantzler, nådige Herre och megtige patron *etc.* E. Exell:tz gunstige bref medh lackeijen bekommit anlangende om Dalekarlers resterende arbete.

Så hafuer jagh them theres försumelse igönnem befalningzmannen förhollet. The lofua förste dagen ville begifua sigh uth och theras arbete fulborda, dertill jagh them yterligere medh all flijt tillholla vill. Gudh gifue, jagh E. N:de någon behageligh tienst kunne beuisa, så gierna jagh sådant af hiertat giör. Allernådigste Herre, min gamle megtige patron och beforderer, jagh kan icke så lenge jagh lefuer nogh beröme och tacke E. N:de för de många stoora välgierningar, migh och mine fattiga barn af E. N:de beuiste äre. Vij viliom bedia Gudh af hiertat samptligen, han sådant vedergella och belōna vill, och alt däth jagh sampt mina barn E. N:des höga familia medh någon tienst kunne beuijsa, ärkenna vij oss pligtigh som skyllig, så lenge vij lefua.

E. N:de beder jagh ödmiukeligen intet tröttes vidh migh at än ytherligare hielpa, at min son Peter motte kunne blifua befordrat ifrån Muskow och [erhålla] så mycket till sin nötorfftigh underholdh at betala sin skuldh i Muskow medh och [komma] medh et erligit nampn därifrån. Hans tienare hafuer varit här

*) Af 20 Aug. 1641 föreligger ett bref, som uttrycker P. K:s tacksambet för att A. O. skaffat en anställning åt hans son Frans och därjämte innehåller en rekommendation för en annan af hans söner, Jäsper.

hooss migh, begerer af migh unsätning*). Gudh veth, jagh ingen legenhet dertill hafuer, emedhan jagh min förmögenhet upå mine barn anvendt, at de kunne medh tijden blifua duglige till Cronones och fäder[nes]landzens tienster, thädh öfrige förlorat upå afgången af oreen koppar vidh dätta bruket, huaröfuer jagh migh offta besuert, at jagh intet kunde komma till medh arbetzlöönen, men intet blifuer hördt. Migh var lofuat arbetzlönen medh specie r:daler betala; moste låta migh nöija medh 3 daler kopparmynt. The, som effter migh toge garmakerijt, finge strax för skipp. 12 daler k. m:t; jagh moste taga 5 1/4 daler medh mhera, som jagh för 2 åhr sedhan för Hennes Kon. Maij:t och then Konungzlige Regieringen underdånligen andragit, och jagh förtröstning bekom, jagh til min stoora lidne skades oprättande skulle fåå några godz i Finlandt**). Kom såå then villervallen medh Hinrich Oloffson och andre i Cammarn, at jagh för höga bestelningar, tåå Regieringen var belastat medh, till ingen befordring kunne komma. Jagh lefuer ännu i then visse förhopning, at min gamle mycket gunstige herre sampt de andra gamla godha herrer, som vell vätta, jagh nu öfuer 40 åhr mina ringa, doch välmenta tienster troligen Cronan beuijst effter min pligt och jagh skyllig är, så lenge jagh lefuer***). Gudh veth, jagh blifuer gammall. Behöfde väll upå olderdomen någon befordring, huilket jagh Hennes Kon. Maij:t min allernådigste Drotning och den höge Kon. Regieringen visserligen om betroor näst Gudh then allerhögsta. Salige Kon. Maij:t, glorvyrdigst i åminnelse, hafuer migh offta mycket gott lofuat, hadhe lijfstijden varit, Gudh bättre. Doch tackar jagh Gudh, Hans salige Kon. Maij:t af hiertat sampt E. N:de för then stoora gunst och befordring, migh intill denne dagh är rijkeligen vederfaren. Herre Gudh bevara fäderneslandet och höge öfuerheten. Han välsigne huars och ens kall och ståndh, han låthe E. N:de lenge lefue och väl måå, migh fattige gamle thienare sampt mongen till tröst. Den godhe Gudhen bevara och ledsaga vår godha fromma herre, H. Erich Oxenstiern, medh sina helga änglar

*) Ett bref från Peter Krusebiörn i Moskva till regeringen af 28 Mars 1644 rörande bl. a. hans »difficulteter och besvär opå den orthen» besvaras af regeringen den 16 Maj s. å. Riksregistraturet.

**) En skrifvelse från P. K. till rikskansleren, hvari han anhåller om dennes förord för en supplikation till K. M:t om »någre godz uthi Finland», föreligger utan datum. Huruvida den är att hänföra till det tillfälle, hvarom P. K. här talar, eller tillkommit senare, har icke kunnat afgöras.

***) Senare delen af satsen uteglömd.

upå sin longa resa*). Honom oss troliga befallendes. Datum Säter den 28 Julii anno 1643.

E. N:des
underdanige W. T. S. L. J. L.
Peter Kruse mp.

---

12. **Säter den 30 Juni 1644.**

Allmogen i Säters landshöfdingedöme vill ej låta sig förmås att lämna folk till den kår, som skall rycka in i Jämtland, såsom regeringen begärt. Ett par motspänstiga fängslade. Muntliga meddelanden genom landshöfdingen Johan Berndes.

Höghvälborne H:r Rijkzcantzeler, nådige Herre och mechtige patron *etc.* E. Excell:tz fogar jagh (näst een ödmiuk tacksäijelse för den stoora gunst och nådhe, som migh och mijne barn aff E:s Excell:tz altidh vederfahren ähr), ödmiukeligen förnimma, huru såsom jagh monde hafva på det aldrahögste som mögeliget vara kunnat effter min plicht och skyldigheet hoos allmogen här i mit landzhöffdingedömme arbetat, att dee sin emillan (effter H:s K. M:tz och den Kongl. Regeringens breff**) giöre et uthskåt folk, som kunne gå in åth Jemptlandh, der fienden uthdrifva, så ehuruväl iagh migh derom vinlagt hafver, hafver man dem dertil intet kunnat förmå, förmedelst största dehlens stoora fattigdom, at kunna sigh oppå eller til en så lång march medh födo uthrusta, eij heller fins något i vägen öffuer dee stoore skogerne, som man til tarflig hielp kunne få, ty uthi Herredahlen ähr stoor hunger, och dee der boendes ähre beropa sigh oppå och migh præsenterat hafve välborne H:r Hindrick Flemmings dem gifvit fredzbreff och lofve sigh som rätte undersåthare vara trogne under Sveriges crono och gifva oss all kundskap; tyckes fördenskuldh allmogen omögeliget vara den longe vägen genom Herredahlen til Jemptlandh kunna framkomma. Och der Dahlekarlerne änteligen forth skulle, och om så hårdt påträngde, så hafva dee gifvit mig till svar, at dee vilia hafva heela Dahlelaget och dee ifrån Kopperberget medh

*) Erik Oxenstierna begaf sig år 1643 ut på studieresor i utlandet.
**) Af 24 Maj 1644, Riksregistraturet.

sigh, hvilket (aff serdeles orsaaker) ståhr i noga betänkiande, om det rådeliget vara skulle blotta denne landzorthen, helst Kopperberget, som sådan (til at väl förvahras) hög och stoor macht oppå ligger, och förähn dee så effter Dahlekarlernes begären följes åth, synes omögeliget dem medh godo någon vardt emot fienden så longt bort bringa kunna. Men til at försvara landzändan här vedh gräntzerne, dertil skal här (näst Gudz nådige bijståndh) ingen brist vara, uthan ähre alle dertil bemannade*).

Eliest så fins här i mit höffdingedömme nägre mothvillige uproriske sällar (dock strax corrigerade), som jagh hafver låtit i fängelse sättia, dem annoterat och i fast borgen tagit, iblandh andre een medh några sijne grannar i Tuna sockn, för hvilken proubsten och deres kiyrkioherde vell:de Mester Simon skriffteligen hafver intersederat, sedan han för dem uthi socknestugan en skarp predican och förmaning giordt hadhe, hvilken så väl som mitt medh dem giorde tahl syntes heela församblingen, i synnerheet dee äldsta, svåra til hiertat gå, och uthlofvadhe [de] bättringh och vilia taga sigh til vara för een sådan obetänksamheet; samma förskrifft jagh E:s Excell:tz här innelyckt försänder**).

Hvadh mehra aff nöden vore E:s Excell:tz omständeligen at notificera, beror sigh opå Landzhöffd. H:r Johan Berendes munteliga förklaringh, medh hvilken jagh om alle saker hafver til rådz varit och väl veet, huru som alle saker här i landzändan förevetta. Allenast ähr detta E:s Excell:tz i allsomstörste ödmiukheet notificerat, befalandes *etc.*

E:s Excell:tz
ödmiuke och trooskyldige tienare
så lenge jagh lefver
Peter Kruse mp.***)

Actum Säter den 30 Junii 1644.

---

*) Ett föregående bref från P. K. om denna sak besvaras af rikskansleren i regeringens namn den 10 Juni. Riksregistraturet.

**) Ej anträffad.

***) Ett bref af 28 Nov. 1645, dat. Säter, underrättar, att P. K:s hustru aflidit den 16 Nov., och inbjuder A. O. till begrafningen i Säter den 7 Dec.

GEORG GRISSBACHS

BREF

TILL

RIKSKANSLEREN

AXEL OXENSTIERNA

1634—1648

1. **Stockholm den 21 Januari 1634.**

Underrättelser om bergverkens tillstånd: Kopparbergsgrufvan i godt stånd, ett nytt schakt upptages; Löfåsens silfver- och blyverk artar sig bättre än förr; vid Salberget vindkörningen afskaffad, 2000 löd. mark vunna under föregående år; Nya Kopparberget gifvande; i Tysslinge sockens silfvergrufva ännu mest bokmalm; Västerviks, Skinskattebergs och Garpenbergs kopparverk utarrenderade.

Hochedler unndt wohlgebornner Herr Reichz-Cantzler, gnädiger Herr, E. Hoche[dlen] Gn. wünsche ich in underthenigkeit vonn Gott, dem allemächtigen, ein glückseliges unndt freudenreiches neuwes jahr, nebenst erbiettung meiner underthenige dienste nach vermögen etc. Unndt kan E. Hoche[dlen] Gn. mit dieser occasion underthenig zu berichten nichtt underlassen, wie etzlicher massen die löblichen bergkwerken, nun zur zeitt, hier ihm Königreich Schweden befunden werden, alss nemlich beij dem grossen Kopferberg ist die grube, Gott lob unndt danck, noch in guttem wohllstandt, zudem seindt auch noch in allen örttren, welche nun gebrauchet werden, schönne anbrüche. Im verflossnen jahr 1633 ist aldar ein zimlicher post an schwartzkopffer gemachett worden. Es ist wohl zwar etwas ins werck gestellet, einen neuwen schacht beij der gruben niederzusencken, unndt wofern derselbige seinen fortgangk gewinnen mach, so verhoffe ich, negst göttlicher hülffe, dass dass werck soll der Cronne undt dem Bergkschlagen zu grossem nützen gereichen.

Löffåssens silber- undt bleijbergkwerck hatt noch biss dato keinne sünderliche aussbeutte geben wollen, es hatt sich aber vor kurtzem etwas besser angelassen, dass ich verhoffe, nägst göttlichem beistandt, hernacher dessen orttes mehr silber undt bleij zu machen, alss jemahls beuorn geschen. Beij dem Salbergischen silberbergkwerck habe ich die windekörningen, alss nehmlich 11648 styck, welche zuvorn seindt auf wasser farende, beij der grubengangen abgeschaffet unndt habe, Gott lob, die grube drocken, so

dass die wasser nicht hindernis thun; werden nun für selbige windekörninger von den underthannen kollen, wasche undt ander dergleichen mehr gelieffert. Zudem wirdt alhier ein neuwe wasserkunst gebauwet. Wan dieselbige verfertiget, hoffe ich, wilss Gott, dass sie sommer unndt wintter gehen soll. Es seindt auch zweij neuwe puchwercken aufgerichdet, dass eine mit zwölff stempfell, dass andre mit achttzehen stempflen. Im vergangnen jahr anno 1633 seindt beij zweij thaussendt lödig mark silber beim Salberg gemachtt worden.

Dass kopfferbergkwerck in der Finnmärcken in Lindesåhs sochen lesset sich, Gott lob undt danck, sehr wohll ahn, dass man verhoffet, nägst göttlichem segen, wofern es alsso seinen fortgang beheltt, gleich wie es sich nun andeudett, soll mit der zeitt ein junger Kopperberg aldar bleiben. Die grube ist nicht mehr noch zur zeitt alss 9 lachtter dieff, unndt haben 9 ³/₄ lachtter langk sohlle, undt ist vor beiden örttren schön ertz, ungefehr 4 lachtter mächtig. Der liebe Gott gesegnne weitter. Ess ist auch in Wermerlandt beij B[j]örckskogznäs ein silbergrube gefunden worden, hardt beij der sehe, undt ist nun dief zweij lachtter, hatt, Gott lob, einen schönen anbruch; wofern aber die ertze nicht zu schleinig flach under die sehe fahllen wolten, hette man gutte hoffnung, negst Gott, es soll ein gutt werck bleiben. In Tysslingz sochen beij Örebro wirdt in derselbigen silbergruben noch meistlich puchertze gewunnen, dan die ertze sich noch nicht wollen zusamen geben. Es hatt Ihre Gn., Herr Carell Bondhe, aldar ein neuw puchwerch lassen bauwen, und ist auch albereit etwass silber dess orttes gemacht worden. Das Wästerwijckz, Schinschatterbergz unndt Garpenbergz kopfferbergkwerck, dieselbigen seindt noch in vörigem wohlstandt undt haben, Gott lob, noch schöne anbrüche; jedoch so seindt diesse bergwercken noch verarrendiret. Stehet aber in zweiffel, ob sie lenger werden gebrauchet werden, dan die Herren Reichsräthe gnädig gesinet sein, fürbemälte dreij kopfferbergkwercken gantz still zu legen.

Diesses E. Hoche[dlen] Gn. wegen der bergkwercken habe ich in underthenigkeit zu verstendigen geben wohllen, unndt thue hiermit *etc.* Actum Stockholm den 21 Januarii anno 1634.

E. Hoche[dlen] Gn.
underthenigster undt gehorsammer dienner
Görg Grissbach mp.

---

2. Väsby den 25 Augusti 1640.

Makelösen (i Salbergsgrufvan) länsad från vatten. Carl Bonde nyss anländ.

Wollgeborner, Edler Herr. Ihr Gnd. sein meine jederzeit bereitwillige dienste bevohr. Und verhalte Ihr Gnd. freundtlich und in eile nicht, wie dass wier, Gott seij gedancket, nun auss der Mackeloss dass wasser gäntzlich herauss bekommen und den 25 hujus das erste fewr gesetzet; übersend deswegen I. G. zum wahrzeichen einen handtstein. Und verhalte Ihr G. auch freundtlich nicht, wie dass eben selbe zeit, wie ich mitt dem wasser fertick wahr, I. G. Carl Bohn[de] alhie zum Sahlberg beij mier arrivieret, gleich als wen er dazu verschrieben wehre. Solches hab ich I. G. in eile nicht verhalten wollen, deroselben verpleibent stets

E. H.
dienstwilligster
Görg Grissbach mp.

Datum Wessbue anno 1640 den 25 Augusti.

---

3. Väsby den 2 Maj 1642.

Bokverken vid Salberget hafva ej kunnat hållas i gång, emedan hästarna ej förmå framföra vaskmalmen. En ny hytta uppsatt. Spökerier. Skall resa upp till Kopparberget.

Höghvälborne nådige Herre, Herr Axel Oxenstierna, Ed:s Excellenz skall *etc.* Eders Excellenz låter jag underdånligen förnimma, att vidh H:s Kongl. Maij:tz bruuk här vidh Sahla står, dess Gudi skee lof, väll til, och bekomme skiön malm uti Maaklösan, förbättrar sig och dageligen. Jag ähr och uti den vissa förhopning, att näst Gudhz nådige välsignelsse ett stadigt värck här blifua skall. Elliest låter jag och arbeta på tu andra rum uti den förhopningh att komma snart på botnen, där man Gudhz rijke välsignelsse förmodar. Men det förledne månadh så litet sölfuer ähr tilvärckat, ähr eendeeles orsaken, at man bookvärcken icke nödh-

torffteligen hafuer kunnat fordra, dogh icke för malmlösa skuldh, uthan efter hästerna uthi foderlösa och detta våårbruket ähre så machtlösa blefne, att de icke förmå framföhra vasket och således bookvärcken försatte ähre, eendeels och, att man eij heller dem, som velat smälta, hafuer kunnat vedh hyttorna förfordra. Detta fördenskuldh hæreffter att förekomma hafuer jag låtidt opsättia vidh Sahla en ny hytto medh fyra ugnar, lijka såsom den andra; förmoder således detta feelet förekommit hafua.

Vijdhare, det Ed:s Excell. jag ödmiukeligen och underdånligen icke kan förhålla, ähr att nu uti een kort tijdh något spökie tuå åthskillige reesor hafuer sig låtidt see uthi een karls lijcknelsse för dem, som om nattetijdhen på Cronones arbete stadde vore uti grufuan, dogh dem intet ondt tilfoghat, allenast at den eena ähr mächta siuk blefuen däreffter. Det berättas, sedhan det stoora fallet skeedd ähr, sådant icke händt vara, och så mycket jag kan döma om, håller jag det för ett gott omen; Gudh gifue een önskelig effect.

Anlangande Stoora Kopperberget förnimmer man icke annat än att alt står väll till; dogh dess vissare kundskap därom att fatta, begifuer medh välb:ne H. Landzhöfdingen jag mig dessa dagar tijt op, thär elliest H. Landzhöfdingen skall munstringen jämpte välb:ne H. Åke Oxenstierna bijwijstas, effter nu uthskrifningen öfuerstått. Huadh tå kan passera, skall Ed:s Excell. sedhan fulkomligare aviserat blifua. Befaller härmedh Ed:s Excell. *etc.* Aff Väsaby 2 Maij anno 1642.

Ed:s Excell. och Nådes
underdånige troplichtige
Görg Grissbach mp.

---

4. **Våsby den 17 Maj 1642.**

Har jämte landshöfdingen Johan Berndes besökt Kopparbergsgrufvan, som befanns rikt gifvande. Löfåsens grufva vattenfylld. Vid Salberget allt väl; hoppas hädanefter kunna tillverka 100 lödiga mark i veckan. Berndes är kvar vid Kopparberget,

Höghvälborne nådige Herre, Herr Axell Oxenstierna, nådige gunstige Herre, Ed:s Excellentz skall *etc.* Ed:s Excellenz kan jag

underdånligen icke förhålla, det jag den 6 Maij förreeste medh H. Landzhöfdingen välb:ne H. Johan Berndes till Kopperberget och befan, det Gudh alla rum uthi grufuan så rijkeligen hafuer välsignat, som icke på många åhr tilförende skedd ähr. Hans gudomelige Maij:tt varie loff och ähra.

Vedh Löfåhssen står slätt till. Grufuan ähr til sex fampner ful medh vatn ännu; dogh innan pingesdagen meenar jag att hafua henne reen. Sammaledes finnes väll något malm uti den nyja schurffen, dogh kan det litet förslå. Men anlangende Sahlbergsbruuket, så hafuer man oorsaak att tacka Gudi, ty malmen förbättrar sigh dageligen, och hoppas häreffter at giöra huar vecko 100 l[ödiga] mark sölfuer, aldenstundh och så nu den nyia hyttan färdig ähr. Den barmhertige Gudh gifue och förlähne än yterlighare sin mildrijke välsignelsse. Anlangende välb:ne H. Landzhöfdingen, så ähr han ännu quar vedh Kopperberget och hafuer sannerlig ett stoort omaak medh bergsmännerna så väll som den nyja magistraten; dogh när munstringen ähr öfuerstått, förventar jag H:s Herlighett hijtt igen, och tå skall Ed:s Excellenz medh alla omständigheeter bättre relation bekomma. Detta Ed:s Excellenz allenast uti underdånigheet til een liten underrättelse. Och Ed:s Excellenz *etc.* Aff Väesby 17 Maij 1642.

E. Excellenties
underdånige trooplichtige
Görg Griesbach mp.

---

5. **(Väsby, Mars 1643).**

Har jämte Lorentz Creutz besökt Hellefors' silfverbruk och funnit det mycket lofvande, men i behof af understöd. Hoppas snart vinna malm i Nya Konungsrymningen vid Salberget. Priset på spannmål vid Kopparberget lägre än nere i landet.

Högvälborne Herre, H:r Richzcantzler, högtähradt patron och mechtige befordrare. E. Excellence skall näst min underdånige tienste tillbud *etc.* på dedt ödmiukeligeste bergvärkernes tillstånd kortteligen vara adverterat och i synnerheet Helleforss sillfverbrukz närvarande legenheet, som jag jämpte min medcollegam velb. Lorens Creutz den 8 passato der in loco den beseedt och

befunnidt hafver, och är Gud den allrahögste innerligen betackandes för den ymbnogheet, der är opå malm, och ett godt anseende till edt ståteligit bruk, effter såsom båtnen uthi den diupeste gruffvan, S:t Jörgen be:t, låter sig till een fast ståck och stadigt värck ansij, så adt man effter 4 eller 6 lachters senckning gör sig näst Gudz vellsignellsse den förhoppning, adt dedt skall blifva edt ståndachtigt bergvärck, såssom jag någedt bruk för dette seedt hafver; ändoch dett vancker och så god malm uthi de andre gruffvorne, som ligga ofvanföre och förbedtra sig dageliga uthi diupheeten, så att man förseekrat är, dem blifva så gode såssom bem:tt S. Jörgen, som nu är diupast och ligger emoodt moratz. Elliest vill vara af nöden, om samma värck tillbörligen och med alfvar forttbetties skall, adt den med nödtorfftig provision försöries; då är intedt tvifvel, der kunna tillvärckes så myckedt sillfver som här ved Sahlberget, emedan malm vanckar på alle ortter; dertill med är intedt hinder af vattn i grufvorne, hvilckedt alltt utan tvifvel E. Excell. vidtlöfftigare af Gubernatoren, välborne H:r Carll Bonde adverterat är. Och är den gode herrens flijtt och försårg om samma värckz goda tillstånd nogsampt berömma, hvilckedt förutan dedt icke hade varitt i sådandt esse, som dedt nu är.

Här ved Sahlberget står (dess Gudi skee låff) med gruffvan alldt väl till, och vanckar god malm uthi Maakalösen. Man förmodar och innan 2 månaders förlåp vinna malm på båttnen uthi den nya Konungzrymbningen, effter som dett gambla arbetedt dess forttgång till dato märckeligen förhindradt hafver. Ved Stora Kopparberget står i lijka mådto alldt väl till så väl uthi gruffvan, som elliest med hvars och eens handtering i synnerheet. Deroppe är een stoor Gudz vellssignellsse af spanmåhl, och sellies för lettare köp än her ned i landet. Dette hafver jag för een nödvendigheet åhrachtadt, E. Excell. på dedt underdanigste tillkennagifva. Befallandes E. Excell. *etc.*

E. Excell.
underdånige och tienstvillige
Görg Grissbach mp.

Post scriptum.

E. Excellence kan ännu på dedt underdånigste jag opåmintt eij låta den nådige befordran, E. Excell. mig opå Landzhöfdingens velb. H:r Johan Berndes vegnar tillsade ved min sidsta varelsse

i Stockholm, underdånligen förmodandes och begärandes, E. Excell. tecktes än vijdare dedtsamma ährende uthi nådig åminnellsse hafva, effter såssom hans befordran (näst Gud) står till E. Excell. Den högste Gud E. Excell. evinnerligen bevare och ved god hellssa stadigt oppeholle. Datum ut in literis.

Görg Grissbach mp.

Påskrift: Præsent. Holmiæ die 14 Martii anno 1643.

---

6. **Väsby den 20 Januari 1644.**

Öfversänder en rulla på anställda minerare, som afsändts till Jönköping, och skall själf begifva sig dit. Har öfverlämnat uppsikten öfver bergslagerna åt Erik Fleming. Förord för Christer Bonde, som säges vara utesluten från Bergämbetets stat, att få behålla sin plats.

Höghvälborne nådige Herre, Herr Axel Oxenstiern, Sveriges Rijkes Canzeler *etc.* Därnäst kan Ed:s Excellenz jag underdånigst icke förhålla, att effter H:s Kongl. Maij:tz och den Kongl. Regerings nådigste befalning jag några minerer, vackert, frisk[t] folck, aff Tysker, dogh mäst Svenska, besollat hafuer, såsom Ed:s Excellenz af här bijfogade rulla*) nådigst hafuer at see, och ähre de i gåår härifrån Sahlberget förreeste til Jencköping, dem jagh, Gudh vill, i morgon följa vill, Gudh gifue til lycko. Elliest hafuer jag och i gåår hållit almänne grufueting och befunnit, det, dess Gudhi skee loff, alt väl tilstår, och för mit frånreesande uti välb:ne Erich Flämings närvar allt arbete på åthskillige orther i grufuan til vissa bersmänn förtingat såsom och välb:te Fläming värcket uthi min absenz att drifua och bergslagerna förestå gemeena berslagen præsenterat och förestält, huadh arbete och förnähm-

*) Med brefvet följer

Rulla uppå dee minerer, som effter H:s Kongl. Maij:tz nådigaste befallningh jagh besollat hafver och nu under Philip Rehbocks commendo till gräntzen förskickadhe ähro och hafva hvar månat till besoldhning, som här bredhevedh förmähles.

Den upptar först Philip Rehbock själf med 24 r:dr, sedan 15 man med 20—12 r:dr; summan för månadsaflöningen är 244 r:dr.

ligast drifuas skall nödhtorffteligen undervijst och skriffteligen communicerat; vill fördenskuldh förhoppas, att bersvärcken anlangende allt skall väll bestält vara.

Elliest hafuer Ed:s Excellenz jagh underdånigst icke veelat förtijga, välborne Herr Carll Bondes breeff mig vara tilhanda kommen af det innehåldh, såsom och Ed:s Excellenz aff medhföljande breeff*) varder förnimmandes, det välb:ne Christer Bonde skall vara sluten uthur staaten; orsaken ähr mig ovitterlig. Men effter mit ringa betänckiande kunde väll finnes andra, som borde uthslutas, de där huarken kunna eller förmå at giöra Cronan någon tienst i bergssaker. Anlangende Mons:r Christer Bondes person hafuer jag intet annat förnummit, än han een synnerlig lust til

---

*) Carl Bondes egenhändiga bref är bifogadt. Det lyder som följer:

Velbördige och manhaftige H. Öffuerbergmestare Jörgen Grisback, tillförseandess gode ven. Jag hafuer, Her Öfuerbergmestare, förnumet, at I skolla draga med H. Gustaf Horn åt grensen. Så snart som jag fick det veta, så skref jag strax till Erick Fleming, at han skulle i eder frånvara förtreda edert stelle ved Sallebergit, och behöfdess vell en sådana fulmact för honom, såsom vij i Bergämbetit för honom mente skulle behöfuas, deraf secreteraren Mårten Månson hafuer [ett koncept] med det mera, som presenteras Rixcanseleren, i Bergämbetit. Jagh hinner intet her i Nora, Linde, Philipsta med Lekebergetz och Lerbeck samt Askesundz och Östgiöta bergslagerna samt Helleforsens ensamen detta alt at förestå, alltenstund at jag ser, at i Camaren ehr Crijster Bonde utsluten af staten för åhr 1643, och 1642 han af Bergämbetit samtligon togs i det stellet, som Franz Kruse var. Det föregafs af Camereraren till Anders Bom, at Camerådit mente, det var nog af tuå assezores, Erick Fleming och Kryetsen [ɔ: Creutz], men Teyten tallas intet om. Han hafuer likevell den Konungliga Regeringens pass för både åren — kanskie jag skall betalla dee 2 åhr lön för honom — och huar han af Bergämbetit ehr comenderat, hafuer han ju giort sijn tienst, såsom hans relationer i Bergämbetit inlagde utuijssa, och nu hafuer han ment at velia sat sig till at boo heruppe i Bergslagen. Huad råd I mig herutinan gifua, så vijlle jagh gerna förventa, om I tro, at man skulle fordra åt honom och en fulmagt lika som till Erick Fleming, eller och om någen annan ti[e]nst; så hafuer han då reda alt för mycket slagit sit sinne hertill. Såge gerna, at jag finge talla med eder sielf, om mögeliget våre. J[ag] håller nu påå her i bergslagen med ransagningen och giör hella almogen i rotar. Det er en temeligh ledesam sysla. Här finnes intet annat folck en dee, som ere födda her och annars lenge her tient hafua. Påssen vet eder om Helleforsen at bereta; och står der temelig vell tijll nu, ty grufuerna betra sig nu huar dagh igen. Dee hafva i höst gifuet någen suag malm, sosom berguerken stundum plega giöra. Och befaller eder Gud alzmectigh. Hastigt aff Lindessåhz den 15 Januarii 1644

E. A. T. V.
Carl Bonde mp.

bergsbruken hafuer och medh högsta flijt sig altijdh vinlagdt att blifua däruti förfahren, såsom han och allaredho een godh grundt däruti lagdt hafuer, så att jag mig öfuer hans oförtrutne flijt och förstånd förundrat. Veet och vist, at han medh tijdhen skall kunna giöra Cronan och fäderneslandet icke allenast uti bergssaaker een märckelig tienst, uthan och sins fadhers ställe medh beröhm beklädha. Fördenskuldh tycktes mig rådeligare vara att cassera bergmästaren vedh Kopperberget, Gerdt Loorman, som näpligen tree eller fyra gånger om åhret kommer i grufuan, och fast han kommer därin, så förstår han sig dogh på ingenting. Uthi lijka måtto finnes väll fleere, som hafua stoora bestalningar, men giöra Cronan icke på ett rundstücks värde til godha, såsom Hendrich Teet, som hafuer assessoris löhn i Bergämbetet, Mester Caspar, balberaren här vedh Sahlberget, och Bergämbetes fiscal, huilke väll allesammans hafua stoora gager, dogh fögha eller alz intet giöra derföre. Kunde fördenskuldh mit ringa betänckiande något gälla, det jag väll underdånigst söker, kunde välb:ne Christer Bonde sin ålderstigne fadher uthi Nerikies och Vermelandz berslagen til hielp förordnas. Jagh ähr uthi den otuifuelachtige förhopning, Cronan medh tijden skall icke allenast een godh bergsförståndig, uthen och till andra officier väll capabel man uthaf honom hafua.

Detta Ed:s Excellenz jag underdånigst veelat förständiga medh vnderdånig ödmiuk begähren *etc.* Aff Väsby den 20 Januarii 1644.

Eders Excellenties
underdånige ödmiuke tienare
Gorg Grissbach mp.

---

7. Väsby den 8 Juli 1644.

Allt väl vid Salberget. Knekterymningen länspumpas; alla hyttor gå. Juni månads silfverpost öfversändes. På en ny kanal och ett nytt konsthus arbetas. G. skall resa till Kopparberget.

Höghvälborne nådige Herre, Herr Axel Oxenstierna *etc.* Därnäst låter Ed:s Excellenz jag undertienstligen icke okunnigt vara, det jag nu ähr vidh Sahlberget och effter alt arbetes grannelige besichtigande befunnit, att vedh grufuan och andra orther, där som Cronones arbete drifuas, dess Gudi skee loff, allt väll tilstår. Syn-

nerlig uthi Maaklösan går arbetet dageligen fort och bekomme temelig malm, såsom tilförenne. Uthi Knechtrymningen låter jag nu pumpa vatnet uth, att jag förhoppas innan månadhz tijdh blifua färdig därmedh, och på samma orthen hafua vij godh malm. Vidh Sahla och grufuehyttorna gå mäst dageligen alla ellofua ugnar, och nu medh denna post sendes Junii månadz sölfuer til myntet: 393 l[ödiga] mark 10 lodh. Man hade väll kunnat een större post tilvärckia, där icke de månge helghedagar hadhe oss förhindrat, som nästan halfua månaden borttogho. Anlangende den nyja grafuen, så går arbetet medh macht fort, at jagh denna sommer kan färdig blifua medh det, som grafuas skall, att vij tilstundande vinter komma til att bränna genom berget, och det blifuer ett nyttig värck. På det nyja konsthusset arbeta dageligen tiugu timmerkarlar, föruthan Cronones ordinari folck, så at jagh denna veckan kan inhängia hiulen. Och så länge Gudh migh lijfuet och helssan sparer, skall jag ingen flijt spara och elliest Ed:s Excell., huadh häreffter passera kan, undertienstligen avisera. Och befaller Ed:s Excellenz *etc.* Datum Väsby 8 Julii 1644.

Ed:s Excellenties och Nåds
underdånige tienare
Görg Grissbach mp.

(*Egenhändigt.*)

Dij ander woch wijl ich nach den Kopperberck rehssen. Ich kan hijr nicht wohl apkommen, sonsten vehr ich schon da gewessen.

---

8. Väsby den 1 September 1644.

Sänder Augusti månads silfverpost. Om arbetet vid kanalen och konsterna. (Jfr N:o 7).

Högvälborne nådige Herre, Herr Axel Oxenstierna, Sveriges Rijkes Canzeler *etc.* Därnäst hafuer jag vedh detta tilfälle icke skolat underlåta Ed:s Excellenz om Sahlbergs bruukz tilståndt underdånigst att avisera. Anlangende fördenskuldh Maaklösan, så gifuer den, des Gudi skee loff, skiön malm, att vij hafue härtill

fordrat fyra ugnar medh Cronones stuufmalm och tuå ugnar medh slich. Jag hafuer och nu försendt til myntet Augusti månadz sölfuer, 432 l. mark och 15 lodh, och där icke vatnet hade feelat til bookvärcken, hade vij väll kommit högre. Medh den nyja konsten ähre vij uthi fult arbete och kommer den eena instundande tijssdag til gångs, den andra blifuer och een månadh häreffter färdig; så hoppas jagh at få vatnet uthur den nyja Konungsrymningen, där vij een herlig orth hafua. På Herr Steens botn ähre vij på strossen och kunne nu skachtet effter handen förtimbra; där förmodar man ochså Gudhz rijke välsignelsse. Den nyja grafuen i Mycklinta sochn ähr mäste deels förtingat och halffärdig, det öfrige hoppas jag tilkommande vinter at förfärdiga, att jag om våren kan hängia een spindel in at uthfordra gråbärget och malmen och således många vindekiörningar förspara. Dammen ähr och fattat och uphuggen, skall och nu blifua fylter, at således arbetet på alla orther medh macht drifuas, och förmoder, att Cronan skall medh tijdhen ingen skadha däraf hafua. Och detta hafuer Ed:s Excell. jag uti hastigheet relationsvijss underdånigst skolat förständiga, det meera hoppas jag innan kort tijdh munteligen att berätta. Ed:s Excell. medh des högborne familia *etc.* Aff Väsby den 1 Septembris anno 1644.

Ed:s Excellenties
underdånige tienare
Gorg Grissbach mp.

---

9. **Sala den 11 Mars 1645.**

I Makelösen vinnes god malm, men däremot hafva strecken i Knekte- och Sandrymningen utgått. Jan. och Febr. månaders tillverkning vid Salberget och Kopparberget. Kopparmyntningens nytta för bergsmännen.

Högvälborne Herre, H:r Richzcantzler, mechtige patron och gynnare. E. Excellence önskar jagh *etc.* sampt önskelig heemkompst med väl utträdtade åhrender och godt tillstånd, låtandes E. Excell. dernäst på dedt ödmiukeligaste förnimma grufvones närvarande legenheet här ved Sahlberget vara ganska god och önskeligh. Gud låte så lenge vaara. Uthi Maakalösen vanckar

ståtelig malm, der man och, näst Gudz velssignellsse, förmodar malmgången och strecket blifva ståndachtighoht, effter meniskio- eller bergzmanssedt adt judicera, emedan malmen och strekedt stielper sigh ådt Långfårss-dammen, och deremoot tappas mallmen uthur Knechte- och Sandrymbningen alldeles, så adt strekedt är heeldt utgånget opå bem:te tvenne rum; ehuruväl man någre lachter hafver senckia och bränna låtidt, är lickväl den intedt igen finna, dy hafver jag låtidt instella med arbetedt i dem och vill deste starckare fortsedtia Maakalösen, effter såssom hvarcken lufften eller malmen fellar derinne, oahnseedt man skulle fullföllia dubbell gång på 100 fambnar. Sedan nyåhret är förskickadt till mynttedt i Stockholm 821 lödig marker 8 lodh fijntt bergzsillfver af Sahlbergz tillvärckningh för Januarii och Februarii månader nästförledne. Man är i den förhoppningh, adt tillvärckningen framdeeles sig förbedtra skall, när Gud vill man kommer spelet i gångh ved grufvan, effter som den nya dammen är nu fylldt och arbetes dageligen på grafven ofvanför Broddebroo; när dett alldt färdigt är, förhoppas man åhrligen bespara Hennes Konungl. Maij:tt och Cronan een god deel vindeköringar.

Igenom Kopparbergz våg är passerat uthi Januarii och Februarii månader 3652 skeppund 13 L℔ 10 mark koppar effter landzhöfdingens, velborne Herr Johan Berndes till mig ahnkompna skrifvelsse, hvilcket är een stor Gudz vellssignelsse; dessförutan äre bergzmännerne väl försörgde med kåhl och ved till vijdare tillvärckningh. Grufvan är och god, dess Gudi skee låff. Bergzmännernes tillmyndtningh hafver dem märckeligen, så väl som flere provincier storligen med peningar befordrat; för den faderlige försårgh E. Excellence, näst Hennes Konungl. Maij:tt, och de andre högvelborne Herrarna bör underdånig och ödmiuk tackseijellsse heembäras, forty hafver kopparmyndtedt någon tijdh förr giordz behof, så är dedt nu framför alle andre tijder undersåterne och bergvärcken i synnerheet kommedt väl till mådto, skall och med Gudz hielp sin nydta i dette åhr uti margahanda mådto utvijsa. E. Excellence är med Richzssens stora och odrägeliga besvär öfverhoopat och belastadt; lickväl understår jag, ringa tienare, E. Excell. med min skrifvelsse bemöda, ändoch [jag] alldt härtill hafft försyn, män nu icke lengre kunnat mig förholla, dragen af den höga affection, E. Excell. mig fadtige man troligen bevijst hafver, ganska ödmiukeligen bidiandes, E. Excell. techtes min ringa, dog af hiertadt velmeendt skrifvelsse medh nåde och tolamod uptaga. Jag kan hvarcken medh gärningh, skrifvelsse

eller tackseijellsse E. Excell. stora gunst, befordring och benägenheet aftiena, mycket mindre vedergöra, utan med troohiertig ihogkommelsse Gudi hemstella. Under hvilckens nådiga beskerm E. Ex. *etc.*

E. Excell:tz
med ödmiuk och trogen tienst
så lenge jag lefver förplichtadt
Görg Grissbach mp.

Datum Sahla stad den 11 Martii 1645.

---

10. **Sala den 20 Maj 1645.**

Tackar för A. O:s bref. Vid Salberget tillverkas nu månatligen 500 lödiga mark. Vid Stora Kopparberget malmtillgången växlande.

Högvälborne Herre, Herr Richzcantzler, högtähradt patron och gynnare. E. Excellence skall näst min ödmiuka tiensts plicht högeligen vara betackadt för den stoora åhra och benägenheet, som E. Excell. förmedelst högguntig skrifvelsse och svar opå mine bref hafver tecktz migh ringa tienare bevijsa, der jagh doch veedt E. Excell. medh Richzsens vichtiga ährender nogsampt vara besvärat. Vill troligen önska, adt Gud den allrahögste E. Excell:tz ved godh och stadig hellssa, Hennes K. M:tt, vår nådigste Drodtningh och federneslandet till bijstånd och hugnadt lenge erholla tecktes.

Gruffvan her vedh Sahlberget belangande är Gud innerligen adt betacka för den ymbniga vellsignellsse opå malm, som för handen är, och tillvärckes nu månadtligen 500:de lödige mark söllfver, hvilckedt lickväl dhen richtiga och goda ahnordningen, som den Konungl:e Recknecammaren af koppartillmyndtningen giordt hafver, förohrsakar. Ved Stora Kopparberget står dedt och, dess Gudi skee låff, temmeligen väl till, oahnseedt grufvan under tijden är svag och kan icke annars vara, emedan vedh alle store bergvärcken stundom med aftagande och tillväxande såleedes beskaffadt är; män så förmodar man altid dedt besta. Dedte E. Excell. på dedt ödmiukeligaste jagh icke hafver velat låta oförmählt. Be-

fahlandes hermed *etc.* Datum Sahla stadh den 20 Maij anno 1645.

E. Excell.
ödmiuk och reedebogen tienare den stund jag lefuer
Gorg Grissbach mp.

---

11. **Väsby den 20 Juni 1645.**

Sänder tablå öfver silfvertillverkningen vid Salberget 1 Jan.—31 Maj. Tillståndet så väl där som vid Kopparberget för närvarande godt.

Högvälborne nådige Herre, H:r Richzcantzler, högtähradt patron och mechtige befordrare. E. Excellence hafver altid för dedte mine ringe skrifvelser och relationer om grufvones tillstånd her ved Sahlberget med gunst och nådhe ibland andre högvichtige Richzsens åhrender, som E. Excell. åhengia, uptagit; förmodandes ödmiukeligen, E. Excell. varder ännu sådana min dristigheet väl uttydandes. Grufvones legenheet nu belangande är ganska god, derföre den högste Gud innerligen är adt betacka, ståtelig och reen malm till stuf (som dedt kallas) är för handen, och dessförutan försöries och bookvärcken dageligen med god vaskemalm, så adt arbetedt både ved grufvan och hyttorne nadt och dagh hafver sidt fulla låp och stadiga fordtgångh. Tillvärckningen opå sillfver sedan den 1 Januarii till sidste Maij nestförleden hafver E. Excell. adt see af undertecknade specification, hvad såssom hvar månadt indragitt hafver; innevarande Junii månadz tillvärckning förutan, som och ungefähr kan stiga öfver 500:de lödig mark. Stora Kopparbergz närvarande tillstånd förnimmer man och vara mechta godh, både på malm och elliest annan provision, hvilckedt alldt tillmyndtningen utrettar och præsterar. Dedte E. Excell. på dedt ödmiukeligaste jag icke hafver kunnat låta oförmählt. Befalandes E. Excell. *etc.* Datum Väässby gård den 20 Junii åhr 1645.

E. Excell.
ödmiuk trogen och redebogen tienare den stund jag lefver
Görg Grissbach mp.

Silfvertillvärckningen.

	Lödig mark.	Lod.	Quintin.
Januar.	402	10	
Febr.	418	14	
Mart.	489	11	2
April	500	3	
Maij	426	3	
	2237	9	2

Rikskanslerens påskrift: Grisbachs, præsent. i Suderåkra.

---

12. **Sala den 12 Juli 1645.**

Silfvertillverkningen vid Salberget under Juni månad; förhoppning om dess stegring, sedan vindekörningen kommit i gång. Har besökt Kopparberget, där vissa orter äro goda, andra dåliga. Järnbruken lida af kriget. Vid Löfåsen står illa till, vid Garpberget tämligen väl.

Högvälborne Herre, H:r Richzcantzler, högähradt patron, E. Excell. önskar jagh af Gudi den allrahögste långvarig välmågo, hellssa och sundheet, een lyckeligh heemkompst och godh utgångh uthi Richzsens expedition opå närvarande tractat. Såssom svaret utvijsar, hafver E. Excell. för dedte mine ringe skrifvelser med nåde uptagitt; gör mig fördenskull dristigan E. Excell. vijdare bergvärckens beskaffenheet ödmiukeligen tillkenna gifva.

Sahlbergz grufva belangande, befinner sigh åter igen (dess Gudi skee låff) mechta godh, ehuruväl hon i några dagar leet sigh myckedt svagh ahnsee, dock är Gud innerligen adt betacka, adt tillvärckningen lickväl månadtligen hafver mest stigit emoot 5[00] och öfver 500:de lödig mark sillfver, och är sedan nyåhret till näst ledne sidste Junii tillvärckat i fijndt bergzsilfver 2746 lödig mark, 7 lod 2 qvintin. Man lefver i den godha förhoppningh, adt till åhrssens ända näst Gudz velssignelsse drygare post tillvärckas skall, emedan man medh vindekörningarne nu i godh richtigheet och fulla gång kommidt hafver. Den 9 huius var jagh i Kopparbergz grufva och befan mest alle ohrter godhe, män somblige myckedt svage, såssom elliest bergahrten ved sådane stoora värcken af och ahn löpa, män så är lickväl stor apparentz och godh förhoppningh i dedte åhr till een ståtelig tillvärckningh, emedan till dato ungefähr en 6000 skeppundh tillvärckade äre.

Hvad jernbruken vedkommer, så äre dhe af sigh sielfve mechta godha och ymbniga, män dedta krigzväsendet underkufvar deres fordtgång, som E. Excell. min skrifvelsse förutan dedt nådigst besinna kan. Vill hermedh och altid E. Excell. under Gudz milde protection *etc.* Datum Sahla stadh den 12 Julii anno 1645.

E. Excell.
ödmiuk och trogen tienare
den stund jag lefver
Gorg Grissbach mp.

(*Egenhändigt.*)

Lehbassen [ↄ: Löfåsen] stehts gahr schlecht, Gartenberch [ↄ: Garpenberg] stehts zijmlich wohl; macht Tohmes Funck des jars 300 schipfunt kopper.

Rikskanslerens påskrift: Grisbachs, præsent. i Suderåkra den 24 Julii anno 1645.

---

13. **Sala den 3 September 1645.**

Utsikterna vid Sala silfvergrufva, som i Juli månad voro dåliga, nu förbättrade. Tillverkningen intill Sept. Af Hellefors' bruk föga att hoppas. Nya Kopparberget rikt gifvande.

Högvälborne Herre, H:r Richzcantzler, nådige Herre, högtähradt patron. E. Excellence skall jagh ringe tienare, nest trogen lyckönskningh *etc.* grufvones nuvarande tillstånd på dedt ödmiukeligaste tillkenna gifva, adt såssom hon nestleden Julii månadt var mechta svagh och sledt af malm, derom H. K. Maij:tt jagh med seneste sillfverpost underdånligen adverterade, så hafver Gud den allrahögste nu i Augusti månadt grufvan igen någerlunda välsignat, så adt hon förmodeligen een tijdh bårt ådt varder (nest Gudz hielp) sin gångh continuerandes, af dhe omstendigheeter, man der inne se kan. Uthi Augusti månadt är tillvärckadt här 355 lödig mark 3 lodh fijndt bergzsillfver, och hade tillvärckningen blifvidt större, om Sala åå renssningh hydtorne och bookvärcken icke hade hollidt i fem dagar ståndande och stilla; doch vill man förmoda, adt den afsacknadt frambdeles igenhemptes kan. Sillfver-

bruket ved Helleforssen låter sigh heel svagt och af ringa förhoppningh ansee, men lickväl till adt ehrfahra någon sperans och vijdare continuation är ännu arbetedt medh senckiande opå fyra lachter betingat; hvad nu Gud emedlertijdh göra teckes lärer tijden. Deremoodt hafver man igen hugna sigh, adt den högste Gud kopparbrukedt i Finmarcken rijkeligen bekröner och med een sådana lijknelsse, adt dedt edt ständigt bruk blifva skall, så vijda man af bergvärckens aart och natur see och döma kan, hvilcke ohrter jag med cammereren i Bergämbetedt, v:tt Anders Bohm, noga besichtigat hafver. Om Jernbergzlagernes flor och fortgång i Sverige hafver man intedt till adt tvifla, emedan den högste Gud E. Excell. med fredelige och önskelige tijdender ifrån tractaten heem igen förhulpidt hafver. Vill hermedh och altijdh E. Excell. sampt med E. Excell. högvälborne vårdnadt *etc.* Datum Sahla stad den 3 Sept. 1645.

E. Excell.
med ödmiuk och trogen tienst
förplichtadt så lenge jag lefver.
Görg Grissbach mp.*)

---

14. Sala, November 1645).**

Har på A. O:s befallning besökt Stora Kopparberget. Malmtillgången därstädes god, men malmen ej så rik som förr; bergsmännen fattiga. En relation bifogas. Vid Avesta står verket stilla, emedan ingen koppar finnes i förråd.

Högvälborne nådige Herre, H:r Richzcantzler, högtähradt patron och gynnare. E. Excellence skall jag, ringa tienare, nest min underdåniga tiensts tillbiudellsse, ödmiukeligen låta förnimma, mig hafva effter E. Excell. nådiga befalldningh varitt oppe ved Stora Kopparbergedt och der den 12 huius gruffvan granneligen

---

*) En tablå öfver tillverkningen från årets början är bifogad. Den upptar för Jan.—Maj samma siffror, som meddelats i brefvet af 20 Juni (N:o 11); för Juni 508 mark 14 lod, för Juli 454 : 11, Augusti 355 : 3.

**) I en skrifvelse, som föreligger utan datum, anhåller G. om rikskanslerens förord till den anhållan om konfirmation utan villkor på sina donationer, hvilken han ämnar inlämna till K. M:t. Konfirmationen gafs, med ytterligare »förbättring», den 30 Okt. 1645. Riksregistraturet.

besichtigat, befinnandes henne opå alla rum och stellen ved dedt tillstånd, som bijfogade relation utvijsar*). Grufvan är elliest god nog, och vanckar mallm opå alle ohrter. Dock är dett felet derhooss, adt mallmen icke är så rijk, som hon för dedte varitt hafver, och bergzmännerne deremoodt oförmögne och fadtige gruffvan adt handtera och tillbörligen idka; derföre och tillvärckningen i innevarande åhr icke hinner till förledne åhrs summa, med mindre grufvan någodt mera sigh förbettrar. Sedan min seneste skrifvellsse ifrån Sahlberget till E. Excell. ödmiukeligen afgick, hafver

---

*) Den lyder som följer:

Relation ifrån Stora Kopparbergz grufva, besichtigat den 12 Novembris anno 1645.

Bonde Stöten.

1. Opå Slettskifftzrummet åhr grufveskiffte, och vanckar på dedt rumedt ståteligh malm, deraf och den meste koppar i åhr tillvärckadt är.

2. Grufveskifftedt går och på Syllterumshallssen; dedt rumedt är och godt.

3. Uthi Sylldtrumsbodtn på veggen går rooteskapet ådt Måns Nilssons grufva; der vanckar och god malm.

4. Opå Mellanrumet går grufveskifftedt; der finnes god malm.

5. I Bottnrumedt går grufveskifftedt; vinner god malm.

6. Opå Sylltrumedt går grufveskifftedt emoodt byggningen ved Knechtstötz-pelaren.

7. Uthi inderste bodtnrums sylldterum vanckar blöt malm.

[8.] Opå blöttveggen är edt syllterum; vancker och blöt malm.

[9.] Ved Mellanrums sylldtrum går mallmen ut, och synes bahra gråberg.

[10.] På ander sijdan om Vadtugropen i syllterumet är b[löt] malm.

[11.] I Skenckeborshallseen är edt syllterum, der finnes . . . malm.

[12.] Uthi Herrtaketz syllterum är temmelig god malm.

Alle ofvanbem:te ohrter äre uthi fullt bruk i [Bonde] stöten, och brytes uthi hvar ohrt sådana malmer, som förbem:tt är. Kan fördenskull icke dömma, adt grufvan är svag och slett, emedan Gudz välsignelsse är rijkelig för ögonen.

Blanck Stöten.

1. Opå Drengstaggerumet är grufveskiffte, vanckar undertijden temmeligh god malm.

2. Uthi Hårdstöten (som strecker sig ådt Tolfmannarumet) är temmelig god malm, men för Bergzlagens oförmögenheet står rummet heelt stilla. Derföre hafver jagh tillordnat Bergzlagen till hielp 150 stafrum vedh af Chronones planck, dertill dhe och 150 stafrum af egne medel leggia skolle och såleedes med 300:de staffrum fortsedtia arbetedt på Hårdstöten och under lijnan i Blanckstöten. Datum ut supra.

Görg Grissbach mp.

sigh grufvan der sammastädes hvarcken förbettradt eller förverrat. Hvad nu Gud teckes göra, så är man lickväl uthi den förhoppningh henne till förbettring adt förmoda effter bergaarten der bryter.

Uthi min nedreesa ifrån Kopparberget var jagh ved Åfvestaforss, och befan der värcken stilla ståendes, effter som ingen koppar der i förråd var; dedt är och adt befahra, adt tillvärckningen för vattnlösan ved Stora Kopparberget icke tager temmeligit återslagh, emedan der var intedt synnerlig vattn i förråd. Dedta E. Excell. ödmiukeligen jag icke hafver velat låta oförmähldt. Befallandes E. Excell. *etc.*

E. Excell:tz
ödmiuk och reedebogen tienare
den stund jag lefver
Görg Griesbach mp.

[Sal]a stad [den . . Novemb.] 164[5]*).

15. Sala den 7 December 1645.

Allmän vattenbrist vid bergverken. Silfvertillverkningen Jan.—Nov.

Högvälborne nådige Herre, H:r Richzcantzler, högtähradt patron och mechtige befordrare. E. Excell. och Grefl. Nåde önskar jag *etc.* Befinner mig derhooss såssom för dette plichtigh grufvones tillstånd her ved Sahlberget E. Excell. underdånligen tillkenna gifva, och såssom ingen förandring uthi grufvan, sedan min seneste relation till E. Excell. ödmiukeligen afgick, hvarcken till af- eller tilltagande skeedt är, utan befinner sig uthi förra villckor beskaffatt, doch af alle omstendigheeter der inne till förkofringh och tillväxt mera benägen, kan fördenskull denne gången ingen vidtlöfftigare relation E. Excell. derom göra, allenast är dedt till adt beklaga, adt vattnlösan lärer gifva återslagh ved bärgvärckerne i gemeen i denne vintter; doch är dedt besta, adt konsten her med vadtn väl försedd är, deremodt man med edt bookvercke ved hydtorna hafver måst instella.

*) Dateringen delvis utplånad genom papperets förmultning.

Sillfvertillvärckningen till dato i innevarande åhr teckes E. Excell. af undertecknade specification*) nådeligen förnimma. Vill hermed och altid E. Excell. *etc.* Datum Sahla stad den 7 Decemb. anno 1645.

E. Excell. och Grefl. Nåde
till underdånig och ödmiuk tienst förplichtadt
Gorg Griesbach mp.

---

16. **Sala den 4 Januari 1646.**

Ny ort upptagen i Makelösen; ett nytt vindspel snart färdigt. December månads silfverpost sändes som nyårsgåfva till K. M:t.

Högvälborne nådige Herre, H:r Richzcantzler, högtähradt patron och mechtigh befordrare. E. Excell. låter jag näst min ödmiuka tiensts plicht (sampt begärligh välmåges innerlige lyckönskan till edt frögdefulldt och lyckosaligt nydt åhr) grufvones tillstånd ved Sahlberget på dedt ödmiukeligaste förnimma, adt ehuruväl hon nu een tijdh bordt i denne höst hafver varidt svagh och någodt af sigh kommen, förmodar man lickväl nu, näst Guds hielp, een god förandringh, effter såssom man hafver begyndt adt brenna på een ny ohrt i Makalösen, dedan man ventter velsignelsse. Dedt nya späledt ved Makalösen, som elliest in Octobri nästleden hade kunnadt varitt i gångh, hafver man, af feel opå dagzvärcken och i förstonne på timber, icke kunnat fullborda, måst fördenskull stella grufveständ på några dagar och låta grufvefollkedt inrädta späledt till att deste snarare lätta Cronones vindeköringar. Sillfvertillvärckningen pro anno 1645 teckes E. Excell. förnimma af undertecknade specification**). Decembri månadz tillvärckningh, som nu med sölfverposten till myndtedt försendes, vill man ingen vederleggning anmoda, utan Hennes Konungl. Maij:tt på dedt un-

*) Siffrorna äro efter Augusti månad (jfr ofvan N:o 13):

September	346	l.	mark	3	lod.
Oktober	190	»	»	8	»
November	213	»	»	6	»

**) Den upptar för December 252 l. mark 14 lod. Slutsumman för 1645 är 4559 l. mark, 4 lod, 2 quintin.

derdånigste förmedelst E. Excell. nådige insinuation till een ringa nyåhrsgåfva præsentera, underdån- och ödmiukeligen bidiandes, adt H. K. Maij:tt och E. Excell. med vanlig ynnest och benågenheet icke allenest mig ringa tienare utan och jembväl den fadtige Sahlbergiske meenighet, såssom för dedte märkeligen skeedt är, ansee tecktes. Befahlandes E. Excell. *etc.* Dat. Sahla stad den 4 Januarii 1646.

E. Excell.
till ödmiuk och underdånig tienst
så lenge jagh lefver
Gorg Grissbach mp.

---

17. **Sala den 1 Maj 1646.**

I Sala grufva ger Makelösen nu mycket litet, hvaremot Nya Konungsrymningen förbättrats. April månads tillverkning sändes. Det nya vindspelet besparar vindkörning. Reser nu med Jakob de la Gardie till Nya Kopparberget.

Högvälborne nådige Herre, H:r Richzcantzler, högtähradt patron och gynnare. E. Excell. och G. Nåde skall jagh näst min ringa tiensts plicht grufvones nuvarande tillstånd her ved Sahlberget (ändoch hon är så temmelig godh) ödmiukeligen tillkenna gifva. Makalösen, som i fiol var ganska godh och gaf allena heela förledne åhrstillvärckningen, är nu myckedt svagh och gifver ringa malm, men deremoot begynner Nya Kongzrymbningen (dess Gudi skee låf) nu igen tilltaga, dermed förledne åhr vahr heelt slett bestelldt. Dy gör man sigh om Makalösen den goda förhoppningh, adt hon sig igen förbettra skall, effter hon nu en tijdh på beråd stådt hafver; doch är dett besta, adt nya spälet hafver rijkeligen bespardt ombkåstnaden på vindekörningarne, derigenom tvenne vinder, hvardera med åtta hestar om dagen, äre förlagde. Till myndtedt förskickas nu af Aprilis månadz tillvärckningh 218 lödig mark 8 lod bergzsölfver, och varder Maij månadz tillvärckningh, näst Gudz velssignelsse, dubbeldt större förmodandes. I dag förreeser jag herifrån till Stora Kopparberget med H. G. Nåde Gref Jacob Delagardie, grufvones legenheet der adt besichtiga, och huru dess tillstånd förevedter, skall E. Excell. i lijka mådto

forderligast ödmiukeligen blifva notificerat. Vill hermed och altid E. Excell. *etc.* Dat. Sahla stad den 1 Maij anno 1646.

E. Excell. och G. Nådes
ödmiuke och förobligerade tienare
den stund jagh lefver
Gorg Grissbach mp.

18. Sala den 3 Augusti 1646.

Malmtillgången åter god i Makelösen liksom i Knekterymningen. Vattenbrist. Juli månads silfverpost. Om sprängningar vid Stockholm (på Blasiciholmen) och förordnande af dugligt folk till de samma.

Högvälborne nådige Herre,, H:r Richzcantzler, högtähradt patron och gynnare. E. Excell. och Grefl. Nåde skall näst min ringa tienets plicht grufvones nuvarande tillstånd her ved Sahlberget på dett ödmiukeligaste jag tillkenna gifva. Malmen befinner jag temmeligh god, fem lachter breed, såväl uthi Makalösen som elliest uthi Knechterymbningen, doch mest fleckiatt och insprengd, men lickväl god och dugeligh bookmalm, så att man af alle omstendigheeter förmodar een god grufva igen, helst och emedan hon i åhr lenge på beråd stådt hafver. Nu såssom grufvan (dess Gudi skee låf) synes vela bettra sigh och någerlunda tilltaga, så är deremoodt dedt gambla bergvärckzhinder vattnlösan her inkastadt, adt man icke allenast med spälet hafver måst instella och vindekörningarne igen anstella, utan och jembväl med bookvärckerne, så frampt kånsten och hyttorna skole hafva deres nödtorfftige fordtgångh; men hade dett nya grafarbetedt effter min ahndrifvan blifvit befordradt, så kunde spälet heele åhret hafft sin gångh. Julii månadz tillvärckningh, som nu med sillfverposten till myndtedt förskickas, är 403 ½ lödig mark. Hvad vijdare förefalla kan, skall E. Excell. månadtligen blifva på dett ödmiukeligeste adverterat. Om E. Excell. nådigst behagade med bergzsprengningen ved Stockholm låta fortfahra, så ville jagh dijtt förordna sådant follck, som vetta med dett arbetedt omgååss, och sielf med dett forderligaste begifva mig dijdt att stella dem till arbetz, hvarpå E. Excell. nådiga förklaring jag underdonligen för-

uenttar *). Befahlandes hermed *etc.* Dat. Sahla stad den 3 Augustii anno 1646.

E. Excell.
underdånig och förobligerad] tienare al[tid]
Görg Grissbach mp.

19. **Väsby den 9 Juli 1647.**

Malmtillgången god i Makelösen, men grufvorna vattenfyllda på grund af regnvädret. Juni månads silfverpost. Väntar A. O. till Salberget. Myntmästaren levererar ej ordentligt penningar till Salberget.

Högvälborne nådige Herre, H:r Richzcantzler, högtähradt patron och mechtige befordrare. E. Excell. och Grefl. Nåde skall jagh näst min ringa tiensts plicht grufvones närvarande legenheet her vedh Sahlberget på dett ödmiukeligaste tillkenna gifva. Grufvan belangande, som nu een tijdh hafver varitt ganska godh, holler ännu (dess Gudi skee låff) sin förra stadigheet och ståndachtigheet, besynnerligen Makalösen, män så är klagan värdt, att detta stora och continuerliga regenvedret begynner taga öfverhanden och upfylla grufvan med vattn, derföre man medh arbetedt hafver måst instella opå 14 dagars tijdh och bruka follcket emedlertijdh ved flodekånstbyggningen, som man ännu nödig befinner inrädta låta. Nästleden lögerdagh, som var den 3 Julii, förskickades herifrån till mynttedt i Stockholm af Junii månadz tillvärkningh 435 lödig mark 7 lodh bergzsöllfver; dett vore väl i innevarande månadt sådan påst ådtminstonne förmodandes, åm icke större förventtandes, der vattnet icke förhindrade arbetedt i grufvan; malmen vore der skön att bekomma. E. Excell. önskeliga och nådiga ahnkompst hijtt till Sahlberget att ventta och förbijda, hafver jagh mig hijtt begifvitt, emedan E. Excell. för andre högnödige ährender och (kanskee) opassligheet icke kunde stella reesan ifrån Ubsala och hijtt, som doch jagh högeligen och hierteligen önskadt hade, adt E. Excell. ved samma tillfelle mig och midt hus den höga nåd och affection

*) Om dessa sprängningar kan jämföras kungl. bref till kammarkollegium af 6 Aug. 1647 att lämna Grissbach medel för att »låta brenna bort een dehl aff bergen her på Blasiusholmen». Befallningen upprepas genom ett nytt bref af 2 Nov. s. å. Riksregistraturet.

hade betedd och i vägen mig ringa tienare besöcht. Nu till att förnimma E. Excell. nådiga tillkommelsse hafver jagh affärdat den[ne] min utskickade. Vill hermedh *etc.* Datum Vääsby gårdh den 9 Julii anno 1647.

E. Excell. och Grefl. N:s
ödmiuk, trogen och reedebogen tienare
den stund jag lefver
Gorg Grissbach mp.

Post scriptum.

E. Excell. låter på dedt ödmiukeligaste jagh förnimma, adt rädt nu på tijman kom sillfverpåsten ifrån Stockholm heem och hade ännu inge peningar af myndtedt bekommidt för Maij månadz sillfver, dedt, Gud bedtre, klagan värdt är, adt dedt fadtige follckedt öfver åtta vekor medh betalningen blifve uppeholldne, dem till stoor nachdeel uthi tillvärckningen. Ohrsaken veedt jagh intedt, adt vedh Myndtedt går så långsambligen till. Beder fördenskuld E. Excell. ganska ödmiukeligen såssom denne ohrtz eendeste patron, adt E. Excell. tecktes myndtemestaren skriffteligen påleggia, dedt han skaffar boot opå dedte feelet, elliest veet jag intedt, hvad såssom af tillvärckningen varda vill. Uthi tvenne månader ähr lefvererat till myndtedt 755 lödig mark 7 lod sölfver och deremoot icke meera än 600 richzdalers värde i sillfvermyntt tillbaka lefvererat. Öfver den Kongl. Räcknecammaren hafver jag mig icke dedt ringeste besvära, emedan mig god befordringh der bevilliadt och gifven är, men feeledt sitter allenest hooss myndtemestaren. Dedte E. Excell. så ödmiukeligen jagh hafver skolat tillkenna gifva. Befallandes E. E. *etc.* Dat. ut in literis.

E. Excell.
ödmiuk, trogen och redebogen tienare
Gorg Grissbach mp.

Jag hafver accorderat med Richz Cammerråd om 6 r:dr för hvar lödig mark adt bekomma, dedt mig och af de velborne herrar bevilliadt är.

Påskrift: Præsent. Tijdöön den 10 Julii 1647.

20. Väsby den 9 Januari 1648.

Salbergsgrufvan fortfarande rikt gifvande. Sammanlagda tillverkningen för år 1647; den skulle hafva blifvit större, om ej bly hade fattats. Reser till till Kopparberget för att inspektera.

Höghvälborne nådige Herre, H:r R. Cantzler, högtähradt patron och gynnare. E. Excellence skall jag nest trogen lyckönskan till edt frögdefulldt och lyckosaligt nydt åhr sampt min underdåniga och ödmiuka tiensts plicht grufvones önskeliga och goda tillstånd her vedh Sahlberget ganska ödmiukeligen tillkenna gifva. Och ähr Gud den allrahögste innerligen betackandes för den rijka vellsignellssen, som nu för handen är och än dageligen sigh till mehra förkåfringh ahnsee låter. Gud föröcke sin vellsignellsse. Uthi nästledne åhr 1647 åhre her tillvärckade vårdne 3133 lödig mark 1 lod fijndt bergzsillfver, och hade tillvärckningen kunnat blifva fast större, emedan rootekarlarne hafva een stor post god malm i förråd liggandes, men feel på bly hafver tillvärckningen tillbaka sadt, hvilckedt nu ahnstellas skall, så snardt blyet ahnkommer ifrån Vermeland. Elliest låter E. Excell. på dedt ödmiukeligaste jag förnimma, adt jag innan een dag eller två reeser herifrån till Stora Kopparberget och förnimma, hvad dedt lijder med durchslaget uthi Regeringzskachtedt, och elliest adt besichtiga grufvones legenheet, hvilckedt E. Excell. med första legenheet underdånligen notificeras skall. Vill hermed *etc.* Datum Väässby gårdh den 9 Januarii anno 1648.

E. Excell.
ödmiuke och redebogne tienare
intill min dödzstund förplichtadt
Gorg Grissbach mp.

21. **Väsby den 4 Februari 1648.**

Januari månads tillverkning; bristen på bly nu afhjälpt från Hellefors. Fara för brist på kol och ved, emedan största delen af Väsby län bortdonerats.

Högvälborne nådige Herre, H:r Richzcantzler, högtähradt patron och mechtige befordrare. E. Excellence och Grefl. Nåde näst min underdåniga och ödmiuka tiensts plicht bör migh tillståndet her vedh Sahlbergz bruk på dedt ödmiukeligaste tillkenna gifva, och är Gud alzmechtig innerliga betackandes för grufvones temmeliga godha förkofringh, så adt hon nu een ruhm tijdh hafver gifvidt önskelig och godh malm. Gud velsigne och ännu vijdare föröcke dess ådror, såssom man näst Gudz hielp af alle lijknellsser der inne förmodar. Medh sillfverposten förskickas nu till myndtedt i Stockholm af nestledne Januarii månadz tillvärckningh 250 lödig mark 11 lod 2 quintin fijndt bergzsillfver, och hade tillvärckningen kunnat blifvidt fast större, besynnerligen hooss rootekarlerne, men dhe hade intedt bly intill den 18 Januarii. Då finge vij blyet heem ifrån Vermelandz sillfverbru[k] Helleforssen, deraf dhe ähre undsadte vårdne; doch hafva dhe ännu een temmelig Gudz gåfva med malm i förrådh, som dhe i denne månan kunna bruka. Elliest förmodar man och kunna lickväl i dedta ostadiga fööhret försöria brukedt medh kåhl och vedh, så vijdha lähnet förslår, ändoch största deelen aff Väässby lähn ähr bordtförlähndt, hvilcken förlähningh brukedt till ingen fromma lendandes varder, enkannerligen för kåhl och vedh, som her endtligen vill vara af nöden, så frampt brukedt skall blifva ved macht hollidt. Vill hermedh *etc.* Datum Väässby gårdh den 4 Februarii 1648.

E. Excell. och Grefl. Nådes
ödmiuk och reedebogen tienare
så lenge jagh lefver
Gorg Grissbach mp.

22. Väsby den 3 Mars 1648.

Ett nytt schakt bör upptagas i Makelösen. Februari månads silfvertillverkning. Borrningsarbete i Regeringsschaktet vid Stora Kopparberget.

Högvälborne nådige Herre, H:r Richzcantzler, högtähradt patron och mechtige befordrare. E. Excell. och Grefl. Nåde skall jagh näst min ödmiuka och ringa tiensts plicht (såssom för dette med sillfverposten månadtligen skeedt är) grufvones legenheet her ved Sahlbergedt på dett ödmiukeligaste tillkenna gifva. Tillståndet i grufvan, såväl i Makalösen för Chronan sielf som elliest för rootekarlarne opå andre ohrter, är (dess Gudi skee låff) temmeligitt gått, men så behöfde Makalösen för dess diupheet och svårheet med en ny schacht emoodt tvärslaget hielpas, der medlen icke skulle användas opå den nya grafven och dammen i Myklindta sochn och elliest andre nödvendige byggningar, som ved grufvan åhrligen förefalla. Med sillfverposten förskickes nu till mynttedt i Stockholm, af nestledne Februarii månadz tillvärckning, fijndt bergzsillfver 380 lödig mark 14 lod. Elliest är brukedt med ved och kåhl i denne vindter så väl försörgd som någon tijdh tillförende. Gud förlähne sin välsignellsse i grufvan, så förmodar man i åhr een ståtelig tillvärckning, emedan och her nu een temmelig post bly, både ifrån Helleforssen och Löfåhsen ankommet, uthi förråd är. Ved Stora Kopparberget står och alldt väll till, som jag förnimmer, men med durchslaget uthi Regeringsskachted hafva dhe ännu icke kommedt igenom, ehuruväl dedt är försöcht med bårande; doch höres alldt grant neder i grufvan, huru i skachtedt arbetas. Kan fördenskuld nu intedt myckitt feela, förre än dhe komma igenom. Vill hermed *etc.* Datum Väässby gårdh den 3 Martii anno 1648.

E. Excell. och Grefl. Nådes
ödmiuk, trogen och reedebogen tienare
så lenge jagh lefver
Gorg Grissbach mp.

28. Väsby den 7 April 1648.

Har skrifvit till Räkningekammaren om behofvet af ett nytt schakt i Makelösen. Mars månads silfvertillverkning.

Högvälborne nådige Herre, H:r Richzcantzler, högtähradt patron och mechtige gynnare. E. Excellence och Grefl. Nåde fogar på dedt ödmiukeligaste jag näst min underdåniga och ringa tienste plicht grufvones närvarande tillstånd her vedh Sahlbergedt tillkenna gifva. Och är Gud alzmechtig innerligen betackandes för den velsignellsse, som nu en tijdh i grufvan hafver varidt för handen, vedh hvilcken legenheet ochså hon ännu continuerar. Gud låte så lenge vaara. Elliest vore her ännu edt nydtigt värck medh een ny skacht begynna, som med tijden kunde lenda Cronan till merckelig nydta, om medell vore adt tillgå, till dedt nödiga arbetetz fordtsedtiande, dermed kunde dedt svåra arbetedt uthi Makalösen lijsas, som sigh af ohrten der nedre förohrsakar; doch dedta ährendet E. Excell. och Grefl. Nådes nådige och högre betenckiande ganska ödmiukeligen hemstelldt, emedan jag herom H. Excell. Richzskadtmestaren och samptligen de nådige velb:ne Herrarna Richz- och Cammerråd i lijka mådto serdeles tillskrifvitt hafver. Med sillfverposten försendes nu herifrån till myndtedt i Stockholm uthaf nestledne Martii månadz tillvärckning 283 l. mark 2 lod fijndt bergssillfver; om Gud nådeligen tecktes continuera med velsignelssen, som nu för ögonen är, så förhoppas man lickväl månadtligen een god tillvärckning. Vill hermed *etc.* Dat. Vääsby gårdh den 7 Aprilis anno 1648.

E. Excell. och Grefl. Nåde
med underdånigh ödmiuk och trogen
tienst intill min dödzstund förplichtadt
Gorg Grissbach mp.

24. (*Egenhändigt.*) **Salberget den 29 Juni 1648.**

Har varit nere i Salbergsgrufvan och funnit den i godt stånd; dock behöfver ett nytt schakt upptagas (Jfr N:o 22, 28). Skall resa till Kopparberget och inspektera arbetet i Regeringsschaktet (Jfr N:o 22). En vattenkonst vid Upsala blir färdig om 14 dagar.

Hochwohlgeborner Graff, genedicher H. H. Reijchss Kantzler. E. G. duhe ich underdehnich zu wijssen, das ich heyt dato den 28 Junii bin beim Sahlberk in der gruhben gewest und beyfint, dass Got lob dij gruhb sehr guht ist, und dij ertz in der Macklöhss beijstendich sein, unt wehr noch ein schacht, das man könt dij ertz auss fordern, wollten mihr noch eins so fijl silber machen; Got lop, ertz ist genuch. Got wolt fehrn seine genaht forlehnen. Ich wijl fon hijr nach dem Kopperberck unt sehn, wij es mitt dem durchschlag in der Regirungschacht zusteht, weyl es so langsahm mitt zugeht; wen ich, gelibts Gott, zurick kom, wil ich E. G. beyricht fon gehben. Dij wasserkonst zu Upsahll sol auch in 14 dagen ferdich sein; alssden hoff ich, das E. G. sollen eine wasserkunst zu sehn beykom, desgleijchen in Schweden nicht gesehen worten. Duhe E. G. unt alle, so E. G. lip sein, in Gottes schutz beyfehlen. Bijtt, E. G. wolten mihr mein schreyben zu guht halten, den dij gelehrden schreijben dijs jahr nicht wohl. Datum Sahlberk den 29 Junii 1648.

E. G. G.
underdehnicher dijhner so
lang ich lehb
Gorg Grissbach mp.

An silber wirt geschick[t] 264 mark.

(*På en lös lapp.*)

Dass ertz ist hijr brobirt. Der zentner gelt 14 loht silber unt 30 pfunt bley.

Grissbach.

25. Väsby den 4 Augusti 1648.

Upprepar åter förslaget att upptaga ett nytt schakt i Makelösen. Augusti månads silfvertillverkning. Har varit vid Garpenbergs grufva och föreslagit åtgärder för dess upprensning efter ett inträffadt ras. Vid Stora Kopparbergs grufva väntas för året större koppartillverkning än under närmast föregående tid.

Högvälborne nådige Herre, H:r Richzcantzler, högtähradt patron och mechtige befordrare. E. Excellence och Grefl. Nåde gifver jagh näst min ringa tiensts plicht ödmiukeligen tillkenna, adt dedt (dess Gudi skee låff) står alldt väl till her ved Sahlbergz bruk, och befinner sigh Makalösen ved gådt och önskeligitt tillstånd, såssom jag den i dagh medh H. Nåde Landzhöfdingen, velborne H:r Clas Stiernsköld noga besichtigade, och fadtes intedt annadt (der Chronones medell ville tillåta för andre nödige byggningar, som nu ähre för hender) utan adt een ny schacht sencktes nårr om Makalösen emodt Tvärslaget, dermed adt vinna mallmen uthur grufvan med mindre ombkåstnadt, effter såssom man förmodar, adt malmen näst Gudz vellsignelsse skall blifva ståndachtig; men emedlertijdh grafarbetedt är för hender (som i denne höst förmeenes kunna fullbordas), kan intedt annadt företagas, utan spares till legligare tijdh. Med sillfverposten förskickes nu till myndtedt i Stockholm, af nestledne Augusti månadz tillvärckning, 253 lödig mark 4 lod fint bergzsillfver. Elliest låter E. Excell. och Grefl. Nåde ödmiukeligen jag förnimma, dett jagh den 1 huius var stadd i Garppenbergz grufva och beságh dedt fallet, som för någon tijdh der inne till een temmelig storleek skeedt är, meddeelandes Albrecht Funck midt betenckiande, huru han med minste ombkåstnadt kan komma till sin fordeel igen och såleedes forttsedtia sidt arbete. Ifrån Stora Kopparberget hafver jag dhe önskelige tijdender, adt der står alldt väl till i grufvan, och skall vara i åhr större tillvärckningh förmodandes ähn på någre åhr för detta. Den nådefulle Gud förlähne dertill sin milda velsignelsse. Vill hermed *etc.* Dat. Väässby gårdh den 4 Aug. anno 1648.

E. Excell. och Grefl. Nåde
min ödmiuka och underdåniga
tienst så lenge jagh lefver
Görg Grissbach mp.

BIHANG.

Förslag om upprättande af ett bergsamt.
Stockholm den 3 Augusti 1636.

För bergverkens skötsel behöfves ett särskildt bergsamt, som kan genomföra erforderliga förbättringar. Vid Stora Kopparberget bör ett nytt schakt upptagas, tullen på ved och kol afskaffas och betalningen till bergsmännen höjas, vid Nya Kopparberget bör likaså en ny stoll och vid Löfåsen ett nytt schakt upptagas. Ett kungl. patent bör utgå om frihetsår vid brytningen af nya malmfynd.

Hochedle unndt wohlgebornne, gnädige unndt gebiettende Reichz Regerende Herren, E. hochedle Gnaden seindt meine unndterthenige, demüttige undt gehorsamme dienste jederzeit städtes nach vermügen bevor.

Dieweilen, hochedle unndt wohlgebornne Herren, der liebe Gott diesses löbliche könnigreich mit allerleij schöennen metallen reichlich gesegnet, worfür der Göttlichen Maij:t höchlich zu danckenn ist, wiell derohalben nöttigh sein, dieselben mit getrewen unndt verständigen persohnnen zu versorgen, damit sie wohll undt aufz beständigest mügen gebawet werden, Gott zu ehren undt dem reich zu märcklichen nutzen. Dan, gnädige Herren, die ursachen, so hierundter in aller undterthenigkeit gemeldet werden, treiben mich abermalen, E. h. c. Gn. undterhenig unndt demüttigh zu bitten, das E. h. c. Gn. wollen gnädigh ein volkommen Bergkampt verordnen, damit nägst gottlicher hülffe allem unglück abzuwehren seij, unndt zweiffle nicht, imfahll solches wehre vor langem angefangen gewessen, der Grosse Kopfferbergh undt Salbergh solten nun duble mehr aussbeutte geben, dan durch lässigkeit undt bösse zuseher ist vor zeiten der Salbergh undtergangen.

Zum ersten, gnädige Herren, ein schacht zu sencken beij dem Grossen Kopfferbergh ist vor etzlichen jahren angegeben. Darvon ist offt geredt worden, aber noch biss dato weiters nicht darmit erfolget, unndt wehre selbiger schachtt fort gesetzet worden, solte nun die Cronne unndt der bergkman nicht so grossen schaden von dem fall haben. Im gleichen es ist auch 2 jahr vor diessen vonn dem schrott oder höltzren gebewe, so nun angefangen ist, geredet worden, undt wehre Ihre Exsilentz der Feltherre nicht selbsten vergangen in der gruben gewessen und die grosse gefehrligkeit gesehen, glaub, es wehre darmit noch zu keinem anfangk gelanget.

Zum andren düncket mich auch ein unbilliges dingk zu sein, dass holtz undt kollen bei dem Kopfferbergh sollen verzollet werden, da doch die Cronne ihren zohl von den kopffren nimpt. Muss auch hierbei bekennen undt mit meinem gewissen erhalten, dass es den bergkleuten unmüglich ist ein schep𝔘 kopffer ohne schaden für 28 r:dr zu verkauffen, weill die grube nun mehr sehr diff wirdt, auch holtz undt kollen viell deyrer alss zuvor.

Zum driten: auff der Finmärcken, beij dem neyen kopfferbrauch, ist höchlich ein neyer stollen von nöthen, worvon auch for 2 jahren geredet undt weiters nichttes darmit erfolget.

Zum fierdten wehre auch nöttigh ein offen Könnigl. patent aussgehen zu lassen, wegen neyer gefundnen bergwercke freijheiten, dass wehr etwas neyes finden könte, soll nach dessen gelegenheit so viel freiheitzjahr darauf haben undt solches zu seinem nutzen gebrauchen, aber die metalen darvon erstlich der Cronn vor ein billiges anpræsentiren, dass also der bergkman oder kauffman sein gebürliches ausskommen auch haben mach. Wan solches geschichtt, verhoffe ich nägst göttlicher hülffe, es sollen dardurch noch viel schöenne bergwercke an tag kommen, darvon die Cronne mit der zeit kan stadliche einkompsten bekommen.

Zum fünfften wehre auch vor etlichen jahren bereit ein schachtt bei dem Löffässischen silber- undt bleybergwerck sehr nöttig gewessen, ist offtermalss darumb in undterthenigkeit angehalten worden, aber auch nichtes weiters darmit erfolget.

Durch solche und dergleichen mangelungen, gnädige Herren, müssen entlich die bergwercke abnehmen, undt da hiebevor ein Bergkampt wehre gewessen, heete solchem allem können forgekommen werden. Schliesslich bitte E. h. e. Gn. ich gantz undterthenig nicht diesse meine schrifft verstehen wollen, alss wan ergent hiermit soll E. h. e. Gn. etwass forgeschrieben sein, sondren nur allein wie es die nottorfft der bergkwercke erfordert. Und

dhue hirmit auss undtertheniger gehorsamkeit E. h. e. Gn. der göttlichen protection demüttigh empfehlen.

Stockholm d. 3 Augustii anno 1636.

E. H. E. Gn.
undtertheniger undt gehorsammer dienner so lang ich lebe.
Görg Grissbach mp.*).

*) Redan under hösten 1635 hade behofvet af bättre tillsyn med bergverken varit på tal i regeringen, och i December hade riksmarsken framkastat tanken att upprätta ett bergskollegium (rådsprotokollen för 22 Okt., 12 Nov., 16 Dec. 1635, *Svenska riksrådets protokoll* V, sid. 221, 304, 332). Grissbachs nu väckta förslag förordades af rikskansleren i rådet den 17 Aug. 1636 (a. a., VI, sid. 551); om frågans fortsatta behandling jfr ofvan sid. 144—147 med noter.

JOHAN BERNDES'

BREF

TILL

RIKSKANSLEREN

AXEL OXENSTIERNA

1636—1649

1. **Åbo den 2 November 1636.**

Lyckönskar till A. O:s hemkomst. Har enligt regeringens uppdrag arbetat med krigsutredningen och rannsakat om amiralitetets tilldelningsräntor i Finland. Förslag till stat för krigsfolket jämte rullor öfversända. I Finland nu endast tre skvadroner rytteri och nästan intet fotfolk; en mängd knektar har rymt. Skola nya truppsändningar afgå, måste ny utskrifning företagas; till krigsutredningen böra vissa medel reserveras. Amiralitetskollegii stat; nya jordeböcker öfver dess tillordnade räntor. Spannmål till Pommern och Lifland; mönstringar. Årsväxten i Finland. Många ödeshemman upptagna.

Högvälborne Herre, H:r Richzcantzeler, gunstige och högtähredhe patron. Edher Excelentz ähr och förblifuer jagh till tienst så förobligeradh som reedvilligh altijdh.

Och hafuer för dedte icke uthan störste hughnadh förnummidh Eder Excelentz lyckelige heemkombst (dess Gudi låff) hijt udhi Rijket igen. Gudh den högste, som E. Excelentz udhi dee många fharligheeter der uthe nådeligen uppehålledh, dess beprijselige och christelige royale företagande bijvistadt och lycksamme giordh, den samme Gudh ville E. Excel. och ähnnu här uthi dedte berömlige konungerijke (såsom dess understödh och stålpe) uthi sidt guddomlige hägn och trygge beskerm annamme, det höge besvär värdiges understödie och lyse, adt allt i förstonne modte lända hans guddomlige nampn till ähra, H:s K:e M:tt, alles vår nådigeste uttkorade Drotningh och Arffurstinne, sampt fäderneslandet till merckeligh bijståndh och godha, Eder Excelentz sielff och dess höge familia till myckin reputation och lycksaligheedt.

Edher Excelentz hadhe jagh effter min devoir för dedte bordt om sakernes passerande här udhi landedt undertienstligen advertera; men effter såssom jagh allt här till både hafuer måst giöre migh denne provintzies stat kunnigh, såssom och elliest icke allenest effter H. K. M:tz min allernådigeste uthkoradhe Drotningz sambt dee högvälborne Härrar Richzsens respective Regeringz migh

medhgifne ordre och befalningh*), hafft adt beställe medh krigzuttredhningen här ifrå landedt, effter huilckes expedition och förräd-

*) Åtskilliga oordningar i Finlands förvaltning, särskildt i fråga om kronoräntornas utgående, föranledde i November 1635 regeringen att besluta, att en revision där skulle anställas, och denna uppdrogs följande månad åt J. Berndes (*Svenska riksrådets protokoll*, V, sid. 288, 312, 324, 359—361, 372, 377). Den 9 December utfärdades för honom dels en kort fullmakt och ett kreditiv till de finska landshöfdingarna, dels ett utförligt memorial, hvilka alla finnas i Riksregistraturet. Memorialet har följande lydelse:

Memorial för Cammarrådh edel och välb. Johan Berndes öfver dee ärender han uti Finland, Carelen och Ingermanneland så och Lifflaand förrätta skall etc.

Dett ähr H. K. M:ttz nådige villie, att Cammarrådh Berndes förfogar sigh här ifrån genast ådth Finland och kommande till Åboo, sedan Tavasthuus och sidst till Vijborgh låter sigh af Landzhöffdingerne der sammastädes landzens stat, lägenheet i eene och andra motto, till pricka kunnigh giöra. Enkannerligen ähr att i acht taga, att han låter sigh underrätta och fordrar nöijachtigh beskeedh

1. Huru Cronones räntor i dee sidst förflutne åhren ifrå den tijden, att Rijkzskattmästaren där vidh gouvernamentet skildes, disponerede och uttgångne åhre. Item hvadh bevijsligh räst ännu kan vara innestående, som förmodeligen kan vara att uttdrijfva låta.

2. Hvadh Cronan af innevarande 1635 åhrs ränta (öfver den Finske ordinarie staten och den deel, till dee Liffländske och Estniske guarnisoner deputerat ähr) kan hafva vist att tillgå uti peningar, spannemål, proviant, höö, foderkorn eller hafra etc. till dett Finske krijgzfolcketz uttredhning i tillkommande våhr.

3. Och effter som honom nu ett förslagh medhgifvit ähr, hvadh till samma uthredning der synes requireres, så skall han på dett högste sigh beflita, förmedelst Landzhöffdingernes medhhielp och idkesamme pådriffvande (igenom någre aff krijgzbefälet, som därtill särdeles måste förordnas), att alt sådant i förrådh tijdeligen och medh slädeföret till siökanten på visse orter uti godh förvaring att [!] läggias, såsom och uti Åboo, Nyländske hampnerne och Vijborgh, effter som han veet af sielfve dispositionen bådhe huru mycket folck till häst och foot ifrån hvar hampn skall affärdat blifva, så och hvadh i alles dertill, så på den eene som den andra orten, af nöden ähr.

4. Såsom nu hvadh utaf rästen och 1635 åhrs ränta kan vara att tillgripa mögeligen icke skall vela svara emot dett, som behöfves, altså skall Berndes låta sigh anlägit vara att opnegociera på tillkommande 1636 åhrs ordin. och extraordin. räntor, så vidt defecten kan vara att opfylla och tarfven kräfver, [och] uttredningen i värket ställa.

5. Och på dedh alt så mycket bättre och snarare må kunna fullföllias och intet af försummelsse, såsom åffta för detta, tillbakar sättias, så kan Cammarråd Berndes medh Landzhöffdingernes inrådande serdeles qualificerede upbördzmän förordna, som allenast taga till vara, hvadh till uttredningen hörer, och derföre redo och räkenskap giöra.

tande jagh och allt sedhan hafuer continueradt medh ransakningen eller fördelingen utöfuer Vijborgz, Borgo och Rassborgz

6. Och mädan man i tijdh måste vara betencht på skep och farkostar till folcketz öfverförssell, derföre låter han anteckna och beslå alle dee fahrkostar, som han därtill tiänlige der finner och än till förste våhrdagh förväntandes ähre, aviserandes derom Cammaren, på dedh (der någon defect vore) man i tijdh kan ställa ordre på så månge som fehla dijt öfver att förskaffa låta.

7. Vidh detta tillfälle skall och Johan Berndes sampt medh Landzhöffdingerne hvar i sitt lähn, så vijda dett sigh göra låter och tijden för honom tillräcker, munstra både ryttare och knechter der i Finland, låtandes visse underschrefne rullor deröfver oprätta. Och där han finner hoos rytterne något fehla på deres rustning och gevähr, dedh låther han optechna och ryttaren flitigt ådtvarna, sådant att reparera och bättra till Cronones fulla tiänst. Vore där och några, som medh harnisch icke voro försårgde, då låter han dem undsättia der medh af dee ottohundrade harnisch, som der i Finland liggiandes ähre, hvilke medh dem framdeles på deres månadz sold eller läningar afdragas skole.

Sedan effter och månge kunne finnas, som hafva tilldeelningzhemman på rustienst bekommit och nutit Cronones ränta, men lijkväl på några åhr hvarken teet sigh på munstring eller giort någon tienst, hvarföre måste sådana medh dett samma opspanas och deres tilldeelninger vederkännas.

8. Medh dedhsamma ransakar han ock, om några knechter kunne vara af Cronones tiänst på ett eller annat sätt otillbörligen förloffvade, som böör att tiäna, hvilket (om han finner) han antechna, den bråtzliga för rätta ställa och doom öfver honom gåå låter.

9. Item om någhon kan hafva brukat något underslef medh krijgzfolcketz beställningar och underhåld, som een part utan försyn plågar öffva, serdeles medh blinde partiers införande etc., derigenom anten Cronan eller krijgzmannen kan vara frauderadh.

10. Imedlertijdh drifver Berndes och der opå, att hvadh till Liffländske och Estniske guarnisonerne anordnadt ähr må så [mycket] myeligit skee kan præsteradt blifva, effter som han veet der macht oppå liggia, corresponderendes i saken icke allenast medh General-Gouverneuren utan ochså härutbinnan som [i] alt annat, i synnerheet räntorne angåendes, medh Landzhöffdingerne i Finland, Carelen och Ingermanneland. Och såsom medlen dertill, hälst för förbe:te uthredhningz provision skuld, till äventyrs alt för knappe skole vela falla, altså vil H. K. M:tt, att Cammarrådh Berndes i dett fallet giör sin flijt att opbringa på Finske ödesgodz, förmedelst pant, så stoor summa, som dett feelet någorlunda stoppa kan.

11. H. K. M:tt vill och nådigst, att han tillordnar Admiralitet sin fullnadh effter staten, utaf dee sochner i Finske skärgården och elliest uthmedh siösijdan där näst omkring, låtandes desslikest insambla i godh tijdh båtzmansräntan på visse orter i hambnerne, där hon bäst kan vara att afhämpta. Doch detta alt både uti ordinarie och extraordinarie räntorne, så och under Admiral:ts och sin disposition. Sedan giör han sigh och kunnigt, huru be:te båtzmansränta härtill uthgången och lefvereradh ähr, fordrandes medh sigh hijt öfver derom all richtigh beskiedh och rättandes sigh i dett

sampt Åbo lhän, udhi den ränta, som Admiralitetet uthaf alle dess vidh siökanten belägne sochner tillslagen ähr, huilcket alt till denne tijdh medh adviserande till Eder Excelentz migh således förhindradh hafuer, hafuer fördenskull samme min devoir icke dess mindre velet nu i acht taga.

Belangande först krigzfolckzsens stat, som effter högstb:te H. K. M:tz nådige befalningh förleden sommar här uthur landedt öffuerskickadt ähr, så är där på för dedte eedt pertinent förslagh och visse rullor både till den Konungzlige Krigzrädt, jemväl Rekningecammaren i Ståckholm öfuersändt. Hvadh och huru mykit fålck nu för denne tijdh här hemma i landedt ähr, särdeles ryd-

öfrige effter den memorial, som honom uthur vårt Ammiralitets Collegio härutinnan medgifven varder.

12. Åhr H. K. M:ttz nådige villie, att Berndes flitigt ransakar, hvarest man skall fåå igen dee trettijo tusend rijkzdaler, som på qvarnetuls mantals peningerne och boskapz skatten där i Finland åhre blefne pro resto, item att han dragar der sårgh före, att ordre må ställas till underhållet för dee tu compagnie soldater, som H. K. M:tt menar denne vinter öffver uti Räffle till ett utaf dem, som der reda ähro, att låta förläggia, och sedan att han flitigt urgerar hoos Landzhöffdingerne, att hvar i sin stadh låter sigh anlägit vara landzens räntor att excolera och förkofra, i synnerheet igenom dee månge ödheshemmans, som der finnes, uptagande och besättiande. Och att dett så mycket heller skee må, hafver H. K. M:tt förundt de förrymbde knechterne pardon att komma tillbakar och på frijheet ödesshemman optaga: kan och nådigst väl lijda, att dee benådas medh flere åhrs frijheet (effter som hemmanen äre illa farne till), än för detta skee plägar, alt till dän ända, att landet een gång måtte komma uthi sitt esse igen.

Effter detta förrättande i Finland begifver han sigh till Kexholm, Nöthebårgh och dee andre Ingermandländske befästningar och så ytterligare, hvar tijdhen så medhgifver, till Liffland och Estland, först att öfversee och munstra guarnisonerne, låtandes visse rullor oprätta och däropå drifvandes, att anordningen der af landet må richtigt uthgå och införskaffadh blifva. Sedan låter han anamma af den hafra, som där pro resto och ännu oleffreradh ähr, först så mycket som till uttredhningen därsammastädes behöfves och sedan hvadh till Finske uthredningen kan fehlas. Men den öfrige skyndar han fort hijt öfver åfver ådt Sverige till hoffstatens behof och tillijka bär där omsårgh före, huru krijgzfolcket, som dijt uthur Liffland ähr destinerat, tijdigt och behörligen må affärdat blifva, corresponderandes nu förruth flitigt medh Her Bengt Oxenstierna och flere, som vederböre.

Detta alt på dett välbe:te Cammarrådh Berendes så myckett bättre uthföra och förrätta må, beståår H. K. M:tt honom nådigst icke allenast nödtårfftigh frij förtäring af Cronones medel, så å landet som i städerne, så länge han på denne reesa stadder ähr, uten och på een cammarskrifvare een medelmåtigh reseklädning, och för sitt omak etthundrade rijkzdalers värde, så och tuenne enspennare att förskicka hijt och dijt medh bref och uti andre ärenders förrättande att bruka.

terijdt, bestå dee allenest opå trenne squadroner, nemligen den ene af Generalmajoren Stålhanskes egedt regemente om 4 compagnier udhi Taffvestehus län hemma, som Öffuerste Löyttnampten Hendrich Nödinge commenderar, och dee andre två aff Öffuersten Otte Yxkells udhi Carelen.

Hvadh footfålckedt vidhkommer, så finnes här uthi landedh ganska fhå och snarest sagdt inge, sedhan Öffuersten Burtz och recreverne till andre regementer bådhe udhi Tysslandh och Rijgha förleden sommar öfuerskickadt bleff, undantagandes een squadron af s. Påfvel Wulffz regemente, som nu aff Öfuerste Löyttnampten Patkell commenderes, i Wijborgz lhän. Och ändoch rullornes, som opå förre munstringer uprädtedhe ähro, innehåld kunde ähnnu een deell knechter fordra, men så äre här inge visse at tillgå, allt och mästedels förorsakadh af månge åhrens tilbaka förymande både öfuer den Carelske grenssen in i Rysslandh, så och elliest till andre orther; kan man altså icke väll see, at huar högstb:te H. K. M:tz sampt den höghlåflige Regeringens nådige vilie och ordre vore, at framdeles någor regementer anthen af nyo uprädtes, eller och något fålck till dee uthevarande regementers completeringer här ifrå affsändes skulle, huruledes och på hvadh sädt thet skulle kunna præsteras, medh minder Eder Excelentz sampt dee flere högvälborne Herrer icke täcktes een uttskriffningh aff nyo här utöfuer landedh medh första at anstella låta, och huar thet så skee skulle, vore förmodeligidt, at utaff desse orther edt tämligidh anthal fålck skulle kunna tillväge bringes, helst och där noga upsicht blefue hålledh öfuer H. K. M:tz uthgångne mandater medh dem, som ödheshemmaner uptaga, adt der udhi icke sådan undersleeff, som för dedte gemeenligen skee pläger, öffues måtte; eliest uttskrifningerne förutan kan man icke vethe, huru guernisonerne i Lijffland och på andre orther skulle kunna bestå. Och mädhan man väl kan tänckie, adt Eder Excelentz är sielf bekymradh om någen krigzuttredning tillkommande våhr här i landedt företagen varder, och hvad medell till dess provision och affärdande kan vara at tillgå, så emädhan ordinarie räntorne här sammestädes synes icke väll vele förslå till dee anordninger, som elliest vara bör och ordinarie staten necessario fordrar, myckit mindre at deraff någedh till krigzuttredningen tagas skulle; altså kan man icke väl see, huru uthredningen här effter skall kunna præsteras eller och man till dess meedell komme, medh mindre at landzhöfdingerne icke afskäres och blifue aff Eder Excelentz medh dee fleere högvälb:te Herrer aldeles förbudedh sigh medh quarnetolsmantals-

peningerne at befadta, eller och dem till någor andre uttgiffter distribuera, uthan hålles aldeles oförrychte tilstädes under Eder Excelentz egne godhe disposition, anthen Eder Excelentz då behagar at medlen till krigzuttredningen där af tages skall, eller och dem till andre uthgiffter at förordna, opå thet at the då måge vara förhanden adt tillgå; huar thet icke skeer, veth man på inthet annat sädt at komma någor peningemeedell här tillväge, huarcken opå lhän eller förpantninger, uthan den som medh uthredningen hafuer at beställe, förorsakas at grijpa till ordinarie staten, och sådan afkortningh som denne förleden sommar scheedt ähr, däruthi adt göra.

Hvadh admiralitetzförordningen här uthaf landedt vidkommer, så hafuer jagh, allt sedhan jagh hijt ahnkommen är, tillijka medh andre sakers förrädtande låtedh migh på thet högste vara anlägedh därpå at drifue, så at dess härifrå anordnadhe summor opå förledne åren, nemligen för 1634 och 1635, äre fulkomligen effter staten, öffuer och icke under, uthgångne och leffuereradhe. Anlangande innevarande åhr 1636, så är och Admiralitetet lijkmätigt effter den ordre, som deruthi sedermere giordt ähr, tillslagen visse sochner och dess behållen ränta så udi ordinarie som extraordinarie här udi landedh, huilcken ränta står Admiralitet tillhånda af dess tillförordnade adt upbäres och Eder Excelentz af medhfölliande extract*) hafuer till at see, och angår samma deres upbördh ifrå Johanni 1636 och till Johanni 1637. Dessförutan hafuer jag bekommet Cammarens i Ståckholm breff, at här uthaf landedh skulle öffuersändes till guernisonernes underhollande i Pomeren den mäste spanmåll, som man kunde tillväga komme; så hafuer jagh så där udhi som allt annat giordt min högsta flijt, effter som Eder Excelentzie af vidhlagde lista*) varder förnimmandes, huadh både dijt, så och till guernisonerne i Lijfflandh härifrå præsterat ähr, och medhan jagh är sinnadh (vill Gudh) medh allerförste min reesa till midt collegio i Ståckholm at fortsädtia, altså förmoder jagh vidh min ankomst all specialia både om dedte så och annadt midt förrädtande här vid denne orth H. K. M:tt sampt Eder Excelentz adt göra, och adt jagh hafuer måst någodt öfuer min tijdh här fördrögdt, är skeedt både aff det jag hafuer hafft at beställa medh krigzfolcketz inquisition och munstringher i Vijborgz, Taffvestehus, Borgo och Rassborgz lhän, såssom och sedhan effter dess förrädtande uthi samme lhän på nydt igen fortfaredh medh för-

*) Har ej anträffats.

deelingen öfuer Admiralitetz tillslagne sochner och där öfuer särdeles och nye jordeböker uprädtadh, huilcket allt för dess vijdhe aflägenheet skull hafuer krafdh långh tijdh och eedt stort arbethe.

Elliest landzens tillståndh här anlangande, så är allt (dess Gudi låff) uthi förre vahnlige termines och een rolígh stat; Gudh låte thet därvidh så alltijdh och framgijnt förblifue. Åhrsvexten hafuer dedte åhr varit medelmådtigh; vintersäden, som nu denne höst uthsådt är, låter sigh och (dess Gudi skee låff) tämligh väll ansee, så at man förmodher, näst Gudz tillhielp, at det skall blifua edt ymbnigt åhr på rågh, huar Gudh elliest täckes uthsäden för olycka bevare, och synes (dess Gudi låff) här godh apperantz till landetz och dee många ödheshemmanens besädtningh, mädhan många hemman blifve dagligen dagz opå högstbe:te H. K. M:tz utgångne och publicerade mandater uptagne, och är förmodeligidh, at huar dee, som samme hemman uptage, icke blifua med utskriffninger graverade, adt landedt innan korth skall kunna blifva besadt.

Dedte alt effter min skyldigheetz plicht hafuer Eder Excelentz jagh tienstligen och välmeendt eij kunnadt förhålla, tienstligen Eder Excelentz bidiandes, at Eder Excelentz huadh häruthinnan kunde missförståndedh eller förseedt vara (oansedt det af migh troligen och till H. K. M:tz tienst och bäste välmeendt åhr) medh seedvahnlig gunst öfuersee ville och migh sambt dee mine udhi dess höghe sedhvanlige gunst och favor städzse förblifue och sigh till thet bäste befalat vara låta. Jagh finnes H. Excelentz och alle hans kärkompne till behagligh tienst så obligeret som skylldigh alltijdh. Och vill så härmedh *etc.*

E. Excell.
villig och verobligerat tiänare
Johann Berndes mp.

Åbo den 2 November åhr 1636.

2. Köping*) den 26 Oktober 1639.

Om Bergämbetets stat; anslag till Hellefors' silfverbruk derå uppfördt. Skall resa till Salberget och Kopparberget. Underrättelser från Grissbach om Salbergsgrufvan.

Högvälborne nådige Herre, H:r Richzcantzler, mechtige patron. E. Excell. kan jag hermed tienstligst icke underlåta, att jag nu hafuer varitt här och ibland annatt låtidt arbeta på staten, den nu mestedeeles färdig är, och till att komma dett nye sillfverbrukett Hellefårss till undsettning hafver jagh och afbrutidt så myckett af andre bruukz stater, allenest förventter af H:r Carl Bonde hans advis och betenckiande, huru myckitt sielfve bruukett med dess sillfvers värckande till sin egen ahnordning understödia kan. Hafver och i medler tidh afhulpett och depecherat dem, som hijdt till Bärgämbetedt söktt och något fordratt hafva. Och medan jag seer mig nu här icke kunnatt något synnerligitt mer nödigt i een hast uttretta, hafver jagh till att föllia E. Excell. dessein och villie föresatt [mig] i dag att begifva mig härifrån till Sahlbergett och Kopparbärgett och jempte Grissbach hvad nödige saaker der förefalla hielpa att befordra, såssom jagh der in loco kan finna practicabelt och görligitt vara, och så laga, att jagh åter på 3:die veckan hareffter mig här igen instella kan.

Elliest förnimmer jagh aff Grissbachs breff, dett han ännu moste bränna uthi Maaklööss-schachten $4\,^1/_2$ lachter uthi väggen till att komma utan hinder opå bottnen med tunnorne, hvilckett han säger besvärligen vela tillgå; doch lickväl gör den förhoppning att komma dermed till rätta, såssom och uthi Knechterymbningen hafver han desslijkest med starckt värcke påbegyntt att bygga, sökiandes derigenom så myckett bettre att bemechtiga sigh mallmen, som uthi dett gambla förmodes att vara, dermed han och hoppas tillväga komma, hvilckett jag ved min ahnkompst sielff skall i ögensyn taga, och sedan ved min återkompst nest Gudz hielp göra E. Excell. een utförlig relation så herom som [om] annatt nödigt. Dette E. Excell. hafver jag velatt avisera, uthi den tienstliga tillförsicht, E. Excell. sådant med gunst optagandes varder och min ringe persohn uthi E. Excell. höga affec-

*) Regeringen residerade under hösten 1639 i Köping, men rikskansleren vistades en längre tid på Tidön.

tion hermed och altid till dett besta vill hafva tienstligen recommenderat. Och vill hermed *etc.*

E. Excell:z.
verobligerat tiänare.
Johann Berndes mp.

Datum Kiöpingh den 26 October anno etc. 1639.

---

3. Salberget den 14 April 1640.

Om förordnande af en fiskal i Bergämbetet på rikskanslerens rekommendation; han bör förses med kunglig fullmakt. Arbetet vid Salberget delvis försvåradt genom vårfloden. En ny borgmästare bör tillsättas i Sala och borgerskapet indelas i skrån. Ämnar från Kopparberget skrifva om gårmakeriets förläggande till Avesta eller Säter. Justering af vikter vid Kopparberget. Bergämbetets stat.

Högvälborne Herre, H:r Rikzcantzler, mechtige patron och gynnare. E. Excellence hade jagh på dess ahnkompne skrifvellsse den 10 Aprilis genom Johan Gunnarsson för dedte bordt ödmiukeligen svara, män effter jagh då på reesan stadder var, hafver jagh dedt alldt här till most instella, med den ödmiuke tillförsicht, E. Excellence varder samma drögzmåhl gunsteligen uptagandes. Hvad elliest fischalistiensten i Bergämbetedt vidkommer, därtill E. Excellence bem:tt Johan Gunnarsson recommenderer, så erkenne vij billigt i Bergämbetedt E. Excell. så i dedte falledt som offta tillförne gunstige försårg med största tacksammheet och ähre skylldige E. Excell. befallning heruthi adt fullgöra, effter som och jagh på Collegii vegnar bem:tte Johan Gunnarsson den förseeckring giordt och, så vijda dett på reesan kunnatt skee, uthi saaken informerat. Allenest vore högnödigt, dedt han af Hennes Kongl. Maij:tt och den Konungl. Regeringen sielff med fullmacht och instruction blefve försedd, på dett han sin tienst dess tryggare sedan göra kunde.

Hvad Sahlbergedt vedkommer, så stå alla saaker (dess Gudi skee låff) väl, och drifves arbetedt starckt fohrtt både dag och nadt, allenest kan för våhrfloden skull nu på en månadz tijd ungefähr intedt synnerligidt sölf tillvärckes, medan man för de ådtskillige fall af gråberg och ijss-stycken icke fördristar äfventyra follekedt adt söckia effter malm uthi de gamble fallen. Doch ar-

betes icke dess mindre uthi Makalösen, Knechterymbningen och grafven alldt stadigt, och äre rootekarlarne allereedo skrefna adt arbeta uthi Knechterymbningens tvärslag med gedrijb ådt Sandrymbningen, så adt förmodeligitt är, vij skole (med Gudz hielp) på dedte åhredt komma uthur all vår laborint och de stora byggningz bekostninger ådt åhrett till een god deehl minska och innan en kordt tijd alldeles afskaffa, så adt Sahla stad icke mindre än någon annan frij bergzstad i Tyskland skall komma uthi floor och tillväxt, allenest här vore en sodan magistrat, som ordning och skick ällskade, med den man och kunde öfuerleggia, hvad till gemeene stadzens besta vore adt practicera. Ty denne borgmästare, ehuru han elliest förfahren vara kan, så är han doch alldrig nychter, och fördenskull heeltt incapabel och utan all respect hooss sine underhafvande. Kunde nu E. Excell. någon beqvämblig persohn uthsee till samma tienst, vore den icke mindre här än ved Kopparbergett nyttig, ty borgerskapetz lefverne och handterning så väl her som dhär vid Kopparberget vill vara ådtskilld och uthi vissa classes eller sunfter [ɔ: zünfte] fördehltt, särdeles på roottekarlar, smällttare, drifvare och hyttedrenger, fohrmän, vindekörare sampt handtvärkare, med hvilcke altzingen ordning göras eller holles kan, med mindre en beqvämblig magistrat först blifver insadt, hvilcken Bergamptedt uthi sodanne fattade ordningar kan understödia och hielpa. E. Excellence vele intedt tvifla, adt ju desse begge ohrtter, Sahlberget och Kopparbergett, skole genom ordning och god polici så högt tillväxa, adt der de icke andre bergstäder öfvergå, då ådtminstone skole vara dem vuxne och svarsgode.

Jagh skulle fulla Grissbachz betenckiande om Åfvesta forss och Säther, på hvilckendehra ohrtt best vore, adt gåhrmakerijdt anstellttes, E. Excell. vidlöffteligen upteckia, mÿn såssom han sielf der uthi tvifvellachtig ähr och elliest behöfves vara med andra öfverlagdt, vill jag och dedte låta bestå, intill dess jag ifrån Kopparbergett vidare kan E. Excell. om dedte och annadt mehra ödmiukeligen advertera. E. Excellence ville och så gunsteligen sig påminna den resolution om vichternes justering ved Kopparberget och Hans Weyler deröfver befalldning meddeehla, adt han nu straxt må dijtt förreesa och justeringen i värckett stella, såssom och adt E. Excellence vele derhen förhielpa, adt de sidst resolverade puncter på Bergampts inlagor*) måge med denne post öfver-

*) Sannolikt regeringens resolution af den 7 Mars 1640 på punkter, inlämnade af Bergsamtet å bergsmännens vägnar. Riksregistraturet.

styres, på dedt man de samma så myckitt förre må stella i värckedt. Önskade man ock, adt Bergampts-staten, effter dedt memorial, som jagh Rijkzcammerrådet uti afreesandet öfvergaf, modte således med een anordning blifva försedd och betenckt, effter som tijden dhet nu mehre högeligen fordrar, särdeles till dett extra ordinari, som på Kopparbergzstaten fördt ähr, och dhelss till nye schachtens fohrtsedtning, dhelss och till bergzmännen sielfve ähr af den Konunglige Regeringen ordnadt och förährat. Jag hoppas på denne reesa någodt godt uthi bergvärckz saker adt förredta, och vill deröfver göra E. Excell. een utförlig relation med dedt första. Befahler så E. Excell. *etc.*

E. Excell:z
undervillige och ödmiuke tiänare
Johann Berndes mp.

Datum Sahlbergett den 14 Aprilis anno etc. 1640.

4. Kopparberget den 18 Maj 1640.

Om invägningen af koppar. Vårfloden hindrar arbetet. Två af de förut bästa grufskiftena gifva nu föga malm; däremot bättre tillgång i Bondestöten. Vedbrist. Årets koppartillverkning kan ej nå upp till föregående års. Det nya Regeringsschaktets upptagande. Kopparberget behöfver en duglig magistrat, och hela Bergslagen önskar ett besök af rikskansleren. Vikternas justering ej ännu genomförd (Jfr N:o 8).

Högvälborne Herre, H:r Richzcantzler. E. Excellence fogar jagh tienstligen förnimma nuvarande tillstånd her vid Kopparberget, adt till dato är ringa koppar invägen, af dedt tillfälle, adt bergzmännen in Januario nest förleden hafva invägit een stor post, såssom blef förd till [1]639, till hvilckett de hafva varidt benägne, effter som dem gafs termin för tillmyndtningen skuld*) och eij heller, som skee plägar, af förste koppar, som om åhret inväges, Cronones afradh afbetaltte, den jag doch förnimmer Cronan vara

*) Kopparbergsmännen hade af regeringen erhållit tillstånd att själfva förmynta koppar intill Persmessotid 1639 genom resolution af 21 Febr. 1639, och detta tillstånd förlängdes till 1 Febr. 1640 genom en ny resolution af 15 Dec. 1639. Riksregistraturet.

richtigt betaltt, att för 637, 638 och 639 åhren icke mehr ähn 37 skeppund 14 L℔ resterer. Vågen hafver altt sedan och till min ahnkompst stådt igen och nu för fiorton dagar ved pass först öpnades; då blef någon koppar invägen, män effter bergzmännen icke vedte någon förseekring, vore de dertill myckitt obenägne; elliest hafver man eij kunnadt för våhrfloden komma i vågen, derifrån man och nu hindres för Daalfloden skull, hvilcken och myckidt försedter de andre bruken, adt de mästedeeles af baakvattn stå stilla, och hafver man alldt hertill med stor möda kunnat salvera dammarne för öfverhopigt vadtn, hvilckedt ännu icke mindre än på en fiorton dagars tijdh ändes kan. Sedan hafva gruffveskifftes-rummen myckidt aftagitt och sig förminskadt, endeles i Pompegropen, der de pläga hafva tvenne sine bäste grufveskifften, Lijne- och Indre-rumedt be:de; ähre så försvagade, adt bergzmännen till denne tijden ringa malm hafve bekommidt. Lickväl hafva de edt rum med nampn Sylldterumet i Bondestöten, såsom (dess Gudi skee låff) god malm gifuer och hafver någorleedes hållit Bergzlagen tillhopa. Utan berörde hinder, ehuru väl vintteren hafver varit beständig nogh och på spanmåhl och andre persedler fast mera ähn någodt åhr tillförende kommidt Bergzlagen till undsedtning, så ähr bredevid icke ringa feehl, adt elack fodertijdh hafver försadt vindterkörningen och derföre ringa ved framkommen, som Bergzlagen ibland annat til sitt brukz fordtsedtiande förnembligest af nöden är; nu förmodar man lickväl, adt dedt fehlet blifver förekommitt, effterssom siögarne äre reene och med skutor ifrån ådtskillige ohrter nu kan hemptas veed. Men lickväl, effterssom förflutne tijd så ofruchtsam ähr förlupen, hafver man icke någon apparentz, adt nu i innevarande åhr så stor post koppar kan tillvärckas, såssom i näst förledne skeedt är; icke dess mindre skall jag göra min flijdt adt sökia allehanda medel och utvägar adt kunna dedta fehlet ehrsedtia. Med den nye schachten (den man Regeringzschacht kallar) gåhr arbetedt fohrtt dag och nadt, och gifver samma schacht godh apparens allreeda på edt godt streck, så adt samma streck effter hvar brenning sigh bedtradt och uttvidgat hafver. Elliest är jagh i värckedt adt begynna ännu een ny schacht heeltt uthi frija felltedt, någodt ifrån de gamble gruffvor, och ähr ingen tvifvell, adt denne bergzlag, som genom ådtskillige fall och andre mutationer är af sig kommen, skall icke allenest snahrt uprädtes igen, utan och (näst Gudz hielp) innan kortt tijdh florera meer än hon någon tijdh för dedte giordt hafver, allenest man kunde finna duglige magistratzpersohner, som denne

meenigheetz besta med order och skick sökia och främia kunde; effter som jagh nogsampt befinner, denne bergzlag fast meehra vara af oorder än af andre tillfällen försvagat. Man är nu i arbetedt een sådan magistrat provisionaliter att inrätta, till hvilckens underhållande sig medel noog finna låta, dem jag och vidlöfteligen ved min ahnkomst E. Excell. vill ödmiukeligen referera. Öfver allting så åstundar heela Bergzlagen E. Excell. egen närvahrelsse här ved Kopparberget, och är ingen tviffvel, där E. Excell. kraffter så tillåta adt taga sig denne reesa på, adt ju alltt dedt E. Excell. sielf önskar skall kunna blifva vähl expedierat. Med wichternes redres hafver jag ännu icke kunnadt befadta mig, ähndoch Hans Weyler här oppe hooss mig varitt hafver, utan hafver deröfver måst vidare order förbijda. Doch hvad för difficulteter derutinnan infaller, skall Weyler ödmiukeligen E. Excellence veetta beredta. Så snahrt pingesdaag-högtijd ähr öfverstånden, vill jag begifua mig hedan och till Nyköping och sedan præsentera mig E. Excellence; tviflar sielf, om jagh skall kunna denne sommar till Finland afkomma eller eij, effter här åhtskillige ärender min nährvahrelsse och tienst fordra; doch hemsteller jag alldt dedta E. Excellence på dedt ödmiukeligeste och önskar adt kunna på min sijda förredta och i värckedt stella dhet, som E. Excell. af mig gunstigt desidererar. Och befahler E. Excell. *etc.*

E. Excellen.
ödmiuk och tienstvillig
Johann Berndes mp.

Datum Kopparberget den 18 Maij anno etc. 1640.

5. **Sala den 2 December 1641*).**

Den torra hösten och tidiga vintern hafva förorsakat vattenbrist, som försvårar arbetet vid bergverken, och på grund af den svaga årsväxten behöfver Bergslagen undsättning i spannmål. Förslag att kronan skall göra anordning härom. J. B. har aftalat med allmogen i Våsby län om ökning i vindekörningen och med sexton socknar under Sala silfverbruk om utgörande af spannmål eller penningar, hvarmed stadens borgerskap kan betalas för sin körning. Bergämbetets anordningsstat. En länsmanstillsättning på rikskanslerens rekommendation. Förord för framställningar af styckegjutaren Johan Trotzig och myntmästaren Markus Koch.

Högvälborne Herre, H:r Richzcantzler, mechtige patron och gynnare. E. Excellence kan jag nest min ringe tiensts tillbud ödmiukeligen icke oförmähltt låta, huruleedes denne torra hösten och tijdige vinteren intedt ringa återslagh uthi Richzssens bergzlager så med sölff-, koppar- som jerns-tillvärckande förohrsakar, i dedt adt bergzlagorne sine värcken för vattnlösan icke drifva kunne, ändoch man förnimmer af ådtskillige bergmästares skrifvellsser, adt bergzlagerne sådane stådtelige bruk nu i förråd hafva skole, serdeles Stora Kopparberget och sedan Finmarcken, desslijcke de icke opå någen tijdh tillgörande hafft hafve. Ville nu Gud deres värcken nådeligen ahnsee, adt de med vattn befordrade blifva, då giorde man sig god förhoppning om deres välstånd. Elliest lijder bergzlagerne i gemeen stor nöd opå sääd, emedan åhrsvexten (Dalerne undantagandes) i dedte åhr myckidt hafver feehlat. Fördenskulld hafver icke allenest Stora Kopparbergzlagen, utan och andre jernbergzmän, ifrån By, Huseby och andre deromkring liggande ordter, hafft ådtskillige sine bod hijtt till mig och sollicitcrad på nogon spanmåhls undsedtning af Cronan. Och ähndoch jagh af välborne herrar h:r Åke Axillsson och h:r Knut Posse till Bergzlagens behof upköpt hafver ved pass 1500 tunnor spanmåhl, så vill lickväl dedt så lijtedt förslå, helst medan tillförningen nu ifrån alle vahnlige ortter myckitt stutzar, och man ännu ingen resolution af den Konungl. Recknecammaren bekommit hafver på den spanmåhl, som Kopparbergzmän vid sidsta Bergembetes session blefve förtröstade med, utan som man förnimmer, så skall säädeu

*) J. B. hade under detta år förordnats till landshöfding först öfver Kopparberget och sedan äfven öfver Salberget. Fullmakterna af 15 April och 1 Nov. 1641, i Riksregistraturet.

till particular persohner vara förlåfvat, emoodt sex daler kopparmyndt, oahnsedt Bergzlagen tillbiuder två specie richzdaler och, der Hennes K. M:tt och Cronan behagar, gärna gifva fäm daler sillfvermynt, allenest de säden blifve mechtige. Ty såssom ordinari köpet nu går, så gifs för een tunna 12, 14 och väl 16 d. kopparmyndt; derföre vill hooss E. Excell. jagh på dett ödmiukeligeste för be:te bergzlag hafva solliciterat, adt E. Excell. hooss de gode herrar i Cammaren herom techtes påminna, att sääden blefve till Kopparberget förordnadt och köpmannen der emoodt toge peningar; dermed kunde sedan den ena så väl som den andra vara betientt, och Cronan conserverade Bergzlagen och förbettrade sine intrader, dy bergzmannen gärna gifver för 12 tunnor sääd eett skeppund ofrij koppar; och medan öfverbergmästaren Grissbach, emedlertijd jag tingen bijvistade, hafver sielf tillståndedt ved Stora Kopparberget och andre ordter intagit, så är han fördenskulld till E. Excell. afreest, adt deröfver göra een grundtlig och ödmiuk relation.

Uthi dedt öfrige hafver man ohrsaak att tacka den högste Gud, adt icke allenest Stora Kopparberget mäst på alle ruhm bettrar sigh, uthan och ved Löfåhsen och andre ortter alldt sig till förbedtring ahnsee låter; tvifler alltså icke om een god qvantitet koppar och andre metallers tillvärckning, der Gud allenest tecktes een sådana vederleek förlähna, som deres bruk nu högeligen fordrar. Elliest låter E. Excell. jag ödmiukeligen förnimma, att medan till Sahla grufvan hereffter vill behöfvas een fast större anordningh på vindekörningen, än hertill skeedt är, och man lickväl most derhen trachta, adt icke Cronan för myckitt blefve graverat, och icke dess mindre värcket befordrat, adt jagh fördenskuld hafver med allmogen af Väässby lähn accorderat och aftahltt, dedt de effter hvardt öhretaal som de äga skole utgöra halfannan vindekörning, i den staden de nu på någre åhr allenest een körning giordt hafve; hoppas alltså, adt denne triddingen, som tillöckes, skall uthi anordningen temmelig förslå och bruckedt befordra. Men med borgerskapet i Sahla stad hafver jagh ännu icke kunnat öfver vind- och vaskkörninger någon fullkomblig ordning drabba, utan måste för den olägenheet skul, som de så väl som flere för brist på foder hafve, låta de sex sochner, som med uttskrifningzfrijheeten nermest till brukett äre belägne, göra sine vindekörninger i åhr, men med de öfrige sexton sochner af Torstuna, Simptuna, Våla och Yter-Tiurboo hereden åhr så förafskeedat, adt de för hvar körning godvilligen utgifua antingen een daler

sillfvermyndt eller två fierdingar sääd, hvilckedt dem hellst behagar och lettast ankommer; samma sääd och peningar lefvereres till een upbördzman, som Cronan för vind-, vask- och andre körsslor skull holla moste, hvarmed sedan stadzens borgerskap, som med vind- och vask-körningen hafve adt bestella, bekomma sin löhn, och blifver så månadtligh afräcknadt, huru myckedt hvar och en förtient hafver. I den staden hafve för dedta roodtmestare varitt bestådt hvardere aderton vindekörningar, och lickväl bruckedt till-fyllest påfördt, och således varidt een ohrsaak till allehanda underslef och missbruk, der man nu så myckedt bedtre kan komma till retta, och upbördzmannen hafve sin lön af den frijheet, som rootemästare hertill onödigt ådtniutidt. Den högste Gud ville nådeligen välsigna grufvan, effter som man derom sig gör een god förhoppningh, så är ingen tvifvel, att ved Sahla een eller sexhundrade borgare sigh rijkeligen nära kunna, allenest de sig någodt bedtre till ordninger ville förstå, hvilckedt man alldt måste tijden hemstella.

Sedan såge jag gärna, adt Bergembetes ahnordningzstat mådte ju för ju heller förfärdiges; doch i fall dermed någodt skulle fördröijes för andre vichtigare ährenden skull, vill jag lickväl drifva derpå, adt de vanlige ränttor och körsslor (om hvilcka man ingen förandring förmodar) måge tijdigt framkomma.

E. Excellence hafver och genom sine skrifvelsser recommenderat een persohn, Daniel Olufsson be:d, till lendzmans embette i Löfstad sochn; så alldenstund den förrige lendzman ändå hafver klagemåhl på sig och blifver afsadt, hafver jagh bem:tt persohn i den staden igen förordnadt, och ehrkenner heruthi så väl som i alldt annadt min skyllogheet vara adt effterkomma E. Excell. gunstige befalldning, effter såssom jag eij mindre mig vinlegga skall, dedt andra ährendet på h:r Christopher Skillings vegnar i Skävij försambling adt förretta, så snahrt jagh nu dijtt upkommandes varder.

Elliest hafver Johan Trotzich hooss E. Excell. underdånligen adt anholla, dedt honom på hans styckegiutningh anordnes mådte den behollen rändta, som aff Tuna sochn utom broon och Skävij falla kan, sedan Löfåhs bruk af Nyberg och Erichzhytta fierdingar sin anordning tagitt hafver; så alldenstund den Konunglige Regeringen och serdeles E. Excell. nådigst hafve efterlåtidt Fahlu magistrat till underhålld på een behagelig tijd den rändta, som af Kopparbergz lähn faller och för dedte Johan Trotzigh hafver varidt anslagen, och Säters bruk dess förutan kan med andre kåhl betienas, effter som eij heller myndtningen der sammestädes någon

synnerlig qvantitet fordrar; derföre beder jag ödmiukeligen, E. Excell. ville såssom Bergzslagens högste patron honom heruthi vara behielpelig, effter hans bruck dermed merckeligen blifver befordrat och fortsadt. Doch hvad de kohlen vedkommer, som af Kopparbergz lähn falla, så kan Johan Trotzich dem lickväl mechtig blifva för peningar af Fahlu magistrat, effter som honom samma condition och villckor så väl af mig som sielfve magistraten ähr anbudit, ähndoch de sielfve vähl kunne betiena sig dermed, medan de på bergmästaren nähr alle äre bergzmän och hafve store grufvedelar att förestå; män adt Johan Trotzigs bruk deste bettre modte befordras och försöries med kohl, så är honom den partzeel alldrig förvägrat.

Sammaledes solliciterer myndtemestaren Marckus Koch, adt E. Excell. ville honom nådigst förhielpa dertill, adt någre våhningar och bodor ved Åfvesta honom modte blifva inrymbde, medan han, förr än som sielfva transporten skeer och terminen anträder, måste göra någon provision på spanmåhl och andre victualier och fördenskulld vill vara med hussrum någorlunda accommoderat. Och hafver E. Excell. dedte ödmiukeligen jag icke kunnat obemähltt låta. Befallandes hermed *etc.*

E. Excell:z
ödmiuke tiänare altijd
Johann Berndes mp.

Datum Sahla stad den 2 Decemb. anno etc. 1641.

6. **Sala den 21 Januari 1643.**

Under 1642 3500 löd. mark silfver tillverkadt vid Sala. Svårigheten att få körslor till bruket. Vid Stora Kopparberget goda utsikter; många vilja mottaga grufvedelar. Kopparen dock för lågt i pris; bättre penningtillförsel behöfves. Spannmålstillgången god. Kyrkobyggnaden i Falun och anläggning af ett tegelbruk för den samma. Förhållandet mellan Falu magistrat och Bergslagens 24 äldste. Förslag om inrättande af spannmålshus enligt senaste riksdagsbeslut. Förord för Falu magistrats begäran, att Hedemora skola må öfverflyttas till Falun, samt för Bergslagens anhållan att fortfarande få tillbyta sig smidd koppar mot råkoppar. Falu magistrats aflöning.

Högvälborne Herre, H:r Richzcantzler, högtähradt och mechtige gynnare. E. Excellence kan jag näst önskning till edt lyckesampt och frögdefulldt nytt åhr sampt min ödmiuka tiensts tillbiudellsse tienstödmiukeligen oförmähltt eij låta, adt sedan som jag ifrån Stockholm hijtt till bergzlagorne ankom, hafver jagh giordt min flijtt till adt ährfahra bergvärckens tillstånd och lägenheet, derom jag hade skolat för dedte E. Excell. en ödmiuck relation tillskicka; men effter dedt jag så seentt in moot julehögtijden ifrån Stockholm förlåfvat blef och elliest för min k. hustros siuklige lägenheet skull, är sådant alltt hertill tillbaka blifvidt, ödmiukeligen begärandes, E. Excell. ville mig i dette fall gunstigest hafva excuserat.

Ahnbelangande Sahla gruffva hafver jag den funnitt (dess Gudi skee låff) uthi edt godt och önskeligit tillstånd, med god apparens till malm opå ådtskillige rum, och är i dette förledne åhr 3500 lödig mark söllfver tillvärckadt, hvilkedt för dette i mannaminne icke skeedt är; man är och näst Gudz völlsignelsse i den förhoppning, adt tillvärckningen till en fast större qvantitet uthi innevarande åhr sigh förbettra skall, allenest är dedte den gemeene klagan, som alle bergzlagor öfvergår, att åkeföhret i denne vindter väl sex vekor seenare hafver kommidt, än åhren tillförene skee plägar, derigenom värcken någorlunda kunne blifva retarderade med körsslor, hellst medan Gud den allrahögste landet med ymbnig åhrsväxt bekröntte, der elliest bonden af feel på sääd måst lijta mäst på körsslor i kohl och ved. Icke dess mindre, der Gud tecktes åkeföhret till en nödtorfft låta påstå, förmodar man förmedelst god order så vijdt bringa, adt dette feelet skall bootadt blifva. Så vill fullar i dette åhr vara af nöden treedubbell större

ådtgång på körsell än för dedte, när såsom heele provincier under Sahla bruk med vind- och vaskkörningar lagde vore; lickväl vill man der om vara bekymbrat och tenckia på medell, huruleedes värckedt med de ringa mandtall derunder nu liggia sin tillbörlige fordtgång hafva skall, staten och förlähningarne oturberade.

Ved Stora Kopparberget hafver jag bijvistadt doublet och emoot all förhoppning befunnit, adt der för dedte gemeent åhrligen en stor hoop grufvedeelar af fattige bergzmän pläge vara upsagde och löse, så hafver nu tvert emoot månge sig befinna låtidt, som der effter frågat hafva och veladt grufvedeelar antaga; ohrsaken är, adt grufvan (dess Gudi skee låff) sig temmeligen väl ansij låter, särdeles i Bondestöten, derhen bracht af de gode medell, som Hennes K. Maij:tt och den Konungl. Regeringen dertill allernådigst rundeligen förskutidt hafver. Och är uthi förledne åhr ifrån 1 Januarii 1642 till bem:tt tijd 1643 så stor post koppar der tillvärckadt, som E. Excell. dedt af vedlagda designation*) nådigst hafver adt see och förnimma. Och oahnseedt adt åkeföhret kåhl- och vedförsslan icke tillbörligen befordrat hafver, dermed tillvärckningen uthi innevarande och tillstundande första två månader tilläfventyrs icke så högt stijga kan som i fiord, lickväl medan materialierne uthi förråd äre, förhoppas man, der Gud ville föhret uthi någon tijd låta påstå, adt de effterfölliande månaderne varda sådant med fördeel igen hemptandes, så att näst Gudz hielp denne åhrs vågbook den förra temmeligen öfverstijga skall; allenest vore önskande, adt peningetillförsslan ville låta sig ymbnogere ansee och kopparen kome uthi högre prijss, så adt bergzmannen utan sin skada kunde brukedt drifva och uppeholla. Kopparen är nu uthi ringa värde och sellies der för 25, 26 och allrahögst till 27 richzdaler skeppundet, effter som sälliaren är nödstelldt till; doch finnes mechta få, som der effter fråga, emedan på smått myndt en stor men är, och varder genom dageligit inköp dett ringa förrådet alldeles consumerat och af den selliande landzmannen utförd, och ehuruväl uthi denne peningetrång inge sollicitationer af bergzmännerne ähre framstelldte, så vore lickväl underdånigst adt önska, dedt E. Excell. nådigst tecktes tenckia på remedier till dedte besvär, hvilkedt vore edt högnödigt och bergsbruken mechta beforderligit värck. Spanmålstillförsslan hafver uthi denne tijd (dess Gudi skee låff) varidt der temmelig ymbnig, adt man på torget der sammestädes hafver köpt tunnan för 9 à 10 d.; vore önskandes, adt den högste Gud dermed vijdare continuera ville.

*) Ej anträffad.

Effter som och för dette är föraccorderat med en muurmästare, M:r Hans Ferster be:d, att han nye kyrckian der i Fahlu stad upmura och förfärdiga skall, så hafver jag nu sedermera förmådt Johan Trotzich dertill, adt han hafver opå sig tagit till att upredta edt tegellbruk, och deraf vill lefverera åhrligen, så lenge kyrckebyggningen opå står, 300000 tegell; män effter som dess inredtellsse vill draga een stor summa peningar, hafver jag honom dertill icke annorlunda kunnat öfvertala utan med förseckring opå tijo åhrs tijd, adt alle publique byggningar der sammestädes skulle taga sin provision i tegell af hans bruck. Här uthi Dalerne i Redtvijkz sochn finnes och godt stenslag, som sig till allehanda murning hugga låter; derföre hafver jag varidt öfvereens med een stenhuggare, som skall utaf samma steen tillhugga så mykidt som till 10 pelare kan behöfvas uthi den nye kyrckian. Medan och någon ovilia hertill hafver varidt emellan de 24 älldste, som förestå gruffvestugun, och rådet i staden, så hafver jag funnit på dedt medell dem adt föreena, adt jagh hafver tagitt fyre de förnämbste uthaf gruffvestugun och sadt dem på rådstugun, i staden tagit fyre rådmän och insadt på gruffvestugun, hvilket medell de på både sijdor hafva accepterat, och hoppas alltså hermed hafva stillatt den förrige æmulation och giord edt band till god correspondens häreffter begge deelarne emellan.

Effter som den högtährade Konungl. Regeringen uthi sidstholldne richzdagz beslut, utaf en faderlig omvårdnadt och försårg för Richzsens allmenne välfärd, hellssosambligen beslutidt hafver och vele, adt allmenne kornhus her och der uthi Rijkedt inredtas skole, derutaf landet i nödfall uthi missväxt och oåhrs tijd kunne blifve undsadte och åkerbrucken ved macht holldne*); alltså hafver jag ährachtadt min skylloge devoir och ämbetes plicht lijkmätigt adt tenckia på de medell, derigenom sådant högnödigt värck uthi midt höfdingadöme kunde inrädtadt blifva, och effter midt enfalldige betenckiande funnidt efftcrfölliande medell vara drägeligast och den gijneste väg, derigenom sådandt värck, Richzsens stat ograverat och utan allmogens eller någon mans besvär, stelles uthi värckedt, nembl.: Alldenstund ingen privat persohn är gärna adt finna, som vill sig understå dedte värckett adt fordtsedtia af sin egen pung, anseendes, adt dem vela falla besvär- och skadeligit låta sitt capital obrukadt ligga, till dess nöden skulle fordra; om fördenskulld E. Excell. nådigst tecktes gilla dedte förslag, adt man

*) Beslut vid riksdagen i Stockholm, dat. 28 Febr. 1642, p. X; Stiernman, *Riksdagars och Mötens Besluth*, II, sid. 1008.

toge een deel af den provision, som tijonde-inspectorerne hafva af kyrckeherbergen, och lade dedt uthi kornhusen, då vore dedt edt medell adt göra dermed en begynnellsse, helst opå de nödigste ohrter i förstonne, emedan dedta värckedt icke väl vill synas låta sig practicera effter beslutedt uthi hvardt heradt inrätta, för allmogens afvoge inbilldning, lijka som skulle Chronan sielf igenom dedte tillfälle vele antaga brygg- och bakerii, och de sedan varda tvingade adt köpa dedan till husshollldetz behof för peningar; utan der så E. Excell. nådigst behagade till edt proff förtroo mig den commission på 3 eller 4 åhrs tijd, ville jag underdånigst effter undfången instruction först inredta ved Stora Kopparberget een magazin aff Hellssingelandz, Gästrijkelandz sampt Stora Kopparbergz, Näåss- och Sättra-gårdz lähn med Dalarne, utaf den deel som inspectorerne ådtniutidt hafva af kyrckeherbergen och ringa eller altzingen tienst derföre giordt, ändoch deres richtiga deel effter vanligit sedt dem förbehollen till deres nödtorfft och uppeholle; sedan och dernäst ved Sahlberget dedt andra kornhusedt af Väässmanne och Uplandz kyrkeherbergen, då ville man förmoda, adt desse tvenne ohrter opå nödfall, utan allmogens besvär eller någons afsacknadt, skulle blifva försörgde och uppeholldne, såssom och flere sådane effter handen opå andre nödige ohrter inredtade, så adt högstbem:tt H. K. M:tt och E. Excell. dertill (näst Gudz tillhielp) skulle hafva edt nådigt behag, effter som och jagh dedte E. Excell. högvijse betenckiande underdånligen vill hafva hemstelldt.

Om E. Excell. vijdare tecktes nådigst förnimma, huru såssom Fahlu stadz magistrat mig hafve remonstrerat, adt till dette stadzväsendetz (som E. Excell. hafver varidt obesvärat nådigst adt befordra) tillbörlige inrättande myckitt är af nöden, adt ungdomen, deraf med tijden borgare och stadzinvåhnare förmodeligen blifva skole, varda straxt a teneris retteligen instituerade och dem en god humeur af barndomen ingenererat, till hvilcken ända een god schola vill vara af nöden, och medan stadzens medell nu i begynnellssen icke kunna draga, adt de af deres egen förmåga sådant kunne tillväga komma, hafve de förty mig effterfölliande medell föreslagit, tienstl:n begärandes denne deres underdånige postulat E. Excell. ödmiukeligen andraga och förmedelst min intercession hielpa befordra: adt Heedemora schola (der uthi allenest någre små gåssar och barn frequentera, försörgde med något underholld af Chronan, såssom och utaf näst omliggande sochner med dieknehielpen) mådte med dertill hörige nähringzmedell till Fahlu stad

transporterat blifva, emedan bem:tt schola icke synnerligen excolerat blifver, effter som der edt ringa taal opå ungdom är adt räckna emoot Stora Kopparbergzlagen, och kunna väll utan besvär holla deres ungdom till Fahlu stadz schola; kunde och dernäst lärarenes oppehålle blifva förbettradt med dieknehielpen af Kopparbergz fögderii sampt Biurssåhs, Åhl och Gagne[f] sochner, så skulle väl een skickelig persohn finnas, som samma tienst antaga ville och tillbörligen förredta. Sedan efftersom och E. Excell. hafver altid hafft en nådig åhuga om bem:tt Fahlu stadz tillväxande och upkomst, alltså är jag i den goda förhoppning, adt E. Excell. denne deres goda intention sig till en nådig befordran låta vara recommenderat. Emedan och jag görligen hafver spordt borgmästare och rådz flijt uthi stadz-väsendetz och gode ordningers inrettande, så hade jag fullar gärna veelat dem förhielpa till den lön, som utaf den Konungl. Regeringen dem nådigst undt och i staten påförd är. Men effter jag dem innan åhrsens förlåp icke heller ännu hafver kunnat mechtig blifva; dy hafver jag dem någorlunda adt contentera måst uptaga af gådt follck någre hundrade richzdaler och dem emellan utdela, uti den underdåniga tillförsicht, adt E. Excell. ville dedte sig låta behaga och dertill nådigst förhielpa, adt de den deel, som dem såleedes nådigst förundt är och i staten påfördt, måge icke allenest ådtniuta för förledne åhr, utan än vijdare på de fölliande åhren nådigst dermed beneficierade blifva.

Dedte förutan hafver heela Bergzlagen klagat öfver den nöd och mangell de lijda på smidd koppar och af mig begärat, dedt hooss E. Excell. jag på deres vegnar underdånligen anholla ville, adt de 60 skeppund ketzlar, som de på någon tijd tillgörandes hafva nutidt af Chronan och sig i vågen 1 mark smidd koppar för 2 mark ofrij rå kåppar tillbytt, mådte dem ännu och her effter med förrige villkor förunnes; så medan här är en stor myckenheet på husshold, som behöfva smide och kerll, de och sielfve för kopparen draga lasten, kan fullar icke vara oskäligt, att dem tillbyttningen förunnes effter förra villkor, men tullfrijheeten råder jag icke till, med mindre Chronan sielf, såssom hertill skeedt är, ville draga den försårg med samma smide och såleedes beholla den fördeel sielf.

Sidst är min underdånige begären, adt E. Excell. (om mögeligen för min förbön skee kan) nådigst tecktes förandra låta öfverborgmästarens i Fahlu stad Hinrich Teetz reesa till Stockholm, effter som jag förnimmer honom ibland andre deputerade vara

dijttkalladt af högstbem:tt H. K. M:tt och den Konungl. Regeringen, till adt bijvista den act, som den 2 Februarii nästkommande företagas skall om någre nödige puncter justitiæväsendet angående, dertill han sig fullar på dedt underdånigeste hörsam och reedebogen befinna låter, män effter som han hele hösten igenom inemot jul ved Bergämbetes sessionen i Stockholm stadder var och dess förutan af Bergämbetedt opålagd blef adt föllia visitationscommissarierne i bergzlagorne, som med första legenheet begynnes skall, sampt annatt nödigt han med kyckebyggningen der sammastädes hafver adt bestella, vore önskandes, adt han med den reesan till Stockholm för denne gång blefve förskonat. Dedte så vijdtlöffteligen hafver jag för en nödvendigheet ährachtadt E. Excell. underdånigst tillkenna gifva. Och befaller E. Excell. *etc.*

E. Excell:z
ödmiuk och undertienstvillig
Johann Berndes mp.

Datum Sahla stad den 21 Januarii 1643.

---

7. Stockholm den 19 Februari 1643.

Ber om rikskanslerens bjälp till erhållande af några gods i Tavastland.

Högvälborne Herre, Her Richzcantzlär, högtährade mächtige patron. E. Exell:ce hafver jagh ordsaak ödmiukeligest att betacka för den höge omvordnadt och befordran, E. Exell:ce emott min ringa person alltijd hafver påskijna latidt, den jagh medh all villig och skyllig tienst stedze vill mig ombeflijta att aftiena, emedan jagh leffver. Så oansedt jagh icke kan tillreckna mig med mine af Chronan förtrodde tienster än härtill någott synnerligitt stortt recompanse hafva meriterat, lickväll ähr jagh beveckter utaff E. Exell. vaanlige store gunst emott alle Chronones tienare, som E. Exell:ce i någott fall hafve tillijtedt, ehuru väll de icke alltt så kunne hafva förtiendt, E. Exell:ce med thenne min ödmiuke supplication bemöda, på dedt ödmiukeligaste bediendes, att effter E. Exell. nogsampt veet, dett jag på en sådan ortt moste vistes, såsom någott besvärligare faller att underholla sigh än annorstä-

des, E. Exell:ce techtes fördenskuld nu som tillförende vara min gunstige herre och befordrare, att jagh något till augment af Chronan kunde åtniuta. Peninger till att begära veett jagh väll vara besvärligitt kunna nåå, eij heller godz nährhändes ifrån Chronan väll att mista; allttså medan några godz ähre belägne uthi Tavasteland afsijdes ved 30 mijl ifrån siökantten, mästedeels ödeland, såsom Chronan både ringa importerar som och nogsampt kan ombära, der möijeligitt vore, begärte jagh ödmiukeligen och tienstligen, E. Exell:ce ville hielpa och befordra, dett mig förbe:de godz under frällse motte beneficeras. Jagh ehrbiuder migh, effter som jagh elliest plichtig och skyllig ähr, hvad jagh ännu icke hafver aff Chronan förtiendt, att villia häreffter beflijta mig på dett underdånigste aftiena så lenge jagh leffver. Förvänter ödmiukeligen häroppå E. Exell:ces nådige och gunstige svar och förblifver alltijd emedan jagh leffver

E. Exell:ces
ödmiuk och undertienstvillig
Johann Berndes mp.

Datum Stocholm den 19 Feb. 1643.

---

8. **Sala den 3 Mars 1643.**

Utskrifningen i Väsby län verkställd. Om saltverket på Muskön. Förord för Lorentz Creutz, som haft löfte om underlandshöfdingeposten i J. B:s län men gått miste därom, till annan befordran.

Högvälborne Herre, H. Rijkzcantzler, mächtige patron och gynnare etc. E. Excell:s kan jag ödmiuk- och tienstligen härmed eij oförmält låta, at skrifningen ähr nu här i Vässby lähn öfverståndhin, och skall med det forderligeste så väl den Kongl. Regeringen som Krigzrätten blifva rollarne öfversendhe. Emedan velb. Lorenz Creuts och Georg Grijsback nu resa åt Grythytte bruk, dess vilkor och andre lägenheeter at besee, hadhe jag gerna giort fölgie med them, men för åthskillige nödige, här ved bruket, ärendens förrättandhe, och elliest jag nu ernar mig med sampt marschedheren förfoga at besichtiga ved Daleelfven, hvad som står till at

uthrätta giöra och låta*), at E. Excell:s derom sedan god relation må gifvas, moste jag den resan för denne gången afstå.

E. Excell:s förer jag ödmiuk- och tienstligen härhos till minnes den relation, jag uthi min förre schrifuelsse [gjorde] om processen till saltverkandet**), at der man praxin vill ansee, schall den och kunna gella så väl på andre orter som i Finlandh, och om E. E:s behagadhe, så tyckes mig vara gott, at man skaffadhe några tolfter botnebräden och ved Muschöön på ijsen byggia några lafvar, emedan vinteren påstår, och der vinterens hefftigheet icke så stort förmå här hos oss som i Finnlandh, lijkväl ähr han ännu temmelig stark om netterne, at man vill förmoda vatnet någorlunda kunna graderas och såledhes åtminstone den processens troverdigheet förnimma. Emädan Sigerot ähr tillstedes, kunde han dertill gifva instruction. Detta E. Ex:s till ödhmiuk- och tienstlig påminnelsse. Och befaller E. E:s *etc.*

E. Excel:z
ödmiuk och undertienstvillig
Johann Berndes mp.

Actum Sala den 3 Martii anni 1643.

(*Egenhändigt.*)

E. Excel:z veht sigh eliest gunsteligen påminna den resolution, såm för detta E. Excel. öfuer Lorens Creutz' person fattad hade, deht han till underlandzhöfdinge-embeted här uti ståhthollaredömet skulle befordrat blifua, hvilken sedan för sine ohrsaker och helst exempel skul synes vara förändret. Så aldenstund han sigh låter angelegit vara at fatta alla saker och bequemer sigh mycket till Cronones tienst, görandes een gohd förtröstning och eet vist håp till een capabel officiant, derföre hafuer jagh ännu velat ödmiukeligen E. Excel:z hanss person andraga, E. Excel:z techtes hafua honom uti gunstig åminnelsse både för den benegne resolution skul, som E. Excel:z för detta fattad hafuer, såsom och derförre, at icke denne förändring, såm dågh utan E. Excel:z skä-

*) Angående J. B:s förslag om »Daleelfvens öppnande, på det kol och ved måtte desto bättre till grufvans och Bergslagens behof framgent vara tillfångs», skrifver Carl Bonde till J. B. den 17 April 1643. Bergskollegii registratur.

**) Denna skrifvelse är ej anträffad.

lige och betänkelige ohrsaker skul icke skeet ähr, skulle tydas honom till någon despect, helst medan resolutionen hafuer så vida varit bekend, at fulmachten derpå ähr vorden stält och förfärdigat. Jagh beder och ödmiukeligen, E. Excel. ville denne min stora dristigheet, såm jagh uti detta fall brukar, icke låta E. Excel:z gunstige och vahnlige beneuolens emoht migh och de mina förminska eller hindra, utan förblifua och migh hereffter med all gunst och benege[n]het bevogen, effter såm jagh ähr och förblifuer

E. Excel:z
altijd ödmiuk och undertienstvillig
Johann Berndes mp.

---

9. **Sala den 15 Mars 1643.**

Upprepar och utvecklar förslaget om inrättande af kornbodar (jfr N:o 6) och anhåller att själf blifva befullmäktigad till dess verkställande. Den af kopparräntan anslagna aflöningen åt Falu magistrat utgår icke som sig bör (jfr N:o 6).

Högvälborne Herre, H. Rijkscantzler, mächtige patron och gynnare. E. Excell:s kan jag härmed ödmiuk- och tienstligen eij oförmält låtha alla saker efter min förrige till E. Excell:s afgångne advis vara, Gudh schee lof, ähnnu uthi got tillståndh och esse; önschar, Gudh tecktes sådant yterligare continuera. Härhos, såsom E. Excell:s jag ödmiuk- och tienstligen för detta uthi gemeen hafver giort een underdånig påminnelsse om kornhusens nödige innrettandhe*), altså nu ödmiuk- och tienstligen E. Excell:s ytermehre detta erandet uthi synnerhet, sedan jag någorlundha hafver öfverlagt sätt och medel, hurulunda sådant practiceras kan, föredrager, och befinner det kunna uthi verket stellas och drifvas opå fölgiandhe maner. Först: at af sielfve hufvudsumman uthi hvart kyrkioherberge, då kyrkian den först intages, två tunnor spannemål förordnas. Till thet andra: at alt öfvermåhl, som nu nyligen ähr i acht tagit och härtill föga beschedh före gjort, dertill anslåss; hvilke tvenne medel hvarken staten turbera eij eller någon förläningsman den ringesta afsacknat innschaffa (uthan genom een

*) Jfr ofvan N:o 6, sid. 278.

flijtig inspection heller gevinnst förorsaka), myket mindre gamble afkortninger röra. För det tridie kunde och till godh understödh vara, att inspectors tunnan eller provision proportionaliter emillan tionde-fougdhen och kornhuset fördeltes. Härtill voro got dee provincier deputerades, som fruchtbareste ähre, såsom Uplandh, Södermannelandh, Helssingelandh, Giestrikelandh med Västmannnelandh och Dalerne; hvilke lähn således et anseenligit partie spannemål ex publico schulle importera, Hen:s Kongl. Maij:tt och Cronan till merkeligh nytta och uthi oåhr dhe betrengde arme orter till stoor hielp och understödh; der och een eller annan af sådane orter denne hielpen eij tarfde, stodho det uthi Hen:s Kongl. Maij:s och Cronones skön den till det nödigest voro annvenda, hvilket medel ähr got at finna, när nöden trengier. Sådant vari E. E:s till ödmiuk och tienstlig relation efter mit ringa betenkiandhe, om E. E:s desse förslag gunstigest behaga, derå sådant låta uthi verket stella, at då E. E:s tecktes förtroo mig dess disposition i händher, så vill jag mig Hen:s K. M:tt och Cronan till tienst gerna bruka låta (som jag ähr H. K. M:tt till all underdånig ödmiuk trogen tienst förobligeratt, schall jag och der hädan bearbeta, det Hen:s Kongl. M:ts och Cronones nytta ähr, må altid blifva till tet besta främiat), och derhos ju förr så mycket bettre een fullmacht blifva gifvin, iblandh andre observationer ochså uthi hvad tidh be:te kornhus schola öpnas och igenslutas, på tet jag så mycket nogare alla saker kundhe drifva och i godh ordning stella med dhe persohner, som dertill betiena schola, förr ähn tidhen förflyter*).

E. Excell:s betackar jag ödmiuk- och tienstligen för den gunstige omvårdnat, E. Excell:s altidh hafva dragit för Fahlu stadh, och serdeles at the månge magnifiqve donationer förmedelst E. Excell:s gunstige promotion hos Hen:s Kongl. Maij:tt och Cronan undfångit hafva, hvilket dhe effter sin plicht sig stedze ombeflijta, som jag och vill förmoda af them vist härtill schedt vara, at med all ödmiuk trogen tienst hos Hen:s Kongl. Maij:tt och E:s E:s demerera, så at det schall ländha H. K. Maij:tt och Cronan till dhet nådige behag och villia, för hvilket alt sådant nådigest uthsedt ähr. Derhos E. Excell:s ödmiuk- och tienstligen erindrar den nådhige H. K. M:s gjorde anordning till Fahlu stadz magistraets aflöning, hvilken ähr dem uthi staten anslagin uthaf kopparrentan,

*) Fullmakt för J. B. att inrätta kornbodar utfärdades den 7 Aug. 1643. Riksregistraturet.

och ehuruväl jag giör mig nogsampt försäkrat efter den Kongl. Rekningecammarens godhe förtröstning sådant väl blifva mächtig, lijkväl löper tiden uth, och dhe gode män af magistraten gerna önschadhe vara betalte; så emedan jag nu ärnar mig resa der hädan åt Fahlun, vill E. E:s jag härmed ödmiuk- och tienstligen hafva denne saken erindrat, i den ödmiuke tillförsicht, E. E:s sådant uthi et gunstigt minne hafva vele och ställat till een gunstig resolution*), på dhet jag må vara dhen, som efter Kongl. undfångin instruction giör hvad jag ähr förobligat[er]at till, och E. E:s ödmiuk- och tienstligen föredrager, uthi hvad hvars och eens befordran ståår. Detta E. Excell:s till ödhmiuk- och tienstlig advis. Och befaller E. E:s *etc.*

E. Excell:tz
ödmiuk och undertienstvillig
Johann Berndes mp.

Actum Sala den 15 Martii anni 1643.

---

10. Sala den 20 Mars 1643.

Ämnar flytta upp till Kopparberget, men önskar dessförinnan träffa åtskilliga anstalter i Sala, för hvilkas utförande behöfves tillsättning af en andre borgmästare därstädes.

Högvälborne Herre, H:r Richzcantzler, mechtig patron och befordrare. E. Excellence låter jagh, näst min ödmiuke tienets tillbiudelsse, ödmiukeligen förnimma, adt effter sässom jag i desse dagar ämbnar booflytia mig op till Kopparbärget och dessförinnan gärna ville afskeeda med magistraten här i Sahla stad om dedt, såssom staden till upväxt och förkofring lända kan, och sådant uthi värckedt settia Johan Olufsson allena, nuvarande borgmästare, icke förtroo kan, alltteå är till E. Excell. min ödmiuke begäran, adt E. Excell. nådigst tecktes den samptyckte fullmacht opå borgmästareämbetedt här sammastädes för lagläsaren Peder Danielsson i Västeråhrs underskrifva låta, på dett jag honom för midt afreesande här uthi ämbetedt insedtia mädte och såleedes öfverdraga

*) Jfr. K. M:ts resolution på Falu borgerskaps och bergsmännens besvär d. 30 Nov. 1643, p. 7. Riksregistraturet.

honom de ährender, som dertill höra*). E. Excell. borde billigt brukens tillstånd och närvarande lägenheet, så ved Stora Kopparberget som här, ödmiukeligen adverteras, män effter som de äre (dess Gudi skee låff) uthi förra terminis, med provision opå kohl, ved och annan tillbehör märckeligen och väl öfver dedt vahnlige försörgde, dessförutan och nyligen deråm åhr een ödmiuk påminnellsse giordt, så låter jagh dedt derved bestå och håppas, adt desse så väl som flere Richzssens bruk, så vijda mig beskeed der öfver ankommen åhr, skole sig på dette åhret (med Gudz tillhielp) märckeligen förbettra. Vill härmed och altid E. Excell. *etc.*

E. Excel:z
ödmiuk och undertienstvillig
Johann Berndes mp.

Datum Sahla stad den 20 Martii 1643.

---

11. **Falun den 31 Augusti 1643.**

Arbetet vid Stora Kopparberget i full gång; en ny konst skall byggas. Förordar bergsmännens anhållan, att K. M:t måtte ratificera ett kontrakt mellan Bergslagen och några socknar om inköp af kol.

Högvälborne Herre, Her Richzcantzeler, gunstige patron och mechtige befordrare. E. Excell:z fogar jag undertienstligen förnimma, mig vid min ankompst hijt till bergit hafva funnit alle saaker uthi gott och öndskeligit tillståndh, så at den olyckia, som oss sidst träffade**), nu mehr åhr repärerat och verket i sin fulla gång igen; och åhndoch invägningen uthi förledne Julii månad något differerar emot det som i fiord på samma månad invogz, så förmodas lijkeväll (näst Gudz nådige tillhielp och vällsignelsse) at sådantt vidh åhretz förlopp skall kunna igänhemptas och efftercommas, mädan nu opå alle ruum i gruffvan väll tillstår.

Eliest åhr och sedan jag hijtkom uthi Skienckeborgz Halssen den 25 Aug. dorchslag giordt, huarest medh forderligst som skee

---

*) Kungl. fullmakt för Peder Danielsson att vara borgmästare i Sala. dat. 13 December 1643. Riksregistraturet.

**) Se nedan N:o 13, sid. 291.

kan en ny konst inrätas skall, den oss sedan så mycket bättre försächrat giör, i den staden gamble konsten nu i stor fahra står; jag skall min skyldigheet så mycket mögeligit ähr i allt det, som länder till H. K. M:tz och Crononcs tienst sampt Bergzlagens vällfärd, i acht taga.

Mig ähr och af Bergzlagen andragit, at de med sin underdånige skrifvelsse hafva H. K. M:t besöcht, uthi huilket de underdånigst andraga om eet contract, såsom emillan Bergzlagen och några sochnar opå kohlekiöpet uprätadt och slutidt ähr, att bekomma H. K. M:tz vijdare bekrefftning och confirmation, emedan såsom i förledne vinter en otijdig stijgring sig ypadt, at en stijg kohl gallt 11, 12 ja och 14 mark kopparmyntt, der sådantt tijdigt icke hadhe blefuit förekommitt, uthan tuifvell åhr ifrån åhr sig mehr och mehr stegratt och förhögdt, af huilkett E. Excell:z lätligen kan erfara, huad orijmligheter sådantt hade kunnatt med sig föra, H. K. M:t och Cronan så väll som Bergzlagen till stort besvär; i den staden Bergzlagen nu åhrligen kan bespara öfver etthundrade och femptijo tussend daller kopparmyntt, effter som af den pertzelen en stor myckenheet fordras. Mädan detta ährende finnes hafva stor nytta med sig, öfversender E. Excell:tz jag af contractet en vidimerat copia*) medh undertienstlig begiäran, E. Excell:tz gunstigst täcktes dertill förhielpa, at denna deras frijvillige contract med H. K. M:tz breff allernådigst måtte ratificeras, anseendes härigenom förtages huars och eens otijdige stegring, och att Bergzlagen så mycket bättre kan fortkomma med sitt arbete, när med kohll och veedekiöpet effter billigheeten förfares. Och ähr contractet förståendes på denn handell, som angår reeda om reedha, för en rätt kohlestijg, som holler effter rätt cronemåt tolff tunner, åtta mark kopparmyntt effter det verde, att fempton mark giör een richzdahler; männ der någon bergzman försträcker sinne vahrur eller peningar föruth till bonden på kohll och veedh och således mister sitt antingen halfft eller heelt åhr, då ähr skälligit, at den som bergzmans förlaag nutidt hafuer, honom det samma uthi kiöpett åtniutta låtter; detsamma förstås och, der bonden sitt uthborgar och icke strax med reeda blifver betalt, då förlijke bergzman bonden för denn tijden han förlaget nutidt hafver, och stånde det parterne emillan sielfve at giöra, der de kunne åsemias, menn der någon strijd deröfver inföllc, då kunde dett rättas och skillias af bergmästaren och de 24 äldste effter skiäll och billig-

*) Ej anträffad.

heeten, huilket allt med mehra E. Excell:tz ödmiukeligen vill vara heemstält. Och vill härmed hafua E. Excell:tz *etc.*

E. Excell:z
ödmiuk och undertienstvillig
Johann Berndes mp.

Datum Fahlu stadh den 31 Aug. anno 1643.

---

12. **Falun den 25 Juni 1644.**

Vid Kopparberget har rådt penningbrist; hoppas nu på bättre tider, sedan bergsmännen åter fått tillstånd till kopparmyntning. Två kompanier uppsatta i Järnbergslagen, men ännu ej utrustade. Fråga om att J. B. skall resa till Finland.

Högvälborne Herre, H:r Richzcantzler, höghgunstige patron etc. E. Excell:ie teckes gunsteligen förnimma, att saakerne här oppe ähnnu (dess Gudi skee låff) stå uthi gode terminis, allenast att Kopperbergzmännerne härtill haffva hafft stor klagan öfver det peningetrångett, som af kopparens vanvyrdan ähr förorsachat, män sedan de förnimma, att kopparmynttedt nu åter på gång kommer*), contentera de sig eendelles medh hoppet, att derpå skall snart föllia böther. Eliest haffver jag i dässe dagar varitt uthe i Järnbergzlagen och beseet det folcket, som effter senast gifne ordre kunne vara tillhopa bracht, och ehuru väll jag fuller hadhe kunnatt komma ett temmeligit ansenligit till väga, der man skulle haffua söckt något noga, lijkeväll mädan det föll betenckeligit att röra vidh någre hammarsmeder eller massmästare, på det bruken icke skulle bliffva turberade, haffver jag gått dem förbij och allenast af det folck, som uthan brukernes afsachnatt af annat partij väll mistas kunne, huilke väll principaliter behöffvas till Kopperbergs gruffvas defention för allehanda saker och infall skull, som blifuer tillhopa 300 man, deraff tvänne compagnier complet formeras kunne, doch icke deste mindre och kunne på

*) Tillstånd för Kopparbergsmännen att mynta 1200 skeppund koppar i smått mynt, dat. 10 Juni 1644. Jfr regeringens bref af 8 April s. å. Riksregistraturet.

någon ohrt uthcommenderas, der nöden så trengier, allenast de vore försorgde med gevähr och kläder, derom jag E. E. tienstligen beder, at derpå måtte forderligst order giord bliffva. Till desse tuänne compagnier hafuer jag icke mehr ähn som een capitein, denn jag sennast föreslog; der nu Otte Månsson finge commission at antaga det andra compagniet, vore dett väll, och ehuru väll soldaterne behöffde peningar till opehälle, lijkeväll ähr allermäst på officerernes vägna till E:s E:s min tienstlige begiäran, att för dem tilbörlig prouision gjöras måtte. Effter uthi mitt förre breff undertienstligen bleff påmindt om min reessa till Finland, och jag uthan låff och resolution af E:s E:s icke understår mig att reessa härifrån, beder jag ödmiukeligen, E:s E:s teckies medh denne post sitt gunstige betenckiande mig meddella. Emedlertijd reesser jag härifrånn till H:r Carll Bonde, att jag med honom kan på en sådan hendelsse, om jag reessa skulle, giöra afskeed och taga hans betenckiande öfver thed, som i Finland uthi hastigheet vore att bestella. E:s E:s *etc.*

E. Excell:z
ödmiuk och undertienstvillig
Johann Berndes mp.

Datum Fahlu stadh den 25 Junii anno 1644.

---

18. **Falun den 4 Januari 1645.**

Har från Salberget på nyårsdagen kommit till Kopparberget och där funnit allt väl. Efterfrågan af grufvedelar. Tillverkningen 1644 590 skeppund större än 1643. Nytt tillstånd till kopparmyntning (jfr N:o 12). Skall mönstra folket i Kopparbergslagen, hålla utskrifning vid Salberget, komplettera kompanierna. En ny bergmästare insatt.

Högvälborne Herre, H:r Richzcantzler. E. Excell:ie kan jag undertienstligen icke obemält låta, mig vara hijtt till Kopparbergit ankommin om nyåhrsdag, sedan jag först vid Salbergitt om grufvones saaker och dammarnes fyllning med Grissbach bestält hadhe, och funnitt (des Gudi skee låf) alle saker i temmeliget gott tillstånd, och effter som med paartals rubbande mäst var bestält, hafver jag anstält dobbelet till den 3 Januarii, huilket således ähr

afgångit, at ehuru väll grufvan emott åhrets förlop hafuer låtit sig något svag ansee, så fanns lijkeväll ingen som begiärade opseyia sin grufvedeel, uthan fast mehr funnes de som effterfrågade, huilket åhr et teken att man hafver et gott hopp om grufvones förbättring. Så hafver och den skadha, som i forledne vår hende med eldzvåda i Pompegrops vinden, ehuru väll han et temmeligit hinder förohrssakade, icke heller så myket retarderat kopparbruket, som man fuller befruchtade, uthan i detta åhr åhr igenom Gudz vällsignelsse 590 skep:d 1 ½ L㏈ koppar mehr tillverkat och invägit åhn som åhret näst tillforende. Jag hafver och ibland annat låtit Bergzlagen förnimma om de 2000 skep:ds mynttning, H. K. M:t dem till det förre allernådigst bevilliat hafver; ehuru väll sådantt myket angenempt var, merker jag doch, der kopparen någen aftrech hafva kan, skall dertill icke myket lijtas, effter som dett store myntet ringa fordell gifver emot fyrijkemyntet.

Så snart dubblet åhr öfverståndit, åhrnar jag munstra folcket i staden och Bergzlagen till at exercera dem och besee deras gevähr, gifvandes dem ordere, huareffter de vijdare skole sig rätta, och sedan fort förressa åt Salbergit der at holla uthskrifning den 9, 10 och 11 Januarii, så derifrån åt Bergzlagarne at completera compagnierne och eliest med flijtt beställa huad mig vijdare åhr gifuit in mandatis. Vedh detta dobbelet hafuer jag och insatt den nyie bergmästaren och Giert Läreman sagt sig derifrån, och blifver nu, sossom han och en tijd härtill varit haffver, consul ædilis. Och sossom han åhr en from redelig man och tienlig jempte denne tiensten förestå kornhusset*), altså åhr till E:s Excell:ie min undertienstlige begiäran, att E:s Excell:ie tächtes gunsteligen föra sig till minnes det memorial, som jag senast inlade Hanss Persson och prouiantmesterskapet angående**), och dertill förhielpa, at hanss fullmacht och bestellning med huad mehra som memorialet ineholler kundhe blifva förfärdigatt och med det foderligst hijtsendt.

Eliest giör och magistraten här i staden deras flijtt at vänia folckett vid civilitet och ordningar, vinna dem och så smånungom dertill, och åhr altså en temmelig apparence, at stadzvässendet skall invalescere och Hennes Konungl. Maij:t med tijden varder hafuandes der nytta och gagn uthaf. Detta E. Excell:ie i hastig-

---

*) Jfr ofvan N:o 9, sid. 285.

**) Detta memorial är ej anträffadt.

heet hafuer jag icke kunnat förbijgå undertienstligen at notificera. Befallandes E. Excell:ie *etc.*

E. Excell:z
altijd ödmiuk och
undertienstvillig
Johann Berndes mp.

Datum Fahlu stadh den 4 Januarii 1645.

---

14. **Falun den 13 September 1645.**

Lyckönskar till rikskanslerens hemkomst från fredsunderhandlingarna. Sänder en jämförande tablå öfver koppartillverkningen 1644 och 1645. Förordar en anhållan af kopparbergsmännen, att licenten på koppar måtte afskaffas. Spannmålspriset. Kopparmyntningen.

Högvälborne Herre, H:r Rijkzcantzeler, mechtige patron och gönnare. E:s Excell. hadhe migh fuller bort åfftare medh schrifvande undertienstligen besökia och om denne ortens tillståndh avisera, men för dhe högvichtige Rijksens saker, dhermedh E. Excell. på fredztractaten hafver varit öfverhopat medh, hafver jagh icke undherståedt migh E. Excell. medh detta ringa at interpellera. Nu effter dhen högste Gudhen hafver E. Excell. uthi sit höge värf så nådeligen vällsignadt, at förmedelst E. Excell. prudentz och oförtrutne möda och arbete det christne blodz uthgiutandhe på den orten ähr stilt och afschaffat, den gyllene freden restituerat, commercierne uthi bettre vilckor brachte än för detta någonsinn varit hafver, Rijket satt uthi säkerheet och deruthöfver medh een så anseenligh accession aff land och fästningar förbettrat, och E. Excell. nu medh helssa och sundheet ähr lyckeligen heemkommen, deraff ähr jagh hierteligen gladh, och såsom detta länder E. Excell. till et odödeligit beröm, altså önschar jagh och mången trogen svensk man medh migh, at Gudh altzmechtigh ville E. Ex. och des hele höge familia nådheligen vällsigna, och medh långvarachtigh lijfzsundheet och vällmågo länge uppehålla.

Hvadh denne ortens tillståndh anlangar, så sender jagh E:s Excell. een förteckning på kopparens tillvärckningh*), deruthinnan fuller någon differentz finnes emot dhet förledne åhret, hvilcket deraff härrörer, at grufvan hafver fuller gifvidt malm efter som vanliget hafver varit, men svagare i godheten; doch mäst hafver retarderat bruket dhenn ringa prijse och obegerligheet, som kopparen hafver i detta åhr varit uthi, så at dher köpmännerne tillförenne, serdeles emot Olufzmessa och Mårmessa marcknadher, hafve hopetals hijt sökt, så hafver nu allenast een ifrån Upsala sigh här finna låtit, och doch ringa för scheppundet budit, förebärandes den licenten, som kopparen ähr besvärat medh**), vara ohrsaken till dhes ringa begärelsse i traffiqven. Derföre och bergzlaget någre resor hafve ärnat sända någre af dheres medhel uth till H:s K. M:t vår allernådigeste Drotningh medh undherdånigh sollicitation, at H. K. M:t allernådigest, anseendes denne ortens

---

*) Den lyder som följer:

1644 års kopparvägningh.

In Januario	849	12	2
Februario	2637	17	19
Martio	267	4	4
Aprili	69	18	2
Majo	612	18	9
Junio	734	—	7
Julio	2120	14	17
Augusto	803	6	8
Septembri	1459	11	7
Summa	9554	13	10

1645 års kopparvägning.

In Januario	970	4	15
Februario	2682	8	15
Martio	158	4	14
Aprili	200	12	5
Majo	686	19	2
Junio	450	9	9
Julio	1537	10	6
Augusto	653	8	15
In Septemb. til den 13	1470	17	5
Summa	8810	15	6
Defecit	743:	18:	4:

**) Jfr Licentordningen af 18 Okt. 1644, tryckt af Stiernman, *Förordn. ang. Commerce* etc. II, sid. 387.

tillstånd, ville värdigas samma besvär afschaffa, men jagh hafver dem deruthinnan alt hertill hindrat och affhållit; men nu, sedan dhe förnimma E. Excell. som deres högste patron vara medh så godhe tidhendher lyckeligen heemkommin, vele dhe intet låta sigh längre uppehålla, uthan senda sine uthschickadhe till högstbemelte H. K. M:t och E. Excell. medh den underdånige begäran och visse förhopningh, at E. Excell. hoos H:s K. M:t ville vara dem beforderligh, at be:te licent måtte instelles, derom jagh och E. Excell. på deres vägne ödhmiukeligen beder, ty eliest kan denne orten icke lenge uthärda, uthan är befruchtande, at månge gå ifrån deres hybbel och gifva sigh till andre ohrter, hvart dhe kunna, som för detta och icke många åhr sedan schedt ähr.

Eliest ähr här, dess Gudhi låff, temmeligh godh tidh på spannemåhl, och selies tunnan för 7, 8 och 8 ½ d:r enkelt k[oppar]-m[yn]tt. E. Excell. tecktes och gunsteligen förnimma, at uthaf dhe 2000 scheppund koppar, som i detta åhret till myndtningen ähre bevilliadhe*), ähre alt härtill vidh pass 400 scheppund allenast förmynttadhe; dher och koparen kunde nogot högre komma i prijss, schulle fuller kopparmyndtningen på denne orten aff sigh sielff stadna och allenast i nödhfall så länge gå, till dess sölfvermyndt innkommo, eller köpmannen något mehra ville för scheppundet biuda. Men dhet synes lijkväll vara rådeliget, at Cammaren icke så öfverflödigt måtte af dhetta myntet tillvärka låte, som i förledne åhr medh plåterne schedde, då innvidh 4000 scheppundh aff thet slaget vordo tillmynttadhe, at icke dess myckenheet måtte steigra rijkzdaleren eller turberera commercierne.

Medh vidhlöfftigere schrifvelsse drister jagh migh denne gången E. Excell. icke besvära, uthan vill E. Excell. *etc.* Aff Fahlun den 13 Septembris åhr 1645.

E. Excell:z
altijd ödmiuk och
undertienstvillig
Johann Berndes mp.

*) Jfr N:o 13, ofvan sid. 291.

15. Frösö skans den 5 November 1645.

Har mottagit det eröfrade Jämtland af de Danska myndigheterna och vederkänt ett par värdshus vid vägen öfver fjällen. Om anläggande af ett fäste i Jämtland. Befolkningens näringar.

Högvälborne Herre, H. Rijkzcantzler, mechtige patron och gynnare. E. Excell. kan jagh ödmiuck- och undhertienstligen eij förhålla migh vara till bestembdan dagh och tijdh hijt till Frössöön i Jemptelandh väll ankommen och provincien aff dhe Dansche emottagit medh mehra, som man uthi hastigheet hafver kunnat förrätta och ehrfara, derom något vidlöfftigare Hen:s K. M:tt ähr tillschrifvidt*). Nu är jagh sinnat at begifva migh till Herredalen at taga inbyggierne uthi eedh och sedan derifrån genom Østerdalerne begifva migh till heemressan igen. Den krogen, som är mit på fiällen upbygdt, och E. E. migh om informerade, hafver jagh tillijka medh twenne andre kroghstellen vederkendt, deraff den ene krogen öster om fiället och den andre väster om den midlerste och störste krogen väll twå mihl längre ähr belägen. Jagh kan icke see, uthan H. K. M:tt hafver uthi desse inbyggiare trogne och godhe undersåtare, allenest dhe blifva rät betiente. Så ähr och legenheet här at uprätta medh ringa bekåstnadt een steen-skantz eller slott, effter landet medh kalcksteen öfverflöder. Här är och eet steenbråt så handterligit, at inbyggierne deraff göra sigh åthschillige kokeekärll. Deres nähringh beståår mäst aff åkeren och skogen, och dem härtill hafver varit fridt at kiöpslaga i Nårige fisch och booschap, och det sädan föryttra vedh Store Kopperbergett och Herrenssand [ɔ: Hernösand], effter som dhe alleredha ifrån een sochn här i landet, ben:d Fårss, kunne passera siöledes öfver 12 eller 13 mihl vägz, bådhe till Herrenssand och Sundzvall. Hvadt nu mehra är till at observera schall jagh icke underlåta at referera, när (Gudh vill) jagh framkommer, och vill migh uthi det öfriga till Hen:s K. M:ts breff för denne gångh hafva ödhmiukeligen ahnvijst. Dessförinnan beder jagh, E. E. ville så häreffter som härtill förblifva migh och dhe mine

*) **Brefvet ej anträffadt.**

medh all gunst och affection benägen. Och befahler *etc.* Datum Frössöö skantz den 5 Novemb. 1645.

E. Excell:z
ödmiuk och undertienst-
villig altijd
Johann Berndes mp.

---

16. **Falun den 7 Februari 1646.**

Koppargrufvans afkastning 1645 240 skeppund mindre än 1644. Bergämbetet har inspekterat och vidtagit anstalter till dess upphjälpande. Karta öfver Jämtland under utarbetning. Ett kapellgäll och en gård på svenska sidan om gränsen hålla sig ännu under det norska pastoratet. I Dalarna hoppas man på besök af drottningen och rikskansleren.

Höghvälborne Herre, Her Rijkzcantzler, gunstige gönnare. E. Excell. kan jagh tienstligen icke obemält låta, at alle saker på dhenne orten ähre, des Gudhi schee låff, uthi temmeligit godt tillstånd, och hafver kopparens tillverkandhe i näetförledne åhr stigit så högt som dhet förre åhret upå 240 scheppund när vidh pass, hvilcket är een ringa differentz, förorsakat af dhen svage vinteren och ringa föret, som i fiord var, grufvones svagheet och andre incommoditeter, som krigztidherne med sigh föra och Bergzlagen tryckt hafver. Men nu hafver Bergzembetetz gubernator, välb. H. Carl Bonde medh assessorerne varit här, tagit grufvones tillstånd i ögenscheen och deruthinnan sluttit och statuerat, efter som dhe hafva funnit nödigt, schäligit och Bergzlagen drägeligit, så at man hoppas, näst Guds hielp, at bruket i åhr schall märkeligen sigh förbettra, helst medan vinteren och föret synes och dhenne orteñ med allehanda tillförsel vela favorizera.

Så ähr och ingenieuren Thomas Christersson ifrån Jempteland heemkommen och håller nu på at förfärdiga landcarten, deraff et exemplar uthi H. K. M:ts Cantzelie inlefvereras och dhet andra E. E. tillsendas schall. Jagh schule fuller och för detta hafva inlagt min relation om Jämptelands tillstånd och beschaffenheet, men jagh hafver dhet intet väll göra kunnat, förr än relationen medh landcarten vore jemförd. Nu sedan jagh befinner dhem bådhe aldeles concordera, och intet mehra desidereret, än som et

cappelgeldh, be:d Södre Lijdhen eller, som thed aff några kallas, Finnelijdherna, åm een 12 eller 14 ringa hemman, dessförutan een gård, benembd Gåndaal, dhär som 2 bönder boo uppå, som alle härtill hafva legat och än hålla sigh under Snasens prästegäldh i Norige, och lijkväll liggia hijtom fiellen in på Sveriges sijda, hvilcket fuller intet ähr af något importance, lijckväll medhan dhet efter fridzföredraget bör fölia Jemptelandh, synes och orådeligit, at dhe Norsche nogot footfäste schulle hafva innom Sveriges landamär; ty vore mit enfaldige betenckiande, at Stådthållaren i Jemptelandh ju förr ju bättre måtte tillschrifvas, dhet han på samme capelgäldh hoos Stådthållaren i Norige giorde anfordring, at dhet och efter afschedet måtte högstbe:te H. K. M:tt och Sveriges Crono cederes och inrymmes. Vill altså min relation jempte landcortet medh dhet förste E. E. tienstligen tilhanda senda.

Eliest lefver folcket här i dhen godhe förhopningh, at H. K. M:tt, vår allernådigeste Drotningh, och om möijeligit vore, E. E. varder oss medh dhet förste besökiandes, derefter dhe med frögd och stoor lengtan venta. Hvilcket E. E. nu i hastigheet jagh hafver achtat nödigt at avisera, tienstligen bidiandes, att E. E. migh uthi sin vanlige gunst och favor ville låta sigh till dhet bästa vara befahlat. Jagh förblifver altidh

E. Excell:z
ödmiuk och undertienstvillig
Johann Berndes mp.

Datum Fahlun den 7 Feb. 1646.

Rikskanslerens påskrift: Jahan Berendz, præsent. i Stokholm den 10 Febr. anno 1646.

17. **Falun den 16 Mars 1646.**

Vid det besök, som drottningen gjort i Bergslagen, hafva kopparbergsmännen öfverlämnat några postulater, som J. B. nu förordar. Några tvifvelaktiga frågor vid Jämtlands kartläggning skola underställas rikskansleren.

Högvälborne Herre, Her Rijkzcantzler, mechtige patron och gönnare. E. Excell. bör mig icke underlåta at avisera om denne

ortens tillstånd, tackandes dhen högste Gudh, at ännu alt ähr i godhe terminis, och grufvan låter sigh något bättre ansee än som nästförledne åhr, så at om någon liten difference i vågbooken kan finnas emot dhet förra åhret, hoppas man, at dhet i åhr, näst Gudz hielp, schall kunna igenhemptas. Bergzlagen hafver och nu, när H. K. M:tt vår allernådigeste Drotningh vahr här, öfvergifvit H. K. M:tt sine underdånige postulater på några saker, hvaropå H. K. M:tt hadhe betenckiandhe sigh här at resolvera, serdeles medhan dheriblandh något var minus favorabile, såsom om accisens uphäfvande och tullens reduction på huar fierde scheppund, utan schiöt dhermedh op, till dhes H. K. M:tt kommer till Stockholm. Hvarföre Bergslagen nu hafver affärdigat bergmestaren Hans Philip medh een af dheres medel om samme resolution underdånigst at anholla, och dherhoos af mig begärat een förschrifft till E. Excell. Nu endoch jagh väll veet, at dhe hoos E. Excell. varde finnandes een nådigh befordrare min intercession föruthan, lijkväll medan dhe göra sigh dhen förhopingh, lijka som dheres acces och ärendhe hoos E. Excell. schulle blifva nogorlunda faciliterat, hafver jagh dhem sådant icke kunnat förvägra; och fördy E. E. undertienstligen bedher, at E. E. värdigas ville låta dem sigh uthi E. E. vahnlige gunst befahlat, serdeles at mynttet måtte dhem efterlåtas, hvilcket ähr dhet endeste medhel at holla kopparen i nogot prijs och bringa köpmannen till een billigh betalningh. Och är ingen fahra at kopparmynttet, hälst i dhenne store sort, schall någon oredha förohrsaka, sedan alt köp hafver satt sigh på rijkzdalers värdhe till 15 marck, ej heller underståår sigh här någon rijkzdaleren högre uthgifva. Dher och så vore, at kopparen något ville upstiga, schule bergsmannen sielffvilliandes låta kopparen omynttat, hvilcket deraff ähr at sij, at dhe 2000 sch℔, som till mynttet ähre bevilliadhe, ähre nu på tu åhrs tidh ännu intet alle förmynttadhe, utan deropå fattas ännu någon liten qvantitet*).

Thomas Christerson håller upå Jemptelands afrijtningh, men för några douter schull kan dhen icke heelt förfärdiga, förr än som E. Excell. först dherom ödmiukeligen blifver refereret, dherföre han och medh dhet första täncker sigh till E. E. förfoga, derom at göra sin ödmiuke relation, och sedan efter undfången ordre aff [E.] Excell. straxt begifva sigh medh första bahra marken dijt in i landet till at absolvera värket. Dette E. E. i all

*) K. M:ts resolution på menige mans vid Stora Kopparberget öfverlefvererde postulater, dat. 22 Juli 1646, Riksregistraturet.

ödhmiukheet undertienstligen at notificera hafver jagh icke kunnat underlåta. Befahlandes E. E. *etc.*

E. Excell:z
ödmiuk och undertienstvillig
Johann Berndes mp.

Actum Fahlun dhen 16 Martii 1646.

18. **Falun den 29 Augusti 1646.**

Koppartillverkningen i stigande, men nya schakt böra upptagas i grufvan. Betydelsen för Bergslagen af den ånyo beviljade kopparmyntningen. Byggnadsarbeten i Falun: kyrka, kornhus, sjukhus; gaturegleringen. Årsväxten i Dalarne ymnig.

Högvälborne Herre, Her Rijkzcantzler, mechtige patron och gönnare. E. Excell. bör migh icke underlåta at avisera om denne ortens tillstånd, serdeles om kopparens tillvärckandhe, at dhermed i detta åhr ähr igenom Guds välsignelsse temmeligen väl tillgångit, så at man förmodar innan denne månadens förlop komma tillväga till 1000 sch𝔗 öfver den summa, som i fiord på samma tidh var; doch deremot giörs grufvan dageligen diupare och derigenom bruket svårare och dyrbarare. Och ehuruväl botnen i sielfve grufvan, dher jag sielf alle rum hafver beseet, mästedeels än ähr i godh apparence, så vill doch vara af nödhen, at man nu i tidh och medhan grufvan sielff kan suppeditera medhel täncker till at upsökia nye rum och uttvägar, derigenom at settia värket i continuerligh gångh och lijsa botnen, at den icke alt för diupt senkes och således omkåstnadhen förökes, utan grufveschifften på andre rum kunne transfereres; derom jagh och Bergembetz Gubernatoren välb. H. Carl Bonde hafver tillschrifvit, at Bergembetet i nu tillstundande session måste öfverleggia, och Hen:s K. M:tt sitt underdånige betenckiande föredraga. Bergzlagen hafver och högh ohrsak at betacka H. K. M:tt för den tillåtelsse at förmyntta 1200 sch𝔗 koppar*), hvilcket ähr dhet endeste medel att hålla koppa-

*) Tillåtelsen gafs genom ofvan, sid. 298 not anförda resolution af 22 Juli 1646.

rens prijs i balance och köpmannen till någon billigh betalningh, och dher dhetta medlett härtill icke hadhe varit, då schulle fuller et sch℔ koppar nappast hafva gullit 20 r:dr, dermed bergzmannen omöijeligen något bruuk hade kunnat drifva, utan måst förlöpa, förschingras och således aff sigh komma, at dhes restitution med månge tunnor guld icke hade stått till at fullborda. E. Excell. ville sigh gunstigest dhet och försäkra, at så lenge köpmannen någorlunda betaler kopparen, schall med tillmynttningen på dhet sparligeste tillgå, och bergzmannen heller content taga något mindre än at han på någon tidh ville bijda efter sin koppars tillmyntningh.

Med publiqve bygningars fortsättiande, hafver jag och giort min möijelige flijtt, så at på kyrckian arbetes medh macht och gåår, Gudi dhes loff, temmeligen fort, kornhusetz mur är så vijda updragen, som medh huggen steen muras schule, och till hospital är grundvalen lagd, och med alles dhesses fortdrifvande ingen mödo eller flijt än hæreffter schall blifva spard. Medh gaturnes justerande och stadzens reformation här i Fahlun hafver fuller i begynnelssen fallit folcket något svårt och fremmand, derföre jag och skonligen och med fogh dermed hafver måst umgåås; men nu sedan dhee see, at dhet icke allenast hafver ordning och speciem medh sigh, utan och sielfve situationen faller dem sielfve med tidhen lägligen. altså begynna dhe småningom venias dervid, byggia fort, och alreda så månge tompter ähre uptagne, som någon legligheet hafve hafft medh sigh. Åhrsvexten ähr här allestädes och särdeles i Dalerne mycket ymnogh, så at man i åhr schall hafvà besvär på tillförningen af vedh och kåhll, eftersom dhe altidh äre tröge med den pertzelen, helst då, när Gudh bekröner landet med godh åhrsvext.

Dette E. Excell. undertienstligen at notificera hafver jagh icke kunnat underlåta, befallandes E. Excell. medh heela sin högkärkompne familia *etc.*

E. Excell:z
ödmiuk och undertienstvillig
Johann Berndes mp.

Actum Fahlun dhen 29 Augusti anno 1646.

19. Falun den 22 Maj 1647.

Om gränsen mot Norge; brefväxling med Hannibal Sehested.

Högvälborne Herre och Greffve, H:r Richzcantzeler, storgunstige patron. E. Excell:ie schall jag ödmiuk- och undertienstligen icke obemält låtta, at här vidh Store Kopparbergit och eliest i landzändan stå alle saaker, Gudi des låff, uti gode terminis; den gode och nådige Guden verdigas så lengie blifva låtta.

Eliest hafver jag och den norsche Hannibal Sestetz uthskickade, så snart jag bekom H. K. M:tz, min allernådigste Drottning, och E:s E:s svar opå min underdånige förfrågan, strax affärdigat med sådantt breff till hans principal, som högstbe:te H. K. M:tz mig foreschrefne formular uthviste*). Och ehuruväll jag några flere skäll hade kunnatt, vår saak till styrkia, införa, så hafver jag lijkväll mig icke drijstat någon ting uthi be:te mig foreschrefne notul at tillsättia, uthan det ordh ifrån ordh effterfölgt, besparandes de argument, som jag der bredevidh hafver kunnatt upspana och ähn häreffter upfinnandes varder, till een annan occasion. Och såssom jag hafver giort min flijt at låta accommodera denne post medh gott tractament och annat courtoisie efter hans ämpne, altså hafver jag och med min egen enspännare låtidt ledsaga honom in uthi H:r Stierenschöldz lähn, der han på samma sätt ähr vorden undfången och vidare åt grentzen beledsagat, så at han i så måtto medh got contentament ähr afreester. allenast det hafver han låtidt sig förliuda, at denne differentien om grentzebygdelagen icke schall väll kunna stillas medh dette svar, hvilket och synnes lijkt vara, att de näpligen skole gifva sig tillfredz, ehuruväll Särna och Jäder [ↄ: Idre] liggia hijttom fielen, med mindre een sådan commission deröfver kommer, som i seneste fredzfördraget ähr belefvat; och när så vidt kommer, måste fuller

*) K. M:t till Johan Berndes d. 6 Maj 1647 med anledning af hans förfrågan, huru han bör besvara ett bref af Hannibal Sehested, hvari denne påstår, att Särna och Idre socknar fortfarande lyda under Akerhus' län i Norge och icke ingått i afträdelserna 1645. K. M:t sänder ett koncept till J. B:s svar. Riksregistraturet.

besched hafvas i förrådh på hele grentzerågången Sverige och Norige emillan. Nu ähr mig förekommit, at uthi det möttc, som schedde vidh Flaksiöbäch*) schall vara determinerat om rågången, serdeles Nårige och Svensche Dallerne emillan, således, at een siö be:d Fäämunnen, som löper ifrån fiällen och söder åt Vermeland, exonerandes sig i Väter**), skall vara råmärke rijkerne emillan, så at Herrdal och Jämpteland slutas inom Sveriges sida i öster, och Nårge blifver på västre sijdan. Män på nårre ändan om siön tage fiällen vijder, och dädan står landemäre deruth, at alle vaten, som falla ifrån fiälleryggen i öster, de och des medfölliande land och klippor höra Sverige till, män alt det, som faller väster uth, det kommer Nårgie till. Denne siö Fäämunnen finnes intet igän uthi Burei landcart, män effter Thomas Christiersson hafver den obseruerat och i sin Jämptelandz taffla infördt, derföre sender E. E. jag een copia lijkalydande emott den, som i Richzarchivum ähr inlagd, doch i mindre format, deraf E. E. kan see både be:te siös situation så väll som vatnens uthfall ifrån fiälleryggen. Deraf kan E. E. och achta, at de Norsche ähnnu hafva inne een sochn hijttom fielen, Söder Lijden be:d, som man intet af viste, när Jämpteland bleff under Sverige vederkent***). Dess föruthan går här fuller i taal, att Jämpteland och Herrdalarne schole af ålder hafva legat under Ubsala andelige jurisdiction och de derifrån haft deras präster. Mädan man nu måste befara, at de Nårsche ähn een gångh skole härom något movera, så på det man då mätte vara bereed på all hendelsse at gifva dem information, som till een sådan commission kunne deputerade blifva, altså ähr till E. E. min undertienstlige begiäran, at E. E. tächtes låta i Cantzelie afschrifva een copia af Flaksiöbekz afscheed, såssom och der låta effterleta, när och huru Jämptarne och Herrdalerne ähre kompne undan Ubsala och under Noriges kyrkioregementte och mig derom (der E. E. så behagar) schrifftligh underrätelsse tillsenda. Dät står och uthi E. E. höge discretion, om icke Hans Strijk mätte få befaldning at anholla om bemälte sochn Söder Lijdenss, som Jämpteland tillhörig, restitution hoos Ståthollaren i Trånheim, på det de Nårsche således heelt och hållit måte stengias på andre sijdan om fiällen. Dette jag

*) J. B. syftar sannolikt på mötet vid Flaksjöbäck våren 1603; jfr Rydberg, *Sveriges Traktater*, V, sid. 157 f.

**) Tydligen skriffel i st. f. Vänern.

***) Jfr ofvan N:o 16, sid. 297.

E. E. ödmiuk- och undertienstligen icke schall haffva låtit oaduiserat. Och befaller härmedh E. E. *etc.*

E. Excell:z
ödmiuk och undertienstvillig
Johann Berndes mp.

Datum Fahlu stadh denn 22 Maij anno 1647.

Rikskanslerens påskrift: Hans Berendz, præsent. i Stokholm den 25 Maj anno 1647.

20. Falun den 4 Mars 1648.

Återkommen från en resa till Finland. Tillståndet vid Kopparberget tillfredsställande. Varnar mot förläning af bergfrälse utom Kopparbergslagen.

Högvälborne Grefve och Herre, H:r Rijkzcantzler, storgunstige befordrare *etc.* E. Excell. kan jagh undertienstligen icke obemält låta, huruledes jag efter förrättade begrafningsbestellninger i Finlandh*) ähr för några dagar sedan hijt till Stoore Kopparbergett ankommen och med glädie förnummit E. Excell. sampt dhes höge families lyckelige helssa och välmågo, den jag önschar af den högste Gudh långvarachtig blifva. Dherhoos hafver jag funnit här, dhes Gudi schee loff, allting i gått tillstånd; serdeles ähr den högste Gudh tackandes, att grufvan gifver good apparence till malm, bruket och lyckligen ähr drifvit, så at dhet intet ringare hafver varit i detta förlupna åhret, än som åhr 1646, såsom medföliande extract aff vågeböckerne**) uthvijsar. Så ähr och kohl och vedh emot dhet elaka föret, som varit hafver, i temmelig quantitet framkommit, och huad föret hafver kunnat tilbaka satt kan med öpne vatnet siöledes ifrån Tuna broo ehrsettias, så at bruket förmodeligen uthan meen schall kunna fortsettias. Så hafver och commissarien välborne H:r Åke Oxenstierna allredo för min ankompst begyntt att munstra folket och dhermed alt fort continuerer, huartill befallningzmennerne letteligen kunne räckia

*) Sannolikt begrafningen af Sofia de la Gardie, g. m. riksrådet Jöns Kurck, J. B:s svärfar, död den 1 Okt. 1647 i Stockholm och begrafven i Ulfsby kyrka i Finland.

**) Ej anträffadt.

honom handen, sedan jag i förgången höst munstringen bevijstadhe och stelte alt i richtigheet, så att H. K. M:tt aff denne ohrten bekommer vackert folk.

Elliest ähr mig förekommit, huruledes åtschillige persohner uthverka sigh Kongl. breff på hemman under bergzfrelsses frijheet upå dhe ohrter, som ifrån Kopparbergs grufva ähre långt aflegne, icke allenest här i Nedre Jernbergslagen uthan och i andre provincier, eendels och dher som inge bergzbruuk ähre. Nu schall dhet fuller vara långt ifrån mig att disputera Konungl. donationer och benådninger, men lijkväl efter dhet synes lända H. K. M:tt och Cronan i framtidhen till afsaknadt, veet jag icke, om mig på embetes vegner böör heelt och hållit tiga dhertill, ty man hafver aldrig för detta vettat seija af något bergzfrelsse i heele rijket meer än som här vid Stoore Kopparberget, dher bergzmennerne af hedenhöös hafva hafft deres hemman frelsse och frij för alle Cronones besvär, bådhe i uthlagor och knechtehållande, och dhet icke uthan good foog och stoore schiäl, fördenschuldh att såsom denne grufvan importerar H. K. M:tt och Cronan fast mer än något bergverk i Rijket, för sine intrader schuld, altså ähr ingen grufva, som med större fahrligheet, umkåstnadt och besvär och ringare sjelfve bergzmans fordel och vinst drifves och uppehålles än äfven denne, och i så måtto göra dhe fast större tienst för sin frijheet än som een frelssesman, som håller rostienst. Men nu kan intet frelsse bestå, när deraf icke görs ordenttelig rostienst; huru schall då den kunna behålla bergzfrelsse på sine hemman, som i denne grufvan intet particeperar eller för långt afliggiande participera kan, och i så måtto hvarken giör tienst, står umkåsnadt, efventyr och schada, ej heller schaffar H. K. M:tt och Cronan någon botnadt eller profijt med sitt bergzbruuk, och dette alt förståendes om den, som så långt herifrån boo; men hvadh H. K. M:tt här i lähnet eller ved Finnmarkz kopparbruuk under sådan frijheet nådigst donerat eller såldt hafver, dhe sortera i grufvan, antingen med grufvedeel eller tienster, och dher tiensten dhen intet hindrade, kunne dhe altidh taga an och drifva bergzbruuk och förty sådane frelsse ähre capaces. Huru jag mig heruthinnan förhålla schall och huadh E. Excell:s högvijse betenckiande heröfver vara kan, bedher jag undertienstligen att blifva aff E. Excell. underrättat, derefter jag sedan veet mig förhålla.

Dette hafver E. Ex. jagh så kårteligen velat undertienstligen avisera, allenast E. Excell. till vetschap och betenckiande, besparandes dhet meera, som herom kan vara at discurera, till muntligh

conference, när Gudh vill jagh kommer till E. Ex., dijt jagh med dhet första ärnar förreea. Vill så hermed nu och altidh *etc.*

E. Excel:z
ödmiuk och undertienst-
villig altijd
Johann Berndes mp.

Datum Fahlun den 4 Martii 1648.

Rikskanslerens påskrift: Jahan Berendz, præsent. i Stokholm den 18 Martii anno 1648.

---

21. (*Egenhändigt.*) **Falun den 4 Mars 1648.**

I anledning af en tvist med öfverbergmästaren Grissbach, som till drottningen inlämnat en klagoskrift mot J. B., har denne sändt sin hustru till Stockholm för att inhämta rikskanslerens råd, huru han bör förhålla sig i saken.

Högvelborne Grefue och Herre, H:r Rikzcanzeler, högtärade patron. E. Excell:z hafuer jagh hög oorsaak undertienstligen att betacka för otalige månge välgärninger, hvilka jagh aldrig skall stella i förgätenheet utan stedze migh beflita effter yttersta förmogo att förtiäna. Och såsom jagh näst Guhd ingen annan hafuer att tillita uthi min trångmåhl än E. E., derföre nödgass jagh E. Excell. undertienstligen andraga, hvad vedermödo migh trücker. Deht ähr ingen bettre kunnigt än som E. Excell., huru högt jagh hafuer låtid migh vara angelegit och med hvad flijt och ifuer jagh hafuer yrkat och drifuit öfuerbergmestarens Jören Grissbachss auancement och befordring, och sedan sådant bättre, än han hade kunnat sigh imaginera, effectuerat hafuer, vare Gudi och E. Excell. klagat, huru otacksamligen han sigh emoht migh förholler. Han hafuer nu een tijd bårtåht lika som giort profession utaf til at förfölia, förtala och bringa migh på olycka, och thed alt utan någon gifuen orsaak, hvilket jagh alt hertil medh tålamod hafuer undragit, förventandes, at han sigh omsider måtte besinna och venda igen dermed. Men nu ähr migh förekommit, huruledes han i min frånvaru skall hafua öfuergifuit H:s Konungl. M:t een förseglat klagelibel emoht migh, innehollandes 24 puncter och

mäst alle ärerörige. Så ehuruväl jagh ville elska freden och varaskild ved vidlöftigheet, likväl effter deht går ähran ann, bör migh dertil icke tiga stilla; altså hade jagh ärnat stella een underdånig supplication till högstb:te H. K. M:t med ödmiuk bön och begäran, at H. K. M. tecktess nådigst låta saken komma till eet laagligit förhör och dom. Men effter jagh icke ähr fullviss, huru heråm enteligen i sanning vara må, och hvad deht ähre för saker han hafuer migh angifuit före, kan icke heller vetta, åm Grissbach sodant af egen ondsko drifuer eller några andre, som migh illa vilia och kenna hans malitiam och framfosshet, instigera honnom dertil och brukandess honnom som et bequemt instrument och redschap sökia oförmärkt at komma migh på kneken, derföre hafuer jagh funnit rådsamt at senda min k. hustru till Stockholm, at hon heråm må förnimma E. E. mening och goda betenkiande, hvad och huru jagh herutinnan göra och låta skall, så at jagh hvarken præcipitanter hermed fohrtfarer eller een sådan grof injuriam impune må låta passera. Medan och migh ähr förborgat, antingen Grissbach alt sodant vil tilstå eller icke, beder E. Ex. jagh undertienstligen, at E. Excel. teckes min k. hustro förstendiga, hvad E. Exell. synes, at jagh herutinnan skall migh företaga*). Och beder E. Exell., at E. Exell. denne min högedristigheet icke ville annorledes än med förre vahnlige gunst (den jagh aldrig til füllest beröma, fast mindre aftiäna kan) förstå och uptaga, at jagh E. Exell., doch uthi een så högnödig och migh mücket angelegen saak, hafuer underståt migh at bemöda.

E. Excell:z vill jagh hermed nu och altid *etc.*, förblifuandes altid

E. Exell:z
ödmiuk och undertienstvillig
Johann Berndes mp.

Af Fahlun den 4 Martii 1648.

*) Om Berndes' tvist med Grissbach jfr Carl Bondes bref till rikskansleren af 12 Nov. 1646 och hans samma dag daterade inlaga till drottningen, ofvan sid. 125—128 med noter. En utförlig inlaga af J. B. till drottningen af 6 Nov. 1648, hvari han punkt för punkt bemöter Grissbachs beskyllningar, föreligger i original bland Bergskollegii skrifvelser till K. M:t, Riksarkivet.

22. **Falun den 11 Mars 1648.**

Underhandlar med allmogen i landshöfdingedömet om skjutsfärdernas och gästningens aflysande mot en kontribution och utbeder sig, att rikskansleren måtte inhämta K. M:ts vilja därom. Anhåller, att flera befattningar på Kopparbergs läns stat, som strukits i räknekammaren, måtte åter uppföras. Har stiftat ett vedkompani, för hvilket K. M:ts privilegium skall sökas. Hoppas att grufvan detta år skall gifva 1,000 skeppund mer än föregående.

Högvälborne Herre och Grefve, Her Rijkzcantzler, högtähradhe gunstige patron. Eders Excell. beder jagh undertienstligen, att E. E. icke ville medh otåligheet uptaga eller ledes vidh mine månge schrifvelsser, dhermedh jagh E. E. uthi sine högvichtige affaires så åffta interpellerer, ty jagh icke allenast uthi privat och tvifvelachtige ärenden nödgas fly till E. E. högvijse rådh, uthan och in administratione publica förefalla åffta många besvär, som villia vara afhulpne, men eendels ähre aff den vichtigheet, att jagh intet väl kan mig der uth redha, medh mindre jag förat hafver sökt E. E. gunstige betenckiandhe. Ibland annat måste jagh dageligen ehrfahra dhet stoora besvär, som allmogen trycker medh dhe månge frije skiutzfärder och giestningar; särdeles på dhe tidher om åhret, när bergzmannen schall försöria sitt bruuk medh vedh och kohl, då varder bonden, som tillförslen göra schall, tvungen att öfvergifva sine sysslor, öfvergifva lass och schrindor och gifva sigh med sin hest i skiutzfärd, derigienom bergzbruket mycket blifver hemmat och så väl H. K. M:tz och Cronones interesse som bondens och bergzmannens gangn och välfärdh förhindrat. Nu giör man fuller sin flijt, att inge frije pass gella schole meer än som dhe, som uthaff H. K. M:t sielff underschrefne ähre, men effter deriempte och månge Räckningecammarens pass uthgifves, medan dhe angå Cronones intrader, kan man icke heller dem disputera, ehuruväl dhe godhe herrer i Cammaren i den stadhen dhe uthsenda een eller fleere eenspennare till att uthfordra peninger herifrån, dher doch inge eller slätt liten ähr tillgå, anseendes, att heele landet ähr förarrenderat, terminerne efter contracten icke ähre kombne, mycket mindre förfaldne, derföre deres uthschickadhe lenge understundom måste liggia landet till besvär och mäst med oförrättadhe ährender gå tilbaka igien, så kundhe sådane ährender med ordinari posten lettare för-

rättas och peningerne per vexel lefvereras till sin behörlige ohrt. Detta besväret hafver jag varit bekymbrat om således att affschaffa, att landet måtte blifva lijsat och Cronones nödige ährender icke deste mindre nå sin richtigheet, och förty på landztingen föreslagit allmogen, om dem icke synes rådeligit att vedertaga dhe medel, som på någre rijksdagar ähre proponerade, att man af huart gierdhe-mantal afladhe een penning till H. K. M:tt och Cronan och deremott vorde frij för all frij giestningh och skiutzfärdh, undantagandes sådana casus, som uthi besluted införes; hvilket fuller i förstånne hafver giort dem tvehugse, i dhet dhe befaradhe, att sedan peningerne vorde ehrlagde, schulle lijkväl skiutzningen hengia dem öfver hufvudet, doch omsijder tagit saken i betenckiandhe. Men nu, sedan jagh ähr heemkommen ifrån Finland*), och denne ostadige vinteren på den ene och skiutzfärden på den andre sijdan dem hafver hindrat uthi dheres hanttering, så hafve åhtschillige aff Kopparbergz och Nääsgårdz lähn varit hoos mig och derpå yrkiat, att dhe emot een billig contribution måtte blifva afhulpne ifrån skiutzfärdhen, men huru mycket dhe uthgifva schole, derom ähr man icke ännu vorden eense. Lijkväl efter här åfvan Långeheeden ähre fleere mantal på hemmanen än som der uthe på landet, håller jag så före, om dhe här oppe uthladhe een rijkzdaler af huart hushåldh, dhet jag menar dem väl schola villia ingå, så ähr förmodeligit, att ett hemman här uppe schulle meera draga efter sin proportion än som om dhe dher uthe (som mäst hemmanet består af ett heelt gierdemantal) gofve af hvart mantal två eller tree rijkzdaler. Men här ähr scrupulus, om een landzenda toge ved ordningen, om och dhe andre schole villia göra derefter, eller om dhe dhet icke göra ville, om och den landzohrten, som ordningen vedertagit hadhe, schulle lenge kunna blifva dervid handhafd, när dhe andhre villia skiutza effter förrige vijs och sätt. Fuller kunde på detta sättet giestgifverien och andre näringsmedel, deraff landzens cultur består, bringas i sitt esse, hvilket så länge frije pass gälla intet schee kan, bergz- och åkerbruken bättre befordras, och många fåfenge resninger, som åffta onödigt landhet betunga, blifva instelte, och desse peninger så mycket draga, att H. K. M:tz nödige ärender och försslor nödtårffteligen och väl blifva förrettadhe. Men efter jagh icke veet, huru detta schulle blifva uttydt, hafver jagh dermed instelt, till dhes jag kunde ehrfahra, huadh E. E. mening och högvijse betenckiande häröfver vara kan.

*) Jfr ofvan N:o 20, sid. 303.

Beder för den schuld ödmiukeligen, der E. E. så behagar, att E. E. vid gifven occasion ville H. K. M:tt min allernådigeste Drotnings nådige meningh och villia herom förnimma och mig gunsteligen förstendiga, huruledes jag migh heruthinnan schall förhålla.

Dherhoos, medan jagh förnimmer, at E. E. med fleere godhe herrer nu schall vara occuperade medh generalstatens förfärdigande och mig uthi förflutne 1647 åhrs stat öfver detta lähnet ähre een hoop officianter och betiente uthelåtne, efter som här innelagde dessignation*) förmäler, som lijkväl alt ifrån 1641 continuerligen hafver varit bestått, hvilket ländher bådhe justitiæväsendhet och landtregeringen till meen och hinder, serdeles på dhenne ohrten, dher Cronones hufvudvärck ähre och flere betiente behöfves än som i andre landzendar, bådhe till att hafva upsicht på kåpparhandteringen, att icke tiufverij och undersleff åter igen måtte inrijta, som tillförrenne scheedt ähr, och med fast större besvär och kåstnadt, som nu scheer, aflupit, såsom och att hålla Dalecarlen, som intet altidh med gode ord låter sigh regera, uthi sichtet; hvarföre och medan jag ingen ny stat, ej heller någon förökning begärer, uthan allenast att den stat må blifva conserverat, som migh då gitven vahr. när jag mindre landzhöfdingedöme hadhe, altså beder E. E. jagh undertienstligen, att E. E. täcktes saken så disponera, att bemelte persohner och poster mätte så nu som i dhe förrige åhren blifva beståndandhe, helst efter H. K. M:tt med sitt nådige breff till Räckningecammaren åhr 1647 hafver nådigest befahlat, att så schee schulle, eftersom sielfve brefvet, i Räckningecammaren inlagt, schall uthvijsa, hvaraff mig och till bättre rättelsse och försäckring ett vidimus ähr meddeelt**). Heremot blifver heele Sätter lähns stat, som landzhöfdingen välb. Peter Kruse för mig hade, heelt och hållin Cronan förbehållin och bespard.

Elliest techtes E. E. gunsteligen förnimma, att jågh, till att i tidh förekomma dhet feel, som grufvan och bergzbruket synnes villia tillstunda af mangel och fehl på kåhl och ved (sedan alle skogar här omkring fast begynna blifva åthgångne, så at Österdalekarlen, som härtill hafver varit vahn att giöra sine uthlagor af detta lähnets skoogar och allmenningar, nu snarast sagt ingen

*) Ej anträffad.

**) Det kungl. brefvet till kammaren finnes under dat. 20 Aug. 1647 i Riksregistraturet.

skoog meer här hafver att tillgåå, och något fierran ifrån att hempta och framköra stå dhe intet att öfvertaala) hafver funnit högnödigt att upretta ett vedhecompagnie, som schall afhandla aff Vesterdalekarlarne, dher ännu skogen finnes i good myckenheet, timber och stockar, dem igienom elfven nederåt Tuna och altså igienom Runnen hijt till Fahlun med flotar förschaffa och sedan uthi stafrum här åt bergzmannen, som behöfver, försellia, bådhe efter mått och lengd, som bergzordningerne uthvijsa, och för sådant köp, att bergzmannen schall blifva lijsat och Österdalekarlen, som alt intill denne dag aldrig hafver kunnat dertill bringas att lefverera grufvevedhen huart trädh 5 quarter långt, uthan väl helfften stäckre, måtte med maner dragas till att rätta sigh efter Konungl. ordninger, såsom och få tillfälle på samma sätt jempte be:te Compagnie att skaffa sigh ved till sine uthlagor ifrån dhe ohrter, som veden ähr till fångz, effter som dem schall stå fritt, jempte detta Compagnie, att fly sigh stockar och timber igienom elfven.

Till detta Compagnie hafver jagh allredo disponerat folck, som dertill vele förschiuta een anseenlig post peninger, derom E. E. jagh vijdare ärnar avisera och H. K. M:tz nådige privilegium deröfver underdånigst sollicitera. Men medan jagh finner rådhsampt först att disponera Vesterdalekarlarne till ett billigt köp på stockar och materialier, ty ärnar jag i dhesse dagar reesa op till Vesterdalerne, tillijka med bergmestaren Hans Pfiliph, och med allmogen herom handla, derefter sedan Compagniets interessenter kunne vetta sine saker rätta och ordning öfver vedeköpet med Bergzlagen författa. Och så snart detta ähr bestelt, derigenom jag håppas att facilitera bergzbruket med kohl och vedz tillförsel och komma sielfve vedemåttet, som altid hafver varit intenderat men alt hertill aldrig effectuerat, i sitt rätte schick, så schall E. E. jagh om ett och annat omstendeligen ödmiukeligest berätta*).

Hvad grufvan vedkommer, gifver hon, dhes Gudi schee låff, good apparence till malm, och efter som bruket och vågedagarne sigh stella, ehuruväl på Gudz välsignelsse intet förslag eller facit ähr till göra, håppes jag lijkväl, näst Gudz tilhielp, att i detta åhret till 1000 skeppund och meere tillvärkas schall, än som i

*) Kungl. konfirmation af 20 Nov. 1649 på kontrakt med vedkompaniet, afslutadt af J. B. den 16 Mars 1648, föreligger i original med bifogad kopia af kontraktet bland Bergslagshandlingar, Stora Kopparberget, 6, Riksarkivet.

desse förledne åhren schiedt åhr. Dette åhr dhet E. E. jag nu i hastigheet icke hafver kunnat obemält låta, undertienstligen bediandes *etc.*

E. Excel:z
ödmiuk och undertienstvillig altijdh
Johann Berndes mp.

Datum Fahlun den 11 Martii 1648.

---

23. (*Egenhändigt.*) **Stockholm den 19 December 1649.**

Har efter afslutningen af Bergsamtets session på drottningens befallning stannat i Stockholm för att utföra åtskilliga värf. Sänder några af Bergsamtet tryckta bergsordningar och en kopia af dess stat. Stora Kopparbergs grufva har för året gifvit bättre malm än på de senaste 50 åren skett; intill 15 Dec. 12,900 skeppund invägda. Öfverläggningar om myntväsendet.

Högvelborne Grefue, H:r Rikzcantzeler, höchtärade gode gönnare. E. Excell:z nest min ödmiuke helssning och tiensts tilbiudande kan jagh hermed icke underlåta, at sedan velborne H. Gouuerneuren och the andre mine medcolleger äre herifron förreeste, hafuer jagh effter Konungl. M:tz vår allernådigste Drottningz befalning något måst effterblifua, deelss at förretta deht, som af våhr session åhr vordet tilbakar, deelss och för münted skull; och effter sosom vij hafua funnit nödigt, så bergzlagerne till rettelsse som och androm till vettschap, som deht åstunda, låta trückia och tillhopa binda våra saker och bergzordningar, altso sender E. Excell:tz jagh herhooss någre exemplar theraf*) sosom och een copia af våhr underschrifne stat, på fall åm E. Excel:z thet skulle behaga.

Elicst hvad tillståndet i bergzlagerna vedkommer, förnimmer jagh, Gudi skee låf, thet vara allt gåt; serdeles hafuer man ordsaak at tacka Guhd för den merkelige velsignelsse, som Guhd förläner uthi Stora Kopparbergz grufua, så at maken oppå malmenss goodheet öfuer 50 åhrs tijd tilbaker icke varit hafuer, sosom

---

*) Ett stort antal ordningar, artiklar och privilegier rörande bergsbruken äro tryckta under dat. 7 Juli, 21 Okt., 20 Nov. 1649.

derifron af åhtskillige auiserat ähr, effter som till den 15 decemb. alreda vahr invägit öfuer 12900 sch𝔗 coppar, de tilguttne stücken endå orecknat, så at man emoht endan af detta åhr, (nest Gudz bistånd) haar at förmoda en 14000 sch𝔗 blifua tilverkade. Jagh ähr för münted skull väl uppehollen, men så ähr deruti ingen resolution fallen, utan jagh förhoppas, at H. M. skall detta alt låta anstå til E. Excel:z och flere af Rådets sammankomst, som in Januario nestkommande ähre förschrefne. Öfuer detta ärendet haar H. M. väl haft Cammar-Collegiumet so och Spiring med Louis de Geer och migh, men effter Louis sökte copparen och derutur ville först korta sin förstreckning, deht Cammaren för denne tijd icke tåla kunde, blef saken hengiande, och ähr man nu med andre förslaag i verket, huru både copparen måtte debiteres och derföre Spanst sölf inkomma, och soledes sölvermünt och helst Svenske species uti någon quantitet tilmüntas. Jagh förhåppas åm detta och annat mera få legenhet uhtförligarre at göra E. Excel:z relation. Och vill hermed E. Excel:z med hela dess grefueliga huuss *etc.*

E. Excel:z
ödmiuke och undertienst-
villige tienare
Johann Berndes mp.

Stokh. den 19 Decemb. anno 1649.

Rikskanslerens påskrift: Præsent. på Tijdöön den 24 Decembris anno 1649.

GUSTAF LEIJONHUFVUDS

BREF

TILL

RIKSKANSLEREN

AXEL OXENSTIERNA

1639—1646

1. (*Egenhändigt.*) **Örebro den 27 Juli 1639.**

Redogör för hvad som uträttats sedan regeringens afresa från Örebro: faktorismedernas inflyttning till staden, förhör med tumultanter i Värmland och Vadsbo, förberedelser till Järla stads anläggning, kanalarbete vid Axeberg, stadstullens genomförande. Föreslår åtgärder mot skogsskröfling i Finnmarken (i Bergslagen). Ber om tillstånd att få besöka sin mor.

Höghvällborne Herre, H. Rijkzcantzler *etc.* Påminner jag mig min skyldighet, huarföre i kortheet tienstligen later Hanss Exel. förnimma, huru såsom åtskillige värff och ärender ähre förrättade, sedhan Hanss Ex. sampt den Kongl. Regeringen ifrån Örebroo aff-reeste och lyckeligen dedan färdades*). Beder ödmiukeligen, min dristigheet varder i besta måten förstådt och optagen.

1. Effter den Kongl. Regeringens högtärade nådige befaldningzbreef**) hafver jag med stoort besuäär kommet en stoor deel af smederne under factoriet att taga sig tomter i Örebroo på den utstukne platzen, huilka strax effter andetijden flyttia derin, och ähre dessa smeder besla[g]s[meder], men pijpesmederna villia ingalunda flyttia in, sägandes sig heller villia blifua bönder, och om de det eij nå, knecktar. Förfrågas derföre tienstligen, om man icke pro forma må taga några till knecktar och lata officerarna dem commendera till Axeb[ergs] graf, der den lusten dem snart förgången varder, och de utan tuifuel sedan gärna i staden inflyttia.

2. De smeder, som inflyttia, förfråga sig ödmiukeligen, om de icke måge arbeta för denn räntan af gårdarna faller, som de tilförene innehaft hafua, eller huru derom ähr***).

---

*) Regeringen, som under år 1639 gjorde en rundresa genom mellersta och södra Sverige, var samlad i Örebro 18 Febr.—21 Mars. Jfr ofvan sid. 266, not.

**) Af 15 Mars 1639. Riksregistraturet.

***) Regeringens svar om smedernas inflyttning, dat. 31 Juli, i Riksregistraturet.

3. Förfrågas tienstligen, alldenstundh några stora croonehemman såsom och skattehemman finnas, huilka ingen hielp hafve, allenast mestaren sielf derpå boor, om de måge för sina gårdar bruka smide eller quitera smidet och bruka bonde-arbete.

4. Peder Jonsons i Kiörtinge saak och beskyldning för dett tumult i Vasboo och Vermelandh*) hafver jag effter den Kongl. Regeringens befalldningzbreef optagit och ähr befruchtandes, att han intet kan leeda sig med någon rätt derifrån, ty alla dem honom väria skulle måste intet komma dertill, effter dem var saken okunnigt, om han i första begyn[nelsen] hafver varit orsak dertill, men han bekenner sielf, att han hafver varit medh, doch af androm dertil tuingat, huilket intc kan beuisas; orsaken han hafver huarken fått hugh eller slagh, och hans broder Olof i Gijsta hafver utan de andras mishag tagit honom offentlig ifrån hopen. Men han beropar sig ännu på 2 vittna, såsom och begerade veeta, huilken hans anklagare var, ehuruväl jag lätt fogden honom anklaga, derföre jag tijden på hans sak till rätta på några dagar prolongera måste och ödmiukeligen begära den ransakning i Mariehollm skedde såsom och veeta, om lagläsaren må fälla domb i saken, och om dommen skall executerat blifua, förän H. K. M. derom varder auiserat**).

5. Platzen eller den orten, såsom staden vidh Järlehyttan skall blifua bygd oppå, den hafuer jag effter befaldning***) latit jämbn göra.

6. Grafuen uthi Axeberg s[ocken] ähr uppåbegynnt, och arbeeta soldaterne derpå medh flijt, allenest der ähr en elak grundh, men jagh hafver gifuet dem märke på bredden, att de skole henne giöra 15 allna breedh, på thett att om hon vill igänfalla, thå faller hon icke så myckett, att icke till dett ringesta blifver behollet 10 allnar bredd. Jorden föres och långt ifrån grafuen sin koos†).

7. Effter såsom jagh förnam senest af Hans Exelentz, att tullen och accisen icke vore så handthafda, som thett sigh borde, derföre jagh och v:tt Peeter Flygge mig till hielp hafua kunnde, huarföre

*) Jfr rådsprotokollen för 2 Okt., 19 Nov. 1638, 22 och 26 Febr, 7—11 Mars 1639. *Svenska riksrådets protokoll*, VII, sid. 320, 358, 466, 469, 478, 479—485.

**) Regeringens resolution om Peder Jönsson, dat. 11 Okt. 1639, i Riksregistraturet.

***) Af 19 Mars 1639. Riksregistraturet.

†) Jfr Carl Bondes bref af 18 Mars 1640, ofvan sid. 96.

jagh och honom hafver citerat hit til Örebro, huilken och denn 17 comparerat hafver, och jag tillijka medh honom hafver latit ihopkalla borgerskapet och denn handell på efterfölliande sätt företagit.

Först hafver jagh latit i Peeter Flygges närvara söka i protocollet och der funnit migh hafua effter min instructions inhold tilsatt anno 1635, 1636, 1637, 1638 allahanda ämbeten, dem och tilsagt, att ingen uthi den andra[s] näringzmedell skulle fördrista sig at inträda, medh annat mycket mehra deraf dependerar. Doch likväl hafver executionen funnits vara tilbaka af magistraten, eendeeles för jag icke hafver varit alltidh hemma hos dem utan måste och see på landzsakerne, endeeles kanskee för deras egennytta skull, såväl som effter deras mening af oförståndh skull.

8. Stakeeten kring staden hafver ofta varit dem förehollet att opsättia, men de hafua suarat sig ey vara sådant för oförmögenheet skull mechtiga. Doch hafver jag nu till öfverflödh gått med Peeter Flygge och heela Rådet runt om staden och på thett bästa sättet möieligit hafver varet för denne gången att giöra diuiderat och bytt dem b[orgerskapet] emmellan, huilke nu till Larssmesseafton skola färdige vara, som dett sigh böör, och sedan medh portar och bommar så försörgda, som dett sig böör vara. Om inspectionen öfver tullen och accisen varder Peeter nog bestellandes.

9. Befallningz-zedlar ähre och af mig till huar läänsman utgågne att förkunne på predikestolen, ingen vara effterlatit att köpslaga någon boskap eller annat utanom staketet eller tullporten på landzuegen, som de tillförne hafua af ett missbruk varit vana, utan alla måste handla inuthi staden för åtskilliga orsaker skull.

10. Emedan såsom ett stort misbruk skeer esomofftast medh Finnerne i Finnemarken medh skog-fellande emoot mandat[ernes] innehold och förbud, förfrågas tienstligen, om man icke må pålägga nämden i Linne sampt laglässaren dit til Nya Kåpperberget förreesa och der årligen ett serdeles tingh holla, effter man dem aldrig får till rätta forum competendi, ehuru strengeligen man dem och citerar, och om icke, när dommen går dem under ögonen, man må något skarpare medh dem procedera än till penningeböter aleena, ty peninger achta de föga. Hanss Ex. tecktes medela mig sitt godha rådh i saken, sedan skall min flijt intet feela.

11. Sölfverbruket anlangande bekenner borgmästaren Steen And[ersson], att dett synes mächta lyckeligen vele fortgång hafua.

12. Sist emedan såsom jagh hafver bekommit skrifuelse ifrån Vestergötland, att min kära moder skall vara illa till pass, jag och icke nu på 3 åhr hafver henne besöcht och min sonlige tienst beuisat, som jag elliest erkenner mig skyldig vara, derföre begerer ödmiukeligen, mig måtte effterlåtet blifua på en månadz tidh der i landzorten förtöfua. Jagh skall i min frånvaro befala fogdten om alla saker att bestella, att ingen åsaknat näst Gudz hielp vara skall. Och ähr så thetta jag för denna gång Hanss Exelentz i ödmiuk tienstuilighet vill hafua tillkenna gifuit, tienstligen begärandes, jag i hans goda affection altid må funnen vara. Önskar Hanss Exel. *etc.* Aff Örebro den 27 Julii anno 1639.

H. Ex. a. t. ö. t. r. o. b.
Gustaff Lejonnhufvud
egenn hanndh.

---

2. (*Egenhändigt.*) **Ängsö den 23 Augusti 1640.**

Om anordningen till kanslistaten från G. L:s län, faktorismedernas inflyttning och upprättande af värdshus vid vägarna inom länet.

Höghvällborne Herre, Her Axell Oxenstierna *etc.* Hanss Exel. gunstige schrifuelse ähr migh den 22 Augusti uppå Engziöö gårdh väll inhändigat och deraf i all tienstuilligheet förnummit Hanss Exel. gunstige villie, i dett att Hanss Ex. förmeler, att 4000 daler gott mynnt skall vara till cantzelij-staten annordnat, huilket och så i saning ähr, och att Hans Exel. skall mig för detta hafua derom tilskrifvitt, thett jag icke neeka kan, på huilken H. Ex. gunstige skrifuelse mit ringe, ödmiuke suar och enfaldiga underrättelse var skrifteligen H. Ex. tillkennagifuit*), hurulundha man för allmogens oförmögenheet skull icke så hastigt kunne flere pänninger opbringa, synnerligen derföre att bondhen måste utläggia peninger för den boskap dödh var blefven, sedhan skrifningen skedt var, om huilket heela Närikie medh en stor deel af bergslagerne den Kongl. Regeringen hafua i underdånigheet velat besökia, doch likuel förmedelst godh information [om] detta vårt

*) Detta G. L:s bref är ej anträffadt. Rikskanslerens första bref, af 15 Juni, finnes i Riksregistraturet.

fäderneslandz trubele stat, condition och villkor sigh mehra än mycket bequämat hafua, sådhant effter ytterste förmögenheet i all underdånigheet utgiöra, af huilken summa, som hafver kunnat opbringas, ähr per quota en post till cantzlie-staten, en post till cammar-staten, en post till factorierne lefrerade vordhne, effter såsom bokhollarens spesial rächningh, till Cammaren skickat, icke annorlundha mig än vetterligit ähr, skall utuijsa; och huadh såsom än restera kan, förmodar jag medh dett alldraförsta skola clarerade blifua. Gudh ähr mitt vittne, jagh drifver på effter yttersta förmögenheeten, men der Hanss Exel. täckes ställa troo till min tiänstuilliga berättellse, så ähr sannerlig för Gudh allmogen fattigere än jag kan skrijfua, endoch att jag dem dett icke märcka later, men deras villie och åhugan sina utlager att giöra moste jag bekenna ähr mächta godh.

Elliest, Högvälborne Herre, hafver jag i detta åhr mehra förtreet slitit med de ostadige smeder, än någon troo kan, dett huar man skall vettna medh migh, och hafuer likvel icke kunnat så hastigt dem komma till att opsättia sina värckestäder, som jag gärna ville*). Derföre jag hafver befalt af dett timmer, almogen i vintras inkört hafua, lata runt omkringh torget, der den nya afstukne platzen ähr, värkesteder opsättie och tilsagt lantmätaren, han skulle vara derhos, så länge att husen blefue väl och ordenteligen opsatte; dem och af de peningar, som till derass gårdeköpande af öfverskåtz tiende-jernet lefreres skulle, latit igönom bokhollaren en summa lefrera; der den Kongl. Regeringen af dem hereffter varder besuärat, den med sådant onödigt besuer framkomme, om jag måtte råda, skulle sannerligen blifua knecht, ty dem skeer, så sant som Gudh lefver, all godh assistens, der elliest sanningen blifver för Edher Ex. framdragenn.

Uthi ödmiukheet skulle jag anholla hoss den Kongl. Regeringen om något mehra till krögerietz fortsättiande. För de 150 tönnor spannmåll, som af tienden blef 1639 dertill deputerat, ähr rechning giordh; nu menar jag i höst att få Fellensbroo och Glansshamar-krogen färdig, der elliest Cronan något vill uppå kosta; almogen af godh villie hafua mest allt dett, som i Fellensbroo krog kommet ähr, utan något besuär godhuilligen framkomma latit, att Cronan än intet mycket hafver deropå spenderat. Nu kan jag inte mehra dem derom bemöda. I våår, vill Gudh, skall Vijby

---

*) Nya order af regeringen i denna sak den 8 och 20 Juni, 6 Juli, 4 Aug. 1640. Riksregistraturet.

krogh ferdigh blifua, och en vidh Örebroo, strax utför staden. Effter att heman skola vara till krogarna förmedelst höö skull, så ligger 2 små halfua heman strax i vegen utmed Glanshamars-krogen; om samma heman må med öfverhetens villie handlas till krogen, begeres ödmiukeligen att veta, effter de inte derifrån mistas kunne. Krögerij skall näst Gudz hielp i mitt lään sin fortgång vinna, men huar personerna finnes kunne, som capabel ähre dem att förestå, dereffter måtte med flijt sökias; doch skall jag min högsta flijt dertill användha*). Och ville nu *etc.* Datum Ångsiöö den 23 Agusti 1640.

H. Ex. Ö. T. A.
Gustaff Lejonnhufvudh
egenn hanndh.

---

3. Örebro, December 1640.

Med anledning af en skrifvelse från Jakob Litman, som utan bemyndigande gjort framställningar till regeringen å G. L:s vägnar, redogör denne för sina åtgärder till smedernas inflyttning.

Höghvälborne Herre, Her Axell Oxenstierna, Sverigies Rijckes rege:de högtähradee R. Cantzleer, gunstige promotor. Hanns Exellens och dee H:s Ex:s tillhörigee skall *etc.* Fougandes H:s Ex: tiennstligenn att förnimma, migh vara innhendigedt v:tt Jacob Littmanns skriffuellsee**), aff hvillket jagh migh icke lite förundhra

*) Regeringens svar till G. L., af 25 Sept. 1640, i Riksregistraturet.

**) Den föreligger i en afskrift, bifogad G. L:s bref, och är af följande lydelse:

Edlee och velborne Herre, Her Gustaff Leijonhufuedh, Landzhöfdingee öfuer Nerijckie och Bergslagernee, min gunstigee Herre och befordrare. Jagh kan icke låta E. H:tt oförmält vara, at jagh det brefuet, som var H. Maij:t tilskrifvit, licka medh afritningen oppå smidiestaden öfuerantuardade secreteraren Nilss Nilsson, och bekom jagh deroppå et sådant suar och resolution af den K. Regeringen, at anbelangande den vedergelningh och recompensation, som smederna begera aff derres gårder på landet, så hafuer Rickzcantzleren sagdt, at emedan thet är skattegårder och ingen derhoss dem them affhentt, utan the mågee them arfueligen beholla och kunna settia sina barn deroppå eller elliest dem unfå till lego, ty för den skull hafua dee intet at föruenta någen vedergälningh. Om den tomptefördelningen emelen smederna

kann, huru hann åhr kommenn till att bestella om någre mhine saaker hoos denn Kongl. Regerinngenn, om hvilket jagh honom eij anmoodet haffuer. Såssom åhr först, att hann skrifver, E. Ex. medh sampt thenn Kongl. Regeringenn skolle vara otollige deröffver, att twåå eller tree smeder haffua bygdt på ehn tomptt, hvilkenn ehn smedh haffua borde, och sålunda tompten i åttskillige partters hender deelt. Till ödhmiukt svar veet jagh migh thet alldrigh schriffuet haffua, mycket mindre någhre smeder det effterlåtet, men så vijda på thet thee dess förre haffua kunnet komma herihnn, värkstedernne opsettia och arbeeta, åhr them effterlåtedt att vara twåå eller tree i ehnn verkestadh till nestkommende våhr, hvars och ehnns tompt och rett till inthet mheen, och så månge dagzverke dee haffua hafft tillhoopa i värkstadenns opsettiandee och smedenn, som tomptenn åhr tilldeelt vården, till gode niuter, nähr dee andre then ifrån träda, så månge dagz-[ver]ken skall thenn smedenn hiellpa dem igen. Sannerligh mann hafuer intedt annedt kunnet giöra, så frampt mann i hast skolle haffua dem under factorijt ihnnbrachtt. Dee haffua slepadt bådc natt och dagh att opsettia theeres värksteder ock kunna inthet mheera hinna, för åhnn vinterenn åhr förbij; ingen flijtt fattes, att jagh icke dem flijtigtått arbetedt tillholler. Sedenn förnimmer jagh och i Littmanns breeff, att jagh skolle haffua hoos den Kongzlige Regerningenn ahnnhollet om vedhergällningh till smederne för deeres skattehemman på bygdenn; thet åhr inthet eller kommedt i min tancka, mycket mindhree begerdt, menn förfrågedt migh i underdånigheet, huarest dee bårgeree och andhre perssoner fleere, som sinn åcker och egendomb till smedhernes tomptter haffue måst cronnenn opdraga, hvaresth them kundhe jordh igen restitueras. Haffuer Littmannn oombedhett giort någen relationn för thee h. välbornne Herrer och E:s Exellant, då åhr thenn fast an-

---

hafuer Rickzcantzeleren så suarat, at thet är intet then K. Regeringens meningh eller villie, at tre eller 4 smeder skolla bliffua en tompt tildelt, utan huar smedh sin särskillt tompt; thetta hafuer jagh till et muntligit suar bekommet, men om her faler något skrifftelіget, vill jagh deroppå medh flit fordra och till E. H:tt försenda. Före middagen hafver Rickzcantzleren intet varitt på slåtet; ner han kommer op effter middagen, vill jagh begera aff secreteraren derom at anhålla. Hermedh E. H:tt *etc.* Aff Stochholm den 7 Decemb. 1640.

E. H:tt
tienstligen
Jacob Litman.

nerlunda, ähn saacken sigh haffuer och bevijserliget vara schall. Begerer på thet undherdånnligestee och ödhmiukeligeste, Hans Exel:s nådigest velle migh hooss sinn perssonn icke allenest uthann ihnnför thenn Kongzlige Regerningen excuseratt haffua. Jagh kan intedt vetta, om någen annen skall haffua skriffuet Littmann till, sådannt dee godee Herrer föreedraga, migh till vahnnähra, lijka som thenn detta verket icke see scholle intedt kunne gåå, fast man ähn thet tilbiuder. Menn aldrigh haffuer jagh någennsinn skriffuet eller bedet Littmann derom, elliesth skolle honom ehn undherrettellssee i saakenn geffvenn varda, att hann dee gode herrer icke medh onödigdt och otijdigt värff skolle besuärat haffua. Och vill nhu i all ödhmiukheet haffua H:s Exel:s *etc.* Datum Örebroo denn*) Decembris anno 1640.

H. Ex.
ödmiuk och tienstuillig
så lenge jag lefver
Göstaff Lejonnhufvud
egenn hanndh.

---

4. **Ådö den 22 Juni 1641.**

Har på några veckor rest till Ådö men uppdragit åt Carl Bonde att under tiden vaka öfver ordningen i länet. Oenighet mellan nyutnämnde borgmästaren i Örebro Jakob Litman och stadens råd.

Höghvälborne Herre, Her Axell Oxenstiernna, Sueriges Rijkes högtährade Rååddh och Cantzleer *etc.* Näst min ödmiukee och tiänstflijtigee salu[ta]tion *etc.* fogar i ödmiukheet Hanss Ex. ödmiukeligen att förnimma, migh uppå H. K. M:tz sampt denn Kongl. Regeringens nådhige behagh uppå tree eller fyra veckers tijdh till giörranndess hafua reest hijt till Åddöö, mina saker nogorlunda till rätta bringa, och lijkväll emedlertijdh min suåger her Carll Bondee tillschrifuit, att hann i min frånvaro om Crononnes saaker beställa villee, att icke min tiänst förmedelst min frånvaro schullee försummat blifua; imedlertijdh förnimmer jagh lijkväll någonn oschickeligheet uppåå Örebro råådstufuo hafua sigh inrijtat, i thet

*) Datum ej ifylldt.

att enn oenigheet ähr upkommen emmilan borgemästaren Jacob Lijtman och råådet, såsom ähr att förnimma af medhfölliasndee hanss schrifuelssee*). Hade och väll denne saakenn kunnat vara bracht effterhanden till rätta, der elliest medh descretion utan tuifuell hafuer med dem aftallt varit, så emädan såsom jagh fast oger[n]a sådant förnommet hafuer och biligt bägge parte[r]na plichta bordee, hafuer jagh eij konnat unnderlåta Hans Exc. om hans gunstige betä[n]kanndee i saakenn anmoda. Imedlertijdh hafuer jagh bedet her Carll Bonndee samma process lagligen att utföra. Der han nu sådant giöranndes varder, kann jagh intet fulkommeligen veeta; doch imedlertijdh förventer jagh Eders Ex. gunstige resolution och önscher H. Ex. *etc.* Datum Ådöön den 22 Junii anno 1641.

H. Ex.
a. t. ö. t. r.
Gustaff Lejonnhufvud
egenn hanndh.

---

5. (*Egenhändigt.*) **Kumla den 8 September 1643.**

Röfvare hafva sammanrotat sig i G. L:s län. Förfrågan, hvilka åtgärder som skola vidtagas mot dem.

Höghvälborne Herre, Her Axell Oxenst. *etc.* Eders Exel. nest velfärdz trogne lyckönskan *etc.* fogar jag tienstligen att förnimma, migh denn Kongl. Regeringen af dato 5 Septemb. i underdånighet hafua förstendiget, huru såsom en hoop medh röfuare hafua sigh samman roteradt i heela mitt landzhöfdingedömme, en deel aff förrymda soldater, till huilke allahanda partij sigh slagit hafua, och så grofft deres lättferdigheet öfua, att de aldrig vore värde att leefua, der man dem beträda kunde. Först beklagar sig gemene man, att tiufuerij aldeles öfverhanden tager, sedan våld af dem begåås, att några gifua sigh tillhopa, holla dörarna till för bonden i gården, medan de andra stiela och röfua allt det de villia i bondens gård, och dett som mehra ähr, offäntligen både slå folk och röfua dem liusa dagen på almänna vägerne och elliest i husen

*) J. L:s skrifvelse ej anträffad. Han var nyss utnämnd till borgmästare; jfr regeringens bref till G. L. den 15 April 1641, Riksregistraturet.

och marken, huarest man råkar komma emoot dem. Och hafua dee delt sigh kring hela länet, sombliga hopar 4 uthi, sombliga 8, 12, 14, 16 ja väl 20, att man med stor lifsfara i länet reesa moste, ehoo den och vara må, som reeser her igönom och råkar komma dem så näär. Nu ehuru väl jag med högsta flijt hafver beflitat migh om igiönom prophoserna så väl som med almogens tilhielp dem fast bekomma, kan dett likväl intet skee, af orsak en stor deel af dem hafua sig i quinfolkzkläder klädt, de der gå och speija och de andra sina stallbröder kunnigt giöra allt huad som passerar. Prosten i Kumbla, mester Pär Bellander, berättar många grofua pusser af dem öfuas, ibland annat att en fogde-kar skall hafua talt med dem på vägen och frågat dem, huarföre de så otilbörligen handlade, och huru lenge de så gå villa, om de icke räddes för Gudh och öfverheeten; dertil de suara sig villia så här låta, till vinteren körde dem hädan, sedhan sigh till Konungen i Danmark begifua. Sådan otilbörligheet kan jag icke förtige för E. Ex. med tienstlig begeran om ett gått rååd, huru man sig i saken bäst förholla skall, att landet för sådan ohyra må blifvaränsat. Skeer icke snart medel, ähr intet tuifuel om vij hafua dem på halsen. Noch hafver jag almogen föruarat och dem förmant giöra sin flijt dem fast taga, men jag tuiflar de dett giöra, förra än skadan är för stoor. Doch klagar almogen gräseligen öfver dem altid. Nu jag förväntar Hans Ex. gunstige resolution, huru man sig i saken skicka skall, att jag må vara omistänckt och rättvisan sin fortgång vinna. Och till ett ödmiukt beslut *etc.* Datum Kumbla denn 8 Septembris 1643.

E. Ex.
t. ö. t. a. r.
Gustaff Lejonnh.
egenn hannd*).

*) På brefvet till regeringen i denna sak afgår svar den 9 Sept. Riksregistraturet.

6. **Örebro den 22 Februari 1646.**

Om kronans askbränneri i Örebro län. Det därtill förordnade folket har uteblifvit, den till föreståndaren anslagna gården är förut inköpt af en bonde under skatterätt. Svårigheter vid faktorismedernas inflyttning; använda tvångsmedel. Förslag, att endast de bästa smederna skola förläggas i staden, de öfriga utplanteras på bondehemman eller tagas till knektar.

Högh- och velborne Grefve, H:r Richzcantzler *etc.* Fogandes E. G. Exell. tiänstligen att förnimma, huru såsom det förevetter medh [askeb]ränneridt uthi mitt landzhöfdingedömme, nämbligen sålunda, att intet vore migh kärare än såsom det sin richtige fortgång hafva kunne. Huad anlangar om pänningar och victualie-perdzedlar, hafuer jag assk[ebränner]en låtet adsistera, att han sigh aldeles där medh benöija låter*), haf[vandes] nu ved denne tiden noch uthi förråd; män beklageliget, honom är tillordnadt det ovisse [försva]relsse fållcket, huilke aldrig kåmma tillstädes, uthan jagh . . . sagt . . . att effter dem medh phrophossarna resa låta; och ändoch . . . . när någon varder åhrtappat, blifuer densamma ändå inte ved sin tiänst uthan löper därifrån, så att man befruchtar, att detta värcket förmedelst mangell af fållck stutza måste, där icke någre visse såldater därtill blifuer deputerat, huarom jagh nu medh krigssrådet H:r Hindrich Flemmingh på generalmunstringen i Kumbla descurerade och omtalte, huru detta Hennes K. M:t till nytta och nådigt behagh må företaget varda; så ändoch han hafver sig resolverat, att 100 man uthaf öfversten Welam Philiphs regemente skulle oförtöfvat hit kåmma och stadigt ved assekbränneriet förblifva, så är nu icke man åhn en kåmmin. Begärer där-

---

*) Med brefvet följer ett erkännande af följande lydelse:

Ich unterschriebener bekenne mit dieser meiner schrifft, nachdem ich auff Ihr Koenigliche Maijestäett befehl mich nach Oerebro begeben die aschebrennereij ins werck zu stellen, alls habe laudt Cronen order von dem wollgebohrnen undt gestrengen Herren Gustaff Löwenhöwet die 706 d. 16 örre auff die 100 man undt 1 leutnandt an proviandt undt an contant geldt richtig empfangen, aussbenommen die 100 man haben sich nicht eingestellet. Habe also über obe[ngenannten] herren mich nichtes zu beschweren. Urkundt der Wahrheit ich diese schrifft von mir gegeben. Datum Oerebro den 21 Februarii anno 1646.

Casper Werhoff.

före undertiänstligen, E. Exell. täckes låta ett befallningsbref till öfuersten Welam Philiph afgå, att be:te 100 såldater uthan opphål måtte hit kåmma, så är inte at tvifla med mindre än arbetet nogsampt sitt [!] fortgång vinner, och så mycket som man än hafuer kunnat förfahra, så är asskebrännaren för sin pärson flitig noch.

Därhoos, höghvälborne Grefve, föredrages E. E. tiänstligen bemälte asskebrännare hafva uthaf Hennes K. M:t vår allernådigeste drotningh bekåmmit bref på en håfskattegård Damsäter i Axebergh sochen och Örebro herat, huilcken för detta en bonde, där åbor, sigh under skatterettighet ifrån Cronan kiöpt hafuer och därpå den Konungl. Regerningens bref, 1635 daterat, uthi Hennes K. M:ts nampn gifvet, bonden medh hustru och barn för skatt och uthlagor odrefven där låta åboo. Nu hafuer man ännu intet annat kunat göra, all villyfftighet i framtiden hoos Hennes K. M:t och högbe:te den Konungl. Regerningen att undfly, än sigh medh her Carel Bonde förfråga, huillcken sålunda sitt rådh meddelat hafuer, att emedan som bonden icke hafuer sökt af Hennes K. M:t någon confirmation på det Konungl. Regerningens [b]reff, man dhå be:te asskebrännare Hennes K. M:ts sedermera uthgångne bref till godo åthniuta skulle låta till vidare [hög]be:te H. K. M:ts och den Konungl. Regerningens förklaringh. Beder derföre undertiänstligen migh E. G. Nådes gode betänckiande i saken måtte med första blifva meddelt, på det sigh ingen öfuer orätt hafuer att beklaga.

Sist och för det treddie anhåller asskebrännaren, att bärgssmännerna, där han nu arbetar, måge framföra veeden, hans underhafvande fållck hugger, huillcket intet står förmält i contracten, bärgssmannen eij heller gärna på går, man och uthan order icke fördristar sigh sådant påläggia; alltså förväntes och i tiänstvillighet E. Exell. gåttfinnandhe uthi denne saaken. Och vill härmedh *etc.* Aff Örebro d. 22 Feb. 1646.

E. Ex. t. a. t.
villig och redebogen
Gustaff Lejonnh.
egen hand.

Postscriptum och en undertiänstligh förfrågan på några åhrender.

Emedan såsom man icke uthan största harm och förtreet, ehu[ruvä]hl jagh med största alfvar och flit därhän arbetar att hålla

hand uthöfuer Hennes Kongl. Maij:ts och för detta dhen högloft. [?] Konungl. Regerningens väl grundade ordningar, förnimmer lickväl snarast sagt liten bettringh af factoriets fållcket, i det at dhe ingen stadighet uthi inflyttiande i staden och dess inneblifvandhe låte [på]skina; altså vill jagh uthi tiänstvillighet E. Exell. uppenbarat hafva, hurulunda jagh åthskillige tider med dem procederat hafver, såsom dhe siälfve såväl som factoren och annat redeliget fållck migh nogsampt skola kunna gifva vittnes[börd, så att det] för E. Exell. sålunda opptäckt blifver, jagh och förmedelst . . . . entskyllan må hoos Hennes K. Maij:t och dhe godhe herrar icke för försumelsse eller illvillia till detta värcket skuld hafva.

Först hafuer jagh åthskillige resor factoriet tillhopa hafft, dem på bästa sätt, man bäst hafuer kunat göra, alla omständigheter, huarigenom huar och en sin rätte och tillbörlige nähring hafva kunne, demonstrerat, Hennes Konungl. M:ts stränge och nådige befallning i staden at inflyttia dem som tidigast förkunnat.

2. När det eij hafuer hulppit, hafuer man medh öfuerhetens tillstånd dhe motvillige ställt uthi rotar och taget af huar 10:de gård en knecht, huillcket hafuer lickväl intet hulppit, uthan at dhe hafva under tiden stält sig lika som dhe hafva velat vara continue inne i staden, män för än man ett ord hafuer vist aff, hafva dhe varit uthreste.

3. Hafuer man igenom phrophosserna esomofftast låtet taga blåsbälliar, allan redskappen medh huad smide mera dhe funnit hafva å landet giort vara ifrån dem och lefvererat åth factoren Carsten Otter, under tiden satt på ett rum uthi slåttet, där ännu en good deel står till förvaringh till Hennes K. M:ts lyckelige ankombst, att skullen icke måtte finnas hoos migh.

Huru man vidare medh be:te pärsoner eller factorie fortfahra skall, begärer jagh tiänstligen E. Exell. gode inrådandhe. Dätt är väl sant, at dem besvärligen faller sigh medh hustru och barn här i staden försörija och opphålla, hälst emedan som mantalet af mästare och mästersvänner föruthan hustrur och barn stiger temmeligen högt, ahnordningen litet vill förslå, eij heller hafva dhe så mycket för Crononcs gevär, det dhe göra, såsom vedh andra factorier bekåmmes, churuväl inspectoren bekänner deres arbete alti[d] så gåt och än bettre är än som dhe andras. Jagh hafuer och confererat medh inspectoren Melcher Graf, huad hånom om dett[a] ärende tygt hafuer, huillcken migh så svarat hafuer, smederna angeläget vara, effter dess myckenhet är, ved denne ahnordningh sigh oppehålla, därföre förslagh gifvet hafver, på huad sätt honom

tyckes smederna blifva behållna och Cronon prosperera; såsom är, att man af dhe förnämbste pijpsmeder 20 eller högst 30 uthtogo, huillcke continue uthi staden vara skole och huar om vekan till det ringeste berede 8 pijpor, dhe öfrige af pijpesmederne och deres fållck till bönderhemman, Cronon till nytta at bruka, eller och dhe, som till såldater tiäna, till knechter taga. I lika måtto uthaf allahanda slags handtvärckare därunder som för mycket är, om huillcket han siälf E. Exell. ved sin ankombst vet att berätta.

Huad deres byggningar anbelangar, så hiälpper litet därpå eller intet at drifva huarcken med onda eller goda, förmedelst deres store fattigdom, som E. Exell. nogsampt kan betänckia. Det är väl sant, där voro några få pänningar till deres byggningar för några åhr sädan ahnordnadt, huillcke, då dhe ved den tiden inte ville emottaga, stogo länge noch till deres bästa här ved slottet och sent omsider invisningar därmedh betalte, effter man inte altidh in parato dhe räntor, en blef invist på, hade. Hafuer och velat lite förslå, om änskiönt dhe därtill hafva varit användhe, för fållckets myckenhet skull hafuer intet kunnat löpa mer än par daler på huar. Begärer fördenskull tiänstligen, att E. Exell. och G. Nåde migh sitt höghvisa råd och gode betänckiandhe vele häröfuer communicera, effter dy ofvanskref[ne] . . . . intet hafuer kunnat dem beqväma.

---

7. **Örebro den 17 April 1646.**

Upprepar sin anmälan, att det till askbränneriet förordnade folket ej inställt sig, och frågar, hvart den redan tillverkade askan skall föras. En borgmästareplats i Askersund ledig. Ber om tillstånd att få besöka sin sjuka moder.

Höghvelborne Grefve, Grefve Axel Oxenstierna *etc.* Fogandes Eders Excell:s och G. N:de tienstligen förnimma, migh hafva för een tijdh sedhan E:s Excell:tz tienstligen adverterat, huru dett medh askebrenneriet her i landzorten förevether, nembl. att askebrennaren, som hans tå underskrefne bijfogade bref förmälte*), var efter E:s Excell:tz och G. N:de högtäradhe skrifvelsse medh peningar och annat väll försörgdh, allenast att honom vedh den tijdhen dett ovissa försvarelssefolket varit tillordnat, af hvilke han icke mera ähn vidh pass 8 man föruthan sina egne hade bekommit. Sedhan dherhoos åter af munster-commissarierne befalt för-

*) Jfr ofvan sid. 325, not.

svarelssefolket ställa sigh undher Hennes Kongl. May:tz lijfguardie och honom i stället af Wellam Philips regemente etthundradhe man sadhe sigh villia tillordna, af hvilka 100 man icke een person kommen ähr, uthan ähnnu askebrennaren sigh dageligen öfver folck beklagar, och såsom migh ingen sodhan E:s G. N:ds resolution ähr tillhandha kommen, huru vijda man nu i saken procedera skall; ty ähr jagh af E. Excell:tz och G. N:de tienstligen begierandes, migh E. G. N:ds meningh måtte uptäckt blifva, att icke skullen må finnas hoos migh. Han vill hafva alla quartal sitt deputat, antingen han arbetar eller icke, när skullen intet fins hoos honom. Derföre gåår Cronones peningar fåfengdt sin koos. Han hafver vidh pass etthundradhe några tunnor gemeen aska och några tunnor weidaska tillverkat, och den på den orten, att man inthet uthan stor bekostnadt kan uttföra om sommaren, som han berättar; icke hafver jagh heller haft, mycket mindre hafver någon order henne uttföra eller veet, hvarest hon skall lefvereras, doch hafver jagh några tunnor sidst i våår låtit afhempta. Jagh hafver gifvet askebrennaren dett rådet att resa sielf medh profven af askan till Ståckholm och sedhan afhempta viss order, huru vijdare handlas skall.

Elliest gifver jagh E:s Excell:s tienstligen tillkienna, att borgemestaren i Askersundh, Anders Nilsson, ähr nu dödh vorden. Begierer altså tienstligen, E. Excell:tz sigh gunsteligen förklara velle, om en annan godh man i stellet kunne dijt förordnas, efter dher sannerligen een godh förståndigh och drifvande man behöfves, som Cronones bästa jämpte sitt i acht troligen taga kundhe, så frampt värcket icke skall stutza.

Sidst emedhan såsom min ålderstegne och svaga modher ähr illa siuk och svagh på sin gårdh Lagmansholm och åttskillige resor igenom skrifvelsse begierat hafver, jagh henne besökia ville, altså bedher jagh E. G. N:de, han täcktes hos min nådige Dråttningh förmå, att migh nådigst dijt neder till att resa förlofvas måtte, att jagh icke må vara den, som min K. M. K. begieran slätt i vädret slå skall och deröfver förordsaka henne till otoligheet emot migh. Önsker E. Excell:s *etc.* Datum Örebro den 17 Aprilis anno 1646.

E. G. N:de och Excell:tz
a. t. t. redebogen
Gustaff Lejonnhufvudh
egenn hanndh.

HANS FILIP LYBECKERS

BREF

TILL

RIKSKANSLEREN

AXEL OXENSTIERNA

1643—1650

1. (*Egenhändigt.*) **Piteå den 6 Januari 1643.**

Lagläsaren i Västerbotten har öfverlämnat 500 dal. kopparmynt, som insändts till rikskansleren i Stockholm. Vid silfververket i Piteå Lappmark (Nasafjäll) arbetas med 40 knektar i 4 grufvor. Ett järnmalmsstreck funnet i Öfver-Torneå socken.

Höghedell och välboren Herr Rijkzcantzler, nådige herre och högtährade patron. E. Excel. gifuer jagh underdånligen tillkenna, at laglässaren vel:de Jacob Grubbe här uti Vesterbotten hafuer migh lefuererat 500 d:r k. m. och begerat, at jagh dem straxs i Stokholm till E. Excel. huss velle lefuerera låtta*); altså hafuer jagh vti underdånigheet icke kunnat underlåtta E. Excel. ödmiuckeligen kunigt göra, at jagh på bemelte 500 d:r k. m. hafuer een vexsel öfuersendt till Stokholm och Bergämbetes secreterare, vel:te Mårten Månson, bediet, at han desse 500 d:r ville straxs effter E. Excel. nådiga befalningh lefuerera, dit honom order gifs; tuifler inthet, at bemelte Mårten Månson varder dete ju icke uthan försumelse bestella.

Huadh elliest anbelanger sölfuerbrucket i Pijtheå Lapmarken, så står där nu, Gudh schee låf, temligh vel till, och arbeetes medh 40 knechter, uti 4 grufuer, deraf een borgarskappet tillhörar och dee andra Cronnon. Jagh förhoppas nest Gudz tilhielph at få i denne vintren till 1000 tynner temlig godh malm nedder till hyttan ifrån grufuen, huilket tillförende hafuer ovanliget varit. E. Excel. giffues och underdånligen tillkenna, at nu här vidh drefhuset dagligen afdrifues, och skall det sölfver, som af förleden åhrs bruk til förventandes åhr, sist in Februari den sijste påsten afsendes.

Förleden höst haffuer een finne uti Öfuer Torneå sochen et vackert jernmalmstrek opfunit, huilket jagh för 3 heller 4 vijkor beseet hafuer, och befinner, at det till 100 famner långt och 7 heller 8 famner bret åhr. Malmen är rijk till jern: centnaren

---

*) Förmodligen lagmansräntan; rikskansleren var lagman i Norrland.

håller efter proberarens sedel 61 och sompt 68 schåls jern, män man befruchtter, at malmen schall vara mycket röbrecht, så at han elakt stånghjern schall giffua. Ström ähr straxs derhoss, män små skogh, och det allerbesverligaste ähr dedh, at samma malmstrecket ligger når ifrån Torneå stadh op inunder Lapmarken 35 goda mijl; eij heller ähr möguligh, at man kan göra Torneå älfuan, heller Calixs älfuen nauogauel [ɔ: navigabel]. Jagh förventer af dhet Konungzlige Bergämbete herom vidare order. Befaller hermedh E. Excel. underdånligen och ödmiukeligen uti Gudz dens allerhögstes nådige beschydh och mig hringa tiennare uti E. Excel. höga gunst. Dato Pijtheå d. 6 Januari 1643.

E. Excel.
underdånige och ödmiuka
tienare emedan jagh lefuer
Hans Lybeker mp.

Utanskrift: Hennes Konungl. Maytz, så och Sveriges Rijckes troo Man, Rådh och Rijkscantzler, Fulmächtig Legat hoss armeerna i Tysklandh, så och det Evangelische Bundz Director dersammastedes, den höghedle och velborne herre, Her Axill Oxsenstierna, Frijherre till Kijmeta, herre till Fijholm och Tidön, Riddare, minom nådige herre och högtährade patron detta underdånligen.

---

2. **Hudiksvall den 24 Oktober 1645.**

Bruksknektarne vid Piteå silfverbruk, som tagits till skansarna i västra Jämtland, måste återsändas, om icke bruket skall läggas ner. Vid Kopparberget, som L. passerat på genomresa, allt väl.

Högvälborne Herre, H:r Richzcantzler, höggunstige] patron och mechtige befordrare. E. Excell:ie skall jag nest min ödmiuke och underdonige tienst, serdeles effter E. E. befaldning vidh mit afreessande ifrån Stockholm, icke underlåta at påminna om brukzknichtarne vidh Pithå silfuerbruuk, som ähre dädan tagne till Jämptelandz grentzen och skantzarne der sammestädes at besättia, medh ödmiuk och underdånig begiäran, E. E. ville det ährendet hoos Hennes Kongl. Maij:t gunsteligen ihågkomma och dertill förhielpa, at ett breff måtte affgå, at de gamble bruukzknichtar af Pithå, Lulla [ɔ: Luleå] och Scheleffta sochnar, som under bruuket

ligga och dermedh bäst veeta at omgå, så månge af dem beholdne ähre, nu under brucket igän förordnade blifva, ju förr ju heller, på dett man verkett i förige villkohr och fortgångh bringa måtte; ähr och af nöden, så frampt det prouiant, som i förledne åhr dijttkom (då man icke viste at något folck skulle dädan fordras), icke skall förderffvas och Cronan uthan nytta förspilt varda.

Tillståndet vidh Kopparbergit belangande hafver jag uthi mit genomreessande i förige stat och lägenheet funnit allt väll. Detta E. E. jag ödmiuk och underdånigst hafver velat påminna; och E. E. medh des högvälborne familia uthi Gudz milderijke protection *etc.*

E. Excel.
underdånige och ödmiucka
villige tiennare emedan jagh leffuer
Hans Philiph Lybeker mp.

Actum Hudingzval den 24 October 1645.

---

3. Kopparberget den 5 Februari 1648.

Tillståndet vid Koppargrufvan. Det nya Regeringsschaktet. Invägningen under Jan. månad. Godt pris på spannmål. För att underlätta tillförseln af ved böra några forsar i Dalälfven upprensas. Bergslagen samlar medel till de 12 halfva kartover, som den skall skänka drottningen vid hennes kröning. L. kallad att möta landshöfdingen J. Berndes i Norrland för att inspektera Piteå silfverbruk och undersöka malmstrecket i Öfver-Torneå (jfr N:o 1).

Högädle och välbårnne Greffve, H:r Richz-Cantzler, nådige Herre och mächtige patron. E. G. N:de gifver jag i underdånigheet tillkiänna, at, des Gudi schee låf, ähnnu här uthi Kopparbergz grufva mäst på alla rum temmeligen väll tillstår. Vårt diupaste rum i Bondestötten kan vidh pass vara 100 fampnar ungefär djupt, hvilket hafver på 2 åhr varit temmeligen slätt och fördenskuld några gånger blefvit ödeligandes. Lijkeväll hafver jag bergzmännen altijd tillholit, at de hafva måst dermedh continuera, och nu omsider med samma rum så vidt kommit, at för några vekor hafver begyntt synnas god mallm och ähnnu, dess Gudi skee låf, ähr; emädan mallmen i sådane djupheet vill sig synnerligen väll anlåta, derföre hafver jag een särdeles god förhopning om däta

verkett; Gudh vällsigne det vijdare. Regieringz-skachten ähr ähnnu intet igenom, uthan hoppas hvar dag at komma igenom med honom; så snart han färdig blifver, giör han Bergzlagen stoort gagn och nytta. Jag förnimmer af öfuerbergemestaren Hindrich Teet, at han uthi underdånigheet för een kort tijd hafver E. G. N:de tillkienna gifvitt, huru myket koppartillverkningen 1647 stiger, derföre onödigt erachtar nu vijdare derom förmähla, uthan gifver E. G. N:de underdånigen tillkienna, at i näst förledin Januarii månadh ähr invägit 1138 skep:d 1 L& 6 m. råkoppar, och ähnnu föres dagligen vakra poster till vågen. Kommer Regieringzskachten igenom och denna vinteren vill någorlunda stå, at kohll- och grufveedz tillförslen icke blifver förhindrat, så hoppas jag, i däta innevarande åhr een stor Gudz gåfva koppar skall tillverkas. Spannemohlen ähr här nu gåt kiöp, bergzmännerne få 15 t:r uprågat maat [ɔ: mått] för eet skep:d ofrij råkoppar eller 26 r:dr. Summa: Man hafver ohrssak at taka Gudh, här står nu vidh däta stora verket medh alla saker temmeligen väll till, och fruchtar jag intet mehra fehla skall, ähn allenast grufveeden, hvilken man ifrån Dalierne utför älfven medh flottverke förmennar nog kunna bekomma, om någre fårssar i Daleälfven kunde blifva upränsat, at veeden finge obehindrat flyta igenom. Landzhöfdingen h:r Johan Berndes och jag ringa pärsson talte uthi underdånigheet medh H. K. M:t härom i förledne sommar; så lett H. K. M:t sig det nådigst väll behaga och bevilliade 1000 daller silfvermyntt till samma arbete*). Hvarföre beder E. G. N:de jag ödmiukeligen, E. G. N:de ville denne ohrten hoos Hennes Kongl. Maij:t beforderlig vara, at man kundhe på de 1000 d:r få een godh ahnordning, at fårssarne i vår förähn issen afgår ränsas kunne — om sommaren står det intet till at giöra —; blifver be:te fårsar något hielpte, så skall det lendha Cronnan och Bergzlagen till stor nytta och gagn.

Belangande de 12 halfve cartauer, som af Bergzlagen till H. K. M:tz cröning uthi underdånigheet ähro præsenterade, så oanseet man förnimmer, at cröningen till anno 1649 ähr upskuttin, icke deste mindre så förskaffar Bergzlagen sig småningum medell i förrådh, at de uthan Bergzlagens synnerlige besvär dem med forderderligst kunne låta förfärdiga; Gudh låte H. K. M:t sin crönings tijd med lyka och vällsignelsse snart nåå och bevare H. K. M:t ifrån allt ondt, det öndsche vij alle samptligen uthi underdånigheet af hiertat.

---

*) Jfr ofvan sid. 288, not 1.

Landzhöfdingen välb. h:r Johan Berndes hafver mig ifrån Finlandh*) tillskrifvit och befallt, at jag Hans H:t skall sidst in Februario i Norlanden mötta, efter [Hans] H:t vill tillse, om icke Pijthå bruk häreffter kan med något minder Cronnones besvär drifvas, så och erfahra, huru det nya och skiönna järnbruket i Öfver-Tåhrna sochn fortsat blifver. Alltså vill jag effter mit yterste förståndh alla saaker i godh order ställa här vidh grufvan, och sedan innan 3 eller 4 dagar reessa emot Landzhöfdingen. Dätta hafver E. G. N:de jag uthi underdånigheet velat tillkienna gifva. Och befaller härmedh *etc.*

E. Greflige Nådes
underdånige och ödmiuka
tienare emedan jag lefver
Hans Philiph Lybeker mp.

Datum Gambla Kopparbergit den 5 Feb. anno 1648.

---

4. (*Egenhändigt.*) **Kopparberget den 22 Juli 1648.**

Regeringsschaktets genombrytning fullbordad (jfr N:o 3). Invägningen af koppar från 1 Jan. till brefvets datum.

Höghvelborne Grefve, nådighe Herre. E. Grefl. Nåde gifver jagh underdånligen tillkienna, at jag för några timmar frästade och slepte ett kopparstyckie nedder uthi Regeringz schachten om 7 eller 8 schepp:dt tungt, huilket slog et stort holl igenom boten, så at jag Gud schee låf nu een gångh hafver nååt den tijden, at be:te schacht ähr blefuen igenombruten; förän holl kom igenom honom, var han diupbrendt 66 $^{2}/_{3}$ fampnar; hoppas at Bergzlagens stoora omkostnader, som een tijd hertill varit hafua, skolle een god deel herigenom lijssas och med Gudz hielp kopparens tillverckande märkligen förkofras. Eliest står, Gud schee låf, ähnnu här temlig vell till på alla rum i gruffvan. Ifrånn 1 Januarii 1648 till dato ähr tillverkat och igenom vågen gådt 7101 schep:dt 5 L℔ 13 m. koppar. Gud välsingna vidare. Detta

*) Jfr ofvan sid. 303.

hafuer jagh E:s Grefl. Nåde uthi underdånigheet schullat tillkienna giffva. Och befahler hermed E:s Grefligh Nåde *etc.*

E:s G:lighe Nådes
underdånighe och schyldige tiennare
så lengie jagh lefver
Hans Philiph Lybeker mp.

Datum Kopparberget denn 22 Julii anno 1648.

Påskrift: Præsent. Stockholm den 26 Julii anno 1648.

---

5. Kopparberget den 22 December 1649.

Koppargrufvan rikt gifvande: invägningen från 1 Januari 1649 till brefvets datum öfverskjuter ansenligt 1648 års tillverkning. Spannmålstillförseln knapp, hvarföre spannmål bör uppköpas, på det att icke arbetsfolket må öfvergifva grufvan.

Höghedle och velbornne Herr Rijkzcantzler, nådige Greffve och högtährader gunstige patron. E:s Gräfl. Nåde låter jag underdånligen och ödmiukligen förnimma om Kopparbergz gruffuornes tillståndh, så ähr dermedh (dess Gudi sche låff) nu så beschaffat, at alla haffua stoor orsack at tacka Gud för den stora och ympnige rijka velsignelsse, som Gud uthur grufvan gifver, deröfver många fattiga sig högligen frögda i denna dyra tijden. Sielfva koppartillverkningen vittnar, såssom och de gamble bergzmän måste bekienna, at hon på månge åhr her tillförende icke haffver varit så god, ähn såssom hon nu ähr. Och föruthan alt detta måste den, som grufvan förstår och deruthi kunigh ähr, bekienna, at Gud låter sådane aparentier see, huaraf een medh schiell dömma kan, så frampt Gudh bevarar grufvan för stora gråbergzfahlen eller andre olykor, at på een godh tijdh ähnnu een stoor Herrens velsignelsse deruthur till förventandes ähr, allenast hon blifver medh förstånd och god maneer derigerat och medlen till nye ohrters oplättande och schachternas afsänkninger icke blifva alt för mycket spart eller afschurne, dy så frampt detta icke scheer, at emedan som grufvan nu godh ähr något nytt oplättes, blifver det sedan, när gruffvan (huilket Gud nådeligen afvende)

ähr svag, alt för besverlig och fast odregligen at giöra. Ifrån den 1 Januarii 1649 och till dato ähr alrede igenom vågen godt 13387 schep:d 2 [L℔] 13 m., huilket ähr een stoor Gudz gåffva och schiuter sig een ansenlig summa öfver 1648 åhrs koppartillverkningen. Gud velsigne detta stora verke sampt alle andre Rijkzens bergverker ähn vijdare.

E:s Grefl. Nåde måste jag och uthi underdånigheet tillkienna gifva, at her veed Berget ähnnu ringa tillförsell med spanemohl schier, så at befruchtandes ähr, at denne ohrten på den pertzelen schall i sommar lijda stoor brist, huarföre E. Grefl. Nåde jagh underdånligen beder, om E. Grefl. Nåde hafver någon spanemohl at aflåta och jag finge veeta, huru stoor summa och huad kiöp derpå blifver, vill jag några gode bergzmän jempte mig förschaffa, som på en viss dag den antingen med koppar eller rijkzd:r schole betalla. Jag och flere andra ville gierna effter min landzhöfdingz befaldning nu i tijd på alle ohrter tilhöra och upkiöpa så myken spanemohl möyelig ähr at bekomma, på det denn perselen kan i förråd vara. De bergzmän, som här bofaste ähre, måste fuller blifva qvar, oansedt någon dyrer tijd schulle inrijta, men jag fruchtar intet annat före, om denne ohrten icke blifver med spanemohl försårgd, så schall det gemene folcket, såssom grufdrengiar och smeltare, herifrån och till andre verken förlöpa eller låta leija sig till soldatter; då schulle mäst hella verket måste på een tijd afstanna. Förventer heruppå uthi underdånigheet E. Grefl. Nådhes gunstige svar, och befahler hermed *etc.*

E. Grefl. Nådes
underdånige och plichtschyldige
tienare emedan jag lefver
Hans Philiph Lybeker mp.

Datum Stora Kopparberget den 22 December anno 1649.

6. Falun den 22 Juni 1650.

Bondestöten (i Kopparbergsgrufvan) ger rik malm, Blankstöten däremot dålig. Invägningen från årets början. Arbete i det nya Hetortsschaktet. Spannmålstillgången ännu knapp.

Höghvelborne Greffve, Her Richzcantzler, nådige Herre och högmechtige patron. E:s Excell:ie, näst min ödmiuke och underdånige tienst kan effter min schyldigheet jag eij obemält låta, at tillståndet her ved grufvan temmeligen godt ähr; serdeles på alle rum i Bondestötten vankar mechta god malm, men Blankstöten gifver mager och ringa malm, som vant ähr. Till dato ähr tillverkat och invägit 9819 [skeppund] 8 [L&] 3 m. koppar; Gud förlähne ytterligare sin milderijke välsignelsse. Denn nye Heetohrtz-schachten, som i förledne höst begyntes och dereffter inpå vinteren 13 fampnar nedher på klyfftan diup, blef nu i våhr af kiälleschott och stoor vatudrecht mäst fullfylt, at man så godt som på nyt arbetet continuerat. Nu för 14 dagar sedan ähr arbetet åter på klyfften fulbracht, der nu brennes och mechta god mallm vankar; ändoch tacket icke mänge fampnar tiockt ähr, uthan till den enda drifves at ypna Heetohrts grufschifftsrum och stoor bekostnad, som på arbetsfolck användes, at afschaffa.

På denne ohrten ähr ähnnu mycket svårdt effter spannemohl, doch frögdar sig nu huar man af de godha tijender i dagh med påsten, at till Stockholm nu store påster ankompne och prijsen emot det förra något faller, förmodandes således med snareste endtsaat. Detta E:s Excell:ie jag ödmiukligen eij kunnat underlåta. Befahlandes E. Excell:ie *etc.*

E. Grefl. Excell.
underdånige och ödmiuka
tienare emedan jagh lefver
Hans Philiph Lybeker mp.

Datum Fahlun den 22 Junii anno 1650.

---

7. **Kopparberget den 13 Juli 1650.**

Om betalning af spannmål, som rikskansleren försålt till Kopparberget (jfr N:o 5 och 6). Koppartillverkningen intill brefvets datum (jfr N:o 6).

Högvälborne Greffve, H[err] [Richz]cantzler, nådige Herre och höghgunstige patron. E:s Excell:ie kan jag uthi underdånigheet icke obemält låta, E. Excell:ies nådige breff migh med påsten inhendigat, deruthi jag underdånligen förnimmer, at E. Excell:ie mig een rächning opå spannemohlen låter öfversendha; doch finnes samma rächning intet med breffvet, ähr fuller han af schrifvaren denne gången förgiätin. Huad rästen oppå spanmohlen anbelangar, så resser jag nu om måndagen (vill Gud) till Stockholm, skall då strax veed min ankompst E. Excell:ie den richtigt lefverera och betala.

Gruffvones tillstånd anbelangande, tackar jagh den alldrahögste Guden för sin milderijke välsignelsse; serdeles på alle rummen i Bondestötten vankar temligen och mechta god mallm, män Blankstötten gifver ringa mallm, som vant ähr. Till dato ähr tillverkat ifrån Januarii månad och igenom vågen allreda passerat 11426 [skeppund] 11 L℔ 13 m. Gud förlähne ytterligare sin milderijke vällsignelsse till detta stora värket, såssom och till andra bergzbruk her uthi vårdt k. fädhern[e]sland. Nästförleden torssdagh var jag nedre i gruffvan på alle rum, dem för min afressa besichtigat, och fan dem alla (Gud varij ähran) veed godt tillstånd, derhoos giffvandes Bergzlagens betiänte och sexmännen order, huruledes de uthi min frånvaro handteras och driffvas schole.

E. Excell:ie tackar jagh på det underdånigste för all nådig och höghgunstig befordran, begiärar så och ödmiukligen beder, at E. Excell:ie ähn vijdare migh ringa tienare uthi E. Excell:ies höga gunst och ynnest ehrholla ville; jagh schall effter min skyldige plicht och med all underdånig lydno och hörsamheet finnas E. Excell:ie med ödmiuk tienst stedze så lengie jag lefver.

Detta jagh E. Excell:ie underdånligen eij kunuat underlåta. Befallandes E. Excell:ie *etc.*

E. Excell:ie
underdånige och villige tiennare
emedan jagh lefuer
Hans Philiph Lybeker mp.*)

Datum Stora Kopparbergz gruffva den 13 Julii anno 1650.

***) Med brefvet följer nedanstående tablå:**

Koppartillverkningen veed Stora Kopparbergit.

Anno 1649	schep:d	L℔	m.
Januarii	1288	15	10
Februarii	2362	17	9
Martii	702	16	14
Aprilis	358	5	—
May	856	3	8
Junii	938	3	18
Julii	1829	3	19
Summan	8331	5	18

Anno 1650	schep:d	L℔	m.
Januarii	1986	18	1
Februarii	2327	6	1
Martii	2131	14	18
Aprillis	862	3	10
May	888	16	5
Junii	2248	9	5
Julii månad till d. 13 dito åhr giordt	981	3	13
Summan	11426	11	13

Åhr altså i åhr till d. 13 Julii mehra giordt ähn i fioll till d. 1 Augustii var, nempligen 3095 [sk℔] 5 [L℔] 15 m.

ERIK FLEMINGS

BREF

TILL

RIKSKANSLEREN

AXEL OXENSTIERNA

1644—1653

1. **Sala den 1 Mars 1644.**

Har inspekterat bergverken i Tjust och sedan slagit sig ned i Sala för att förestå bergslagerna under Grissbachs frånvaro. Tillståndet vid Salberget. Penningar behöfvas till betalning för vindkörning, till kanalarbete i Myklinta socken m. m.

Höghvälborne, nådige Herre, Herr Axel Oxenstierna, Sveriges Rijkes Canzeler *etc.* Och kan Ed:s Excellenz jagh underdånigst icke oförmählt låta, migh effter Rijckz Bergämbetes instruction hafua varit neder vedh Tiusts bergsbruuken*) och dem besichtigat, och efter jag befan, att participanterna sigh emellan icke al deles komo öfuereens medh arbetes drifuande, hafuer jagh fördenskuldh gifuit dem viss ordre, huru de häreffter medh meera frucht grufuan byggia skole. Åhr så för otto dagar sedan kommen hijt til Sahlbergs bruuk**) och dess lägenheet bådhe uthi grufuan och vedh hüttorna granneligen uti ögonskeen tagit, befinnandes, att uti Maaklösan een skiön stuuff och bookmalm brytas. På de andra ortherna, som rootkarlarna drifua, fåås så temelig malm, och öhr nu medh durchslaget komne ifrån Traprymningen til Svartorthen. Elliest låter jag och ryma under Juthyllan att sänckia där vidh Herr Steens botn, ty, såsom man för visso veet, öhr där ett stycke malm att bekomma, och således få een godh grufua åth rootekarlarna. Men effter nu alt sedan November månadh inge penningar hijt komne öhre och folcket svåra fattig, befruchtar man, at arbetet icke, såsom man gierna ville, häreffter drifuas kan; så hafuer och konsten för vatulösa och den hårda vinteren skull een rum tijdh stått, att vatnet fördenskuldh moste medh vindekiörningar uthhållas, huilket många kiörningar fordrar, så att 1643 åhrs vindekiörningar innan påska blifue förnötte och fördenskuldh fahra värdt öhr, att heela värcket moste standna,

*) Jfr Carl Bondes bref af 27 Aug. 1642, ofvan sid. 111.

**) Jfr Grissbachs bref af 20 Jan. 1644, ofvan sid. 229.

hälst mädhan borgerskapet sampt fleere, som härtil hafue hållit sitt folck och hästar i vindarna, blifue ganska tröge, effter de sig icke veete någon bethalning att bekomma, såsom somblige för 1642 och 1643 icke ännu tilfyllest ähre bethalade.

Huadh hüttorna vedhkommer, så gå ugnerna ännu, såsom och bookvärcken härtill någorlunda gått hafua, som sölfret och förteckningen til dato uthvijser, men för vatulösa skull moste de nu stå. Elliest ähr uti Rijckzbergämbetet sidsta sessionen beslutit och högnödigt befunnit, att den nyja grafuen i Mycklinta skulle medh det första beginnas och i denna vinter allehanda præparatoria därtill giöras. Ty därigenom hadhe icke allenast konsten vatn nogh, uthan och åthminstone våår och höst kunde man samka vatnet och een spindel såsom vedh Kopparberget inhängia att fordra bådhe malm och gråberg uth därmedh, och således många vindekiörningar bespara. Så ähr väll timbret tingat och framfördt, dogh ännu obethalt. Uthi lijka måtto skulle nu huggas veedhen, som därtil behöfues, på det man, så snart sniön afgår, kunde komma til arbetes, men medlen att bethala medh veet man icke tilgå. Borde och annat nödigt arbete drifuas, där penningar voro uthi förrådh. Fördenskuldh ähr till Ed:s Excellenz min underdånige begähren, Ed:s Excellenz täcktes sådant tagha uti nådigt betänckiande, nådigst låtandes giöra anordning, att bruket medh några penningar blefue undsatt och rootkarlarnas sölfret afbethalat, på det arbetet des flijtigare och som sig borde måtte drifuas. Jagh ähr fördenskuldh och nu stadig här boendes att hafua ett ögha på allt arbete, och där Ed:s Excellenz mig nådigst täcktes handhafua, vill jag effter min plicht hooss bruken uti Grissbachs frånvaro*) min högsta flijt giöra, såsom jag det för Gudi och min nådige öfuerheet vill tryggeligen försuara, underdånigst bediandes, Ed:s Excellenz min gunstige patron vara och förblifua ville. Ed:s Excellenz härmedh *etc.* Datum Sahla stadh den 1 Martii 1644.

Eders Excell:z
undärdånige ödhmiuke
tiänare altidh
Erick Flemingh mp.

*) Jfr Grissbachs bref af 20 Jan. 1644, ofvan sid. 229.

2. **Stockholm den 17 Juli 1644.**

E. F. har förnummlt, att han hos regeringen och rikskansleren är angifven för försumlighet i tjänsten, och öfverlämnar till sitt försvar en relation öfver det sätt, hvarpå han efterkommit Grissbachs memorial om det som i dennes frånvaro skulle uträttas (jfr N:o 1).

Högvälborne nådige Herre, Sveriges Rijkes Cantzler, Hans Excell. skall *etc.* Jagh hafuer icke allenast af månge beräthelsser, hvilke jagh eij hafuer velat troo, uthan nu mehr aff min käre faders hårde och strenge skrifuelsse förnummit, huruledes jagh ähr angifuen för Hans Excell., beschylter för försummelsse uthi min tienst och uthi alt deth mig ombetrodt vahr, huarigenom jagh icke allenast hafuer förlorat den tillförsicht och förhopning, H:s Konungl. May:t och Hans Excell. hafuer haft om migh, uthan och H. K. M:tz och Regieringens största onådhe och ogunst förverfuat. Så emädan detha angifuandhe länder till mit godhe nampn och rychtes förklenandhe, huilcket mig utan all förhopning, uthan orsack, bevijss, ovetherligen skedh ähr, vill jagh suara för Gudh, min nådige öfuerheet och huar förståndigh bergkman, som värket förstår, ath jag hafuer fliteligen, oförsummeligen, efter tijdhen, legenheeten, troligen vedh Sahlberget (den lilla tidhen öfuer) handlat, som een ehrlig bergkman bör och än i dagh ähr synliget och bevissligit. Jagh bedher Hans Excell. underdåneligen och ganska ödhmiukelig, han ville icke vredgas öfuer mig, sin ringa tienare, uthan migh tåleligen förhöra, min ringa relation på Öfuerbergmestarens (migh gifne) memorial medh gunst och nådhe uptaga, låtandes honom (ehuem det ähr), som mig angifuidt hafuer, stå till suars och bevissa migh försummelsse. Migh skeer för Gudh och hela verden oreth, och går migh väl till sinnes Hennes May:tz onådhe, Hans Excell. ogunst, den herre jagh näst Gudh och H. K. M:t håppades at vara migh höghgunstig i alla saker, hälst emädan Hans Excell. ähr een nijtälskandhe herre till bergverck och alla des trogne officianter, mig ringa tiänare anno 36 dertill kallat och till dato medh all gunst varit beforderligh. Huarföre jag och ythermehra migh medh min saak under Hans Excell. beschydd steller och förmodar ödhmiukelig een nådig audiens. Vill hermedh *etc.* Datum Stockholm denn 17 Julii anno 1644.

E. Excell.
Ödhm. åch T. V:ste T.
Erick Flemingh mp.

Relation och förklaringh på öffverbergmestarens Georg Grissbachz migh gifne memorial (när han drog till fälttet) om Sahlabergz bruuk, huru dermedh i hanss frånvahru procederas skulle.

Effter dett H. K. Maij:tt och denn Konungl. Regeringen migh nådigest opålagt och befalt hafver att föllia H. Excellens fälttmarskalcken välbohrne H:r Gustaff Horn i fälttet, men på dett bergvercken försörgde och annat nödigt arbethe uthi min absenss icke deste mindre drifvas måtte; ty hafver högstbem:te H. K. M. sig nådigest låthit behaga sossom och förordnat, at välbohrne herr Erich Flämingh, dett konungzlige Bergämbetes assessor, skulle cronones bergzbruuk uthi min frånvahru förestå, medh nådig befalldning, jagh velbem:tt her Erich Flemingh tilförende skulle beretta, hvadh hooss bergzbruuken nödigst kunne vara at förretta, hvarföre jag honom detta memorial tilstelltt, icke tviflandes, han varder sådant jempte kånstmestaren Jacob Matzonn och öffverstijgaren Michil Meyier effectuera och i värcket stella.

Anno 1644. Dhå jagh hade uthrettat dett Konungl. Bergembetes befaldning i Småland, som min relation i bergembe[tet] uthvijsar, kom jag till Sahleberget, tog det ahnn, uthan vijdare instruction, och så förestått medh Jacob Matzonn, som een ährlig bergzman böhr, att jag vil redeligen svara för Gudh, min nådige öfverheet och hvar ährlig man, som wärcket förstår, och sossom her effter föllier.

1. Att han för allting håller Mackalössen vidh machtt. Der och kånsten för vattulössa skull måste stadna, han då låther vidh dören slå een damm vidh pass 1½ aln högt, och sedhan vattnet medh hester uthfordra.

Detta hafver jag giordt, fliteligen drifvet arbetet i Mackelössn, uthlengt med ohrtten lämbnat ett bandh till grufvonnes styrckio sänkt nedanföre, på dett man medh tijden kan gå under bandet i frij fältt.

2. Derhooss medh högsta flijth drifva ville deropå, att den nyia kånsten vidh grufvan må blifva färdig, på dett, när Gudh beskärer vattn, grufvan kan uthöst varda.

Detta är vel skeet, trävärckerna medh all tilbehör til vattuhiulet är i denne vintter ferdigt giort, timbret till rathstugan eller kånstehuset framkört, altt i god beredskaph, män att afrymma jorden på några trettijie aldnaas längd, några fambnars diuuph till

fasta berget, sedhan 3 eller 4 fambnars bredd, var icke allenast besverligit, uthan och onödig stoor bekåstnat för tiäälen skull, som var i jorden; sedhan medh frussin jordh att fylla emillan dynggstocken och så i nyia graafven (som ähnnu ofylt är) var icke heller rådeligit; hvarföre måste jagh förbijda tijden. Älliest ähr vitterligit, på dett detta arbetet skulle tijdeligen forttsettias, hafver jag, kånstmestaren och Michil Meyier öfvervegat, huru vij i tijd skulle med detta värcket procedera. Så emedhan eij möijieligit var, att kånstmestaren kunde komma uthur sin sängh, och öffverbergmestaren i sitt memorial så högt förmält hafver, att jagh jembte kånstmestarens rådh skulle altingh göra, hvarföre, effter dett var mehra hanss arbete ähn mitt, hade jagh detta i betänckiande att anttaga för effterttaal skull, oanseet jagh detta gerna hade vellat göra; faståhn kånsten (som ey uthan stoor bekåstnadt) hade varit ofullkombnat, följde doch dermedh ingen nytto; nyia grafven var eij ferdig, och medh den gambla var lijka långt som bret, elliest och ähr ähnnu ingen veef och tapp i förrådh, uthan dänn i våhr var bestelltt vänttas nu dageligh, och kan den nyia kånsten medh grafven icke synnerlig mehr uthretta ähn den andra, medh mindre värcket i Mycklintta blifver ferdigt.

3. Anlangande Konungzrymningen måste der sänckias effter mallm och ett skrott föras i skachttet medh tårff och mässa vell förvaarat, att vatnet såleedes löper åth Sandrymningen. Sedhan skall byggning blifva innantill medh bläck beslagen, att dett såleedes för elden vell bevarat ähr.

Konungz- och Sandrymningen vohre fulla medh vattn, och kånsten stoodh altidh två månar förr Grissbach drogh bårtt, at der ey arbete kunnde drifvas; måste jagh continuera medh vindkörningen vidh pass 14 dagar för öfverbergmestaren[s] ahnkomst, sidst måste vij slå een damm i qverslage emillan Knichtrymingen och Mackalössn vidh dören, elliest var inthet practiserligit att vinda vattnet medh pumppande uthur skacktterna till kånsten, för det hinde inthet så myckit öösa undan, som flooden af grufvans vidd ökte till.

4. Alldenstundh och sossom jag sielf ögånskeehnligen förnumit, att een Gudz rijka välsignelsse är på Herr Steens båttn: ty skålle bårgerskapet till förmaanas, at dee göra then reen och sänckia der een skachtt; men effter de ähre oförmögne, skall dem af Sahlebergz sölfver fyrahundrade rixdaller gifvas tilhielpph.

Rymningen under Juthyllan är och flijteligen fortsatt, rootekarlarna med godo och ondo på grufvetinget detta värcket före-

hållit, som af protocollet til seendes är, men effter der för hellien illa föll från Juthyllan, att ingen kunde vara sääker uthan lijfzfara, begera dee af mig delation på een lijten tijdh ifrån arbetet, och sedhan träddde de dertill igen, åch åhr arbetedh så näär ferdigdt.

5. Uthi lijka måtto, emedan man förhåppas at bekomma ett skönt mallmstrick emillan Trapprymningen och Svartt-ohrtten; ty skall der göras ett durchslagh emillan begge ohrttarna.

I vinttras är durchslaget giort emillan ofvanbemelte begge ohrttar.

6. På dett och Knichttrymningen icke måtte någon skada tilfogas, så måste dee ohrtter på kånsten icke så hefftig drifvas, synnerligen effter Knichttry[m]ningen elliest svagh är.

Dett hafver jagh i achtt tagit och förbudit, åhr och sedhan ingen eldh på denn sijdan åth Knichttrymningen giordt.

7. Såssom och rådeligit och uthi det Konungl. Bergembetet beslutit vårdit, at denn nyia grafven uthi Mycklintta skulle begynnas; ty vill vara af nöden, att timber till dammen och 1000 stafrum vedh till att brenna af det Sahlbergiske sölfver i tijd inköpt och värcket ju förr juu bettre begynt varder.

Till Mycklintta graaf är i vinttras opköpt och framkört 1105 gilla ståckar sampt 1084 staaffrum vedh, och för Gudh och heela världen, man kunde inthet förra nederleggia der någåt arbethe för flooden skull; ohrtten är mårrassigh, de har nu denne tijdh hafft nöd nogh att arbetha, och een rund tijd dereffter, sedhan arbetet var förtingat, skedde åhnndhå intet arbethe, och om öffverbergmestaren hade sielf varit tilstedes, hade han intet mehra kunnat giort i saaken; vill han nu till våhren hafva vercket ferdigt, så är nu tijdh att begynna på dammen gräfva och leggia fundamenttet, in septemb. skall han hafva nödh före, om vattnet någåt öökas.

8. Der och graafven såleedes är ferdig och man vattn nog hafver till gruufvan, kan man några spell inhenggia; sedhan vohre af nöden, man begyntte dett nyia skachttet, sossom och derföre den Svenske Rumboos Erichz och den lilla Bastugu-ohrtten.

Detta är inthet så vidht kommit.

9. Hvadh Kåpparberget vidhkommer, åhr rådsampt, at Mellanrummet (är een ohrtt i grufvan så benembd) blifver igenlagt, aldenstundh både gruufvorna, Bonde- och Blanckstöten, sigh ihoop settia.

Att fylla Millanrummet (een ohrt uthi Kåpparebergz gruufva), hvaropå Blanck- och Bondestöten sigh myckit hvijla, befinner jag rådeligit, men icke uthan dett blifver i Bergembetet protocollerat och een befalldningz-zedell derpå uthgifven.

10. Wälbemelte H:r Erich Flemmingh ville och kånstmestaren sossom och öffverstijgaren flijtigt påminna, att hvar sitt ämbete medh största flijth achttar, synnerlig att gruufvan icke må blifva genom eeldh förvaarlösat.

Detta är skeet, värcket då som tilförende och nu i retta esse hållit, med stoor mödo och arbete förferdigat Oloff' Joenssons damm, flickat och lappat Sölfköpar och Kördammen, hållit vattn både till kånst, hytta och bookverck, i ingen måtta försummat tijden, arbetet och legenheeten, Cronan till någån skada, så jagh vill svara för Gudh, min nådige öfverheet och hvar förståndigh bergzmann.

11. Uthi lijka måtto, effter min skrifvare skall hvar månat göra richtig rächning både för gruufve- och hyttefålcket, sossom och annat arbeethe, fördenskull schall hvarcken kånstmestaren eller öffverstijgaren någån zedell uthgifva, medh mindhre han är af honom underskrifven; han skall och elliest vara förplichtat att hafva ett öga på smelttningh, att icke tiläfventyrs må skee något underslef dermedh.

Detta är och så skeet, att underslef medh mallm och vaskkörninger, som tilförende kunde för komma, ähr nu ändrat, att det icke skee kann; sammaleedes vidh hytta och bookverck hafver jag mest dageligen bijvistadh, på dett i smälttande, drijfvande, bookande, råstannde, määtande och meehr (så myckit mig vitterligit och möijeligit hafver kunnat vara) skulle ährligen tillgå; vask till bookvercken är nogsampt framkört, dett dee nu förbruuka.

12. Hvadh elliest effter tijdh och legenheet kan förefalla, varder offta- och velbem:dte H:r Flemingh sådant medh kånstmestarens och öffverstijgarens rådh vetta att dirigera. Datum Vässby den 19 Jan. anno 1644.

Georg Grissbach.

Öffver alt detta hafver jagh (effter H. K. M:tz befaldningh till Landzhöfdingen) på besta sätt jagh hafver kunnat uthskrifvit knichtter i Järnbergzslagerne och Sahlebergz lähn och rätträdeligen giordt, så ingen hafver at klaga migh; och dhå jagh var försäckrat om att bruuket var i gåt tilståndh, kånsten och bergvercken hade sin forttgång, hvar och een giorde sitt ämbete effter

möyieligheeten, och jagh då ey synnerligen hade att uthretta förr föreskrifne fall skull, reeste jagh så snarast heem, och alttidh (som bevijsligit är) hade jagh mit egit budh till Sahleberget att förnimma, om vatnet var uthluppit.

Emedlertijdh kom öffverbergmestaren till Ståckhollm, sedhan reeste hann till Sahleberget, togh vercket ahnn migh ovitterligen och okunnigt; May månadz sölfver — 458 lödig m:r —, som var på vägen till Ståckhollm, togh han till Sahlkneek [Salnecke], förvarade sölfret i kellaren, till dess hann sielf reeste till Ståckhollm igen. Och effter jag hade hvarcken i Konungl. Cammarens breef, af Bergembetet eller Grissbachz memorial någår ratification eller ordre, uthan uthtryckeligen i öffverbergmestarens frånvahru allenast, at betienna Sahleberget; kunde jagh fördenskull icke trängia migh i hanss embethe, uthan ödmiukeligen skreeff H. Excell. Richzskattmestaren till, att jag för Grissbachz ankombst vidh Sahleberget icke mehra var af nöden, till vijdare minn nådige öffverheetz resolution. Och sossom jagh tryggeligen viste, att öffverbergmestaren lenge hafver trachttat effter att binda migh vidh Sahleberget, som är ett svårt bergverck att riggera [ɔ: regera] och stå til svars före, så att hann lenge för man viste han skulle till armeen hafver flyt sitt boohagh och barn till Sahlknech; hvarföre vedh hanss ankombst hafver jagh förtrooligen och vellmeent skrifvit honom till, att jagh för trenne ohrsaker skull icke kunnde blifva vidh Sahlberget: 1. Jagh befantt besverligit och långsampt dett jagh skulle hafva till bruuket, och all förtreet underkastat; lickvell skulle jagh stå tilsvars före. 2. Att jag hade ingen order af min nådige öfverheet her vijdare at förblifva. 3. Att jag icke kunde medh heela mit huuss här stadigt residera, förr jagh är icke ähnn så starck i ryggen, att jagh kan uthstå dhe expenser, her vil vara af nöden, förr ingen understöder migh, uthan dett jagh af Gudh och min nådige öfverheet hafver; icke heller är minn ållder så stoor, at jagh medh minn tienst mehr förtiennar; han skulle sådant betänckia och i Konungl. Bergembetet till dett besta venda, att jagh icke måtte hålla stadigt boo vidh Sahleberget. Detta alt är till dett värsta uthtyt och migh ovitterligen för deres Excell. och Nåder angifvit, Sahlberget vara försuumat opå ett eller annat sätt.

Hvarföre beder jagh ödmiukeligen och undertienstligen, H. Excellens ville nådigst see till min oskyldigheet, låtandes honom (ehvem det är) bevijsa migh det hann angifvit hafver. Jagh hafver mundtlig beskyltt öffverbergmestaren Grissbach för detta; då svarade han mig, att han bekenner sigh hafva felt några ord

hooss deres Exell. och Nåder, män intet så illa meent som optagit är, dett hade icke på sigh.

Jag bekenner mine feel och är icke så capabel till alt, som sigh böhr, (väl) så kan jagh ähnn myckit lähra, män ingen skall bevijsa mig försumelsse och otrooheet; och om Griesbach icke hade kommit, skulle (näst Gudz hielp) alla vercken alltidh så hastigt och vääl hafva haftt sin framgång. Min ödmiuke tilförsicht är till H. Excell., han ville numeehr afvenda all suspicion, vara migh een nådig herre och höggunstig befordrare, tagandes migh i beskydd för sådant otijdigt angifvande, att jagh måtte försvara dett nambnet, mina förfäder familien förverfvat hafva, till hvilcket jagh icke allenast ifrån min ungdoom haffver lust hafft, (näst Gudh) åstundandes högeligen uthi H. K. May:tz och fäderneslandzsens tienst att lefva och döö; vill dertill och hafva ospardt all möyieligh flijth, trooheet och min timeligh vällfärdh.

Befaller H. Excell. denn högste Gudh till all lyckeligh prosperitet och evigvarande vällmoga. Datum Stockholm denn 17 Julii anno 1644.

E. Exell.
ödhm: åch t. v:ste t.
Erich Flemingh mp.

---

3. (*Egenhändigt.*) **Sala den 21 Januari 1646.**

Tillståndet i bergslagerna i allmänhet godt. I Makelösen (Salbergsgrufvan) uppträder järnmalm på bottnen; man arbetar därföre högre upp. Har jämte Christer Bonde besökt Hellefors och utarrenderat bruket på ett år mot låg afgift, för att det ej må blifva alldeles nedlagdt. Anhåller, med åberopande af vidsträckta studieresor till utländska bergverk, om rikskanslerens förord till någon lämplig befattning. Är sysselsatt med att sammanfatta en redogörelse för alla rikets bergverk och deras historia. Skall begifva sig till Kopparberget, dit Carl Bonde redan afrest.

Höghvälbårne Herre, Hans Excell:ee önskar jagh *etc.* Åch låther jagh Hans Exell:ee häärmädh ödhmiukelighen förnimma åm berghverckernäs tilståndh, huilkett, däss Gudi skee låf, ähr för dänne tidhs lägänheett tämeligh gått; åch oansedt att berghslagerne till een tidh hafva någå[t] varitt besuäradee, isyndärheett af

dän förledne ostadige vinträn, såsåm åch af någre metallers ringa prijs, mångän berghsman till stoor nachdeell; lijckvääll förkåfrar sigh berghslagän allestädäs igän, een godh deell igänåm dän store tilförsäll, såm ifrån alla oorter än dagligh till dem ländär, såsåm åch att dee i dänne önskelige vinterän myke materialier hafva sammanbracht åch än kunna tilväga bringa, huarföre håppäs man vissärligh, att förmedelst Gudz välsignälsee i dätta åhr een anseenligh påst af allahanda sort metaller tilvärkat blifver.

Anbelangande Salbärgett, drifväs häär arbetädh flitigdt på alle sätt. Nya spelett ähr nu färdigh åch giör sin effeckt mädh litäd vatn. Öfverberghmästarn hafver jämblikes låtidt drifva någre querslager i dee gamble grufvår under fallen i dän meningh att anträffa någån malm, män äfftär dän anteckn, såm än ähr förhandän, så ähr däär litädh till bästa. I Makelösän på båtnätt hafver järnmalm låtit sigh see insprängdt mädh boockmalm, huaruthaf man dömer på diupätt äy vara synnärligh mehr att hämta. Huarföre hafver öfverberghmästaren vedh pas een 30 claffter högre up uthi een oort låtidt arbeta, emädan han därsammastedes hafver 18 claffter under sigh tämmeligh godh malm fläckevijs, huilkädt tilföriinde till een reserve lämnadt bleef, åch äfftär att malmän af båtnätt gefver sigh up i takätt åch i dän öfre oortän fallär malmän snedt neder, ty vill dätt sigh siälf vijst uppänbara till någån stoor rikedoom ällär aldeläs från [!] åch innan fåå åhr.

Därnäst låtär jagh Hans Exell:ee ödhmiukeligän förnimma, att Christer Bonde åch jagh nu hafva varitt vedh Hällefårsän; därsammastedes äffter Her Præsidentens befalningh hafva vij tagit brukätt i noga acht, dädt sigst förpacktadh påå eett åhrs tidh till eett prof åth fyra åthskilligee roothahr åch så disponerat såm giörligast kundee skee, att brukätt mädh eenigheett åch flijtt kan blifva befodratt, åch oansedt att Cronan för dänne gångän äij hafvär dääruthaf någån inkåmst, hafve vij lickvääll jämdte andre pärsedlär till een vederkändtsla för Cronan pålagdt däm ½ r:daler af huaar marck, huilkätt kan uthan Cronans last vara prästän, bruuckskrifvarn åch proberaren till åhrslöön. Igänåm huilkän medäll man förhåppas, fast grufvan ähr, myke suaagh åch vatusiuuck, att dee såm däär boändäs ähre både mädh flijtt bruka, såsåm åch vinläggia sigh åm fleree malmstreck att upsökia, påå dätt dän ödemarck mädh tidän således kan bebygdt blifva.

Nådige Herre, eemädan jagh altidh hafver åstundatt stadigh att förblifva i Hännäs Maijstetz åch fädärnäslandzäns tiänst åch där-

före förmedälst godhe herras rådh åch Hännäs Maijstets alranådigste förersträckte medäll upå min reesa hafver jagh een tidh långh besöckt främmande berghvärck vedh Hartz i Brunswikerlandh, jämbliküs saltvärkän i Hässän [ɔ: Hessen], Akän [ɔ: Aachen], Lijck [ɔ: Lich?] åch alle teenbärgän i Ångelandh såsåm åch steenkåll-bergvärkän i Skåttlandh, däss tilståndh, bygnadt åch bruuck så vida noterat i dän meningh, huadh nödigast åch giörligän vohre dädt samma häär äfftär tidän att practicera; såå eemädan tidän ändrar alt åch jagh uthi min ungdoom bäst kan uthstå någån arbeett såsåm åch yttärligare blifva informerat, huadh landädt, tidän åch lägnheetän kan mädhgifva åch lida; huarföre bedär jagh Hans Exell:ee ganska ödhmiukeligh, han ville nådigh ansee min ringe pärsoon, migh hoos sigh åch Hännäs Kånunghsligh Maijstett hafva recommenderatt, att jagh finge någån arbeett ällär åch vetta, huadh jagh giöra skall. Huadh migh således befaldt blifver, skall jagh gärna mädh all ödhmiuckheett åch trooheett äfftär mitt yttärste förståndh äfftärkåmma. Jagh hafver vääl under händer äfftär Berghembetäs befalningh att förfärdiga ällär sammanfatta een hufvudboock åm alla rickeäns berghvärcks tilståndh åch vilkår, såsåm åch huru dee i förtidän ähre idkade vårdne; såå oansedt dätt synäs besuäärligitt vara, äfftär man fast ringa underrättälsär hafver åm bergvärkernäs antiquiteter, lijckvääl håppäs jagh, nääst Gudz hiälp, så vida jagh kan någårstädäs upspana åch mädh sakän lijckmätigdt, skall dätt mädh förderligast vinna sijn framgångh. Åch ländär härmädh min ödhmiuke åch stadige tilförsickt till Hans Exell:ee, att han ähr migh visserligh mädh all gunst bevågän åch befodärligh till alt dätt migh nyttigdt ähr, emädan han bäst veett, huruvida jagh någån arbeett kan sufferrera ällär draga. Jagh skall altidh gärna äfftär min yttärsta förmögo vinläggia migh åm att vara Hans Exell:ee samdt alle sijne till all ödhmiuck åch villigh tiänst dän stundh jagh lefvär.

Jagh låther Hans Exell:ee jämliküs ödhmiukeligän förnimma, att Her Carll Bonde ähr på reesan till Kåpparbärgett, däss disposition mädh mehre grufvan tilhörigh sigh att företaga åch afhiälpa för Hännäs Maijstetz ankåmst*); så emädan jagh åch rätt nu begifver migh på reesan dijtt up samma ährände at bivista, dähr min eenfåldige relation åm grufvans åch Berghslagens tilståndh äij vohre Hans Exell:ee till besuäär, skulle jagh gärna mädh ödhmiuckheett Hans Exell:ee tilkänna gifva. Härmädh befaler

*) Jfr J. Berndes bref af 7 Febr. 1646, ofvan sid. 297.

jagh Hans Exell:ee *etc.* Sala stadh dän 21 Januarii anno 1646.

Hans Exell:es
ödhmiuke åch tiänstvillige
tiänare altidh
Erick Flemingh mp.

---

4. (*Egenhändigt.*) **Falun den 28 Februari 1646.**

Invägningen af råkoppar sedan nyåret. Godt förråd af malm; grufvan gifvande, men brytningen försvårad af hennes djup och tyngd af dryga kostnader. Nya Kopparberget förkofrar sig; Löfåsen drifves af arrendatorer. Lämpligheten af brukens utarrendering.

Höghvälbårne Herre. [Eders] Exell:ee kan jagh ödhmiukeligh äij underlåta att förnimma näär[varande] tilståndh häär vedh Kåpparbergett, huilkädt (däss Gudhi ske låf) [är tem]beligh gådt, åch äffter tillvärckningän sädan nyåhr någådt haf[ver] utsatt för stoor mangäll [ɔ: mangel] skuldh af vatn, hafver lickvääl dee [store] trånghmåål dem nödgadt mädh ovanlige besuäär åch umbkåstnat [att] bruka trampebläåster till malmäns försmäldtan; således sädan nyåhr till dato åhr invägidt 2242 skep𝔗 rååkåp:r, dåch af förledän åhrs malm. Såå emädan grufvans förbättringh jämdte vinträns stadigheett hafver häär såvääl såm i andre berghslagär förorsakadt ansenlige quantiteter af materialier, huarföre håppes man vist (nääst Gudz hiälp) een förbättringh i tilvärckningän, hälst eemädan grufvan åhr i för aviserande godhe tilståndh, fast åm än understundåm någre åmskiffteläär till åch frååm sigh inkastar, huaarigänåm Berghslagen för stoor fattigdoom skull strax vaantrööstar; lijckvääl hafver Gudh dem ögånskeenligän een stadigh grufva än i deras åch deras barns tidh uppänbaratt, i dädt att malmän finner sigh påå båtnädt ondh och godh ihoop, dåch ostraffeligh 130 claffter långdt, 10 claffter diupt, åch ändåå godh malm såå vääl påå båtnädt såm påå ömsee sidår åm väggian, huilkädt aldt blifver till een reserve actadh åch ruumän uthlängdt, så länge Gudh dem på viddän malmän unnar. Summa, grufvan åhr uthan skuldh åch så godh såm hoon tilförände varidt hafver, undantagandee diupheetän, brukäns vidlöftige umbkåstnadt i reda capital,

tidärs besuäärligheetär mädh mehre, kåpparbrukän framför andre ähre underkastade, hafver Berghslagen öfvermåttan tryckt till stoor fattighdoom åch skuldh, huilkädt alt Berghscollegium giärna söker på alle sätt (föruthan Cronans last) mädh godh åhrdningh åch inspection att remediera, så vida såm giörligitt ähr. Man förhåppes åch, att Regerninghsskactän skall innan 3 åhr een deell af umbkåstnaden ändra, äfftär äij mehr än vedh pas 20 claffter än kan fattas på diupätt att afsänkia.

Nya Kåpparbärgädt anbelangande, förkåfrar sigh dagligh mehr åch mehr, malmän ähr jämblikes fast rikare åch bättre än häär, allenast att åch . . . . . . förhindrar deras tilvärckningh. Sammaledes åch . . . [Löf]åsän blifva af sall. Tomas Funcks arvingahr flitigdt dr[ifvit] . . . sijn dödh mädh stor umbkåstnadt värken vääl . . . kånst, spell åch andre nödige grufvebygninger . . . . Grufvårna ähre i sigh siälf myke vatusju[ka och] mädh oartigh steen bemängdh. Så eemädan . . . mäst mädh varur eller persedler förlagde, så kan . . . åm åhrätt af tilverckningän betaldt blifva, understu[ndom . . . öf]verskått. Åliäst hafva dee åch vidare upsöckt . . . nye grufvår att bearbeta, åch ähr apparentien . . . fast ringa uthan huadh tiden kan ändra. Häär[af man] giörligen förnimmer, att förpactade bruuck kunna bättre . . . än Cronans, mädh mindre besuäär, umbkåstnadt åch vidlöfft[ighet], åch Cronan förbehålles disposition, tull, tiände mädh [flere ut]gåände ränter äffter balansen tyckäs vahra nyttiga. [Här]mädh befaler jagh Hans Exell:ee *etc.* Af Falun den 28 Februarii anno 1646.

Hans Exell:es
ödhmiuke åch tiänstvillige tiänare
Erick Flemingh mp.

Lakunerna hafva uppkommit därigenom, att papperet förmultnat i öfre delen af bladets ena kant.

---

5. (*Egenhändigt.*) **Norrköping den 16 Maj 1646.**

Relation om bergverken i Tjust. Gladhammar öfvertaget af några borgare i Västervik, som därpå nedlagt stora kostnader, hvadan förlängning af deras frihetstermin förordas. Larums bruk drifves af biskopen Johannes Matthiæ, som äfven lämpligen borde öfvertaga den andra grufvan i Gamleby socken.

Högvälbårne Herre. Efftär såsåm Hans Exell:e lättär sigh giärna vahra angelägidt sååvääl åm dee småå såm dee stoore berghsbruuck i Rijkätt dess tilståndh åch förkåfringh att förnimma, såsåm åch huru dee blifva administrerade åch af interessenterne idkade, såå kan jagh Hans Exell:e ödhmiukeligen äij oförmält låta åm Gladhammars kåpparbruuck i Tiuust beläghen, huilkätt någre bårgare af Västervijck för 6 åhrs tidh förledne hafva äffter Hålländrän uptagidt, mehra för den förupbygde strömän åch hyttårna mädh flehre åmliggiande lägänhetär skul, i dän meningh, dährigänåm förorsakas skulle större tilfälle åch flijtt att upsökia nyie näästbelägne ällär andre streeck åch icke dee gamble grufvår till någån synnärligh nytta att bruka, hälst eemädan dee förbemäldte grufvår aldrigh hafva varidt äller blifva nyttige åch stadige berghverck, uthaf dee ögånskeenlige åch besväärlige månge apparentier dähr finnäs. Dåch hafver däär i begynnälsen till een tidh varitt skiön åch rijck Gudz välsignälsee af malm, såsåm dee förre tilvärckningahr uthvijsa, män igänåm dee förres såå vääl såm dässe participanters avundh åch idkeligh trääta hafver Gudh den välsignälsen förkårtadh. Icke däste mindhre hafva dässe participanter uppå 6 åhrs privilegium i dätta bruuck instuckidt enträndt [ɔ: omtrent] i capital 20000 daler åch än mehra än dee dierväs bekänna. Een stoor deel af dässe umbkåstnadher ähr användt uppå eett kiär bredevidh dee gamble grufvår belegitt, däär dee hafva låtidt gräfva stora dijkän äller grafvar i quväär [ɔ: quer] åch i längdh, sammastädhes af nyia begyndt att sänkia någre skactär, dähr dee åch någre godhe malmfläckiar till een begynnälse upfunnit hafva. Således för människeligh ögån af bergarten åch belägänhetän att judicera, såå finnäs dähr dee bäste skiääl till berghvärck benägne, såm däär åmkringh bättre icke finnas kan. Såå aldänstundh dee i höstas änteligen måste läggia dee gamle grufvår ödhe åch mädh enigheett, flijtt åch umbkåstnadt nuu sökia åch än sökia vela dee nyia förbemälte grufvår att foort-

sättia, åch såsåm deras friheetstermin nääatkåmmande Päärmässo ähr uthe, huilkädt vääl förorsakar betänckiande till vidare deras prolongation, vore lickvääl önskandss, att dee dädt beneficium nåå kunde, äfftär (såm jagh förståår) att dädt äij länder Cronan till någån skada, däärigänåm sådane åch andre fleere kunne blifva upmundtrade till berghvärck; äliäst åch såå framdt dässe participanter dätta bruuck aldeles öfvergifva, ähr jagh vist försäkradh, att ingän dädt mehra uptaghär.

Vidare anbelangande Larums kåpparbruuck, huilkädt Biskåpen Doctor Johannes Mattie brukar, blifver vääl fliti[g]dt idkadt, män litädh åhrligen tilvärckatt. Grufvan ähr 20 clafter diuup åch fast intädh förlitandes uppå till någån stadigheett af malm, därjämbte ähr dädt eett besvärligitt åch vatusiuckt bergvärck.

Dän andre uptagne grufvan, i Gammelby sokn belägen, vohre rådligidt att välbemäldte Doctor Jahan dädt fliteligen mädh sina participanter bruka ville, äffter såsåm dähr finnäs godhe skiääl till eett gått bergverck vääl belägen. Dähr brythäs godh malm uthan oarter på sådandt sätt åch berghart, såm Sveriäs lansordt giärna lidher.

Dätta jagh Hans Exellentie ödhmiukeligh vill hafva förståndigadt. Befalandes Hans Exell:ee mädh heele sin kiäre vårdnadt *etc.* Nårköpingh den 16 Maij anno 1646.

Hans Exell:es
ödhm:ee åch t:st v:ll tiänare
Erick Flemingh mp.

---

6. **Falun den 27 Augusti 1653*).**

Om utsmidning af koppar till takbleck för rikskanslerens räkning samt gäldande af en dennes fordran, som anvisats på kopparräntan.

Högvälborne Grefve, Sveriges Rikes Cantzler, högtährade gunstige patron. Eders Excell:tz tacker jagh tienstligen för E:s E:tz migh altidh beviste gunstige benägenheet, huilket alt jagh tack-

*) Genom ett bref af 16 Aug. 1651, dat. Lindö, underrättar E. F., att hans hustru aflidit, och inbjuder rikskansleren till begrafningen i Kiärrbo kyrka den 14 Sept.

sammeligen till min dödstundh skall ehrkenna; och aldenstund då jagh sidst var vid Tidöhn E:s Ex:tz begärade, det jagh ville vid Åfuesta pådrifua, att E:s Ex:tz koppar måtte medh forderligste blifua till taakblek uthsmidt och till Stockholm förskickat, denne E:s E:tz begäran jagh så vida hafuer efterkommit, att takkopparen nu allreda ähr i Stokholm hoos Abraham Mumma, der E:s Ex:tz kan igenom sina tiänare låta honom affordra.

Huadh anlangar Konungl. Cammer-Collegii invissning, E:s E:tz sade sigh hafua fätt angående Petter kopparslagares skuldfordran af Cronan och den sedan sänt antingen till inspectoren vidh Åfuesta eller här vid Kopparberget, så hafuer jagh dereffter frågat och finner hoos ingenthera derom något beskedh eller rättelsse. Så emädan kopparräntan icke tillräcker att kunna betala dhe månge assignationer, derpå afgångne ähre, skulle E:s E:tz långsamt falla sin betalning således några åhr förvänta, huarföre E:s E:tz påminner jagh tienstl., om E:s E:tz behagade migh originalet heller och een videmerat copia af Kongl. Cammer-Collegii immission öfuerskicka, vill jagh väl af andre extraordinarie medel, som inthet turbera någon annordning eller staat, giöra E:s E:tz den assignerade summa betalt. Detta jagh E:s E:tz till ehrindran tienstl. hafuer velat förständiga, och befaller E:s E:tz *etc.* Datum Fahlun den 27 Augusti anno 1653.

E:rs Excell:tz
t:e åch tiänstberedvill:st tiänare
Erick Flemingh mp.

Rikskanslerens påskrift: Præsent. på Tijdöön den 31 Aug. anno 1653.

KOPPARBERGSMÄNNENS

BREF

TILL

RIKSKANSLEREN

AXEL OXENSTIERNA

1621—1649

1. Kopparberget den 26 Oktober 1621.

Anhållan, att rikskansleren måtte tillhålla kopparkompaniets direktorer att ordentligen betala bergsmännen, när dessa leverera sin koppar. Blir vågen stängd eller kunna bergsmännen ej skaffa sig ved och kol, medan föret står, så minskas också koppartullen för kronan.

Vår flitige och tienstlige hälssan *etc.* Edle och vällbornne Herre Cantzler, Her Axill Oxenstierne, Eders Herlighet sampt E. H. älskelige hussfrues lyckelige vällmågan *etc.* Välborne Herre Cantzler, vij foghe E. H:tt tienstligen tillkenna dhen store nödh och trånghmåell oss skeer om penningar till vårtt bruechs förfordringh, ty dhe godhe män, som i Compagniet ähre, besuäre sigh, att the hafua inga penningar, en part af oss gå någre månader och föruänte betalningenn; huarföre ähr vår gantz flitige och tienstlige begärran, E. H:tt ville väll giöre och förmane derectorerne, som medh Compagniet hafue beställa, att the låthe oss till fyllest uthan opskoff för vår kåppar betaltte blifua, nähr vij dhem vår kåppar anbiudhe. Huar annorlunda skeer, antingen våghen varder igenslagenn äller vij blifue medh penningar ophåldne och få äy förskaffe oss vedh och kåll, medan förett opå står, så varder E. H:tt förnimmandes dhen stora afsachnatt, H. K. M:tt varder uthij tillkommandhe åhr tagandes på sin tull, såssom och gemene bergzlags store fattigdom· Dette vij E. H:tt tienstligen hafue velatt (uthij H. K. M:ttz vår allernådigste Konungs och Herres frånuaru) tillkennagiffuitt och ödhmiuchligen önske H. K. M:ttz lyklige hemkomst. Befalle E. H:tt *etc.* Aff Kåpparbergitt dhenn 26 Octobris åhr 1621.

E. H. tienstlige
Gemene man uthi Kåppar
Bergzlagenn*).

---

*) Af samma dag föreligger äfven ett bref från gemene man i Bergslagen till ståthållaren öfver Kopparbergslagen och Österdalarne, Filip Scheiding,

2. Kopparberget den 10 Februari 1639.

Landshöfdingen P. Kruse har meddelat K. M:ts resolution angående kopparhandelns frigifvande och tullen. Bergsmännen anhålla att själfva få förmynta en del af sin koppar. Om vräkningens ordnande och utlagornas uttagande af den invägda kopparen.

Högh- och välborne, nådige och stoorgunstighe Herre, Herr Axel Oxenstierna, Ed:s Excellenz skall *etc.* Eders Excellenz låte vij fattige Cronones undersåtere och bersmänn underdånigst icke okunnigt, at H:r Landzhöfdingen välb:e Peter Kruse hafuer H:s K. M:tz nådige villia om kopperhandelen och tollen oss gunstigst låtidt notificera; så förnimme vij, at Bärget är nu aldeles lööss gifuin och huar och een står nu frijt til at handla och vandla medh oss, effter som tilförende hafuer varit brukeligit, fördenskuldh och H:s K. M:tt nådigst resolverat, at vij tollen medh koppar huar 4 schip:d eller lisp:d här vidh Berslagen skole betala och erleggia*), huilken stoor gunst och nådhe vij medh underdånig plichtig tacksamheet erkänna. Men efter uthi denna förandringen kiöpmannen ännu icke fulkomligen veet, huareffter han sigh skall rätta, och vij fördenskuldh af kiöpmannen huarken penngar eller annat, synnerlig uti denna tijdhen, kunne bekomma eller mächtig blifua, därigenom vij uthi vårt bruck blifue märckeligen försatte, hälst mädhan och föhret synes aldeles villia afslå och största deelen af oss huarken veedh eller kohl hafver, ty ähr til Ed:s Excellenz, såsom rijckzens och synnerlig denna fattige landzortz höghe patriot [ɔ: patron], vår underdånige ödmiuke böön, Ed:s Excellenz täckes nådigst see till vår stoora nödh och fahrlige arbete och jämte de andra höghvälborne Herrar Rijckz Regeringen och förmyndare nådigst effterlåta, at vij finge een deel

---

hvari dels talas om att man skrifvit till kompaniets direktorer om nödvändigheten af att kopparen betalas på vågen, dels omnämnes, att också »konstefålcket vidh grufuan beklaga sigh storligh, thet the få ingen kåst äller lhönn, och villja fördenskuldh aldeles gå ifrå ahrbette. Så blifuer bådhe pomparna och spelett stående: så tagher vatnett öffuerhanden, huilchitt blifuer bergzlagett till stor skadha.» Ståthållaren anmodas att söka hjälpa dem, så att de måtte »bekomme deris nödtorfttige oppehåldningh, på dett dhe äij må gå ifrå sitt ahrbette».

*) Jfr K. M:ts svar på borgerskapets i Stockholm andragna punkter den 6 Dec. 1638, tryckt af Stiernman, *Förordn. ang. Commerce* etc., II, sid. 188, samt bref till P. Kruse m. fl. af samma datum, Riksregistraturet.

uthaf vår koppar sielf förmynta låta, så mycket som vij til vårt brukz fortsättiande nödhtorfteligen behöfva, på det vij nu uti tijdh kunde förskaffa oss veedh, kohl och andra medhel, som vårt bruck fordrar och kräfuer, så och at vij icke af kiöpmännen effter deras egen villia strängde och tuingade blifva måtte.

Anlangende tillmyntningen medh dess omkostnadher äre vij ödmiukeligen böönfallandes, vij finge den underdånigst niuta effter den text och valor, som Compagniet den hafdt hafver. Och på det medh kopparvräkiande hareffter des richtigare, all vijdhare klander til at undfly, kunde tilgå, ähr desslijkest vår ödmiuka böön, at vthaf myntmästaren vidh Säter och Åfuestadh bruck tuenne eedhsvoorne männ på een sidha och uthaf Berslagen ochså tuenne eedhsvoorne männ til vräkiare måttc förordnas, at således den koppar, som här uti Fahlu vågh een gång afslagh på giordt blifver, icke vijdhare må klandras antingen vidh Säter eller annorstädhes. At och emellan Cronan och oss, så och emellan oss och kiöpmännen må dess bättre tilgå, ähr vår ödmiuke underdånige böön, vij finge här quarr behålla v:tt Anundt Jöransson, som emellan Cronan och oss, så och emellan oss och kiöpmännen, såsom i förledne åhren medh tijonden skeedt ähr, så hareffter som härtill godh räckningh håller; effter medh een bersman, som några stycken koppar til 5, 6 eller flere schip:d invägher, moste först afräcknas Cronones afradh, sädhan tollen, booskaps- och mantaalshielpen, huilket på intet annat sät skee kan än medh restitution, först Cronones afradh och toll till Cronones deputerade tollenär uti postvijss, och sedhan det öfrige antingen til myntet eller gåårmakerijet p:r zedler eller vechsel-trasserer.

Och desse ähre de petita, som Ed:s Excellenz vij underdånligen uti vår nödh most tilkänna gifua, underdånligen och ödmiukeligen bediandes, Ed:s Excellenz täcktes oss nådigst däruthinnan böönhöra och vår nådige och gunstige herre vara och förblifua. Ed:s Excellenz til all underdånig plichtig tienst bekänne vij oss altijdh vara förbundne. Ed:s Excellenz härmedh *etc.* Aff Kopperberget den 10 Februarii anno 1639.

Ed:s Excellentiæ
ödmiuke underdånige
Gemeene man vidh Kopperberget*).

---

*) Samma dag, den 10 Febr., synes också ett bref af liknande innehåll hafva aflåtits till regeringen i sin helhet. Härpå svarar denna den 21 Febr.

3. Kopparberget den 30 November 1639.

Anhållan om rikskanslerens förord för en bergsmännens framställning till K. M:t, att det dem gifna tillståndet till kopparmyntning måtte prolongeras. Ytterligare petita inlämnade till Bergsamtet.

[Nådige, höghvälborne] Herre, Ed:s Excellentiæ skall *etc.* Därnäst tacke Ed:s Excellenz vij underdånligen för den högha faveur och nåde, som Ed:s Excellenz oss altijdh bevijst hafuer, huilken Ed:s Excellenz moot vår uthskickadhe til Vesterås*) nådigst hafuer låtidt påskijna, för huilken högh gunst och nåde vij Ed:s Excellenz medh all underdånig ödmiuk tienst altijdh förbundne blifua. Och oanseedt vij icke hadhe tänckt Ed:s Excellenz vijdhare at molestera, så tuinger oss dogh stoora nödhen och denna

(Riksregistraturet). Efter ett referat af bergsmännens önskningar följer »nådigt svar och resolution»:

»att ehuruväl Oss fuller kunde för en och annan orsaak skulld betänkeligit och olägligit falla att bevillia eder någon post aff eder egen koppar att förmynta låta, lickväl till att så mycket högre och mehre thee och bevijsa Vår store benägenheet att befordra värcket och eder villfahra, så vijda Cronan det kan thåla och tilldrägeligit vara, så effterlåte Vij doch nådigst, att I till Persmesso nästkommande måge låta, sedan kopparen invägen ähr och I däraff affrad och tollen richtigt erlagdt haffue, förmynta vedh Säter hvart fierde skeppund aff den öffrige eder koppar, för hvilket myntemestaren skall vara skyllig fyratije nije r:dr i kopparmynt att betala, rickzdalern på 3 d:r räknad, och stånde sedan det öffrige, som aff tillmyntningen falla kan, Oss och Cronan till godh räkning emellan inspectoren och myntemestaren. Och måste I därhenn vara förtänkte vercket emellan detta och nästkommande Persmesso sålunda driffua, att edre besvär härvidh måge stanna och handelen emellan eder och köpmannen sin richtige fortgång vinna. Ahnlangande eder begäran om Anund Jörensson, medan Vij befinne den vara skähligh, så ähre Vij nådigst tillfredz, att han sigh uthi de saker, som I sielffue uthi eder skriffuelsse ihugkomme, bruka låter, till hvilken ände Vij och honom Vår särdeles fullmacht däropå haffue medhdeela låtit, såsom och giffuit Vår Landzhöffdinge Petter Kruse befallning att förordna offuantalde vräkiare såsom ock räckia eder handen och låta sigh vara ahnläget att stella detta allt ju förr ju heller i verket och på fortgång.»

Bergsmännen hade slutligen anhållit att af kronan få köpa spannmål, men regeringen förklarar, att den behöfver all kronans spannmål till kriget; dock har den utfärdat anmaning till alla städer i riket att göra Bergslagen tillförsel, och ytterligare order skola afgå både till landshöfdingarna och städerna.

*) Regeringen residerade i Västerås från midten af Juli till 10 Sept. 1639.

vår besvärlige lägenheet Ed:s Excellenz (såsom vår höghgunstige patron) vår åliggiande nödh och tarf underdånligen at tilkännagifua, medh ödmiuk tienstligh böön, Ed:s Excellenz täcktes icke tröttas där vidh.

Så veet Ed:s Excellenz sig nådigst påminna, at oss den 29 Julii myntningen uti Vesterås blef nådigst til 1 Januarii 1640 prolongerat*), för huilken stoor nåde och högha beneficium vij oss underdånigst betacka. Men efter vij medh kiöpmännen härtil icke synnerligen kunnat komma till handels, efter kopparen uti ringa prijss ähr, och nu b:te terminen innan kort tijdh ähr förhanden och elliest den tijdhen nalkas, uti huilken vij vårt bruk medh tilböhörliga medhel skola fournera, därmedh vij vårt bruk heela åhret omkring skola fortsättia, dogh inga väghar eller medhel veete, därigenom sådant tilbörligen skee kan, ty hafue vij H:s K. May:tt vår allernådigste Drotningh underdånligen och supplicando om vijdhare prolongation och andra besvärs afhielpande genom vår uthskickadhe at anmodha. Såsom nu Ed:s Excellenz kan förnimma, at vij vårt bruk uthan penningar icke allenast til kohl och veedhz, så och andra pertzelers inkiöp, uthan och til vår arbetzfolcks aflöhningh icke kunne fortsättia, ty ähr vår ödmiuke bööu, Ed:s Excellenz täckes höghgunsteligen [hos den Kongl. Re]geringen promovera och beforlig vara, at oss nådigst blef[ve efter]låtit at låta förmynta huart fierde schip:tt förtullat koppar, til des kopparen kan komma uthi bättre prijss; elliest vil fram på åhret uti vårt bruk på kopparen stoor afsaknadt blifua.

Huadh elliest flere Berslags petita anlanger, hafue vij Ed:s Excellenz icke veelat medh dem besuära, uthan hafue dem det Konungzl. Bergamptet ödmiukeligst insinuerat medh tienstlig ödmiuk begähren dem Ed:s Excellenz underdånigst at communicera**). Och såsom Ed:s Excellenz sig om denna fattiga Berslagen altijdh nådigst hafver låtidt vårda, så ähr och nu vår underdånige ödmiuke bööu, Ed:s Excellenz täcktes och nådigst sin höga faveur emoot oss än yterligare continuera. Vij, såsom vij plichtige ähro, förblifue och ähre Ed:s Excellenties ödmiuke, tienstvillige

---

*) Jfr rådsprotokollet för 29 Juli 1639, *Svenska riksrådets protokoll*, VII, sid. 531 f.

**) Bergsmännens skrifvelse till Bergsamtet, daterad den 30 Nov., finnes bland Ankomna bref till Bergämbetet, Bergskollegii arkiv. I densamma hänvisas till en bifogad kopia af de besvär och petita, som insändts till regeringen. Denna kopia liksom brefvet till regeringen är emellertid icke i behåll.

så länge vij lefva. Befalle härmedh *etc.* Af Kopperberget den 30 Novembris anno 1639.

Ed:s Excellenz och Nåds
ödmiuke underdånige
De tiughufyra och heela
meenigheeten vidh Stoora
Kopparberget*).

Lakunerna hafva uppstått därigenom, att papperet är något förmultnadt i öfre kanten, men äro förslagsvis utfyllda.

*) Regeringens resolution är af 16 December 1639 och finnes i Riksregistraturet. Den lyder, efter referat af bergsmännens genom sin utskickade aflämnade skrifvelse, som följer:

»Till nådigt svar förholle Vij eder icke, att endoch Vij väl kunde haffua skääl och orsak nogh denne eder begäran, såsom den där numehra Oss något otijdigh förekommer, att uthslå och be:te eder uthskickade uthan något favorabelt svar deropå affvijsa, i betrachtande att Vij haffue allaredo tvenne reesor icke uthan Vår och Cronans affgång och skada vilfarit eder här uthinnan och nådigst tillåtit, att I nu ett heelt åhr haffue kunnat eder åstundan medh myntningen att fulgöra, och det alt medh detta vårt express förbeholdh, att oss I effter denne terminens förlopp inthet vijdare om någon myntning skulle ansökia och besvära, uthan låte eder aldeles nöija medh dhet som dessförinnan aff eder koppar kunde förmyntat bliffua, hvilket Vij för nimme sigh till ett anseenligit belöpa; doch likväl till att så mycket mehra och til öffuerflödh tee och bevijsa den nådige benägenheet och konungzlige försorgh Vij drage för eder välfärdh och brukets fortsättning, haffue vij velat så vijda ansee förberörde eder begäran och skääl, som närvarandes tijdh dhet haffuer tillåta kunnat, nådigst härmedh effterlåtandes, dhet I till nästkommande 1 Februarii Anno 1640 måge hvart fierde skeppund låta förmynta, sedan I affradh och tullen till Oss och Cronan richtigt afflagdt haffue. Och skall myntemästaren vara skylligh och plichtigh eder så monge rijkzdaler i koppermynt för skeppundet, rixdalern à 3 daler räknadt, att giffua och betala, som I uthi denne höst och till dato aff honom bekommit och Vårt breeff eder senest uthi Vesteråhs deropå giffuit förmå och inneholler. I medlertijdh moste I vara förtänckte vercket sålunda att driffua, att edre besvär i denne saak måge stanna och handelen emellan eder och köpmännen vinna sin fortgång och frije lopp, såsom och effter föreschrifne tijdz förlopp moste I och icke mindre haffua återholdh Oss om någon ytterligare tillåtelse på myntningen att ansökia och besvära, dhet vettandes, att Vij för serdeles skäl och orsaker skuld hoos Oss aldeles beslutit haffua eder sådant inthet vijdare än till förbe:te tijdh och dagh indulgera och effterlåta. Gudh befallandes.»

4. Kopparberget den 9 Januari 1640.

Tacksägelse för att tillståndet till kopparmyntning förlängts till 1 Febr. (jfr N:o 3). Menföre har emellertid hindrat bruksdriften, så att ingen myntning kan ske i Januari. Petita inlämnade till K. M:t om ordnande af förhållandet mellan bergsmännen och bruken, om återupplifvande af 1617 års kontrakt rörande grufafrad m. m.

Nådighe, höghvälb. Herre, E. Exell:tz skall *etc.* Nådige, höghvälborne Herre, oanseedt vij fattige Cronones undersåtere och bärgzmän vidh Stoora Kopparberget för denna gångh icke hafua varit betänchte E. Exel:tz, som nu elliest medh Rijkzsens högh importerande saaker belastadt ähr, vijdare at molestera, doch medhan nödhen oss tvingar och E. Exel:tz altijdh haffuer varit oss och våra uthschickadhe medh serdeles gundst bevågen, ty haffue vij oss tagit ordsaak E:s Exell:tz ähn ytterligare om nådigh assistens underdånligen att ahnmodha, medh underdånigh ödhmiuk bön, E. Exel:tz tächtes icke tröttas dervidh.

Och synnerligh hafue E. Exel:tz jämpte dee andra höghvälborne herrar vij underdånigst at betacka för den höga försorgh och umvårdnat, som den Konungzlige Regieringen för allas vår vällfärdh nådigst drager, i det oss tillmyntningen till den första Februarii nådigst efterlåtit ähr*). Män alldenstundh Gudh den aldrahögste oss så hårdt haffuer straffadt, at vij för jull och intill denna tijdh inthet före hafft haffua, att vij våra bruuk haffua kunnadt fortsättia och drijffua och någon koppar hafuer kunnat tillvärcka, deraf vij kunne åthniuta H. K. M. och den Konungzl. Regierningens gundst och nådhe, medh tillmyntningen i innevarande Januarii månadt, hvilcket E:s Exel:tz vij uthi underdånigheet velat tillkenna giffua, medh underdånigh begähran, E:s Exel:tz tächtes sådant uthi gundstigt betänkiande taga. Medhan och inspectoren v:tt Lennardt Hansson, som oss förledne åhr hafuer om vår koppar vidh Åffvestadh försäckrat, nu sin caution upsäger, ähr thesslijkest vår ödhmiuke begeran, E. Exel:tz tächtes jempte dee andra höghvälborne herrar sådhan ordningh giöra, att Bärgzlagen och brukzens förståndare icke må haffua någon splijt sigh emellan, som härtill schedd ähr, elliest vill ingen kiöpman giffua sigh medh oss uthi handell, och huadh kiöpmannen således

*) Jfr N:o 3 och noten sid. 368.

vidh Åffuestadh mistar, måste bärgzmannen honom här upfylla igen. Elliest effter och allahanda partzeler, som vij till vårt bruukz fortsättiande nödigt behöfua, dageligen dagz stijgha, män gruffvan deremot svagare och svagare blifuer, och vij elliest medh stoor och högh affradh och andra uthlagor behäfftadhe ähro, ty ähr vår underdånige och ödhmiuke bön, E. Exel:tz tächtes oss höghgundsteligen uthi den Konungzl. Regieringen beforderligh vara, att vij vedh det contract, medh H. K. M. gloorvärdigst i åminnelsse 1617 om gruffaffradh uprättadt, förblifua måtte, nembl. att der vij aff huar heel fierdingh hadhe uthgiffuit 4 skepp:dh koppar, schulle vij sedan för alla andra uthlagor befrijadhe vara, huarföre och H. K. M. vij om remission på booskapzhielpen underdånigst supplicerat hafua. Hvadh ringa tillstånd och svaga lägenheet vij uthi gruffuan haffua, tviffle vij icke det Konungl. Bärgamptet varder det E:s Exell:tz notificerandes*). Och detta

---

*) Bland Ankomna bref till Bergämbetet, Bergskollegii arkiv, finnes också en skrifvelse från bergsmännen till kollegiet af samma dat. som brefvet till kanslern, 9 Jan., med bifogad kopia af de till K. M:t insända petita. Dessa petita äro i de första punkterna så godt som ordagrannt öfverensstämmande med brefvet till kanslern, men innehålla äfven några ytterligare punkter af följande lydelse:

Uthi vår sijdste affgångne schriffuelsse hafue E. K. M. vij och underdånligen tillkenna giffuit, att Richz Cammerrådh välb. Jahan Berndes och Generalbärghmestaren den 23 Novembris 1639 haffua varit här uthi både gruffuorna och dess lägenheet granneligen besichtigat och skrijffteligen författat. Synnerligen hafue och E. K. M. vij underdånigst ahndragit, att vij uthi Blanck stöten icke hafua hafft ett grufueschifftes rum, som kunde umkåstnaden och veeden, myckit mindre betaala affradhen, såssom vij och icke tviffle, det Konungl. Bergamptet varder E. K. M. sådant underdånigst hafua föredragit och sigh berådhfrågat, huruledes medh Blanck stöten kunne vijdare företagas, att Bärgzlagen deraf kunne förmå uthgiöra affradt. Bleff tå Bärgzlagen aff thet Konungl. Bergamptet låffuat och tillsagdt, att dee, sedhan dee hade giordt E. K. M. derom relation, ville strax till nyåhret vara her perssonligen till dublet och E. K. M:tz nådige svar om Blancke stöten Bärgzlagen veta låta, så och huruledes dermedh vijdare schulle företagas, att Bärgzlagen uthi be:te gruffua kunde bekomma någon malm eller grufueschiffterum, deraf dee kuna uthgiöra affradh; så åhr det till den tijdhen och till dato icke scheedt (uthan tviffuell för det föret, som åhr och varit hafuer). Så hafuer H. H. Landzhöffdingen lijkväll tvingat dee nyia bärgzmän att dubbla om Blanckestötz gruffuedel, der doch icke fins et fullkombligit gruffueschifftzrum i heela grufvan, der et paar hafua kunnat lijta uppå alt ifrån Augusti 1639. Vill derföre den fattige Bärgzlagen falla odrägeligit att kunna uthgiöra deraf deras vanlige affradh, förähn det Konungl. Bärghamptet kommer hijt up, Bärgzlagen till någon undsättningh medh rådh och dådh, att nu, medhan högsta nödhen

haffua E:s Exel:tz vij för denna gångh underdånigst velat tillkenna giffua, medh ödhmiuk flijtigh begäran, E. Exell:tz tächtes vår nådige höghgundstige patron och herre vara och förblifua. Och befalle E. Exel:tzie *etc.* Datum Kopparbärget den 9 Januarii anno 1640.

E. Exellentie
altijdh underdånige och
tienstvillige
De tiugufyra och heele
menigheeten vidh Stoora
Kopparbärget.

5. Kopparberget den 3 Februari 1640.

Klagomål, att Bergslagen kommer i allt värre betryck. Anhållan, att antingen någon af regeringen måtte årligen visitera Bergslagen eller också en särskild ämbetsman förordnas att där residera för att bevaka dess intressen.

[Höghvälb.] nådige Herre, Herr Rijckzcantzeler, Edhers Excellenz och Nådhe skall *etc.* Oanseedt Eders Excellenz och Nådhe

---

kreffuer, dee medhell, som E. K. M. nådigst dertill 1638 och 1639 hafuer förordnat, måtte nu ahnvändas, att Blanckestöten i tijdh kunde blifua någorlunda upprättat, så frampt at den fatige Bärgzlagen, dee nyia bärgzmän i Blanckstöten, schulle kunna bekomma någon malm, deraf dee någon koppar kunna tillvercka och cronones affradh bethala. Dertill synes högeligen vill vara af nödhen, att någhon aff det Konungl. Bergamptet her uppe hoos oss een tijdh måtte vijstas, som det medh nijt och mödha kunna i vercket stella och driffua, medh myckit annat, som kunde lända H. K. M., Bärgzlagen och gruffuan till myckin nytto och förkåfringh.

Och detta haffua E. K. M:tt vij hermedh underdånigst velat föredraga, E. K. M:tz nådige resolution underdånigst förväntandes och E. K. M:tt uthi dens högstes nådige beschydd till långvarigh lyckosampt och frijdhsampt regiemente uthi underdånigheet ödhmiukeligen befallandes. Aff Kopparbärget den 9 Januarii Anno 1640.

E. K. M:tz
underdånige, ödhmiuke, trooplichtige
undersåtare
Dee tiugu fyra och heela menigheeten
vidh Stora Kopparbärget.

vij icke tänckt hadhe för denna gången at molestera, betrachtandes det Ed:s Excellenz elliest medh denna Rijckzdagens*) stoora besvär nogsamt öfverlastat ähr, dogh mädhan nödhen på vår sijdho stoor ähr och Ed:s Excellenties högha gunst och nådhe oss därtill icke litet drager, och fördenskuldh så mycket meera ähre moverade vår nödh Ed:s Excellenz såsom vår störste och nästan eendaste patron at förebringa och andragha, så ähre vij och uthi den otuif[vel]achtige tillförsicht, Ed:s Excellenz och Nådhe varder och så detta vårt underdånige petitum nådigst och gunstigst optagandes.

Effter det at denna landzorth och berslagh synes af många dageligen daghs under allahanda höflige prætexter ju meera och meera förtryckt blifua, Cronan och fädherneslandet till temelig skadha och oss fattige undersåtere till entelig och oundvijkelig ruin, däruthaf tå förorsakas och högsta nödhen oss tvinger at så offta och så emoot vår villia Hennes Kongl. May:tt och den Konungsl. Regeringen medh våra besvär at öfverlöpa, huaruthaf tå lätteligen kan hända, at [vi] falla uthi H:s K. May:tz högste ogunst och onådhe; desse våra besvär vijdhare att upräckna och därmedh Ed:s Excellenz uti des högha occupationer mehra at belasta håller man aldeles onödigt, hälst mädhan Ed:s Excellenz uthaf våra åthskillige afgångne bref och skrifuelser, jämväll och af de gode herrar och månns (som häruppe hooss oss varit och många irringar och tuister afhulpit) sanfärdige relation nogsamt hafuer intagit och förståt, huarföre vij så ofta at klagha förorsakas, och huadh änteligen där uthaf, icke oss allenast, uthan och andra omkring liggiande landzorter och ständer för ruin och skadha följa vill; huilket alt för den orsaak Ed:s Excell. härmedh underdånligen föredragas, efter vij alla väll och högdt försäkradhe ähre . . . . . berslagens och endtlig Cronones förd[erf v]arder effter des höga och vijsa rådh och försorgh afstyrandes och förebyggiandes. Vij för våra personer förtröttas så offta bemödha E. Excell., särdeles mädhan Ed:s Excell. och flere de höga herrar af Regeringen icke obilligt moste tuifla om vår ahnbringens sanfärdigheet, mädhan den så offta skeer. Derföre om E. Excell. gunstigt behagade at antingen af den Konungzl. Regeringen förordna någon, som åhrligen ville visitera och besökia vår bergslagh, eller och, mädhan de gode herrar af Regeringen dess föruthan medh almänne rijckzens ährender äre högdt belastade, at tilordna oss någon nijtäl-

*) Riksdagen i Nyköping, som öppnades den 18 Jan. 1640.

skande man, huem E. Excell. hälst täcktes, den stadigt hooss oss residera, och til den vij något förtroende settia kunde, så skulle ingen tuifuel vara, at ju denne förfalne berslagh igen kunde genom Gudhz nådige välsignelse och hielp igen oprättas, vij fattige bersmänn uti något mehra lijsat, och E. Excell. mindre öfverlupen och besvärat blifua; hvarigenom och många trätor, som nu emellan Säters och Åfuestadh bruken medh oss förefalla, skulle afstyras, däraf E. Excell. sedhan lätteligen förnimma kunde, hoos huem feelet vore, antingen hooss bersmannen eller hoos een annan, både uti deras hyttor, när de bruka, så och uti vågen, när kopparen väges, huru därmedh afslaget omspringas [!]. Detta vij så underdånligen E. Excellenz icke hafua underlåta kunnat, med ödmiuk och stadig tilförsicht, E. Excellenz varder öfver alt detta så väl som på de förre afgångne besvärspuncter oss sin nådige hielp låta vederfahra. Och befalle E. Excell. *etc.* Aff Kopperberget den 3 Februarii 1640.

Ed:s Excellenz och Nådes
underdånige trooplichtige
the tiughufyra och heela meenigheeten
vidh Stoora Kopperberget*).

Lakunerna hafva uppstått genom papperets förmultning i öfre kanten.

*) Någon Kongl. resolution med anledning af detta och föregående bref är icke anträffad. Däremot föreligger en resolution på andraganden, som Generalbergsamtet gjort å Kopparbergsmännens vägnar, daterad 7 Mars 1640 (Riksregistraturet). Regeringen anslår såsom hjälp till åtskilliga grufskiftens upprensande 6000 daler hvitt mynt af tullen, att af Bergsamtet utdelas, beviljar frihet från boskapsskatten under det löpande och det följande året för de bergsmän, som hafva grufvedel, anslår till ett hospital för förlamade bergsmän »den skiutzferdz-koppar, som åhrligen vedh Bergett öffuer skiutzfärden eröfrad bliffuer och för detta emillan privat personer är förbytt och parterat vorden», lofvar att taga bergsmännens begäran om stadsprivilegier för Falun i öfvervägande samt medgifver slutligen, att bergsmännen må inköpa Åsbo hemman af Peter von Beningen till prostbord.

Bergsamtets andraganden, dat. 26 Febr. 1640, finnas bland Bergskollegii skrifvelser till K. M:t, Riksarkivet.

6. Kopparberget den 4 Juni 1640.

Tacksägelser för regeringens omvårdnad och hjälp och särskildt för att herr Johan Berndes förordnats att hafva inseende med Bergslagen. Dess betryck fortfar dock, och anhålles, att rikskansleren själf måtte komma dit upp för att meddela sina råd.

Höghvälborne nådige Herre, Her Rickzcantzler, högtähradt patron och mechtige befordrare. Såssom E. Excellence vij fattige undersåthere högh ordsaak haffue på det underdånigste och ödhmiukeligste att betacka för gundstigh umvårdnat, E. Excell:ie denne vår fattige bärgzlagh altijdh uthi marghfalldige måtto bevijst haffua, altså ähre vij nu icke mindre förordsakade vordne E. Excell. ödhmiuck tackseyelsse heembährа för den nådige benägenheet, vår uthskickadhe herredagzman, v:tt m:r Ludwich Otto, på sijdstholdne Richzdagh uthi Nykiöpingh vederfarit ähr, huilcket altt vij fattige undersåtare effter vår ytterste förmågo förobligere oss tacksambligen afftiena så länge vij leffue. Aff den kiärleek, E. Exell:tz drager om vårt vällståndh, och den tillijt, vij draghe till E. Excellences stoora affection, haffue vij ähnnu vår åliggiande måst E. Excell. underdånligen föredraga, medh ödhmiuck bön och otuiffvellachtiga tillförsicht, E. Excell:ce icke ville tröttas dervedh, uthan sådant medh tolamodh hoos sigh rum finna låta, ändoch vij icke noghsampt kunne H. K. M:tt vår allernådigste Dråttningh och den Konungl. Regieringens stoora umsårgh och höga vällgierningh tillfylleat berömma och betacka för den undsättningh och hielph, som denna vår ruinerade bärgzlagh icke mindre i åhr ähn förledne åhren tillförenne betäncht och förschutidt ähr, män lijkuäll medhan vij på andra sijdhan befinne vårt arbete daghligen giöras svårare och gruffuan deremot svagare, kunne vij icke förtijga uthan det tillkenna giffua, ödhmiukeligen bidiandes, E. Exell. tächtes såssom vår höga patron vår nödh uthi åminnelsse haffua och om möyieligit vore (der Gudh altzmechtigh E. Excellences kraffter stärckia ville) perssonligen sielff vår elendigheet uthi ögonschijn taga och nådheligen förnimma, att han juu större ähr, ähn vij den pennan kunne förtroo, då kommandes oss medh hälesosam rådh till undsättningh, såssom den högste Gudh E. Excell. medh högt förståndh begåffuat haffuer och derföre hälst kan uthsij, genom huadh medhell oss ståår till hielpa, effter såssom våre medhell dess föruthan ähre kompne i vraak och vaanvyrde hoos kiöpmän

och andre affnehmare, så att vij icke det liuffliga brödh aff alt vårt slääph och möödosamma arbette kunna haffua att åthniuta.

Sedhan betacke vij på det underdånigste den Konungzl. Regieringen och serdeles E. Exellence, som aff den nijt, E. Excell. till denna ort drager, haffuer förordnat oss een godh patriot och gundstigh herre, den välb:ne her Jahan Berndes, som altijdh effter godh ordningh och vårt vällståndh trachtar, medh hvilcken vij och frijligen våre ährender kunne öffuerläggia, och befinne hans hälssosamme förslagh oss vara nyttighe till godh handterningh uthi vår nähringh och bähringh, huilcken och till pricka kunnigh ähr vår lägenheet och besuärliga tillståndh; vij tuijffle icke heller, att han juu sådant jämpte oss E. Excell. varder ahndragandes. Vij leffue uthi den underdånige och ödhmiuke förhopningh, E. Exell. varder oss medh nådher ahnsij och alt till een öndscheligh uthgångh hielpa bearbeta. Den nådhefulle Gudh E. Exellence *etc.*

E. Exellens'
underdånige och ödhmiuke tienare altijdh
Dee 24 och heela menigheeten
vidh Kopperbärget.

Datum Kopparbärget den 4 Junii anno 1640.

7. **Kopparberget den 31 (!) Juni 1640.**

Anhållan om rikskanslerens förord för andraganden, som inlämnats till K. M:t.

Höghvälborne Herre, Her Richzcantzler, [gunsti]ge patron och mechtige befordrare, E. Exell:tz schall *etc.* Dernäst tacke E. Exell:tz vij underdånigen för den höga faveur och nåde, E. Exell:tz oss altijdh bevijst haffuer, för huilcken högh gunst och nådhe vij E. Exell:tz medh underdånigh ödhmiuk tienst förbundne bliffua så länge vij leffue. Och oanseedt vij haffue varit betenckelige E. Exell:tz för denne gången medh denna vår schrijffuelsse att molestera, lijkväll medan nöden det högeligen fordrar vij uthi den underdånige tillförsicht visserligen förmodhe, att E. Exell:tz därvid icke tröttas, effter såssom vij H. K. M:tt vijdhlöffteligen om nu varande tillståndh medh gruffuan, att hon (det Gudh bettre) ju ähr myckit svagare ähn det någon tijdh klagas kan, jämbväll om andre högh-

nödige besuär och ährender, som Bärgzlagen myckit trycker, tillschriffuit, såssom och underdånigst föreslagit någre medhell, huarigenom oss fattige undersåtare stodhe till at hielpa, aff huilcket E. Exell:tz vår underdånige begieran gundstigst techtes förnimma; alt fördenschuld i ödmiuck underdånigheet bönfallandes till E. Exell:tz, att E. Exell:tz aff högh gundst och nådhe så nu som altijdh tillförenne ville gundstigst ahnsee vår jemmer och ällende och oss på vårt breeff och puncter till een öndskeligh resolution och svar förhielpa. Gudh, som alla goda gerningars belönnare ähr, varder E. Exell:tz *etc.*

E. Exell:tz
underdånige och ödhmiuke
tienare emedan vij leffue.
Dee 24 och heele menigheten
vedh Stoore Kopparberget*).

Datum Kopparbärget den 31 Junii anno 1640.

---

*) En skrifvelse från bergsmännen till Bergsamtet af samma datum med bifogad kopia af de till K. M:t insända petita finnes bland Ankomna bref i Bergskollegii arkiv. Regeringens resolution gafs den 17 Juli 1640 (Riksregistraturet). Den lyder som följer:

Vår gunst *etc.* Oss är, trogne undersåtere och bergsmän vidh Store Kopparberget, eder skriffuelse bär öffuerleffrerat vorden igenom en eder uthskickade, deruthinnan I förmäle om gruffuans närvarande svage tilstånd och lägenheet, klage derhoos öffuer dhet afslagh, som uthi vågen skeer på eder koppar, och begäre underdånigst till dhet första, att eder en eedsvoren gåhrmakare tillordnas motte, som den gode kopparen medh den sämbre, när någon tvist derom fölle, genom en gahrung probera kunne, sedan och att eder än ytterligare må tillåtit bliffua att fåå mynta en deel aff eder tilverckning; och 3:tio att Vij nådigst vele effterlåta eder tollfritt fem skeppund rååkoppar, som I till eder kyrckios täckning ville uthslå låta.

Till nådigt svar är Oss fast okärt förnimma, att eder sådane besvär, som uthi edert breeff ihugkommes och Oss I esomofftast medh öffuerlöpe, tryckia skole; önske och eder samptlig gärna unna, att tilståndet i gruffuan motte bliffua något bättre och eder tildrägeligare, effter som vij och sielffue Oss städze om bergets oppkompst, brukedz fortsättning och eder samptlige välfärdh på dhet högste låte vårda och Vår store åhuga och dragande försorgh derom uthi margehanda motto (dhet I fuller sielffue vete) vercklígen betygat haffue, så vida närvarande Rijkzens besvärlige stat dhet haffuer kunnat tåhla och lijda. Men såsom sådanne verck fordra sin tijdh och stå allenest på Gudz välsignelse, så moste I den afbijda och imedlertijdh iuthet låta eder

8. Kopparberget den 30 September 1641.

Anhållan om rikskanslerens förord för besvärspunkter, som insändts till Bergsamtet för att föredragas inför K. M:t.

Högvälborne Herre, H:r Richzcantzeler, E. Excell:ie skall *etc.* Dernäst tacke E. Excell:ie vij underdånigen och ödmiuckeligen

---

för svårt falla att arbeta eder igenom dhet bästa I kunne, varandes derpå försäkrade, att Vij uthi vår vanlige åhuga om eder välfärdh skole continuera och, när andre Rijkzens åliggiande besvär så medgiffua kunne, räcka eder Vår konungzlige hand till befordran uthi alt dhet, som skäligt och Rijket tilldrägeligit kan vara.

Anlangandes edert besvär öffuer kopperväkerne och dhet affslagh, som eder förmedelst dheres vräkiande skeer på kopparen i vågen, så haffue Vij fuller på dhe förre edre klagemål härom giffuit Vårt Cammer- och Bergsampts Rådh Johan Berndes i befalning derom att ransaka och en sådan ordre deröffuer ställa, att vräkiarne eder ingen orätt uthi vräkiande aff kopparen skole kunna eller töras göra; tviffle och inthet, att han det behörligen giordt haffuer. Men emedan Vij aff edert breff öffuer förhopning sij och förnimma, att I inthet låte nöya eder dermedh, så skall än ytterligare order deröffuer stält och eder Landzhöffdinge pålagdt bliffua, att han skall haffua där ett skarpt öga uppå, dhet eder ingen orätt aff be:te kopparvräkiare skee må, och der dee sigh sådant antingen för dätta haffue understådt att göra eller häreffter i någon motto sig underståendes varde, dem då tilbörligen derföre straffa. Allenest vele Vij eder här emot strengt och alffuarligen förmant haffua, dhet I kopparen, som I både till Oss och Cronan uthgöre, så och den I till andre försällie, så godh tilvärcka låte, att han må kunna oväckt passera igenom vågen och ingen dermedh bedragen bliffua. Vij skole Oss elliest låta anläget vara att få en godh gahrmakare, som eder tvist medh vräkiarne skall kunna framdeles slijta, effter hvilken Vij allaredo haffue låtit sökia, men än ingen öffuerkomma kunnat.

Hvadh eder underdånige begäran vidkommer, att eder må nådigst tillåtit bliffua att få än ytterligare mynta en deel aff eder tilverckning; så emedan Vij haffue för detta trenne åthskillige reesor icke uthan vår och Rijkzens skada omberörde tillmyntning eder tillåtit och uthi Vårt seneste eder uthi Köping [gifne] tilstånds breeff*) medh klara ordh förmält, att Vij effter förloppet aff den termin, som då eder förundt bleeff, inthet kunde för skälige orsaker skuld eder någon myntning mehra tillåta; så kommer dhet Oss nu så mycket underligare före, att I åter på nytt emot sådan giffuen affskeedh haffue eder understådt här om så obetänckt att anmoda och hvarcken eder påmint förbe:te undfångne affskeedh (dhet eder billigt hade bort göra), mycket mindre öffuervägat dhe orimmeligheter, som aff sådant i långden vele föllia. Och endoch Vij oss inthet obenägne befinne, eder så häruthinnan som alt

*) Se ofvan sid. 368 not.

för den höge gunst och nåde, oss fattige undersåttare i alla tijder af E. Excell:ie viderfarin ähr, serdeles att E. Excell:ie hafver sig om vårtt vällstånd och förkoffring altijd mykett vårda låttidt, dett E. Excell:ie medh sielfve verkett icke allena hafver låttidt påskinna, uthan vij och dett samma af Konungl. Bergamptedt och vår Landzhöfdinge nogsampt förnummitt. Denna E. Excell:ie höga gunst och nådhe emott oss fattige undersåttare att forskylla och afftienna finne vij aldeles uthi vår förmögenheett intedt till-

---

annat görligit att benåda och vilfara; likväl effter Vij sij och allaredo [i] handom röön haffue, att icke allenest Rijket i gemeen, uthan och I sielffue deraff stoor skada taga, uthi betrachtande aff dhet, att koppermyntet nu för dess store tilmyntning skuld uthi sådan vanvyrdan är kommet, att rijkzdalern nu på dhet högste der emot stegres, hvilket icke allenest förorsakar en stoor dyrheet på allehanda vahrur öffuer hele Rijket men enkannerligen oppe i Bergslagen hoos eder, uthan och prijset på sielffue kopparen mycket förringar. dhet Vij så denne som dhe förre edre uthskickade medh flere skääl haffue förstå lätit, för hvilke skääl och skadelige consequentier skuld Vij och sielffue snart moste kopparmyntningen antingen heelt inställa eller och sparsampt den gå låta, till dess kopparen kan bliffua något villigare i verlden: hvarföre faller Oss nu icke obilligt så mycket mehra betänckeligit eder någon ytterligare myntning att tillåta. I vele fördenskuld här effter medh sådan och andre slijke postulater och anmodninger Oss obesvärad låta.

Hvadh elliest till dhet sidste eder underdånige begäran anlangar att få niuta tollen aff fem skeppund råå koppar, som I vele till eder kyrckias täckning låta uthslå, så haffuer Oss nu nådigst behagat att giffua eder samma Vår toll effter och fördenskull nu låtit skriffua Landzhöffdingen till, att han tollenären tillsäya skall, att han bem:te 5 skeppund råå koppar skall tollfrij passera låta. Detta Vij eder till nådigt svar och effterrättelse icke haffve förholla velat. Och befalle *etc.*

Den afvisande hållning gent emot bergsmännens anspråk på kronans hjälp, som regeringen intar i denna resolution, såg den sig redan efter ett halft år föranlåten att uppgifva. Den $\frac{8}{12}$ Jan. 1641 aflåter den till Kopparbergsmännen en skrifvelse, som med åberopande af en inlaga från Generalbergsamtet och andra erhållna upplysningar om de »besvär och olägenheeter», som trycka Bergslagen, innehåller flera medgifvanden. Regeringen anslår åter 6000 daler (för år 1641) såsom bidrag till brytning och upprensning i grufschakten, inställer för året kopparmyntningen vid Säter och beviljar bergsmännen att förmynta af sin egen koppar 1200 skeppund, »halfparten i fyrikar och andre halfparten i grofft mynt», hvarjämte den förklarar sig hafva åtagit sig att på kronans bekostnad »lätha med macht sänkia och fortsättia de nye skachter och dertill förordnat ottatusend daler».

Tillståndet till kopparmyntning bleff emellertid efter ett par månader återtaget. Den 22 Mars ger regeringen order åt landshöfdingen Peter Kruse att tillsvidare inställa bergsmännens myntning, emedan underrättelser kommit, att kopparen stiger i pris i utlandet och äfven betalas bättre vid Kopparberget. Riksregistraturet.

giörandhe ståår, uthan lijkeväll så mycket giörligitt och mögeligitt ähr oss ombeflijta E. Excell:ie medh ödmiuck och underdånig tacksseyelsse och tienst till handa gå. Så aldenstundh vij några oss angelägne puncter hafve författa låttidt och dem Kongl. Bergamptedt, som våre fehll och brister bäst kiänner och veett, öfversendt, Hennes Kongl. May:t och den Kongl. Regieringen att föredraga*), derföre vij och nu som altijd tilförende uthi ödmiuck underdånigheett till E. Excell:ie bönfahle, att E. Excell:ie sinn vanlige höga gunst och nådhe icke afdrager, uthan oss sossom vår höggunstige patron befordra ville, att vår uttskickade, ehrlig och förståndig m:r Ludvich Otto, kundhe opå dem en öndskelig resolution och svar bekomma. För huilkett alltt vij skole bedia och visserligen förmoda, att Gudh allzmechtig E. Excell:ie belöna skall, under huilkens trogne och milde beskiärm *etc.*

E. Excell:ie
med ödmiuck och under-
dånig tienst altijdh förplichtade
De tiugufyra Bergzlags
äldsta och menige man.

Datum Kopparbergit den 30 September anno 1641.

---

9. Kopparberget den 26 Januari 1642.

Till K. M:t insända andraganden, bl. a. angående myntningsrättens förlängning, anbefallas åt rikskansleren.

[Höghvälborne Herre, H:r Richzcantzeler, E:s Excell:ie skall *etc.*] E. Excell:ie tacke vij underdånigen för den höge faveur och nådhe, som E. Excell:ie oss alltijd bevist hafver, det E. Excell:ie icke allena emot oss uthan våre uthskickadhe alltijd nogsampt hafver låtidt påskinna, för huilken hög gunst och nåde vij E. Excell:ie medh underdånig ödmiuck plichtig tienst alltijd förbundne blifva. Och oansseett vij väll besinne, att E. Excell:ie nu med höge inporterande saaker, richzens och dett gemenne bästa angående, öfverflödelig occu-

*) Bref till Bergsamtet samt till dess gubernator, Carl Bonde, af samma datum som brefvet till rikskansleren föreligga bland Ankomna bref till Bergämbetet, Bergskollegii arkiv. I båda hänvisas till bifogade punkter, men dessa äro ej i behåll.

perat ähr, och vij fördenskuld E. Excell:ie ingen vijdare molest åhrnade för denne gång tillfouga, doch emädan vij alltt hertill uthi våre bruukz fortsätiande och till een handpening af H. K. May:tz nådige tillåtelsse medh mynttningen merkeligen ähre bijsprungne och hulpne, der eliest dett medelett icke hade varitt, kiöpmannen oss effter sin egen villia t[v]ungit och för eett skepp:d koppar gifvitt huadh dem hade gott syntz, huilkett vij och här effter befahra måste, enär den post koppar, H. K. May:t oss nådigst bevilliat hafver att förmyntta, all ähr; hvarföre vij ödmiuck och underdånigen till E. Excell:ie bönfahle, att emädan H. K. May:tz nådige intent och villia med silfvermynttedt uthi hast icke af någon myckenheett kan myntadt eller i landzändarne uthspridt varda, och detta vårt bruuk och dagelige handtering på denna landzohrten intedt kan tilbörligen drifvas eller fortsättias, med mindre man hafver visse handpenningar tillgå; att kopparmyntedt imedelertijd icke må förslagit och ödelacht blifva, uthan oss af gunst och nåde någon påst att förmyntta kundhe effterlåtas, af huilkett H. K. May:t och Cronan uthi kopparens tillverkande af quantiteten (nest Gudz nådige tillhielp) mehra till [nytta och förkofring ähn eliest någon afsacknadt lendha kan, der vij fatige undersåttare med detta medelett] uthi vår beschwärlige han[dtering kundhe] bijsprungne, lissade och lättade blifva.

Hvadh mehra vij uthi ödmiuck underdånigheett för denne gången hafve nödigt funnitt att fordra och hoos H. K. May:t att anholla, så ähr det puncteuis författadt och vår uthskickade herredageman medgifvit*). Förmode visserligen, att E. Excell:ie nu som alltijd tillförende ville vara vår höggunstige patron och oss hoos H. K. May:t nådeligen befordra, att vij opå vår postulat och underdånige anfordran måtte bekomma een öndskelig resolution och nådigt svar. Befahlandes E. Excell:ie *etc.*

E:s Excell:ie
ödmiucke underdånige och plichtskyldige så lenge vij leffve.
De tiugufyra Bergzlags Eldste
och menige man*).

Datum Kopperberget den 26 Januarii anno 1642.

Papperet är förmultnadt i öfre kanten, så att inledningsformeln och en del af första meningen på andra sidan utplånats. Den förra har vid tryck-

*) De med herredagsmannen inlämnade punkterna till K. M:t äro ej anträffade. K. M:ts resolution på dessa punkter föreligger däremot med datum

ningen ifyllts efter de öfriga brefven till rikskansleren, den senare efter en skrifvelse från Kopparbergsmännen till K. M:t, daterad samma dag som brefvet till kansleren (26 Jan.) och ord för ord af samma innehåll som detta.

---

10. Kopparberget den 4 Oktober 1642.

Ny framställning om myntningsrätt inlämnad till K. M:t (jfr N:o 9).

Högvälborne Herre, H:r Richscantzeler *etc.* E. Excell:ie tacke vij ödmiuck- och underdånigen för den höge faveur och nåde, oss fattige underssåttare alltijd och som offtast af E. Excell:ie vederfahrin ähr, serdeles att E. Excell:ie sig vårt vällstånd, näring och förkoffring myckett vårda låtter och derom stoor nijtt drager, för huilkett Gudh allzmechtig E. Excell:ie visserligen belönnandes varder. Och mädan oss nöden tuingar H. K. M:t vårt åliggande och högnödige tarffver att föredraga, enkannerligen om den store peninge nöd här ope hoos oss vanckar, såssom och att kopparen uthi mächta ringa prijs och värde kommin ähr och icke heller uthi någon afgångh, att honom någon till kiöpss begiärar, medh mehra dess innehold, som E. Excell:ie af Hennes Kongl. May:tz breff vidlöffteligare höghgunstigast förnimmandes varder, hvilket oss fattige undersåttare uthi vår handtering och bruukz fortsätiande en mechta stor skadha och afsachnadt gifver, att vij den icke nogsamptt beklaga kunne; derföre [äre vi] ohrssakade uthi ödmiuck underdånigheet att ansökia, mynttningen oss nådigest till hielp och undsättning kunde efflerlåtin blifva, helst mädan vij fattige undersåttare icke veete någre medell eller uthvägar tillgå, huru eller på huadh säätt vij bruuk föra skole. Hvarföre ähr vår ödmiucke och underdånige begiäran, E. Excell:ie sin vanlige höga gunst och nådhe, nu icke mindre ähn alltijd för detta, såsom vår

---

17 Mars 1642 i Riksregistraturet. Den hänvisar för »förste, andre, tridie, fempte och siette puncten» till hvad som resolverats på Falu stads borgerskaps andraganden i samma ärenden och innehåller för öfrigt endast två moment. Bergsmännen hafva anhållit om frihet från utskrifning för de tre nästomkring Kopparberget liggande socknarna samt om tillstånd, att dessa socknar i stället måtte få hålla vissa grufvedrängar till grufvan, men denna begäran kan regeringen »vedh desse svåre krigztijder eij villfahra». De hafva likaledes ansökt om förlängning i myntningsfriheten, och lofvar regeringen att hafva detta ärende i åtanke samt därom öfverlägga med landshöfdingen.
Den åberopade resolutionen för Falu stad synes icke vara i behåll.

höghgunstige patron oss nådeligen hielper och befordrar, att våre uthskickade ett nådigtt svar och öndskelig resolution bekomma måtte, effter högste nöden för oss fatige undersåttare för handen ähr. Och befahle E. Excell:ie *etc.*

E. Excell:ie
ödmiucke och underdånige
så lenge vij leffve.
De 24 Bergzlags äldste medh
meenige man samptligen*).

Datum Kopperbergit den 4 October anno 1642.

---

11. Kopparberget den 25 September 1644.

Falu stads magistrat och Kopparbergsmännen hafva med sina riksdagsmän insändt några besvärspunkter till K. M:t, för hvilka de anhålla om rikskanslerens förord.

Högvälborne Herre, H:r Richzcantzeler Axel Oxenstiernna, *etc.* E. Excell:ie tacke vij ödmiuk- och underdånigen för den höge faveur och nåde, oss fatige undersåttare altijd af E:s Excell:ie vederfarin ähr, serdeles att E:s Excell:ie sig vårt välllståndh och näring myket vårda låter och derom stoor nijt drager, för huilket Gudh E:s Excell:ie visserligen belönnandes varder. Och på det vij så väll som andre Richzens inbyggare och undersåtare vår underdånige hörssamheet och lydno måge bevissa, haffve vij nu till beramade Richzdag, som nu nestkommande den 1 Octoberis uthi Stockholm begynnas och angå skall, förordnat tvänne af vårt medell, een af staden Fahlun och den andra af Bergzlagen, dijt at förressa, med behörlig fullmacht, som till sådane mötten fordras, förseede. Sàssom vij och för våre åligiande tarffver och besvär haffue någre puncter förfata låtidt,

*) Ej heller den i detta bref åberopade skrifvelsen till K. M:t synes vara i behåll. Den torde emellertid, enligt regeringens svar af 6 Nov. 1642 (Riksregistraturet), utom den i brefvet till kanslern nämnda suppliken om myntningen hufvudsakligen hafva upptagit två punkter: en anhållan, att utländske köpmän måtte få fritt handla med bergsmännen, samt klagomål öfver att järnbruken utöda skogarna och beröfva Kopparberget tillförseln af kol eller öfver höfvan fördyra detta.

våre utskickade medgifvitt, Hennes Kongl. May:t ödmiuk- och underdånigst at föredraga, hvarföre ähr vår ödmiuke och underdånige begiäran, E. Excell:ie sinn vanlige höga gunst och nåde nu icke mindre ähn altijd för detta, såsom vår höggunstige patron oss nådeligen hielper och befordrar, at våre utskickade et nådigt svar och öndskelig resolution bekomma måtte, oss fatige undersåttare till hugnad och glädie. E. Excell:ie med dess högvälborne familia och vårdnet *etc.*

E. E:ie
ödmiuke och underdånige
så lengie vij leffve.
Fahlu stadz Magistrat, de 24 äldste och
menige man i Kopparbergzlagen*).

Datum Fahlu stadh den 25 Septemberis anno 1644.

---

*) Stadens och Kopparbergets herredagsmän inlämnade själfva efter ankomsten till riksdagen en ny inlaga till rikskansleren. Den lyder som följer:

Höghvälbohrne Herre, H:r Richscantzeler, nådige Herre och gynnare E:s Excell:s hafve vij fattighe undhersåther och Store Kopparbärgzmän högh orsaack på det ödmiukeligeste at betacka för dhenn vårdhnat och omsårg E:s Excell:s altijdh för detta, männ i syndherheet nu uthi dhenna besvärligha feydhetijdhenn för Bergzlagenns välståndh dragit hafver, huruledhes vår svåra hantering genom hvariehandha medhel kundhe lijssat blifva. Och såssom E:s Excell:s för någonn tijdh sedhann nådigst resolverat hafver, at Bärgzslagenn skulle fåå myntha kopparmynnt vedh Åfvesta fors, hvar och een efter sinn grufvedeel, nembl. 1 skepp:d koppar efter huar fierdhe part, hvilket fuller een godh hiälp och hanndhpenning ähr, at betala arbetzfolcket vedh grufvan, de dher icke een gång stiga til arbeetet, medh mindhre dhe hafva penningar i handhenn; män til at drifua stort brunck af det förrådh kan inte kommas tilvägha, besynnerligen nu medan kiöpmannen för uthtullen skull, der han doch tillförrenne i åhr kopparenn såssom vahnvyrdat och för 22 r:dr kiöpt hafver, præsenterer så myckit mindre som uthtullen drager (efter alle dhem vij något måste kiöpa af veethe grannt sökia all sinn skadha och omkåstnadt af os igenn som af seneste handhen), deraf heele Bergzlagenns undergång och äntlig ruin föllier; ähr förthennschuldh til E:s Excell:s vår underdånighe och ödmiuke begiärann, at E. Excell:s såsom vår eendhe patron ville dertil förhielpa och befordra os, at vår stadh och bergzlagh tilmynntningenn näst Chronan i dhenne penninghenödhenn förunnas måtte, efter som huar och een kann hafua råd och embne till, oppå det vij icke aldeeles måge blifva strandtsatte, der förläggiarne velia antingenn heelt och hållit draga deres hand ifrån os eller och prisset på kopparen så sättia, at os omögeligit skulle falla något bruuk at drifva, uthann förmedelst dette beneficio måghe

12. **Kopparberget den 29 Oktober 1644.**

Kopparbergsmännnen begära rikskanslerens hjälp till vinnande af lättnad i koppartullen och afvärjande af ett Falu stads försök att tvinga Bergslagen till handel inom staden.

Högvälborne Herre, H:r Richzcantzler *etc.* E. Excell:ie kunne vij fatige undersåtare vidh Store Kopparbergit, näst vår ödmiuke och underdånige hörsamheet och lydno, icke nogsampt betacka för all möda och föresorg, E. E. för vårt välIstånd, tillvext, näring och förkofring drager, huilken E. E. höggunstige affection och omvårdnatt vij oss skyldige ehrkienna med ödmiuk och underdånig tienst att afftienna, den stund vij leffve. Sossom E. E. vår mödosamme handtering med koppartillverkningen af åtskilldelige våre underdånige postulater allernådigst kan haffva intaget och förnummit, huru svår och tung oss fatige undersåttare vår näring och födha blifver, i det at gruffvan dag ifrån dag diupare och tungare görs, mallmen måste med så myket störe omkostnad och arbete utfordras, alle nötande och förtärande pertzeller, som till brukets fortgång fordras och kräffves, nu så opsatte och stijgrade ähre, at de nepligen stå till at lössa eller betalla, deremot (Gudh bättre) kopparen oss nu på en tijd tillgiörande i sådan vanvyrdan och misspriss kommen ähr, at vij den med störste skada och afsachnat till 23 och 24 r:dr skepundet hafva måst försellia, der doch Gudh skall vara vårt vittne, at han för sådan prijss och verde intedt brukas och tillverkas kan; hafve lijkeväll med tållemodh sådantt optagit, ehuruväll oss skadhan stor och svår nog varit haffver, anseendes at krigzvessendet oss det hafver påfört; männ nu blifver oss öfver all förhoppning af kiöpmännen icke

kunne hålla kopparbruket i sinn fortgång, och således genom Gudz välsignelsse och vår idkelige flijtt sökia til at förmeehra högstb:te H:s K. M:t och Chronones innkompster i kopparenns myckenheet, dhe der elliest detta medlet förutharn måste myckit aftaga. Förmodandhes härpå af E:s Excell:s et nådigt svar, och förblifver

E:s Excell:s
med underdånig och ödmiuk
tienst redbogne
på stadssens och bergzlagenns vegnar
Jahan Erichsson och Fredrich Hansson
uthskickadhe herrdagzmän.

mehr för ett skep:d koppar budit åhn 16 r:dr, föregifvandes siötullen nu så myket förhögd åhr, at de ey mehr gifua kunne.

Och emädan E. E. sig allernådigst kan påmina det afskeed med oss giordes, enär huart fierde skepund, föruthom affradh, af all tillverkning till H. K. M:t och Cronan uthlåfvatt blef, at sedan den öfrige delen af koppar behullin, för all vidare tull och licent frij passera skulle*); ty åhr vår ödmiuke och underdånige begiäran, E. E. af inföd misskundsamheet allernådigst vårt besverlige tillstånd ansee ville, i betrachtande, oanseet be:te siötull af vår hand icke fordras eller tages, uthan af kiöpmannen som honom utskeppa, at oss sådantt berechnas och afgår i kopparens förytrande, det oss fatige undersåttare odrägeligen falla vill, vår handtering till undergång och nederlag. Åhre fördenskuld uthi den ödmiuke och underdånige tillförsicht, E. E. oss fatige undersåtare allernådigst hielper och befordrar, at vij öfver vår förmågo icke betungade, uthan at vij allernådigst måtte få åtniuta det afskeed med oss giort åhr om det 4:de skepundet af all tillverckning uthom grufafrad, till H. K. M:t och Cronan at erleggia och betalla, dermed vij fatige undersåttare nogsampt hafve at giöra och dragas med, at det oss reeda mehr åhn svårt nog faller; och deta allt till den enda, H. K. M:t och Cronan af vår undergång och nederlag opå sinne intrader af denne bergzlag icke må taga en obotelig skadha och merkelig afsacknad, och vij fatige undersåtare måge af våre henderss verck kunna söckia vår torfftige näring och födha.

Oss åhr och af vår uthskickade herredagsman kungiort vordit, at Fahlu stad skall anholla, det alle vahrur, huad nampn de hafva kunne, måste föras till torgs der at sellias och kiöpass, och Bergzlagen nu, som för detta skeet åhr, icke skulle hafva låff at kiöpa till sin nödtorfft och brukz underholande, huar det antreffas kunne, huilket alldeles åhr emot våre preuilegier, som gamalt och vant varitt hafver; ty oss denne bergzlag hafver altijd varit efflerlåtidt så i städer som å landzbögden at kiöpa, huad vår tarff och bruks erhollande fordrat hafver. Begiäre fördenskuld ödmiuk- och underdånigen, E. E. oss hoos H. K. M:t allernådigst hielpa och befordra ville, at vij icke allenna vidh våre gamble preuilegier måge erhollne bliffva, uthan och af H. K. M:t med förbätring allernådigst confirmerade och stadfeste, förmodan[de]s, at såssom E. E. oss fatige undersåttare med hög gunst och befordran altijd hafver bevågen varitt, E. E. och nu låter sig vår högtåliggande nöd till

*) Jfr N:o 4, ofvan sid. 370.

hiertadt gå, och alt till det bästa recomanderat vara. Vij skole, som trogne undersåttare ägnar och böhr, oss effter yterste förmågo och kraffter igenom arbeta och giärnna draga och uthstå, huad oss mögeligit och drägeligit vara kan, förmodandes visserligen, E. E. oss allernådigst till en öndskelig resolution och hugneligit svar förhielper. Befallandes E. E. *etc.*

E. Excell:ie
ödmiuke och underdånige så
lengie vij leffve.
De 24 Bergslags äldste och
menige mann i Kopparbergzlagen.

Datum Kopparbergit denn 29 October 1644.

---

13. **Kopparberget den 17 Mars 1646.**

Begäran om rikskanslerens understöd för besvärspunkter, som inlämnats till drottningen, särskildt angående accisens afskaffande i Bergslagen.

Högvälborne Herre, Herr Richzcantzlär *etc.* E:ers Excell:tz gifue vij underdånligen tillkienna, at vij haffue uthi alsomstörsta underdånigheet någre puncter till Hennes K. M:t vår allernådigste Drottning öfuersendt, angåendes heela Bergzlagen, ibland huilka denn förnämbste ähr om denn nypålagde accijsen; och emädan E. Excell. altid hafuer varit denna ortten en gunstig patron, huarföre bedie E. Excell. vij samptligen uthi ödmiuk underdånigheet, E. Excell. ville ännu vara vår gunstige befordrare hooss Hennes K. M:t, att vij på våre öfuersende punchter kunne aff H. K. M:t ett nådigt och gott svar bekomma, serdeles på accijsen, hällst medan vårt follck, såssom ähre smältare, råstvendare och grufvedrengier, för accijsen skull draga hopetals härifrån till andra ortter och låtha läija sig til kneckter; ey heller kan man väll någre andre hijt förventa, så lengie accijsen påstår, fördy en grufuedreng, som hvar dag moste våga sitt lijff, bekommer eenn ringa löhn, allenast enn daler kopparmynt om dagen, dermed moste hann föda hustru och barn; huad lägenheet en sådann kan hafva att uttgiöra accijs, skall Gud veeta. Der och entligen accijsen skall blifva, går det lickväl öfuer denn fattige bergzmannen utt, som grufve-

folcketz löhn då moste förhöga, hvilken doch alloreda intet kan komma till sin omkostnad igien, emedan kopparen så lijtet gäller. Elliest minskas och tillförslen mykit för accijsen skull. Åhre fördenskuld uthi denn vissa förhoppning och ödmiuke tillförsicht och begieran, att E. Excell. ville oss denn gunsten bevijssa och H. K. M:t underdånligen föredraga om vår svåra grufva och denn stoora tullen, nemblig huar 4:de schepp℞ sampt med afraden vij utgiöra, då vij visserligen förmode, att Hennes K. M:t oppå sådann E. Excell. intercession och grundelige underrättelsse bevijser oss fattige undersåthere denn höge nådh, att vij för samme accijs sampt booskapzpeningerne blifve lindrade och förskonte, hällst medann vij uthi denne danske feigden enn odrägelig skada på vår ringa koppars förselliande lijdit och utstått haffue. Sådann E. Excell. höge gunst vij med underdånig ödmiuk tienst så lenge vij lefue gierna villie beflijta oss at afftiena. Och förvänte här oppå E. Excell:s gunstige svar. Befallandes E. Excell. *etc.*

Eders Excell:tz
ödmiuke och tienstvillige
tienare alltijdh
Dee 24 äldste och samptlige
berghzmän ved Stora Kopparberget*).

Datum Kopparberget denn 17 Martii 1646.

---

14. Kopparberget den 2 Augusti 1649.

K. M:t har vid senaste riksdagen resolverat, att anslagen till grufstaten skola utgå af kronans inkomster vid Kopparberget, men denna resolution är icke satt i verket, och nu hafva dels ämbetsmännens löner blifvit nedsatta, dels förut anvisade 1200 stafrum ved blifvit uteslutna från staten. Begäran om rikskanslerens hjälp till att utverka rättelse härutinnan äfvensom ernå konfirmation å vedkompaniet.

Högvälborne Grefve, Herr Richzcantzler *etc.* E:s G. Excell:s tacke vij på det underdånigst för den nådige föresårg och omvårdnad, E. G. Excell:ie för vårt vellstånd och opkompst idkeligen

*) K. M:ts resolution på menige mans vid Stora Kopparberget postulater, dat. 22 Juli 1646, i Riksregistraturet.

drager, som vij i åtschillige måtto förnimme och med underdånig deuotion erkienne, den stund oss Gud helsan och lijfvet förlähner. Härhoos kunne E. G. Excell:ie underdånigst vij eij obemält låta, at H. K. M:t vid nest holdne richzdag, opå vårt underdånige ahnhollande, allernådigst resoluerat, at grufstaten schall fourneras af de medell, som här falla, och sedhan allt framgent ordinari dervid blifva, serdeles derföre at H:s K. M:t grufvan och des staat (huarpå denne ohrtz välstånd sig funderar, och H:s K. M:tz och Rijkzens egit interesse icke ringa verserar) hafver tächtz taga uthi een nådig consideration, så och at afhielpa de månge besvär och sollicitationer, som man hafver nödias H:s K. M:t med i underdånigheet at importunera; lijkvell [är] ähnnu icke vidare kommit, uthan vij lefve så nu som förr i ovissheet, ändoch vij väll veete H:s K. M:tz nådige intention och schriftlige uthgångne resolution vara i sig sielf oförandrat. Öfver detta ähr af staten uthslutit 1200 staffrum veed, som konsten requirerar och ingalunda mistas kan, om denn efter vanligt säät tillbörligen underhollas schall, så och offitianternes löhn afbrutin och förkortat, som på denne dyre ohrten till sin näringz opheele den vell behöfva, efter de uthi den farlige grufvan med störste lifzfahra vistas och omgås måste.

Eliest vele E. G. Excell:ie vij underdånigst låta förnimma, at det nyss oprätadde Vede-Compagniet*) nu så vijdha ähr bracht i esse, at Bergzlagen får kiöpa af det sin nödtorfftige veed för hand invid grufvan, och behöfver nu icke een bergzman at giöra så stoor prouision och förråd på veed, som förre hafver varit brukliget, ey heller at sööna sinne grufschiffter, som myket schee plägar af veedlössa, dess förutan niuter bergzmanen et billigt kiöp på veed; ty erfare vij det verket vara mycket nytigt och gagneligit för Bergzlagen och gemene man, som ringa förråd och medell hafuer, lijkaväll altid något vist at tillgå, dermed han endsat och hielpt varder.

För desse ohrsacker hafve vij funnit nödigt H:s K. M:t med vår ödmiuke och underdånige skrifvelsse at besöckia, bediandes underdånigst, E. G. Excell:ie nu som altijd för dette ville hoos H:s K. M:t vår allernådigste Drottningh vara Bergzlagens höggunstige befordrare, at H:s K. M:tz nådige intention med staten kunde vina och nå den effect, som redha resoluerat ähr, och derjempte H:s K. M:tz betiente offitianter på denne ohrten, som med andre ohrter både af dyrheet på all ting som eliest med stoor

*) Jfr Berndes' bref till rikskansleren af 11 Mars 1648, ofvan sid. 309 f.

farligheet icke till förlijknande ähr, kundhe få åtniuta och beholla den löhn, som för detta H:s K. M:t af gunst och nåde dem förundt hafver, intet tviflandes, at de deremot som trogne tienare huar i sin stad varda söckiandes effter sin schyldige plicht H. K. M:tz, Cronones och Bergzlagens gagn och bästa. Sedan och ähr till E. G. Excell:ie vår underdånige anmodan, E. G. Excell:ie ville gunstigst dertill förhielpa, at Vede-Compagnie för des nytigheet schull måtte af H. K. M:t allernådigst blifva confirmerat. Befalle hermed E. G. Excell:ie *etc.*

E:s G. Excell:ie
underdånige tiennare emedan
vij lefva.
Upå samptlige Bergzlagens vegnar
Dess 24 Ålste.

Datum Kopparberget d. 2 Augusti anno 1649.

DAVID FREDRIK SIEGROTHS

BREF

TILL

RIKSKANSLEREN

AXEL OXENSTIERNA

1639—1645

1. (*Egenhändigt.*) **Nyköping den 2 Juni 1639.**

Anstalter för anläggning af ett saltsjuderi; förslag öfver kostnaderna för saltproduktionen bifogas*).

Hochwolgeborenner genediger Herr. Ew. Exell. soltte vor acht dagenn der begertte verschlag zugesantt worden seinn, wann nicht daglich Ew. Exell. perschonnliche ahnkumpfft erwarttet wordenn were. Man hatt auch zu dem ennde das leckwerck noch biss auff diesse stunnde in vollem gannge gehalten, damitt Ew. Exell. dessenn grossenn effect in erhöhunng der saltzswasser hette sehenn mögenn, welche auss der sehe gehollet werdenn mitt ziemlicher beschweer, nicht mehr ins gemein als einn loht halttenn; werdenn aber durchs leckwerck in dag undt nacht oder zum lengesten 30 stunnden zu 6 loht gebracht, undt ob sie wohl höher zu brinngenn, hatt man doch den verschlag nach der broba nuhr auff die 6 loht gemacht, also das man so viehl desto sicherrer undt gewisser damitt seinn möge. Es konnen sonst die wasser auff 8 undt 10 loht gebracht werdenn, wie dann das werck undt her Krugenns relationn w[e]ittläufftiger erklerenn werdenn, undt ist man nuhn so weitt kommen, das wier nichts weitters auff diessesmahl zu thunn wissen undt alleinne dahin gestellet seinn lassen, auff was weise Ew. Exell. solch werck genedieg fernner fortzusetzen vor nutzlich undt best erachtenn werdenn, da denn herr Krug seinne gerinne [!] guhtmeinnende meinung, so baltt er zu I. Exell. kommen wirtt, underthennieg entdeckenn will. Undt dieweillenn ich vonn herr Morttenn Augustino verstanndenn, das Ew. Exell. nach dem begerttenn verschlag was einne donne saltzs zu stehenn komme, habe ich nicht underlassen konnen, Ew. Exell.

*) Ett tidigare bref i detta ämne från Siegroth till rikskansleren omtalas i rådsprot. för 8 Maj 1639, *Svenska riksrådets protokoll*, VII, sid. 495. Detta bref finnes ej i behåll.

solchenn underthenieg zuzuschickenn, wie Ew. Exell. hierbey genedieg zu ersehenn*). Was aber den anderun verschlag ahnlanngett, was vor ein capitall zu einnem grossenn wercke gehörett, soll solcher auch verferttigett werdenn, so baltt imer mügellich seinn wirtt, darnebenn Ew. Exell. underthennieg bittennt, da etwan dieselbige noch einne zeittlanng derenn örtter verbleibenn soltte, herr Krugenn undt mich genedig zu avisirenn, wessenn wier uns weitter verhalttenn sollenn, zu welchem allem wier uns bereitt undt gefast machenn wollenn. Ew. Exell. hiermitt sambt allem was ihm lieb gottlicher protection underthennieg emphelenn. Datum Nicopinngen den 2 Junii anno 1639.

Ew. Exell.
underthenniger gehorsammer dienner
Davidt Friederich von Siegerott mp.

Påskrift: Præsent. Jönekiöpingh den 4 Junii anno 1639.

*) Med brefvet följer:

Vorschlagh

was eine pfanne auff das siedwerck vom blossen seewasser, so ein loht in der prob sich befindt, wie auch ein leckwerck, da sich das wasser zu 6 loht erhöhet, wochentlich für kosten erfordert und an saltz auffbringen kann, unnd wass nach dem algemeinen kauff wochentlich mit einer pfannen kan gewonnen werden.

Siedwerck soll haben:	d:r
Holtz 8 Stabern à 6 m.	12
Sieder 2 à 10 d.	20
	d:r 32

Siedwerck gibt die woche:
2 werck, idess werck à $2^1/_2$ t:e, thut 5 t:n; gesteht die t:e nach ubergesetzten unkosten à 6 d:r $12^4/_5$ ör 32

Leckwerck.

Ein leckwerck muhss haben die wochen:	
Holtz 4 stabern à 6 m.	6
Sieder 2 à 10 d:r	20
Knechte 2 à 7 d:r	14
	40

Ein leckwerck bringt auss die woche 4 wercke, idess werck à 4 t:n, sein 16 t:n, gesteht die t:e nach ubergesetzten unkosten à $2^1/_2$ d:r 40

Wan aber die tunne nach itzigem preiss à 7 d:r gerechnet werden soll, bleibt gewonnen auff ein wochen werck mit einer pfannen, alle kosten abgezogen ..... summa 75 d:r

2. Nyköping den 22 Juni 1639.

Begär fullmakt att uppsöka platser för nya saltsjuderier och bemyndigande att anställa en byggmästare.

Hochwohlgeborner genädiger Herr. Ew. Exell. haben nuhnmehr so wohl auss dem beygefasten verschlag wie auch den augenschein selber genädig zue ersehen, wie weit die sachen der saltzbroben nuhnmehr gelanget seint, also dass ess nuhnmehr ahn weiterer fortsetzung zum grossen wercke undt Ew. Exell. genädigen fernern disposition einzig beruhen thut. Weillen den herr Krug eifferig undt instendig umb dimission undt fortsetzung seiner reise ahnzuhalten gesinnet, alss bitte ich nicht weniger underthänigst, Ew. Exell. wollen genädigest meinen pass zu fortsetzung meiner hochnötigen reise verneuwren lassen, weil die zeit mehrertheilss mit diessem wercke zubracht ist, undt dafernen, wie ich nicht zweiffele, ich auff solcher reise zue fortsetzung diesses hohen werckes einige dienste verrichten kann, soll solches underthänigest undt allerfleissigest in acht genommen werden*). Sonderlich undt vor allen dingen ist ein guhter verständiger bauwmeister, so solcher wercke erfahren, hochnötig, welchen, so mihr commission gegeben würde, ich nebenst herren Krugen verschaffen undt mit mihr bringen wolte, welcher auch in viehlen anderen künstlichen berckgebauwen undt machinen dem reich sehr nützlich sein solte. Wass sonst Ihr. Exell. mihr weiter genädig auffzutragen undt zu verrichten ahnbetrauwen wirt, sollen sie meinen underthänigen fleiss allezeit genädig zu spüren haben. Datum Nicopingen den 22 Junii anno 1639.

Ew. Exell.
underthenniger dienner
Davidt Friederich von Siegerott mp.

*) Fullmakt för D. F. Siegroth jämte en medhjälpare (dennes namn ej ifylldt) att resa ut i Uplands, Ålands, Södermanlands och Smålands skärgård och undersöka möjligheterna för saltsjuderiers anläggande, dat. 6 Sept. 1639, Rikeregistraturet. En föregående fullmakt af 24 Aug. talar endast om Stockholms skärgård; den är utställd för Siegroth och »saltgreffuen» Otto Krug.

8. Nyköping den 28 October 1639.

Återkommen från en resa till Åland; ämnar nu undersöka möjligheterna för saltverks anläggande i Östgötska och Småländska skären. Vattnets salthalt i olika trakter. Sänder en förteckning på lämpliga platser i Uplands och Södermanlands skärgård.

Hochwolgeborner genediger Herr. Ew. Exell. werden hiermit underthenig zue vernehmen haben, dass ich den 12 Octobris wieder von Alant in die Ubländische scheren mit Göttlicher hülffe undt zimlichem wintt ahngelanget bin, undt weilen ich resolviret, meine commission*) follents nach Schmalandt zue verrichten, desswegen alle örtter in den scheren fleissig erkundigett, ist aber inzwischen ein solch ungeheuwer undt ungestüm sturmwetter eingefallen, sonderlich den 20 Octobris, den wier einen solchen harten sturm anstehen muss, dass wo Gott nicht sonderlich unss genädig gewesen, wir den toht vor augen hatten, den wier ancker- undt bottloss waren, auch mitten in die klippen bey Herrhamer getrieben wurden, da den die jacht zimliche stösse ausshalten müssen, wier aber gleichwohl noch dass leben durch Gottes hülffe, so durch wunderliche mittel unss errettet hatt, darvon brachten. Weillen den daglich contrarie winde, die jacht auch nicht so balt wied[e]r zue repariren war, als habe ich mich den 25 mit grosser gefahr undt mächtigem sturm ahn landt auff Aschköh [ɔ: Askö] undt ferner nach Trosa bringen lassen, der meinung, die Östgottische und Schmalandische scheren über lant zue besichtigen. Kann derohalben keine relation schliessen, ehe ich dieselben scheren fisitiret [!] habe, weillen ich befinde, dass wo weiter wier hinnauff ost- undt norttwarts kommen, die wasser schwacher, wie weiter wier aber südtlich undt westlich kommen, die wasser stercker von saltz werden, wie dann meine relation weitleuftig demonstriren wirt. Weillen aber interim under diessem suchen undt brobiren die beste zeit hinwecklaufft, der winter herbey tritt undt dass pfannensetzen beschwerlich fallen will, wass dass maurwerck ahnlanget, alss befinde ich hoch rahtsam, dass diesse völcker so lange biss zue anderrer gelegenheit in den bequemmesten scheren, so noch zur zeit erkundiget, zue wercke gestellet werden möchte; den ob man schon darnieden bey Kalmar oder Westerwick stercker wasser

*) Se sid. 395, not.

vermuhtet, wirt doch schwerlich daselbest diesen herbst etwass verrichtet werden können. Undt haben Ew. Exell. kurtzlich zur nachrichtung, das zwar auff Alantt treffliche gelegenheit von holtz, örttern und materialien, ess fallen aber die wasser schwach undt gahr mutabell, wegen der beyden haffe, nehmlich der Sinus Botnicus undt der Sinus Finnicus, wie auch viel frische quellen auss dem landt, welche mit norden undt ostlichen winde nichtss alss frisch wasser bringen; halten die wasser kaum zum zeiten $^1/_2$ loht, undt mitten auff den haff nicht $1^1/_2$ q. Die sterckesten wasser aber, so wier noch zur zeit befunden, seint umb Lantzortt. Da halten sie steiff 5 q. in gemein, mit sudtwesten wint $1^1/_2$ loht. Schöne gelege[n]heiten seindt auch dass werck nahe beisammen zue setzen undt mit holtzung zu versorgen, wie Ih. Exell. auss inligenten NB. zu ersehen haben. Under allen diessen insulen ist keine, die nicht volkommen mit holtzung und allen 10 pfannen versorgen undt in perpetuum mit holtz underhalten kann, wan nuhr die austeilung darnach gemacht wirdt. Wen man aber dass werck noch neher zuesammen ziehen wolte, ist Thuröh undt Ascköh pastant undt gelegenheit genug 60 pfannen zue setzen; müssen aber andere örtter mit holtzung darzue gelegett werdenn.

Die Ublendische scheren seint sehr mutabell ahn halt dess saltzess; wie ess sich nun in den Schmalendischen scheren befinden wirtt, soll alless underthennigestess fleissess notiret und berichtet werden, denn ich morgen, wilss Gott, mich naher Westerwick undt follentz nach Ölandt zue begeben resolviret binn, undt alssdenn Ew. Exell. volkommen relation mit ehestem negest göttlicher hülffe zue thun. Hiermit Ew. Exell. *etc.* Datum Nicopingen den 28 Octobris anno 1639.

Ew. Exell.
undertheniger dienner
Davidt Friederich von Siegerott mp.

Påskrift: Præsent. Tidöön den 2 Novemb. anno 1639.

Bil.

Verzeignuss der vornemsten gelegenheiten zum saltzwercke in den Ublendischen und Sudermanlendischen scheren undt insullen dienstlich befunden:

In diessen scheren und insullen ist sehr schöne gelegenheit zu pfannen undt leckwercken, und halten die wasser zum allergeringesten 1 loht, zum zeiten 5 q. biss in $1^1/_2$ loht.	Thuröh,	Wen man nach gelegenheit der höltzung einer jeden insull pfannen zueordennen solte, ist der verschlag wie folgt:	15	150 pfannen, mit zugehörigen leckwercken.
	Asceköh,		13	
	Uxellöh,		8	
	Schwertzöh,		6	
	Fiffungen,		5	
	Ringssöh,		13	
	Long öh,		6	
	Gramb öh,		5	
	Haffs öh,		7	
	Gaull öh,		8	
	Müss öh,		6	
	Nembt öh,		12	
	Ornn öh,		15	
	Utan öh,		20	
	Röhn öh,		6	
	Lijss öh,		5	

Diesse austheilung ist alsso zue gemeintt, dass zwar auff den insullen mehr pfannen gesetzt werden konten, es ist aber die holtzung betrachtet worden undt also überschlagen, dass ein jetwede insull ihre holtzung in so viel theile getheilet werde, das ein jede pfanne so viel habe, dass sie sieben jahr aus ihrem zuegetheilten theill, welches auch in sieben theille getheillet werden muss, sich zue underhalten habe, dass wenn sieben jahr umb seintt, man wieder an dem ersten theill kann anfangen zue hawen; dieweill duss saltzsieden merentheilss in kein holtz undt reiswerck bestehet, wext ess in sieben jahren wieder auff.

---

4. **Muskön den 9 Mars 1640.**

Om materialier till saltverksbyggnaden på Muskön.

Höghvälborne nådighe Herre, Eders Exellens skall *etc.* Och foghar Edhers Exellens härmedh undhertienstlighen att förnimma. det jagh Eders Exellens migh medgifne breff till välborne Gustaff

Horens landbofougte på Häringhe, förmälande om några nödighe materialier, öfversändt hafver, doch inthet träffat fougten Davidh Hanson sielf hiemma, uthan hustrun, hvilken inthet kunde sigh sådant medh alfvar uppå tagha uthan sin mans vättskaph och villia, och emedan iagh förmenar fougten nu skall vara i Nykiöpingh, ähr min undhertienstflitighe böön och begiäran, det Edhers Exellens nådighest ville muntelighen der befalla fougten, att deer han icke sielf kan affkomma, måste han medh denne min uthskichkade skichka breff till sin skrifvare eller någon hans fulmächtigh der på gården, att jagh medh åkföret (det nu snart förbij ähr) kunde dem framföra låta. Och elliest hafver jagh förnummit deer vara någhra tålfter såghebräder i förrådh, som kunde till effventyre andra försålde varda; Edhers Exellens nådighest techtes att jagh dem för samma peningar framför andhra kunde beholla. Elliest hvadh timber som böndherna undher gården lydande hafva låfvat till bruket icke måtte (dett man befruchtar) blifva förvägradhe att framföra. Medh ödmiuk begiäran, Edhers Exellens af högh gunst och nåde nådigest techtes migh medh min utskichkade medela härpå ett nådigt svar, emedan detta ährendet ähr migh högdt aff nödhen. Kan Edhers Exellens härmedh länghег icke bemöda uthan vill *etc.*

Edhers Exellens
till all villigh och redebogen
tienst så länge jagh lefver
Davidt Friederich von Siegerott mp.

Datum Muskön den 9 Martzi anno 1640.

---

5. (*Egenhändigt.*) **Trosa den 27 April 1640.**

Har för isens skull ej kunnat komma öfver till Muskön. Skall hämta kalk, sten och bräder från Häringe. Önskar köpa Näsgård af kronan.

Hochwolgeborenner genediger Herr. Ew. Exell. underthennieg zu avisirenn kann ich nicht underlassen, wie das ich bis dato noch nicht wegenn des eises habe überkommen konnen, welches nuhnmehr erstlich begintt hinwek zu gehen mitt diessem windt. Doch verhoffe ich, das nichtes versaummett seinn wirtt undt die arbeitt, so viehl wegenn voraht stein undt kalch verrichtet wer-

denn könnenn, seinnen vorttganng habe; undt weill ich wohl weiss, das ahn kalck undt steinnen wie auch sagebretternn der meiste manngell, werde ich von Herinngenn mitt schuhtenn undt bötenn noch etwas hollenn lassenn. Ich werde auch ehrstes dages I. Exell. herrnn sohnn umb bretter undt kalch wie auch etwas stroh pershonnlich ahnsuchenn. Binn also der hoffnunng, was mitt dem schlimmen eisse nicht hatt konnen zuwege bracht werdenn, nuhn Gott lob mitt offennwasser nicht versaumbt werdenn soll, darzu sich auch Ew. Exell. zu verlassenn habenn. Sonst ist zu Ew. Exell. meine underthennige bitte, mihr die genade zu erzeigenn undt mitt einn paar worttenn zu verstenndigen, ob etwas darran, das die Cammer Näsgartenn verkauffen will oder schonn zu verkauffen ausgelobet hatt, welches in gantz Stockholm das geschrei ist; wenn demme also were, woltte ich underthennieg gebettenn habenn, das mihr doch derselbige vor einnem andernn vor gleichmessige bezahlung möge gegonnett werdenn, denn ich Gott undt guhte leutte zu hülff nehmmen undt der Kron recht darvor thunn. Bitte underthennieg, Ew. Exell. wollen mihr diesses mein petitum nicht in ungenaden auffnehmmen, sondern mein genadigerr herr sein undt verbleibenn, welche sein Exell. ich hiermitt *etc.* Datum Trosa denn 27 Aprilis anno 1640.

Ew. Exell.
underthenniger dienner
Davidt Friederich von Siegerott mp.

---

6. Muskön den 26 Augusti 1640.

Saltverket ännu ej färdigt på grund af brist på material. En pråm bör anskaffas till transporter. Otto Krug väntas till Muskön.

Höghvälborne nådhighe Herre, Eders Exellens skall *etc.* Näst foghar jagh Edhers Exellens undhertienstlighenn at förnimma, at värchket står ähnu vedh det förra fund, som jagh Edhers Ex:tz senast munteligh refererade, ehuru denn eena kistan väll var så vit färdigh och til gångz kommen, men dee andre tree ähra ähnnu ofärdigha för brädher och halmlösa skull. Betachkar Edhers Ex:tz undhertienstlighen, at Edhers Exellens nådiget efflerleet migh at låta skiära röörhvassen vedh Häringhe, ändoch jagh ännu inthet hafver kommet dertill, uthan förmenar medh aldraförsta

skichka effter honom medh dee små lådhiorna. Och emedhan jag hadhe högt af nödhen een af dee store pråmar, som kunne bära 100 tålfter brädher, lät jagh senast hoos Admiralitetet vänlighen anholla och een sådan pråm begierte, hvilken migh och tilsades men ännu inthet framkommen, uthan såsom min fulmächtig skrifver blifver han dagh från dag uppehollen, och dee små lådiorna kan jagh för stor bekåstnat skull medh folch at holla på dem inthet skichka effter några brädher, och elliest kunna inthet mychket dragha. Bekom jagh och senast i Stocholm een annordningh till befalningzmannen öfver Sootholms häradh på någon halm, hvilken jagh strax honom tilhanda förskichkadhe och skrifteligh begiärade, att hann ville komma hijt till bruket och taga prob aff halmen eller skrifteligh resolvera, om han sådant förskafa kunde, dett han inthet hvarken skrifteligh eller munteligh efflterkommet hafver; vet jagh derföre inghen rådh eller medel, huru jagh migh härutinnan forholla skall. Åhr derföre min undhertienstflitighe begiäran, Edhers Ex:tz nådhigest ville vara migh behielpeligh, at jag finghe pråmen snart hijt, at jagh kundhe medh första skichka effter brädherna, såsom och een befallningh till fougten, att han strax förskaffar fram halmen, på det vij värchket des snarare kunde giöra färdigt och det finge hafva sin tidh at draga uth färgan af materialierna. Eliest befruchtar man, vintern lär giöra oss någon afbrech. Hvadh den kistan vedkommer, som färdigh åhr, befinner hon sigh alle dagar bättre. Hvadh anbelangar dee commissarier, som hijt till värchket komma skole, befinner iagh dem ähnnu inthet vara af nödhen, förähn värchket ähr fult färdigt. Elliest medhan jagh dageligh förvänter Her Otto Kruuch och förvist veet, at han ähr på väghen, såghe jagh gierna, att han dåå vore medh tilstädhes, eller dee ville så länge förtöfva, till thes värchket vorte nämmare färdigt. Detta jagh Edhers Ex:tz icke hafver kunnat förholla, och vill nu *etc.* Datum Musköön den 26 Augusti 1640.

Eders Exellens
altidh till all villigh och redhebogen tienst
Davidt Friederich von Siegerott mp.

---

7. (*Egenhändigt.*) **Stockholm den 7 Juni 1641.**

Har på regeringens befallning inspekterat saltverket på Muskön och redogör för dess tillstånd. Många af det införskrifna arbetsfolket afskedade.

Auff der hochlöblichenn undt wolgeborennen Regirunngsherrenn genadigenn befehllich habe ich mich nach Muskö begebenn, selbiges wercks zustantt zu erkundigen, weill aber derr Bauwmeister Kunzsrock ebenn naher Stockholm verreiset gewesenn, habe ich seinne meinnung oder beschwer nicht vernehmmen konnen, also nuhr alleinne bloss die wercke besehenn undt der völcker beschwerungen ahngehörett, welche beschwerunngen, weill ich dieselbigenn considerabell befinnde undt auch alleinne nichts darinnen verrichtenn konnen, habe ichs zu weitterrem verhörr verschiebenn müssenn, nuhr alleinne disses nachvolgennde kurtzlich underthenieg zur nachrichtung notirett.

Die gebauw ahnlangentt ist das alt pfannenhaus mitt ahnstossung einnes neuwenn hauses vergrosset zu drey pfannen, so darinnen stehenn, aber noch nicht volkommen fertieg. Ahm leckwercke ist nichts weder ahn der lennge noch ahn der höhe etwas verendertt, sonndernn nuhr obenn under dem dache die kastenn undt noch einn reihe ströhe, so von einnem kastenn oben auff denn dache betreufft werdenn und die gradation auff denn dache habenn soll, ferfertigett wordenn, es befinndenn sich aber die wasser inn dem undern kastenn, welche mitt denn obernn nichts zu thunn haben, viehl stercker als die obernn, undt berichtenn die saltzs-sieder, das sie einn schönn saltzs darraus gemacht, der bauwmeister aber gelbschwartzs saltzs nach Stockholm geschickt, zu was intenntion ist gaar nachdencklich. Mitt denn pfannen zum siedenn, gradiren undt coaguliren ist er noch nicht ferttieg, mangeltt auch ahn materialien nicht, lautt des bauwschreibers mihr gegebennen relation und voratzs extract; wie baltt aber solch werck nuhn möge verferttigett werdenn, mag er viehlleicht selber nicht wissen, dieweill er so offt mutiret, denn einnen dag bauwet undt den andernn wieder einreissett.

Was die völckerr ahnlanngett ist ihr meister beschweer, das niemantzs von der obrikeitt wegenn alhier, demme sie in allerhantt vorfellenn ihre noht vortragenn, undt der sie vor unbillikeit schützen hanthaben möge. Die saltzssieder, so herr Krug ins

lantt bracht, sambt etzlichen andernn hantwerckernn hatt der bauwmeister abgeschafft undt will solche nicht bey dem werck habenn, wie solches ihre zettell ausweisen. Begerenn derowegenn underthennigest genadige dimissionn nach Deutschlant mitt der underthennigen erbitung, dafernne man sie etwann sonst im lannde zu gebrauchenn gesinnett, seyenn sie noch willieg undt erbietieg underthennige diennste zu leistenn. Der altte zimmermeister Hans Muck undt der vorige bauwmeister, M. Hanns Fronck, welche der bauwmeister auch nicht habenn will, bittenn auch umb genadige erlassunng undt erbiedenn sich ebennmässieg, dafernn man ihrer dienste anderwertzs bedurfftieg undt ihnnen ihre weiber herreinn verholffen werdenn möchte, sich willieg gebrauchen zu lassenn.

Es lest der bauwmeister zwaar die castenn verferttigen im leckwercke, ist aber wenieg aparentzs, das er selbige gebrauchen wirtt, weill sie truckenn stehenn undt gantzs verreissenn. Was nuhn etwan seinne intenntion, wirt er nebenn anderm was er ahnzubrinngen selber zu berichtenn wissenn, weillen er pershonnlich alhier. Habe also auff dismahl mehrers nicht zu berichten als underthennieg zu bittenn, das die armmen leutte, so abgedanckt und nuhnmehr mitt ihrenn weibernn alhier zu ihrem und herren Krugenns beschwerr liegenn, möchtenn genadige resolution bekommen, wie es mitt ihnen gehalttenn werdenn soll. Datum Stockholm den 7 Junii anno 1641.

E. Exell.
underthenniger dienner
Davidt Friederich von Siegerott mp.

Påskrift: Præsent. Holm. 3 Julii 1641.

---

8. (*Egenhändigt.*) **Åbo den 1 December 1641.**

Har efter en häftig storm ankommit till Åbo och undersökt vattnets salthalt i dess skärgård samt fyndigheter af marmor, järn- och kopparmalm. Skall besöka bergverken i Finland.

Hoch- undt wolgebohrenner genadiger Herr. Ew. Exell. werdenn hiermitt underthennieg avisirett, das nachdem ich mich den 15 Novembriss im nahmmen Gottes mitt meinner jacht aus denn

scherenn zur seh über das haff begebenn habe, im willens vorss erste nach Abo zu lauffenn, ist mihr aber auff jenseitt Croppo [ɔ: Korpo] der wintt sehr nortlich gegen gewesenn, also das ich meinnen kursch recta auff Kimitö genommen undt, Gott lob, glücklich undt gleichsam spilent den 17 aldar ahnkommen. Ob ich nuhn zwar benebenn dem fogett daselbest allenn fleiss gethann, etwas in ahnbetrauwettenn I. Exell. bewustenn sachenn zu verrichtenn, hatt solches aber wegenn des geschwinndenn einfall des wintters, welcher nicht alleinne das lantt mitt ellenndieffem schneh, sondernn auch die scherenn zwischenn Abo also mitt eiss belegett, das man weder zu lande noch wasser forttkommen können; habe also dismahl weitter nichts verrichtenn können, als die wasser diesser ortten in acht zu nehmmen undt denn wegenn des marmels mich aller gelegenheitt so viehl mügellich zu erkundigenn.

Was die wasser ahnlangt, dancke ich Gott hochlich vor die guhte ahnzeigunng; die wasser halttenn das gantze haff über zwischenn den Schwedischen scheren undt Alantt mehr nicht als ein loht, mitt nortwestenn wintt, der damahllenn starck wehette; auff der ander seitten fanngen die wasser bey Corpo ahn algemach stercker zu werdenn. Haltten in Jungffersuntt nndt runt umb Kimitö 2 loht volkommen, ohne underscheitt der winnde, im haffen vor Kimitö recht ahn der brückenn genommen haltten die wasser 1½ loht mitt frost undt schnehe wetter, auff der norderseitte, wo man sich über setzenn lest nach dem fastennlande, halttenn die wasser ebenmässig 1½ loht. Wass nuhn sonst weitter in den scherenn besser auffwartzs zu vernehmmen, soll mitt nehestem erkundigett undt underthenig berichtet werdenn.

Was aber ahnlangett denn marmell, so fernne Ew. Exell. selbigenn wollenn brauchenn lassenn, kan dasselbige gaar profitlich undt ohnne grossenn unkostenn geschehenn, dann der steinn schneidieg undt mitt keillwerck sehr wohl zu gewinnen ist, es muss aber auff beydenn seittenn abgeraummett werdenn, also dass man auff 3 seittenn darzu kommen kann, undt dieweill das jenige, was abgereimmett werdenn soll, einn schönner weisser allabasterstein ist, welchenn man alhier vor kalcksteinn gebrauchett, undt derselbige sich auch in bilthauwerarbeitt hauwenn undt hantirenn lest, als wirtt sich diesse abreummung genucksam belohnnen, sonderlich wen ein guhter meister das werck under die hennde bekommbt, so selber nutzen darvon zu habenn gedenck, darvon dan weitter mitt I. Ex. underthennig communiciret werden soll. Alleinn were mein gerinnge vorsorge, wen es Ew. Exell. also beliebette, das

dem fogett ahnbefohllenn wurde noch diessen wintter etwas zimmer zu einner kleinnen stube undt reitschafft zu einner schmitte daselbest im voraht zu schaffenn, so kontte man im vorjahr straxs ein ahnfanng machenn etzliche werckstücke zu gewinnen. Wie nuhn solches Ew. Exell. geliebenn wirtt, habenn sie zu befehllenn.

Was die ertze ahnlanngett, habe ich ein eisenstein so zimlich guht, so alhier auff Kimitö gefunden sein soll, zwaar bekommen, den ortt aber habe ich wegenn des schnehes nicht besehenn konnen. Sonst ist auch ein kiss vorhanden, so sich etwass auff kupffer ahnlest; habe ebenmessieg nichts dismahl besichtigenn können, habe aber verlassen etwas heltzs dahin zu führenn, damitt man hiernegest besser schürffenn möge. Ich will auch, so balt ich sehe, das etwas zu verrichtenn ist, mich selbsten dahinn begeben mitt hoffnung zu Gott, Ew. Exell. werden mein underthänigen fleiss undt schuldikeitt genedieg hiernegest verspürenn undt nicht in ungenadenn auffnehmmenn, das jetzo nichts mehr verrichtet. So baltt ich meinne sachenn im schergartten etwas, so viehll müglich undt diesser zeitt halbenn verrichtet werden kann, ahngesteltt habe, will ich mich auff die vornehmesten berckwercke begeben undt denn per posta nach Schwedenn; alsdenn verhoffe ich in allen sachenn Ew. Exell. weitleufftigernn undt bessern muntlichen bericht zu brinngen. Ew. Exell. hiermitt *etc.* Datum Abo den 1 Decembris anno 1641.

Ew. Exell.
undertheniger dienner
Davidt Friederich von Siegerott mp.

---

9. Åbo, slutet af Juni eller början af Juli 1642.

Begär rikskanslerens mellankomst, på det att två kronohemman, som participanten i saltsjuderiet Per Vigelius upptagit ur ödesmål och som Claes Tott nu söker få köpa, måtte blifva för V. behållna. Saltkällor funna i Österbotten vid Vasa.

Höghvälborne Nåd:e Herre, Her Axell Oxenstiärna, Rijkzcantzler, höghgunstige patron. Eders Excellentz kan jagh näst

etc. ey oförmält låtha, hurusåssom jagh näst för mitt affresande ifrån Stockholm haffver förnummit aff een zedel, som s. her Åke Tottz bokhållare haffver uti Räkningecammaren inleffrerat och migh sedan öffverleffrerat, att välborne her Turo Biälcke skall vela på her Claes Tottz vägner kiööpa tu små crone- och ödeshemman uti Sårpo by i Pargas sochn belägne under hans gårdh Järmö, och oansett Cammaren hafuer då migh samma zedell præsenterat medh befrågan, om samma hemman voro utsedde och deputerade till vårtt påbegyntte salltvärck eller ey, så haffuer jagh lijkväll migh då icke kunnat derpå resolvera, medan migh ey kunnigt var, huilcka ortter och plattzser mijna participanter, som landzsens lägenhet bätter kunnigh är, haffua intagitt och utsedt till att bebyggia. Så aldenstundh jagh nu förnimmer, att samma Sårpo cronohemman ähre icke allenast aff oss, effter som våre giffne privilegier innehålla, deputerade och för längst uthsedde till salltvärckenz uprättelsse, medan på samma ortt är det dugligste vatn och någon myckenhet på materialier, uthan och att samma hemman ähre för tu åhr sedan aff öde uptagne aff min participant Doct. Peer Vigelio under ett manttal och hemman på fyre åhrs frijhet, medan der ringa lägenhet är och de länge förlammade varit hafua, efftersom E:rs Excellentz aff bijfogade copia aff Hans Excellentz Rijkzdråttzsens, dåvarande her Gubernators, härom giffne tilståndz och frijhetzbreff haffver höghgunsteligen att förnimma; derföre haffuer jagh icke kunnat underlåta E:s Ex:ns härom uti underdånighet tijdigt at förständiga medh ödmiuk böhn och begiäran, E:s Excellentz tächtes aff högh gunst och nåde sådant kiöp i tijdh förhindra och icke tilstädia her Claes Tott eller någon annan at kiööpa de gottz och hemman, som saltbruken skole byggies uppå, och i synnerhet be:te Sårpo cronohemman, som han nu till kiöps begiärer, huilcket min participant Doct. Peer siällff aff öde uptagit och till salltvercken utsedt haffuer, såsom och nu åbor och besitter, uthan häller att E:rs Excell. höghgunsteligen tächtes vara honom så beforderligh, att han, Doct. Peer, kunde fåå samma sin gårdh niuta och behålla fritt och frälst för sigh och sijna effterkommande arffvinger för den tiänst, han allredo uti tollff åhrs tijdh uti den Finske hoffrätten giortt haffuer och ähn hàreffter giörandes varder, så och för det han till detta salltvärckz uprättande och fortsättiande allt sitt goda, han äger, haffver ospartt och allredo een godh deel dertill anlagt haffuer. Och såssom E:rs Excell. haffuer migh på hans vegner härom höghgunsteligen förtröstningh giordt; altså ähr jagh så väl som Doct. Peer i den un-

dertiänstlige och stadige förhopningh, det vij häruppå ett gunstigt och önskeligit svar bekommandes varde.

E. Exell.
undertheniger dienner
Davidt Friederich von Siegerott mp.

Postscriptum.

Nya tiänder ähre desse, att uthi min absens haffver vår utskickader och fulmechtigh opfunnit någre salltkällor uti Österbotn tre mijl ifrån Vaasa up i fasta landet, iblandh huilcka een ähr rätt godh funnin, aff huilcken och mijne participanter haffua vatn bekommit och proff låtit giöra, och är salltet deraff bliffuit rätt godt, sniöhuit och välsmakat, och förmodar jagh, att den skall bliffua ymnigh och rijk, när det friska vatnet bliffver ifrån stuckit. Jagh ährnar och medh det allra första migh dijt begiffua och derom beställa, huadh dertill kräfves, och sedan vill E:rs Excellentz jag uti underdånighet derom vijdere avisere*).

---

10. **Åbo den 3 Juli 1642.**

Om saltkällorna i Österbotten (jfr N:o 9) och saltsjuderierna i skärgården. Tegel bör skickas öfver från Åland. Begär fullmakt att resa upp till Österbotten.

Hochwohlgebohrner gnediger Herr. Ewere Excell. werden unterthenig hiermit advisiret, dass ich stracks, sobalt ich ahnkommen bin, die fröliche zeitung von unsserm aussgeschickten diener bekommen, dass sich ahn etzlichen unterschiedenen ortten in Österboten im fasten lande, drey meill von Wasa, saltzquellen befinden, darvon er dass wasser mitbracht hatt, undt ist in der proba schöne reine weiss wohlschmeckendt saltz befunden. Ess ist aber mit wildenn wassern vermenget, alsso dass es nuhr 2 loth helt. Undt

*) Brefvet är odateradt. För saltfynden i Österbotten redogöres något utförligare i ett bref af 3 Juli 1642 (N:o 10), som därföre torde vara uppsatt senare. Den med N:o 9 följande kopian af Per Brahes frihetsbref för Vigelius är visserligen vidimerad den 5 Juli, men detta kan bero därpå, att denna kopia af ett eller annat skäl blifvit utskrifven först senare.

ist vermuethlich, wan die wilten wasser abgegraben werden, dass mit Gottes hülffe die quellen stärcker sein werden, desswegen ich mich dahin verfuegen undt alles selber besichtigen undt ferner relation darvon untertheniget thun will.

Wass sonst ahnlanget dass werck in den scheren, wird kein fleiss noch kosten gesparet. Ess ist aber grosse hinternuss wegen tagswercke zu bekommen, sonderlich in disser zeit. Auch ist man mit ziegelsteinen trefflich verlegen, weill die alhier geschlagene gantz murb undt untuchtig; derowegen unterthenigst bittendt, dass wier möchten 30 oder 40 tausendt stück von Alandt aussgefolgt überkommen, entweder zu gnediger hülffe oder vor billiche bezahlunge, welches dan mit einem briefflein ahn den vogt daselbst erst befordert werden könte.

Weilln ich auch von meinem nach den saltzquellen abgefertigten vernehme, dass gar ubell fortzukommen undt auch die statthalters ohne instruction oder befehlich wenig beforderung leisten können; alss wehre hochnötig, dass mit ehistem mir der hochlöblichen Regierung instruction oder vollmacht beneben einem befehl ahn die stadthalters aller ortten, dass mir undt meinen unterhabenden gebuerlich fortgeholffen undt die handt geleistet werden möge. Ich ahn meinem orthe will weder zeit noch gelegenheit, solche hohe sachen zu erkundigen, verseumen, sondern in kurtzem gnugachtige relation thun. Desswegen dissmahl *etc.* Datum Abo den 3 Julii anno 1642.

Ewer Excell. undt Gnaden
undertheniger dienner
Davidt Friederich von Siegerott mp.

---

11. **Åbo den 2 Augusti 1642.**

Nyss ankommen till Åbo. Saltverkets tillstånd.

Hochwohlgebohrner gnediger Herr. Ewer Excell. werden untertheniget avisiret, dass wir, Gott lob, den 30 Julii wohl undt glücklich in Abo ahnkommen, undt wirt der herr hoffmeister ehistens naher Kijmithöö verreisen undt alle gelegenheit besichtigen, dahin ich ihme folgen werde undt ahn meinem fleiss zu

Ewer Excell. gnedigem gefallen nichts ermangeln lassen. Beim salzwerck alhier stehet es, Gott lob, wohl, nuhr alleine dass mein abwesen etwas ahn holz-vorrath verseumet, welches aber balt remedirt werden soll. So bin ich auch im werck præparatoria zu machen, das gradation-werck ehistens ahnzulegen. Gott der Herr wolle glück undt segen darzu geben. Mein hohestes beschwer ist, dass mir die pfannenschmiede auff dem halse liegen, undt kan ihn[en] keine arbeit wegen mangell ahn blech geben; wollen doch ihre volle gelt haben. Bitte derowegen unterthenigst, dass doch nochmahln erinnerungs- oder befehlungs-schreiben ahn herren Carll Bonden abgehen möchten, das mit aller eyll etwas blech übergesendet werden möge. Ess wirt sonst ein merckliches verseumet undt die völcker der Crohn zu grossem schaden erlassen werden mussen. Diesses Ewer Excell. auff dissmahl *etc.* Datum Abo den 2 Augusti anno 1643.

Ewer Excellentz
underthenniger dienner
Davidt Friederich von Siegerott mp.

---

12. **Terfsund den 6 November 1643.**

Har mottagit ett bref från rikskansleren af 22 Okt. och skall i enlighet med dennes befallningar träffa anstalter för hans aflidne hofmästares begrafning. Rikskanslerens saltverk på Kimito och dess ordnande.

Hochwohlgebohrner gnediger Herr. Ewer Excell. gnediges schreiben sub dato den 22 Oct. ist mir den 5 Novembr. zu Terffsundt beim saltzwerge wohl behendigt worden, darauss ich Ewer Excell. gnedigen willen undt meinung in einem unt anderm gnugsamb verstanden. Bin auch willig alss plichtig solchem allem nach mugligkeit nachzukommen, daran Ewer Excell. gantz keinen zweiffell haben wollen.

Wass seel. Anthoni begräbnuss ahnlanget, habe ich zwar mit Peter Anderson noch nicht zu sprechen kommen können, weill wir alle beide wegen des winters, so sehr hartt alhier eingefallen, arrestirt seint, dass schwerlich wegen des eises einer zu dem andern kommen kan; doch bin ich der meinung, dass mans wegen

zeit undt gelegenheit, best man kan, in der sochens-kirche die legerstätt bestelle undt die leich dahin bringe. Ess sey dan, das Peter Anderson etwas dargegen so considerabel einzuwenden hette, soll aber doch alles moderirt werden, dass Ihr Excell. kein überflüssiger kosten undt auch dem seel. hoffmeister mögliche ehr nach disser gelegenheit widerfahre.

Wass Ewer Excell. salzwerck ahnlanget, ist alles dass jenige, so Ihr Excell. begehren ahn mich in ihrem schreiben, schon lengst bestelt undt alles ferttig biss auff die pfannen, undt hette man schon vor 3 wochen sieden können, wenn es nicht daran gemangelt hette. Nuhn aber die blech vorhanden, ob sie wohl noch nicht alhier bey der schmitte, soll doch nichts versäumet werden, dass in kurtzem alles in vollem gange sein soll, so mir Gott das leben undt gesuntheit gönnen wirt. Undt haben sich Ewer Excell. umb keinen andern Directoren zu bekummern, sondern wollen es verbleiben lassen, wie ichs angestelt habe undt ferner ordnen werde. Ich habe E. Excell. einen guten saltzsiedermeister, so ein Teutscher, dahin verordnet, welcher nicht allein mit dem saltzsieden zu bestellen, sondern auch mit dem baw- undt bompwerck umbzugehen weiss. Selbiger soll nicht allein die völcker unterweisen, sondern auch selber mit arbeiten undt nach meiner instruction, so ich Peter Anderson gegeben, alles dirigiren undt, weill es eine klein distanz zwischen Kijmithöö undt Terffsundt, soll von mir auch ahn inspection nichts ermangeln, darzu sich Ewer Excell. gnedigst verlassen undt desen sich versichern wollen, nuhr allein dass der vogt mir die handt beudt in billichen undt notturfftigen sachen, undt auch dass ich die rechnunge der dagzwercken, bawkosten, holtzfuhr undt pretium auch wass wieder einbracht wirt rechnung bekommen möge, damit ich sehen könne, wie sichs gegen unsserm wercke verhelt, ob Ihr Excell. mit mehrerem oder geringerem kosten zu kommen, damit ich mich bey zeit darnach richten undt Ewerer Excell. fundamentaliter berichten könne. Undt wie wohl ich ahn Peter Anderson keine untrew verspüre oder ein missdacht habe, so ists aber mit solchen wercken sehr sorgfältig, undt kan leicht etwas zu viel oder zu wenig gethan werden, dass man darnach dem wercke, so doch unschuldig, zuschreibet. Dissem allem vorzukommen will ich mich zum höchsten befleissigen. Nuhr dass mir mit ein par wortten möge ordre gegeben werden unter Ewer Excell. handt, mich solcher sachen, so weit dass saltzwerg sich erstreckt, ahnzunehmen undt meinem rath undt gutdüncken folge geleistet werden möge, so will ich zu

Gott der hoffnung geleben, dass Ewer Excell. keinen schaden, sondern vielmehr den segen Gottes, so er dissem gantzen königreich mittheilt, in kurtzem selber erfahren undt so viel besser werden demonstriren undt andre zu solchem nutzlichen werck zu animiren uhrsachen undt ahnlass bekommen.

Ewer Excell. darmit *etc.* Datum Terffsunt den 6 Novembr. anno 1643.

Ewer Excell.
undertheniger dienner
Davidt Friederich von Siegerott mp.

Rikskanslerens påskrift: Sigerodt, præsent. zu Stokholm den 10 Decemb. anno 1643.

---

13. (*Egenhändigt.*) **Slutet af 1645?**

Om undersökning af en saltkälla vid Göteborg.

Allerunderthennigeste Errinnerung wegen des Gohtenburgischen saltzbrunnens.

Nachdem vor rahtsam letzs ahngesehen wordenn, den wintter zu erwartten undt bey hohester kältte die broba zu nehmen, wen alle wildé wasser verstopfft undt coaguliret, welche zeitt nuhn mehr vorhanden, undt auch jetzs bericht einkombt, das die quelle gantzs reinn für sich selbest offenn stehett, als ist diesse zeitt in acht zu nehmen ein rechte proba zu suchenn. Wo es nuhn I. Kon. May. also belibenn wirtt, bin ich paratt in aller underthennikeit mich dahin zu verfügenn, wo mihr pass undt nodurfftige zehrung genadigest ertheillett werdenn, welches Ew. Exell. undt Greffliche Genadenn nach dero hohenn verstantt undt guthbefinndung genedieg zu befordernn wissen werden.

Ew. G. Gen. undt Exell.
underthenniger dienner
Davidt Friederich von Siegerott mp.*).

---

*) Ett memorial för S. att resa till Göteborg för att undersöka en nyss funnen saltkälla, dateradt 23 Sept. 1645, finnes i Riksregistraturet.

ERIK LARSSON VON DER LINDES

BREF

TILL

RIKSKANSLEREN

AXEL OXENSTIERNA

1621—1636

1. Fredriksborg den 13 Februari 1621.

Har på kopparkompaniets vägnar erbjudit konungen af Danmark att köpa koppar, men denne har uppskjutit frågan och afrest till ett möte i Segeberg. Om Danmark indrages i de Böhmiska förvecklingarna, torde köpet ej bli af. Ämnar därföre vända sig till Tyskland och Holland; hoppas äfven kunna sälja på Spanien.

Min venneligh helsan af Herranom Christo Jesu nest min ödhmiucke ock villige tienst vare E. H. alltidh tillförennde. Velbornne Herr Canntzeler, E. H. gifuer jag i all ödhmiuckheet tillkenna, at jag denn 9 Februarii ähr vehl till Kopenhampn kommit; så emeddan H. K. M. ij Dannemarck hadde de Hollannsche gesanter afferdiget och dem der ståttligh låtet tractere, ähr jag der igenom een paar dagar förtögret, förän jag fick någon legenheet min verff på Compagnies vegnne hos H. K. M. at annbringe, doch enndtlich min verff H. K. M. låtet förnimme. Men H. K. M. lett gifue mig till schwar, at H. K. M. för sin ihlige reese skuldh, som H. K. M. nu hafuer sigh företagett, mig derpå nu så i hast innte konnat gifua något vist schwar, utan när H. K. M. kommer till baka igen, skolle jag derom videre annholle. Förnimmer elliest, at H. K. M. inte ähr obenägen een somma at innköpa. Men Companiis legennheet vill inte lide, at de derefter så lennge vennte konne; filicht [ɔ: vielleicht] kommer H. K. M. inte igen på 4 eller 6 veckur. Derföre varder jag mig nu strax begifuanndes till Tysklandh at see, huadh jag der eller ij Hollanndh kan utretta. Gudh gifue till lycka. Jag förnimmer och ähr ij förhopning, at denn Spannische commission skall gåå fordt igenn fram på sommaren, så frampt dett continuerer; förhoppes jag vill komma till rätta ock een godh somma peninger medh först som mögeligit ähr Companij till beste inn förskaffa.

Hadde H. K. M. heer ij Danmarck icke förrest heer ifråå än ij 8 dagar, så hadde jag vehl hermedh H. K. M. om een godh

somma kommet till handels, som jag om des omstendigheeter heer förnimmer, men alldenstundh at H. K. M. strax i daag heer ifrå Fredrichsborg bittidh om morgon reest så ihlig fort till Beelt, och deröfuer och till Segebärg. Dit [!] segges, at de Hollannsche gesanndter, som för någre dagar seddann recst herifrå, skolle till des H. K. M. ankomst förtöfua; så skall och i denne monan dit vare förmodandes Konungen ij Behmen ij egen pehrsohn sampt die unierde förster och Greff Mauritz om der at tractera, huru i dette åhr medh dett Behemske wesennt skall blifue anntaget, anten till fördrag eller till krigz, den de meene, at H. K. M. ij Dannemarck skall vehl vennda stoor flit oppå dett at fördrage, ock der dett inte skee kann, konungen ij Behmen medh krigzmacht att assestera. Huadh sannt kan vara, gifuer tidhen medh. Skall de komma till någon krigz-assestentz, så mener jag H. K. M. ij Dannemarck skall behöfue sine peninger mehr nödig dertill änn at köppa någon stoor somma koppar, derföre mig innge synne[r]-ligitt vist schwar på mit verff gifua kann, för H. K. M. kommer till baacke igenn och förnimmer, huru dett trachtett, som ij Segebärg blifuer företagen, afflöper. Dett ähr mig aff godhe venner berettat vordenn, dem jag ij min ährennde hoos H. K. M. bruckat hafuer. Hadde jag eller någon af Companiis meddel varit heer för 14 dagar eller 3 vickur seddann, förän dett H. K. M. reese blef företagit, tuifler jag innte, at man hadde veel heer hoos H. K. M. een godh somma förhanndlat, på huadh meddel det helst varit hadde; doch hoppes jag nu medh Guds hielp des förinnan at finna på andre middel, at Companij inte skall hafue något behoff H. M. det mere at anpresentera, och kann dett flicht [ɔ: vielleicht] lennda Companij mehr till godha änn till onnda, at H. K. M. nu för sin hastiga afreesandes skuldh medh mig derom inte hafuer hanndla konnat.

Detta hafuer jag E. H. ij hast icke konnat onnförmelt [!] låte, alldenstundh E. H. befalte mig, at jag E. H. derom skall igennom min schrifuelsse förnimme låte, huadh jag heer varder uthrettanndes på Companijs vegne. Bedder E. H. ij all ödhmiuckheet, at E. H. velle vara min gunstige herre och patron hoos H. K. M. min nådige Konung och Herre ock mig i min saack till dett beste ihoogkomme, serdeles at jag och nu må bekomma någon godh och viss annordning till min betaling, för det mig af H. K. M. rester, och at samme annordning min hustru i min fråvaru må blifua lefuererat, emedann jag kan inte vette, huru hastigt jag kan komma heem ock deer min reese kann uthretta.

Jag vill och skall altidh vare E. H. ödhmiucke och villige tiäner igenn i huadh motto jag kann och förmåår så lenge jag lefuer. Förhoppas at E. H. varder mig gunsteligen herutinnan bijståenndes. Befaller E. H. *etc.* Datum Fredericksborg denn 13 Februarii anno 1621.

E. H.
A. T. V.
Erich Larsson mp.

---

2. **Stockholm den 2 Maj 1627.**

Har underhandlat i Holland och Brabant om försäljning af koppar; intet bestämdt besked. Inköp för A. O:s privata räkning. Import af Rhenskt vin. Har mottagit anställning såsom faktor öfver räntekammaren.

Tiennstflitiege helsan *etc.* Välbornne nådige Herre. Nest min tiennstflitige salutation och min tiensts anpræsentatii kan jagh hermedh ey unnderlåthe E. N. medh denne min ringe schrifuelsse att besöckie; haffuer vehl 2 resor E. N. ifrå Brabant och Hollandh tillschrefuedt, veet inte, om dee E. N. tillhanden komne ähro*). Min reessa ååt Brabant annlanger, hafuer jagh inte synnerligit der konne uthrette, emeddan jagh dem högre priss satte, änn marcktgången var ij Hamburgh, der deres factorer goodh avis om hadde. Jagh haffuer låthet dem kopparen effter min commission heer at lefuerere à 90 r:dall. och ij Spannien at lefuerere à 120 r:d., huilcken pris dem tychtes vara i denne tidh alt för högt satt; doch emeddan de ij Brabannt inge nye tractater aff inportans förmåå at ingåå, för änn de de deromb hafue först aviseredt till Konungen ij Spannien ock deromb aff des consilio bescheedh bekommer, derförre gaffz migh dertill mundtligh affscheedh, at dee deromb till Spannien schrifue velle ock in Aprili deromb bescheedh förvennte ock sedhan deroppå sigh viedhere erkleere; der medh moste jagh migh ååtnöye låthe för denne gången. Förmodher, at dee effter deres tillseyelsse, som mig H. Högh. Infantan sampt och Marqvis Spinnola giordt hafuer, sigh deroppå viedhere erklerendes varder. Huadh som skeer varder tidhen medhgifuandes. Jagh hafuer 2 gånnger hafft audiens hoos Hennes Högh. Infantan

*) Dessa bref finnas icke i behåll.

och Marqvis Spinnola deromb min för be:de saack skull. Åhr inte viedhere deroppå denne gången resolveredt vordhen. Gåår muntet ij Spannien fort igen, så kan vehl een ansehendhlige suma dit föhres; huadh innte, åhr på den oorten fögha dermedh att förretta.

Huadh H. N. medhgiffnne memorial belanger*), [är] deromb förrettet så mycke jagh haffuer best konnat. Doctor Hintzius n. 369 r:d. hafuer jagh betaalt rennten, hufudstoolen vill hann sigh medh H. N. vehl förlicke, enähr han hit kommer. Förmehner, at han nu ij sommar vill komma till Schverije. Elliest H. N. älskelighe frus bestelte saaker ähro och bestelte vordnne; somblighe sende jagh heem ij höstas, somblige och mest sidhen-vahrurne ähr jagh stunndhligen hit öffuer lanndh förventenndes; haffuer innte tordz sende det till siöss, ey heller taghe det medh migh öffuer lanndh, alldenstundh allestedz så osäckert ähr, fördennskuldh det ij een cuupfert[?] vehl bevarat sendt p. mare åt Copenhampn och så hijt öffuer lanndh sendt för 14 dagher sedhan een eenspennere till Hellsinghör, derefrån ähr den ij dagh eller ij morgon hijtt förventendes, omb Gudh vill. Huadh ännu resterer, som ähr rosenferg[ad] gullendock uthann blomer, som E. N. besteldt, haffuer jagh inte kunne bekoma, huarcken ij Hollandh, Brabant eller Hamburgh. Hafuer låthet det bestella ifrå Italia ½ stycke; om det nu kommer så schnart det kan behöffues, vet jagh inte. Elliest ähr det andre alt mest ombestelt, det som hafuer varet till at bekoma. På E. N. älskelige frus begeren haffuer jagh Martten Wewetzer lefuereret heer de 2000 r:d., at det och sin richtigheet haffuer.

Den tienst, H. K. M. migh, som E. N. bewust, oplagt**), hafuer jagh sedhan jagh ij Martio heem kom antaget. Gudh gifue, at jagh nu derij H. K. M. kunne tiäne till behaagh och rijcket till beste, skulle an min flit intet mankere. Gudh gifue migh och ij min påbegynnte verck mycke lycko sådhannt vehl att förreståå och vehl till att fullennde.

Jagh haffuer och nådt hooss Hennes Altesa Infantan at uthföre nedher aff Rinström 30 zollfudher Reenst vin. Staterne haffue det och (doch medh stoor mödho) frijgifuidt på H. K. M. vegner, ock de förbe:de 30 zollfudher och innte mehr. De haffue dess-

---

*) Förmodligen memorialet af 8 Juli 1626; *Axel Oxenstiernas skrifter*, I: 8, sid. 344.

**) Befattningen såsom faktor öfver räntekammaren.

lickes ock det gifuidt frit till Konungen ij Danmarck, Konungen ij Pohlen och Churfursten aff Brandenburgh och innge furstlige pehrsohner mehr. När Gudh vill de hijt komme, huadh E. N. eller E. N. älskelige käre fru begehre, skolle de gerne bekomma af det beste jag haffuer. Bedder E. N. som min gunstiege herre och patroon velle heereffter som altidh tillförennde ij alle förfallennde occasioner vetta mit beste hoos H. K. M. och migh altidh till det beste ijhughkommandes. Ij huadh motto jagh kan tienne E. N. sampt des heele älskelighe umvårdnat, gör jagh altidh gernne. Åhr och E. N. sampt des hele umvårdnat verobligieret, och der jagh H. N. någon anngenehm tienst bevisse kann, haffuer E. N. migh altidh till commendere. Befaller *etc.* Datum Stockholm den 2 May anno 1627.

E. N.
A. T. V.
Erich Larsson mp.

---

3. Stockholm den 29 Juni 1627.

Om inköpen för A. O:s räkning (jfr N:o 2). Faktorstjänstens besvärligheter. Skall resa till Tyskland i K. M:ts ärenden.

Min venneligbe och tiennstflitiege helssan aff Gudh alzmechtigh altidh tillförende. Välbornne nådige herre, nest min tienstflitige salut. och vählmåges lyckönnskian var mit seneste till E. N. af den 4 May*); hoppes det E. N. vehl tillhannden kommen [!], dess innholt förnumit. Dee bestelte sidhnne vahrur haffuer jagh E. N. käre fru öffuerlefuereret alt samans, huadh inbesteldt åhr, så nähr på det gyldhen atlasch, hafuer jagh inngestädz bekoma konne; förventer at jagh det ännu ifrå Italia skall bekomma, så frampt det möyeligit ähr der att bekoma. Hoppes det skall vare Hennes N. till behaagh, hafuer det inte betre kunne bekomma. Sender E. N. hermedh 2 par godhe Hagennske pistoler, bedder dem inte at förschmådhe, alldenstundh E. N. ähr stadder på den ortten, der man sådanne brucker; önskier E. N. dem lyckeligen att brucke emoot sine fiender ij alle occasioner. Skall medh förste,

*) Förmodligen felskrifning för 2 Maj; jfr N:o 2.

så schnart Gudh vill mit Reenst vin kommer, det jagh alle dagher formodher*), E. N. sende deraf ett prob af det nywe Renst vinet, ij förledhnne åhr fallet ähr. Huadh E. N. älskelige fru elliest begerer aff allehande schlagz vijn, skall H. N. gerne bekomma, och dett som gott ähr.

Huadh min tienst belanger**), så ähr den effter legennheeten medh beschveer ock dageliɡhe öffuerlop nock belastet, det jagh vehl innte tillförenne vaandt haffuer varet att uthståå; most migh dertill nu resolvera och dett min tillsagde tidh efter contracten***)

---

*) Jfr N:o 2.

**) Jfr sid. 418, not. 2.

***) Sannolikt ett kontrakt mellan E. L. och K. M:t angående villkoren för den förres faktorsbefattning vid räntekammaren. Detta kontrakt synes nu icke vara i behåll, men åtskilliga upplysningar om hvad det innehållit lämnas af följande egenhändiga anmärkningar af E. L., daterade Stockholm den 19 Juni 1626 och således uppsatta före hans afresa till utlandet (jfr N:o 2).

Declaracion på någre pungter i H. K. M. contracht, hurru jag dem förståhr och dem axcepterar til at konne efterkomme, nemlighen

1. I den förste pungt: at vahre så vidt obligeradt at aflegie H. K. M:s debiter, dehr mig de crediterde somor efter specijficacionnen och anordningens der til förfalenne tidh inkomme medh at aflegie.

8. I den thredie pungt: at jag skal vahre obligeredt at göre H. K. M. credit på alle contor i verden, kan inte skee, meminder man moste först nogon tidh langh correspondehra medh nogre större somor igennom vexell eller ander handell, deraf credit komma kan. Doch allennest at görre H. K. M. så vidt bekendh så ock mig sielf på alle principall contor igennom correspondens ock sig på alle orter omb gode fachtores förreshe, dem man medh correspondera kan, til des nogon ocacion gifes medh vahruhr ock vexell der at negociera, ståhr nu til at görandes ock ey för denne gongen videre,

4. I den fierde pungt omb inlandske creditenn ståhr och myke och alt dehr oppå, at man terminnen holles, som utlofat blifer, ock där mig des middell, som mig blifer förordnat at bettalla medh, blifer förhindradt och hemmadt, då kan jag inte vahrra skyllig, at inlenske crediten inte blifer underhollen, som den sig borde.

5. Huadh den fempt pungt belanger, der mig omb nogen handell i tidh blifer kunglordt, vill jag efter mit förstondh så myke som mig omb den handell kunnigt ähr strax ehrklerre till H. K. M. beste.

8. Den åttonde pungt belangende at alle vahruhr, som jag på H. K. M. egen credit inköper ock migh derförre som min egen geldh at bettalla inte behöfer at for obligera, det skall jag mig aldelles ådtnöye latte medh min tilsagde prouicion. Men dedt jag moste på min egen credit inköpa ock dehrförre vahra obligeradt for bettalningen, at jag då på sådanne poster må niute denn profidt ij cento, som H. K. M. androm på sådanne condissioner gifet hafer ock än gifer.

först uthståå, seddan fåår man see, omb H. K. M. åhr medh min tienst något tient, eller omb jagh det lennger kan uthståå. Jagh skall medh Gudz hielp göre altidh min högste flit at söckie H. K. M. gagn och beste ij alt det migh möijeligit vara kann at gőre. Jagh tacker H. K. M. ij all unnderdånigheet, at H. K. M. migh än vidh min contract effter tilløeyelssen hållet haffuer, vill hoppes at dett så continuerer; så niugt gåår det inte till, at man millanååt most taga till andtsehendtlige sumor, det man kan komma till vega, at H. K. M. credit må unnderhålles, så mycke möyeligit vare kann, och huariom måge effter staaten contenteredt varda, intill dess rennterne utkomma. Jagh varder, omb Gudh vill, så schnart jagh denn post koppar på förste terminen bekomit effter H. K. M. ordinarii, som teemeligh långsampt medh dess lefuereringh öfuer förmodhen tillgåhr, sielff reesendes igen till Tysklanndh till H. K. M. tiennst, som uthan tviffuell H. K. M. E. N. varder berettatt haffue. Der jagh E. N. någon viedhere tienst göre kann, E. N. hafuer migh som sin tienere altid att commendere. Bedder elliest, att E. N. ville heerefter som heertill altidh vare och blifua min gunstiege herre och patron och migh ij alle förfallennde saacker hoos H. K. M. det migh angåår altidh ij det beste ijhughkomandes. Jagh verobligerer migh nest [?] all tacksamheet altidh till E. N. villige tienst effter förmågho. Befaller E. N. *etc.* Datum Stockholm den 29 Junii anno 1627.

E. N.
A. T. V.
Erich Larsson mp.

Begehrar ock i all underdannighet, at mig ballancien af H. K. M. debidt och credit, som jagh det åhret, vill Gudh, på H. K. M. vegna dirigera skall, må mig til den tidh ock for än jag det veder tager blifua oferleferehradt ock arendatorernes nam[n] sampt des borgen ock monadtlige förfalende terminer blifua kungiordt, efter som jag den senneste ballancije ock utrekning deroppå sent hafer, dehr det H. K. M. så nådigst teckes mig i tidh den at efterretta.

Begehrar ock underdannigst, at anordning på de thre och trettiotussen daller schuenska, som mig af H. K. M. nu hafua böhr, må nu i tidh blifua [i] orden steldt at inleferehres, på det at jag dem kann i tidh hafua til redes at ehrlegie till H. K. M. dispocicion, nehr jag, vill gudh, treder efter contrachten till direchtionnen.

Datum Stockholm den 19 Junii anno 1626.

Erich Larsson mp.

Jagh haffuer innge schrifuelsse eller någon bodh aff E. N. bekomit, seddan jagh skilldes vidh H. N. ij förlednne åhr heer ij Schwerije; der H. N. migh något tillschrifuet och befalt haffuer, ähr migh icke samma schrifuelsse tillhanda komet, det E. N. tiener p. aviso.

Nådige Herre, pistolerne ähro öfuerlefuereret Her Rasch och ähro packet ij ett packet och deropå tecknat: Herr Axel Oxenstiern, Cantzeler.

---

4. Stockholm den 16 Oktober 1627.

Skall efterkomma K. M:ts order, att inga växlar på Amsterdam få dragas af Geldtsack (köpman i Elbing), utan endast af rikskansleren och Gerdt Dirichsson. Kopparleveransen går långsamt.

Välbornne nådige Herre. Nest min tienstflietige och ödhmiucke salutation ähr migh ij min patrons fråvaru H. K. M. min allernådigste Konungh och Herres angenehme nådige schrifuelsse, dateret den 22 passato*), öfuerlefuereret, unndertecknett aff E. N. på H. K. M. begeren, der uthur förnummit, att H. K. M. begeren ähr, att man inte skulle gifue Geldtsack någon creditif eller stelle ordher, som haffue någon macht att drage vexell på factoren ij Amsterdam, uthan att cammerern Gert Dirickson eller och E. N. skulle hafue den macht att drage vexell till Amsterdam, på det H. K. M:ts Rentekammer icke deregenom ij någon discredit måtte råcke, och att man icke skulle Gelttsack låthe vette, huru mycken koppar heer uthgåår. Sådanne H. K. M. befalningh och begeren skall ij all underdånigheet tages ij acht och effterkommes, och ähr Gelttsack inte mehr än een gång gifuidt ordher eller creditif på onngefehr 17000 r:d., sedhan inte synnerligitt kommen [!] ij coppar, der man på ordher kunne stelle. Geldtsack ähr och inte tillschrefuet, huru mycken coppar heer uthgången ähr ij åhr, men den eene posten allenest; så veet och Arnoldt Hybbertz inte, huru mycket ij åhr inkommen eller uthscheppet, mehr än der han creditif på gifuidt. Sådanne H. K. M. nådige begeren skall vehl om bestelt blifua, och så schnart min patron medh Gudz tillhielp heemkommer, vehl ordher stelles, at E. N. vexeller eller Gert

---

*) Finnes i Riksregistraturet.

Dirickeons accepteret blifua. Huilcken jagh nu medh stoor lenngtan dageligen förventer; hafuer inte fååt aviss af honom på 3 vickurs tidh. Om han ähr dragen till Hollanndh eller och hijtt, veet man inte, alldenstundh passagien så oseckert och man ingestädz avis af bekommer. Hafuer ij een månadz tidh ingen coppar bekommitt; Gudh veet, det gåår longsampt till; hafuer inte mehr ij dette åhr bekommit än 3669 schip℔ 12 L℔ 9 m. ij plåther och gåår- så och rååkoppar aff Compagnied. Veet och inte schnart, nehr man något mehr bekommer. Dette E. N. till een tiennstflitigh ödmiuck schwaar icke förhålle kunne. E. N. *etc.* Dat. Stockholm den 16 Octobris anno 1627.

E. N.
ödhmiucke och tienstvillige
Henrich Wulff mp.
tiäner
Erich Larson.

---

5. Stockholm den 10 November 1628.

Försvarar med anledning af en onådig skrifvelse från rikskansleren sina åtgöranden i kopparhandeln och kronans växelaffärer. Förhållandet till bankiren Trip i Amsterdam. Den till kronans skulder anordnade kopparen har delvis ej inkommit. Gårmakeri och myntverk pådrifvas. Svårigheter med räntekammaren; är villig att lämna faktorstjänsten. Trip lofvar betala växlarna från Elbing; de från Riga kunna ej inlösas, om ej mera koppar till honom öfverföres. Privata affärer med A. O.

Edle vehlborne nådige Herre, Edhers Nåde och Herligheet varra min villige tienst *etc.* Vehlb. nådige Herr Cantzler, gonstige Herre och tilförlatene godhe vän. Jagh hafuer inte nnderstått migh til at bemöda E. N. ij den somer medh någon skrifuelsse, emedan jagh aff E. N. schrifuelsse aff den 13 Martii förleden förnummit, at E. N. ähr migh onådigh öfuer några beskyldinger, som migh igenom andere menskiors tilskyndan tilmäet blifue, den jagh doch derij alt oskildigh ähr, det tager jagh Gudh til vitness. Bedher E. N. och Herligheet velle migh sådant inte til metta, at jagh E. N. der uttinnan skolle hafua villandes något tilföga[t], det som E. N. konde lenda til misshagh, uttan refferer migh til min

för entskildinger om samma handel; det skolle varra migh ledt, at jagh skolle någon tingh villandes görra, det som E. N. inte vahr behagliget, det vahre longt ijfrå migh. Det Trippen Camarerens vexel inte hafua villet betalla, det hafuer jagh inte konnet betra, ock at Camareren der uttinnan ordher inte fölliende [!] vilde, kan jagh inte heller endera, oanseth han vehl viste, at der vahr ingen som hanss vexel accepterde, för mehr kopar uttkomer, som honom nocksampt advicerat bleff aff migh ijfrå Lübeck ock entligh, då creditifet aff mons. D. Geer och migh dit komde [!], vahr all meest deel aff vexlerne protesterat, som Trips breff skolle uttvisse, ock de sedan medh sådan vexel draggende inte velle något mehr hafua at bestella, för än de finge dertil provissi, der de aff betalle konne, effter vexels gebruck*).

Doch hafuer jag ij denne förledene somer sendt til Elias Trip, der de Elbingesche så och de vexeler för de Rigesche heerijfrå dragen åhr aff betalles skolle, in de 1714 S㎏ gåår-kopar; hafuer inte konnet mehr tilreckia at uttsenda, emedan at der åhr blifuet myntet, sedan H. K. M. koparhandel antogh intil denne dato öfuer 6500 schip㎏ til at follgörra de 400000 daller, som H. K. M. är [!] til myntningen til Pryske och Lijffländiske krigzstaten så och schipsfrachter förordenat hafuer, huilcke all erlagde åhr på de 25000 daller näher, som in Januarii förordenat åhr at uttgåå. Så åhr och bergzmennerne richtigh betalt för all copar de inveget hafua, ock dem ij marcknades tidher medh peningar vehl försörgde; elliest åhr ock andere debita, så ij detta åhr uttgåå skolle, som ehre aff mynten förordenat, betalte.

Förslaget på koparhandel vahr vehl giort, för H. K. M. ressete heer ijfrå, til de uttlendske och inländske debitorers afbetalningh på 15738 schip㎏ Stockholms vicht medh de 2735 schip㎏, som H. K. M. aff Compagnied bekomet, föruttan afradzkopar, som til ordinarii staten förordenat åhr. Derpå åhr inkomet till den 27 passato inte mehr än in de 11946 schip㎏ föruttan afradzkopar, så at til de uttlänske debiters afbetalning rester än, som ännu inte vidh Berge til den 27 passato inveget vahr, in de 3792 sch㎏. Konne de koma utt, så blifua de förordnade somar [ɔ: summor] vehl betalt; huadh inte, kan jagh inte endera eller betalla, det jagh inte annamet hafuer. Jagh hafuer giort mit beste ij dette

*) Om förhållandet till bankiren Trip handla konungens bref till Erik Larsson af den 6 Juni, 5 Juli och 8 Oktober 1628, Riksregistraturet, samt rådsprot. 25 Aug. 1628, *Svenska riksrådets protokoll*, I, sid. 108.

åhr, at mynten på alle örter sampt ock gåårmackerij och plåteslagerij hafua haft sin folle fortgångh, så mycke som Berget månadhligh hafuer gifua konnet, at icke eet sch℔ rååkopar åhr än uttkomen mehr än de 150 schip℔, som statten aff Hollandh bekomen, så ock at til dato inge 400 schip℔ kopar åhr under hamersmiderne ij brucket vidh Säther, det ringa nock åhr för sådant stort verck, at man vidar inte hafuer koma konnet. Jagh hafuer så heer vidh Rentecamaren så vehl som vidh Berget ock myntet neest Gudh alleen moste der ij dirigera, oanseth mons. D. Geer migh vehl bleff aff H. K. M. förordenat migh til alle desse pålagde sacker til assistentz, meen han hafuer sigh dermedh inte vellat bemöda, sedan H. K. M. heddan ressete, emedan han medh sin egen verck hafuer hafft nock at bestella, ock jagh derigenom all min particulir handel moste latte gåå tilbacka, migh til forderff. Ock medh huadh möda ock beschveer jagh detta alt uttstååt hafuer, hiemsteller jagh Gudh, serdelles öfuer denne beschverligheten jagh hafuer medh Rente Camaren at onderhålla de dagelige uttgifter, som migh alt oppå vissess, emedan de stoor förslagh aff quarnetullen dertill förordenat inte uttgååt, och allickvehl migh påvisset emot min contract, huadh som dageligen skolle betalless, så at jagh medh de 40000 daller, jagh effter mit contract, som E. N. vehl bevust, inte hafuer til komet, uttan fast mehr än så stoor soma dertil moste avancera så vehl ij åhr som ij fiordh, migh til stoor skada, at jagh min handel derförre inte fåå fort stella, som jagh vaan åhr.

Det migh vehl kan tilmüet varda, at jagh deremot nijutar så stoor provissi, så skal ingen bevissa, at jagh hafuer bekomet derpå det ringeste mehr än som till min onderhafuandes löhn, doch för migh inte, huarmedh jagh migh gerna nöija latter, der jagh mit contract*) til godha nijuta mochte, at nehr åhret utte åhr ock migh inte dregliget faller ij den tienst at continuera, at jagh då medh H. K. M. gonst och nåde må skillies derijfrå ock bekomer min betalningh för det jagh förstrecket och aff andre optaget hafuer, det jagh förmodar, at H. K. M. migh varder nådigst nijutandes latte och eet gonstigh och nådigh förloff medhdella. Jagh seher gerna, at någon dertil komer, som den tienst better förstå kan, ock huar ock man better contentament görrer, sehr doch, at jagh deruttinnan inte annat förverffer än min beste venners ovenskap, och görra migh alle man til oveen, det jagh

*) Jfr N:o 8, ofvan sid. 420 och not.

inte vahn æhr at görra, oanseth jagh dett inte endra kan, uttan det alt Gudh hiemsteller, som all oskuldh best bekandh æhr.

Jagh hafuer nu bekomet m.s. Tripps breff, at de sedan jagh emot dem på det hogeste protesterat hafuer, hafua de sigh entligh nu resolveret til at betalla de vexele ijfra Elbingh dragen æhr, som E. N. hafuer at förnima af inlagde copia aff deres tvenne skrifuelsser*), dem de migh per poste til sendt hafua, at jagh migh derom inte mehr bekymer skolle, at den soman bekomer sin richtigheet. Jagh hadde gerna sielff ressat utt ij förledene Juni månadh, strax sedan H. K. M. vahr heer ijfra ressat, der om så vehl som om de Hamborgesche geldz affbetalning at afflegia, igenom eenn meddel eller annat, som jagh best konne, til des kopar uttkomer. Ock H. K. M. leth migh ock pass medhdella, at jagh då ressa skolle**), meen det bleff sedan förhindert, at jagh inte skolle koma heerijfrå, ock medh skrifuelsser kan man inte så alt ij sådan sacker förretta, som nehr man æhr sielff derhooss, ock effter legenheten bestella, som sacken sigh medhgifuer. Ock emedan min ressa förhinderat bleff, hafuer migh dermedh moste nöya latte, och der det nu alt inte gåår som man gerna vil, ock Berget inte vil gifua på så monge tussent schip℔, som förslaget oppå giort æhr, kan jagh inte endera; jagh hafuer giort mit til effter yterste förmågan, kan inte vidar, der tager jagh Gudh til vitness.

Huadh belanger de Rigesches vexler til Hollandh på de 20000 rixdaler, som dem ännu rester, så æhr dem vehl vexel der på gifuet aff een partij copar til at betalla, som til Hollandh Elias Trip tilsendt æhr, dem deruttaff til at betalla, meen det æhr alt omvendt til de Elbingske vexelle affbetalning, så at de Rigesche inte bekomet hafuer, mindar at een ij hööst mehr kopar falla vil, at de deraf betalless konne.

Jagh hafuer inte lattet konne bij denne occasion E. N. och Herligheten ij all tienstvilligheet til kenna gifuet, som min gamble gonstige herre och patron, til den jagh migh allickvehl alt gååt förschvar ock migh altidh tilförende al gunstigh ock benegenheet betett, den min beschverligheet tilkennagifua, doch inte så alt som migh vehl tilfoget varder. Bedher ij all vennlighet, at det aff E. N. ij bester menningh må optaget och uttydet varda. Jagh

---

*) Kopian af dessa skrifvelser, som äro daterade 11 och 19 Oktober, medföljer.

**) Anteckning om ett pass för E. L. i och för resa till Tyskland, Holland och Brabant finnes under dat. 28 April 1628 i Tyska Riksregistraturet.

ähr E. N. til all vehlvilligh tienst effter förmögen ij huadh måtto jagh kan och förmåhr. Befaller E. N. och H. *etc.*, derhooss venligh biddiandes sin elskelige käre fruu på min vegna på det venligst salutera och henne seya, at det tijn och seruettedrel och lerfft, jagh för H. N. bestelt hafuer ijfrå Hollandh, ähr heer hooss migh ij förvaringh, ock venter effter huarst [!] jagh det hensenda skal. Jagh önskar at jagh E. N. och Herligheten ock de sine någon tienst bevissa konde. Jagh skal migh dertil finna mehr än villigh. Datum Stockholm den 10 Novemb. anno 1628.

E. N. och H.
A. T. V.
Erich Larsson mp.

Huadh elliest min particulir reckningh medh E. N. belanger för det til E. N. elsklige vehlborne dotters bröllop komen ähr ock elliest lefuererat, huadh migh der aff än kan resta, steller jagh ij Edhers N. gonstige behagh, nehr E. N. til passe komer der omb något disponera.

Jagh hafuer vehl ij forledeen somer sendt E. N. et proff aff detta forledene åhrs Renst och Spanst vin; önsker at jagh viste, at det vahr E. N. angenehm, vilde E. N. gerna deraff mehr öfversenda, emedan at ij detta åhret vidh Rinstromen alldeles vingevexe förderfet ähr, at de drufen, som der ähr, inte meriterer at lossa aff stocken, så at ij detta åhr inte vin blifuer aff någon kiöpman hemptat ijfra Rinstromen. Jagh hafuer vehl än någon litten provissi aff de förgånde åhrs gevex; der E. N. något begehrer, ähr alt huadh jagh förmåhr til E. N. och H. tienst.

---

6. Stockholm den 16 April 1629.

Har lämnat sin faktorsbefattning; beklagar sig öfver ovänners falska angifvelser. Har fordringar på kronan från sin tjänstetid. Har ej fått tillbörligt understöd af de Geer. Mårten Wewitzer antagen till faktor. Inköp af koppar- och tennsaker samt lärft för A. O:s räkning.

Edle välborne nådige Herr Cantzler. Neest een venligh salutation ock min stedes villige tienst tilbiudelsse ähr denne min

ringe ock tienstvilligh skrifuelsse til E. N. som min gunstige herr ock patron, til den jagh migh alt gååt förseher, nur att avisere E. N. min legenheet på denne tidh, at H. K. M. hafuer nådigst effter min underdånige bön ock begeren, emedan min contract förflutten, licenteret migh medh min ciahrcij [ɔ: charge] jagh nu ij tu åhr ij H. K. M. tienst medh störste beschveer, veth Gudh, uttstått hafuer, emedan migh inte dreghliget vahr lenger derij att konne continuera, för serdelles orsacken skull*). Jagh hadde gerna vellet varra H. K. M. deruttinnan til tienst, meen hafuer på sådant sätt inte konnet det lenger continuera, emedan migh min tienst aff een part så schver och belastigh giordes, att jagh heller vilde varra dödh een ij sådant beschver lenger att konne continuera. Doch hiemsteller alles den alssvoldige Gudh, huadh migh vedderfaret ähr, den varder alt effter förtienst lönandes ij sinnom tidh, den som migh min beschverligheet tilföget hafuer, obwol migh ähr begeuet allehande vedervillije, emedan jagh derijfrå vilde, ock een part migh hårt ansath ock underblåst ock H. K. M. imageniret, at jagh större sumar skolle in hooss migh hafua, migh allehande förhinderingh tillfögat, at jagh mine böcker inte hafuer fått så hastigh ock förutt för min åhr förflutten, som doch inte sädevanliget ähr, at inlefuerera ock clarera, ock annat huadh passeret ähr, det jagh medh största patientia hafuer moste utthålla ock affbida, til des jagh nu mine böcker inlagdt och contrarii, Gudh skee loff, bevissa kan emot min missundar ock förföllier, at jagh ij min ciahrcij til H. K. M. tienst månge tussendh mehr contant uttlagt, een rentan sigh bedrager, som jagh upburit hafer, att migh een ansehenligh suma än rester, föruttan de 40000 daller jagh effter contract insättie skulle, deraf mig ij så månge åhr så store suma restet hafuer ock än mister [ɔ: rester?], ock derpå intet bekomet eller migh sielff effter cont[r]actet betalla konne, för min belastningh skull. Doch förmoder, att H. K. M. som een christen och rätteviss konungh varder migh effter sin godhe legenheet väll contenterandes ock min trogne ock välmente tienst medh all gunst och nådhe betenckiandes. Jagh vil taga Gudh til vittnes, att jagh ij min tienst hooss H. K. M. migh hafuer så förhållet ij alt det migh mögeliget vahr att giörra ock H. K. M. beest söcket, så at jagh det för Gudh ock huar ehrligh man trygeligen kan försvarra.

Jagh hafuer neest Gudh vahret alleen ij alle desse beschverligheet migh pålades ij een ock annan mättte; hafuer

*) Jfr N:o 3 och 5.

inte vidar koma konnet. Migh vahr väll tilsagt, att mons. D. Geer jämt[e] migh alle desse sacker skolle dirigera, men så snart H. K. M. ij förleden åhr affrest var, afsyndrade han sigh alldelles, förgaff medh sin egen värck hade ij Norkopingh ock annestedes så mycke til att beställa, at han migh inte secundera konde, huarken ij een eller annan måtte, oanseth memorial af H. K. M. uttgifen på honom så väll som migh stelt vahr för H. K. M. factor. Jagh förmodade, at jagh af honom så väll innan-som uttanlandes skolle hafua hafft stoor assistens medh försträckningen, nähr behöfdes; hadde elliest ij förleden åhr vellet derijfrå tredt, det migh hade då fast beter varet, då mit förste åhr utte vahr, meen effter H. K. M. nådige begeren än eet åhr prolongerat min ciarcij ij den meningh de[n] sacken neest mons. D. Geer medh Gudz hielp efter förmögen att förrätta, meen ähr af honom inte til det ringeste ij min ciahrcij secunderat vorden, nur at han hafuer H. K. M. een deel stoor förslagh ij koparhandel, mynte, salt-handelen och annat mehr förslaget ock tilrått, det man sågh, så hast inte gåå konne, allena sädan det vahr proponerat det alldelles på migh skuttit ock latte förrätta, så vitt jagh konde, at min beschverligheet migh dageligen föröckades ock af androm dertil medh tilfogandes, at migh inte dregliget varet hafuer den ciahrcij lenger på sådant sätt att uttstå konne. Jagh vilde, at jagh hadde gifuet de fattige 10000 daller, at jagh Lowis D. Geer aldrigh seeth eller kendt hadde, emedan igenom een deel hanss store angifuande migh stoor besver tillfögat ähr ock ij stoor ombrassij [ↄ: ombrage] hooss H. K. M. infördt, det jagh elliest hade väl blifuit medh förskonat; doch han ähr väl een redeligh godh man, som altingh aff een godh meningh giort hafuer, meen monge förslagh förgifuit ock på sigh taget, som inte ähr så ij hast til att præstera ock continuera, föruttan eet stort capital, det hanss ock mit inte til reckia vilde, ock vel rådeligest ähr sigh inte mehr oppåtaga ock anslåå, een man uttförra kan, enes credit til ingen naadehl [ↄ: nackdel] ock den at onderhålla, derom jagh migh neest Gudh ij alle mine dager beflitet hafuer ock än giörra skall, så lenge Gudh migh helssan och lijff[ve]t unnandes varder, migh gånge sedan öfuer alt huadh Gudh vill, der moste jagh migh medh åttnöya latte. Jagh hafuer ij desse tu åhr all min particulier handell som een kiöpman moste cedera ock inte hafuer konet achta, migh til stoor skada ock naadeell ij min handel, det jagh då til H. K. M. tienst gerna giort hafuer, der jagh dermedh elliest hadde konnet nå den nådhe af Gudh, at jagh hadde

konnet giörra H. K. M. något contentament ij H. K. M. deceiner, men hafuer inte vidar konnet koma, än migh legenheeten ock tidhen medhgifua vilde; doch hade jagh hafft den secund, som jagh seedt hade migh medh troheet meent ock nähr behöfdes secundert hadde, förmoder at hafua vellet något vidar præsterat hafua effter legenheeten, men sågh alt contrarii, derföre det moste latte så gåå ock befalla Gudh sacken, som alt best bekant ähr.

H. K. M. hafuer förmått Marten Wewetzer dertil, at han een deel af min ciahrcij sigh oppå taget*); önskar at den redelige mannen måtte derij konne giöra H. K. M. något goot contentament, der han sigh väll så vitt honom legenheet medhgifua vil, sigh om befliter, men der han så af een part tracteret varder, som migh skeet ähr, och honom hanss tienst så beschverligh giort, den godhe mannen skolle falla hanss ciahrcij så beschverligh som migh, det jagh önskar honom inte skee måtte.

Jagh tacker den allsvåldige Gudh, emedan migh ij min ciarcij een part mehr emot än medh varit hafuer, at jagh ähr utti min för[re] legenheet och vilkorre igen, oanseth at migh capital ähr uttur henden ock jagh aff androm store sumor på interesse taget hafuer at konne præstera något nehr behöfedes. Moste dennoch sehe til at migh den allsvåldige Gudh, som migh altidh tilförende ehrnehret hafuer, migh ännu inte förlatendes varder; hopas at godhe venner, dem jagh om assistens tillittandes, migh inte förlatendes varder, at jagh må gåå som S. Pedher til min nätt igen ock sehe, huadh Gudh migh für lyke ijfrå andere orter bescherendes varder ännu som för.

Jagh önskar, at jagh E. N. och H. konde bevissa som min gunstige herre och altidt varendes patron någon tienst effter min yterste förmögen. Jagh skolle migh dertil latte altidh finna redebahr ock villigh, så lenge jagh lefuer. Jagh hafuer ij desse dagher bekomet, des Gudh skee loff, ij Sundet eet skiep medh goot Franst vin ock salt, det jagh dageligen, vil Gudh, hijt förventer; önskade at E. N. deraff något begehrede, ähr det til E. N. tienst. Reenst vin komer dette åhr inte nedh af Rinströmen, emedan ij fiordh inte vext ähr, ock ganz förderfuet, så ock licenterne sluttne, at inte af komer, doch hafuer ännu eet partij goot ferne Reenst vin; der E. N. deraf något begehr, ähr det så väll som alt huadh jagh förmåhr til E. N. villige tienst.

---

*) M. W. blef efter E. L. faktor öfver räntekammaren.

E. N. elsklige gemahl bestelte ij förledene åhr, för H. N. förressete, at jagh skolle giörra latte vidh Säther něget koparbohagestygh, det jagh hafuer förferdige lattet effter H. N. memorial ock ij förledene höst hit bekomit och öfuer vinter heer ståått ock nu ij desse dagher lefuererat effter H. H. herr Clauss Horns befalningh til H. N. herr General herr Göstaff Horrns tienar; hafuer vegit 2 schip℔ $2^{1}/_{2}$ L℔. Hafuer ock ij förledene hööst in bekomet det tinne, fatten, talricker, liusstacker, handtbecker ock giutekanner sampt drel-verck til serueter och bollducker, det ock ij vinter heer ståt hafuer och jagh nu effter H. N. Clauss Hornss befalningh H. N. herr General[ens] tiener öfuer lefuererat hafuer; önskar at det våre så alt så väl giort ock E. N. och E. N. elskelige gemahl så behaghliget, som jagh det gerna sågh ock önska vilde. Huadh jagh elliest til E. N. behoff till E. N. elsklige kähre dotters bröllop inbestelt ock lefuererat hafuer igen sedan E. N. gemahls afressande medh migh något derom klarerat, all för er [?] räckningh der aftaget; der E. N. så teckes, skal jagh E. N. räckningen deraf öfuersenda på alt huadh lefuererat åhr. Jagh förklarer mig heermedh ij all sanningh, at jagh der på alt inte til een penningh förtient eller förtiena vil, på alt huadh lefuererat ähr, uttan det alt giort E. N. til villigh tienst. Önskar, at den vahr E. N. så angenehm som jagh det gerna giort hafuer, ock önskar at jagh någon tienst E. N. som min gamble gunstige herr ock patron, til den jagh neest Gudh altidh min refuigum [!] til hafft hafuer ock än hafuer ij all förfallende occassion ij min sacker nähr behöfues, någon angenehm tienst giörra konde.

Bedher E. N. ock der hooss, som min gunstige herre ock godhe veen, vil än varra min gunstige herr ock beforderar, der min sack så tarfess ock behöffes, ock min ovenners ock missunnerss kanskee onde tilskynda ingen rum hooss E. N. hafua latte; der bedher jagh om ij all ödmiuck underdanigheet, den [ɔ: denn] felicht [ɔ: vielleicht] min missunners mig ock alt ondt tilskindat hafuer, de jagh alt goot giort ock bevisset, des tager jagh Gudh til vittnes, medh mit vett ock villie inte pexcert hafuer emot dem ij någon måtto. Doch Gudh vedergeller alt.

Bedher E. N. och H. velle migh den min långe skrifuelsse icke til onda optaga, uttan alt ij bester menningh optaga och uttyda, förty jagh inte hafuer late konet E. N. som min gunstige herr ock verder patron neest Gudh detta ij all ödmiuck underdånigheet min legenheet tilkenna gifua. Förmoder, at den af [!] E. N. ij bester meningh gunsteligen optagendes varder.

Befaller E. N. och Herligheeten sampt den helle elsklige familia *etc.* Datum Stockholm den 16 Aprillis anno 1629.

E. N. och H.
A. T. V.
Erich Larsson mp.

Jagh hafuer inte vijst, att E. N. elskligh sohn senast åhr herijfrå reessat öfuer til E. N.; vilde elliest hafua honom min tienst præcenterat, om jagh något hadde hafft, som honom til sin ressa konne hafua varet angenehm, serdelles H. N. bedhit E. N. på min vegna min underdanige tienst at tilbiuda*).

---

7. **Stockholm den 9 Juni 1629.**

Förklaringar med anledning af Rostock-köpmäns klagomål öfver obetalda växlar och anmärkningar från kamreraren Gerdt Dirichsson, att Trip icke uppgjort växelräkningen från Elbing.

Edle välborne nådige Herr Cantzler. Neest een venligh salutation och min stedes villige tienst tiener E. N. detta p. adviso, at jagh E. N. den 6 dato hafver skrifuet**), derij migh förklerat om dhe 1960 rixdaller, dhe Rostocker hafve hooss E. N. anhållet om några vexelle, dhe aff Camareren bekomit, at dhe skolle varra dem än obetalt, huilcken soma dhe med ingen fögh än hafva at fordra, det jagh heer bevissa kan med den manss handh ock räckningh, som dem ij Lübeck til deres fulmechtiger betalt, som min förgånde skrifvelsse derom förmeller.

Välborne herre, jagh hafver ij dagh ock förnumit aff några besveringz pungter, camareren Gierdt Dirichson hitsendt hafver, at några sumor skolle än våhr [!] obetalte ock än ståå til rest på dhe 89000 rixdaller, som Trippen sigh oppå förre betalt hafve, på Elbingesche vexelräckningen af 1627. Så åhr migh aldelles inte

---

*) I en ny skrifvelse af den 19 Maj upprepar E. L. klagomålen öfver sina ovänners osanna beskyllningar, påminner om sin fordran på 91000 daler af kronan och hänvisar för öfrigt till en specificerad förklaring och räkning, som han tillsändt sekreteraren Johannes Nicodemi.

**) Denna skrifvelse finnes icke i behåll.

derom annat bewust än at Tripperne dhe 89000 rixdaller vexler fulkomligh accepteret och betalt hafve, effter som deres egen skrifuelsse förmeller*); dhe hafve än des föruttan, förmenner jagh, E. N. det samma ock ij förledene hööst tillskrifuet, så ock ij een räckningh infördt, som H. K. M. ähr öfuergifuen, at dhe den soman betalt hafve. Hurru derom nu ähr, moste varra eet missverståndh, den[n] jagh förmenner, at dhe inte skolle varra det folck, som sigh mehr skolle förre til uttgifft, ähn som dhe bevissa konne skeet vahr[e]; doch ehurru dero mähr, så ähr migh specification om all dhe vexele uttur Elbingh på Hollandh dragen ähr inte bewust, huem dem hafva skolle, emedan Camareren aldrig någre vexeler på den suman på migh draget hafver, uttan på Tripperne; derför varde dhe ock derför gifva beskedh, huem dhe betalt hafve eller ey. Jagh hafuer ock strax skrifuet dem til, nun jagh förnimmer, huadh beschveer derpå giöres, at dhe sigh sielff derom skolle erklerra emot E. N., hurru derom ähr, om sådan soma ock medh någon skeel fördres. Gudh veth, migh blifver nock aff fordrat, der jagh inte til svarra kan; våhr[e] vexelen på migh dragen, at jagh dem betalla skolle, så hadde jagh konne vettat, huadh derij passerat ähr, nu veth jagh derom inte vidare beskedh än at ij förstonne 80000 rixdaller vexel på Tripperne aff Camareren dragen ähr, ock dhe skrifva, at dhe 89000 rixdaller betalt hafva. Huem dem auerst special bekom[m]a skolle, ähr migh aller aviserat eller bewust. Åhr der något missförståndh uthi, moste dhe sigh derpå förklärra, huilcket jagh förmoder dhe ock giörandes varder, så snart dhe derom fåå förnima, huadh beschwer derpå giort varder. Detta jagh E. N. ij all tienstvilligheet hafva vellet tilkennagifva.

Sender ock E. N. heerhooss inligande min declaration**) på all besverningzpöster aff förb:e vexele, som aff migh fordres beskedh oppå, neest copien aff deres breff, som vexlerne betalt hafve, sampt quitancien af den soma, Cammareren inte tilståhr, han för sin räckningh på H. K. M. vegnna annamat hafuer; bedher E. N. ij all underdånigheet, at den ij bester menningh måge optaget och uttydat varda. Bedher ock derhoos ij all tienstvilligheet, at E. N. migh inte til misshagh optaga velle, at jagh E. N. så offta ock så dristigt med min sacker bemödher. Gudh veth,

---

*) Jfr ofvan s. 426.

**) Deklarationen innehåller en detaljerad redogörelse för E. L:s växeltransaktioner.

at nödhen migh dertil trenger, emedan jagh på den ordt ingen hafuer neest Gudh, den jagh min anlegen sack kan gifua tilkenna, uttan allenest E. N. som min gamble, gunstige herre ock patron, ij den godh förhopningh, at E. N. migh ij min retferdige sacker varder defenderandes, nehr så behöfues. Jagh obligerer migh til E. N. tienst igen, effter förmögen, så lenge jagh lefuer.

Befahler *etc.* Datum Stockholm d. 9 Junii anno 1629.

E. N. och H.
A. T. V.
Erich Larsson mp.

---

8. Amsterdam den $^{14}/_{24}$ Oktober 1630*).

Om växlar på Elbing och Danzig.

Välborne nådige Herr Cantzler. Neest venligh salutation ock min villige tienst var min senaste til E. N. af den $^{10}/_{20}$ courant**); der hoos draget på de 15000 r:dr E. N. last gifvit hafver at draga opå E. N. på Danzigh i tvenne vexlar, neml. 600 punt flamsk, som min vexlar förmelle, ock emedan notsackliget ähr, at man moste herifrå draga flere summor med beste medel man kan, de 15000 r:d. E. N. hit draget igen til at betalla, ock aldenstundh at man af dem man heer några peningar bekoma skolle, velle forshafva een man uthi Danzigh, der deres vexler lyder opå, at de inte som min förgånde förmelt velle ressa til Elbingh ock E. N. derom bemöda deres vexler at acceptera; hafver för den skull moste draga på mons. Cornelis Willemssen i dagh 400 punt flamisch à 225 groschen på 12 dagar sicht ock gifvit honom derhoos atter een vexel til E. N. den summan igen af E. N. at bekoma, ock den vexel jagh i honom draget hafuer dermed at betalla; förmoder, at förb:e mons. Willemssen varder vår vexel accepterandes ock sedan hoos E. N. sin betalning igen at bekomma, ded jagh förmoder at E. N. honom varder contenterandes, at crediten för H. K. M. på den orten konde koma heer något i bruck. Man hafver

*) E. L. hade i Mars 1680 blifvit skickad ut till Tyskland, Holland och Frankrike. Hans memorial, af 18 Mars, i Riksregistraturet.

**) Detta bref finnes icke i behåll.

inte längre sicht på denne tidh konne betinga, för den orsaken skull, at de velle hafva derres retur utt än i höst. Framdelles hopas man konde med bätre vilkör ock langre sicht, der crediten onderhållen varder, der man så vitt komer, at man credit nå kan. Hafver E. N. detta p. adviso vellet förmella; förmoder, at E. N. och detta varder i bester menningh optagendes. Befahler E. N. *etc.* Datum Amsterdam den 14/24 Octob. anno 1630.

E. N.
A. T. V:g
E. Larsson mp.

(*Egenhändigt.*)

Det aduisbrefet om [?] prim [?] vexellen varet haf[v]er, de[t] hafuer mons:r Conradt Falkenberg medh onderskrefet.

Påskrift: præs. Elb. d. 5 Decemb. 1630.

9. Helsingör den 12 April 1631.

Har på resa till Holland mottagit bref från rikskansleren. Om betalning för växlar, som dragits på Conrad Falkenberch, genom E. L:s faktor Samuel Blomaert. Villig att stå till tjänst i nya växeltransaktioner. Svårigheten att få en Svensk faktor i Danzig; hoppas kunna draga växlar på Spiring. Har varit öfver till Sverige för att uppbära det resterande på 1630 års krigsstat. F. n. kan intet disponeras vare sig af kopparen, saltlicenten eller 1630 års tullrestantier. M. Wewitzer utlofvar en summa, kammarrådet har gjort anordning på utskrifningshjälpens rest, men detta förslår icke. Kopparen utgår ej enligt K. M:ts förslag. Utsikterna för kopparhandeln; myntningen nedtrycker priserna, en del kreditorer obetalda. Spannmålshandeln: förråd i Lifland och Finland men föga i Sverige; aftalade leveranser till Holland måste fullgöras. Erbjuder sin hjälp vid försäljningar där.

Edle välbornne nådige Herr Cannsler. Nest een vennlig salutation ock min stedes villige tienst tiener E. N. detta p. aduiso, at jagh E. N. ängenehm schrieffuelse af den 20 Februarii denn 8 courant her ij Hellsingöhr bekommet, des innhalt vornummit; tacker E. N. på det tienstvilligste och vennligste som min gunstige gamble patron, gode vänn ock befordrare för all gunstiege affection ock lyckönskan till min officj[ɔ:-ie], H. K. M. migh nådigst

förordnat haffuer ij Hollandt.*) Gudh giffue, at jag de[r] kunne all sacker så forretta, at I. K. M. deraf konne haffua någon god contentament; skall ann min flijt, vill Gudh, innte manquera. Gudh gifue, att belastingen innte full för högt ij förstonne, ock de summor, der man sigh oppå reterera scholle ock förschlag oppå göres, ijcke blieffue för lenge uthe eller ganz int uthkomma, ock at de subcidier föllie moste aff Fransosen, Stater och Venetianer, der staat oppå giordt åhr, så kan man ock millanåt, när behöffues, ock derhoos credit effter legenheeten bruucka, så hoppas jagh, at E. [ɔ: H.] K. M. decein skall väll gåh, ock att H. K. M. credit skall bliffua ij alltingh mentinerat, at man sehr tillböörs, at ij H. K. M. sacker så vehl millåmot [mellanåt] remitteres ansentliche summor, som crediten stärcker, mehr änn der man alltidh draga moste ock söckie credit det som draget varder at contentera. Jagh schall innte låta at göra min flijt ij allt dett jagh vett H. K. M. kann lenda till tienst ock befordering effter yterste formögen ock möyelichheet.

Huadh belanger omb de 15000 r:d. vexell E. N. förleden ehr [ɔ: åhr?] ij monsieur Falckenberg draget hafuer, ehr migh keert, at jagh förnimmer, at E. N. min oskuldh derij nådig haffuer optaget; vill förmodha, at de åhr betalt, emedhan min factor mons. Samuel Blomerdt på min begehran honom derij haffuer lenndt handen, at han haffuer draget een deel på E. N. eller mons. Willemson på returno ock een deel på Hamborg till 25 passato at betala. Omb der åhr nu sedhan draget ij E. N. igen, åhr migh innte bewust, men huadh innte, så haffuer han sedhan jagh resadhe uthur Hollandt bekommit ij contant ijfrå Suerie ann vexell in de 24400 r:dall. ock rågh ijfrå Gottenborgh på 11000 r:dall., at hann haffuer hafft prouicion den summan af andre H. K. M. meddel at bethala. Huadh deromb ehr, haffuer jag at förnimma, nehr Guudh vill jag kommer ij Hollandt.

Huadh correspondencierne belanger, skall jagh innte låtha att flitigen ij all tienstvilligheet correspondera, ij dett jagh veet at H. K. M. kann lennda till tienst ock E. N. till befordering ij de negociationer, E. N. haffuer att dirigera, såsom ock at acceptera E. N. vexlar ock dem honorera, nähr de komme; tvifler innte, att E. N. gör migh dett samme, nähr nödhen migh trenngde, at

*) Jfr Erik Larssons memorial såsom faktor öfver krigsstaten af den 16 Jan. 1631, tryckt i *Arkiv till upplysn. om Sv. krigens och krigsinrättn:s historia*, I, s. 305.

jagh drage moste ij E. N.; dät min Herre ville sigh förseckra, at jagh min H. inte schall belastig falla, meminder at migh nöden deste högre trenger, ock derij bruka godh ordher, der [jag] någet draga moste, at E. N. ingen oformodeligh belastningh eller heel kort sicht schall öffuerkomma. Därom vill jagh medh all flijth migh förresee. Tacker E. N., som sigh gunsteligidt tillbiuder at göra migh det samma igen ock migh inte mehr belasta, änn deth E. N. veth at jagh na gerådt kann bekomma meddel det at contentera eller de meddel, huaraff det till denn tijdh igen falla kann, att allt kan gåh medh godh ordher ock vexels stilum.

Förnimmer, at E. N. int kan nåhe någon, som H. K. M. factorij ij Danzigh antaga vill*), för den ohrsack schull, som E. N. förmeller, det som vehl ehr at troendes, at enn particulir angacierer sigh innte gerna ij någon vidtlufftigheet, nähr de det konne förbijgåh, serdeles ij sådanne höge sacker, den [!] potentater angåhr, ock vexler derpå acceptera, det mehr betänckiende ock beschvehr medh sigh haffuer än medh particulier. Jagh skall effter E. N. befallning väl inte draga vidare ij någon der effter E. N. begehren, menn nu schall komma migh fast beschwerlich medh de 16000 r:dall., som jag senest accepterat haffuer på Spiringens vexell, som in ultimo dieses kommer at förfalla, ock jagh förnimmer, at man der ingen bekomma kann, som acceptera vill, ock som för nock formellt, at de vele innte giffua mons. Spiringh för de motifer, som de för tullens schull innvende, honom inte ville offendera, nähr alltidh innt så pr[e]cis gåhr, som offt ij vexlar förfaller, at de honom innte då konne så tillthale som een particulier, at jag önschade, at E. N. konne fåå der någon ij det förstonn, fast det vore icke någon borgare eller gifft bofast mann der ij stadhen, som Kongen ij Påhlen eller staden vore so just subiect eller beedicht, uthan elliest een goodh redeligh mann, der innt hadde at sij oppå; formeener, at det konne vahra fast eens. Interim när Gudh vill jagh kommer til Amsterdam, at man nahe geradt konne komma ij bruck att trassera på mons. Spiringh, at de seer, at alting bliffuer aff honnom vel accepterat ock betalt. Förmeener, at de scholle sich då vell dermedh sonder exercitier nöya låtte. Jagh vill formoda, vill Gudh, till förfallen dagh at jagh konne vara ij Ambsterdam, att jagh sielff deromb bestella mocht, emedan min factor mons. Blomerdt deromb innte ähr vitticht vorden förän nu, herijfrå till siöös honom så ock till-

---

*) Jfr N:o 8.

schriffuit hafuer, omb jagh så hastigt icke sielf komma konde, at han inte skall draga ij någon annan än ij mons. Spiringh, så vit han det nåhe kan, eller söckie andere middel att draga oppå den orth, emedhan jagh seer, at Cornelius Willamsonn sigh inte vill angaciera låtta. Det ij honom droges, det schedde ij den tillförsicht, at emedhan han hadde commisio at draga för E. N. så stor summa, ock at hans vexel bliffuer honom utan E. N. aduis eller creditif accepterat, derföre mente man, at hann schole haffua commission at acceptera det som i E. N. drages mochte; schole elliest intedt sket haffua. Jagh seer, at E. N. vill stella godh ordher hoos mons. Spiringh om all acceptation; önschar, at jagh dertill så ij förstan komma konde som forbem[äldt]; schall deromb min flijt görra effter möyelichheten.

Huadh belanger min reesa till Schwergie, dit H. K. M. mig forschickat der at bekomma det som reste af förledne åhrs krigzstaat af utschrifningshielpen ock salltlicenten ock stoortullen, så ehr min resa först ij Pommern för den starcke vinters innfall lenge förtögrat vorden, foran var at öffuerkomma ijfrån Strålsundh på Denmark ock så fort till Schwerigie; doch öfuerkommet medh störste lifsfahra aff issgången ij Sundet med een Dansch skuta, den jag een half mihl ij siöön uthissa lätt, ock så Gudh schee loff der medh kom öfver ock sedan min resse förfölde till Stockholm det hastigst jag konde. Haffuer min verff H. F. N. P[f]allzgreffuen, som aff H. K. M. åhr förordnat till Precident ij H. K. M. Reckenkammar, så och de välb. Herrer Rix- och Cammeråd sampt Factoren fordraget ock dem H. K. M. befallningh förre hållit; effter som H. K. M. hadde H. F. N. ock de välb. herr[er] Cameråder ock Factoren tillschrifuit, at de migh schole strax leffuerera eller giffue content för det som rester aff 1630 åhrs krigzstaat ock utschrifningshielpen, så haffuer de välb. herrer semptlich det gerna villet effterkomma, så vit som dem möyelicht var, ock strax ordnat, at coppar-reckningen för 1630 ock reckningen aff utschrifn[ings] hielpen moste förthag[e]s ock öffuersees, huadh deraff enn konne vara behållit, det H. K. M. fordrade. Obwoll jagh hadde förmodat, at desse förschlagh [och] räckninger schole konna blifua öffuerseet ock clarerede inn åtto eller tijo dagar, så haffuer jagh då most der fortöffua, för enn jagh haffuer konnat komma till någon expeditij[ɔ:-ion] ock affskedh, in de thre vickur, huilcket Gudh veet emot min villie sket åhr ock jagh mig nocksampt öffuer beschveret, at H. K. M. tienster igen, det jagh då så lenge moste liggie ock vennta effter affskedh, på andre orther

försumat varder, men det haffuer innte sche konnat, fören de hadde deres räckning omb det jagh fordra besched omb igenn ransaka ock öffuersee, at de migh något vist affschedh giffua konne. Deroppå entlichen bekommit till affschedh på resten af förgånde åhrs krigzstaat ock det på denn åhrs krigzstaat, som H. K. M. uthur Schwergie förventer, som E. N. aff medhfolliende copia af samma förschlagh*) jagh medh bekommit, som H. F. N. och de velb. herr[er] Cammerådz och Factorens onderschrifft hafue, [hafver] nådigst at förnimma, så ock Factorens förseekring, huru hann vill stoore tullen betala, som han antaget haffuer, så ock sallt-licenten ock de 20000 r:dall. här på de 64000 r:d. betala vill, han H. K. M. tillsagt hadde ock ij förledne åhrs staat innföört, deraf E. N. haffuer at förnimma, huadh förschlag H. K. M. gifuen ähr, huadh de ij detta åhr förmene at prestera af Schuerie til krigs staten.

Nu tviffler jagh innte, at H. K. M. haffuer E. N. offuersent förlengest förschlag på det H. K. M. förmeener att schole haffua uthur Schwerigie på 1630 åhrs krigzstaat till vinntermånedes rest ock resten af uthschriffningzhielpen, huilcket jagh herij tienstvilligen E. N. vill förmella, huadh deropå ehr at formoda eller ey, neml. först schall H. K. M. haffua aff coppar statten för 1630 till krigzstaten, som H. K. M. förmennt att scholle liggie in parato strax at annama 1258½ S℔ gårcoppar, huilcke coppar ij denne åhrs stat införes af förgånde åhrs krigzstaat, och innföres dehr för 62925 r:d. Förnimer, att deraf innt schall vahra ij förrådh, uthan att de ehr förlengest uthgifne till andre H. K. M. ordinarij staten ock anndere utgiffter, at jagh deraf nu innte till krigzstaten bekomma kann, obwoll de införe deraf 800 schip. ij dene 1631 åhrs koparstat at fylla de 8000 schip. medh emot de 8600 schip., som H. K. M. hafer giort stat oppå ij detta åhret af 1631 åhrs koper at bekomme. Så gåhr så myke af den somma igen som H. K. M. för detta åhret förmoder, huaromb de H. K. M. onderdänigst aduisera ville ock copperstaten öfuersennda. De 30000 r:d. jagh förmente aff salltlicenten för 1630 till krigzstaten förordtnat bekomma schole, deromb berette de välb. herrer, at ij förledne åhret int mehr ähr bliffuet in alles öffuer hälle rijcket änn 59000 daller Schuensche, som ehr utgiffne till ordinarii staten, at jagh deraf innte heller näget bekomma kann. De 5609 r:d. jagh af 1630 åhrs stoortolls rest haffua schole, berette de at de vohre uthgifne till ordinarij staten, at jagh deraf inte bekomma konnde.

---

*) Denna kopia saknas.

De 64000 r:dall. Martten Wewizer schole erleggie till krigzstaten, deromb beschverer hann sigh de summor innte konne komma till vega; doch haffuer hann allreda derpå förlednne hööst på H. K. M. breff betallt till öffuersten Maccey 12000 r:d., ock 20000 r:dall. vilde han erleggie, som forbemelt hans obligatij [ɔ: -ion] formeller, til nestkomende Jullii, som blifer vell Augustii, så at de resterande 32000 r:dall. på denn somman innte konne leffuereret varda, at jagh nu deroppå innt heller något bekomma kan till de uthlensche debiters afbetalningh. Huadh nu belanger de 122919 r:d., som ehr ij krijgzstatenn innfööort för 1630 åhrs rest af uthschriffningzhielpen, derpå haffuer de välb. herrer migh giffuet anordningh till Finnlandt till herr Nielss Bielcke at bekomma 666 lester rågh och till Gothenborg på 155 lester, som schall vahra aff uthskriffningzhielpen på begge orther behaldne, ock elliest 21 lester ij Stockhollm och Nyeköping liggie schole, som de ij förledne hööst till Wilsshusen sålt hadde ock nu igentaget, så ock 4816 L℔ smör ij Vestergötlandh och Smålandh sampt 500 lester tieru, deraff 200 lester ij Stockhollm ock 300 lester ähr ij Norrlanndt. Desslijckes schall vara af forbemelt uthschriffningzhielp änn behållit ij penninger in de 156154 dall. Schuennsche, som de reducera effter des förschlagh ij r:dall. à 14 m., ehr 44615 r:dall. Ock emedhan at dee summor vahre en ij vijt afgelegen prouincier mehrendel at opbehra, konnde jagh int få deraf nu något migh till assistens. Desslickes haffue de välborne herrer uthsennt några poster så till Amsterdam som till Stråålsundt, som E. N. af deres förschlagh haffuer at förnimma, som int ehr afdragen ij dette åhrs förschlagh aff krigzstaten, deraf somman ehr 41222 r:dall., ock utti vexell betalt effter H. K. M. befalningh på 6318 r:dall., som icke heller ehr afdragne, ock några frachter ock en vexell på 2162 r:dall., som föres till beschver ock sedan till M. Falckenbergh betalt ähr ij Amsterdam, så at H. K. M. denn begerde summa, som resterer på krigzstaten, föruthom de 1258½ S℔ coppar konne mehrendeel fullgöre, nähr de räcknar denn auancij [!] på de 666 lester rågh ij Finnlandt ock 155 lester ij Gothenborgh ock 21 lester ij Stockholm, allt huadh han kan mehr uthbringe enn han thet infört ij förschlaget aff staten på uthschriffningzhielpen. Der tonnan räcknes som ij förslaget infört för 2 r:dall., så schall på den summan bliffua een temlich stoor rest; dock huadh derom ähr, steller jagh an sin orth. De välborne herr[er] föregiffue, de haffue int mehr bekommit, som vehl troendes ähr, derförre icke heller mehr leffueera konne.

Så haffuer E. N. heraf at fornimma, at jagh på de 285000 r:d. medh coppar, jagh nu aff krigzstatens räst ock utschriffningzhielpen her bekomma schole, int mehr [bekommit] änn huadh de 666 lester rogh ij Finnlandt ock 155 lester rågh ij Gottenborgh och 21 lester ij Stockholm kan uthbringa, nåhr de uthkomme, det väll Julii månen blifua skal, för de uthkomme; doch haffuer frachtat effter de välb. herre[r]s begehren her 6 schepp, de jagh haffuer dertill sennt till Finnlandt samme rågh der at intaga ock före till Hollandt. Huru vidt jagh dermedh komma kan, haffuer E. N. att conciderera, huru min statt ståhr, nehr Gudh vill jagh kommer ij Hollandt. Hadde jagh vist, at jagh innte scholle haffua på de summor, man så vist mende at der schole ståå ij förrådh, der bekomet, jagh hadde innte velat rest dijt, uthan heller ginnest till Hollandt. Jagh hadde mocht sijt, huru jagh komm der till retta igennom ett eller andre meddel. Hadde fast annat var[it] der förmoda, ett stoor endtsett bekomma skollet på sådanne summor; nu ehr ij migh ijfrå alle ohrter, ijfrå Pommern och elliest, draget ansentliche summor ij vexlar, ock deröffuer haffuer jagh at betala till recriers verffninger, som bedrage öffuer de 100000 r:d., ock store summor scholle öffuer remitteres till H. K. M., huar till all desse summor jagh inte haffuer at tilgåå mehr enn de 300000 fl. aff de Französche subcidij [ɔ: -ier]. Omb jagh något af staten bekommer på det man aff dem förmodar och ij staten infördt, giffuer tidhen. Huadh rådh jagh viedare fåår, fåår jagh see, nähr Gudh vill jagh dit kommer. At då må contenterat varda, så migh mögelicht ståår till görendes, schall jagh göre min flijt till H. K. M. tienst, effter yterst förmögen. Kann innt vidare; vill förmoda, at H. K. M. min möijeligheet sigh ock nådigst varder benöija latta så vel som andre. Vore det nu någon ij Hamborgh, der man kunde reterera sigh oppå för någon tidh för een summa, vor det vähl, till des subcidier komme till förfalla eller något aff H. K. M. medel komme uthur Schvergie eller anderstedes. Dät vore gott i sådan fall, menn nu ehr der ingen, som vahn ehr, der man kann reterera sigh oppå.

Huadh belanger det H. K. M. forschlag giort haffuer opo 8600 S℔ coppar aff 1631 åhrs coppar-staat, derpå haffver E. N. at fornimma, at de välb. herr[er] Cammerådh inte formeene at kunne viedare prestera till de terminer, som deres forschlagh omb förmehler, än som 8000 S℔ medh de 800 schip. de införe af 1630 åhrs koparreckning skole vahre behollen. Doch det vohre änndå vehl at de utkomma möchte, som de formeener. Den förste terminen omb 3300 S℔, som in May leffuereras schole, kann int utgåå, eme-

dhan deraff inte till denne tijdh öffuer 800 Sch☧ ähr uthkommet, ock liggie änn vidh gåårhytterne ij Nyeköping at gåhr göres, der dageligenn ännu på arbettes, att den soma innte för greset kommer ij marcken conna [!] uthkomma, till Jullii månadt, at man deraff något haffua kan. Huadh copparhanndeln ij detta åhr belangende E. N. begehrer at jag E. N. omb aduicera schall, deromb jagh kan E. N. enn ingen synnerlig aduis gifue, för enn Gudh vill jagh kommer ij Hollandt ock fåår förnimma, huadh der ij detta åhr kan förfalla, huilcket jagh E. N. schall strax aduicera, huadh derij passerer. Elliest förnimmer jagh än ingen synnerlijg vanto der uthi at förmodha, med mindre at något oformodtlicht konne förfalla, det man vill förmoda, om Spannien skall ville något trecke ock mynte, männ der ähr innte at lita på, för än man haffuer deromb någon sekerheet. Der man konde så lenge miste een partij uthur H. K. M. staat, at man något dijt sennde konnde, fornimmer at det scholl[e] vill [ɔ: vell] nå någon [mere] angenehm prijss en her ofre[re]s, men most löpa deeremot den risico, at Kongen tagar [!] dem till sigh till köpes, ock der faller långsam betalningh, der man haffuer at löpa effter, at derförre förres innte mycke dit, meminder at det ähr contraherat aff Konungens factor ij Anntwarpen, som den köper op anten ij Hamborgh eller Amsterdam och nu mehr vell ij Schuerrie; der [!] jagh haffuer giort migh ij Anntwerpen bekannt hoos dem, ock so snart någen commission deromb kommer, att det migh schall vell strax aduicerat varda, omb der är något att göra uthi, deran jagh inte tviflar. Eliest setter kopparmynnte allt marckna på all kopparn; emedan de konne bekomma dett 10 à 15 p. cento bettre köp än copparn, behielpe de sich all dermedh, som messings bruck ock ann koppar arbete haffue, at jemmer ehr til at see, huru det copparmynnte emot r:dall. van varder, at r:d. geller nu ij Svergie 16 m. ock ehr icke 13 m. verdh effter copparens valor, ock en moste so giffua för trangmåhl af r:dall. 3 m. mehr derförre, enn hann verdig ähr, för de som r:d. haffua moste, till tollernes betalningh, som int annat änn medh r:dall. betales moste, eller som r:dall. moste gelle, det väll ehr först rette ursprunghe af r:dall:s opjagande. Det ähr till at beklagandes, huru det nu går ij Schuergie ij alle handelinge, at alt obilligt ähr ij innköp ock selliende unnder all ståndh, som något hafve at köpa och sellie, at een må sigh deraf forundra.

Denn kopparn ij Hollanndt, Hamborgh ock Lübeck ligger haffuer H. K. M. resoluerat änn ett åhr att förrentta, att denn ick[e] måh ~~settie~~ köpe ~~eller~~ förderffe marcknan för det som detta

åhr uthkommer. H. K. M. haffuer väll giffuit migh commis at sellie det som ij detta åhr kommer effter marcktgången, det högest man kan; önschar at man någon angenehm prijss nåhe möchte, det jagh fast fruchtar före, meninde [ɔ: memindre] at der kommer nogon angehnem vanto, der ij at jagh vell veth, huru medh den handellen går, man må sellie denn som man best kan, at man deropå ingen tack fortiene kan. Doch kann man inte göra mehr änn sit besta, ock most väl rette sigh effter tidhen, principahl nähr man moste haffua penninger der uth ock ehr medh vexlar angacierat, som jagh meuer E. N. schall ock vähl fornummet haffua. Huadh nu derij kann förefalla, schall jagh inte lata E. N. att aduisera. Jagh fornimmer, at ij förledne åhrs coppar stat hafuer varit medh inuentarium af 1629 in de 17300 S℔ coppar. Migh undrar, huart all denn kopparn ähr concimerat, ock emedhan dhe som dherpå invist vohre, så vehl de summor som till E. N. till Pryssen förordnat var so vel som andere partijer, inte ehr til fyllest lefrerat, så ock H. K. M. creditorer ij Hamborgh och Lübeck, de H. K. M. stoort discredit tillfogar ock mycke lamittera öfuer det at de innte bekomma deres bethalningh, det de nu fast 3 åhr nu ståt haffuer, ock een part haffue bekommit något ågh een part inte, at E. N. erachta kann, huru H. K. M. credit af dem bliffuer till böörs uthföört. Gudh förlatt den, som dertill ohrsack vahr, at de inte förlengest ehr contenterat vordhen, det väll hadde ske konnat. Män för huadh orsack skull det ehr effter bliffuit, steller jagh an sin orth.

Huadh spannmåhlshanndeln ij Schuerigie belanger, som jagh gerna förnummit at E. N. på H. K. M. begehran haffuer taget ij direction*), at jagh förmodat den ijgenom E. N. höge austrijtet [ɔ: authoritet] schall konna bliffua [bättre] hollen ij deuocion till H. K. M. tienst än som [om] någon annan der öffuer hadde något att commendera; huadh nu des tilleståndh ij Sverigie belanger, så fornimmer jagh väl, at der än schall finnes någo[n] forradh, principal under adelln, som någre summor haffue, doch mest ij Lifflandt ock Finnlandt, som jagh af somlige af herrschapet fornummet, alleenest de stötte sigh dervedh, at de denn innte vill giffua för det prijss, som E. N. haffuer schriffuit omb ock dem anbudit. De förmene sig kone mehr bekome der ij landen, in $2^1/_2$ r:dall. för rågh, ehr 10 d. koppermynnt, och 3 r:d. huete, ähr 12 d. copparmynnt, som de nuh ock der ehr gångbar. Dock förventer de deromb ferner E. N. resolution med några E. N. fullmechtige,

*) Fullmakt för kanslern af 5 Dec. 1630, tryckt i *Axel Oxenstiernas skrifter*, II: 1, sid. 678.

som medt dem deromb handla konne. De haffue förschlagh oppå ij Finnlandt, att der schall vara 1000 lester ongefehr af uthschriffningzhielpen, deraff de 666 lester affgåår, som jagh aff uthschrifningzhielpen effter H. K. M. memoriall schall anna[mme] huadh spanmåhl deraf faller, till verfningerne ock andere debiters afbetalningh uthomlandz; det öfrige af de 1000 lester vill de förordna Cort Thor Helle ock sin consorte på det som de kunne haffua at fordre, för det de till Doct. Saluio ij Hamborgh haffne anticiperath, ock det öfrige, denn rästen haffuer de ij Sverie så myck[et] af uthschrifningzhielpen liggiendes, der de mene at konne deraf deres post full göra, at dee af den andre spanmåhl inte förmene[?] något aftaga till denn partij, som de haffua schole. Vill förmoda, at det gåh kan; af de 155 lester rågh jag haffuer forment ij Gothenborgh effter de välb. herres Camerå[d]z forschlagh aff uthschriffningzhielpen vahra schole och jagh förmente nu at bekomma, fornimmer jagh aff Stathollerens schriffuare ij Elsborgh, som nu här varit haffuer, at der schall inte vahra mehr enn 800 tonnor, det ringa åhr emot 155 läster. Förbiude Gudh, at det så gåh mochte ij Finnlandh; så ehr det illa nock, at jagh dit 6 schep sennt haffuer. Eliest fornimmer jagh, at ij Schvergie ingen spanmåhl bliffuer uthscheppat eller sålt, inntill des E. N. ferner ordher kommer. Förmoder som forbemelt, at nähr de seer, at de innte fåå sellie till dess creaturer de Hollensche ocansche*) bönder een partij, så schall sigh vähl fine ij Schverije någen godh pretij [!], men der faller schuahr ringa südh, serdeles rågh, at denn mycke ringare ehr, [än] som för pleg[er] vahra. Huadh de 400 lester belanger, som ij forledne åhr af Marschalcken ij Amsterdam sollt åhr, det vohre vehl, at det bleffue leffuereradt, emedan de haffue giort H. K. M. stoort discredit, at dem åhr innte hållit, det H. K. M. ambasader der sluttet ock een summa deropå opburet, ock de all haffuer hafft tuenne reesor schepp der effter ock inte bekommit, huaröffuer stort rop och descredit till börs ij H. K. M. sacker giort vard[er], at de seye rät uth: »Wer will mit I[h]n[en] lijden handelen, Ihr haltet nicht, was Ihr contraheret, wenn Ihr ein deel gellt schon voraus habt.» Det haffuer man nog höra most, ock ij dee summor ehr en af

*) I Erik Larssons bref till K. M:t af $^{11}/_{21}$ Sept. 1631 (kopior bland Skrifvelser till K. M:t, Riksarkivet) omtalas, att man i Sverige sålt koppar till ossa[a]nsche bönder, hvilket ord tydligen är identiskt med ocansche. Hvad som härmed åsyftas, har utg. icke lyckats utreda. Något orts- eller landskapsnamn, hvaraf ossansche (ocansche) skulle kunna vara härledt, är icke bekant; endast Oss (Osch) i Nordbrabant, ej långt från Maas, erbjuder en viss likhet.

borgmestarn[e] ij Amsterdam ock en aff Statenn medh intresserat, de H. K. M. nock ij andre sacker hindrat haffue, effter den handel de medh ij det köpet hafft hadde. Det hadde varit fast better, at de hadde ij förleden åhr det bekommit, en alt dedh rop som deraf gånget ähr. Kan det nu bliffue leffuereret, det vohr vehl; huadh E. N. nu der för middel till haffuer ij Lijfflandt, vet jag inte. Jagh haffuer ock dit schriffuit effter H. K. M. befallning ij forledne vintras, at de schole den summan bekomma; de vente nu effter ferner beschedt der omb. Nehr Gudh vill jagh dit kommer, schall migh effter E. N. befallning retta, at inge schep dit komme, — der öfuer får E. N. ferner aduis —, ock at de schole medh sigh haffua det som resterer ij dess inköp; heromb jagh E. N. ordher ock ferner aduis vill medt första vara formodandes.

Huadh de 150 lester anbelanger, der så ehr at E. N. dem konde af Refell icke miste, uthan moste igen gottgiort varda, ij Amsterdam eller annas, ehr jag til sinnes E. N. det at bettale. Så vohre det väl för H. K. M credit schull, alldenstundh at der ehr såldt så mycke såm alt till H. K. M. nödige uthgiffter; man veet ock, at nu min credit henger deropå, fördy jagh hadde ordher at sellije, för jagh reeste dedan, der som något behöfdes, för jagh viste, at E. N. varder den handell ij direction stelle; schall elliest inte hafua scheet. Nu förnimmer jagh, att det schet ähr, ock de in 200 lester sålt haffue, emedan at des uthkompst haffuer varit dem mycke af nödhen. Om nu det scheer, at det bliffuer leffuererat för crediten schull, E. N. vill jag des verde igenn gått göre, för jagh vill, at derij schall något mancera; most jagh der så mycke inköpe, at jagh leffuererde det som uthlofvat ähr, at jagh icke komm[e] derijgenom [att] någen mancera, alldenstundh at jagh som förb[emäldt] order dertill gestellt, för jagh reste dedan, ock sedan deromb ähr aduicerat vordhen. Kan nu E. N. det göra uthan någen förhindering ij sin sacker, det vore vehl; E. N. kann sedan dennoch till migh draga derpå, huadh des verde ähr. Vill E. N. vexell der eemot betala, allenest at jagh må hålla credit medh ij dett som uthlofvat ähr. Om E. N. detta nu gör[e] kan, det jagh förmeener, nehr E. N. dess verde bekommer, så gör E. N. vähl för den credit schull, som jagh der på H. K. M. vegner gerna holla vill. Vill E. N. innvisa på migh något på de 200 lester igenn, jagh vill den af denn Finsche råghen så mycke deremot igenn leffuerera, den E. N. derpå innviser eller sluter, at E. N. somma kan lijckvehl ock bliffua fyilest, det migh och licka vahr, menn alldenstundh dem ehr tillsagt Reuelsch eller Lifflandsch rågh,

det moste jagh holla för credit schull, eller schole jagh denn der innköpe, det heller innte credit gifuer, ock hålles licka som man sellier, det man inte leffuerera kan. Beder, E. N. täckes migh heropå medh första aduisera, som migh tiener till unnderrettelse der vidh; jagh sender inge schepp dit, förr jagh E. N. ferner aduis deropå bekommer.

Förnimmer, huadh E. N. till det stoor omack medh de handlinger på sig at taga bevecht hafuer till H. K. M. tienst, så ehr det vist, at ingen det schall konna better medh autoritet förretta än E. N., omb det scholle kunna gåh just, och icke någon understodt sigh at göra någon inpas eller deruthij bruka någon onderschlöff[!], som vieleicht elliest ske konnde, der som enn aff ringa qualitet vore, som deromb hadde at dirigera.

Vill Gudh jagh kommer ij Hollandt, skall jagh medh all flijt deromb fornimma, huadh derij passerer, E. N. det ock aduisera, huadh jagh förmeener derij kan förfalla, det som tiener E. [N.] p. aduiso.

Huadh belanger, nådige Herre, ob wol så vidt förschlagt ehr, der så vohre, at E. N. så täckes at någon spannmåhl scholle sendes till Amsterdam för H. K. M. risico ock räckningh, det at förhandles, at de[t] så vohre, at E. N. de[n] täckes sennda då till migh, emedhan jagh der då H. K. M. sack moste förretta, at jagh till H. K. M. besta effter E. N. ordher kann förhandla ock medh dess uthkompst föllie E. N. ordher; annas ehr innte mennt dermedh, menn jagh kann vähl erachta, at E. N. ij sådant värck behöfver assistens millamot [c: mellanåt] af een ock androm, at E. N. haffuer at sende spannmåhlen till de som E. N. best legenheet faller och millamot kan göre der på någon auancement, nehr E. N. så behöfuer. Menn att jagh ij denn mening schole något begehra at bekomma, at des uthkommst anvenda till andere uthgiffter öffuer E. N. ordher, det vahre långt ijfrån mig. Det E. N. till migh varder consignerandes, schall innte anvendes till någon [annan] uthgifft, än det som E. N. varder migh last till giffuandes, det haffuer E. N. sigh follkomligen till att förlatta. Den handell migh oppåtaga ehr jagh innte capabell till, emedhan min direction ij den handell schall blifva så odios giordt för H. K. M., huru väl och huru richtig jagh dermedh omginge, at jagh alltidh scholle lada mehr misstanckar oppå migh, och der hoos scholle myck[et] kunna skylla[s] derunder af androm, nehr det vore ij min direction, som de sigh innte scholle unnderståå [att] görre, nehr den hanndel och direction ehr onder E. N. Och högt nödigt ähr, at E. N. hafuer sin egin follmechtiger ock controlors på thullen omb samma

spannmåhls handel, som der noga opsicht deroppå haffuer; elliest schall det hålla någt[!], omb so allt so rett tillgåhr, uthan desto större ock starckare inspection på een orth som annan, huilcket jagh beder ij all tienstvilligheet at E. N. migh till onda icke optaga ville, at jagh heromb så något vitlufftigh hafuer E. N. formelt.

Haffuer E. N. detta till ett tienstvilligt schvahr på min Herres angenehm schrieffuelse tienstvilligen [icke] vellat oförmellt lata; beder, at dett allt ij besta meningh må optag[e]t varda. Jagh reesar nu strax till Hollandt öffuer lanndt till Hamborgh, emedhan vinden innte foga vill siöövegen till Hollandt. Så hast Gudh vill jagh dit kommer, schall jagh E. N. ferner aduisera, huadh passerer så ij ett som anndre negocier, som ehr aff nödhen att aduicera. Befaller E. N. *etc.* Datum Hellsingöhr denn 12 Aprill 1631.

E. N. och Herlighet
A. T. V.
E. Larsson von Lindö mp.

(*Egenhändigt.*)

Beder E. N. ij al tienstvillighet, at E. N. denne min långe ock temlig maculerede bref ij beste mening optaga. Gudh vet, jag hafer her haft fast myk[et] at aduisera på alle orter ock ingen af mit folck hos mig haft, som vann ehr vidh min hand at renskrifua, at mig beschuerligt nok faller, det jag förmoder E. N. varde migh icke til nogon onåde uttyde.

Påskrift: præs. Elb. d. 21 [?] April anno 1631.

---

10. Amsterdam den 1/11 Juni 1631.

De Holländske köpmän, som uppgjort om inköp af råg, hafva sändt skepp till Reval och Elbing att afhämta den. De kunna ej längre uppehållas. Kopparen lågt i pris och tyngd af dryga omkostnader.

Velborne nådige Her Candzler. Nest en tienstvilligh salutati[on] tiener E. N. dette p. aduisso, att migh H. K. M. creditorer, som dhe 400 lester rogh kiöfft haffva aff H. H. sall. H. Marskalken*), dageligen mechtigh öffverlöpa omb deres lefferantie;

*) Jfr N:o 9, ofvan sid. 444.

emeden åhret lieder, haffve dhe inte vehlatt lenger vachta uthan ville senda skip dit effter i den förhopningh, att dhe deras lefferantij [ɔ:-ie] bekomma skulle. Obwell jagh dem alt hertill ophollitt haffver, att jagh förvänte ferner order af E. N. deromb, så haffver det dooh lenger inte hielpa vehlatt, uthan dhe haffve fördenskull sielff befrachtatt skip och deraff sendt 4 till Refell och till Elbingen att förfråga sigh hoos E. N., hvar[e]st dhe skole bekomma deres ladningh. Dhe haffve hoos sigh resten af den summan, dermedh sal. Marskalken omb kiöp giordt haffver, som skall vahra 13000 r:d., medh ferner order, att hvadh som kan felles ij inkiöpett, att desse 13000 r:d. till dhe 500 lester inte väll komma kan, att dhe skole dett der till leggia och så myke förskiuta, att summan bliffver inkiöfft; hvadh öffver åhr, att dhe då motte få deres peninger igen sampt 6 per 100, som rechningen för bodmerij för deres förskutne peninger fordra, summan som kan stiega öffver dhe 13000 r:d. Omb nu dette ehr E. N. angenem eller behaglighett, att dhe dijt kompne ehre, fören E. N. schriffvelsse hijt kom, det tvifler jagh omb. Jagh haffver dem inte dertill råett, uthan afråth, men dhe haffve inte vachta vehlatt, huru gerna jagh det fast annars sett och önskadt hadhe. Bedher E. N. ville migh detta inthe förtenkia; jagh haffver inte konnatt dem lenger uppeholla. Jagh önska[r], att desse 400 lester hade allerede varitt solde, för alt det roop som deraff gåt ehr, emeden borgemesterne her i staden deri interesserett ehre och mycke ij andre H. K. M. negationess [ɔ: negociationer?] handel haffva, dett som jagh inte nembna kan. Vahr så, att dhett vohre E. N. angenem, så vohre lickväll väll, att dhe nu finge deres summor för H. K. M. reputation och credit skull, den[n] komme dhe nu thome tillbaka igien, så skulle dett giffva H. K. M. stor [ɔ: större] discredit till börs ij månge saker, en man någon tiedh seija kan. Derföre vohre dett vell, att dhe finge contantamentt för serdeles orsaker skull.

Emeden dette breff gåhr till landz, kan jagh E. N. inte skriffva någon ferner particularie, uthan skriffver E. N. ferner till siös, vill Gudh, omb alle ombstendigheeter. Dett som mons:r Spiringh hitt dragitt haffver, haffver jagh axepteratt, och hvadh som förfallitt betalt. Giör min fliet att draga på mons:r Spieringh; hoppes han mine breff axepteratt, så kan det vell gåhe sedan, att man drager alt på honom den kopparen, som sendes hijtt ifrån Dantzich och gåhr på bodmerij à 12 pr 100 medh stor förlust, emeden kopparen ehr her i så lågh prijs, att man icke 100 skepp. à 44 r:d. sellia kan, nähr en vill; most depenehra [ɔ: deponera] honom à

40 richzdal:r, och thollen i Sundett och ombgelder bedraga öffver 3 pr 100, att kopparen bliffver belastatt 15 pr 100. Der man konde bethahla 2 åhrs interesse uthaff den kopparen, den nuhr blieffver in deposito beliggiandes, bettre vohre, än att han på den loge pries hijtt sendes, emeden her ehr mycket och mycke ähndoch ankommer, att man deraff H. K. M. ringa tienst giöra kan eller deraff någhon credit nyttia kan, emeden att kopparen så ovilligh ähr. Hvilkett tiener E. N. p. aduisso. [Befaller E. N. sampt *etc.* Datum Amsterdam den 1/11 Junii 1631.]*)

E. N. och H.
A. T. V.
E. Larsson von der Linde mp.

Efter utanskriften: In Ihrer G:dn absentz herrn Isaac oder Peter Spiring zu erbrechen.

Påskrift: Præs. Elb. d. 1 Julii anno 1631.

---

11. Amsterdam den 7 September 1631.

Ursäktar sig med anledning af ett rikskanslerens bref, dat. 21 Juli, för växlar, dragna på Cornelius Willemsson. Skall sända närmare underrättelse.

Välborne nådige Herr Cantzler. Neest een tienstvillig salutation tiener E. N. detta p. adviso, at migh E. N. kärvarende skrifvelsse aff d. 21 Julli ähr tilhanda komit, hvaraf jagh förnimer E. N. myket otåligh ähr öfver migh, i dedh at jagh hafver draget vexel på Corneliss Willemssen, at E. N. dermed inte ähr till fridz, och emedan jagh den tidhen var mycket belastet och migh Cornellis Willemssen tilskref, at han hadde order af E. N., at der så var jagh vilde draga någon vexel i honom, skolle [han] mine brefve honorera, derpå jagh ded giort med condition at reterera sigh på mons. Spirinck igen, den offersten Crafurd vilde ingenlunda vara vijst på Spirinck, uttan på een kiöpman, at jagh nödigee gifva honom vexel dit, emedan jagh doch i mons. Spi-

*) Brefvet föreligger i två exemplar. Det, som lagts till grund för tryckningen, har fullständig adress och påskrift om mottagandet, men saknar datering; denna är därföre ifylld effter det andra exemplaret, som äfven rådfrågats i ett par fall, der det första har uppenbara felskrifningar.

rinck för hanss förfalne vexel draga moste, dem jagh heer betalt, ock Crafurd vilde hafva sine peningar i Danzigh. Jagh skal med förste senda E. N. copia af mons. Willemssens breff ock derhoos largo advisera, huad som verner deri passert, såvål som i alt annat, ded denne gången for h. Ambass. Bendic. Oxenstierna hastigt afresande skull inte hafver skee konnet; bedher E. N. vil migh så lenge excusera. Jagh sender E. N. heermed hoos välb:e herr Bengt Oxenstiern een liten Parisiensis seyer, bedher E. N. vil den inte förmå ock til godhe optaga.

Befahler E. N. *etc.* In Amsterdam den 7 Septembris anno 1631.

E. N. och H.
A. T. V:g.
E. Larsson v. d. Linde mp.

Rikskanslerens påskrift: Præsent. i Elbing den 25 Octob. anno 1631.

---

12. Amsterdam den 2 Oktober 1631.

Tackar för rikskanslerens bref af 24 Aug.; har accepterat en af honom dragen växel. Växlar från Karl Baner, Sten Bielke och Erik Andersson protesterade före E. L:s ankomst till Holland; K. M:t missnöjd häröfver, har kallat E. L. till sig och befallt honom lämna kronans affärer i Holland åt C. Falkenberch, men denne kan ej genast öfvertaga dem. P. Grönberg i Hamburg drar för stora växlar. Anordningarna från Sverige i koppar och penningar hafva ej utgått. Koppar lämnad till holländske bönder, som utbjuda den till underpris; däraf fara för försäljningar, som E. L. inledt. Skall enligt K. M:ts befallning anskaffa riksdalrar till kopparköpet, men vill själf utbetala dem. Har lämnat penningar till Johan Oxenstierna. E. L:s familj anländ till Holland. Nya växlar från Sten Bielke. Rekommendation för Johan Dybken.

Edle välborne nådige Herr Cansler. Näst een vennlig salutation och min villige tienst *etc.* Jag giffuer E. N. tienstvillig tillkenna, at migh E. N. angenehmes schrifuelse af denn 24 Augustii åhr för 2 dager sedan till handa kommet, deraf E. N. begehr fornummet. Migh är och derhoos E. N. vexell på de 9900 r:dall. till handa kommet, huilcke jag effter E. N. begehr haffuer accepterat och underschreffuet på förfall[e]ndag at bethala, ock vill migh beflita effter E. N. begehr omb bethalningen. Gudh förleene hellsan och liffuet. Hoppes det skall bliffua bestellt och all flit

dertill annvennt, at de konne bliffua dragne in på May mån[a]-den, deromb jag min flit görra skall. Derij så vähl [som] alt det jag kan vetta, som kann lenda H. K. M. till tienst so och E. N. till assistentz, skall jag ingen flith spahra, effter yterst förmögen. Gudh geffue, at man med allt det som eenom möyeligit ähr till at görra konde görra H. K. M. någen contentament, så giorde een medh glädie allt det man gör.

Jagh haffuer i sommar accepterat underschetlige vexell af mons. Spiring så vähl som bodemerij, som hit dragne ähre, huilcke ähre på des förfallen dag honorabel betalt, at de haffua all sin richtigheet, haffuer och draget dermedh på honnom effter legenheeten; förnimmer int annat, änn de haffuer min vexell igen ock honorerat och betallt. Denn så lennge denn eene kan lena den andra handen och acceptera huar annars vexell som drages, at derij kommer inge confusiones, at det skeer något moderat, at icke för stoore summor komme i sennder ock icke på all för kort sicht, at man kan reterera sigh, så förmodar jag, at man skall konne assistera huar annan, huari jag min devoir giort haffuer.

Huadh denne staten belanger, så haffuer jagh änn heer till behulpet migh, huru jagh best haffuer konnat, egennom ett eller annat meddel, till dess någre meddel haffue kommet. Denn Fransösche förste och andre terminen, till Maio förfallet, haffuer giort det besta. Hit ähr monge vexeller dragen, så ijfrå Stettin af h. Caarl Banner som ock af herr Steen Bielcke fråå Strålsundh och af commissarius Erich Annderson, undantagendes huadh af H. K. M. sielf ock elliest ijfrå legret kommet; doch undantagendes H. K. M. vexler ähre de andre mest hit komne uthan aduis eller ferner ordher, at denn eene hafuer innte vettat af huadh denn andre drager, för eenn alle vexlar komma, millanåt på stoore summor frå alle orther på een tidh, at den som acceptera skall beschverligit nock faller millan åt, nähr de så komme på 10000 r:dall. ock mehr på een vexell. Huadh hit draget ähr, sedan jagh hitkom, haffuer jag allt accepterat ock bethalt effter legenheeten, män at herr Carl Banner ock h. Bielcke droge hit på een benemdh Samuel Blomert, min värdh, för änn jag hit kom, på stoore summor, ock hann hadde ingen prouision, eij heller kennde de gode herrer, at hann innte så resolut villde acceptera, huadh de droge, det kann jag innte änndra, denn de fremmande angasiera sig innt så lett ij sådannt värck, mehr än de haffue värden ij hendren, som E. N. det nocksambt vetterligit ähr. Huilcket bleff högt angiffuet ij förstan hoos H. K. M. ock migh beskyllat, at jagh innte

haffuer velat acceptera allt det som så uthan ordre drages, för jag hitkom, det som H. K. M. haffuer illa optaget, oanseth jag det inte änndra konne, icke heller viste H. K. M. ombstendigheterne deromb, huadh derij passerede, at det innte var min skuldh, ock derhoos hadde jagh H. K. M. egen bref ock befallning af den 2 Martii, at jag inge vexler acceptera skolle frå den Pommersche orthen, nur allenest det som commissarius Erich Annderson drogh*), och de andre gode herrer droge lickvähl starckt på stoore summor, huilcket jag dennoch haffuer för H. K. M. credit skull accepterat ock bethallt. Doch steller det allt an sin orth, huadh derij passerer.

H. K. M. haffuer några reeser skreffuet och fordrat migh hedan ock villde haffua migh deer hoos sig ock befallt, at jagh skolle öffuerdraga commission heer till Falckenberg igien ock stella heer några andre hoos honnom till assistentz**). Var dermedh till fredz, at jagh komme hedan, emedan jagh då ingen satisfaction göra konde i allt det man giorde, ock tillbödh så m. Falckenberg strax det at öfuerdraga, der hann villde eller konde taga på sigh at contentera det som jagh antaget hadde at bethala ock förnöye de som på migh seet haffue ij det jag hadde angaceret migh förre, så i ett som annat, ock laga så hoos creditorerne, at de velle vara medh honom till fredz, för det jag dem tillsagt hadde, och quitera migh på min promisij [ɔ:-ion] ock acceptera och contentera det som dageligen kom, at jagh möchte komma hedann som een ehrlig mann ock icke reesa heerijfrå medh creditorernes discontentament, det H. K. M. credit för den som effter kom, det vore sigh huem det ville, skolle giffua stor disreputation och discredit ij H. K. M. negotier. M. Falckenberg affuerst haffuer sigh excuserat, det så innte konna antaga eller uthföra. Anndre at bringe heer der till, som sådanne vitlufftigheet antaga skolle, ähr innte at lita till; det vill ingen sigh opå taga eller sigh medh sådanne saker angasera, mehr änn de haffue ij henndren ock ehre derföre profiderat, det jag vähl innte fåår anseh, så vitt som crediten recker och legenheeten vill medgiffua, denn kann jag inte heer, deer jagh något bekendh ähr, göra H. K. M. ingen [!] satisfaction ij desse saker, mycket minder skall jag konna göra H. K. M. någen contentament der på de orther H. K. M. nu stadder ähr, der jagh aller haffuer varet ock innte bekenndh är, huaregen-

*) K. M:ts bref till E. L. af 2 Mars 1631 finnes i Riksregistraturet.

**) K. M:ts bref till E. L. af 9 och 16 Juni, 18 Augusti 1631, Riksregistraturet.

nom jagh konnde lada på migh dageligen onåde ock annat beschvähr, det jag allt Gudh hemsteller, huadh vähl derij passerat ähr. Jag gör gerna H. K. M. till tienst allt det jag förmäår, effter förmögen ock legenheeten; Gudh veth jag kann inte viedare.

Peter Grönenberg ähr nu i Hamborgh. Jagh sehr hann veth innte viedare något synnerligit at tillgåå eller utvegar at opbringe, annat änn det hann reterera sigh in på migh och draga vexell på migh på stoore summor, in 8, 10, à 12000 r:dall. till licke, at jag hanns vexler innan kort tidh öffuer 60000 r:dall. accepterat ock mest bethalt haffuer. Jagh moste skaffa rådh till betalningen, der låter hann migh för sörgia. Seer, annat veeth hann innte tillgåå. Vill haffua, at jagh skall skaffa honom der någre, som honom assistere; måste hålla så uth så lenge crediten till nåår*). Bliffuer lasten innte för hög, så må man see till, huru man kommer till retta, vill Gudh, menn at man altidh måst leffua som denn som allder veth, nähr hann gör vähl, ehuru vähl man meener man gerna göra vill, det går een genom hierta, at man most förvennta dageligen bannor och hat för det man innte bettra kann. All viste jag till at förtiena saligheeten dermedh, så kann jagh innte mehr görra. Vercket haffuer varet änn för nytt, at man så i förstanne int haffuer fååt belasta crediten för H. K. M., som man meener, at denn strax innt faller ombkull, till dess man seer, at man håller ordh ock afskedh, det man loffvar; sedann kan, vill Gudh, allt na geråd föllie medh tidhen. Een part haffue H. K. M. credit så på een som annan orth i desse åhren förstådt, at H. K. M. credit ähr mycket sketh för nehr, det för innte var, det man moste nock höra ock eenom bliffuer dageligen förkastat. Gudh förlåte dem, som dertill ohrsack ähr. De Hamborger komme een part deeregennom omb all des vählferdh, huaröffuer de mycke lamittera och schriffua på alle orther; det hade vähl een part mocht enndra, doch steller det an sin orth, för huadh det innte skeet ähr.

Jagh hadde vähl förmeent, at jag till denne tidh skolle effter det förschlag, som H. F. N. P[f]alsgreffen ock de andre v. h. Cammeråd och Mårten Wewizer mig senest gaff, då jag var i Svergie, skole uthbekomma ansentliche summor, ann coppar, penninger och anndre vahrur**); derpå ähr lithe nock uthkommet.

*) Jfr K. M:ts bref till rikskansleren af 31 Juli 1631, *Axel Oxenstiernas skrifter*, II: 1, sid. 786 f.

**) Jfr ofvan N:o 9.

Jag skolle till Septemb. haffua hafft 6550 S㉉ copper; derpå till dato bekommit ohngefehr S㉉. 3100, rester an coppar til dato öfuer 3500 S㉉. Marten Wewizer gaf migh ock sin obligation at leffuerera till denne månat för stortullen ock sallthanndelln in de 101000 r:dall.; derpå bekommit till dato ohngefehr 31000 r:dall., at derpå af honnom änn resterer in de 69000 r:dall., förutan andre summor, som till denna tidh skolle uthkomma, der man H. K. M. debita ock order kann medh fullgöra, huilcket een all opföres, all lick som det allt opburet vore, ock det kommer innte. Ock at man skall heer allt det, som göres förschlag opå och innte uthkommer, heer af crediten opfylla och heer optaga ock det i samma staden prouidera, det kann inte skee eller af någen præsterat varda, det vare sig huem det vill. Icke heller aduiseres huad som ij denne höst skall komma uthur Svergie eller eij, at man haffuer något vist at litha till, utan man anordner alt fort her till at bethala det som på staten är opsatt, allt like som de hadde de förordnede summen all uthsennt, de deereemot uthsendes forordnet effter denn staten ij Schwerigie derpå giort ähr. Huadh deraf föllier giffuer tidhen.

Mann haffuer i jåhr[!] giffuet een partt Hollendsche bönder ock anndre een deel coppar i bethalning ij Svergie, de denn heer utbiude ock denn sellie för det hann gella vill, in 42 in 41, 40 fl. p. 100 ㉉*), ock dermedh settie H. K. M. een så neddrig marckt, at det ähr jammer at förnimma. Haffuer än hållet copparn i jåhr på 44 fl. Hadde förmeent till denne tidh skolle komma högre, men nu komme desse ock sellie kopparn så lågh, huadh de konne bekomma, huarmedh heele hanndelen bliffuer så plözlig ruienerat, at det ähr till beklagandes, huadh skadha H. K. M. på sin store partijer deregennom lider. Det hadde varit better, at denn copparn hadde allder hitkommet; på det sätt hadde denn heller möcht sennda till migh. Vildhe haffua sett, huadh rådh jagh hadde fått at bethala de, som copparn hadde, at de innte hadde konnat sätt[e] H. K. M. sådann marckt dermedh. Jagh står i hanndel med Kongen ij Franckrijcke på een ansentlig partii omb 3 eller 4000 S㉉, huaromb Kongen ij Franckricke mig senest tillsade, at H. K. M. factor skolle komma hit i denne månen och medh migh deromb

*) Tydligen Holländsk vikt. Den' 18 April 1632 skrifver kammarrådet till bröderna Falkenberg att sända hem till Sverige en justerad Holländsk vikt om hundra pund, på det att man måtte kunna kontrollera, att icke Svenska kronans rätt trädes för nära vid omvägningen i Holland. Kammarens registratur.

accordera; hadde förmeent at bekomma 45 à 46 fl. för 100 ℔. Nähr denn nu hitkommer, förnimmer hann, at kopparen sellies à 41 fl., skall hann inte vela giffua mehr. Det samma ähr och med de vonn Acken skett. Der stodhe jagh ock i hanndel medh på 1000 S℔, hadde och konnat komma medh dem till retta på 44 fl., men nu de komma hit, konne de bekomma copparn à 41 fl., låther de migh dermedh bliffua, så frambt jag det samma kööp innte giffua vill som anndre, ock köpe annorstedess, der de better kööp bekomme, at E. N. kann erachta, huadh skadha deraf causeres, at copparn [är]distribuerat ij diuerse hennder. Jag giorde vähl afskedh, at ingen gåår- eller plath-coppar skolle giffues andre ij bethalning eller ellies seellies, at de dermedh icke settie H. K. M. coppar heer i markten, uthan ellies huadh som geffues i bethalning skall vara ij kessel- ock tackbleck; det förderfde innte marckten för H. K. M. gåårcoppar. Huarföre det innte haffuer konnat bleffuet hållet, ähr mig innte bewust. Häär ähr liten ock ringa förtreck medh copparn, det ähr vist, emedan de giorde messingsvahrur innte foort vela. Huadh hit kommet, dett jagh haffuer innte fååt sellia à 44 fl., haffuer jagh deponerat à 40 r:dall. p. S℔, ock sellie'n effter som jag finner köpmen till, mann[!] nu ähr innte at sellie på sådann priss som forbemelt. Huadh ferner continuerer derij, giffuer tidhen.

H. K. M. schriffuer migh at skaffa r:dall. ij lanndet till koparinnköpet, at copparmynte må afschaffes, emedan däth ähr allmogen till stoor skadha*). Vill derij gerna göra min flith, menn man bliffuer alltidh hållen så suspecht, at man innte vett, huadh man göra skall, och omb eens vählmening bliffuer vähl optaget eller ey, at Gudh veet, huad man göra skall. Der som det kann bliffua stelt ij värcket, som jagh H. K. M. deromb tillskreffuet, så vill jagh sehe, huadh meddel jag dertill finner, at det kann fortgåå; haffuer ock allrede begynnt at sennda een partij in ij landet. Man vennter af H. K. M. fernere resolution och förklehring. Mann[!] at jagh skall sennda inn r:dall. ock dem leffuerera i andres hennder till at uthgiffua ock de leffuerere migh sedann igen huadh coppar de veele, och nähr de veele, det ähr innte at görra. Jagh vill sielf leffuerera r:dall. åt bergzmenn ock annama copparn deer-

*) K. M:ts bref till E. L. af 16 Aug. i Riksregistraturet; E. L:s svar af $^{11}/_{21}$ Sept. bland Skrifvelser till K. M:t, Riksarkivet. Om samma fråga skrifver Pfalzgrefven till rikskansleren 4 Juli, 22 Sept. 1631; *Axel Oxenstiernas skrifter*, II: 10, sid. 563, 568.

emot ock befordra, at den gåår göres och till H. K. M. tienst uthsenndes, nähr de 20 r:dall. till inköpet som först der aftages; huadh sedann af copparn mehr änn 20 r:dall. giort bliffuer, nähr han uthkommer, det åhr allt till H. K. M. besta, at H. K. M. bekommer deraf uthanlandz denn högsta marcht, hann geller högt eller lågt. Förmeener, at H. K. M. derij kann inte better göra nu ij förstann, till des man sehr, huart uth det vill, och köpet bliffuer medh r:dall. onderhållet. Jagh vill sehe till at förschaffa capital till första innköpet; vill H. K. M. leffuerera mig sedan 1500 S℔ coppar, effter det forschlag, jagh H. K. M. deropå giort haffuer, förmener at konna hålla Berget dermedh, omb Gudh vill, nähr derij föllies ordh ock afskedh. Förmodar at r:dall. skall hast komma frå 17 m., som han nu geller ock så högt opjegat åhr för een partz particulier profit skull, åter komma på 12 à 10 m., nähr r:dall. begynne vannka ij landet igien. Huadh nu H. K. M. ferner derij resoluerer, åhr jag med första förmodandes. Jagh vill gerna tiena H. K. M. och federneslande till goda ij allt det jagh förmår; önskar at eens vählmeening möchte vähl bleffua optaget och uth[t]yt. Huilcket jagh haffuer velat E. N. communisera ock till kenna giffua ock E. N. ferner gode rådh derij förvennta.

Spannmåhlshandeln belangende åhr kommet på stort afschlag eemot det ij fiordh vahr, det ingen ändra kann, emedan det åhr köpenskap ock af alle orther gode partier ankomne ock inte så stort förtrek haffuer som ij förledne åhr. Revellsch rågen var på 100 g. fl., åhr åter på 118 g. fl. Muschowisch var först på 110, kom på 130 in 140 igen, åhr åter afschlaget ock på 136 kommen. Huadh derij continuerer giffuer tidhen. Danziger roggen åhr på 155 g. fl. H. K. M. haffuer giort stort förschlag på den Muschowisch rogen effter den pris ohngefehr som i fiordh, huilcket mycke defererer. Jagh haffuer i detta åhr till Archangel most remittera in 88000 r:dall. till innköpe; skall innte dermedh komma till. Haffuer most sellie i forleden vintras och våras en deel på leuerantij [ɔ: -ie], at de forbemelte summen bleffue forne och at H. K. M. deraf een somma bekom till auantij [!] ock deraf en dell lopet bodemerij, huaraf för H. K. M. rechning hit komma skall in die 1090 lester. Deraf åhr taget 2 skepp af Dynkerkerne omb 190 lester ohngefehr; något åhr hit kommet, det anndra åhr än förventandes. Huadh deraf bliffuer giffuer tidhen. Huadh ferner passerer schall E. N. aduisert varda.

Jag förnimmer medh bedröffuelse, at Gudh denn Allzmechtige haffuer åter hemsöckt E. N. hus ock kallat E. N. kiäre dotter välborne fru Anna af denne verden. Gudh förlehne henn[e] een saligh opstandelse medh all christne siähler. E. N. kähre sonn herr Johan haffuer varet hoos migh; haffuer behöft några penninger till sin nothrofft ock konnde så i hast innte bekomma sin vexell; haffuer fååt honom 562 r:dall. Vill förmoda, at det ähr E. N. angenehm. Önskar, at jag konnde beviesa honom någen angenehm tienst heer eller på andre orther, dit han achtar sigh, vill Gudh, at reesa; skall migh dertill villig finna lata effter förmögen. Der E. N. min ringe tienst heer behöffver, så haffuer E. N. migh som sin tienere at commendera.

Jagh haffuer för 4 vickur sedan bekommit hit min hustru och två mine döttrer, huilcket hon på sin gamble dagar ock så vitt frå sitt ij fremmande landh ock besöckie moste andere orter, Gudh geffue oss till godha ock förläne, at man medh gode legenheeter må komma hem ij vårt vedernesland[!] till vort gode, det jagh haffuer måst förlåta och stella min negotier ij andres henn-der, medh huadh fördell ähr Gudh bekennt. Doch det allt gerna giort för H. K. M. tienst skull. Gudh giffue man konde göra det H. K. M. var angenehm, Gudh veet man giordet geerna.

Jag bekom på timen af H. Steen Bielcke ijfrå Stralsund åter de nouo vexell på stoor summor, till licke 30000 r:dall. Huarst[!] aff det bethales skall, emedan int uthkommer det som der till förordnat, gifuer tidhen. Förnimmer, at H. N. vill derifrå, ock de bekom nu all vexeller, som något haffua att fordra, det man effter legenheeten bethala moste.

Breffvisare Johan Döpken, s. Simon Döpkens sonn, haffuer begehrt recommendation till E. N., emedan jagh haffuer brukat honom i sommar i Finnland, der at innskeppa H. K. M. spannmåhl; innte förnummet annat änn hann hafver hållet sigh vähl. Ock emedan köphandelln för honom innte fort vill, som ähr een ung kaar ock haffuer innte capital, vill hann heller tiena i någre occasiones H. K. M. eller E. N., der E. N. kann haffua honom till at bruka. Försehr sig till E. N. som sin s. faders gamble gode vänn varder honom till det besta befordrandes, at hann på någen orth kann komma till legenheet, huaromb jagh E. N. på det tienstvilligste vill bidit haffua för hans s. föräldrars skull ock elliest för hanns skull, emedann hann ähr een kaar, som gerna vill foort i verden, ock honom feles an befordring. Jagh haffuer honom inte heer bruka konnat, emedan hann i de negotier her

innte ähr bekennd. Beder E. N. vill mig detta icke till onda optaga. Befaller E. N. *etc.* Datum Amsterdam den 2 Octob. 1631.

E. N. och H.
A. T. V.
E. Larsson v. d. Linde mp.

---

13. Amsterdam den 7/17 November 1631.

Refererar sig till två rikskanslerens skrifvelser af 12 Okt. En fordran af köpmannen Ougtersen har ej kunnat betalas, emedan inga medel kommit från Sverige. Kopparprisets sänkning genom kopparens utlämnande åt flera personer. Har ackorderat med köpmän, som köpt spannmål (jfr N:o 9). Betviflar, att Falkenberg skall kunna betala de växlar, som dragas på Holland.

Edle välborne nådige Herr Cantzler. Näst een tienstvillig och venlig salutation sampt min villige tienst tiener E. N. detta, at mit senaste till E. N. hafver varit af den 10 passato*) med s. Simon Döpkens sohn, som herijfrå öfver till E. N. ressat ähr, hvarutti jagh förmelt om huad heer passerer ij de negotier heer ähre, derpå jagh migh refererer. E. N. tveene käer varende skrifvelsse[r] af den 12 passato ähre migh til handa kåmit, des inhåldh förnumit.

Huad belanger om de skuldhfordringh, som mons. Nicolaus Ougterssen hafver hooss H. K. M:t at fordra för de vahrur hanss compagnions Enoch Rippers ij Hamborgh lefvererat hafver til Anderss Haraldson anno 1627 och 1628, (obwol) jagh derij effter H. K. M:s befahlning hafver då giort min devoir och formeent effter H. K. M:t förordningh skolle fååt dem betalla anno 1628 för ded de 1627 lefvereret hadde, ock dertil så mycken kopar in parato hadde ligandes, som jagh då för anno 1627 all creditorerne med konde betalla, män då jagh kom ijfrå Rente Camarn anno 1628**), lefvererade jagh frå migh in de 1587 skip℔ kopar, deraf jagh dem alle med 1200 S℔ hadde betala konnet, berättade derhoos, at ded var H. K. M:s forordning, at deraf de Hamborger

---

*) Datum saknas i originalbrefvet, men är ifylldt i en kopia, som också föreligger. Detta E. L:s bref af 10 Okt. saknas.

**) Jfr ofvan sid. 428.

creditorerne skolle deres betalning bekoma för anno 1627 lefverantij, at man behorde der aff samme koparn at betalla, hvarpå jagh fick til svar, at de den suma väl vilde betalla uttan min ärinneringh. Koparn toges ock blef til andre sacker anvendet, ock H. K. M. creditores löpa ännu effter deres betalningh så väl för 1628 såsom för 1627, hvilket H. K. M:s creditt uttan landes hafver mycket svickt ock giort stort discreditt. Obwol de ähre några ressor vijsset til Sverige, at de skolle blifva för een del betalt, så hafver derpå inte folgedt något; een part hafver man meist alt betalt ock een part inte, så at een part af H. K. M:s creditores, som tilförende ij godh medel sutte, deröfver ähr ruinerat, de som in 34000 r:d. och mehr hafve til at fordra, hvilket ähr til at beklagendes. Nu veth Gudh, at jagh gerna förb:e mons. Ougterssen hielpa vilde, men jagh hafver inge medel, der jagh ded aff giöra kan, emedan inte komer ijfrå Sverige, ded dertil förordnat ähr, ock nu ähr all Novemb., at nu ock föga mehr ähr til at förventandes, ock icke mehr för deres suma än intresse på statten opsatt ähr; aff capital veth jagh inte at seija. Blifver nu väl til backa, så väl som andere sumor och anordninger mehr, H. K. M:t til stor discredit, emedan inte uttkomer, som dertil förordnet var, ock jagh sedan intet bekomit sedan min för skrifvelsser, derhoos jagh E. N. een extract öfversende, huad uttkomit var ijfrå Sverige på den suma hit förordnedt var. Faller någen medel eller rådh, der de konne med vara tient, at man dem hielpa konde, jagh skal ingen flijt spara at vare dem behielpliger effter yterste förmögen, män än ähr intet, der man dem kan giöra någen förhopning opå, uttan huad som framdeeles falla kan.

Gudh veth jagh sitter heer ij stort besver ock belastninger med een hop vexler, som jagh acceptert hafver ock elliest optagit, deraff suma beloper öfver 196000 r:d. Komer ingen entsatt, så veth jagh inte, huad man skal giöra ij desse saker. Desföruttan ähr alle sumor, som effter statten förordnat ähr, at betalla, ock dertil ähr inte ij forradh, allenast huad man kan draga ijfrå den eene orten på den andra, at vinna tidhen med, ded inte lenge beståndh hafva kan; moste een gangh dennoch betalt varda, eller crediten hafver een enda. Fornimer ock, huad E. N. förmeler om den koparn hoos förb:e Ougterssen ähr, den han hafver in deposito ock begehrer at vare der aff med, så förnimer jagh aff hans reckningh han öfver lefvererat, deraf jagh E. N. heer hoos een copia af öfversender*), deraff ähr at sehendes, at honom rester der

*) Kopian föreligger.

uttom capital och intress n. 41725¼ fl., bedrager r:d. 16690; deremot hafver han hoos sigh 365 S℔ koppar. Nähr man tager den aff ock betaller honom förb:e suma ock deponerer samma kopar hooss androm åtter igen, à 40 r:d. S℔, så kan samme kopar inte göra mehr än som 14600 r:d., at man moste betalla honom mehr än man för koparn bekoma kan in 2090 r:d., ded alt var til at giörandes, så frampt jagh blefve heer ock de sacker skolle ferner dirigera. Auerst emedan jagh varder migh heerijfrå begifvandes til H. K. M:t som E. N. varder af medfolliende skrifvelsse largo förnima*), så kan jagh migh ingen sack mehr antaga ded at uttföra, som jagh elliest gerna effter E. N. begeren förrätta vilde.

Ded E. N. förmeller, at koparn til migh sendt åhr ij den meeningh, at den skolle blifua ij een hand heer hållet ock derij skolle aff migh disponeret varda, hvarutti jagh effter E. N. begehren hadde effter förmögen gerna förrätta vilde [!], ded best jagh formocht, män jagh förnimer, at man gifver ij Sverige koparn in betalninghock sellie gode partijer til onderskeetlige, de deraf temligh store sumor hit före och sellie den för ded han gella vill, och settie H. K. M:s kopar dermed marcknan, at man H. K. M:s kopar inte sellie kan, så lenge andre hafva någon kopar at sellie för bettre kiöp, den[n] man hafver hållet koparn på 44 fl. 100 ℔**) ock förmode högre at koma; så hafve de andre bracht honnom på 42, 41 ock 40 fl, H. K. M. kopar til stor skade, mehr än jagh nemna kan***). Ded åhr den eene handen, som man förmeente at koparn skolle ij hållet blifva, ded den som heer åhr ock commission hafver om H. K. M:s kopar med störste harm her moste ansehe, huru kopar-negotien blifver bracht ij vanvyrde, at man alt moste deponera, emedan at man inte kan sellie för sådan lågh prijss uttan ferner commission, deraf H. K. M:s kopar heer ligger och consimerer sigh på effterste sielff. Omb ded så lenge vare skal! Hadde jagh fått sellie honom anno 1628 för 60 r:d. schip℔ gåår ock 50 r:d. råå, den skolle all lengest hafva varit soldt, at man hadde hafft 15 r:d. S℔ mehr än han nu geller ock der öfver spart så månge åhrs intress, som åhr ock in 9 r:d S℔ for de 3 åhren, doch den alt ongefehr. Hvad derij hindrat hafver, steller jagh an sin orth; förmeener, at H. K. M:t derij een ansehnligh skade, öfver 100000 r:d., derij tilfogat åhr.

---

*) Någon skrifvelse härom medföljer icke E. L:s bref.

**) Jfr ofvan sid. 454, not.

***) Jfr N:o 12, sid. 454.

Huad de 200 läster spanmahl [belange*)], jagh E. N. om skrifvit [och*)] på lefverantz soldt hadde ock gerna ij vårass den hadde hafft at lefverera, ded jagh soldt hadde, ock för den skuld derom skref E. N. ock den begerede**), män aldenstundh jagh derom ingen advis bekom ock min termin var at lefverera om pingstetidh, så moste jagh accordera med dem, til dem jagh soldt hadde, effter som jagh mons. Spiringh ded ock strax tilskrifvit hafver, emedan jagh derom ingen förseckringh hadde, om den koma skulle.

Ded jagh fornimer, at E. N. var förkomit, at jagh refuceret hafver at antaga någon kopar af mons. Ougterssen, veth jagh migh inte at hafva giort, uttan han gaf migh för någon tidh sedan een reckningh derpå öfver, hvilken jagh öfversågh ock befan, at jagh moste gifva öfver 2090 r:d mehr för koparn, än jagh derför igen bekoma konde, och emedan migh alder någon skrifvelsse, ded migh vitterliget ähr, tilhanda komit, at E. N. an den koparn förmelt, för een detta, så sant jagh ähr een erligh man, så hafver jagh honom svart, at jagh vilde E. N. derom tilskrifva och E. N. order förvachta. Elliest ähr aff migh ingen refuss derij skeet, och emedan jagh migh innan kort tidh varder migh heerijfrå begifvandes på H. K. M:s begeren, ock m:r Conradt Falckenberg hit igen förordnat desse sacker at dirigera, vil jagh honom ded fördraga, om han ded kan antaga ock derom effter E. N. begeren beställa, ded jagh fruchter sverligen skedandes varder, så vel derij som annat mehr, ded H. K. M:t varder förnimandes, med mehr skade ock discredit, ded jagh alt moste tidhen hiemstella, huad derij passerer. Doch vil mons. Ougterssen giöra gerna förtrostningh ock sehe til, huad jagh giöra kan, för jagh ressar heerijfrå. Åhr ded möijliget at giöra, skal jagh all flith anvenda, effter E. N. begehren, at han må content[erad] varda. Hafver E. N. detta icke konnet oförmelt låthe.

Jagh vil med förste senda E. N. reckningen af den koparn ijfrå Danzigh hit komit ähr ij åhr, huad deraff soldt ock in deposito ligger och huad jagh deremot betalt, at jagh mehr uttgifvit än koparn in deposito bedrager. Huad vexler hit dragne ähre, ähr aff m:r Spiringh al betalte ock effter legenheet söckt at draga ij dem igen, ded de ock accept[erat] hafva, hvaruthi jagh E. N. ock gerna tient hafver. Om m:r Falkenbergh ded heer effter så prestera kan, gifver tidhen. Hurru nu vil gåå med de 9900 r:d. jagh

*) Tillagdt efter kopian.
**) Jfr N:o 9, sid. 444.

senast på E. N. vexel accept[erat] hafver, nähr jagh ähr heerijfrå, veth jagh inte; om Falkenberg dem kan acceptera ock draga dem på E. N. igen, at ded komer til at förfalla in Mayo, ded varder E. N. med honom ferner corresponderandes. Hafver honom ded förhållet, dock han kan inte giöra mehr än som hanss credit til reckier. Om H. K. M:t kan ij sine afferrs der vara tient med gifver tidhen, emedan den gode karn [!] kan better giöra H. K. M:t contentament uttan fordacht än andre. Moste ded så alt for een tidh låthe passera, til des at verket prisser mestarn.

Befahler E. N. *etc.* Datum Amsterdam den 7/17 Novemb. anno 1631.

E. N. och H.
A. T. V.
E. Larsson v. d. Linde mp.

---

14. Amsterdam den 8/18 November 1631*).

Har mottagit order att inställa sig hos K. M:t och lämna affärerna i Holland åt C. Falkenberch. Bestrider en balansräkning, enligt hvilken hos E. L. skulle innestå 373000 r:dr, och sänder afskrift af en förklaring. Växlar om 196000 r:dr snart förfallna; svårigheten för Falkenberch att likvidera dem. F. har ej heller order att acceptera P. Grönbergs växlar från Hamburg. E. L:s son sänd till Frankrike att uppbära subsidierna; farhågor, att de ej skola utbetalas.

Edle välborne nådige Herr Cantzler. Näst min tienstvillig salutation ock min villig tienst tiener E. N. detta p. aduiso, at jagh H. K. M. breff bekommet denn 1 Nouemb. medh m. Conrat Falckenbergh, daterat denn 1 Septemb. ij Wijtenberg, deraf förnummet, at H. K. M. haffuer förordnat Falckenbergh heer H. K. M. saker at dirigera ock migh fordret at komma till H. K. M. ock deer residera hoos H. K. M.**), huilck[en] H. K. M. nådig begehran

---

*) Ett dublettexemplar af detta bref, med originalunderskrift och sigill, men utan anteckning om mottagande, föreligger äfven. Det har datum 7/17 Nov. (jfr N:o 13).

**) K. M:ts bref till E. L. af 1 Sept. 1631 och memorial för C. Falkenberch af samma datum i Riksregistraturet.

jag gerna efterkomma vill ock m. Falckenberg den ciartij [ɔ: charge*)] gerna öffuerdraga, för all denn fordell ock tack, jagh heer för min möda ock tienst nuttet haffuer, det jagh an sin orth heemsteller.

Förnimmer, at H. K. M. besväär sigh, at H. K. M. inge skriefuelse af migh bekommit, der H. K. M. konne haffua onderrettelse omb huadh heer passeerer. Jagh tager Gudh till vettness, at jagh, emedan jagh heer varet haffuer, ifrå May af, haffuer H. K. M. tillskriffuet öfuer 21 breeff, deerhoos ballantz sennt, men allder bekommit derpå det ringeste svaar tillbaka, uthann alle breeff, som jagh bekommit, haffuer varet nur at bethala de poster hit droges, mehr ogunstiege änn gunstiege, oanseth jagh vähl förmeent H. K. M. saker hafua fast anas heer dirigerat ock min flit anuent tack at förtien[a], det jagh allt most Gudh ock tidhen heemstella. Huem jag nu haffuer till hoffue, som migh så recommenderer, veet jag änn inte. Hoppes, Gudh varder allt löhnandess ij sin tidh. Nu bringer Falckenberg hit een ballantz, som H. K. M. migh hit sennder, derij bliffuer innfört migh at haffua heer inne hoos migh öf[v]er de 373000 r:d., af huilcket mig innte bewust, [att] jagh skolle haffua heer deraf 373 r:d. Huem sådann ballantz öffuergiffuer, varder Gudh visselig löhnandess, omb det skeer vettandess ock studij [ɔ: -ie], een ährlig mann så för sin Konung ock öffuerheet at angeffua ock förre ij misstancker. Hadde vähl förmeent, at H. K. M. skolle hafua troot migh mehr, än at jagh skolle behålla heer 373000 r:d. hoos migh ock dem innte öffuersennda till H. K. M.; dertill tvinger migh änn, Gudh skee loff, huarcken nöden eller girigheeten till det at görra. Jagh haffuer heertill tient H. K. M. at niuta mehr H. K. M. gunst och nådhe änn migh derij något at richta egennom sådan finnans, det tager jagh Gudh till vettness. Det min olycka ähr hoos H. K. M. så stoor, det seer jagh vähl, at jag kann allder göra H. K. M. någon contentament. Jag må göra så vähl som jag vill, så ähr det änndå allt illa giort, det jag gör, så at migh min tienst bliffuer så svåår giort, at jagh migh heller döden änn lifuet offt[a] önska moste, för sådann altidh misstenckte tienster. Jag vill gerna tiene till [!] H. K. M., der jag inte H. K. M. negotier e[j] heller inntredher må hafue i hendren, der all misstanckar af komme. Förmodade då at görre H. K. M. contentament ij andere tienster uthan misstancker. Veet ey heller at haffua giffuet orsack dertill ij det ringeste ij

*) Dublettexemplaret: commission.

all min tienster, at H. K. M. någen egennuttigheet hoos min tienst förnummet haffuer. Min lycka åhr hoos H. K. M. innte better, derföre veeth jagh innte huadh jagh derom seija skall. Jagh haffuer effter H. K. M. nådige begehran, at jagh heer een tidh långh residera skall, brüta op mit husholdh, låtet min hustru ock baarn komma hit till migh ock låttet mit huus ock heem, handel ock gode nähring bliffua ij andres hennder ij Svergie ock för H. K. M. tienst skull begiffuet migh hit medh mit huushåld, ij den meningh at deregennom stercke min credit till böörs ij H. K. M. tienster, at de såge, at jag heer hoos dem boendes var ock så hast icke oprycklandes. Nu skall jag åter ryckie op ock reesa anderstedess medh de mine ock så löpa uthur det eene landet ij det andra, som andre lantlöpere ock ostadige persohner, det jag allder ij min particulier haffuer varet vaan. Huadh migh det för despect, besvär ock kostnat åhr, heemsteller jag allt Gudh, som allt bekennt åhr. Huilcket jag E. N. som min gunstige herre ock patron vill tienstvillig giffua till at betenckia, huadh sådan recompens een åhrlig mann för sin vählmeente tienster kann gå till hierta. Doch most det så allt låtha passera till sinom tidh; hoppes H. K. M. varder min tienst angehnem annas förnimmandess.

Huadh nu belanger den ballantz, som migh öffuergiffuen åhr, ock man meener at heer skall vara så månge hundra tusendt ij förrådh, så åhr H. K. M. sådant af omilde meniskor fast orettvist berettat, forty ij samma ballantz föres migh poster oppå, der jag innte af veth, mycke minder een penningh deraf bekommit, så at mig ij samme ballantz opföres at hafua bekommit ock vara behållet in de 209725 r:dall. mehr änn jagh bekommit, ock ij uthgifftenn föres migh oppå minder till uthgifft in 215178 r:dall., änn jagh uthgiffuet hafuer, huilcket åhr fast okristelig så at föra een åhrlig mann oppå sådan besver ock ballantz ock så eenom deermedh hit sennda, det migh at affordra, der jagh då all min uthgiffter medh quitantier beviesa vill. Sennder heerhoos een copia af min declaration på forbenemde ballantz, som jagh H. K. M. deromb offuersennt haffuer*), deraf E. N. kann förnimma, huadh på migh opföres, det jag innte bekommet, der de 209725 r:d. af komma, som migh för mycke opföres, det jag allt den hogste Gudh heemsteller at vedergella [den], som till sådann ballantz een ohrsack åhr. Jagh haffuer icke allenest inte deraf något hoos migh behållet af all min opbördh till en daller, utan vill beviesa af min

*) Denna kopia saknas.

generalballantz, som jagh ock H. K. M. heerhoos öffuersennder, ijfrå Martii till 5 Nouemb., at jag öffuer de 47000 r:dal. mehr uthlagt, änn jag till dato bekommit haffuer. Jagh haffuer ock medh H. N. herr Bengt Oxenstiern H. K. M. een ballantz öffuersent, deraf H. K. M. nådigst haffuer at förnimma, at till den 3 Septemb. så ock medh m. Buræus till denn 10 Octob. mehr uthgiffuet, änn jagh opburet; doch ähr desse forbe: ballantz[er] H. K. M. tillhanda kommet, sedann denn forbe: ballantz denn 1 Septemb. medh Falckenbergh öffuersennt var. Haffuer sedann H. Benckts ankombst ingen skriefuelse af H. K. M. bekommit, huareffter jagh nock lengtar.

H. H. herr Bengt Oxenstiern haffuer seet min belastning ock besvär, huadh jagh heer haffuer at forretta, at migh, veeth Gudh, ij sodannt sett skeer för neer; doch kann H. K. M. det inte förtenckia, uthan de som sådanne ballantz[er] öffuergiffua, een ährlig man at komma hoos sin Konong ij onåde. Vill hoppes, at nähr H. K. M. min sannferdige declaration på samma ballantz sampt min generalballantz bekommer, varder sigh min unschullt nådigst gå till hierta ock migh sielf derij defendera. Hoppes jagh, in plaz m. Falckenberg förmodar heer at finna 373000 r:dall. effter ballantz[ens] lydellse, vill jagh honom heer öffuerdraga, at hann most acceptera, för jagh kann komma hedan, de vexler jagh haffuer accepteret, som ij denne månen komme till at förfalla, sambt ock andere sommor, som jag till H. K. M. tienst antaget haffuer at bethala. Deraf bedrager somman, som E. N. af medhfölliende lengdh haffuer at förnimma*), nembl. öffuer 196000 r:dall., det haffuer hann förat at begynna medh. Dertill ähr icke 100 dall. nu at bethala medh, föruthan de som på staten opsatt ähr ock heer bethales moste. De forbe: sommor hafue de, som dem haffua skolle, medh migh något patientera[t], till des meddel komme eller at see till at draga på andere orther, at bethala dem som trengde ähre, at inghen haffuer at klaga. Omb de nu medh m. Falckenbergh vele vara tillfredz, giffuer tidhen. Denn gode caualier skall finna sin besvärligheet, så frambt medh honom så handles, som medh migh skeet ähr, at man drager ijfrå alle orther uthan aduis ock ordre, ock nähr hann inge prouision hafuer eller eij credit af sigh sielf till böörs at draga opå andere orter ock sigh så lenge reterera på någon tidh på een orth eller annan, till hann bekom-

*) Denna längd föreligger.

mer någen prouision till at bethala, kann hann det innte göra, så skall man förnimma, at H. K. M. saker ock credit skall skee stoor mehn så vähl för denn eene som för denn andre, som H. K. M. saker på andere orther haffue at forretta, nähr det nu uthkommer, at man så subit förendrat hafuer. Nådige Herre, jagh förmeller detta, inte för det jag inte gerna vill heerijfrå på sådant sett, som medh migh procederas, eller för inuidi[æ] skull, uthan jagh formeller detta för H. K. M. tienst skull, denn jagh vähl veeth, huadh derij passerer, ock det vell innte så vorre heer forrettat, int strick vonn negotij [ɔ: -ie], uthan man haffuer sielf något credit ock vettskap deromb ock correspon[dan]tij [!] opå andere orther at reterera sigh oppå, elliest ähr innte. Tidhenn skall allt medhgiffua; oanseth H. K. M. een annan ährlig mann inte det tillbetror, huru vähl man gör, så varder H. K. M. det vähl befinnandess. Obwoll m. Falckenbergh gerna skall veela görra något, så kann hann inte dertill komma af någen importans. Det veth hann sielf vähl. Doch önskar, at allt till H. K. M. contenta[ment] möcht forrettat varda, så gerna som jag det sehr. Jagh hoppes at villa fåå min föda uthan sådannc belastninger, der man alltidh moste förventa mehr onåde änn nåde hos. Ock emedan jagh medh första erachtar at begifua migh heerifrå — doch låter jagh hustru ock baarn heer, till des man sehr, huart jagh bliffuer och huart migh Gudh henn haffua vill —, der nu E. N. eller m. Spiring vill draga någre fler vexler hit, at E. N. då vele de[m] draga ij m. Falckenberg ock innte ij migh; emedan jagh innte ähr heer, så ähr ingen som min vexeller acceptere[r]. Jag tager min tienere medh migh, som min saker plege forrettat [!], då jag senest var ij Franckrijcke. Vill innte formoda at komma hit igen på sådannt sett, at jag deraf ingen mehr tack förtiena skolle, änn jagh ij jåhr [!] giort haffuer, oanseth jagh haffuer innte konna göra annars, fast jagh migh saligheeten dermedh förtiena viste. Jag förmodar ock innte, at något ähr tillbakasat ij allt det migh af H. K. M. opålagt ähr, ock icke deen ringeste protest fallen ähr, sedann jag hit kom. Huadh för skedde, det konnde jag innte bettra, at man ville belaste dem, som sigh ij sådannt stort värck innte vele angasiera latha; det konnde jagh innte ändra.

Förnimmer, at Falckenbergh haffuer inge order at acceptera någre vexeller, såm mons. Grönenbergh drager ijfrå Hamborgh. Der det skeer, at hanns vexeller innte accepterat bliffuer, så ähr H. K. M. credit der ock giort på denn orthen, ock det skolle sedann löpa öffuer på andere orther, der H. K. M. sin correspon-

d[en]ci haffuer, at vexellerne begunne at protesteres, ock at förendering i negotier skeet ähr*), ock de som penningerne geffuet, haffuer mellanåt mehr opå sicht på denn eene änn som på denn andre, som deres vexell skall acceptera. Grönenbergh haffuer ij Hamborg ingen credit annat änn det hann för [ɔ: får] draga hit. Jagh haffuer most geffua honom der credit hoos gåt folck, föränn hann haffuer fååt draga hit något; haffuer inn 2 måner tides accepterat ock bethallt hans vexler på 74000 r:d., ock änn äheer [!] 9268 r:dall., som änn bethales moste, huilcket skall causere stoor vittlufftigheet ij H. K. M. sacker, at det mig ledt at förnimme. Der man viste af sådann abus, eenom så opföres på så monge hundra tusendt r:d., som man inte bekommit, mann skall sky för de, som H. K. M. saker hadde något at forretta. De skolle strax meena, nehr de vore något crediterat, at man studie skolle eenom sodann reckninger eller ballantz påföra, ock kommer än sedann omb allt det man ähr crediterat förre, huilcke imagination dem innte skolle sedann vare lette at bringe uthur huffut, det icke allenest heer, utan på andere orther skall eenom bliffua snart förrekastat. E. N. täckes ock at skriffa m. Falckenbergh, at hann på forfallen dagh de 9900 r:dall. vill bethala ock föllie E. N. ordher at draga på returno till E. N. igien, det jag fruchtar förre honom skall inte vara till at görandess. Doch most det ij tidh forrekommes hoos honom, at icke på E. N. breef några protester föllie. Åhr jagh heer, skall derij ingen feel skee, vill Gudh, men ij mit afrees[ande] kann jag så inte vetta, huadh passeerer, emedan jagh Falckenberg allt öffuervist, at jag ånyo medh ehran må draga hedan ock icke löpa for een drog**) eller banckrott heer ifrå, det jag innte van ähr nu på min gamble dager at göra. Migh gå öffuer allt huadh Gudh vill.

Förnimmer, at min creditores vele innte see på m. Falckenbergh uthan vele, at jagh skall dem sielf bethala, föränn jag reeser hedan, det jag gerna göra vill, så mycke möijeligit ähr. Jagh haffuer sennt min sohn till Franckrijck at fordra omb de termin[er] der förfalle; varder med första förnimmandess, huadh svaar jag bekommer. Somlige fruchtar derföre, de så just innte mehr falla skolle, emedan de geestliche ähr mycke dereemot; förgiffue, at deres religi[on] bliffuer dermedh förfölgd. Huadh pas-

*) Orden »förendering — ähr» ifyllda efter dubblettexemplaret; originalet synes här hafva en felskrifning.

**) Det Holländska drog (bedrog): bedrägeri.

serer skall E. N. aduiserat varda. Förnimmer at m. Ciannase [ɔ: Charnacé] åhr åter sennt till Tysklandt in ambasado på Kongen ij Franckrijckes vegnar, som E. N. uthan tviffel våhl förnummet haffuer.

Jagh haffuer innte låthe konnat E. N. detta som min gunstige herre ock patron at formella, huru migh nu gåår ij min tienst till hoffe, at jag nu alltidh most haffua deer een förfölliere, den migh ansetter, at jagh der ingen fortun hafue kan, så lenge migh så gåår. Vill hoppas, det må sigh eens endra, när Gudh vill. Beder at denne min schrieffuelse måghe ij besta mening optaget varda. Befaller E. N. *etc.* In Amsterdam den 18/8 Nouemb. 1631.

E. N. och H.
A. T. V.
E. Larsson v. d. Linde mp.*)

Rikskanslerens påskrift: Præsent. imellan Cöslin och Colberg den 11 Decemb. anno 1631.

---

15. Amsterdam den 10 Februari 1632.

Refererar sig till skrifvelser från rikskansleren — af 3 Nov. — och från Spiring. Växeltransaktioner med Spiring. Svårigheterna för Falkenberch att öfvertaga affärerna. Har ej kunnat lämna Holland, innan uppgörelse skett med kreditorerna, som ej lita på Falkenberch. Bestrider uppgifter, att de Franska subsidierna blifvit uppburna; har förgäfves genom sin son sökt utkräfva dem. Försvarar sig mot Karl Baners och andras tillvitelser om försumlighet i växlarnas betalning. Dröjsmål med anordningarna från Sverige. Har uppgjort affären med Ougtersen. Kopparens låga pris. Ber om rikskanslerens mellankomst hos K. M:t.

Edle vählborne nådige Herr Canzleer. Nest een tienstvilligh salutation och min stedess villige tienst tiener E. N. detta pro aduiso, at jagh hafuer E. N. ij all tienstvilligheet aduiserat af 17 Nouemb. ock 14 passato**); förmodar de ähre E. N. tillhanda

---

*) En skrifvelse af 4/14 Dec., dat. Amsterdam, innehåller hufvudsakligen uttryck af E. L:s harm öfver att hafva blifvit återkallad och förutsägelser, att Falkenberch ej skall kunna uppehålla krediten. Den åtföljes af ett utdrag ur E. L:s bref till K. M:t med samma datum.

**) Se N:o 14 samt näst föregående not.

kommet ock des innhallt gunstiegen förnummet. Emedan jagh sedan förnummet, at E. N. var på reesan till H. K. M., hafuer jagh inte konnat något aduisera, för jagh förnam, at E. N. var hoos H. K. M. lyckeligen arriuerat. E. N. angenehmes skrieffuelse af den 3 Nouemb. så ock mons. Spirincks skrieffuelse derhoos ähr migh sedan tillhanda kommet.

Huadh belanger vallmestaren M. Matties Wienss sin deputat, så ock de 18000 fl. honom ij three terminer skole erlagt varda, effter E. N. order, ock denn summan sedan effter hand at trassera på mons. Spiring igen, at de framdeeles på åhret konne komma till at förfalla, haffuer på E. N. begehran mons. Spirings breeff accepterat. Der jagh heer hadde bliffuet ij min commission, skall deromb ingen mancament skee, men effter Conradt Falkenbergh treder ij denne commission, most jagh honom det öffuerdraga. Omb han derij kann göra E. N. någen contentament, gifuer tidhen, så vähl som de 9900 r:d., E. N. draget haffuer för de Skottske öffuerster, som in Martio förfaller, denn jagh ock accepterat haffuer, effter E. N. begehran at trassera till den begehrde tidh till E. N. på returno, denn jagh Falckenbergh, sedann hann hietkom, hafuer detta allt förrehållet, at hann derföre sorgh draga moste, emedan han bliffuer ij negotien, at desse summen bliffue uthan någen excus erlagt, derpå hann giffuer till svaar, der honom giffues order ock prouision, huaraf han den taga skall, så kann hann deromb bestella. Hann veet inte elliest at komma dertill eller haffuer någen meddel at draga på returno, den[n] hans credit vill inte så vijt tillreckia. Jagh haffuer honom förslaget, huar uthi hann skall finna prouision, nähr tidhen förfaller, at hann effter E. N. order skall see till at taga heer op tillböörs ock effter hannd see at draga dem på mons. Spirinck igen på Danzigh, at de[n] summan må erlagt varda utan nogen falliccament [!], E. N. credit dermed icke at förklehna. Så hafuer jag giort ij det som ij detta förgående åhret frå den orten trasserat ähr, huaruthi han besvärer sigh inte at komma till retta med, huilcket tiener E. N. p. aduiso, at derij moste ij tidh forreseet varda, at inge confusiones ij E. N. eller ij Spiringz vexeller föllier, så vähl heereffter som heertill skeet ähr, huilcket crediten på denn orthen skall lennda till stoor nachdeel. Jagh vill förmoda den correspondens, som jagh ij sommar med mons. Spirinck hafft, ähr prompt hållen på bååde sidhor, huaraf den eene af denn andre hafuer konnat låhna huar annan handen på all nödhfall; var wohl något trögt för migh ij förstan, föränn jagh konne komma dem dertill, at de sigh nöija låtet, doch sedan mons. Spirinck

haffuer hållet prompt, ähr inge difficulteter skeet. Doch seer de vähl till, huem de haffue till göra med, denn som de deres penninger geffua vele, at de see så vähl på dem som tager som de som acceptera skole. Önnskar, att allt möchte gåå vähl, effter E. N. begehran; vore migh käärt.

Jagh haffuer ock bekommit mons. Spirings breff ijfrå Stättin af denn $^{21}/_{31}$ passato, deraf förnummet, at hann haffuer effter E. N. befallningh draget hiet på 20000 r:dall. ann vexell ij migh eller in absentie på mons. Blomert, om jagh var heer ijfrå rest — doch ähre än inge deraf till dato heer ankommen — huarpå jagh honom svarat, af denn $^{17}/_{27}$ courant, at mons. Blomert sigh med de sacker så vit sigh inte vill angasiera ij min absentie, emedan det folcket heer inte troo sigh at begifua sigh ij någen handell, der belastninger af vexeller ij passerer, mehr änn de hafua effecter ij hendren, deer den inte ähr tient medh, som H. K. M. afferres heer förretta skall. Så alldenstundh at H. K. M. migh heerijfrå fordrar ock jagh ingen haffuer heer, som desse saker ferner förretter, haffuer jagh Conredt Falckenbergh detta ock communicerat ock honom E. N. breef förhållit så vähl som omb de förre poster, at hann ville vara förtenckt samma vexell at förehra medh tillbörligh acceptation ock effter des order deerhoes söckie at draga på returno igen, at den summan konne komma framdeeles på åhret at förfalla, huaropå hann sigh erklähra[r] vähl at vela acceptera, men at den summan heer konna optaga ock draga på den orthen till de begehrde terminer ähr hann inte capabell at præstera, det jagh ock vähl fruchtar, hann inte förmåår at præstera, fast hann gerna vill. Det faller eenom besvärligit nock, som någre andere meddel och credit haffuer, mycke mehr denn, som dertill ingen credit haffuer, så vitt jagh nu förnimma kann omb hans afferres. Doch han seger sigh vele E. N. deromb aduisera. At bekomma till förfallen dagh prouision der på returno at draga, haffuer hann sigh vähl inte at förlåta. Derpå honnom svarat omb prouisien som omb de förgånde poster förmellt: hann må nu först acceptera, mit folck skolle honom dem anviesa, nähr vexelle[rne] komma; interim förfallen dagh får man sehe, huru det bliffuer omb bethalning. Jagh förnimmer doch, at honom hiet ansentlige summor remitteres skolle, som han skall hafua at bethala utaf, det een annan vähl fela skall, at man något till like store poster remitteres; doch den som favorn haffuer, denn ähr vähl till at hielpa, at han bliffuer befordrat, at hann kann tack förtiena. Der subsidierne fölle, så ähr så mycket ann vexell all

accepterat mehr änn de bedrage, som frå een som annan orth dragne ähre, som moste bethales, om H. K. M. credit skall underhållet varda, denn jagh de[ss] better heer hafuer ij denne sommar bracht ij tembligh godh esse så vähl som ij Hamborgh. Denn hadde Grönenbergh migh inte hafft heer at reterera sigh opå, at jagh hadde hielfft at stabulera H. K. M. credit på denn orten egenom mine prompt bethalningh, det hann ij migh draget till så store summor, hann hadde lengst ij Hamborgh råket ij sin afferres ij store confusiones och vitlufftigheeter. Jagh meener, at D. Saluius och Grönenbergh hafue det ock H. K. M. aduiserat. Haffuer hanns vexeller heer all öffuer 110000 r:dall. accepterat ij sommar; een deel ähr betalt ock een deel ähre obetalte, huarmed creditorerne hafua med migh något patientia, till des at jagh kann komma till at bethala egenom een meddel och annat. Der man för hadde konnat nåhe någre meddel at bethala, det ähr migh nu förhindrat egenom det jagh vill heerijfrå, ock at man det förnummet, haffuer det gifuet någen förendering för migh till böörs, at jagh inte nu kann så frit reterera migh ij crediten på andere orter som föör, emedan man veet jagh kommer heerifrå, ock een annan ij min plaz hiet ordnat. Denn nu at taga någen summa oppå vexell ock reesa heerijfrå giffuer ingen credit utan fast mehr fördacht ock efftertenckiande ock disputation ij negotien, at man vähl moste innehålla, ock at viesa sedan inpå Falckenbergh, at hann skall allt antaga och honom öffuerdraga, der vele de inte vara till fredz med, som migh crediteratt haffua. Obwoll H. K. M. vlicht [ↄ: vielleicht] meener, at det så allt vara skall ock fast better tienst af honom skee änn af migh, det varder tidhen medgifuandes, huadh H. K. M. det för större credit giffuandes varder. Jagh vill vell, Gudh skee looff, nåhe så vitt, något som hann eller någen annan af mit qvaliteet göra skall ij det som möijeligit ähr.

Jagh tager Gudh till vetness, at jagh hadde gerna all forlengst varet heerijfrå ock migh begifuet till H. K. M på H. K. M:s nådige begehran, men så sannt migh Gudh hielpe, så kann jagh inte komma hedan, för jagh fåår göra creditorerne någon contentament, egennom eet seet eller annat, för jagh fåår reesa hedann, emedan de på Falckenberg inte see vele eller med honom haffua at bestella, ock at reesa hemligen heedan som eett drogh*) ock låta mig hempta tillbaka igen med dispect, kann jagh heller inte göra. Gudh veet, jagh kann vähl erachta, at H. K. M. ähr

*) Jfr ofvan sid. 467, not 2.

öffuer migh otåligh, men kann det innte ändra, moste foorrs[!] töffua, till dess at jagh kann fåå någen meddel ij hendren, der creditorerne konne bliffua utaf betalt. Jagh haffuer een deel penninger på vexell, som jagh Grönenbergs ock andres vexell med bethalt, de som på returno igen drages skolle, ock nähr de komme, most jagh draga på andere orter igen, ock hielper migh som jagh best kann, at jagh inte fåår draga såå hedan för een bancrott, emedan jagh haffuer ingen, som svarar de vexeller ij migh på returno drages ij min absentie, ock man tör inte så allt giffua andra tillkenna, huru eens stat ståår, at jagh ingenn haffuer heer effter migh, som med sådanne vexell dragande öffuer ock veder öffuer belasta kann eller töör belasta, nähr jagh inte ähr sielf derhoos, som E. N. vähl erachta kann. Det bliffuer een sielf svårt nock, andere befate sigh innte dermed, giffuer icke heller någen reputation ij crediten, ock Falckenberg dermed at belasta ähr innte. Derföre moste jagh vähl bliffua heer lengre änn jagh vill. Jagh gör det innte af någen mothvillie, det tager jagh Gudh till vetness, utan moste vähl bliffua, till des jagh fåår förnöija creditorerne som all bemellt, omb jagh med ähran för een ährlig mann skall skillies hedan ock behålla credit, nähr migh flicht [ɔ: vielleicht] änn een gång trengde. Det skolle icke heller gifua H. K. M. någen reputation ij H. K. M. credit nähr denn som ij H. K. M. negotier heer varet skall skillies hedann utan creditorernes contentament. De skole sedan fruchta at hafua med dem till at bestella, som effter komme ij H. K. M. negotier, den det ähr inte så heer som man meener, så at man fåår draga hedann, nähr man vill, för de summen bettalt ehre som man för belastat ähr ock mann accepterat haffuer, som E. N. det sielf nocksam erachta kan. Gudh veet, jagh vore fast heller hedann änn heer på sådant sett. Jagh blifuer allder någen Falckenberghz nödhielp, migh gåå öffuer allt huad Gudh vill; det ähr migh leett nock at jagh seer ock förnimmer, at jagh allder kann göra H. K. M. någen contentament utan moste alltidh leffua ij H. K. M. missdancker ij min tienster, der jagh allder skulld till ähr, det veet Gudh. Mann förer migh på sådanne store poster ijfrå Sverrie, de jagh allder bekommit, mycket minder deraf veet, ock det tages op likasom det så vore. Deraf föres migh på store summor ij ballantzen, der jagh inte veet utaf, huaröffuer H. K. M. bliffuer otåligh, ock jagh veet af inthet.

Jagh moste vara mycke olycksahligh ij min tienster, at det ähr icke nock at man förer orett förslagh på migh ijfrå Sverrie

till så monge 100 tusendt, utan de komme nu ock ijfrå Frankrijcke ock berette H. K. M., at jagh den Fransöske subsidien all för några måneder sedan opburet, denn jagh den 30 Januario stylo nouo, senest förleden, änn icke een penningh deraf opburet, icke ehr eller noget leffuererat, eller änn ehr förvissat, nähr man dem bekomma skole; nur allenest hadde vähl förtröstningh, at jagh dem bekomma skolle. Jagh haffuer min sohn ij Paris, som derom fordrar, effter den order, som jagh honom deromb giffuet, ock hann veet, huru jagh ij förledne sommars, då jagh der vahr, deerij negotierade ij infordrande ock remitterande at penningerne öffuerkomme. Hann haffuer nu varet der all ij three månedher, sedan den förste Nouemb., hafuer några reeser reest och följt Konungen effter till Metz och Chalon ock med all flith sollicitarat, föör hann haffuer fååt ordinantz af Konungen och Cardinal[e]n till m:r Marcis de Fiat [ↄ: markis d'Effiat], Rixskatmestere ij Franckricke, som penninger erleggie skolle, denn vähl låffvar, men till forbe:t dato ähr derpå inte opburet. Huadh skeer, giffuer tieden, doch hoppes det besta. Förnimmer af H. K. M. skriefuelse, at H. K. M. förmeener det moste så vara, at jagh de penninger förlengst bekommit, emedan tvenne Fransösche Ambasadores H. K. M. det så berettat haffuer. De må vähl H. K. M. det berettat haffua, at göra H. K. M. dermed någen contentament, dennoch ähr det inte så; de skolle det allder beviesa, at een penningh der opå till förbe:te dato lefuererat ähr. Deromb bliffuer inte försumat utan till H. K. M. tienst med all flith fordrat; det skall inte försumat varda H. K. M. det at förmella, så hast något falla konne, så at jagh reekner migh för fast olyckelig ij all min tienster till hoffue. Doch ähr best, at jagh hafuer eet gott samvett, at jagh ähr oskylligh ij all min beskyllninger. De må seija huad de veele, skolle allder beviesa något ij allt det de migh konne med orett förrebehra.

Jagh förnimmer, at een part haffue migh högt angiffuit för H. K. M., seerdeles H. Carl Banner, at jagh hafuer låtet protestera hanns vexeller, ock oanseth jagh H. K. M. skriffuit, at de vore betalt, så haffuer hann ändå migh angifuet, at det vore inte så, de vore inte bethalte, mycke minder accepterat, det hann allder skall beviesa, at jagh een penningh skylldigh är för allt det jagh H. K. M. haffuer opfört ij min ballantz. Vill för huar daller geffua 100 daler, der migh det kann beviest varda. Hann må seija huad hann vill, hann skall allder beviesa, at jagh denn ringeste hanns vexell, hann ij migh draget, haffuer låtet protestera, emedan jagh heer varet haffuer, oanseth hann ij migh ann vexeller

ock assignationer draget haffuer öffuer 106000 r:dall. allt ij 2 månadz tidh ifråå Martii till Aprill utan aduis och ordre, migh dermedh at öffuer hofft belasta. Jagh haffuer vähl bekommit vexeller af honom på eenböörs tidh på 53000 r:dall. ock de andre öffuer 40000 r:dall. Åhr alldeles eemot all vexell stylum på sådann summa at draga på een man, at de alle komme till at acceptera på een tidh, ock man ähr inte deromb något föruth aduiserat, icke heller veet, omb man haffuer meddel dertill, så allt att bethala på 4 vickur sicht, som man så drager. Det skall vähl feeles denn förnembste till böörs ock dem deres credit boort taga, nähr sådanne partier all på 4 vickur sicht eenom så subijt öffuerkommer, som E. N. sielf vähl nocksahm vetterligit ähr, huad ij sådannt fall passerer ock huadh roop som eenom [i] sådannt fall ij hast konne öffuerkomma, ock alle seed[an] sluthe hennderne för een sådannen, at deraf föllier mehr discredit änn credit, ja vähl sielf bancrott, seerdeeles för een fremmande, som först ij negotien ankommer derij at laborera. Doch de ähre änndå mest bleffuet accepterat; allenest då summen bleffue för högt [!] ock jag var änn inte heer, villde min factor inte settie sigh ij sådann vitlufftigheeter utan leet protestera een part med conditiones, till dess jagh sielf hiet kom, at jagh då bethala villde, huarmed een part till fredz vore ock een part, som vore något strenge, lethe protestera på acceptation. Då jagh sedann hiet kom, haffuer jagh sielf allt accepterat och betalt, at deraf H. K. M. icke en penning till skadha innfört. Jagh haffuer ock H. K. M:s eegen breeff och commando, derij H. K. M:t migh commenderer ingens vexler at acceptera frå denn orthen mehr änn det Erich Anderson hann dragh[er], huilcket ähr daterat den 2 Martii*), och H. Banners och H. Steen Bielckes vexeller ähre mest alle sedann daterat, oanseth de ähre accepterat ock bethalt. Jagh hadde då hafft foga nock dertill at regulera migh effter H. K. M. commando ock icke een af deres vexeller accepterat eller bethalt till H. K. M:s ferner order, ock allt licka vähl besväre de sigh öffuer migh omb acceptation tveert eemot H. K. M. ordre. Jagh haffuer ock strax sennt dem een copia af H. K. M. breeff. Doch steller det allt an sin orth, huru man haffuer sagt at bringe migh ij extremiteter hoos H. K. M:t för seerdeles orsak skull. De beneficier H. K. M:t migh ij förledne åhr giorde**) haffuer migh hoos een part fast illa bekom-

*) Jfr ofvan sid. 452.

**) Adelsbref och donation för Erik Larsson af 17 Jan. 1631 i Riksregistraturet.

mit. Patientia! Jagh ähr nock angiffuin och efftertrachtat at komma migh ij H. K. M:son åde, at jagh af desperation migh offta fast heller döden änn lifuet önska moste öffuer sådant leffuerne. Jagh må göra allt huadh jagh vill, jagh haffuer ock giort allt det jagh haffuer göra konnat, det veet Gudh, at jagh haffuer huarken konnat eller vist at göra better ij all min afferres; det som haffuer stååt till at göra ähr änndå alltidh bliffuet illa optaget ock allt med förvietelse eenom förrehållet, at jagh må desperera ij alle mine afferres. Beder E. N. på det tienstvilligste, täckes migh allt ij besta mening ijhoghkomma hos H. K. M. om mine afferres, at H. K. M. nådigst täckes migh så allt icke at optaga till onda, som jagh vähl angiffuet bliffuer utan skulld. Veet migh inte at haffua försumet eller låtet förbij gåå allt det migh belastat ähr, det som haffuer stååt till at görandess, menn at konna fullgörra alle de stoore summor, som man ij Svergie velle inbehålla och till kriegz-staten inte hiet uthsenda, det hiet förordnat var emot desse utgåffuor at remittera till H. K. M:t, det förmåhr huarken jagh eller någen, vare sigh huem det vill, sådann summa at opfylla. Ock änndå med orett förer [man] migh sådanne summen opå, som jagh allder bekommit, huilcke förorsake, at man inte kann så fornera den summan, deereemot förordnat ähr, ock denn ähr inte af någens particuliers credit at fullgöra. Något kann man vähl göra, nähr man rätt med eenom ombgåår, at man ordh ock afskedh hålla kan, men nähr sådanne summor falliera ij anordningen, så ähr innte till at opfylla, så kan det ingen ändra, serdeeles nähr man förmodar, man skolle bekomma vist 8000 S℔ coppar, ock bekommer heele sommarn egenom ijcke hellfften; ock af store tulln ock sallt-licenten 120000 r:dall., ock bekommer icke öffuer 41000 r:d*). Af andere innkompster effter staten haffuer jag innte förmodat eller giort gissing opå, hiet något komma skolle; hadde de kommet, så hadde jagh konnat fornera H. K. M:t de summor der eemot förordnat ähre, ock der jagh hadde hafft migh vist deroppå at förlåta, så hadde jagh änn mocht see, huadh meddel man funnet, men det begunte strax at falliera; det som in May och Junii tillsagt var at uthkomma för de 2 måneder ähr innte uthkommet heele sommaren egenom både ann coppar ock penninger för store tullen. Huadh skole man då haffua at lita till ij sådannt fall ij H. K. M. negotier, nähr denn eena inte vill lehna den andra handen utan heller söcker at den må ruinerat änn hulpen

*) Jfr ofvan N:o 12, sid. 454.

varda, ock det medh orett förslagh eenom för sijn herre angifua ock opföra, der man allder vet utaff. Patientia! Jagh haffuer ock hafft direction öffuer Kopparnberrijet[!] ock ij eet åhr låtet slåå ij mynnt, plåther ock elliest gåår göra at uthsenda in de 15000 schippund; deraf blef nur 1500 SꝜ ohngefehr beliggiandes, som inte uthkomma konnde. Skolle jagh haffua hafft commission at lefuerera 8000 SꝜ till krigsstaten, ock de skolle hafua fallierat öffuer hellfften, ock hadde hafft H. K. M. tuller till opbördh ock sielf in arrende och denn inte uthsennt in despetije [ɔ: disposition] till denn orth, jagh migh för obligerat hadde, utan dem till andere uthgåffuår[!] distribuerat, een part skolle då hafua söckt sedan actier eemot migh, at jagh hadde kommet ij allsom störste extremiteter, som de een part nock leth då påskina, huadh de migh alt tillfågade. Doch hoppes Gudh varder allt löhnandes ij sijn tidh. Doch steller det allt an sin orth. Denn eene hafuer mehr lycka ij sin tienster änn den andra. Hoppes min bördh må ock eens komma nehr Gudh vill.

Jagh haffuer slaget H. K. M. nogre meddell förre omb Copparberriet, at onderhålla medh r:dall., ock dertill veelat seet at skaffa någen meddell till een anfangh, effter som H. K. M. det begehrt*), men sedan deromb inte förnummet, så at jagh innte veet, huadh H. K. M. deromb ähr angenehm. Doch förnimmer, at Falckenbergh deromb aduiserat ähr, det jagh förståått haffuer, at man mener at hann det så vähl som allt annat better kann bestella änn jagh. Det jagh allt låter gått vara, men hann kommer dermed inte vijth, det förnimmer jagh vähl.

Jagh gledier migh, at jagh förnimmer E. N. arriuiment hoos H. K. M. Förmodar jagh, at E. N. som min patron och gamble gode vänn varder migh ij det besta hoos H. K. M. ijhåghkommandess, at H. K. M:t mochte eens den misstancken, öffuer migh fattat ähr, falla låthe. Jagh begehr inte annat för all min tienst änn H. K. M. gunst ock nåde, denn jagh deeregenom söckt haffuer ock änn söker. Hoppes Gudh föder migh nu som föör, at jagh inte af nödhtrengdheet eller girigheet behöfuer at fraudera der H. K. M. ij min anbefallte ock tillbetrodde saker ij någen måtto. Det jagh innte haffuer fååt så sennda öffuer all specificationes på alle räckninger, så ähre de för långe ock vitluffte öffuer sådann handell, at man det med ordinarij posten ij desse kriegztieder inte så senda kann, utan vähl moste dermed förtöffua, at jagh alle partier kann med all dars [?] dato öffuersenda.

*) Jfr ofvan N:o 12, sid. 455.

Beder E. N. på det tienstvilligste migh inte förtenckia vele, at jagh E. N. så vitlåft mit tillstånd ock besvär så driet communicera moste, denn jagh förseer migh till E. N. som min gunstiege herre varder migh det allt ij besta meeningh optaga. Önskar at jagh må görra E. N. och dess heele älskelige vordnat någen tienst; Gudh veet skolle migh vara angenehm, ock villde migh deromb beflitha.

Nicolas Autersen haffuer jagh effter E. N. begehran inlöst den koppar, hoos honom ståått*), ock denn af honom taget ock på andere orther deponerat ock giffuet honom sin penninger effter för öffuersende reckningh, n. 41000 fl. Man kann inte komma till at sellia, emedan man hafuer så bracht H. K. M:ts coppar onder fötter, [der]af [att] de som coppar ij Svergie bekommit sellie den till den priess de best konne bekomma och huad han gella vill. Huad ähr de veert, at H. K. M. vill hålla sin coppar på stoor intresse, at hann må bliffue ij een handt, ock man sällier denn ij Svergie till så månge particulier, till alle de som något hafua vele ock deres penninger derij anleggie. Det man mener at giffua den ij bethalning något högre änn hann heer geller, ock dermed denn selliande excusera ville, det ähr H. K. M. mycke till skada. De sellie deres vahrur dereffter igen, at de denn vähl högre antaga konne, huaregennom copparhandellen bliffuer så jemmerligh bracht under föttren. Af denn copparn, som ij sommar frå Danzigh kommen ähr, ähr een deel sållt 100 ℔**) à 44 fl., ock een deel ligger inn deposito, deraf all bodemerij ähr betalt, som ij sommar derpå dragne ähre; doch stieger bodemerij ock de penninger derpå bethalt ähre högre änn som kopparn bedrager, som in deposito ock sålt ähr, emedan copparn inte högre ähr deponerat änn för 40 r:dall., huaromb jagh reckning vill hafua med migh, nähr Gudh vill jagh sielf kann komma till H. K. M.

Haffuer inte låta konnat E. N. detta at aduisera. Beder at E. N. allt ij besta meeningh täckes optaga ock uthyda. Befaller E. N. *etc.* In Amsterdam den 10 Februarii stylo nouo 1632.

E. N. och H.
A. T. V.
E. Larsson v. d. Linde mp.

---

*) Jfr N:o 18, sid. 461.
**) Jfr ofvan sid. 454, not.

(*Egenhändigt.*)

Beder E. N. ij all tienstvillighet mig ij det besta hos H. K. M. ihoghkomma, at H. K. M. nodigst icke teckes mig sådan onodig at vahra, som mig förbracht varder. Gudh ehr min oskull bekendh. Beder, E. N. teckes denne min skrifelsse allenne hos sig latte, det jag E. N. her ij in seckreto formelt. Jag ehr E. N. villig tiene so leng jag lefuer. Vale.

---

16. Schwabach den 21 Mars 1632.

Har ankommit till K. M:t i Kissingen den 14 Mars. Tämligen onådigt mottagen; anmodad att följa med hären och låta sin son sköta affärerna i Holland, men vågar ej anförtro denne sin kredit. Louis de Geer likaledes onådigt mottagen; han har afrest till Holland. Kreditorer från Lübeck och Hamburg följa efter K. M:t, klaga öfver uteblifven betalning och förstöra därmed krediten. Rikskanslerens växlar på Holland.

Edle vählborne nådige Herr Cansler. Nest een tienstvilligh salutation och min villige tienst tiener E. N. detta p. aduiso, at jagh ähr kommen till H. K. M. ij Kijzingen den 14 courant och strax bliffuet opfordrat till H. K. M. Min komste [!] hafuer varet så taliter qualiter, med förvietelse, der man inte till skylligh ähr eller orsack till gifuet; doch most det allt Gudh heemstella, som all oskuld bekennt ähr. Hadde vähl forment för min tienst fast annan recompens; most det med patientia optaga, emedan det ähr migh intet nytt. Hafuer sedan någre reesor varet hoos H. K. M., emedan H. K. M. var ij Kizingen, och om alle saker giort förklähringh och min richtige reckningh deer strax öffuerlefuererat, denn inte annas befunnet änn ij all richtigheet, huarveedh det ähr sedann bliffuet; H. K. M. hafuer migh sedan inte synnerligit tilltallt, allenest då H. K. M. reeste frå Kizingen fregade migh, om jagh icke villde marchera med. Haffuer sedann varet med ij Wiensheim, men inte tallt med H. K. M. om någre afferres eller något bådh bekommit, det migh fast frembd förreventer [ɔ: förevetter], oanseth jagh migh dageligen præsent[e]rat haffuer.

Doch hafuer H. K. M. sagt till secret. Grubbe ij Wiensheim, at hann skole seija migh, at H. K. M. begehrde, at jagh skole göra migh bereedh at föllia H. K. M. och låtha min sonn bestella

omb H. K. M. afferres ij Holland. Huadh det belanger, vill jagh H. K. M. begehran gerna effterkomma och föllia H. K. M. effter, så vitt jagh förmår; önskar H. K. M. vore med mit föllie något ij de occasioner tient. Det afuerst min sonn, som ähr änn ij Franckrijke, skall ij min fråävaru ij Holland konne H. K. M. saker så bestella till contentament effter H. K. M. homor [!], der vill jagh migh inte till förlata. Icke heller kann jagh både heer så och ij Holland och andere orter draga sorgh för det huadh som der passerer, nehr inte allt vill gåå som man gerna vill. Jagh kann sielf inte göra H. K. M. någen satisfaction, som jagh de[ss]värr nocksam förnimmer, mücke minder min sohn, som änn ähr een ung drengh omb 21 åhr och först skall nu vennia sigh vedh negotien, denn jagh vähl seer, hann mest måste litha till, om hann på detta sette, som jagh seer man med migh ombgåås, skall komma fort ij verden, och at hann skall bliffua deer under Falckenbergh eller hanns nödhhielp, at jagh skall fördenskull öffuerdraga honom min credit, det ähr innte; låter inte andra plöija med min öóck, most min credit sielf sehe at mentinera, at jagh denn inte förlohrer; giffuer den änn nu inte min sonn, mücke minder Falckenbergh. Doch vill H. K. M. befallningh effterkomma och heer bliffua och reesa med foort, oanseth jagh heer, der jagh fast okend ähr, H. K. M. föga och ringa tienst medh mit medhreesande göra kann uthan dageligen otack och förvietelse oskylligh höra moste, det een snart till desperation förorsaker. Tröster dette så inte lengre uthhålla. Migh gåhr öffuer allt huadh Gudh vill; veet migh till alle förvietelseer eller beskuldningh aldeles oskylligh, det veet Gudh, det enom så alldeles uthan skull förvietes ij monge måtto, Gudh förbarme sigh deröffuer. Ock der man förmeente något at skole konna nåhe till H. K. M. tienst, så bliffuer eenom så perplex giorde egenom alle de oskylde förvietelser, at man inte tors mehr nembna omb något. Icke heller bliffuer något med eenom discurerat, om någre occasiones till H. K. M. tienst vara konde eller audiens giffues, at man vähl most tigende låta förbijgåhe de occasiones, som vara konde, och nähr man sedann något vill proponera ock något [!] tienst begehr, ähr tidhen förbij, det man sedann inte ändra kann. Menn gåår inte så allt ij Holland och andre orter, som jagh vähl fruchtar, vill då ock vara deruthi entskyllat. Jagh kann det inte ändra, nähr man det så haffua vill.

Jagh haffuer nu varet heer med H. K. M. ij Nörrenbergh, deer jagh een dagh för H. K. M. ankombst varet haffuer. Haffuer migh deer för H. K. M. præsenterat, men H. K. M. haffuer migh

inte omb något tilltalt om någre sacker. Lovis de Geer haffuer deer fååt sit afskeedh; reeser derijfrå till Holland. Hann haffuer icke heller mehr änn een gångh varet till tals med H. K. M. ij Kizingen ock sedann inte för änn hann feck sitt afskeedh ij Norrenbergh på samma tima H. K. M. förreste. Honom haffuer inte heller mancerat ann förvietelse, de fåhe reesor hann med H. K. M. taalt haffuer; hadde hann sådann villkom och förvietelse förmodat, hadde vähl inte kommet hiet, det man allt ann sin orth most heemstella och med patientia optaga, det man oskyldiegh lieda moste.

H. K. M. haffuer migh åter sielf befallt, nur med eet ordh, då H. K. M. reeste frå Nörrenbergh, at jagh skolle föllia H. K. M., det jagh strax giort och ähr ij gåår medh hiet kommen till Swabach. Doch most ij dagh til Nörrenbergh igien, migh der något at præparera på min reesa och köpa migh deer hest och vagn och annat, huad till sådann reesa behöfues. Kann inte heller så reesa, most och haffua till nödrofft huad jagh behöfver så vähl som de andera som feelas [ɔ: färdas] skolle. Vill strax reesa effter dijet H. K. M. sin armé vender, så hast jagh kann. Obwoll jagh veedh sådann reesor fast ovann ähr, most jagh migh det på min older vähl annvennia, det jagh vähl innte förmeent hadde; doch patientia öffuer allt det jagh nu vähl lieda moste! Jagh meente, at H. K. M. skole haffua hafft förmögne factores ij Nörrenbergh; förnimmer fast annas. Doch sådanne karrar, som konne sigh stoort uthgoffua frå alla orther, konne best bliffue liedne och haffua mehr gunst och nåde änn andre, de H. K. M. medh all troheet meene. H. K. M. varder det vähl ij sin afferes framdeles förnimmandes. Ij denn plaz man skole migh tractera så, at der man skolle behöfua någen credit eller correspondatij[!] ij H. K. M. saker så vähl på desse orter som anderstedess, at de som man omb credit skole ansöckie och man recommendation till haffuer såge och förnumme, at man hadde någen nåde, tilltrot[!] och fauor hoos H. K. M., huaraf så mücke större credit till H. K. M. tienst föllia konde, det vederfahres mig nu just contrarij. Doch för min persohn kann jagh det vähl lieda, huadh migh vederfahres, men ij H. K. M. afferes och credit, der H. K. M: var till sinnes at bruka migh ij sijn negotier, skeer deraf ingen fordeel; det bliffuer vähl hast uthspreet, all gör man det sielf innte.

Kann inte E. N. så allt förmella huadh vähl passerer, och tidhen gåår förbij. Der man sedan något göra skolle och något ij hast hafua villde, så ähr för seent. H. K. M. besvärer sigh, at man göör honom discredit, der man ingen skull till haffuer, men

discrediten, nähr man sanningen seija vil, förorsakes mücke af den miscontentament, som een och annan af de onderschetlige anordninger de till Sverrie hafft haffue ock inte bekommit, som skeer med de Hamborger och Lübsche creditores, de H. K. M. effter reesa till Franckforther messen och till Nörrenbergh, som jagh förnimmer de seije all skole de reesa medh till Rom ock deres bethalning fordra, vele det inte achta, at de ij 4 à 5 åhr ingen contentament bekommit. De göre stoor lamitation och H. K. M. stoor discredit på alle orther, mehr änn man nembna kan, det mücke bliffuer ann een part illa optaget och stoor disreputation gör ij H. K. M. credit, som uthan tviffvel E. N. nocksam förnimmer, der E. N. nu stadder ähr, det vähl hadde ståått för lengst till at förrekomma, der man det hadde göra velat. Det ähr mycke orsack till H. K. M. discredit, det vähl önskandes vore, at det genom någon middel konnde remiderat varda och dem dermedh munn tillstopade. Menn huadh hielper; een annan most hafua oskyllig skull för det de inte brutet haffua, ock een part bliffue änndå excuserat, som mest skull haffuer, det eenom går för håårt till hierta, som derföre oskyllig lieda moste.

Beder E. N. förtencke migh inte, at jagh E. N. detta förmella moste för seerdeles orsaker skull. Omb min andere sakers forrettelse, det vähl nödigt vore at proponera, kann jagh E. N. inte något viest aduisera, emedan H. K. M. med migh omb inge saker tracterat eller der om tilltaalt, det jagh så låter passera, ock reesar med så foort för sellskap skull uthan någen tienst H. K. M. på desse orther at konna göra till behagh. Huru lenge det så vara vill, gifuer tidhen. Huadh ferner passerer, skall E. N. tienstvilligh aduiserat varda. Der E. N. täckes H. K. M. heromb något at förmella, steller jagh ij E. N. gode behagh. De vexeller E. N. ij migh draget haffuer, haffuer jagh vähl giffuit befallning at acceptera, emedan Falckenbergh dertill inge meddel eller credit haffuer, de effter E. N. order at draga på returno. Doch emedan summan tembligh stoor ähr, önskar, mocht vara sielf deerhoos, at all tingh hadde hafft deste better sin richtigheet. Jagh ähr E. N. tienere så lenge jagh lefuer. Jagh hafuer ij dagh bekommit skriefvelse ijfrå Sverrgie af H. F. N. P[f]allzgreffuen, H. Clas Flemmingh och af Wewizer, huaruthi de sigh entskylle ij det de migh tillförende opåfört för H. K. M. ock bekenne, jagh inte så mycket bekommit, som de migh medh orett opfört, at det ähr af ingen illvillie uthan af missförstånd skeet, huilcket jagh allt mest na

sin orth heemstelle[r]. Det jagh E. N. nit haffuer konnat oförmellt låta.

Befaller E. N. *etc.* Datum Swabach d. 21 Martii 1632.

E. N. och H.
A. T. V.
E. Larsson v. d. Linde mp.

---

17. Dinkelsbühl den $\frac{\text{28 September}}{\text{3 October}}$ 1632.

Begär rikskanslerens förord för sin anhållan att få resa hem till Sverige. Försök att uppbringa penningar hos Fürstenhäuser i Augsburg. Anvisning af Bengt Oxenstierna på rikskansleren.

Vählborne nådige Her Cantzler. Nest een venlig salutation gifuer jagh E. N. tienstvilligen tillkenna, haffuer för någen tidh E. N. aduiserat och tienstflitigen bidit E. N. omb procuration hos H. K. M. at möchte komma för någen tidh till Svergie*). Förmodar alldeles, at E. N. haffuer migh derij hos H. K. M. ij besta mening ijhoghkommet.

Jagh ähr för några dagar på H. K. M. nådige schrifuelse hietkommet. H. K. M. haffuer migh befalt at sennda eet creditif till mons. Förstenheuser omb möeligit vore at opbringa een summa penninger till 100000 r:dall. at erleggia ij tillkommande Ostermessan ij Leibzig, det jagh på H. K. M. nådige begehran gerna effterkommet; önskar at det konne hafua någen effect. Tiden varder allt medgifuandes; vele de sehe på denn richtig bethalning, som mons. Förstonhusers vexell ij Augsburgh af migh ij denne tidh skeet ähr, så möchte det dem något mouera, det tidhen varder medgiffuandes.

Öffuersender E. N. heerhoos H. H. H. Benckt Oxenstiernes breeff, som hann migh medgifuit, derij gifuer migh förordning till E. N. på 1600 r:dall., dem jagh H. H. lefuererat, emedan han sade haffua den summan ij Franckfurt hoos E. N. ståāndes. E. N. haffuer derij at föllia sin goda gelegenheet. Omb E. N. be-

*) Detta bref, dat. Augsburg $\frac{\text{31 Aug.}}{\text{10 Sept.}}$, innehåller för öfrigt hufvudsakligen klagomål öfver de svårigheter, som förorsakas E. L. i hans privata affärer genom hans vistelse utomlands.

gehr, jagh dem på E. N. reckning stella skall eller och settia dem på H. K. M. reckning, steller jagh ij E. N. gunstiege behagh.

Omb min reesa till Svergie åhr jagh ennu alldeles inte viss, obwoll migh tillförende derpå någen förtröstning giort åhr. Huadh skeer, varder jagh innan korts förnimmandes. Skall jagh bliffua heer och inte på någen tidh komma heem at redda min saker och min stor skada, jagh lieder, förrekomma, skolle jagh ruinera migh ij all min meddel, det för migh mycke illa vore, at jag egenom min tienst skolle komma omb all min vählfärd. Haffuer E. N. detta ij all tienstvillighcet vela förnimma låta. Befaller E. N. *etc.* Datum Dinckelspiel d. 23 Septemb. 1632.

E. N. och H.
A. T. V.
E. Larsson v. d. Linde mp.

---

18. Augsburg den $\frac{\text{29 September}}{\text{9 Oktober}}$ 1632.

E. L:s resa till Sverige inställd; anhåller åter om rikskanslerens bemedling (jfr N:o 17). Kopparpriset sjunker i Holland, emedan Falkenberch låtit veta, att han skall sälja. Johan Oxenstierna i Paris. Dröjsmål med de Franska subsidiernas utbetalning.

Vählborne nådige Herr Cantzler. Nest min tienstvillige salutation tiener E. N., at jagh den $\frac{\text{28 Sept.}}{\text{8 Octob.}}$ E. N. uthur Dinckelspiel aduiserat, at jagh effter H. K. M. nådige begehran hadde schrifvit Förstenhuser till omb någen assistentz der ij Nörenberg at opbringa till H. K. M. tienst till in 100000 r:dall. egenom de meddell H. K. M. leth honom förreslå eller elliest egennom andere meddel, som hann der nåhe konne*). Huad hann derij kann förretta gifuer tidhen. Vill förmoda, emedan man förmener, at hann ehr deer een förnehm mann, at vähl något skolle konna præstera. Jagh förmodar och något på det manner heer konna till H. K. M. tienst förretta effter legenheeten, det hann som een innvåhnere ij

*) Jfr N:o 17.

desse lender kann flicht [ɔ: vielleicht] bettre forretta [än] som een fremmande.

Min reesa belanger, haffuer jag most instella och reesa hiet igien. Omb jagh kommer nu till Holland och heem till Svergie, varder jagh förnimmandes. Skall jagh bliffua heer och inte må komma heem för een lithen tidh min skada at förrekomma, så most jagh egenom min tienst migh ruinera att komma omb all min meddel, det migh leth nock ähr, at migh så gåå skall, at jagh egenom min tienst most consimera min vählfärd. Beder vennligen, der occasion gifves, at E. N. som min gunstiege herre och patron täckes för migh hos H. K. M. deromb intersedera, at jagh på någen tidh möcht komma till Svergie at förrekomma min skada jagh lieda moste.

Förnimmer af några aduiser, migh frå Holland aduiserat varder, at Falckenberg haffuer uthsprengt ij Holland haffva commission at sellia all copparn deer ähr, huaraf strax stoor alteration kommen, at copparn strax öffuer 3 r:dall. S℔ ähr afslagen, emedan de förnumme sådan stoor summa sellias skolle, derij hann inte klokeligen handlat haffuer, at hann deromb sålunda uthsprengt haffuer och H. K. M. deri ingen tienst giort. Huad ferner passerer gifuer tidhen. Jagh sehr gerna, at andre denn negotien tillbetrot varder, emedan man migh doch derij alltidh misstenckt hållet; huru vähl man och meener derij H. K. M. tienst göra vele, så ähr änndå inte annat än otack och misstanckar. Men der H. K. M. vill bliffua af med sin last på de orter med sijn coppar, så ähr det högt [!] tidh, emedan han öffuer 65 r:dall. gullet haffuer, för Falckenberg det roop uthspredde, at hann så månge tusend S℔ coppar hadde commission at sällia.

Jagh haffuer bekommit breff af min sohn ijfrå Paris; förmeller at E. N. kiere sohn, H. Johan Oxenstierna, var dith kommen med hellsan och vählmågo. Kann jagh eller min sohn beviesa E. N. kiehre sohn der någen tienst effter min ringa förmögen, skall migh dertill altidh villig finna låta. Sender E. N. innlagde breeff, som derijfrå kommen ähr*). Förnimmer, at denn Fransösche subsidien, som in May förfallen, var endå den 21 Septemb. ingen ordinantz opå gifuen, uthan med löse entskyllan dageligen oppehålles, till des man sehr, huru saken gåår medh H. K. M. heer ij Tyskland, at man deropå ingen viss stat göra kann, för man haffuer penningen ij hendren; så kann man något retcrera

*) Ej anträffadt.

sigh der opå, elliest inte, alldenstund man sehr, at de derij sökie nur all uthflucht och opskåff. Oanseth Konungen och Chardinaln så offta deromb befalning gifuit, så föllier ändå inte; de förståår huar annan ij des befallning vähl. H. K. M. ähr der öffuer mechtig otålig, det hann och E. N. senest aduiserat haffuer, denn Fransösche agenten det at förrehålla. Haffuer E. N. detta inte konnat oförmellt låta. Befaller E. N. *etc.* Datum Augsburg den $\frac{29 \text{ Septemb.}}{9 \text{ Octob.}}$ 1632.

E. N. och H.
A. T. V.
E. Larsson v. d. Linde mp.

---

19. Neuburg den 4/14 Oktober 1632.

Skall resa hem till Sverige, dels i K. M:ts ärenden, dels i egna angelägenheter. Anordningar för korrespondensen med rikskansleren. Fordringar af denne och hans söner.

Hoch- unndt wollgebornner gnediger Herr Cantzeler, I. G. sein *etc.* Vor fünff dagen war mein jüngstes an E. G., worin ein brieff von I. G. herrn sohn auss Franckreich geschlossen; verhoffenndt, dass die E. G. woll übergeliebert sein, so woll auch I. G. herrn Bengt Oxensterns wexellbrieff auff 1600 r:d., so ich I. G. lezt auss Dijnckelspiel auf Nürnbergh gesanndt habe. Untterlasse hiermitt nicht I. G. zu meldhen, wie dass mich I. K. M:t aufferlegt eine reesse uff Schweeden zu thun, einige sachen wegen I. K. M:t alldar zu vorrichten umb eine summa geldes sehn uff zu brinngen, den kupfferkauff mitt zu untterhalten, dass ich auch mitt dasselbiege mein particulier sachen dar vorrichten möchte. Da ich nun I. G. an dem ortt einige angenehme dienste thun köntte oder auch in Franckreich an I. G. vielgeliebten herrn sohn etwas beliebt bestelt zu haben, haben mich I. G. darin zu gepieten und zu mandiren, soll nach I. G. begehren, wils Gott, darumb bestelt werden. Unndt so I. G. gelieben hierin auf ein oder ander orth wass bestelt zu haben, so wolle I. G. gelieben die brieve uff Augzpurg zu sennden, an mons. Henrich Willsser, da ich dennoch 3 tage verharren werde, unndt so ich interim vorreisse, soll ehr

mich die briefue flux nach senden auf Hamburg, oder da ess I. G. beliebte die briefue strax uff Hamburg zu sennden an herrn Doct. Saluio, so finde ich die woll vor mir.

Will auch hiermitt I. G. dienstfleisig gepeten haben mein grosgunstieger undt gnediger herr zu sein und vorpleiben und mir in meine absentie in allen vorfallenden occasionen im besten gedenncken. Ich bin zu I. G. dienst nach eusserstem vermuegen.

Da ess I. G. so gefiel unndt gelegen kehme nach Schweden zu mandiren an I. G. diener, wegen das jennige so mir von I. G. noch restieren möchte, welches ich selbst hier nicht wissen kann, wie viel es ist, so woll das jennige, so ich an I. G. herrn sohn sehlig herr Gustaff, so auch nun lezt in Hollant undt vor dieser zeit in Schweden an I. G. herrn sohn herr Johan vorgestreckt, wie ihre beede obligationen werden ausweisen, dass stelle ich in I. G. gnedigst belieben, den Gott wees mir nun woll was nötig thut, weil meine eigene sachen in Schweden durch mein lang ausbleiben meine dingen [!] sehr in molor gerathen, auch dass ich dis jahr grossen schaden unndt banquerotten gehabt; solte sonnst dar nicht von gedencken. Verhoffe, I. G. werden mir dass in bester meinung aufnehmen unnd aussdeuten. Befhele I. G. *etc.* Datum Neuburg den*) October anno 1632.

I. G. unndt Herren
A. D. W.
E. Larsson v. d. Linde mp.

---

20. Erfurt den 4 December 1632.

Kan på grund af sjukdom ej inställa sig hos rikskansleren. En penningremissa till Sverige, af konungen anvisad på Schwabiska kontributionen och Münchens brandskatt, kan blott utgå till hälften och per växel; denna växel bör betalas af Franska subsidier, och anordningar, som gjorts å dessa i Holland, kunna utgå af Preussiska tullen. Reser öfver Hamburg till Sverige.

Höghvählbornne nådige Herre, Herr Richzcanntzeler *etc.* Nådige Herre, min longsahme siuckdoom hafuer förohrsakatt, at

*) Datum är ej utsatt, men framgår af hänvisningen till föregående bref »vor fünff dagen».

tidhen så lennge åhr förlupen, at jag icke förr hafuer hijtt konnat komma, huilcket mig leedt nock åhr, att jag så olyckeligen varet haffuer och E. N. icke heer konnat antreffa, E. N. befehl och commendo viedere at förnimma. Hoo vehl jag gerne villde reese till armeen heller der jag E. N. konne antreffa, men för min siuckdooms skull nödgas jagh det att instella, emeddan att mitt öga aff köldh ij reesande så och den stoore hufudhverck af den fluss jag hafuer fååtț ij hufudh hafuer sigh något förmehret, sedhan jag drogh ifrå Franckfortt, at jag min viedhere reese nödhgas att instella. Bedder E. N. ville migh dett icke till någon onådh optage.

Förnimmer her aff Camarern E. N. commendo om de penninger H. K. M:t höghloffl. [i] åminnelsse till Schwerije ordineret, att E. N. gernne sågo, dee ditt konne remitteres. Så alldenstundh den disposition H. K. M:t deruthi giort hafuer aff Schwäbische contribution och Münchische branttschattningen 50000 r:d. tages skolle, der man och vehl förmodet hadde dee deres richtigheet skulle bekommit hafue, men den förendring, Gudh betre, låther sigh annsee, att derij förandring skeedt åhr, emeddan dee schrifue mig ifrå Augzpurg, att dee de 10000 r:d. monatligh, som af Augzpurgz stadh på 5 måneders tidh till förbe:de summa att konne uthbrinnge, nu inte föllie ville, uthan de förregifua, att dee nu behöfua all den contribution, som der ij stadhen falla kann, till att underhålle guarnisonen der ij stadhen så vehl som Rain och Donawertt, att de må behålla soldaterne villig, emeddan de fiendes anfall på den orten fast dageligen hafue att förmodhe, att deraff inge peninger på andre oorter nu kan remitteres, så att man derifrån på den förordning intedh hafuer att förmoodha. Dee öffuerige 50000 r:d., som dee migh på vexell gifue skolle till nestkommende Franckfortter messe, åhro de vehl ännu ehrbeedig, med condition de dem effter H. K. M. förseekrinng och gifuene vexellbreeff måge vare förseekratt, att dee deres peninger på nestkomende F[rank]fortter messan igen bekomma konne. Huadh medell dertill funnet varder dem precise igen att erleggie, åhr mig för min pehrson fast ovitterligit, den derij moste ingen fallisiment skee, om någon credit heer opp ij landet [skall] unnderhållen blifua. Der någon manquement deerij skee skolle, vore då bettre, att man dem dermedh icke belastade, emedan tidhen nu kortt åhr, att summan ditt igen skall remitteres. Moste derom ij tidh vehl söckies meddel, och peningerne åhro lijckvehl fast nödig, att någon summa jo förre jo bettre måtte blifua sendt till Schwerige.

Så emeddan jag förnimmer, att dee ij Franckrijcke hafue begynt att erleggie någre peninger nu först ij Nouemb. på Maio måhnadz termin och deropå in 200000 fl. erlagt hafue — om de nu něget mehre eller fullkomelige resten på förbe:de termin erleggiendes varder, sedhan de H. K. M. dödelige abfall förnumit hafue, hafuer man medh förste att förnimme —; desse 200000 fl. hafuer jag gifuedt ordher att remitteres på Hollandh, jemvehl alt huadh mehre der falle kan. Så emeddan H. K. M:t S. senest gaff mig dee ordher, att der så vore, att all medell fheltes till des förbe:de summas erleggiende och Fransösche subcidien föllo, då skulle jag dem tage deraff, att den summa ij F[rank]fortt erlagt varder, och elliest huadh som konne fheles till den summa som till Schwerije förordnet ähr, deraf på all nödhfall måtte fullgiordt varda, som Cammerern E. N. viedere skall vetta att beretta, som dåå deerhoos varit hafuer, då H. K. M. mig deromb den befallning gaff; nu seer jag vehl ingen reedere medell, der man hastiegere kan till gåå den summa ij den occasion att erleggie, än aff förbe:de Fransösische peninger, som ij parato ähr att tillgåå. Hoo vehl deraff een summa till någre geldz betalning ij Hollandh förordhnat ähr, så ähr det doch ingen giäldh, som ähro så precise som F[rank]fortter vesellgeldher, som uthan ophåldh betales moste, uthan een deel assignationes, som kunne än någon tidh patientere, fast betalningen änn något drögzmåhl hafue skolle, till dess att andre förordninger dertill giordt varder. Icke hafuer man heller af all dess giäldz betalning, nu ij Hollandh förordnet ähr, icke 1000 r:d. auans eller credit dereemoot igen att niute. Och der så vohre E. N. resoluerede, som jag fornimmer, att förordnne på fall der alle de andre H. K. M:tz giorde anordninger skulle fallere, att då deeremot igen skulle tages aff Prysche tollen så mycket som på de andre förordningar icke gå skulle, så vore det fast bettre, att man viste aff den summa ij Holland ähr att betala framdeels på Preusche tullen, enähr den falla kann, och man behålle de parate Fransösische peni[nger] att öffuersennde till Schwerije, den der jag nu skulle tage peninger opp och drage på Preusche tollen, så moste det all per vexell skee, på så kortt eller longt sicht man betinnge konne, om man ij hast sådan summa på een oortt kunne opbringa, huilcket skulle falle fast mycket beschwerligere ij Preussen att erleggie änn som de assignationes aff een deel geldz betalning ditt assigneret varde, dem man doch konne betale effter legenheett, och som tullernne largo föllo. Huadh nu E. N. heerij täckes att resoluere, vill jagh E. N. commendo effter

all möijligheet effterkomma och mig dereffter hafue att regulere. Bedder, E. N. ville min vehlmeening ij bester meening optage; förmoder, att dett skall vare dee beste conditiones ij denne tijdh att konne öfuersende någon summa ått Schwerije, emeddan de andre summor icke effter förordningen falle kunne. Hafuer intedt läthe konne E. N. dette ij all tienstvilligheet att auiesere.

Jagh tager nu min reese på Hamburg, så hast jag kan fortt komma, min reese att continuere. Achter derifrån att begifue mig till Hollandh och tage min familie med mig till Schwerije, så hast mig möijeligit ähr, den mig nu fast oleegligit nu lengre att blifua på stoore uncostnader medh min familie uthan landz. Gudh gifue till lycko.

E. N. varder sigh nådigst ijhuugkommendes, att jag E. N. senest öfuergaff ij Wirtzburg välbor. herr Benngt Oxenstiernes assignationzedell eller quitantz på de 1600 r:d, de jag honom på H. N. vegner betalt hafuer*). Der E. N. så tecktes för lefua- och dödzmåhls skull att gifua mig sin assignation på Schwerije, effter som E. N. senest förmeente mig giffua villde, skulle det vare mig angenehmt. Jagh önskier, att jag motte bevisse E. N. eller någon aff de sinige [någon tienst]; skulle det vare migh mycke käärtt. Bedder och, E. N. velle heereffter som heertill vare min gunstiege herre och patron och migh ij alle förfallende occasioner ij det beste ijhughkomme. Jagh ähr E. N. tiänere effter förmågo så lenge jag lefuer. Befaller E. N. *etc.* Datum Erfortt den 4 Decemb. 1632.

E. N.
A. V. T.
E. Larsson v. d. Linde mp.

Påskrift: Præsent. Aldenburg d. 10 Decemb. anno 1632.

---

*) Jfr ofvan N:o 17, sid. 482.

21. Hamburg den 27 December 1632.

Anordningar för penningeremissor till Sverige (jfr N:o 20). Koppar såld i Sverige; i Hamburg har E. L. nekat att sälja för att bringa priset att stiga. Hämtar sin familj i Holland. De Franska subsidierna.

Höghvälborne nådige Herre, Herr Rixcanzler *etc.* Nådige Herr Cantzler, jagh hafuer schrifuit E. Excell. senest frå Erfort, deeropå inte svaar bekommit omb det jagh då proponerat, at jagh E. Excell. gunstiege befehl derij konne efflerkomma, allena at Cammerern Tönnes Hinderson hafuer migh aduiserat, at E. Excell. hafuer befalt, at jagh skolle låta leffuerera till Falckenberg 50000 r:dall., och de andre 50000 r:d. skolle bliffua anvent emot de summen, som till Svergie komma skolle. Så haffuer jagh strax deromb bestellt, at det effter E. Excell. commando skall förrettat varda. Vill göra all flith omb een summa von 40 heller 50000 r:dall. skall in korts opbracht varda och öffversent till Svergie landvegen. Jagh förnimmer, at H. F. N. Pfalzgrefuen skall hafua sålt ij Svergie ohngefehr 500 S℔ gåårcoppar à 65 r:dall.; deraf hafuer då H. N. på de förordnede 95000 r:dall. deraf till opbörd och in 35000 r:dall., at de förordnede summen effter H. K. M. förordning der till inköpe då deermed så mycke för fåå sin richtigheet. Förmeener, huad man deer ann coppar sålt haffuer, behöffuer man inte at insenda, och det heer uthe då behöfves, at göra någen annan förordning till förbe:te rest, huilcket E. Excell. tiener tienstvillig p. aduiso. Huad copparn belanger, låter jagh denn heer alldeles bliffua osåålt, heller något vill mig deromb merkia låte, emedan de alle hadde varet heer ij de[n] opinion, at jagh nu all copparn heer var skole söckia till at förhandla, at man inte skolle vela den lengre liggia låta på stoor ombkostnat och intresse. Derföre haffue de alle förmeent, at copparn moste komme ij legre prijss. Nu de sehe, at jagh inte vill sellia, uthan seger, at copparn skall bliffua liggiandes osåålt, at dem deres opinion bedraget haffuer, förmodar jagh, att copparn derföre kommer till een villig priess igen. Förmodar, der man än ij någen tidh ansehr och dem med legenheet at förhandla och ij stoor angenehm partij konne ij faste hender bracht varda, der de sedan hålla copparn ij reputation och högh prijss, så haffuer man det at niuta med det som osålt ähr. Förmodar då at copparn skall konna deregenom bliffua bracht ij reputation. Huad E. Excell. derij

finner rådeligen, skall E. Excell. gunstiege commando effterfolgt varda.

Och emedan heer nu ingen coppar sålt bliffuer och heer för migh ähr inte at bestella, och emedan Mårten Wewizer ähr nu heer, som desse afferes på den orthen, huad heer kann vara till at förretta, effter H. K. M. sahlig commando och förordning varder antagandes, så reeser jagh, så snart jagh förbe:te summan till Svergie förordnat, till Holland, deer min saker at förretta och föra min hustru och baarn, som der ähre, derfrå med migh till Svergie igen medh aller första som jagh kan komma foort der ijfrå. Denn som jagh förnimmer min particular saker ij Svergie ij min absentij beschaffene, ähr min nährvarelse deer högt nödig; omb jag migh inte vill sielf ruinera och bringe migh omb all min medell, der jagh all min dagar omb arbetat haffuer, så ähr nödigt, at jagh migh skynner till Svergie, deer min skada ij tidh at förrekomma. Åhr så, at jagh E. Excell. någen angenehm tienst beviesa kann på een orth heller annan, haffuer E. Excell. migh at commendera; skall migh dertill finna redebogen effter yterste förmögen.

Ifråå Franckrijcke haffuer jagh aduis af denn 12 courant af min sohn, at hann till denn dato inte mehr bekommit än som 390000 fl., och 110000 fl. feele, de de hafue innehållet, sedan de finge aduis af H. K. M. dödelig afgång. Åhr med de tresorers rest till Konungen at taga ferner order, huru derij skall ferner hållet varda omb des rest bethalning. Hann håller och ann omb denn termin af Nouemb. månen. Huad derij passerer, skall E. Excell. aduiserat varda. Min sohn förmeller at hafua E. Excell. och deromb aduiseret. Befaller E. Excell. *etc.* Datum Hamburg den 27 Decemb. 1632.

E. Ex.
A. T. V.
E. Larsson v. d. Linde mp.

---

22. **Hamburg den 2 Januari 1633.**

Refererar sig till bref af 29 Dec. 1632. Har anskaffat 50000 r:dr att öfversända till Sverige. Reser nu till Holland. Franska subsidierna för Maj ännu den 17 Dec. icke erlagda. Rekommendation för sonen Lorens att blifva kronans ombud i Paris.

Höghvälbornne nådige Herre, Herr Rixcanntzeler *etc.* Välbornne nådige Herre, mit sidzste schrifuelsse var till E. Exell. ij all tienstvilligheet af den 29 passato medh vähl. Doct. Saluio, huaroppå jag mig refererer*). Så alldenstundh jag nu hafuer seet till, huru jag heer hafuer opbracht ij de 50000 r:d., huilcke ij denne vickun, vill Gudh, skolle gåå heeraf till Schwerige öfuer lanndh egennom Holstein — mere hafuer man nu intedt förmåått heer at opbrinnge —, vill erachte, att H. F. G. P[f]alzgrefven varder af de 600 S℔ coppar deer soldt ähre hafuer [!] giordt der så mycke utaff, så at den öffuerige resten effter H. K. M. förordning kan dermedh vara mest klareredt**). Huadh E. Exell. ferner commenderer skall med all flijtt effter förmögenheeth effterkommet varde, och emeddan att intedt rathsam ähr ännu på någon tidh tillgörende någon coppar at sellie, så heer som ij Hollandh, till des man imaginerer dem att ingen coppar ähr faal, at prisen konne blifua något villigare igen, och man då accepterede någre godhe conditiones, der då sigh præsenterede, att någon ansehendtlig summa ij faste hennder mochte bracht varde, förmeener jag det vore vehl, om det der till komme konde, så att alldenstundh jag seer, at heer ähr nu för mig effter min commission intedt mehr at bestella, reeser jag ij morgon, vill Gudh, heerifrå till Hollanndh, mine saaker der att clarere, och tager min hustru och familia medh mig dedan och reeser dermedh till Schwerije, så hast jag kan komma fortt; Gudh gifue till lycko. Gudh veett, att migh intedt leegligit och dregligt åhr, der så vehl som annorstedz att sittie på stoor kostnatt medh mine monge huusholdh, jag heertill hafft hafuer. Såå gåår och mine saaker egennom min longe absentie ij Schwerije ij ruin, omb jag indtet schnartt fåår stella någon ordher derij, dess ij tidh att förrekomma. Åhr det så, at jag der kan göre fädernesslandet någon angenehm tienst ij någon motto, skall jag mig dertill villig finne låthe, der jag kann och förmåhr. Gudh veet min schwaagheett ij mine ögon vill intedt ännu sigh betre, som jagh vehl gerne önskie mochte. Hafuer

*) Denna skrifvelse är icke anträffad.

**) Jfr Pfalzgrefven Johan Casimirs bref till rikskansleren af 16 Febr. 1633, *Axel Oxenstiernas skrifter*, II: 10, sid. 599.

E. N. mig något att commendere anten ij Hollandh eller ij Schwerije, nehr Gudh vill jag ditt kommer, åhr jagh alltidh till E. Exell. villige tiennst effter förmågo.

Jag hafuer senest med Doct. Saluio sendt E. Exel. ett bref aff min sonn Lourentz ifrå Paris, deraff E. Exell. varder gunstigen förnimmendes, att den Maij termin ändå intedt till 17 passato var all erlagt; doch hoppendes det beste, och giorde nu all flijtt omb Nouemb. termin den att fordre. Huadh resolution dee deromb fathe dem till at lefuerere, heller huru hast, det hafuer man medh förste at förnimma. Förmoder at min sonn skall derij ingen flith spara deromb at fordra och deropå drifua, som han nunmehr vehl veeth, huadh derij ståår till att görendes. Och alldenstundh jag förmooder, at han numehr på den oorthen skall vare capabel huadh ij dee saker konne passere der att bestella ij det honom befalt vardher, der så vore at E. Exell. hanes tienst der behagade, sågo iag vehl gernne, om det E. Exell. så teckes honom derij recommenderendes till Cronones tienst der att bruka, emeddan han der bekendt åhr, at jag förmodher han der fäderness-landet godhe tienst skall göre konne. Han skall sigh dertill villig och flitig finne låthe ij allt dett E. Exell. honom teckes att commendera. Bedder E. Exel. på det tienstvilligste, at E. Exc. teckes som min gunstiege herre och patron min sonn ij det beste ijhugh-kommendes honom recommenderendes till någon occasion, der han fädernesslandet någon tienst bevise konde, ij det han kan vare bequem till, at det honom konne lenda framdeelss till avangement. Förmodher, der något faller till att förretta på den oorth han nu åhr, omb allianzen skall succidere och subcidierne uthleggies, at han derij vehl skall konne bruckligit varda, emedhan han veet, huadh deerij nu ståår till görendes; doch steller det alt ij E. Exell. gunstiege behagh, huarutinnan E. Exell. teckes honom bruke. Förmodher han skall sigh der ij alting villig finne låthe effter yterste förmågo.

Jagh skall altidh finnes E. Exell. och alle dee E. Exel. kährkomnad åhro een villig tienere igen effter förmågo. Heer passerer intedt, som meriterer att förmehla. Befaller E. Exell. *etc.* Datum Hamburg den 2 Januario anno 1633.

E. Exellencie
A. V. Tien.
E. Larsson v. d. Linde mp.

---

23. Amsterdam den 3 Februari 1633.

Rustar sig att flytta hem till Sverige. Om sonens anställning i Paris och de Franska subsidierna. Falkenberch ligger i processer med en mängd köpmän. Kopparen stiger, sedan E. L. meddelat, att den ej skall säljas.

Monsignieur. Diess weiniges dienet E. E., das ich Gott danck den $^{16}/_{26}$ passato sey allhie woll [gekommen] und die meinigen Gott danck in gesuntheit und guthem wollstand vor mir [gefunden]. Ich mache mir geredt, willss Gott, innerhalb 3 à 4 wochen omb mit mein fa[milie] hier aufzubrechen und nach Schweden zu gehen, Gott gebe zu gluck, denn es . . . hier nu bringet auf so grose kosten und zehrung mit mein hausshalltung, das ich will in Schweden damit zu kommen ein jahr, was man hier in ein monath vorzehrt un[d] sonst verunkostet wird, und dennoch nichtes über nothrofft und ordinarij; d[ie] zeit kann es nu so nicht leiden. Ich verhoffe, E. E. wirt in gesuntheit sein w[ie]derumb à costij*) arriuirt.

Bitte zu mellden, was auf mein lezes begehren ann E. E. gefolget ist, und ob ich mein sohn soll lenger zu Parijs lassen oder ni[cht] oder ihm dar abfordern. Habe schreibent vonn ihm vonn den 21 passato auss P[aris]; dan war noch der rest vonn May termin noch nicht erlegt und wuste noch [nicht], ob was folgen wurde, worauf ehr teglich anforderung thut, so auch auf [den] Nouemb. termin, so auch verflossen. Was darauf folget, wann Mons. Chard[inal] dar kombt, giebt die zeit. Bitte mir zu mellden, wie Ihr Exell. der herr Reichscantzler mit mein sohns lezte schreibent ist zufrieden gewesen [und] mit sein persohn da zu recidiren.

Falckenberg habe ich noch nicht gespro[chen] nu angesehen; ich bin 8 tage hier gewesen, wir sprechen ein ander wie die grose herren thun, durch dieners oder schreiben, so unnötig ist. Ich lasse ihm vor dass ehr ist, soll mir woll mit ihm nicht viel bemengen. Wann ich ihm liebere das Ihr Excell. befohlen, so habe ich mit ihm nicht mehr zu thun. Ich muss mir verwundern, wie ehr hier lebet in krackehl mit alle menschen, da ehr mit zu thunde hat, vonn die grosen bis auf die ringsten dragers. Hat so ein hauffen prosessen mit den leuten, da ehr mit zu thunde hat, das ehr des tages meist mus auf dem rathhaus liegen die zu

*) ɔ: till kusten? Det var fråga om att rikskansleren i början af år 1633 skulle resa upp till Pommern; jfr Gabriel Gustafssons bref till honom af 2 April, *Axel Oxenstiernas skrifter*, II: 3, sid. 285.

verfolgen, das ein jeder ehrlig mann scheut omb mit ihm zu thnnde zu haben, welches hier kein credit giebt under den leuten; hat auch kein credit. Jacob Jacobsohn oder M:r Boot, so ehr nu sein platz wolle procuriren, omb sich vonn hier zu machen, ist hier slecht zu solchen ciarsij [ɔ: charge]. Doch, Falckenberg ist gleich, wehr hier ist, oder wie die sachen beschaffen sein, wann ehr nur magh wegh kommen, nu ehr sieht ehr nicht præstiren kan, was ehr I. K. M. Sehl. vorgeslagen. Es fellt zu lange zu mellden vonn alle die puzen, so hier vonn ihm gesagt wirt; ehr muss ein unnrausam mennsche sein. Ich nehme mir kein sachen hier mehr ann, sondern mache mir fertig vonn hier ab, Gott will, omb einss vonn hier bey das meinige zu kommen so woll allss andere. Gott gebe mit liebe.

Habe nicht lassen können E. E. dieses in eil zu mellden, mitt bitte, E. E. wolle alle zeit mein freund sein wie vor diesem gewessen. Diene E. E. wieder nach vermuegen. Nach freuntlicher salutation *etc.* In Amsterdam d. 3 Februarii 1633.

E. E. D. W.
E. Larsson v. d. Linde mp.

Sedan jagh hictkom och de förnummet, at af copparn inte selliass skall, åhr han stieg[en] ifrå 56 fl. in på 69, och der hann nu bliffuer anhållen änn för een tidh, skall hann vehl stiega högre. De commenderede ifrå Braband ähre igien ij den Haagh arriuered omb freeden at tractera. Huad nu skeer, gifuer tidhen.

Lakunerna hafva uppkommit därigenom, att en remsa afrifvits i bladets högra kant.

---

24. **Amsterdam den 4/14 Februari 1633.**

Har mottagit en onådig skrifvelse från rikskansleren af 17 Jan. och försvarar sig mot däri gjorda anmärkningar. Af 100000 r:dr, som anordnats till Falkenberch, äro 50000 betalda, och resten skall öfverlämnas. På Franska subsidierna för Maj restera 85000 fl. Återstoden af de till Sverige förordnade medlen kan ej sändas, emedan därtill gjorda anordningar icke utgå. Angrepp mot E. L:s angifvare (Falkenberch). Falkenberchs växlar på Paris protesterade, emedan där inga medel funnos att betala. Försäkran om trohet i fäderneslandets tjänst.

Höghvählbårne nådige Herre, Herr Rixcantzler *etc.* Högh-vålbårne nådige Herre. Jagh haffuer ij dagh bekommit E. N.

schri[fvel]se af den 17 passato, daterat ij Sallz. Hadde migh sådan onådig schrifvelse inte . . . förmoda, eij heller veet migh den skole hafua fortient. Doch kan vähl erachta af des ombstendigheeter, af huem det kommer som migh för E. N. uthan skulld så angefuet och E. N. mouerat migh sådan beskyldninger på det sette at förrehålla, denn jagh inte veet migh deruthi pexerat hafua. Hoppes migh derij så defendera, at jagh förmodade E. N. min unskuld gunstiegen förnimmandes varder. At jagh till de förvietelser oskyllig ähr, det veet Gudh. Förnimmer E. N. gunstiege commando, denn jagh ij all tienstvilligheet vill effterkomma ij allt det som möijeligit ståår till at görandes.

Det E. N. nu befaller, at Falckenberg skall af Fransösche subsidien lefuereres 100000 r:dall., derpå hann allreda bekommit 50000 r:dall.; resten skall hann och bekomma. Honom ähr inte afdraget, som jagh förnimmer E. N. vara förrebracht, [mera] än det han sielf ij bahr penninger derpå annamat. De 5628 r:dall. intresse ij Lübeck E. N. ombförmeller ähre honom inte afdragne, ändoch denn summan tillförende stogh på hans staat, at han det deraf bethala skolle. De förbe:te 50000 r:dall. ähre honom all betalt, effter de order, som Camerern migh tillschref den 15 Decemb. uthur Altenburg, at E. N. skole då hafua befallt, at jagh skole leffuerera honom 50000 r:dall., och 50000 r:dall. skolle remitteras at bethala denn summan ij Augsburg optaget var och öffuersennt ähr till Svergie, deereffter jagh heer till haffuer migh regulerat, emedan jagh ingen annan befallning hafft hafuer, in till des jagh nu först denne E. N. ferner commando bekommit.

Huad Fransösche subsidien för May termin belanger, så ähr den intill denn 3 courant än inte all uthgåât, at deropå än resterer. n. 85000 fl. De Fransösche gesanter må deromb annas beretta, så ähr det så inte. E. N. varder icke heller annas förnimmandes. De Fransösche gesanter hafua vähl tillförende så mycket sagt, var ännda inte. Min sohn giör deromb all flith; önskar hann något uthretta konne så vähl om resten som och omb Nouemb. termin, deraf man än ingen vissheet haffuer. Huad deraf faller, skall vähl bliffua oförskingrat till E. Excell. disposition. Förmodar, at min sohn varder E. N. det och aduiserandes, huad derij passerer. Det disposition med resten af förordningen till Svergie giort vahr inte bliffuer viedare fortsatt, emedan de förordninger H. K. M. sahlig migh dertill giort inte viedare föllie, änn det jagh ij Augsburg på credit opbracht, det vill jagh inte förmoda, at E. N. migh det till någen försumelse eller illvillia tillmetandes varder.

Icke heller haffuer jagh derij någen viedare löffte giort, änn det jagh kunde reterera migh på de förordninger dertill giort var nah gerad de falle, och man konde des veerde heer opbringa och draga derpå at öfuersenda till Svergie. E. N. varder sigh gunstiegen erinnerandes, huru vitt denn förordningen sigh förstreckte, och huaraf denn tages skolle, huad som öffuer de 50000 r:dall. bedroge, som jagh af Augsburger stad på credit opbracht; alt det öfrige tages skolle af Mönchen och Landzhuut brantschatzung så och af Swabische och Bayerische contributiones*). Doch emedan man fruchtade sigh, at de forbe:te brantschattung och contributiones inte skole så hastigt uthgåå för inquarteringen skull, so bleef resoluerat, at man dertill taga skolle af staden Augsburg månatlige contributiones af de feem effterfölliende måneder, nembl. Nouemb., Decemb., Januarii, Februarii och Martii, huar måna 10000 r:dall., så vore änndå uthkombst af det öfriege at bethala guarnisons lehning och elliest andre summor deraf förordnad vore, det jagh månatlig skolle genom min fullmechtiger annama låta, huilcket dee verre nu allt sedan H. K. M. dödelig afgånck fallierat åhr, at man af alle de forbe:te förordninger inte hafuer något at förmoda heller derpå een dall. opburet, som derifrå nocksambt aduiserat varder. Jagh tvieflar innte, E. N. deromb nocksam bewust åhr. Icke heller åhr migh sedan någen ferner ordinantz gifuen, omb forbe:te rest skole fortsatt varda, huaropå man sigh då deeremot igien reterera skolle, emedan det doch moste genom vexelldragande på een orth och annan opbracht varda, at man derij möchte gåå seker ij det man droge, omb man vedh credit bliffua vill. Jagh haffuer migh allder derij excuserat, så vitt min förmågo och credit strecker, at jagh derij icke något göra villde, denn min förmögenheet inte åhr sådann summa at auancera, meminder jagh veet, huarrest jagh dem igien skall förmoda at draga oppå. Förmodar, at E. N. som min gunstiege herre och vänn migh det inte förtencker, emedan vij alle dödelig åhre, at ij sådann fall de sine skolle komma ij största extremiteter sådanne summor at erleggia, der de inte hafua någen meddell at tillgåhe det igien at aftaga, emedan man sehr huad andre vederfahres. Denn credit, som heer [är] för H. K. M. så och för de H. K. M. afferes manuera, åhr så mentinerat, at de vore önskandes möchte vara bettre. Jagh haffuer förmeent, emedan jagh sedan deromb inte förnummet hafuer, at denn sålde copparn ij Svergie skall bliffua eemot det som feelte ij denn förre förordningen decourterat.

*) Jfr ofvan N:o 20, sid. 487.

Beder E. N. ij all tienstvilligheet, at E. N. min forföliares angefuande inte optaga vele, som denn kann vara förrebracht, och gunsteligen teckes derpå höra min entskyllan, der jagh möchte vetta, huad denn orolige mennischian E. N. forrebracht haffuer. Förmodar at göra E. N. sådan satisfaction ij alle hans orettferdige förbringande, at E. N. varder sigh des annas betenckiandes, emot det [!] ogunstiege schriefuelse jagh nu oförmodelig bekommit, huar öffver jagh ähr vorden heel desperat ij alle min actiones. Doch, det ähr inte hans första hann det giort hafuer. Huru hann de mine ij min absentie tribulerat, och alle de thåårer hann heer ij fremmande land uthur min hustrus ögon drefuet egenom sitt orett-viese procedur, vill jagh hoppas Gudh honom vedergellandes varder, emedan sielf at reuansera sigh inte skicka vill. Doch, det ähr min tröst, at jagh ähr inte den eendeste, som hann hee[r så] tracterer och angifuit hafuer. Achtar onödig omb hanns actiones och prosedur at förmella, ähr heer nock bekant ij staden, huad crackeel och proces[s]er hann heer haffuer. De varder sigh vähl finnandes ij sin tidh. Hans eegen creatur, notarii, der hann sig dagelig med sleeper, seij[e] runnt öffuer lut till böörs, at de inte vette, huar han tager alle krackelsche saker, hann dagelig med förrekommer. Seije der hoos, omb alle ij Svergie ähre så till sinnes som hann, så tröste denn Gudh, som ij Svergie skall hafua något at bestella. Huad beröm det gifuer nationen, steller jagh an sin orth. Crediten kann man inte betaga honom, han hafuer ingen af någen importantz. Hann hafuer alltidh hafft den maxim sigh dermed at defendera, at andre hafue hindrat och borttaget honom hans credit, det som inte ähr ij sanning, utan nur hanns excus; menn sehr sachta deraf hans credit, at hann inte ähr mechtig at taga något utaff den Muscovische råghen uthur schepper, för hann moste stella skepparn först borgen för frachten, so och för confoy, det heer ähr fast ovanligt. Bevahre Gudh föör een sådan orolig peruers mennischias ombgång. Kann inte förlickas med sin egen broder, mycke minder med andre. Tröste denn Gudh, som deer ved bunden varder och inte kenner hans humor. Detta ähr så vitt min recommendation till E. N. för honom igien, för det han migh hos E. N. så vähl recommenderat haffuer, ändå jagh inte annat förmellt, änn det som sannt ähr.

Förnimmer, at E. N. tager så illa op, at een deel af Falckenbergs vexeller ij Franckrijke protesterat ähre. Derij ähr hans eegen skulld; hann viste vähl at hanns vexell, de hann nur pro forma draget, på det sett, som han s. Grönenberg senest för an-

gefuet, de konnde der inte bethalt varda; emedan de penningen, som deer annamat vore, vor derfrå remitterde, så konde man der inte bethala. Penningen ginge och så hastigt inte uth, at man derpå vexell konde acceptera, utan det moste remitteres, nå gerad det föller. H. K. M. hadde honom och ingen last gefuet, at hann skolle draga på Franckrijcke något, uthan annama sin förordning heer, emedan ju flehre vohre, som remitterde och droge, ju mehr vexel[er] falla skole. Min tienere hafuer honom heer då strax præsenterat at vela honom heer bethala heller och, der hann vele draga, at hann då heele summan diet draga vele; det vell hann inte heller acceptera, och söckte denn finans, at man inte skole vetta huad hann drog, och de ij Paris inte vetta skolle, huad heer bethales, at man på sådant sett skolle råka in confusiones derutij. Doch blef hanns vexell i förstann accepterat och bethalt öf[v]er 24000 fl., emedan penningen der vore. Honom vart nocksambt varnat, men drogh lickvähl per finans, at han möchte haffua något at besvähra sigh öffuer migh för E. N. at komma migh hoos E. N. ij misshagh egenom sijn oretta berettelse, som hann för E. N. giort haffuer. Gudh löhne honom för allt. Jag haffuer der under ingen priuat hat söcht, det veet Gudh, och allder skall någen priuat hat hålle migh frå Cronenes tienst ij det migh ombbetrot varder. der vill E. N. vara förseker. Uthij priuat saker finner sigh vähl på annat sett, denn som nur tidhen afvachta kan.

Bedher E. N. ij all tienstvilligheet at beviesa migh denn gunstiege benegenheet och migh desse oretmätige anbringande för E. N. låta vetta, ij huad måtto det skeet ähr, at jagh E. N. så högt offenderat haffuer till sådan onådig schrifvelse. Jagh hoppes at defendera migh så ij eet som annat, at jagh skall beviesa de migh falsklig och med orett angiffuit haffuer, omb jagh ähr een ährlig mann. Beder och, at E. N. vele inte fata någen onåde till min persohn eller och någen annan mening fata omb min ringe persohn, änn at jagh ähr een redlich svensk mann och patriot effter yttersta förmögen. Kan jagh inte beviesa fäderneslandet någen godh tienst, så skall jagh aldrig hindra ij eett eller annat för priuat hat eller elliest det som fäderneslande och alle des regenter och gubernatores konnde lenda till gangn och goda. Beder änn på all tienstvilligheet inte fata sådann mening omb migh eller någen falsch raport låta hafua så vitt rumm, som E. N. gunstiege affection, altidh eemot migh varet haffuer, förhindrat[!] skall. Hoppas lickvähl, nähr allt vähl ransakat varder, at E. N. sodanne fauter af mine actiones inte förnimmandes varder; man må det så

annas uth[t]yda, så skall sielfve vercket annat beviesa. Beder ytterligar[e], at E. N. täckes så heereffter som heertill altidh bliffua min gunstiege herre och patron. Jagh ähr hans ödmiuke tienare, den altidh skall sigh beflitha at göra honom ock alle de honom kähre ähre all tienst effter förmögen. Beder och, at E. N. denne min långe schriefuelse ock excus teckes ij besta mening optaga och ut[t]yda, denn jagh haffuer inte låta konnat E. N. heromb något min oskull till kenna gefua, det jagh inte kortare haffuer konnat förfata.

Befaller E. Excell. *etc.* Datum Amsterdam d. 4/14 Februarii 1633.

E. N. och Herr
A. Tvg.
E. Larsson v. d. Linde mp.

Lakunerna bero därpå, att arket är förmultnadt i högra hörnet.

---

25. Amsterdam den 6/16 Februari 1633*).

Ytterligare förklaringar med anledning af rikskanslerens onådiga skrifvelse. Användningen af de Franska subsidiernas Majtermin, på hvilken endast 166000 r:dr utfallit; har utlagt mer än denna summa. Påförda belopp af Augsburgs kontribution och Hamburgska staten redan utbetalda. Anordningar till kreditorer i Hamburg. Försäkran om redobogenhet att tjäna fäderneslandet. Har erlagt ränta å deponerad koppar och förklarat, att intet skall säljas, hvarigenom den stigit i pris. Den bör dock ej hållas för länge; hade kunnat säljas fördelaktigt för någon tid sedan. Affärer med Spiring. Ämnar resa efter 14 dagar.

Höghvählbårne nådige Herre, Herr Rixcanzler *etc.* Jagh förnimmer af E. N. schriefvelse af den 17 passato ij Salz daterat någre partteij migh opföres till rest, de jagh icke kann förbij gåhe; most E. N. deromb min förklähring förmella. Förmodar at E. N. varder min entskyllning gunstiegen optagendes.

Förnimmer migh opföres ij de förslagh, E. N. migh tillsennt, at jagh af Fransösche subsidien för Maij termin föruthan de 100000

---

*) Af brefvet föreligga utom det grundläggande exemplaret två kopior. Den ena af dessa, som är märkt: »Triplet», har talrika anmärkningar af Salvii hand, tillskrifna i kanten och mellan raderna. De anföras här nedan i noterna. Några skriffel i originalet äro rättade efter kopiorna.

r:dall. Falckenbergh på E. N. förordning bekommit skolle ändå hafua 100000 r:dall. ij behåld, det migh fast frembt förrekommer och stoorligen förundrar, man migh sådant påför och det settie ij förslagh, allt licka som jagh all hadde de 200000 r:dall. för Maij termin full bekommit, förutan deraf at reckna någon afgång, som af samma förordning först måste afgåhe både der ij landet för omkostnat so och förlust af des remiss och vexell, som der af gåår, de inte uthan förlust konne remitterat varda, som allom vähl bewust, som med vexeller heer tillböörs ombgår, at derij ingen frauda skee kan. Jagh kann det inte bethala af mijgh, hafuer inte deraf mehr än simpel prouision, denn jagh andre ock gefua moste. Jagh haffuer heer på de forbe:te 200000 r:dall. inte mehr till dato bekommit än som 166000 r:d., och 34000 r:dall. ståår deer änn till rest, derpå sedan S. Konungens dödh inte folgd ähr, Fransösche gesannten må seija huad de vele*); hafue vähl för sagt så mycke, ähr ändå innte. Mons. Boutelier General de Finnantzie hafuer jo sielf svahret min sohn, som jagh E. N. deromb frå Hamborg aduiserat, sedan hann hörde H. K. M. dödh var, at hann skole sigh nöija låta med det han all bekommit. Viedare ähr sedan derpå intet fölgt, nur een deel alla moda complimentos och förtröstninger ij så lången tidh. Nähr något faller gifuer tidhen. Af offuan förmellte 166000 r:dall., som än alle inte ähre hietkomne, icke heller allt förfallen, som kommet ähr, deraf ähr all betalt till Falckenbergh 50000 r:dall., och resten fåår han ij tillkommande vickun, at hann deraf fåår 100000 r:dall. och 50000 r:dall. remitteras at bethala de summen ij Augsburg optagne ähre. Så ähr och deer af effter H. K. M. förordning betalt 200 lester silld, som koste 14670 r:dall.**) luth medfölliende reckningh***). Så haffuer och Casparus Köning bekömmit 3000 r:dall. och 100 ducater oppå D. Saluio [!] befalningh†), som Marschalcken till honom invist, och der vohre inge meddel at bethala, som kom till H. K. M. sahlig regales förferdigande ij Hamborg. Så ehr och förlust aff vexeln frå Franckrijcke, så ock till Svergie, och elliest

---

*) Anmärkning i kanten: Si prudens ipsi sollicitasset, obtinuisset jam dudum absque omni dubio, præsertim hoc tempore, cum Gallus socium tantopere ad bellum instigat.

**) Anmärkning i kanten: Huy! tam cito? cur non post medium annum? hoc precio?

***) Med brefvet följer en »Rechnung von 200 last Heringh».

†) Anmärkning i kanten: Falsum est. Salvius hoc ipse non imperavit nec imperare potest.

der oppe i landet optaget vahr, sampt någre flehre summor, som till H. K. M. tienst uthgiffuet åhr*), som reckningen skall uthviesa, denn E. N. med första skall öffuersennt varda**). Och jagh haffuer nu ingen annan opbörd at taga af till någre uthgiffter änn denne, så at nocksambt åhr till at förnimma, att jagh mehr uthlagt änn desse 166000 r:dall. bedrage, at jagh åhr een godh summa till dato in auanso och man belaster migh för det jagh inte annamat haffuer, at sådant E. N. förmillt [!] förrebracht åhr***).

De 10000 r:dall. migh och opföres de nouo af Octob. månadz contribution auf Augsburg, de jagh all eens bethalt haffuer, till

---

*) Anmärkning, inskrifven mellan raderna: Qua necessitate? Cujus jussu?

**) Bland E. L:s bref till rikskansleren finnes följande

Ballantz über die Franzosche subsidij [o: -ien] von Maij termin anno 1632, was darauf biss den 25 Februarii 1633 empfangen.

Debet.

Daruon ist zalt nachgeschrieben parteljen als volgt, n.:

Bezahlt Conrad Falckenberg auf Ihr Excell. des H. Reichs Canzlers vorordnung	r:d.	100000
Noch remittirt auf Franckfurt jegen die summa, so da aufgenommen unnd nach Schweden gesonden, die summa von		50000
Noch bezahlt vor 200 last hering, so nach Magdeburg gekommen, so weijt ich noch rechnung darvon habe, dieweijll einige frachten noch unbezahlt seijn		14891
Noch bezahlt intresse von copper, so zu Lübeck liegt, die summa von		5628
Summa bezahlt jegen die em[p]fangene jegenstehende 166000 r:dall.		170519

Credit.

In Nouemb., Decemb. empfangen in underschetliche parteijen auf rechnung der 200000 r:dall., in Franckreich von Maij termin solte erlegt werden, die summa von	r:d.	166000
P. saldo dieser rechnung mehr bezahlt alss empfangen die summa von	r:d.	4519
Summa ist	r:d.	170519

Noch bezahlt über die 4519 r:dall., so mehr bezalt als empfang[en], neml.:

Noch verlust vonn wexelle auff die 166000 r:d. zu renntiers von Paris auff Ambsterdam noch laut rechnung	r:d.[1])
Noch expensen, umbkosten unnd zehrung so auch provision in Franckreich gethan auf die summa zu fordern laut davon rechnung	r:d.[1])

Diess beijde partij habe ich auch bezahlt, alldieweil ich [!] die obengedacht 166000 r:dall., so empfangen sein, nicht full thun sondern eijnige abkurzung.

***) Anmärkning i kanten: Itane?

[1]) Beloppet ej ifylldt.

de summors bethalning jagh optaget haffuer, för jagh reeste der ijfrå, de jagh der då än skyllig var, som min öffuersende reckningh till H. K. M. af den 20 Octob. varder uthviesandes, som medfölliande copia förmeller*), förmener omb den post ähr eet missförstånd, at entweder det ähr förgetet heller de breefuen, som samma reckning ij varet, inte ähr öfverkomne at lefuerera, som ähr gångne öfuer Nörenberg till mons. Förstenhuser, så at jagh denn summan inte dubbel bethala kan. De 5350 r:dall. migh och opföres vara till rest af de 15350 r:dall., som infört ähr på Hamborger staten vara betalt, af desse 15350 r:dall. ähr på D. Saluio[!] vexell**) betalt ij Augsburg 10750 r:dall., de öfrige***) 4600 r:dall. ähr betalt till s. Grönenbergs creditores, emedan ij Augsburg sig någre præsenterede, som sigh [beklagade] öffuer de confusiones ij Hamborgh tilldrogh, at de der inte bleeff betalt effter factorens dödh, at de afferes inte blef mentinerat; huilcket gaf strax stoor alteration under crediten ij Augsburg†), at dehr de det hörde dem deer och så möchte vederfahres. Moste alltså ij stillheet forrekomma, at man derij ingen discredit fororsakade††); bleef dem contenterat för denn summan sigh der præsenterade ij stillheet, at man ingen confusion deraf bekomma möchte, denn det var då intet tidhen, emedan H. K. M. vexell då som störst droges frå Nörenberg, så at migh denn summan och föres till last†††), deraf jagh intet bekommit hafver. Så at E. N. haffuer tienstvilligen at förnimma, at derij ähr een missförstånd ij de summor migh opföres till last, som jagh inte haffuer†*). Önskar de vore

---

*) Med brefvet följer:

»Ballantz von rechnung in Augsburg d. 20 Octob. anno 1632 aus Augspurg I. K. M:t übergegeben».

**) Anmärkning i kanten: Salvius gaff ingen vechsel till honom. Peningerne leffreredes Salvio i Hamburg aff L. van Sorgen på E. E. breff, allenast moot quitanz, men icke meer än just 10000 r:d. Reliqua 750 vel falsa sunt vel iniqvum fœnus, de quo tamen dubitatur.

***) Anmärkning i kanten: Härmedh tvifias, om rätt är tilgånget, quia addita ratio falsa est. Vel si vera, vix cuiquam querentium ex ea summa 4600 solutum est. Vereor ne ea in re non satis sincere Hamburgi processum sit, nimio lucri studio.

†) Anmärkning mellan raderna: Quasi vero!

††) Anmärkning mellan raderna: Alii dicunt, v. Sorgen eam summam Hamburgi triplo minoris antea emisse, et putant, eam nunc Hamburgi diviso lucro solutam. Sed probationes [?] forte difficiles.

†††) Anmärkning mellan raderna: Nihil minus; a quo?

†*) Anmärkning mellan raderna: Quasi vero!

hoos migh behållet, E. N. skole inte hafua at tvifla, at deraf een dall. föruthan E. N. expres befalning skolle af [!] uthgeffuas, och de forordninger deer eemot giorde deraf bleffue richtig aflagde.

Gud veet migh gör onnt, at jagh förnimmer E. N. vara så högt öffuer migh altererat, allt licka som jagh skole vela turbera någen stat med min uthgåfue, sedan jagh E. N. commando förnummet; det vare långt frå migh, E. N. skall det af migh ij alle min actiones allder förnimma. Det som derför aftaget och bethalt åhr, hafuer skee most, emedan jagh hadde ingen annan opbört änn de forbe:te migh derpå at reterera; det haffuer migh eij heller varet förbudet, och det som man till H. K. M. tienst skyllig var moste bethalas uthan någen excus, omb man vill bliffua vedh credit, som E. N. better bewust, änn jagh nembna kan. Förmodar E. N. varder migh det gunstiegen ijck[e] förtenckiandes. Åhr det E. N. annas förrebracht, så åhr derij eet missförstånd, förty jagh haffuer ännu mehr utgiffuit än opburet ij de summor, som inte hafua konna hafft prolongation; det var mest ij sådanne poster som strax bethales moste.

Belangende denn summan de Hamborger var af H. K. M. tillsagt at de af Französche subsidien bekomma skole huad som behållet var, sedan D. Saluio [!] de forordnede 100000 r:dall. bekommet hadde, sampt de unkostnat deraf gåhe moste, huar oppå jagh dem försekring gefua moste effter H. K. M. befahl, at H. K. M. måge bleffua af med dem, emedan de H. K. M. dagelig öffuerluppe och folgde frå een orth till denn andra, der H. K. M. reste, och holle an omb dere[e]s betalning, huilcket och gaff stor ögon för andre, som man credit på nödhfall hoos sökia skolle, at desse så folgde effter H. K. M. och ingen contentament bekomma konne för det de ij 5 åhr mist hadde*), derpå H. K. M. gaf migh då nådigest sin commission; dereemot gaf jagh dem min reuers, at de deres bethalning af förbe:te förordning bekomma skolle, nähr de falle, dermed de sigh då så vitt nöija lete, och migh deromb sedan nock mollesterat haffuer så heer som annerstedes. Förnimmer nu, at E. N. derij för serdeles andere nothvendige orsaker hafuer most förändra, huarij E. N. befallning skall effterkommet varda, emedan de hafue af denn summan då innte konnat något bekomma, som förslåå konne på deres summa, de hafua skolle, emedan de 50000 r:dall. till Augsburger remessan so och andre uthgåfvor som der af gåhe, at de dermed af denne termin subsidij [ɔ: -ier] föga hade

*) Jfr N:o 16, ofvan sid. 481.

kunnat varet tient. Vill dem förtrösta best jagh kan, at de af andre medell skole med första blifva contenterat*).

Det E. N. migh förrehåller migh inte vela gefua någen credit till federneslandes tienst, det jagh så most optaga, at E. H. haffuer varet förtörnat öffuer min afundzmans angefuande, det jagh Gudh befaller till at löhna honom före, så veet jagh mig inte vara omb någen credit anmodat, derij jagh migh vegrat, ij allt det som migh möijeligit heertill haffuer ståât till görandes, och änn göra vill; doch der jagh må vetta, huar oppå jagh mig igien reterera skall ij denne tidh, at man sigh och de sine inte viedare uthsetter, änn det man kann uthföra. Doch förnimmer vähl, min olycka så stoor ähr, at jagh ingen contentament göra kan, så vitt negotien belanger. Vill heller all negotie och correspondentie angefua på alle orter, så må jagh vara frij för de misstancker, emedan jagh deraf inte manuerer. Förmodar at konna ij andre afferes beviesa fäderneslande någen godh tienst, fast jagh ij des negotij [ɔ:-ier] inte brukat varder, huaraf jagh all invidia, ogunst, misstancker och mycke onnt derföre uthståât hafuer, det ähr Gudh bekennt; vill änndå giöra allt huadh jagh förmåår till fäderneslandess tienst.

Huad copparhandeln belanger, derij hafuer jagh inte i det ringesta något vela negotiera heller deromb något migh merckia låtet, nur allenest då jagh kom till Hamborg och förnam, at copparn var så heel underbracht, at hann var på 52 fl. kommen igien, emedan de mente alle at copparn fors sellies moste, emedan H. K. M. dödh var**), dem denne deres opinion at betaga var int annat at giöra, änn at jagh leth kalla dem som copparn hadde in deposito och præsentera dem strax at bethala contant för deres intresse och prolongerde copparn lengre hoos dem in deposito. Då mann det förnam, at ingen coppar der sålt var och intressen der prompt aflagt var och deposito prolongerat***), då stegh copparn strax op andre dagen frå 52 på 60, frå 60 på 68 in 69 fl. 100 ℔†); då den tienden hiet kom, skedde her det samma††).

---

*) Med brefvet följer, utom specialräkningarna, en »Verklehrung auf dem letztübergesanten Vorslagh, so man gemeint hier sollte in parato sein».

**) Anmärkning i kanten: Falsum est. E. Vestra novit, cuprum longe ante ad 70 imp[er]ial. ascendisse, Hamburgi et Amsterodami.

***) Anmärkning i kanten: Man moste någott göra sigh godh medh.

†) Anmärkning mellan raderna: Falsum est. Auctum enim est precium, antequam E. Larson Augusta discederet. — Om vikten jfr sid. 454, not.

††) Jfr N:o 28, ofvan sid. 495.

Sedann ähr der inte omb taalt. Då denn eene eller andre deromb frega, bekomme de till svaar, at ingen coppar ähr fal heller selliess skall, heer eller ij Svergie. Obwoll jagh omb den handell skall något förmella, så veet jagh vähl, at jagh derij hålles altidh misstenckt och den handell migh altidh hafuer giort odios, med huad skeel ähr Gudh bekennt. Hafuer allder niutet H. K. M. coppar een daller*) uthan omb min prouision till goda, så sannt jagh vill Gudh skall vara min siehl nådig**), doch dem all ohngefehr andre, som deromb kannskee minder förretta konne och desse saker ringare bekend vara änn jagh, derij stelles större credit änn migh, det jagh allt låter gått vara. Copparn haffuer vähl varet som forbe:t in korts på 69 fl. 100, ähr på 65 in 64 fl. kommen igien. De från Acken ähre allena, som nu mest consimera ij deres vercken, det andre hafuer föga at betyda. Af andre fremmande treck, anten Spannien heller annestedess, ähr inte at förlåta sigh oppå, man må seija deromb huad man vill, ähr inte. Effter mit ringe rådh vore vähl, at man resolvera till een prijss, som konne vara resonab[el], at man konne hålla lickvähl det högste marckt öffuer den prijsen, som sättes, giorde sitt besta at sellia, men under inte, till een tidh, at man sågh, huad treck man på den prieseen haffua konnde. Vil han rese mehr, konnde man alltidh stegra, men so lenge hann så ligger som een steen och slåår op och af och inte selliess, ähr man so hast afslag som opslagh undergefuen. Interim at man håller den Svenske copparn på ingen priess, skeer denn Tyske och Ungersche copparn stor tienst, huilcke tage den höga priess ij acht och fåå sellie deres coppar deröffver, och denn Svenske copparn bliffuer beliggiandes på stor kostnat. De villde vähl denn Svensche copparn aller soldes, desto mehr och better välckor hafue de at sellia deres copper, ock af andre orter komme lickvähl partij[er] an mynte ock elliest, som och gifues een part ij bethalning, fast det går inte roop der af; doch dem ohngefehr förmodar genzlich, denn som för någen tidh sedan hadde dermed försichtig ombgåt, at man hadde af denn copparn heer ligger konnat förytre in 3 a 4000 S𝔗, då copparn var på 70 in 74 r:dall. S𝔗, så hadde lickvähl varet een summa af deposito aflagt och intresse entlöst, bij 300000 r:dall. Omb man den priess so hast igien nåhe skall, gifuer tidhen, emedan alle ähre

---

*) Anmärkning i kanten: Sed fortassis multa millia.

**) Anmärkning mellan raderna: A Serenissima Regina matre antea sæpe gloriatus, se maximam partem divitiarum suarum habuisse.

redd sigh med store summor at angasiera. Huad derij skee skall, moste skee med gåt fundament och god order, af de derij negotiera skolle. Kunde denn Tysche copparn, som der oppe ligger, huaraf een godh deel ligger ij Franckfort, bliffue egenom een meddell eller annan een tidh oppehållen, at de af Akenn denn inte finge så hastig som de mene, och vähl stat opå giort sigh dermed för een tidh at behielpa, förmodar, at det skall göra denn Svensche copparn god tienst.

Förmodar at E. N. tager denne min vählmening op till det besta. Fast denn handeln ähr hoos migh så vitt suspect, så meenar jagh lickvähl vähl, det veet Gudh, och ähr vähl till fredz, at jagh allder ij min dagar eett S฿ coppar mehr förhandlar. Hoppes Gudh föder migh ändå. Haffuer för copparhandeln nock uthståått ij min dagar, det jagh omb all copparn inte mehr göra vill, så sannt jagh teencker komma deer Gudh ähr. Huad af denn copparn frå Danzig i forledne åhr kommet och än deraf osållt ähr, bethaler jagh intressen af och låter denn liggia till breder aduis, emedan hann med denn andre copparn, som frå Svergie kom förledne åhr, inte inrecknat ähr heller någon gemenskap haf[v]er ij H. K. M. reckning, utan ähr deraf reckning à part emellan mons. Spiring och migh. Mons. Spiringh haffuer ordinerat, at jagh skolle bethala Peter Fårbuss 18000 r:dall. och drage dem på Danzigh med legenhet at bethala. Vill hans order derij föllia, så lenge jagh ähr heer.

Jagh steller heer nu mit contor och negotie in och hoppes, vill Gudh, öffuer 14 dagar at förresa. Hafuer heer sålt mit huuss, låter heer nur een dreng, som förstår det som ähr änn till at förretta i min saker. Sehr vähl, migh vill inte lengre tiena heer med mit huusshold, heer gåår mehr op ij een måna, änn jagh ij Svergie behöffuer eet åhr, och min förtienst ähr inte deer effter så at uthhålla. Most sehe, huru jagh elliest min saker annas förretter. Huadh skada jagh lidit haffuer egenom min tienst, ähr Gudh bekennt, det jagh dagelig mehr förnimmer, änn migh käärt ähr. Skolle så inte konna lengre uthhålla, för jagh vore ruinerat ij grund, och kom omb all min vählfärd och vist[e] inte huru. Ij Svergie ståås mit så förre ij min absentie, at jag önsker vohr bettere. Haffuer och heer och på andre orter liedit sådan skada, at jagh det sielf inte haffuer förmåt at dirigera, at jagh skole bliffua een annan mann för jagh viste, så hadde jagh illa tient. Doch most hoppas på Gudh, som allt kann igien vedergella. Beder yterligar, at E. N. täckes så heer effter som heer till alltidh

bliffua min gunstiege herre och patron. Jagh ähr hans ödmiucke tienare, denn altidh skall sigh beflitha at göra honom och alle de honom kähre ähre all tienst effter förmögen. Beder och, at E. N. denne min långe schrifuelse och excus teckes ij besta mening optaga och uth[t]yda, denn jagh haffuer inte låta konnat E. N. heromb något min oskull tillkenna gefua, det jagh inte kortar haffuer konnat förfata. Befaller E. Excell. *etc.* Datum Amsterdam d. 6/16 Februarii 1633.

E. N. och H.
A. T. V.
E. Larsson v. d. Linde mp.

---

26. Amsterdam den 8/18 Februari 1633.

Hänvisar till sina två senaste bref. Underrättelser från Paris: resten af Majsubsidierna obetald, Novemberterminen beroende af alliansens förnyande, stora rustningar i Frankrike. Johan Oxenstierna afrest till England med öfverste Hebron; denne högt i gunst vid Franska hofvet. Upprepar sin rekommendation för sonen (jfr N:o 28).

Höghvählborne nådige Herre, Herr Rixcantzler *etc.* Jagh haffuer E. N. tienstvilligen schriffuit af den 4 och 6 stantij [ɔ: stantis], derij migh något excuserat och förklehrt på E. N. schrifuelse af den 17 passato och E. N. tienstvilligen tillkenna gifuet, at jagh var förmillt [!] hoos E. N. angefuen, det sigh inte så förhållet, som E. N. förmeent, ock at sådann summa hoos migh inte var, som de E. N. förrebracht och ij förslagen opfööört, och at min uthgifft var större, som nödhvendig haffuer måst utgif[v]es mehr änn det, som derij till afkortning opfört var. Beder tienstvillig, at E. N. samma min rettmetige entskyllan ij besta mening täckes optaga och inte om min persohn tvifla, utan jagh ähr een redlig svensk mann och patriot, denn fäderneslande gerna tiena vill ij allt det jagh förmåår och möijeligt ähr til at giöra, at jagh migh sielf deregenom icke vill bringa ij någon obeståndh och förderf.

Jagh haffuer på timan bekommit schriefuelse af min sohn ifrå Paris af den 11 stantij [ɔ: stantis], derij hann förmeller, at hann ändå de 85000 fl., som rester af Maij termin, inte bekommit heller viste, nähr han dem bekomma skole, oanseth at Fransösche gesanten

haffuer tora[ts] med osanning E. N. beretta, at de all den 17 passato heele termin betalt hadde, det slett kommer af een gesanter. Obwoll hann derpå [med] stoor complimentos förtröstning hadde, så föllier derpå innte. Af Nouemb. termin, förnimmer jagh, åhr inte at göra, föränn de förnimme, huad den Fransösche gesanten mons. de Feuguies [ɔ: Feuquières], som till E. N. aferdigt åhr at renuera alliantzen med E. Excell. och Franckrijcke, forrettar. Min sohn förmeller hafua E. N. deromb ferner hoos samma gesanter schrifuit. Ij Franckricke sambles store penninger, till in 36 millioner, ock in 45000 mann hafua [de] in parat ij vår at komma till Tyskland, som der seges; förmeener der nu mücke at uthretta och ruinera det huus Östericke ock giöra deres konung till keysar, som de uthsprenge. Huad skeer gifuer tidhen. Meener det varder dem inte så lett angåndes, som de meene at det ståår dem till redz. Förnimmer, de vela gefua stoor summor penninger för befestninger i Tysklandt. Huad skeer gifuer tidhen. Obwoll de månge penninger samble, så föllier inte, at de resten af Maij termin afleggie, det slett nock åhr.

Min sohn förmeller, at E. Excell. herr sohn åhr reest med öffverst Hebron frå Paris till Engeland, på in 5 à 6 vickur förmodar at vara der igien. Haffuer gifuit honom på nödfall till Londen credit till een min factor, deer heeter Johan Luce, på 2000 croner; önskar man konde hafua giort E. Excell. kåhre sohn der ij Paris någen tienst, der hann hadde varet content med, vore migh kärt. Förnimmer, at öffverste Hebron åhr deer ij stoort anseende hoos Konungen och Chardinaln, och haffuer så stort fritt tilltrett, mehr änn de störste af Fransoser ij Franckricke, det deres nation mycke pickerer. Hann åhr vorden coulonel öffuer ett regemente Skåttar af 2000 man under Konungens lifguardie, det som der een stor sciartij [ɔ: charge] åhr. De meene at erfahra store geheem kriegssaker af honom, emedan han haffuer tient H. K. M. sahlig så lenge. Huad skeer gifuer tidhen.

Höghvählborne nådige Herre, der min sohn konnde vara så capabel som jagh hoppas, at hann fäderneslande någen angenehm tienst på den orten, emedan hann der bekennt, beviesa konde, så beder jagh, E. N. täckes honom dertill imploera som een gunstig herre och patron. Förmodar at skola konna deer vara capabel at beviesa fäderneslande så godh tienst, som flicht [ɔ: vielleicht] någen fremmande, der honnom någen honorabel sciartij [ɔ: charge] till betiena omb betrot varder, som vore af [mer] importantz änn nur subsidien at infordra. Beder E. N. som min gunstiege vänn

täckes låta vara min sohn E. Excell. recommenderat till någen godh beforderingh. Jagh ähr E. N. och alle de sines tienere effter förmögen. Beder, at E. N. denne min driestiege anmodan täckes ij besta mening optaga och uth[t]yda. Befaller *etc.* Datum Amsterdam d. 18 Februarii 1633.

E. N. och H.
A. T. V.
E. Larsson v. d. Linde mp.

---

27. Amsterdam den $^{18}/_{28}$ Februari 1633.

De Franska subsidierna restera ännu. Penningar till Sverige kunna endast uppbringas genom växel; anhållan att få draga på Spiring. Betalning åt Forbus' kreditorer. Johan Oxenstierna afrest till London. Svårigheter för öfverste Hebron. Befarar beskyllningar af Conrad Falkenberch; ber rikskansleren ej sätta tro till sådana.

Höghvälbårne nådige Herre, Herr Rixcantzler *etc.* Jagh haffuer tienstvillig E. Excell. tillschrifuit af denn 4 och 6 courant öffuer Hamborg och Franckfort*), huaroppå migh refererer; deri E. Excell. något min oskulld tillkenna gefuet ij de beskuldning jagh förnimmer E. N. var förrebracht öffuer migh, huilcket jagh hoppas E. Excell. varder annas befinnandes. Hafuer och derij förmellt, at sådann summa inte ähr hoos migh, som förslagh opå giort var, och det allt inte opburet, som E. Excell. af derhoos medhfölliande min förklehring gunstiegen varder förnimmandes.

Haffuer schrifuelse ifrå Paris, at den 18 courant då var ändå de 85000 fl., som rester för Maij termin, inte erlagde. Bekommer derpå nur een deel excuser och förtröstninger, så vähl som för Nouemb. termin, intill des at de sehe, huad gesanten, som till E. N. afferdigat ähr, uthrettandes varder; interim ähr deraf inte at förmoda.

Förnimmer, at E. N. villia ähr, at den resterende posten till Svergie effter förordningen mocht diet remitterat varda egenom eet meddell heller annat. Deromb haffuer jagh E. N. den 20 courant och ij effterfölliende form aduiserat**), at jagh vähl villde

*) Se ofvan n:o 24, 25.

**) Brefvet af den 20 finnes i behåll, men har icke här blifvit aftryckt, emedan dess innehåll upprepas och närmare utvecklas i det af den 28.

E. N. villia derij efflerkomma ij allt huad som möijeligit ståår till görandes, och emedan man nocksam förnimmer, at af de förordninger till offuan förmelltc rest der oppe ij landet inte följiandes varder, som derømb nocksambt tillförende förmellt, och der den summan skolle compleras, so most andre meddell dertill söcht varda. Och sehr vähl dertill nu inge andre meddel ähr, änn at man most derföre, så mycke crediten lieda vill, draga vexell, denn at taga penningar op till lehns ähr innte. Obwoll crediten eenom ähr heer af onde mennischior ij min absentie fördachtig giorde, så ähr och vähl crediten inte så largo, nu man sielf heer inte residerer, utan långt sigh heer ifrå begefver, och at uthretta något ansenligit genom tieneres direction ähr inte så acceptabel, ock på andre hafuer man sigh inte heller at förlåta; de angasiera sigh inte ij sådanne saker. Så gör och denn confusion under Grönenbergs creditores ij Hamborgh stoor alteration under crediten till Cronenes tienst. Doch vill göra min deuoir, huad jagh kann, effter förmögen, der jagh E. N. villia och mening förnimmer, huar opå jagh migh igien ret[er]era skall för det man drager. Nu ähr vähl Franckfurter messan det nembst för handen, at man der på een summa af in 20000 in 29000 r:dall konde bekomma credit at draga diet, der jagh viste E. N. order, på huem jagh migh då reterera skole, at min breef ingen dispect vederfahres med protester, at de bleffue accepterde. Jagh haffuer der nu ingen, denn jagh med sådanne summor belasta kan, emedan jagh sielf inte ähr deer. Hafuer vähl för brukat mess. Pergens, doch at de hafue strax vist, huar opå de sigh reterera skolle. Nu veet jagh vähl, de låta sigh inte belasta ij min absentie på sådanne summor. Omb nu E. N. täckes gefua någen last, at jagh anten på mons. Spiringh heller någen annan viss draga skolle, der jagh fast oppå ginge, så vill jagh E. N. gunstiege commando effter möijeligheeten efferkomma och sehe een summa at opbringa och diet trassera, så hast jagh E. N. villia förnimmer, huad man sedan inte heer kann opbringa, at suplera den begehrde resten; kann man sehe till, nähr Gudh vill jagh kommer till Svergie, der egennom een medell heller annan at opbringa, huad som möijeligit ståår till görandes. Åhr det och så, at mons. Spiringh heller denn E. N. last gefuer at samma summa hiet draga på returno frå Franckfort igien, anten hiet heller till Hamborg på Cronenes factores heller commissarii, huilcket kommer till at förfalla in Junio, och E. N. gof[v]e last, at de för så mycke droge på Danzig igien, all nach gerad man best konde, den summa igien af at bethala, så lång sicht

man betinga kunde, heller och omb E. N. på Franckfort inte hafua vele, at man droge nu på Danzigh på mons. Isack Spiering på så lång sicht man konde, all nach gerad, at man denn summan heer opbrachte och denn insende. Huad E. N. heromb angenembst åhr, vill jagh E. N. order förvachta. Åhr det hoos E. N. acceptabel, så teckes E. N. migh det med första låta förnimma, vill min flith göra deromb så mycke jagh kann. Jagh haffuer order af mons. Spiringh at sehe till at nåhe så vitt credit, at jagh 18000 r:dall kann draga effter hanns order på Dantzigh, det som åhr förordnat till Fårbuss creditores contentament. Doch haffuer inte Fårbuss sennt migh änn mons. Spirings creditifbreef, utan nur een copia. Hafuer sedan deraf innte förnummet, utan förventer hanns ferner order; som hann derpå hafua skall.

Jagh förmodar innan fåå dagar at begifua migh heerijfrå med min familia till Svergie, denn migh heer inte lengre tiena vill så at bliffua på sådan unkostnat eenom heer opgåår. Vill fördenskull låta een tienare express heer effter migh, som E. N. villia skall förnimma och sig dereffter regulera, så vitt som möijeligheeten tillsäger. Een annan som forbe:t kann jagh deromb inte belasta, viedar änn som min egen credit förstrecker egennom de man sielf forretta kan. Haffuer inte låta konnat E. N. detta at aduisera, och vill E. N. gunstiege villia viedare derij förnimma.

Copparn bliffuer effter som min förgånde förmellt; sedan åhr derij föga förendring.

E. N. herr sohn åhr med H. Göstaf Evertson Horn denn 15 courant förrest frå Paris till Cales och så till Engeland, som migh min sohn aduiserer. Hafuer gifuit honom diet credit på 2000**), omb han något behöfuer.

Der man tillförende förmellt, huad stoor reputation öffuerst Hebron var kommen uthi och huru stoor gullberg honom ij förstan der för ögon steltes, at hann monde komma der så högt ann och hadde så stoor tilltreed ij förstan*), förnimmer, åhr nu mycket förendrat, at sådan allamoda complimentos och tillseijelse snart förkollnat åhr, at hann nu effter deres viess bliffuer opphållen med een deel excuser och complimentos, nu de förnimme, huru vitt hann gåå kan, så at hann nu inte kann komma till någen afskeed, fåhr eij heller någre penninger till de 2000 mann hann ij Skottland verfua skolle. Haffuer most fördenskull bliffua der quar och innte konnat komma med E. Excell. herr sohn der-

*) Jfr N:o 26, sid. 509.

**) I stället för myntets benämning står i handskriften tecknet ♈.

frå till Engeland. Förnimmer, hann ähr så malcontent, at hann velle gefua mycke deromb, hann allder hadde kommet diet, det honom vähl tillförende der af sina goda venner ähr profiterat vorden och hann då inte troo vele, huilcket honom nocksambt nu ångrar och önskar, at hann hadde mocht gefua een ansentlig summa deromb, at hann allder hadde kommet diet.

Nådige Herre, jagh förnimmer, at Conrad Falckenberg reeser heerifrå och till E. N.; så alldennstund jagh innte tvifflar, at hann som een orolig menniskia, den eens annans olycka och förderf gerna söker at göra sigh sielf stoor utaf, at konna een ährlig mann bringa ij misstancker och förderf, det jagh inte tviflar E. N. af andre ij sinom tidh och vähl varder förnimmandes hanns procedur, hann håller, så tvifler jagh vähl innte, at hann effter sin förre vana inte varder låtandes at göra sin flith egenom eet medell heller annat at konna angefua migh för E. N. och sökie at komma migh hoos E. N. ij disgratie och misstancker, som jagh allreda, de verre, an begunnelsen förnummet. Beder E. N. som een christmillder herre beviese migh denn gunstiege fauor, at E. N. hans osannferdige förregifuande ingen troo tillstella ville, för änn E. N. varder af migh des jegenbericht förnimmandes. Kann jagh migh inte derij defendera som een ährlig mann, så vill jagh lieda derföre för det jagh fallierat haffuer. Det skolle vara migh leeth, at jagh fäderneslande inte så ährlig och trohlig mener och tiena skall och för fäderneslande så mycke uthståått och så mycke ij Svergie hafuer at vedervåga at vara obligerat fäderneslande som någen tidh han. Beder E. N. förtencke migh innte, at jagh detta E. N. så ved prouision hafuer most heromb aduisera, emedan jagh vähl veet, at hann inte låtandess varder migh at angefua. Beder E. N. som forbe:t at niuta denn gunsten hoos E. N. at må migh för hans angefuande försvara, för E. N. dertill någen troo tillsteller. Jagh ähr obligerat at tiena E. N. och alle de sinige effter förmögen. Befaller E. N. *etc.* Datum Amsterdam den 18/28 Februarii 1633.

E. Ex.
A. T. V.
E. Larsson v. d. Linde mp.

---

28. Amsterdam den 12/22 Mars 1683.

Ytterligare förklaringar med anledning af ett nytt bref från rikskansleren. Har icke motarbetat Falkenberch, ställt sin kredit till kronans tjänst, disponerat subsidierna efter rikskanslerens föreskrift. Sänder Falkenberchs kvittenser samt balansräkning öfver subsidierna. Har ålagt sonen Lorens att inställa sig hos rikskansleren.

Höghvälborne nådige Herre, Herr Rixcanzler *etc.* E. Excell. schriefuelse af denn 24 passato ähr migh ij gåår tillhanda kommet, des innhallt förnummet. Det ähr migh lett nock, at jagh så lenge lefvat hafver, at jagh skall förnimma, at E. Excell. så högt öffuer migh ähr vorden altererat. Doch hoppes, at occasion gefues, at jagh E. Excell. må deromb een annan berettellse giöra, at E. Excell. min oskull varder gunstiegen förnimmandes.

Min priuat med Falckenberg heemsteller jagh Gudh; derij kann vara missförstånd och genom onde mennischiors verck mycket derij drefvet, doch det allt satt tillbaka, at inge imaginationer omb vår priuat hat skall något af Cronenes tienst försumas, det af migh aller heertill skeet ähr heller heereffter skee skall. Det jagh skolle hafua honom i någen credit hindrat eller blamerat till fädernes landes spått, derij veet jagh migh oskyllig; önskar, at hann sigh sielf hoos een part hade annars modererat, vore vähl. Jagh möchte vähl önska, att allt så vähl hadde mocht dirigerat varda, som jagh gerna seet hadde. Doch, det jagh heromb något förmellt, ähr skeet, emedan jagh förnam, at hann migh för E. Excell. så hårt angaf, derij jagh migh gerna defendera velle. Dermed ähr nu allt passerat.

Jagh haffuer eij heller giort fäderneslande någen discredit, det migh beviesas skall, uthan fast mehr credit ij månge måtto på de orther, der jagh ähr brukat vorden. Vill förmoda, H. H. herr Bengt Oxenstiern varder migh vittnesbördh gefuandes omb min actiones i förledne åhr ij Augsburg, at jagh H. K. M. deer som een ährlig mann tient hafuer och der så söcht at mentinera H. K. M. credit, at jagh det förmodar at försvara, och huru jagh H. K. M. vexeller der richtigt bethallt haffuer, som frå Nörenberg komne ähre, ock med huad medell mellamåt, ähr Gudh bekennd. Hadde jagh innte hafft goda venner och min eegen medell, skolle det hafua fallet eenom besvährlig nock, doch, Gudhi loff, der allt så à contento mentinerat, at de crediterte migh 50000 r:dall. på nestkommande messan, då jagh reste dedan, de jagh på H. K. M. sahlig begehran der optaget, huilcke jag derfrå på

Venedig och andre orther remitterat hafuer, at jagh hade dem desto för in parato, då jagh komm hijt neder ij lande, at öfversenda till Svergie, det och skeet åhr, det jagh nu sedann igien af Fransösche subsidie betalat effter E. Excell. order och dijt remitterat op till Franckfort, der igien at erleggia. Så hafuer denn summan med reputation sin richtigheet. Då jagh för tuu åhr sedann hietkom, var heer ingen credit. Huad jagh och heer uthstååt med all vexeller på migh droges, åhr Gudh bekannt. Då jagh reeste förläden åhr hedann, hade jagh änndå här denn credit ij H. K. M. negotier, at jagh var då änn beij de 200000 r:dall. skyllig, huilcket migh lickvähl ij H. K. M. afferes crediterades, at man leth migh reesa heerijfrå, oanseth at de summor obethalt vore, och förmodade at jagh dem så heereffter som heertill som een åhrlig mann bethalandes varder. Jagh tacker Gudh, at jagh haffuer så vitt niutet, huarrest jagh varet haffuer, credit som någen af mit medell och qualitet hafft haffuer ij H. K. M. afferes, at jagh förmodar, at jagh ingen discredit Cronan tillfogat haffuer.

Det Cammereren migh ij Erfort ansaget på E. Excell. vegnar, så och det E. Excell. migh senest tillschreffuet omb Fransosche subsidiens disposition, derij meende jagh inte hafva öffvertredet heller uthgefuet något till andre uthgåfvor änn som deraf disponerat var, så vit det reckie konnde, och förmodar migh derij inge fauter hafva committerat. Det E. Excell. förmeener, at jagh Cronenes penninger under hendren hafuer och dem effter E. Excell. order inte disponerat, hoppas jagh E. Excell. varder det fast annas förnimmandes. Förmodar, at jagh af de 166000 r:dall. jagh bekommet hafuer ingen [annan] bethallt änn det E. Excell. migh förordnat, allenest de 200 lester silld, de jagh af Französche subsidien bethala skolle effter H. K. M. order, och elliest hade jagh ingen annen opbörd, der jagh af taga konnde dem af at bethala, emädan de moste effter H. K. M. instruction så just lefuererat varda, det jagh vähl önskar möcht inte skeet vara, emedan det så optages. Doch var denn summan der före all uthgeffuet, för E. Excell. order kom.

Det Falckenbergh sigh besvährer hafua inte bekommit till den $^{13}/_{3}$ passato, åhr inte så. Jagh præsenterade honom den $^{26}/_{16}$ Januarii, då jagh hietkom, at jagh honom de förste 50000 r:dall. effter förordningen strax bethala velle, at hann skolle senda migh sin quitantz, det hann inte göra vill, utan leth penningerne ståå in banco öffuer 3 vickur, at hann migh inte quitera ville, at man möchte hafua orsack at klaga för E. Excell. öffuer migh, at hann

inge penninger annamat hadde. Jagh hafuer most senda een af H. Johann Schuts sönner, som heer ähre, till honom och låtet bedia honom, at hann villde senda migh quitantzi och annama penningen, och leth seija honom, at hann ingen orsack hadde der öffver at klaga, emedan jagh för så lången tidh penningen haffuer honom låtet ståå till reedz, at hann migh nur quitera velle, denn utan quitentz, hellst emedan jagh sågh huad passerade. konne jagh inge penninger lefuerere, var migh icke heller rådelig. Så entligh togh han penningen och mich quiterat, det hann vähl hadde mocht göre 3 veckur tillförende. E. Excell. order omb de andre 50000 r:dall. feck jagh denn 14/4 passato, leth honom strax derpå några fåå dagar dereffter schrifva in banco 65000 fl. och restenn so all na gerad dereffter, at hann dem in fåå dagar hadde ij hendren, huaraf jagh sender E. Excell. copia af hans quitantz, at hann ähr derföre betallt, och jagh inte för på honom, det hann inte bekommit*). Jagh skall beviesa, at af de Fransc penningen, då jagh hietkommet, var inte inkommet 150000 fl., och änndå var een part een måna och een part 6 vickur inte förfallen effter denn uso de ähre hiet remitterat vorden frå Paris, och jagh haffuer öffuer 100000 fl. optaget af andre och Falckenberg bethallt, på det jagh möchte blieffua af med hans klagan. Ij denne dagh ståår och änn uthe öffuer 100000 fl. af forbe:te penningar, som frå Franckricke remitterat ähr, som inte ähr inkommen, oanseth jagh de 166000 r:dall. dennoch betallt, som E. Excell. af medfölliande ballantz deraf hafuer gunstiegen at förnimma**), och in 8662 r:dall. mehr uthgefuet än opburet at göra E. Excell. förordning till fullest ij det möijeliget var, såå jagh af Cronenes penninger till min egen nuz inte annvent och E. Excell. forord-

*) Med brefvet följa kopior af två C. Falkenberchs kvittenser, hvardera å 50000 r:dr, och daterade 14 Febr. samt 20 Mars 1633.

**) Den medföljande balansen är daterad 19/29 Mars 1633 och har rubriken

»Ballance öfuer de 166000 r:d., som af Franzosche subsidien för Maij termin inkommen ähr til den 11 Martii anno 1633, och huad deraff uttgifvit ähr i effter:ne förordningher».

Den slutar på en summa af r:dr 174662: 30, hvaraf endast 166000 i uppbörd af franska subsidierna och 8662: 30 såsom saldo, af E. L. utgifvet utöfver detta belopp. Ökningen gent emot balansräkningen af 25 Febr. (jfr ofvan sid. 502, not 2) beror därpå, att kostnaden för de 200 lästerna sill här genom tillägg af frakt uppförts med 15851: 14 r:dr, hvarjämte två utbetalningar till Kaspar König tillkommit, 3000 r:dr »til H. K. M:ts regalles förferdningh uthi Hamb. ock elliest til andere saker» samt 100 dukater eller 188: 16 r:dr »til therpeningar». (Jfr ofvan N:o 25, sid. 501).

ning af det jagh opburet icke vela göra fyllest. Haffuer det aller giort, at jagh Cronenes intrado hafuer i min egen nutto bruket, så sannt som jagh vill Gudh min siähl nådig vara skall. Haffver det inte behöfft, Gudhi vare låf, icke ähr heller migh så lenge delation gefvet med belastinger, at man hafver fååt några penningar bruka ij någen egennytto. Förnimmer, at E. N. most vara derij fast annas forrebracht, änn som det ähr ij sielfve värcket.

De 85000 fl., som änn ij Franckrijcke på Maij termin resterde, ähr denn 11 Martii icke een penning opå opburet; ähr deer till den forbe:te dato något opburet, jagh skall det dubbel bethala. Fransc gesanterne eller andere må seija deromb huad de vele, ähr änndå inte så. Minn sohn haffuer nock giort deromb sin flith, men inte mehr uthretta konna; önskar hann allder hadde kommet dict, för all den fördeel och tack, man deraf haffver. Haffuer schreffuet honom, at hann skall reesa till E. Excell. och sigh derij excusera och E. Excell. tillkenna gefua, huad derij passerat ähr, at hann och må vara derij omisstenckt.

At jagh skolle meena, at huar man effter H. K. M. dödh skolle göra huad man vill, det vare långt frå migh, doch most det så optaga, som denn som derij oskulldig ähr, och de beschulldninger med patientia försuffzen. Emedan jagh veet migh ij de beskulldninger vara oskulldig, det veet denn högsta Gudh, hadde migh allder sådann beschulldninger af E. Excell. varet förmoda, ey heller veet migh det förtient haffua, at jagh nu så olycksahlig ähr, at migh sådant öffuerkommer. Min reckninger skall jagh giöra som een ährlig mann, at jagh förmodar, vill Gudh, det beviesa, inte annat hafua giort, änn det som migh befallt ähr och försvara kan. Jagh skall alltidh blieffua een redlig Svennsk mann, denn fäderneslande all godh tienst giöra vill effter förmögen, ij allt det migh möijeligit staar till göra. Beder tienstvillig, at E. Excell. denne min schriefvellse täckes gunstiegen optaga och uth[t]yda. Jagh ähr E. Excell. tiener *etc.* Amsterdam d. 22/12 Martii 1633.

E. E.
A. T. V.
E. Larsson v. d. Linde mp*).

---

*) En ny skrifvelse af 19/29 Mars innehåller hufvudsakligen upprepade allmänna försäkringar om trohet i fäderneslandets tjänst. Om förhållandet till Falkenberch heter det här:

29. **Lübeck den 16 April 1633.**

Stadd på hemresa från Holland. Franska subsidierna restera ännu; har nu utbetalt 30000 r:dr mer än som mottagits. Om sonen Lorens och kronans tjänst. Johan Oxenstierna återkommen till Paris. E. L. försonad med Falkenberch.

Höghvälbårne nådige Herre, Herr Rixcannzler *etc.* Jagh hafuer nu een tid lång varet ij Holland, sedan jagh nu senest diet kom, och der in de 6 vickur meest varet siuck. Hafver der inte förnummet omb någen commission at konna beviesa fäderneslande och E. Excell. der någen ferner angenehm tienst, och emedan jagh deromb inte ferner förnummet, hafver det icke heller varet för migh rådeligen lengre der på stoore unkostnat, som heer till skeet ühr, at blifva. Hafver resoluerat at begifua migh med min familia derfrå heem till Svergie igien och taget vår vegh heer öffuer Hamborg och Lübeck och sedan till siööss öffver till Svergie. Gudh vare vår leedsagare. Achtar alltså at begifua migh till min förre våningh i fäderneslande igien och der förventa, huad Gudh, fäderneslande och des inbyggere bescherendes varder, ock huarutinnan jagh kan beviesa fäderneslande någen tienst efter förmögen, der jagh kan vara kapabel till, skall jagh som een rettrådig, trog[e]n Svensk mann migh dertill alltidh villig finna låta.

Jagh hafver ij Franckrijcke, som nock tillförende förmellt, inte mehr bekommit änn de 166000 r:dall. Deer eemot hafver jagh most bethala in 196000 r:dall., huilcket allt med quitantzier och specificerde reckninger skall beviest varda, som E. Excell. varder gunstiegen förnimmandes af den ballantz jagh E. Excell. för min afreesande frå Holland på Franckforth deromb öffuersent haffuer, at E. Excell. deraf hafuer gunstiegen förnummet, at jagh in de 30000 r:dall mehr uthlagt änn opburet. Ock alldenstund

»Det messförstånd emellan Falckenbergh och migh hafuer varet, det sigh een deel af onde menniskiors raport på både sidor, så ock missförstånd varet hafuer, det hafuer vij med huar annan så vitt aflagt, det vähl hadde möcht skeet ij förstan ankombsten, der man hadde konna förståt huar annan och mundeligen aftaalt, doch ähr det derij huars annan missförstånd onderrett vorden, at vie med huar annan inte hafuer at göra änn ij allt gåt at beviesa huar annan venskap, at ingen jellusia på något sette fäderneslandes tienst skall uthi försumet varda, utan fast mehr beviesa huar annan all beforderingh, denn missförstånd kann lett komma under menniskian ij verden, principall nehr man huar annan inte underretter, huad uthi feelet ståår.»

jagh förnimmer, at de Fransösche gesanter E. Excell. altid förrebracht, at denn Fransc subsidien vor Maij termin var erlagt, och de så vist höllde och förregefue, at och Nouemb. termin falla skole, så hafver jagh rådsam befunnet, at min sohn reste sielf till E. Excell. och omb dess legenheeter så deromb som elliest, huad derij passerde, E. Excell. mundlich raportera. Förmodar jagh, at hann derij hafuer giort sin flith allt det honom der hafuer varet anbefallt, så mycke som möijeligit haffuer ståått till görandes. Haffuer och lembnat den order effter sigh, at deromb inte försumat varder at infordra det som rester. Beder E. Excell. på det tienstvilligste som min gunstiege, gamble, tillförlåtene gode vänn och patron teckes min sohn låta vara E. Excell. recommenderat till det besta och honom förfordra ij det hann kan vara capabel till at beviesa fäderneslande så och E. Excell. någen angenehm tienst, huartill E. Excell. honom teckes bruka låta, anten diet till Franckricke igien, der jagh förmodar hann skall vara så vähl bequem till och alle saker bekennt der at förretta som någen annan af hans qualitet, heller och på andre orther, huarrest E. Excell. teckes at bruka honom ij andre occasiones, deraf hann någen auansament ij framtidhen hafua konne. E. Excell. varder migh derij denn högsta venskap beviesandes, den jagh effter yterst förmögen skall beflitha migh med all tacksamheet hoos E. Excell. och alle de sine at förgella, denn stund jagh lefuer. Tvifler inte, hann varder sigh villig finnandes ij allt det E. Excell. honom teckes bruka och commendera. Och ähr jagh ij denn gode förhopning, at E. Excell. bevieser migh heerutinnan sin gunstiege fauor och benegenheet till förbe:t min sohns beforderingh och auansament, som honom kan lenda till goda för sigh och de sine ij framtiden. Jagh skall finnas tacksam igien derföre, så lenge migh Gudh liefvet unnandes varder.

Min sohn hafuer schrifuelse af E. Excell. herr sohn ijfrå Paris af denn 29/19 courant, at hann der var vehl ankommen och achtade innan fåå dager at begifua sigh till E. Excell. Gudh villde honom ij hans reesa ferner bevahra. Jagh ähr ij den gode förhopning, at min sohn hafver sigh så eemot E. Excell. herr sohn förhållet, at hann all gunstieg recommendation af honom till E. Excell. till sijnn befordring hafuer at förmoda. Önskar konne beviesa H. N. någen tienst igien; skall migh dertill villig finna låta.

Höghvählborne nådige Herre, beder derhoos, at E. Excell. teckes alltidh heereffter som heertill vara och bliffua min gun-

stiege herre och patron [och] ij all förfallende occasiones migh ij det besta ijhoghkomma; och beder tessliekes, at der jagh E. Excell. af missförstånd konne hafua något förtörnat, at E. Excell. täckes migh det af gunstiegh affection förlåta, det missförstånd dertill orsack och gifuit hafuer at bemöda E. Excell. med min schriefuelse; ähr innte skeet annat änn till at excusera migh ij det jagh förmeent vara hoos E. Excell. angefven. Allt missförstånd, som migh dertill bevegt, ähr ij all vennligheet aflagt emellan den jagh förmeent, dertill orsack gifuit hafuer, och man förnummet af onde menniskior på begge sidor der till mycke hulpet, det man allt hafuer låtet förbij gåhe och betrachta, at vennskap och enigheet var alltid det besta. Beder E. Excell. på det tienstvilligste, teckes denne min driestige schriefuelse allt ij besta mening optaga och uth[t]yda, som de vähl meent ähr, denn jagh förmoder, at jagh lickvähl hafuer hoos E. Excell. een gunstieg herre och patron ij allt det migh kann vara beforderlig och lenda till det besta. Befaller E. Excell. *etc.* Datum Lübeck den 16 Aprill 1633.

E. Ex.
A. T. V.
E. Larsson v. d. Linde mp.

---

30. Nyköping den 14 Augusti 1633.

Förklarar sig med anledning af rikskanslerens misstankar, att E. L. i hemligt förstånd med Tripparne bedragit kronan i kopparhandeln. Har sedan 1628 ej ledt denna, endast på K. M:ts order betalt ränta å deponerad koppar 1631. Med Tripparne hafva Didrik och Conrad Falkenberch förhandlat. Får icke ut sin egen deponerade koppar. En del af 1632 års lån i Augsburg betald.

Höghvälbårne nådige Herre, Herr Rixcanzler *etc.* Jagh förnimmer med största bedröfvelse, at E. Ex. sin fatade onåde eemot min ringe persohn änn allt continuerer till större ifver eemot migh, det migh leet ähr, veet Gudh, at förnimma, at jag den stund lefvat hafver, at jagh det hoos E. Ex., denn jagh för min högsta patron nest Gudh altidh hållet hafver [erfara skulle]. Doch most det Gudh befala och tröste migh så vitt der ved min oskull, till dess E. Ex. andere berettelse bekommer, at E. Ex.

varder sin vrede och onåde fallendes och mig min oskull låta niuta igien till goda, nähr E. Ex. annas förnimmandes varder.

Jagh förnimmer E. Ex. vara förrekommit och migh hoos E. Ex. fört ij misstancker, som och tillförende hoos H. K. M. sahlig skeet ähr, doch med huad skeel ähr Gudh bekennt, at jagh skolle hafva secreto handell med Tripperne ij deres copparhandel, som de med H. K. M. haft hafua och änn hafva. Kan migh det med skeel beviesees, at jagh på een dalers vcerde ij deres copparhandel participerat anten directe heller indirecte heller niutet deraf een penning till goda öffuer min prouision effter H. K. M. order heller änn deraf förmodar at niuta, så vill jagh derföre lieda allt det migh derföre kann påleggеs, men det skall migh allder beviest varda ij någen måtto, och jagh veet migh för Gudh och heele värden derij vara oskylldig, och at migh derij skeer för näär. Jagh förnimmer, migh skall förlagt varda at svara för Trippernes reckninger, huarmed jag sedan 1628 inte hafver hafft at bestella, sedan jagh kom uthur Rentekammarn*), eij heller migh deromb sedan någen befalning af H. K. M. gifven deromb ferner at förretta, nur allenest förmane Trippen at öfversenda till H. K. M. sin reckning, det han och giort och anno 1631 sin tienare och fullmechtiger öffversent till H. K. M. med sine reckninger, de H. K. M. öfverseet, huad honom då ann capital och intresse resterde på den summan, Marskalcken honom copparn för deponerat hade, och då schref H. K. M. Trippen sielf till, at jagh honom på hans intresse 36000 r:dall. betala skole, och mig befalt förmå hoos honom, at hann copparn skole låta ståå lengre in deposito till viedare H. K. M. order, derij jagh H. K. M. nådig befalning föllgt hafver och så deromb förretat, som nocksam ståår till at beviesa. Anno 1628 inn Decemb., då jagh skieldes vedh Renntekammarn, var in deposito ij Holland, Lübeck och Hamburg, som E. Ex. af min inlagde extract**) hafver gunstiegen at förnimma omb all denn copparhandel då stod in deposito utanlandes af förb:[te] åhr. Viedare veet jagh ingen beskeed at gefua, huad deraf ähr änn ij förråd heller ey. Och emedan H. K. M. då och varet förbracht, at Trippen hade samma coppar såålt och H. K. M. skole allickvähl betala intresse, huaromb jagh innte tviflar E. Ex. nocksam bewust ähr, så förordnade H. K. M. anno 1629 marschalken Dirich von Falckenberg till Holland at förnimma, huru deromb var, omb copparn var

---

*) Jfr ofvan sid. 428.

**) Ej anträffadt.

änn ij behåld heller såld, huilcket doch befans at inte så var, utan copparn lågh då under Peter Trip in deposito, och emedan P. Tripp då af een part blef öffuerfallen med hugg och andere malcontentement, villde han vara af med denn commission och dermed inte mehr hafua något at bestella. Hafver så marschalcken Falckenberg med sambt Conrad Falckenberg accorderat med Eliass Tripp, at hann erlagde penninger till Peter Tripp, de hann på samma coppar deponerat hade, och lefuererade så samma coppar igien till Eliass Trip, det contractet varder uthviesandes, som marschalken Falckenberg och Conrad Falckenberg derpå med Eliass Trip oprettat hafve. Sedan schref H. K. M. migh anno 1631, at jagh migh medh den copparhandel med Trippen af de förgånde åhren inte befata skole, utan at Conrad Falckenberg deromb befalning hade, som hans commission, hann då hafft hafver, varder uthviesandes. Och ij förledne åhr, då H. K. M. gaf migh min depessij [ɔ: dépèche?] at reesa till Svergie, befallte migh H. K. M., at jagh migh med de Hollendsche coppar inte befata skole, utan allenest den copparn ij Lübeck gaf H. K. M. migh befallning omb at sellia heller deromb förretta, som jagh best konde, som min commission migh då af H. K. M. gifuen varder uthviesandes. Sedan ähr migh icke heller af någen annan någen commission deromb gifvet något derij at förretta, och då jagh senest kom till Holland, sende Falckenberg strax till migh sin tienare och leth migh tillseija, at jagh migh inte vele befata eller inleggia ij den handell, som var emellan honom och Eliass Trip omb den copparhandellen, utan vele honom deromb låta des questiones uthföra, derij jagh hans begehran efftarkommet, serdeles emedan jagh deromb ingen befalning hafft hafver. Icke heller hafver Falckenberg någen tidh begehrt, at jagh Trippens reckning vele med honom öffversehe heller och migh någen underrettelse gefvet, huad feel heller questier hann hade eemot Trippernes rekninger, allenest at hann nur förgaf, at de packhuus-hyra recknade, derpå jagh honom svarat, at deres contract det vähl varder uthviesandes, huru vit ij den post H. K. M. obligerat ähr dem den at bethala. Jagh brachte dennoch så vitt ij denn meening at komma deem eens till at förlijckas, at Eliass Tripp geck till Falckenberg, at de taaltes ved ij vennligheet, och jagh obligerade migh effter Falckenbergs begehren at vela bethala Trippen 10000 r:dall., de Falckenberg honom på intresse sade sigh innte erleggia konne. Trippen var och då med migh tillfredz, men huad dem sedan för contraversij [ɔ: -ie] åter emellan kommet, ähr migh inte bewust. Tripperne måste

vähl beviesa deres reckning med all skeel och den försvara ij allt det man hafver derpå dem at tilltala, ij det de annas innföre vele något det dem inte tillkommer. Jagh afuerst hafuer med all denn handel sedan 1628 inte hafft något at bestella, utan migh ähr vorden förbudet om den handel migh at inmengia. Det hafuer varet M. Falckenberg anbefallt, denn jagh förmodar reckningen med dem liquiderat, emedan de deromb så offta hafve varet tillhopa deromb at liquidera, och huad derpå ähr till besvähr, ståår till examinera; huad de rett till hafua heller innte, måste de vähl göra richtigheet före. Huad viedare hoos dem anno 1629 och 1630 deponerat ähr, deromb ähr migh aller någen underrettelse gifuet eller befallning deromb hafft, huad derij passerat ähr. Förmodar, at E. Ex. inte begehrer af migh, at jagh för deres reckning svara skall, der migh ingen befalning omb gifuen ähr, utan förbudet migh denn saak inte at antaga.

Huad den copparn belanger, jagh under Eliass Trip anno 1631 deponerat, deromb hafuer jagh ij Amsterdam lengest för jagh reeste dedan gifvet Falckenbergh all richtig bescheed, huru mycke coppar hoos honom för det åhret deponerat var, som geck H. K. M. copparreckning an af 1631, at hann viste, huru mycke intresse hann deraf bethala skole. E. Ex. hafver af innlagde reckning*) at förnimma, huad coppar som Eliass Trip hafuer in deposito af 1631, som gåår H. K. M. an, så och det frå Danzigh kommet och änn deraf osåålt var, och det migh sielf angåår, denn jagh 1630 hafver bekommit ij betalning ij Svergie och ij Amsterdam anno 1630 till H. K. M. tienst deponerat under andre, som nocksambt ståår till at beviesa, den de, sedan copparn så högt afslogh 1631, inte lengre behålla vele, most jag denn igen taga och den hoos Eliass Trip deponera, till des H. K. M. mig min summa derpå optaget var betalte, denn jagh nu vill af honom igen lösa, men Trippen vill migh min coppar inte föllia låta, för jagh löser heele partijen igen af honom, den jagh hoos honom det åhret deponerat hafuer. Peter Grönenberg hafver derunder och, som hann migh 1631 frå Lübeck sennt hafuer, in 948 S℔. Det ähr denn tienst jagh af Trippen hafver niutet, at jagh mit egen godz inte må igen bekomma, nähr jagh honom hans penninger derföre igen bethala vill.

Förnimmer, at migh med andre beschulldninger E. E. fördraget ähr, huarij Gudh veet jagh migh och alldeles veet vara oskyl-

*) Ej anträffad.

dig; doch förmodar derij migh konna försvara, at E. Ex. min oskyldigheet så ij eet som annat gunstiegen förnimmandes varder och min reckninger med god skeel och bevies försvara ij allt det, som E. Ex. deromb kann vara förrebracht. Hoppes innte at besmitta migh med sådanne beschulldninger, dertill mig, Gudhi looff, ingen nöd trengt, eij heller girigheet dertill bracht, utan förmodar at beviesa, at jagh H. K. M. och fäderneslandet som een ährlig mann ij all min commissiones tient hafuer. Derij tager jagh denn högsta Gudh till vetnes, och det gåår migh fast till hierta, at migh sådannt skall tillmett och tilbetrot varda, det jagh då aller tenckt heller giort hafver, det veet den högsta Gudh. Haffuer innte låta konnat E. Ex. detta tienstvilligst at förmella till min oskuld. Beder E. Ex. på det tienstvilligste, teckes sin fattade onåde falla låta. Åhr något passerat, det E. Ex. kan vara till misshaag, så beder jagh på det tienstvilligste, teckes migh deruthi perdonera och bliffua heer effter, som hann för varet hafuer, min gunstiege herre och patron. E. Ex. försekre sigh visserligen, at jagh inte ähr skyllig till det E. Ex. kan vara förrebracht. Jagh skall alltid beflitha migh at beviesa E. Ex. och alle de sine all ödmiuck och villig tienst effter yterst förmögen. Beder och, at E. Ex. denne min ringe schrifvelse ij besta mening teckes optaga och uth[t]yda.

Jagh haffuer ij Franckforter messan lest [ɔ: letzt] förleden betalt de 50000 r:dall., som ij Augsburg effter H. K. M. nådige begehran förledne åhr opbracht och ij vintras sendes till Svergie*), som E. Ex. af inlagde H. K. M. befehl och försekringh-schrifft**) gunstiegen hafuer at förnimma, huarföre jagh då min vexeller till nest förledne messan passerat. Och emedan af Fransösch subsidien för May termin 1632 inte så mycke föll för de andre uthgåfvår [!] skull, deraf uthgåått, som min öffversende reckningh frå Hålland in Aprill varder uthviesandes, hafuer jagh resten, som feeltes ij den Fransc subsidien, most optaga på vexell och draga på Paris och andre orter in de 30000 r:dall., som feeltes at fullgöra de 50000 r:dall., at de mochte der richtig erlagt varda och ingen protester derpå fölle, at crediten på den orten ijcke möchte skee någen afbreck. Hafuer jagh most sehe, huad medel jagh dertill bekommit, at den summan så lenge möchte fåå sin richtigheet, denn till denn 1 Julii var den resten inte erlagt ij Franckrike. Det jagh E. Ex. tienstvillig hafver velat till-

*) Jfr ofvan N:o 20, sid. 487.

**) Ej anträffad.

kenna gefua. Befaller E. Ex. *etc.* Datum Nicoping den 14 Aug. 1633.

E. Ex.
A. T. V.
E. Larsson v. d. Linde mp.

---

31. **Stockholm den 19 Januari 1634.**

E. L:s räkenskapar för kopparhandeln reviderade och godkända. Af regeringen befullmäktigad att resa till Holland för att leda försäljningen. Skall om möjligt uppsöka rikskansleren. Underrättelser från L. de Geer och andra om kopparhandeln.

Höghvälborne nådige Herre, Herr Rixcanzler *etc.* Jagh vill förmoda, at de höghvälborne nådige Herrer Rixsens Rådh hafua E. Ex. aduiserat, huad heer passerat ähr ij den reuision, som öffuer mine reckninger ähr hollen vorden, ij det jagh dirigerat hafuer ij H. K. M. copparhandel anno 1627, 1628, huilcke min reuiderade reckninger jagh för så monge åhr H. K. M. sahlig hos Gudhi öffuerlefuererat, och ähr af H. K. M. nådigst verificerat och migh för alle min negotier de åhren ij H. K. M. affaires quiterat, som E. Ex. af mèdfölliande H. K. M. quitantz*) gunsteligen hafuer at förnimma. Huad anno 1631 åhrs copparhandel belanger, så vitt som jagh deraf ij direction haft hafuer, denn hafuer och funnet sin richtighet, och ähr H. K. M. sahlig den och richtigh öffuergifuit. Förmodar, at de h. v. n. Herrer hafue min reckninger så accurat befunnet, at jagh ähr oskyldigh ij de beschyldninger, som jagh för E. Ex. ähr vorden angefuen**), eij heller, at man migh

---

*) Medföljer i kopia och är af följande lydelse:

»Vie [!] vele och hermed nådigst hafua Erich Larsson och hanns erfvinger för allt tilltaal för sin föregånde tuu åhrs direction, hann Vår factor varet hafuer, gunsteligen och nådigst quiterat och hans inlagde reckninger och böcker approbere och optage i Vår Rechningcammar, at han och hans erfuinger derföre nu och framdeles må vara omollesterade. In Stockholm den 28 May 1630. G. A.»

**) Jfr riksrådets protokoll 9 Jan. 1634, *Svenska riksrådets protokoll*, IV, sid. 3, och dess skrifvelse till rikskansleren den 17 Jan., *Handl. rörande Skandinaviens historia*, XXVIII, sid. 18.

ij någen måtto skall befinna med de laster besmittat, som E. Ex. kan vara förbracht. Doch den migh så högt för E. Ex. anbracht, vill jagh Gudh befalla at vedergella. Beder E. Ex. på det tienstvilligste, velle migh icke taga till onåde. Åhr något af migh skeet ovetteligen af missförstånd, det E. Ex. kan vara till misshagh, beder jagh E. Ex. migh det gunsteligen teckes perdonera och heereffter vara och blifua min gunstiege herre och patron, som han tillförende varet hafuer, för än jagh åhr vorden så högt hos E. Ex. angifuen. Jagh skall finnas E. Ex. och alle de sines villig tienare igen så lenge jag lefuer.

Huad de 11 punchter belanger, E. Ex. hafuer hietsennt, at jagh skole migh derpå förklehra, derpå hafuer jagh tienstvilligh min förklähring de höghv. n. h. Rixråd öffuergifuit, den jagh förmodar E. Ex. och nu med öfuersennt*), huilcken åhr så ij sanning passerat ij allt det som jagh migh derpå förklährat. Förmodar, E. Ex. varder icke heller annas befinnandes.

E. Ex. hafuer af de höghv. n. herrer Rixens Rådhs schrifuelse förnummet, at des n. och h. hafue migh opålagt at reesa till Holland at göra all deuoir at konna komma till någen liederlig negotie ij H. K. M. och Cronones copparhandel, sä vähl den der uthanlandz som innanlandz än åhr förhanden oförsollt, så och migh pålagt direction öfuer de 2300 S᷎ coppar nu ij höst till Holland uthsent och der Gudhi loff vähl arriuerat åhre. Jagh önskar, at Gudh migh den nåden förlähnandes [varder], at jagh derij konne något angenehm förretta till fäderneslandes tienst; jagh skall nest Gudh göra deromb min deuoir så mycke möijeligit åhr derij något angenehm at præstera, ändoch jagh hellst hade seet, så och hoos de v. n. h. anhållet, at jagh för all misstanck skull hade blefuet med den commission förskoont. Och hafue de v. n. h. Rixens Rådh migh gifuet ij commission, at der migh tidhen icke för kort fölle at bestella omb denne negotie, emedan det vähl önschandes vore, att det för våhredagh skee möchte, at jagh migh då till E. Ex. diet op begifua skolle och deromb ferner order af E. Ex. förnimma**), huilcket jagh gerna vill effterkomma, der så åhr, at jagh någensin finner rådsam den handel at tardera. Beder E. Ex., der E. Ex. så teckes, at jagh skolle komma till E. Ex. omb ferner commando heromb af E. Ex. at förnimma. at E. Ex. migh det med första teckes adui-

*) Jfr rådets bref till rikskansleren, *Handl. rör. Skandinaviens historia*, XXVIII, sid. 18.

**) Memorial för E. L., anf. saml., sid. 22.

sera, så vill jagh migh med första legenheet diet op förfoga till E. Ex., så hast möijeligit vara kan. Der och så ähr, at E. Ex. teckes egenom sin gunstiege schriefuelse migh omb desse saker at commendera och communicera, så vill jagh E. Ex. gunstiege schriefuelse ij Hamborgh vara tienstvilligst förmodandes, det jagh med all flith vill efflterkomma.

Jagh kan E. Ex. nu inte synnerligit omb den negotie något vist förslagh aduisera, för än Gudh vill jagh kommer till Amsterdam och fåår förnimma huad passerer, denn så vitt jagh af mons. D. Geers schrifuelse förnimmer, för än som han någen vissenskap hade omb den coppar de v. n. h. Rixens Rådh denne höst hafue uthsennt, at med copparhandeln var slett bestellt och han dertill ingen sperans hade, icke heller konne nåhe till den priess, honom satt var, emedan differenten derij var föör stoor, at han söchte till at acordera med någre rentenehr, de man söchte renntan af deres penninger, huarmed jagh förnimmer han inte ähr heller kommen till någen effect. Andre förmella och någre difficulteter, det man allt varder förnimmandes ij sinom tidh, huad derij ähr till at nåhe. Skall altidh göra min yttersta deuoir effter min instruction och commission, som de höghv. n. herrer Rixens Rådh migh omb den handel gifuet, de jagh förmodar E. Ex. ähr copia af öffuersent. Och allt huad ferner derij passerar skall E. Ex. alle vickur med ordinarij posten aduiserat varda, at jagh E. Ex. goda rådh och commando derij kann hafua migh ferner at effterretta. Hafuer E. Ex. detta på det tienstvilligste icke konnat oförmellt låta och vill ij Hamborgh vara E. Ex. gunstiege schrifuelse för migh hos D. Saluio förmodandes, omb E. Ex. gunstig begehr jagh skall begifua migh diet op heller reesa fort till Holland de anbefallte saker at stella ij verket. Jagh förmodar, vill Gudh, innan åtto dagar at komma heer ifrå på reesan, Gudh gifue till lycka. Befaller E. Ex. *etc.* Datum Stockholm den 19 Januarii anno 1634.

E. Ex.
A. T. V.
E. Larsson v. d. Linde mp.

---

82. Hamburg den 6 Mars 1634.

Om anskaffning af 120000 r:dr och accept å Sten Bielkes växlar. Kan ej disponera den utsända kopparen, emedan Elias Trip låtit belägga denna med kvarstad. Påyrkar repressalier från rikskansleren och regeringen. Föreslår, att Trip får behålla kopparen till gällande pris. Måste resa direkt till Holland för att draga försorg om sina växlar.

Höghvälborne nådige Herr Rixcansler, E. Ex. vare *etc.* Jagh förmodar, at E. Ex. af de höghvälborne herrer Rixens Rådh ij Sverries schrifuelse förnummet, såsom af min underdåniga schrifvelse med Andres Lackey, at de h. v. n. h. hafua migh pålagt at resa hiet uth till Tyskland och Holland at förnimma, huad medel vore till at förhandla denn coppar, som i Holland ligger, so och denn, som änn ähr ij Sverrie, på de conditiones, som E. Ex. af de h. v. n. h. schrifuelse hafuer förnummet, huarij inte skall försumat varda effter möijeligheten, och huad tidhen och tillfelle medgefua vill, och huad passerer E. Ex. altidh aduiserat varda.

De 120000 r:dall., som förordnat vore at införschaffa emot denn coppar i förledne höst utsent vardt, hafue all sin richtighet; så ähr och acceptation skeet på h. Sten Bielckes vexler på de förordnede 20000 r:dall., som honom förordnat var, som all ij kunfftig monat Aprill komma till at förfalla, at de begge förordninger hafua sin richtighet, oanseth at jagh migh på de 2300 S㏈ coppar, förledne höst ähr utsennt, der eemot inte hafuer at validera, efftersom förordning derpå giort var. Denn jagh tvifler inte, at E. Ex. nocksambt all förlengst ähr kungiort vorden omb den unbesonne procedur, som Elias Trip med Cronans coppar, som förledne höst utsennt vart, förehafuer, at jagh deraf inte ähr mechtigh een daler at disponera till de vexelers bethalning jagh deremot draget, denne ofuanförmellte summan at præstera, huilcket Gudh veet migh hårdelig trycker, de summor som på samma coppar optagen ähr at erleggia, emedan Trip behåller Cronenes coppar in arrest utan all rett och billighet. E. Ex. hafuer nådigst at considerera, huad ombratij [ɔ: ombrage] denne Trippens arrest ij copparhandeln gifuit hafuer, och i huad disreputation hann all Cronones coppar bracht hafuer och der egenom förorsakat, at copparn ähr kommen till afslagh, at ingen något köpa vill. Mene, at copparn nu vähl moste alldeles gifuas lös, som ähr under Trippen, och sellies för det hann gella vill, at

contentera Trippen, at han den arrest, han nu så plözlig giort hafuer, lös gifuer, at de vexler derpå dragne må bethalt varda, och blifua så allt ij denn opinion, till des de få förnimma, huad uthgång med denne arrest blifua vill.

Ehuru nu Trip denn affronto, dispect och discredit han Sveries Crona egenom denne sin orettvise arrest tillfogat hafuer bekommandes varder, gifuer tidhen. Förmodar dennoch, at E. Ex. so och de v. h. Rixens Rådh ij Sverrie varder sådan affront och dispect på det hefftigste reuansierandes*). Förmener, at de h[errer] ij Amsterdam hafue giort formycke ij denne sak, at de så obesonnen en priuat persohn arrest lös gifuit hafuer på kongelig godz, hellst på sådan stor summa, nembl. 2300 S℔ gårcoppar, för änn de förnumet, omb han der någen rett till hade heller eij, emedan han mehr änn nock full pannt hafuer af Cronan ij hendren, effter den priess copparn nu ähr, för det han derpå förstrecht.

De h. af Amsterdam hafue vähl inte vist heller och obseruerat det som de h. af Lübeck vederfahren ähr öffuer sådann arrest, den de ochså lätt på kongelig godz lös gofue, som E. Ex. nocksam bewust, at de på Kongen ij Påhlens begehran gofue een arrest lös nur på 40 S℔ coppar, som sahl. Kong Carl anno 1596 der ij Lübeck liggiandes hade, huilcken arrest dem sedan öffuer 500000 r:dall. kostat hafuer genom de represalie derpå gifuet vart. Denn copparn, som nu uthkom, ähr så vit af migh belastat, at denn ähr migh anordnat till denn summan jagh deremot opbracht, at Trippen dertill ingen rätt hafuer at leggia någen arrest derpå för det honom af Cronan konde restera, så lite som jagh konde leggia någen arrest på denn coppar hann aff Cronan hafuer hos sigh in deposito.

Man gör all flith at konna komma till at bethala de vexler, som dragne åhre, på huad sett man kan, ändoch hann allt behåller copparn in arrest, inte achtandes, huad man deremot protesterat hafuer. Förmodar, at han alle unkosten, som på samma vexel faller, dyrt noch bethala skall, som billigt, emedan han med ingen rätt denne arrest derpå lagt hafuer. Nähr Gudh vill jagh diet kommer, vill jagh deromb så vähl som omb hans andre saker förnimma, huad hann med rätt och billighet hafuer än at fordra emot sådan ansentlig summa in 140000 r:dall. han så plözlig arresterat hafuer och Sverries Crona den dispect tillfogat.

*) Regeringens bref till E. L. att öfverlägga med L. de Geer om Trips åtgärd, dat. 1 Mars 1634, och att hos Generalstaterna fordra Trips bestraffning, dat. 22 Mars 1634, i Riksregistraturet.

Och alldenstund han nu så unbesunnen Sveries Crona den store dispect ij des copparhandel tillfogat och så vitt hindrat Cronan ij deres deseiner, at der de nu hade konnat komma till något liederlig tractat, som jagh vähl förmeent, så hafuer Trippen her egenom så motvilligen hindrat de middel dertill hade konnat blifua stellt ij verket och giort deregenom så stor alteration under all copparhandel på alle orter, at alle mene-nu stor förändring derpå föllia moste, at man nu vähl moste göra een ändschap med Trippen omb den coppar han hos sigh hade. Mener fördenschull, at Sveries Crona nu godh skeel hafuer at konna binda Trippen vedh alldenn coppar han hos sigh hafuer in deposito, so vähl som den han nu med oret aresterat hafuer, för den priess som copparn då gallt, då hann den arrest derpå lagt hafuer, emedan en partij af den coppar, han arresterat hade, all sollt var à 60 fl. p. 100 ℔, den man för hans arrest skull inte förmåt at lefuerera, Cronan till stort dispect, det man hafuer orsak på honom at reuansiera. Denn at gefua sigh med honom der ij någen långvirig [!] och vitlufftig prosees, det ähr inte, der bekommer man ingen rätt opå honom ij monge åhr heller och vähl allder. Detta vore eet gått medel at Cronan komma så aff med den last, som så lenge der legat, för een temblig priess och inte hade viedare sigh några conditiones at förobligera. Mann kann honom förrehålla, som ij sigh sielf ij sanning ähr, at man hafuer ståått ij accord omb all coppar at contrahera och Trippen sin coppar aflösa, det hann egenom denne prosees, at hann Cronan den dispect tillfogat, förorsakat, at denn tractat inte hafuer konnat komma till någen effect; derföre må hann nu och vähl behålla copparn till reuensij [ɔ: revanche]. Han söker vähl sedan medell, at hann kommer deraf utan skada; E. Ex. och de v. herrer Rixens Rådh ij Sverries schrifuelse så till honom som till Staterne och Rådet ij Amsterdam omb den otilbörlige procedur mycke göra kan, at hann inte utan nefst herfrå komma mochte. Jagh vill heropå med första förventa E. Ex. gunstiege erklähring och commando, huad jagh migh nu herij ferner skall regulera*). Interim vill jagh blitua vedh det som herij förmellt, at jagh vill föra honom till gemöt de motiver, jagh herij förmellt, at hann Sveries Crona ij sådan skada och dispect bracht hafuer. Han haffuer och söcht at skäre migh all min credit af, at jagh

---

*) Jfr rådsprotokollen 1, 4, 22, 26, 27 Mars 1634, *Svenska riksrådets protokoll* IV, sid. 52—55, 72—74; regeringens bref till E. L. 1 och 27 Mars i Riksregistraturet.

min vexeler inte skole konna bethala, de jagh på samma coppar draget, och så komma migh omb all min credit och vählfärd, at jagh omb helfften af min medell möcht önska, jagh ij denn laborent allder kommet hade så oförmodelig. Lowijs D. Geer hafuer assisterat migh i den saken och ij allt det hann haffuer konnat, och sådan Trips obillig procedur alldeles varet honom eemot.

Jagh hade gerna kommet till E. Ex., E. Ex. gunstiege commando ferner at förnimma. Men för desse rescontra, Trippen migh ij min vexlar tillfogat, most[e] migh ihlig begifua till Holland och sökia all medell, at min vexler bethales. Och der jagh reste anderstedes och inte strax dietkom, skole man hast spargera till börs, at jagh för min förfallne vexler skull inte tordes diet komma utan söker uthflucht at resa till andre orter och der taga beschyd och föra migh så uth på alla orter af eet fallisement, migh till största förderf och discredit ij alle min afferes, der jagh änn, Gudhi loff, migh heertill förvachtat hafuer och skole så oskyldigh egenom desse affaires råka ij sådan vitlufftighet. Beder, E. Ex. täckes migh detta i besta meningh optaga som det meent ähr. Jagh ähr E. Ex. gunstiege svar omb detta förbe:t med första på Amsterdam förmodandes. Befaller E. Ex. *etc.* Datum Hamburg den 6 Martii 1634.

E. Ex.
A. T. V.
E. Larsson v. d. Linde mp.

Påskrift: Præs. F[rank]furth den 26 Mart. anno 1634.

---

33. Amsterdam den 12/22 April 1634.

Om ett i Amsterdam uppgjordt kontrakt angående kopparhandeln. Ingen annan utväg f. n. möjlig. Några participanter betänksamma; måste dock hålla kontraktet. Väntar rikskanslerens och regeringens resolution.

Höghvälb[o]rne nådighe Herre, Herr Rickzcantzler, E. Ex. var[e] *etc.* Jagh hafver E. Ex. på dhet tienstvilligeste adviserat aff dhen 8/18 Aprill*), derij förmält, huadh jagh i min anbefalte commis-

*) Detta bref är icke anträffadt.

s[i]on utij koparhandhelen här förrättat hafver, derhoss och sänt E. Ex. copia aff dhen contract jagh ij denna handhell här slutitt haffver*), dåch på E. Ex. och H. ratification. Jagh hadhe väll gierna set, at mons. Paulus Pells hadhe kummit till E. Ex., som jagh väll förment hadhe, at han E. Ex. om alt det huadh ij denna contract passerat åhr hadhe kunnat giöra muntligh relation, dhet för långdt skriftligh falla skulle. Jagh haffver honnom communisserat om alle saker i dhenna negotien, så och mons. De Ger, emädhan dhe commiss[i]on om dhenna handhell aff E. Ex. hadhe, och hoss dem förnummit, om dhe viste någon bettre medhell till bettre conditiones, deraff Cronnan kunndhe äntlastat vardha dhes stora intresse, så och at förhandhla en oansenligh partij aff dhen kopar, som än ij Sverie liger, undher et vist compagnij på någere åhrs tidh tillgiörrandhes; jagh vildhe gierna dheras rådh dherri föllia. Derpå gifvit migh till suar, för dhenna tidhen ingen bettre medhell viste at nåå än dhe conditiones jagh dhem förreslagit, som förbe: contract förmäller. Jagh tager Gudh till vitness, at jagh dherij min devo[i]r giort haffuer effter yttersta förmågo till Cronnones tienst. Haffver för dhenna tidh ingen bettre medhell nå kunnat, emädhan koparen åhr kommin på så lågh priss, än som för detta varit hafver. Så haffver jagh måste skika migh i tidhen, om jagh till dhet värck migh om befalt var komma skulle. Förnimmer och nogsampt, hadhe jagh det i förstonne inte drifuit så fort, at dhet som acorderat var blef fulkomligh sluttit och undherteknat på dhen conditiones, som contractet förmäller, komo nu intet dertill, emädhan en part aff participanterna om dhe saker sigh sedhan något mer informerat och betänckt haffva, huadh stort värck dhe sigh antagit och medh belastat, dher så många tunnor guldh anhängia, at dhe nur et simpelt intresse aff dherass penningar hadhe at förmoda. Doch det giort var, måste dee sigh medh contentera och förvänta så snart förlust som gewinn, der dhe inte dhes störe consumption ij dhesse åhren på dhen summa dhe contraherat bekommandhes vardher, at dher dhe skolle sällia för dhen priss marchgången nu åhr, à 56 in 57 fl., så måste dhe en ansenligh summa förlora, emädhan dhe strax blifua belastat i förste åhrena, medh de 6000 s[kep]:t de ij åhr ifrån Sverie komma skall, in dhe 21000 skep:t, dhe som dhe ij tu oåhr inthe sällia kunne, huaraff de så myke intres deraff draga skull[e], dhet

*) Jfr rådsprot. 14, 15, 17, 18 April 1634. *Svenska riksrådets protokoll*, IV, sid. 85—92, 94 ff.

de nu sigh fast öffuer besuära. Huadh E. E. så och dhe högvälb. herrar Rickzens Rådh sigh dherpå ährklära, dher vidh vardher så vitt beståandhes. Önskar at dhet vore E. Ex. och H. behageligit. Åhr dhet E. Ex. och H. nit axceptabel, så ser jagh her för dhenna tidh inge andhre medhell.

Som mit föregåndhe förmält, at man väll måste prolengera dhe summor her uthe ähro, det suårt noch falla skall, och der man vill hafua någere summor penningar herijfrå och till Sverie heller här till utgåvor aff dhen kopar ifrå Sverie utkomma kan, at man väll måste dhem deponera, dhet inthe så ij hast för contant sällias kan, dhet slät priss noch gifua skall, när man förnimmer, at koparen an diverse solt vardher; jagh vill migh regulera effter E. Ex. och H. vidare commendament ij denna commission. Förmodar aff dhe h. välb. herrar Rikzens Rådh ifrå Sverie härom medh aldraförsta deras vidare erkläringh, så och tienstvilligh bidiandhes, at E. E. tekies migh herom sin gunstige resolution förnimma låtta och der det E. Ex. behageligit voro sin ratification derpå och öffversändha; tienstvillig bidiandhes, at E. Ex. denna min skrifuelssee tekies ij besta meningh uptaga. Befaller E. Ex. *etc.* Datum Amsterdam den 12/22 Aprill anno 1634.

E. Ex.
A. T. V. T.
E. Larsson v. d. Linde mp.

Rikskanslerens påskrift: Præsent. i Frankff. vidh Main den 20 April anno 1634.

---

34. (*Egenhändigt.*) **Amsterdam den 20/30 Maj 1634.**

Mottagit rikskanslerens skrifvelse af 9 Maj. Beklagar, att denne icke gillar förslaget om kopparhandeln, som uppgjorts i bästa mening; kontraktet kan emellertid uppsägas. Skall resa till Sverige att inhämta order. Utbeder sig rikskanslerens fortfarande gunst.

Högvälbornne nådige Herre, E. Ex. vahre *etc.* Jagh hafver bekomet E. Ex. gunstige skrifelsse af den 9 dato. Det ähr mig ledt, at jagh förnimer, at alt huadh her trachtert ähr ij denne kopar-handellen så aldelles obehageligen optages*), det jagh den-

*) Jfr de ofvan, sid. 532, noten, anförda rådsprotokollen. Regeringens bref till E. L. af 18 April 1634 i Riksregistraturet.

noch fast annars förmodat hade. Doch åhr derij inte vider[e] förrettadt, uttan det ståhr dennoch alt til E. Ex. och de h. v. h. Rixens Rådes gunstige behagh, omb E. Ex. teckes at blifua der vidh helle[r] äije; man ehr dertil inte vidare förobligeradt. Så kan man desse contrachtanter afseij[e], så ehr deromb innte, huadh derij passeredt ähr. Förnimer, de ähre dermedh vell tilfre[d]s, huadh E. Ex. derij teckes. Önskar någon angenemer midel för denne tidt pressentere mochte. Jag tager Gudh til vittnes, at jagh herij min ytterste devoir giort hafver, efter som medh denne handel nu beramedt ähr, men til ingen ander midel för denne tidt komma konnedt. Omb et sådant stort verck at formera, der så monge millioner contant anhenger, så hafer jagh mig måst skicka i tiden, efter som legenhetten mig derij hafer medhgifua velladt, omb jagh til nogon effect ij min comission komma vilde. Så hafve migh och de h. v. h. Rixens Rådh skreft den 27 Martii*) ock begert, at jagh skolle trachta til at nåhe någere midel, at Cronan af des schuere intresse mochte endtlast varda, huahrtil jagh för denne tidt inge andere midell hafue nåhe konnadt än de som passert åhrre. Den högeste Gudh ähr bekendt, at huarken prifadt [!] profidt heller afextion derij något verkadt hafuver [!], allen[a]st söcket egienom all velmeningh Croune[n]s tienst, så vit jagh för denne tidt derij hafver nåhe konnadt. Åhr nu derij någodt försedt, som inte ähr E. Ex. angenem, så beder jag tienstvilligen, at det mochte alt ij bester meningh dennoch optaget varda, den derij ähr inte något mallicioseligen handeladt vorden, annadt än det som vell mendt ähr, ock som man förmodade icke allen[a]st nu, uttan framdelles Cronnan deraf tienst hafva konde. Huahromb so alt skrif[t]ligen för longt falle skulle at formella, uttan förmodar dennock i sinnom tidt at görre E. Ex. deromb en fast annan berettelsse, än som denne nu kan optagen varda. Jag skall migh derij ferner regulera efter E. Ex. och H. gunstige comando.

Åhr detta verck nu af ock aldelles inte angenem, så hafer jagh her inte vidare at förretta, uttan mener at begifue migh medh det först[e] til Schwerie igen at bekome fernner order omb det de h. v. h. Rixens Rådh förmelle, at man då trede skal til det extreme midel at contentera creditorerne af koparen. Huadh det för en confusion ij denne handell gefandes varder emodt denne, som ännu ähr, hafer man framdelles at fornimme. Jagh hafer

*) Brefvet finnes i Riksregistraturet.

icke en heller nogon befalningh, til huem jag någodt bettalla skal, heller hurru stor somma som resoluert ähr, man medh förste heller framdells bettalla skall. Derförre ähr nödigt, der man vill dertil resolvehrra ock de förre condissiones fahre latte, at jag då resser in ock deromb taga ferner order, huadt man derij ferner resoluera vill, så kan man omb denne handel her passeradt ähr görre al mondeligen raport, det man så skrifteligen int görre kann, emedan det fast villuftigt ähr at förmella.

Jach förmoder först af E. Ex. heromb al ferner aduis omb denne handel, huadh E. Ex. herij ferner teckes at comendehrra, fören man desse partissipanter aldelles denne contracht opseger, emeden jag nocksam förnimer, at man sedan dertil nit so letteligen komma skall. Omb leferansien at görre ij Schuerie och peningernne medh förste at ährlegia, efter som E. Ex. migh igenom H. Spiringh hafer deromb aduissera lotte[t], förmoder jagh at komma der til uttan nogon præiuditium för Cronnan omb denne handell. Huadh som ij de andre condissions ähr till at nåhe skal ingen flit spart varda, så vit man derij förmår at förretta, tienstvilligen bidiandes, at E. Ex. teckes min velmeningh icke til någon onnåde at optaga, emedan det dock inte annadt en af al velmening til Cronens tienst mendt ähr, efter som man ij denne tidz legenhet hafer best nåhe konnadt. Önskar, at migh denne comission aller hade pålaget vorde[t], der jagh skolle förnimme, at det inte vahr E. Ex. behageligen. Her ähr icke heller för denne tidt noget vider derij at presterra. Der E. Ex. omb min persson nogon miscontentamendt hafua konne, så beder jagh E. Ex. på det tienstvilligste mig gunsteligen at pardonnerra, der jagh E. Ex. ij någon motte konne förtornnadt hafue, at det af migh ovetterligen sket ähr. Förmoder dennock, at E. Ex. omb min persson ij sinnom tidt varder inte annadt fornimandes, än jagh ij mine axtiones som en ährlig man handelat hafver. At jag för E. Ex. kan vahrre angifen, det måst jagh Gudh befalla. Det ehr mig ledt nock, at jagh så högt hos E. Ex. skall vahre mistenget [ɔ: misstänkt], den ſagh då altit E. Ex. ij alle ocassions för mig ock de minne hafer hollet ock en holler nest Gudh för min gunstige herr ock pattron, den jag inte vet medh min ville skolle hafue vellet så högt förtornnat. Åhr E. Ex. något annat forbracht, så skal det inte så befunnet varda medh Jesu hielp, at E. Ex. i sinom tidt min oskul gunsteligen varder fornimandes, at mig derij ähr sket för nehr. Jag önskar, at jagh ock alle de mine konde bevisse E. Ex. ock alle hanns kerkomene vordnadt någon angeneme tienst. Skall migh

deromb beflitte ock derij villig finne latte så lenge jag lefer. Befaller E. Ex. *etc.* Datum Amsterdam den 30/20 May anno 1634.

E. Ex.
A. T. V. T.
E. Larsson v. d. Linde mp.

—

35. Stockholm den 13 Januari 1636.

E. L:s resa från Stralsund fördröjd: rikskanslerens aviser till regeringen sända i förväg. Det i Holland upprättade kontraktet om ett nytt kopparkompani ratificeradt i Sverige; mandat och plakat därom utgångna. Rådet har tecknat 52000 r:dr, borgerskapet 12000. Af den till Holland anordnade kopparen fattas 13000 S𝔗. Har remitterat 5000 r:dr till rikskansleren. Dennes hemkomst efterlängtad: förhoppningar om fred. Om rikskanslerens hästar och byggnaderna på Tidön.

Högvälborne nådige Herre, H. Rikzcantzler *etc.* Jagh tackar E. Ex. på dhet tienstvilligeste och vänligeste för all gunst och benägenheet, migh alltidh aff E. Ex. vederfares, serdelless för all gunstigh favor migh senast aff E. Ex. betet; skall beflita migh at bevissa E. Ex. och alla dhe sinna all villigh tienst effter yttersta förmågon.

Min ressa från Strålsundt hit ähr något langere anlupen en jagh förmodat, sompt genom dhet at jagh något opasligh varit hafver, så och dhen onda vägen man haft hafver; doch all adviser E. Ex. migh medhgaff strax dhen 6 December jagh till Helsingöhr ankom medh ordinarie post dhe H. V. H. Regerningen tillsändt, at dherij ingen försummelsse skeet ähr*).

Huadh contractet om copparhandelen belangar, sedan dhe H. V. H. Regerningen aff E. Ex. skrifvelsse E. Ex. rådh och decein derom förnummit, ähr dhet medh all flit fortstält och dherpå gennom någere aff partisipanterna på Svenska compagnis vengna dhen contract ij Hollandt sluttet blef ratificerat, som E. Ex. varder förnimmandes aff dhen copia derom, aff dhe H. V. H. Regerningen E. Ex. tillsändt. Så ähr och tryckt mandat utgångit och förbådh på coparutförslen alena gennom compagniet skee skall, så vida som

*) Jfr A. O:s skrifvelser till regeringen 20—30 Nov. 1635, tryckta i *Handl. rör. Skandinaviens historia*, XXXVII, sid. 148—178.

contractet förmäller, der hos och et placat utgångit och frit stält alle Svenske inbyggiare insättia så stor summa, som dhem lägeligest ähr, och sigh innan dhen dato och 6 månaders tidh angifva, huadh dhe insettia velle, at dhet står allom ij deras frie vilkor derij at partisipera, så högdt dhem täckes, som best ähr; så hafver sigh ingen dheröfver at besvera, at dhe ähre utslüttene. Den som inte vill, står honnom frij, der finnes ändå väll medell, vill Gudh*).

Till denne Februari månadz inkiöp vill väll något behöffvas, det man menar medh in 30 heller högst 40 tusen r:d. till begynnelsse kan blifva förrettat, derom nu giöres all flitt, dhen summa till dhen tidh at upbringa, dhet jagh menar rådh till finnes genom et medhell heller annat, fast man her något uptaga skall och draga på en summa på Hollandh och Hamburgh at behielpa sigh så lange dhermedh. De H. V. H. Regerningen sampt Rikzens Rådh och någere aff adelen hafver ock teknat ij detta compani at partisipera in dhe 52000 r:d. Bårgerskapet hafver teknat 12000 r:d. Resten skall sigh och väll finna, den dhe ähre något scrupulos och troo sigh intet, menar dhet skall gåå dhem som medh skepscompagniet. Jagh tviflar inte, när man förnimmer detta hafva sin richtigh fortgångh, skall sigh större capital finna, en detta verket nödigh hafver, at aff dhet öfriga andere godha negotier förorsakas kan, den när man ansenligh capital hafver, så kan och ansenligh verck stabulerat varda. Jagh tviflar inte, at detta verket skall, vill Gudh, vinna sin angenäme fortgångh, Gudh gifve till lycka.

De andere E. Ex. propositiones om slage marknan och mynten sampt flere godhe ocationes till federneslandsens förkoffringh blifve alle uptagene ij godh consideration till at stella dhet ij verkiet effter E. Ex. decein. Allen önskar aff Gudh E. Ex. persons presensie, skulle dhet icke allennast dherij, uthan ock andre godhe saker till fedherneslandzens tienst fortsatt varda. Till contentament för dhen summa, effter E. Ex. förordning ij Hollandh betalt varder effter dhen vexell dit dragen ähr, derom låfvas contentament skee skall. Huadh dherpå föllier, gifver tidhen. Bedher tienstvilligh, at E. Ex. derom än ferner täckes at förmana, at dhet må medh första skee, den derpå än bij 1300 S℔ coppar

*) Ett exemplar af mandatet och ett af plakatet medföljer. Båda på nytt tryckta af Stiernman, *Förordn. ang. Commerce* etc., II, sid. 37—41. Jfr rådsprot. 5 Jan. 1636, *Svenska riksrådets protokoll*, VI, sid. 1—4.

rester, at credit må underhållit varda. Jagh tviflar inte, at E. Ex. dhe 5000 r:d. hafver bekommit, dher jagh för min förträck ij Stralsund order uppå stält, och effter E. Ex. begieran m. Grubbe min assingnasion till Simon Spengman gifvit; så emedan dhe honnom igen tillsagdt ähre at erlägias ij Hamborg till Elfurtidhen som ähr den 25 Marti nästkommande, bedher jagh, at E. Ex. täckes migh och dherpå sin skrifuelsse medhdella till dhe H. V. H. Regerningen, at dhe migh dhem och medh första innan dhen tidh igen åhrlägia velle.

Belangande at man någen ansenligh assistens för E. Ex. her ifrån öfver vinter heller medh dhet första skall giordt varda, sehr jagh en ingen aparensie heller medhell. Huadh her effter skeer, gifver tidhen. Hafver dherom anhållit, allen noch förnummit ingen ocasion dertill. Önskar, at compagniet vore all in fuller esse; förmodar, skulle då genom ett sätt heller annat ij sådan ocation finnas medhell, der man nu inge medhell hafver, at kunna fornera någen summa uthanlands. Jagh tviflar inte, at dhe H. V. H. Regerningen hafver E. Ex. specification sendt af dhen summa, som aff huardhera à part teknat ähr at heridera ij compagniet, dheraff jagh än förnimmer, at E. Ex. dhen högste partisipant ähr ij dhe 8000 r:d. E. Ex. till anfangh insatt, dertill ingen en så högt kommin ähr; doch förmodar en part dher till en kommandes varder, när man E. Ex. resolution förnimmer ij detta verkiet.

Jagh finner her ij alla sacker slett negotier så ij et som annat, dher någen avansament aff komma kunde, at her ij all negotie slett verck ähr, mer en E. Ex. förmodar. E. Ex. jegenwart ij federneslande, vill Gudh, skall många godha ocationes komma [att] fortsettias till det gennom [! ɔ: gemene] bestes bekoffring.

Hofkantzleren H. Salvio [!] ähr ij verkiet at utdraga någere punchter aff dhe förre previlegier för compani[et], så vida som coppar-handelen angår, emedhan dhe partisipanter, som mest partisipera, gierna sehe vildhe, huru vida dherpå privilegierna gestelt varda. Dhe andere vidtlyftige verch, dherij förmäldt varder, låtter man bestå, till dess man kan något vidare verch antaga och eliest framdeles E. Ex. presensie derij ferner at disponera.

Man ähr her ij dhen godha förhopning, at E. Ex. medh Gudz hielp vardher en reputerligh fredh för federneslande der uthe nå, emedhan Gudh hafver förlänt dhem victorie emot fienden, at han sigh nu varder annars betänkiandes. Gudh hielpe oss her till fredh på denne orten. Förmodar dhå monge godhe ocationes till federneslandzens förkåffring her kan inrettat varda, dhet man nu

förnimer fast slett verk ähr, till någen fortsättiande ij dhet väll nödigh giordhes. Hoppas Gudh kan vända alt till dhet besta.

Hafver E. Ex. detta på det tienstvilligeste vellat advisera, huadh till dato passerat. Jagh hafver varit ij mit upressande vedh E. Ex. huss Tijdöön och dher funnit E. Ex. elskelige gemal och alle barnen tillsammans vidh godh helssa och välmågo. dhe alle medh störste åstundan längtta effter E. Ex. hungenelige ankomst, det Gudh nådeligh förlänna vill. E. Ex. hestar, som till Calmar ankomne voro, ähr aff Regerningen förordnat skolla der nedere ij Smålandh underhollne varda, at E. Ex. deraff ingen besver hafva skall. Dhe bådhe rappar at fylla E. Ex. span medh hafver jagh lefrerat vedh Tijdön; önskar dhe E. Ex. behagelige voro, dhet voro migh kärt. E. Ex. huss vedh Tijdön ähr nu mest all merendell förferdigat medh bygningar runt omkringh, allenast menar at E. Ex. dherij varder giörandes månge föranderingar, när Gudh vill E. Ex. dit kommer, derij en står till at förändera och reparera till hussens nytto och sirat. Bedher tienstvilligen, at E. Ex. täckes dhenna min dristige skrifvelsse ij besta meningh uptaga. Jagh ähr altidh till E. Ex. tienst effter förmågon. Befaller E. Ex. *etc.* Datum Stocholm den 13 Januari anno 1636.

E. Ex.
A. T. V.
E. Larsson v. d. Linde mp.

Emedan jagh intet förnummit haffver, at dhe H. V. H. Regerningen E. Ex. hafver sändt copia aff ratification och dhen tryckta mandaten på Companiens vängna utgångit, så hafver jagh dhem bij provisi[on] E. Ex. herhoss vellat öfversända, allenast ratification ähr inte all aff dhe förordnade partisipanter undherteknat, emedan dhe inte var till stedhes, dhen dher skall ennu undhertecknat varda aff en adelsman och tvenne borgare. Så ähr dhen ratification på detta Compagniet och aff åtto personner underteknat, så väll som dhet Hollenske contractet och aff åtto personer teknat ähr. Doch dhe, som än inte teknat hafua, skolla till kommande måndagh teckna, at dhet bekommer sin ricktigheet.

Rikskanslerens påskrift: Præsent. i Stralsundh den 15 Feb. anno 1636.

CONRAD VON FALKENBERCHS

BREF

TILL

RIKSKANSLEREN

AXEL OXENSTIERNA

1626—1633

1. **Berlin den 19 Januari 1626.**

Har anländt till Tyskland för sent på hösten 1625 för att enligt sitt uppdrag kunna hemsända bergsmän under detta år. Järnindustrien i Tyskland. Hittills af krigstillståndet hindrad att begifva sig till Harz och Sauerland. Krigshändelser på gränsen mellan Brandenburg och Braunschweig. Furstinnan Katarinas af Brandenburg förmälning. Konungen af Polen värfvar och söker få förlägga folk vid Pillau.

Vällbårne Här Cantzleer, E:s H:tt ähr min ödmiuke och vällueelelige tiänest altijdh redebogen så länge jagh leffuer. Dher nest tackar jagh E:s H:tt på dhett alldraödmiukeligeste för E:s H:ttz gunstige benägenhett och många vällgärninger, dhem Eders Härlighett mina förälldrar och migh ringa pärsson altijd giortt och bevist haffuer, dherföre dhen högste Gudh E:s H:tt nådeligen belönandes varder och jagh ödmiukeligen medh min ringa doch vällueelelige tiänest giärna förtiäna vill, så länge jagh leffuer. Och kan jagh E:s H:tt ödmiukelig[en] icke oförmält låta, att jagh haffuer fått mina tärepeninger och alt affskeedh dhen 4 Octoberis och straxt dherefter begiffuit migh på reesan. Doch lijckuäll, innan jagh kunne komma på dhe orter, som migh föresagd vore*), haffuer vinteren kommett an och förhindrat skeepparterna [!], att dhe icke mera kunna segla; fördenskull haffuer jagh intet kunnat sändt något follk in nu i hööst, och haffuer hvar och en tingatt sigh hoossbonde mott vinteren, dhem dhe inte kunna slijppa för ähn i våår; då förhoppas jagh att få sända en hoop in. Jagh vill medh Gudz tillhiällp intet försumma utan giöra min högsta flijt, så mycket som migh mögeligit ähr till att utträtta dhett migh befallt ähr.

Huadh jernhandelen vedkommer, huarpå dhen består och huru dhen driffues utij städerna veedh Östersiöön, så och huadh om-

*) Någon instruktion för Conrad v. Falkenberchs resa har icke anträffats. En skrifvelse från kammarrådet till ståthållaren Axel Drake med befallning att enl. K. M:ts anordning öfverlämna tärepenningar åt C. F. finnes under dat. 1 Juli 1625 i Kammarens registratur, men om ändamålet med hans resa förmäles där intet.

kostnat dhett gåår uppå hamrana och huru dhe ähre bygda, haffuer jagh någorlunda skriffuit vällbårne Carll Bonde beskeedh om, så och beffalt dhenna bodhbäran munteligen medh flere omstendigheter till att berätta, och hvar jagh ickie kan skriffua så tijtteligen som dhett giörs behooff, vill jagh medh Gudz hiällp veta berätta, när jagh kommer heem. Dhett giörs, vällbårne Herre, myckett jern i Slesi[e]n, dhermedh dhe spijsa landet dheromkringh, och föres sompt till Pålandh, så och gióress jern 4 mijll härifrån, som lyder under Kureförsten aff Brandhborg; doch ähr dhett intet så gott som dhett Svänska jernet. Och haffuer jagh förmält vällbårne Carll Bonde, medh huadh omkostnatt dhett giöress, så och sändt en prooff dheraff, men till Hartz och Surlandh [ɔ: Sauerland] haffuer jagh intett áhn kunnatt komma för dhe ofredelige tijder skull, huillkett E:s H:tt utan tuijffuäll vell veett, huar Konungens follk i Danmark lijgger. Men på andra sijdan om Wijsaren [ɔ: Weser] utij Brundtzwijk och Wästfallan dher lijgger Tillis follk; så ähr och för några dagar sädan Wallenstens follk opryckt, huillka härtill haffuer legatt på Hans Kurförstelige Nådes gräntzar, och hafua besatt tu huuss för passaysen skull, som dhe härrar aff Skuulenborgh tillkommer, lijggiandhes vedh Ellffuan [ɔ: Elbe]. Så haffuer och hans follk plundratt ett aff H. Kureförstelige Nådes ambter, benämdt Träppin [ɔ: Trebbin], doch lijkuäll föregiffuit, att Wallenstener siällff icke viste dheraff, och haffua begiffuit sigh opp till Hartz samma städes, som man förmenar till att komma ihoopa till medh Tillis läger, alldenstundh Tillis follk veedh pass 400 man nu nyligen ähr vordna slagna aff Hertigh Christians follk utij ett huuss och by benämdt Sallaren [ɔ: Sallern], som tillhörer en adellssman benämdt Bårchet von Sallaren och ligger på gräntzen emellan Brundtzwijk och *). Vällbårne Herre, i går ähr kommett tiender, att Konungen i Danmark skulle haffua lagdt något follk in på ett huuss, som H. Kureförsteligh Nådh aff Brandborgh tillkommer, benämdt Dijssdorp, lijggiande vedh Brundtwijkeske grändtsän, och förmenar man att dhett ähr inte medh Kurförstens villie skeett.

H. F:e N. Frökin Catarinas bijläger, som ähr skeett dhen 12 Januarii, och dhen 16 ähra dhe här ifrån förresta till Ungeren, ähr E:s H:tt utan tuijfväll nochsampt allerede aviseratt. Dhen förnämbsta gesantens nampn, som H. F:e N. ähr förtroott, ähr Roochkattski [ɔ: Rakoczy], dhen andra gesanten heter Micha Ferentz.

* Det andra landets namn ej utskrifvet.

Vällbårne Herre, migh ähr och för vissa berättat här, att öffuersten Dönåff skall värffua follk åtț Kånungen i Pålandh. Elliest skall och giörass allahanda preparation i Pålandh till krigh emot våran. Så kommer här och en gesandt ifrån Pålandh, effter huillken jagh hafuer några dagar vänt här i Bärlijn, på dhet jagh vist kunne få veta, huadh hans begärande ähr, och ähr migh berättat aff en vijss pärsson här i håffuett, dhett man hadde förnummit, att han skulle begiäre till få lååff att läggia krigesfollk i Prysen utij H. Kurförstelige Nådhz gebedh kringh om Spillau [ɔ: Pillau], på dhett han kunde komma dhess snarare till siööss, och mädan H. Kurförstelige Nådh bele[d]sagade Frökin Catarina herifrån och man intet vist veet om H. Kurförstelige N. kommer hijt in något snartt igän eller om Gesanten skall komma hijt, eller hvar han fåår audientz hooss H. Kurförstelige Nåådh, så haffuer Raiskens fru låffuatt, att alt som hon kan få spana utt här i håffuet, dhett bemällte gesant här utträtter eller begiärer, så vill hoon utan försummellse skriffua dhett sin man till.

Jagh vill nu, Vällbårne Herre, begiffua migh härifrån och till Hartz och till Suurlandh till att förrätta dhett migh ähr befallt; om dhet ähr mögeligh att komma igenom, vill jagh medh Gudz hiällp intet försummatt eller spara flijt dhertill, att jagh må något utträtta. Jagh beder på dhett alldraödmiukeligeste, att E:s H:tt vill altijdh såsom han härtill varit mina förälldra[r]s nådige herre och tröst så och hädan aff vara och bliffua min nådige herre och gunstige befordrare, i dhes gunstige affection jagh migh ringa pärsson altijdh beffaller, önskandes att dhen högste Gudh E:s H:tt sampt E:s H:ttz vällbårne kiäre fru och barn och hela vårdnat nådelig ville bevara och all evigh och timmeligh vällfärd ville förläna. I dhess nådige beskydd *etc.* Hastigtt aff Bärlijn dhen 19 Januarii anno 1626.

E. H. V. T. A.
så länge jagh leffuer
Conradt v. Falkenberch mp.

Vällbårne Herre. Christopher Luddewijch Raskes fru berättar migh, att hoon några särtän [ɔ: certains?] auijser hafuer schrifuit sin man till, och sade till migh, om icke hennes man vore ved handa, såge hoon gärna att närliggiande breeff bleffue lijkuäll öpnat.

---

2. (*Egenhändigt.*) **Lübeck den 19 September 1626.**

Har på åtskilliga klenodier upplånat medel, som dels öfverlämnats till öfverste Streiff, dels användts till inlösande af växlar. Ringa afsättning på koppar och stångjärn; däremot efterfrågan på järnstycken och lod. Underrättelser från slaget vid Lutter am Barenberg. Rykte om hjälpsändning från Holland till konungen af Danmark. Streiffs regemente snart komplett.

Velbårne Herre Cantzeler, E. H. schal *etc.* Velbårne Herre, jag gever dehrnest E. H. ödmiuckeliegan tilkienna, att die föhrsta och fohrnemsta sacker, dehm E. H. meij levrerade, ville die borgarran, såm man schulle della med seij, ingaledes med befatta, tuy die schwarrade mecklarn, att han viste väll, att die aldri plege taga sodantt til seij fohr penningar. Doch haver han sedan handlatt med ehn, benemd Domieniekus von Uffellen, att han haver låttit meij bekomma tretan tusantt och Herman Schuuk tutusant och tuhundrade rixdall:r på alt i hop, och vahr omöglie att bekomma någott merra dehråppå, vilke femtan tusantt dall:r in specie jag havver levreratt översten Ströf [ɔ: Streiff] imott hans quittentz, tio tusantt den 16 Agusti och die 5000 strax dereftter, tuy Gud sche lov dett går rett vackertt fohrtt med vervningan, och fohrhåppas jag, att H. K. Maij:tt våhr allernådieste Konung och Herre fåhr her ett regement rett schöna rütter. Dem andra 200 dal:r haver jag måtte anvenda i mecklerie och sodant såm af nöden varritt havver. Die andra sacker, såm E. H. vog meij til, ehr åttgångna och Gud sche låv temlie vell anvenda, så att die allena hava betalt vesslan, die 2 såm E. H. jorde hitt över til Anders Schvensohn; så haver jag och fått någått til terrepeng[ar] dehrav. Dett 3 schlagge, såm E. H. recknade meij til, haver jag en til dax inte kunnatt uttretta med, tuy dett ehr her nu inte sunderlig vördatt fohr dett besta. Dehrav biudass inte mehra en 4 rixdal:r stucke, sedan fohr dett minsta 16 och sombt 8 fl. stucke, dett gröna och röda fohr 3 rixdal:r, sedan sombt fohr 6 och fohr 4 fl. stuken biudass och dehråm meij til kiöppes. Jag beder dehrförre ödmiuckeliegan, E. H. ville gunstigest fohrmella meij, åm die scholla anvendass eller bevarras hemått.

På copparren ehr her schlett intte avtågh, her ehr ingen såm spör dehreffter, tuy die senaste brev die hava bekommit ifron Spanien fohrmella, att dett dehr inte geller; så ligger her och temlie mücke ennu i föhrråd. Jag vil jöra min stohrsta flitt att

fluy några messingsmackar in med meij. Copparren jeller plåttan alla högst 65 dal:r. Her komma flerre Ungerscha plåttar och Tüsk coppar til. Jag haver sitt 6 och 8 vangnar i sender comma in med coppar. Jern ehr inte heller sunderlig i priss, gementt stangjern jeller alla högst her 6 rixdal:r, dett aller schmersta 4 rixdal:r; möllen isser [ɔ: mühlen-eisen?], såm die Tüsska hammarschmedan schlå, jeller 8 rixdal:r. Jehrnstucker och lod die ehra schvårra mücke bejerrette, och kunde man vell jöra en god marknatt med dåm, åm jag hadde något dehrav her utte*).

Vad K. M. i Danmarkes nederlag betreffer, tvivler jag intte E. H. ähr väll nochsam dehrom berettatt av Feggereusses och Anderss Schwensohns brev. Die såm jag har tallatt med, såm hava varritt i battalieen med, seije, att battalieen vahr så stelt, att den enna tropen kunde inte komma åhtt att fechta föhr den andra. Översten Loggenhussen [ɔ: Lohausen] haver hafft några, nemlie 3 av fi[e]ndens stucker in under commendo, men nehr hans folk hadde fohrschuttit seij och schulle bliva entzette av ett Danskett regementt, då bleve die Dantzka redda föhr en trop ruytter, som comme ijönom busskan, och toge så fluchten. Dermed fick fi[e]nden sina stucker igen. Somlie seija dett våre Hertig Jurgen av Luinborgess rütter, såmlie mena dett vahr derras eygett rütterrie, seije och fohr vist, dätt derrass egna ruyter 4 companie plundrade H. K. M. vangnar. Die Dantzka knichtar ryma alla hemått. Jag haver mött dåm 20 tals; ligga och några döda av schiuckedom ved vegenne. H. K. M. i Danmarck liger schelv i Lauenborch, dehr han föhrsamlar folkett ihop igen, och seijes att han haver temlie rütterri, men lietett fottfolk. I dag ehr tiender hitt komna, att Hertig Jurgen schulle schlaij [ɔ: slagit] åtter en partie av Konungen i Danmarks folk; Gud vett sanningen.

Velbårn[e] Herre, rett nu på tieman viestes meij ett brev frohn staden, dehruttinnan fohrmelles, att Grev Hindrich i Holland haver lettitt vellie 15 man av vartt companie fottfolk, vilkett seij schall belöpa til 3000 man, dem han sender Konungen i Danmark til jelp, och ehra ett hundrade av dem överkomna på dettsamma schep med honom; såm brevett schrev. Han såm vieste meij 'et ehr en av die föhrnemste kiöpmen i Hamborch, benemd Simon-

*) Skrifvelser från K. M:t till Conrad Falkenberch ang. hans transaktioner för att uppbringa penningar och försälja koppar, dat. 31 Aug., 14 och 17 Sept. 1626, finnas i Riksregistraturet. Den sistnämnda åtföljes af en beräkning, »hvad kopparen kommer till att stå till att leffuerera uthi Lybeck eller Hamborg».

son. Printz Hindrich ehr och visserlig åprückt med sin heella armado, doch vett man int vist, vartt ut dett schal jella.

Överstluijtenantt Kallenbach haver jag tallatt med i dag. Han berettade meij, att dehr felles Stre[i]f inte många ruytter, uttan han ehr nehr complett. Jag beder ödmiucklig, E. N. ville inte vohrtencka [ɔ:förtänka] meij, att jag i die första schriver så någott dunkell, dett scher fohr den långa vegen schuld, man icke vett, hvad bådberran kan henda i vegen. Jag beder och på dett aldra ödmiuckeliegaste, E. N. ville heddanaff altid varre och bliva min nådiege herre och benegne befohrderrer, såsom jag uttie ödmiuckhett den tilfohrsicht haver. Och vil nu E. N. med denne min schrivelse eij lengre bemöda, uttan befaller E. N. *etc.* Hastieget av Luybeck den 19 September anno 1626.

E. N. ö. och v. tiener
Conradt v. Falkenberch mp.

---

3. (*Egenhändigt.*) **Lübeck den 10 Oktober 1626.**

En sändning koppar anländ. Borgmästare och råd fordra, att den antingen skall säljas i Lübeck eller föras tillbaka till Sverige. Har nödgats uppgöra om försäljning på villkor att få återköpa kopparen i Hamburg. Begär förhållningsorder för följande sändningar. Har uppbringat medel mot personlig ansvarighet. Nytt besked från borgmästare och råd: kopparen befriad från införseltull, men belagd med utförseltull och hamnumgälder. Krigsläget. Förslag om några Judars öfverflyttning till Göteborg.

Velbårne Her Cantzeler, E. H. schal *etc.* Dernest kan jag E. N. ödmiuckelig icke ofohrmelt latta, att den 4 Ocktober com den första copparren, nemlie 700 sch℔, hitt i Traven, medan jag var i Hamborch, och straxst den andra dagen kom jag hitt, och övergav jag H. K. M. fohrschrifft her i Luybeck til borgmester och råd, vilke efter die hadde varritt föhrsamlatt gåve til schvar, att copparn kunde ingaledes förass dedan, uttan åm man ville förra'n til Schwerrie igen eller och man måtte sellia'n att [ɔ: åt] derrass borgarschap. Strast haver en benemd Creuss låntt seij peningar och vellett bringa copparn under seij men inga billie medell vellatt ingå. Man haver och berettatt meij, att samma Creues haver mücke bemödat seij deråm, att copparn måtte bliva quar, och oansett jag haver förtt borgmester Luijneborg och borgmester Mölder til ge-

mött den goda och nådie afecksinon [ɔ: affektion] och benegenhett, såm H. K. M. våhr allernådieste Konnung och herre hadde til denna staden, så och den stora frihetten och liebertett, såm denna statzsens inbugger hadde på alla ortar uttie H. K. M:tz land och rieke med handell och vandell och ded gangne die derav hadde, so och åm die detta H. K. M. nådie bejerrend avschlog, kunde kansche lenda til H. K. M. schada, sodantt och ey vad [ɔ: ehvad] racioner man kunde fohrvenda kunde alt inte jelpa, uttan ded måtte sellias att [ɔ: åt] borgerschappe her i buyn. Derpå haver jag schrivitt til Hamborch och berettatt dom sacken och tilbuditt meij att levverera copparn ått derrass facktorer her i buyn så och legga so mücke hoss vartt schippund, såm vracht, tull och umgeld derpå belöper seij; bad die ville derför låtta meij bekomma penninggar, derpå die gave meij inte sunderlie gått schwar, föhrgevandes att min anschlag vorre inte annatt en ett vedder. Die ville så proccederra med meij, att die måtte få fullest föhr siena peninger, som die föhr min schuld 2 månar hadde hollie åp, der die ellest kunnatt hafft sin rentta uttav; vilkett schvar Fegereus och Lomell [?] bettre varda E. N. berettandes. Haver och forsöcht med flerre medel att opbringa peng[ar], men inte kunnatt uttretta. Derforre haver jag nödgas att sellia copparn ått en man benemd Hermman von Elswick med sådana condiecionner, att han schal sellia meij så många sch℔ samma coppar igen i Hamborch föhr en och en tridiedels rixdaller högre en såm jag haver sålt honom en för, derhos schall jag stå föhr tullen och perickellen, såm kunde henda seij imellan Hamborch och her. Jag tror fohr vist, att med Guss jelp ingen fara schal varra att föra copparn landvegen ditt, tuy rütterrie kunde inte vel föra dett sin koss, och medan jag haver tenckt, att ded ellest drögde för leng med rütterrie so och man dåm inte jerna lengre uttie randdevuss [ɔ: rendezvous] holla kan, dehrforre haver jag måste ingå dette medelle, medan jag inte annatt såg, som lende H. H. M. til mindre schada. Beder derförre på dett ödmiuckeliegaste, E. H. ville jöra min unschulland heruttie, ty jag dette jortt haver, på dett tiden icke schulle dröges fohr lengge med ruyttran, innan jag kunde få schvar til backar igen. Beder och ödmiuckeliegan, E. N. ville lette meij fohrmella, horo jag med denne copparn holla schall, såm efterkommer. Jag bliver, N. H., av dåm såm scholla annamma peninger av meij så forsseratt, att jag retz [ɔ: rädes] jag nödgas i några sackar att follia kiöpmennans villia, ded jag ellest inte jerne jorde, åm copparn vorre al her och tiden icke vorre så kortt.

Nådie Herre, översten Stre[i]ff haver jag levreratt den 16 Agusti 13000 rixdaller, vilke tretan tusand jag bracht åp på die 3 klenodier och på die 3 perlkiedder och strachst dereffter 2000 rixdal:r på hattbanded, tuy ded vahr omöglie att bekomma något mera deråppå. Sedan haver jag hoss goda venner fohrschrivitt meij och alt dett lilla jag eger ville hava fohrbruttitt, åm jag vancka uttan derass consentt uttåm Hamborch, fohrn jag hadde betaltt dom och derrass suma lieka stohr. Dermed haver jag bracht åp 5000 rd:r, vilke jag och strast levrerade. En haver Fegereus och jag fått til låns i Luybeck 3000 rixdal:r, vilke och bleve levreratte, så att die imellan den 16 Agusti och den siesta September hava annam[a]tt 25 tusant rixd:r, såsom båda Stre[i]ffz och Fegreusses quitens uttviessar.

Nådie Herre, medan jag fohrnimmer, att någon haver inbillat seij licka såm jag hadde hafft alla penninger hender imellan och inte vellatt få utt dåm, ded då E. N., Gud sche låv, vett att jag inte merra haver hafft, en ded jag på die sakerna E. N. fick meij kunde åpbring[a], forn copparn kommer ditt han schall, beder derförre på dett ödmiuckeligeste, åm dett av dem commer på tall, såm man seij letter höra, E. N. ville unschulla meij, tuy fast åm jag inte altid haver tallatt åm föhr dåm, var dett feltes, så haver jag lika vel såm Gud vett jortt min största flitt och ingen tiema fohrsumatt, såm jag nogsambt med quitentzer och annan åmstendiehett kan beviesa, nehr Gud vil jag fåhr komma tilstedes. Fohr åtto dagar sedan scholle munstringen stått, då begertt man en 8 dagars tid, medan rütterran inte ennu alla vårre tilstedes; dett schedde inte fohr penningfell schull.

Nådie Herre, sedan jag hadde endatt H. K. Maij:tz brev, så fick jag rett nu båd från borgmestern och sedan denna besched: att endå die i forstunna resolverra seij att på H. K. M. begerren schulle denna forsta 700 sch℔ coppar verre fri fohr tåll och sådantt uttie incåmmande, doch schulle derrass borgarre, såm kiöpte kopparn och förde utt'en igen, geva denne tol såm fohr uttförand seij borde; so var doch derhoss til merka, att til underholla duijpen [ɔ: djupet] i Travan kosta dåm mückett, derföhrre schulle man jeva 20 fl. av vartt scheppund, lieka såm andra jorde; dertil jag föga schvarade [!] kunde, medan jag inte viste H. K. M. nådie villia.

Nådie Herre, Tillic haver taij [ɔ: tagit] in meste passan uttmed Elvan och lieger i Blecken [ɔ: Bleckede?], så och lottit ijönom hertig Jurge och ijönom *) av Anhalt lotte [!] besetta

*) Lucka i manuskriptet.

die andra passan. K. M. i Danmarck ligger i Staden och haver hertil inte någått merkeliegett taij seij förre. Die gemena tiender varder E. N. siendes av die gemena aviesser.

Nådie Herre, her ehr rieka Juder, såm driva stohr handell, och tror jag att åm dåm dett vorre fritt, die droge vell några til att bo i Jöttaborch. E. N. beder jag ville aviesserra meij, om deruttinan schedde H. K. M. någått til behag. Til gangne tror jag dett vell någralunda scholle lenda. En mecklar, såm solde några av perleran, sade ett ord deråm, men jag schvarrade inte dertill. Jag beder ödmiuckelig, E. N. ville heddanav altid bliva min nådie herre och gunstie beforderrer. Jag bliver *etc.* Luybeck den 10 Ocktober anno 1626.

E. N. ö. T. s. l. jag lever
Conradt v. Falkenberch.

Nådie Herre, jag haver talt med Fegereuss åm den sackan i Jötteborch, såm han muntlie bettre beretta kan.

Postscriptum.

Med brefvet följer bl. a. en kopia af ett bref från Herman Schouck i Hamburg. Å baksidan af denna kopia har C. F. egenhändigt gjort följande tillägg:

Nådie Herre, Jakop Krevest och hanss parttie hava jortt sin högsta flitt, såm meij berettatt ehr i dag, att ijönom borgmestar och råd her i staden att avstella dett medle, som jag med Herman von Elzwick trackterratt hava[!], tuy die presumera, att dett schal varra po dett sette soltt, men råde[t] haver inte consenteratt i derras bejerrand, medan die inte vist viste åm sackan. Bemelte partie hava och schrivitt til Hamborch och fohrmelt Uffellen, ded vorre fåfengt att lieta åppå, han schulle anvenda siena peng[ar] på en annan ortt, tuy der komme inte merra coppar, en såm jag allreda hadde taij penninger åppå. Nehr jag dett fohrnam, schrev jag Uffellen til, ded vore derrass bedregerie, bad honom holla sin contrackt och icke föhrorsacka olengeuhett [!].

4 a och b. (*Egenhändigt.*) **Hamburg den 15 och 22 December 1626 *).**

(Den 15 Dec.) Polska värfvare i Lübeck och det öfriga Nordtyskland, sjörustningar i Dünkirchen. Har uträttat rikskanslerens uppdrag och begär ytterligare order.

(Den 22 Dec.) Endast 55000 r:dr disponibla; felaktiga beräkningar i kammaren; för litet koppar utskeppad. Begär fullmakt att negociera äfven annorstädes än i Hamburg. Hertigen af Mansfeld. De Polska värfvarne hafva lämnat Lübeck. Reser till Sverige för att få kopparkompaniets bekräftelse på afslutna kontrakt. Förfrågan, om penningar skola utbetalas till Streiffs ryttare.

Velborne Herre Cantzler, Ed. H. ehr. *etc.* Dernest kan jag E. H. ödmiuckelig icke oföhrmelt latta, att her i Luybeck ligge 2 captener, som verve fohr Konungen i Polland, och en av dem jester hos statzsens överste, vilken överste fohr nogon tid sedan lette tilseija en som var her, var en av her Duywels [ɔ: Duvale] regementt, som ville verve, att han schul[le] laga seij uttom staden, der han ville verva.

H. F. N. Bischoppen av Bremen haver och berettatt meij, att han haver fott vetta, ded der vore jorda storra summor peningger per vexxel över ått Nederland til att bekomma schep forre ått K. M. i Pollen, och att serdeles söchtes jelp hoss die Duynkerker. Uttav resande personer ehr meij och berettatt, att uttie Curbrandenborch, Pommern och alle stedes vervass ått H. K. M. i Polland; doch die ververe, som po dessa orter erra, löper inte mücke folk till, duy bettre. Die sackar, som E. H. meij befaltte, haver jag i ded nemmeste fohrrettett, E. H. vexler långsedan betaltt. ruyterriett levreratt ded som dom tilkom, och haver ennu peninger i forrod och ventter H. K. M. våhr aller nådieste Konung och Herres anordning. Gud geve, Nådie Herre, att jag hadde befalning til att handla med flere som med die Hamborger; tror jag vist, att jag kunde finna och få bettre condicioner en som her. Vad som viedare haver passerat, fohr E. H. nådiest

---

*) Redan af 12 och 14 Dec. föreligger en skrifvelse med samma lydelse som den här tryckta af 15 och 22 Dec. Då emellertid denna senare i motsats till den förra är egenhändig, och då vid den senare är fogadt ett postscriptum, som saknas vid den förra, är texten här återgifven under dat. 15 och 22. Båda brefven hafva samtidigt kommit rikskansleren till handa; äfven det af 12 och 14 har hans påteckning: præsent. i Elbing d. 7 Feb. anno 1627.

sie av Anderss Schvensons brev och medfollicande aviesser. Vil hermed hava E. H. *etc.* Hastiegett av Hamborch den 15 December anno 1626.

E. E. H. Ö. M. T. A.
s. l. j. l.
Conradt v. Falkenberch mp.

Välborne Herre, effter jag hadde endatt detta brev, fick jag uttie underdaniehett Hans Maij:tz nådie brev och derav föhrnam, att jag i tid schulle fohrmella E. H. åm die 80000 r:daler vexsel, som E. H. scholle draga på meij*). Derforre gever jag E. H. ödmiuckelig tilkienna, att der inte nu finnes i fohrråd högre en som alla högst en femtiofem tusand Schvenska dal:r ved pas, aldenstund ennu inte ehr so mücken coppar uttkommen, som Cammarrå[d]s fohrschlag luyder; dertil ehr och flere peng[ar] anvenda på Ströfes [ɔ: Streiffs] regementt, en som först meningen var, aldenstund die inte i rettan tid komme sin koss**). So have die och i Camarn inte kommitt ihog ded som går i tull i Luybeck, 44 fl. [?] av sch𝔗, i fohrlön till Hamborch, tul i Hamborch, våglön, dragerlön; belöper seij 2 r:dal:r av schepund ved pass, dertil assuyrantzen, vilkett alt drager en ansenlie summa peninger. Der föres och in tio tusand femhundrade daller, sohm her Duywel [ɔ: Duval] scholle hava levreratt, vilke tio tusand femhundrade dal:r jag haver levreratt her Duywel igen av den suman jag haver hafft hoss meij. Men kommer mera coppar en som die halv tridie tusand sch𝔗 och jag kan bekomma flerre peng, so vil jag i tid jeva E. H. ded på ded ödmiuckeligaste til kenna.

Beder på ded ödmiuckeliegaste, E. H. ville geva meij til kenna, åm jag fohr lov att negociera med några, som bo i nogon annan stad, som ehr i Luybeck, Kiell eller andra flere stedes en som expres i Hamborch, medan jag befinner, att jag med bettre och gangliegerre condiecieones och mindre unkosten kunde negocierra anderstedes en som her.

Velbårne Herre, i förgår kom Hertig Frantz Carl av Saxsen Launborch hitt och berettede, att Manssfeldern haver alstings

*) Det kungliga brefvet till C. Falkenberch, dat. 16 Nov. 1626, finnes i Riksregistraturet.

**) Om förhållandet till öfverste Streiff skrifver konungen till Falkenberch d. 6 Dec. 1626. Riksregistraturet.

dankatt av sin armado och ehr sombt av dem under Bettlehem Gabor och somlie under Hertiegen av Weymer. Han ehr schelv til Fenedie [ↄ: Venedig] och haver några av die fohrnemsta åffieserrar med seij. Man ehr uttie en deferent mening, åm han komer igen eller inte.

Die ververre, såm jag fohr fohrmelte E. H. åm, som vårre fron Dantzick i Luybeck, die erra sin koss igen och hava lietet eller inte uttrettatt. Die habe [!] bejertt soldater til jelp av die Luybische, men det ehr dom avschlagitt.

Velborne herre, jag nödgas att draga til Schverrie, medan jag fohrnimmer, att jag inte kan uttretta, fohrn Companie confirmerar die contracktor, som jag haver schluttitt, ty den fulmachten, som Lomel [?] haver hafft hitt med seij, haver bracht dom som jag schal få peningger uttav uttie en gallin mening. Die villa inte viedarre della med meij, forn die sie confirmaciohn och underschrivin fulmacht av alla Companies guvernator och derecktorers egen hand, ty die redes och villa inte hava bestella med potentater och hög överhett, uttan die ville handla med Companie och dess formen. Til att contentera dom, til dess jag kan komma igen, haver jag mostte ingå alt som die bejertte; doch vil jag jöra min flit och schaffa penninggan Anderss Schvenson i hender och setta dom til retz uttie en kiste ått honom, til dess E. H. vexxel kommer.

Vil E. H. fohr tiedsens hastiehett schuld med min ödmiuck och tienistvillie schrivelsse inte lengre bemöda, uttan vill nu härmedh och altid hafua E:rs H:tt *etc.**). Aff Hamborgh den 22 Decemb. anno 1626.

(*Ej egenhändigt.*)

Beder E. H:tt gansche ödmiukeligen, det E:rs H:tt ville migh icke förtänkie, i det jagh schrifuer E. H:tt till medh tuennehanda stijl. Orsaken ähr, at jagh ähr såå svag, at det ähr migh omöijeligit at kunna schrifua ehn bokstaff; hoppas näst Gudz nådige tilhielp, at det schall snart blifua godt igenn, dertill med vill boden strax sin koos, det tijden medgifver inthet, at jagh kan låta schrifua alt reent.

Välborne H. Cantzler, jagh kan E. H:tt härmedh ödmiukeligen icke oförmält låta, migh hafua bekommitt secret. Fegreus'

*) Slutorden, från »nu härmed . . . .», äro skrifna af annan hand, den samma som gjort det följande tillägget.

breff, huaraff jagh förnimmer, at han förmener, det H. K. M:tt nådigest vill giöra anordning på de penningar här ähre, nembligen det Streijffs ryttere schola dermedh underhålla sigh i vinter. Väntar härom E:rs H:tz nådige suar, huareffter jagh migh någorlunda effterrätta kan. Gudh E. H:tt altidh nådeligen bevare.

E:rs H:tz
gansche ödmiuke och tienstuillige tienere
så länge jagh leffver
Conradt von Falkenberg.

Rikskanslerens påskrift: Falkenbergs, præs. i Elbing den 7 Feb. anno 1627.

---

5. **Stockholm den 19 Maj 1628.**

Af K. M:t förordnad att resa till utlandet: uppehållen i Stockholm.

Velbårne Herr Cantzler, Nådie Herre, E. N. ehr. *etc.* Dernest gever jagh E. N. ödmiukeligh tillkienna, at H. K. Maij:t hafver nådiest förordnat meij at draga utanlandz*), och medan H. K. M:tz villia ehr och errendet dett krever, att jagh skulla haste meij på vegen, so hafver jagh Guedh vedh gört min högesta flitt och fordrat deropå dagliegen, och hafver imott min villia motte ennu till denna dagen bliva quar herr i Stockholm, aldenstundh die såm skulle afferdiga meij försumma och skiutta åp tieden från den enna dagen till den andra, förgevendes, at die allenast hava befalningh till at aferdia meij på en tio eller tolv veckor; sedan och geva die förre, at de inthe hava eller kunna bekomma miuntet, oansset at hoos kiöpmennan sodand vancker mehra en som till min ressa behöves. Jagh beder ödmiuckeligen, at E. N. ville inthe tage meij till misshage, att jagh bemödh[er] Eder hermedh, utan ville hedanaf bliva sosåm E. N. hertill varrit hafver min nådie herre *etc.* Hastigtt aff Stockholm den 19 Maij anno 1628.

E. N. T. V. A.
Conradt v. Falkenberch mp.

*) Falkenberchs instruktion är icke anträffad. I Kammarens registratur finnes under den 29 April en order till faktorn Erik Larsson att till F. utbetala tärepenningar.

6. Amsterdam den 18 September 1628.

Har afrest från Stockholm först den 17 Juni (jfr N:o 5) öfver Järnbergslagen och Göteborg, sedan väntat på konvoj i Fleckerö. Skeppsbygge och kanongjutning för Fransk räkning i Holland. Priser på koppar och järn. Ett kompani i Amsterdam utrustar skepp mot sjöröfvarne i Dünkirchen. Underrättelser från La Rochelle och den Engelska flottan. Ryttare, värfvade för Engelsk räkning, äro villiga att gå i Svensk tjänst.

Nådie Herre, E. N. skall *etc.* Viderre gefuer jagh E. N. ödmiukeligan till kienna, att endogh H. K. M:t nådiest meij afferdiatte den 4 Maij, så bleff jagh lickvehll åphollin i Stockholm, innen jagh fick affschedh, till den 17 Junii, och sedan begav meij neder till Jernberchschlagen effter Gubernatorns befalningh, sammastedes någåt till att liquidera med Luvis De Geer och mester Willem, och derifron till Giötaborgh, der jagh då mott[e] venta på schips inlastande och godh vindh. Aldenstundh die Diunkerker tågh 2 schip der utanförre, måttä[!] vij segla till Fleckerö och der vente på convoij över enn månatz tiedh, till des der samkade seij 63 schiep ihop. Och aldenstundh jagh fruchtar, att H. Kon. Maij:tt detta drögsmahll och sena utrettände misshager, beder derförre på det allerödmiukeligaste och tienstvilligaste, E. N. ville nådeligen meij undskylla och sielf unskyllet holla och detta drögssmahll tillmetha den olegenheiten i siön och icke min försumelsse.

Nådie Herre, dett H. Kön. Maij:tt nådigest meij befaltt hafuer, vill jagh medh Gueds nådie tilljelpa medh all flitt trachte dereffter, at jagh må utretta't; hertill hafuer jagh inthe miucke kunnet förretta, alldenstundh boda orten och folck vahr meij obekenndh. Kön. Maij:tt i Franckrick hafuer låttit bügge her några schöna schip, af hvilken de Engelsche hafuer taget bort eet vedh Tessell, och tvo ligger quar her i Ambsterdam; dett ena förrer 48 stucken, dett andra nägett minder. Och hafuer Kon. Maij:tt i Franckrick lattit giuta her i åhr effterfulliende stuck: 6 hela carthogher, wegen hvardera 7000 m℔, schyta 48 m℔ jernn; 182 halfue carthogher, wegen hvardera 4800 m℔, schyta 24 m℔ jern; 18 feldhstuck, wegen hvardera 1700 m℔, schyta 12 m℔ jern; 10 feldstuck, wegen hvardera 900 m℔, schiuta 6 m℔ jernn. Till samma stucken hafue de tagit Ungersche plåter, koster 100 m℔ 55 gylden, Svenska plåter, koster 100 m℔ 52½ gylden, Svensk råkoppar, koster 100 m℔ 46 gylden. Och blifuer i åhr inge flerra guttin her i landet.

Svensk jernn recknas her 280 m℔ på eet schippund och koster 100 m℔ 7 gylden, 7½ gylden och 7 gylden 15 steuer. Jern-stucken, som komma fron Sverrie, ehr her begehrette, och seijges att de falla fast beter en såm de Engelsche stucken. Hvadh de förschickas herifron, vill jagh giöra min högeste flitt att jagh dett förfarra.

Kiöpmennan her i Ambsterdam holla på att giöra ett nytt compagnie, medh hvilke de villa rusta uth en anseenlie schipsflotta till att holla siön frij för die Diunkerker och alla andra siöröfuare; deremoth ville de taga en viss penningh procento aff alle die gossen, såm föhras uth och in i desse provincier, och ville de dehremot bethala alt, som tages bortt på siön.

Frånn Roschiell [ɔ: Rochelle] hafuer men, at dhe hafua begunt till att tractera och villa gevit åp staden, men effter Konnungen hafuer begherat att hafua somlie af de principhall till sin discretion, ehr det något opschuttitt, och de dherimellum fåt tiender, att den Engelsche flotten vahr forhanden, alttso resoluerat, att de holla sigh ennu. Fron Engelandh hafuer men visse tiender, att flåtten ehr utgangin den 17 September ny stiell medh 80 schippen, och ehr admiral på samma schipsflotta lord af Willaby [ɔ: Willoughby], vietz [ɔ: vice] admirall ehr barron De Muntekoy [ɔ: Montague] och derir gard [ɔ: derrières-garde?] förrer c[a]rll af Morttun. Buckingem ehr ihiell stuckin af en lytena[n]dt. Och hafuer bemelta Buckingem lattitt verfua her igenom öfuerstenn Erken, såm under Mansfeldern tient hafuer, fäm compagni rytter, hvilken i underdaniheit såm jagh förnimmer presenterer seij till H. Kon. Maij:tt tienst, dehr han vuste, att H. Kon. M. deras tienst nådiest villa annamma. Her ehr och en, såm hafuer tient hos Kon. Maij:t i Dennemark för captein öfuer de artelleri, Arnold Peterson Goffa benemd, hvilken i underdånihet presenterer H. Kon. M:t sin tienst, och nehr H. K. M. honom nådigest begerar, vill han till H. K. M:tz tienst förschaffa constabler, matrosar, smeder och hvat såm mehr till artelleri behöves.

Och vill E. N. medh min ringa ödmiuka skrivellsse nu inthe lenger bemöda, uttan beder E. N. ville så hedan af såm härtill varra och blifua min nådie herre och goda beforderer, i des goda och nådie affection jagh meij befaller. Och befaller hermedh E. N *etc.* Aff Ambste[r]dam den 18 September anno 1628.

E. N. V. T. A.

Conradt v. Falkenberch mp.

7. Amsterdam den 28 Oktober 1628.

Föga afsättning af koppar, mest till kanongjutning; bättre åtgång på järn. Uppgift om kanoner, som gjutits för Frankrikes räkning. Priser på koppar, järn, spannmål, hampa, tjära, mastträd. Underhandlar med Venetianare om utförsel af koppar till Italien. L. de Geers och hans participanters vinst på järnhandeln. Mindre sändningar af koppar gå till Aachen och Västindien.

Nådige Herre, E. N. ähr *etc.* Nådige Herre, E. N. giffuer jag på thet ödmiukeligaste tilkiänna, att jagh icke förnimmer, att det kopparen haffuer någen synnerligh aftogh utan huad som skeer igenom styckiagiutningh till K. M:ttz i Franckerijkes och städernas i Hollandz behoff så och till Ost- och Vestindianiske Compagnies och flere skepsflotars behoff, som dagligen mer uttrustas. Och tyckes, att dhe jernstycken, som komma med tåcken mykenheet från Sverrie, giör koppar-handelen någen litten hinder. Effter dhe befinna dhem goda, muntera dhe sina skep med dhem och passa föga på andra stycken. Man förnimmer inte, att her komma många jernstycken från Engeland. Jernlod ähra och utti högh priss och mycket begiärade, dher med jern och haffuer godh afftogh. Till K. M:ttz i Franckerijkes behoff ähr gutit her i landet i åhr stycken som följer: hela cartuger 6, vega huardera 7000 m℔, skiuta 48 m℔ jern, halffue cartuger 182, vega huardera 4800 m℔, skiuta 24 m℔ jern, fel[t]stycken 18, vega huardera 1700 m℔, skiuta 12 m℔ jern, noch fältstycken 10, vega huardera 900 m℔, skiuta 6 m℔ jern. Aff desse samma stycken ähra gutna i Hagen 82 och dhe andra her i landett, och giutes till K. M:ttz i Franckerijkes behoff inga flere stycken her i landett i åhr. Migh ähr berättatt, aff dhen rååkopparen, som lågh i Hamburgh, ähr een post send genast till Franckerijke, och skall liggia i Roan och Paris både i rååkopper och plåtar vid 2000 skeppund. Stycken, som K. M:tt i Franckerijke haffuer låtit giuta, liggia [i] Hagen och her vidh pass 100 quar, och säijes att thet skeer derföre att kopparen, som dertill kommen, ähr ännu sompt obetalt. Petter Trip sade migh, att honom restade 150000 gylden..

Aff samma kopparepläter gella i Franckerijke 100 m℔ 54 och 55 gylden. Her gella plåter effter som dhe ähra till, 52 gylden och 52½ gylden, råkoppar 46 och 48 gylden centeren, garkopper 56 och 58 gylden. Jernstycken och lod geller itt centeren emellan 15 och 16 gylden, effter som dhe ähra stora till, dhe smersta

slagen gella mehra än som dhe stora. Spannemålen geller een Hollandz lest rogh 124 gylden och 128. Hampen geller, som god ähr, 65 gylden och deröffuer, den aldra versta geller 50 gylden. Tiäran och master ähre her mycke begiärade; lesten geller och 15, 16 och 18 pund flamsk. För 6 dager sedan slött een kiöpman, som boor i Kiöpenham[n], ett partij med een annan, att han ville lefrera honom her i Ambsterdam med dett första yppe vatn för 80000 riksdaler tiära och masteträä. Han siälff berättade migh, att han plägar kiöpa sådant i Giötenborgh, vill och nu strax draga till Giötenborg och kiöpa denne posten dher. Om dhe Svenska kiöpmän giorde itt litet compagnei och höllan [!] innanlandz een liten tid, så komme tiäran till een högre priss.

Nådige Herre, jagh ähr kommen i kiänslan med 2 Feniciániske [ɔ: Venetianske] kiöpmän, huilka driffua stor handel både åtț sig och sina participanter så och ått sinniorian i Fenecien [ɔ: Venetien] så och ått Hertigen aff Florens, med huilka jagh något hafuer talat om negocien, lijka som jagh voro een kiöpman, som sådant plägar handla med, och aff dhem förnummit, att effter som kopparen kommer myckiet hidt, det desse Ambsterdamer hade i sinnet till att senda een post ått Fenecien, dock icke igenom dhem. Altså haffue vij vidare med huar annan afftalt, att dhe skulle skriffua till sina principaler och participanter och att the ville förfara både hoss Hertigen och hos dhe Fenecianer, om någen post kopper begiärtes didt, och huad han dher mäst gella kunde. Haffuer och tillskickat dhem een liten proff både aff rååkopper och plåter och begiärat, att dhe ville skriffua migh svar dherom, huilket bemälte Fenicianer strax haffua stält i vercket och migh loffuat med all flit sådant till att förretta i den förhopningen, att dhe framdeles någen profijt aff denna handelen förmena till haffua. Dessa kiöpmän, som handla alla utti itt compagnie, heta som fölier — kanskee E. N. kiänder någen aff dhem utaff dheras nampn —: Bartolomeo Dellarede, Ascanio Saminiatie, Joacino Guasconi (desse 3 ähra i Fenecien), Matteo Tornaquinzi i Florens, Stefanum Benedetto & Joannes Bonuisi, ähra i Lion, Fransisco Borgo i Antuerpen, Pandolfo Malegonelle, Lorenso Bosdraghi, dessa 2 ähra i Ambsterdam. N. H., medan jagh inte veet H. K. M:ttz nådige vilie, om jagh något sådant förretta skall, derföre beder jagh på thet ödmiukeligaste, E. N. ville underrätta migh, huad jagh i denna och andra saker giöra skall, vill jagh med Gudz nådige hielp all mögeligh flitt anvenda, derutti jagh H. K. M:tt underdånig tienst bevisa måå.

Migh ähr och, N. H., berättat, att Luis de Ger sampt alla hans participanter haffua vunnit i åhr på jernstycken och lod och annat jern öffuer 60000 gylden, som vitterligit ähr. Och ähra hans participanter, som man veet aff, Elias Trip, Johan van Straten och Petter Trip, huilka huardera ähra några tunnor gull rijka. Dett tyckes och, att Lenart von Sorgen holler med dhem een part utti den kopper- och jernhandelen. Han ähr nu hitt flött [ɔ: flyttad] och boor her utti Ambsterdam. Män om dett flere participera med dhem, der haffuer jagh hemligen frågatt effter, män hertill dags ingen rätt grundeligh beskeed derom kunnat bekomma. Om jagh någe lite hade för hendran till att negociera medh, så blefue jagh better bekiänd och kunne snarare komma under grundhan dheras.

Till Aken föres någen koppar, män ingen stor post; effter dhem dhen genaste vegen ähr förment, måste dhe sendat herifrån ått Kallies [ɔ: Calais?], och sedan föres thet landvegen omkring, att altså umkostnan ähra så stora, det de ingen fordeell seija seij haffua dheraff. Dett Vestindianiske Compagnie förskickar några kopperkiätlar och några messingsvaror till Vestindigen [!], dok ingen quantitet, som någe synnerlig förslå[r]. Det Ostindiske Compagnie sender inga varor aff koppar [till] Ostindigen, ty dhe haffua der koppar, så att det sendes f[rån] Ostindigen och hidt, som E. N. af medföliande proff seendes varder. Jagh tillsender E. N. staten af det Vestindiska Compagnie*); jagh hoppas att få staten af dheras kiöphandel oförtöffua.

N. H., jagh beder at E. N. icke vill taga migh till mistycke, thet jagh icke haffuer skriffuit Eder offtare till. Jagh haffuer ventt till des någe vist båd skulle gå till Eder, fruchtandes, att om breffuen komma utti andra hender, dher dhe bliffua öpnade och sedan hidt öfuer aviserat, derigenom jagh då vorde förhindratt uti alt mitt företagande, lijka som det skedde, då jagh lågh i Hamborg, och ännu utti somlige saker skeer. Ibland annat som aviseras hidt öffuer ähr och uttsprenget, att H. K. M:tt ville senda Gert Dirikson hidt till att förfara och förrätta, det H. K. M:tt nådigest migh befalat haffuer; deraff tages een suspicion, och måste jagh deste långsammare och saktare på een tid dermed omgås.

Jagh vill E. N. med min ödmiuka skriffuelse nu inte länger bemöda, utan beder E. N. ville hedan aff som han hertill varit

---

*) Medföljer i Holländsk afskrift.

haffuer altid varra och bliff[ua] min nådige herre och goda befodrare, i des goda och gunstige affection jagh migh befaller. Och befaller hermed E. N. *etc.* Datum Ambsterdam den 28 October anno 1628.

E. N. V. T. A.
so lenge jag lever
Conradt v. Falkenberch mp.*)

Rikskanslerens påskrift: Conradt Falkenbergs, præs. den 14 Jan. anno 1629.

---

8. Amsterdam den 7 November 1628.

Underrättelser om La Rochelles kapitulation. En Spansk silfverflotta tagen af Holländarne; penningbrist i Spanien; hoppas på afsättning af koppar därstädes. Ett skepp med ammunition skall afgå till Danzig.

Nådige Herre. E. N. ehr *etc.* Dernegst giefuer jagh E. N. ödmiukeligän till kienna, att for 3 dager kåm hitt en Liflender, benembt Hans Könıgh, uttur lager fron Rossiell [ɔ: Rochelle] och berettar, at den Engelsche flotten inte mücke utrettat hafuer, alldenstundt de oachtsamlichen hafuer kastett fyrverker i sina egna schep, derigennom den Fransöska flotten blifuet dehm för mechtig och tag[i]t 6 af de Engelsche schep, at således de andera motta seij reterera. Endoch, Nådie Herre, her tiender på åtskijllie sett ähre komna, att Rossiell ehr öfuergiefuet på åttschillie conditioner, so hafuer jagh lickvehll de vissaste tiender af ritmester Stärkenbergh idagh fornummet, nemligh at alldenstundt hu[n]geren hafuer varret så stor hos dhem, det af de 18000, som der inne hafua varrit, öffuer 12000 ähra dödh blefna, derförre hafuer de motta giffitt op staden utan conditioner. So hafuer lickvehl H. Kon. Maij:t i Franckrick benådet borgaren[a] till lieff och goes och latit officerarn[a] marsera uth medh undergevehr och soldaterna medh hvita kepper; dhe verkior, såm de hafua buggit till sin defension, mosta de sielfua ruijonera [ɔ: ruinera]. H. K. Maij:tt hafuer och unt dhem dehras religions exercitia, dock att reformeratta kyrkian schall varra uttom staden. Dertill scholle de och på sin onkosten bygga ått konunngen ett konungzlich sitadella.

*) Af samma datum föreligger en skrifvelse från C. Falkenberch till K. M:t, med samma innehåll som brefvet till rikskansleren. Hollandica, Riksarkivet.

I dagh komma her vissa tiender, att den Vestindischa flotten under Peter Peterson Hein hafuer tag[i]t silfuerflotten fron konungen i Spannigen [!], såm extimerras öfuer 160 tunner gull varra verdh. Och des förutan hafuer for 3 vickor seen her varrit tiender, att konunngen i Spannien hadde so stohr trangh åm penningen, att han hafuer presenteratt att sette uth en landtschap till kiöpmen, och hafuer inge penningen der åppå konnett bekomma; jagh forhåppas, at han trenger en enn gångh till Kopperberget. Elliest uthij dessa lantschapper holla de alt still medh kriegs vessendet.

Nådige Herre, jagh förnimmer, att i denna vecken schall lastes och sendes ett schip medh munition till Danssick. Köpmannen, som sende dett, heter Jost Wilemson, deråm jagh hafuer auiserat Jona Borreo; hoppes att han i Sundä[!] letter achta deråppå. Jagh vill E. N. medh min ödmiuka schrifvelse nu inthe lenger bemöda, uthan beder, E. N. vill hedan af såm han hertil varrit hafuer varra och blifua min nådige herre *etc.* Hastigt aff Amsterdam den 7 Nouember anno 1628.

E. N. T. V. A.
Conradt v. Falkenberch mp.*)

---

*) Af samma datum som brefvet till rikskansleren, 7/17 Nov., föreligger också en skrifvelse från C. F. till K. M:t, bland Hollandica, Riksarkivet. Den är till största delen ordagrant lika lydande, men har äfven följande tillägg:

Aldernådieste Konnung och Herre. Johan von Norpradt, [som hafver va]riett i sommars hos E. K. Maij:t, haver berettatt meij, att E. [K. Maij:t] nådiest tallatt med honom åm ded Söder-Companie, såm E. K. [Maij:t ville] lătta stiffta i Schwerrie, och haver begertt, det jag i under[dånighet] schulle E. K. Maij:t tillkienna geva, att honom vorre til [bjudet af] goda venner över femtietusand rixdaller, såm die villa setta uttie.

Die Fenetieansche kiöpmen, deråm jag i underdåniehett E. K. Maij:t i det förra brev åm förmelt haver, hava ennu ingen besched bekomiett, forventatt dagliegan. Lupelleus ähr kommin till Hagen. Jag haver ijönom andra låttiett hemliegett forfarra effter hans förtagande, men hertill haver han ennu intte tagiett seij förre til att kiöpschlaga. Aldernådieste Konnung och herre, jag haver och viedarre förfrågatt effter, åmm Staderna i Holland partieciepera med die Trippan uttie denna handlen; så haver jag hertill intte viedarre kunnatt få vetta, uttan att åvanbemelte Staderna stå för storra påstar uttie die Trippanes böckier båda for debietorrer och credietorrer antecknatte och levrera die Trippan allan copparn såm fohrgiuttes uttie giutthussan derras.

9. Amsterdam den $\frac{\text{28 Mars}}{\text{8 April}}$ 1629.

Har mottagit ett rikskanslerens bref af den 28 Jan., men ännu icke fått anordning från Sverige för hans växlar. Begär, att rikskansleren skall egenhändigt påskrifva dessa. Ett kreditivbref afsändt.

Nådige Herre, E. N. ähr *etc.* Dernegst giefuer jagh E. N. ödmiukeligän till kienna, att jagh hans gunstige schriuelsse fronn den 28 Januari den 6 Martii bekommit hafuer och fornommit E. N. nådige begiärant. Huadh order anlanger, såsom scholle kommic[!] fronn Svirrie, deråm hafuer jagh intill denne dagenn icke det ringeste ord fornommit*) utan på 20615 rixdaler vexell, som meij Andreas Svensonn hitschicket hafuer, dåm jagh latit acceptera och honom sumbt strax pr vexell till Hamborgh öfuerschrifuet hafuer, och vill det såm på samme vexelen rester medh det förste till Hamborgh remittera, ner jagh allenest få svar, at desse vexelen ähr vell framkommen; jagh hafuer och medh de vexelen så lagt, åt [ɔ: att] peninger, såm först varre förfallen ultimo Maij, kan han nu ultimo Martii bekomme utan H. Kongl. Maij:t schade. Jagh vill hoppäs[!], at order åm de peninger, dermedh jagh E. N. vexeler bethale schall, medh det förste öfuergiöres till att underholla crediten. Beder, E. N. vill nådigst late obseruera tieden, ty jagh hafuer her icke för 200 r:d medellen eller creditt, alldennstundh Luis de Geer strax i begunnelsse min credit vorschwagt hafuer, i det han på 1400 r:dl:r vexell, som han för mina egenna medell meij hitt remittera scholle, latit falliera. Jagh beder och på det ödmiukeligste, om det E. N. inthe falle beschwerligt, E. N. ville nådeligen på de vexelen, som på meij drages scholla, sette den minste teken medh sin ägen håndh, ty jagh icke vet meij sett Gert Dir[i]cksonns håndh och inthe kenne henne. Jagh befruchter meij, om dessa mina breve komma i främmende hender, då någen annen kunne drage vexell på meij uthij Gertt Dir[i]cksons namn. Hvadh creditbref vedhkommer, hafuer jagh E. N. i förra bref den 10 Martii tillschickat**), dess inhalt E. N. af medfylliende copia***) se[e]ndes varda. Ner vexelen komma

*) Härom skrifver Falkenberch till J. Skytte den 12/22 Mars 1629. Hollandica, Riksarkivet.

**) Detta bref finnes icke i behåll.

***) Kopian föreligger icke.

från E. N., vill jagh dem acceptera och bruke all möglie medell till att underholle crediten.

Vill E. N. medh min ödmiuka schrifuelsse nu inthe lenger bemöda, utan beder E. N. vill hedan af som han hertill varrit hafuer varra och blifua min nådige herre och goda befordarer, till dess goda och gunstige affection jagh tillförssigt hafver, och befaller hermedh E. N. *etc.* Af Amsterdam den $\frac{28 \text{ Martii}}{8 \text{ April}}$ anno 1629.

E. N. V. T. A.
Conradt v. Falkenberch mp.

---

10. **Amsterdam den 5 Maj 1629.**

Växeltransaktioner. Hertigen af Oranien belägrar Herzogenbusch. Underrättelser från Frankrike. C. F:s fader död; begär tillstånd att resa hem till begrafningen.

Nådige Herre, E. N. ähr *etc.* Dernegst giefuer jagh Eder Nåden ödmiukeligen tillkienna, at jagh den 27 Aprill hafuer bekommit schriuelsse fron cammerern Gert Dir[i]ckson och derhos en vexell på 8600 r:d. lydendes at bethale till Johan Jungeschultz factor, och effter jagh ingen order på denne tieden haddä [!] fåt fron Svirrige, sögte jagh medell att dröge tiedenn, men han var så precis, at han strax velle protestera, seijendes att vexelern hadde sodant lagh, att de inge förnieringh lida kunne; derfor accepterde jagh, och 3 dager dereffter fick jagh order fronn Sverrie på 20615 r:d. ultimo Julio att betalla, af huilken order icke mehr en 12369 r:d. blef accepterat; det öfrige, huilket Abraham Melis hafer dragen i Abraham Werden den siste Julii till at bethala, sende jagh medh protest tillbaker igenn. Beder fördennschuld på det ödmiukeligeste, E. N. ville nådeligen lette obseruera boda summen och tieden, på det crediten blif[ve]r vedh magt, ty her holles stark order medh vexelerns betalning.

Nådige Herre, huadh som nye tiender anlanger, hafuer Princen af Oranien for otto dager seden belagert Hertigenbusch på 3 sieder, medh 30000 man till fott och 8000 man till hest; de Spansche armada hafuer begiefuet seij till Brabandesche grenssen i den mening, at Princen af Oranien schall komme dit medh sin armada,

menn effter de nu hafer fornummit, at Princen hafuer belegert Hertigenbuschk, ähr de opruckte och marsiera till baker igen.

Ifron Franckrick hafuer men tiender, att monsieur De Rouan [ɔ: Rohan] hafuer schlag[i]t monsieur De Memoransi [ɔ: Montmorency] uthur felt och tagi[t] inn en festingh.

Vill E. N. medh min schriuelsse nu inthe lenger bemöda utan beder *etc.* Hastigtt aff Ambsterdam den 5 Maij st. nouo anno 1629.

P. S.

Nådige Herre, effter jagh hafue[r] luchtet dette brev, hafuer kiöpman betenckt seij och accepteret vexlen, deråm jagh på den ander sieden hafer formelt at jagh schall late protestera. Ehr altso nu alle vexeler accepterat, och hoppes jagh, at de bliua i retten tidt betalt. Jagh hafuer och, Nådige Herre, fått schriuelsse, at Gudh den allerhögeste hafuer kallet min kierre fader ifron denne verlden. Beder for denn schuld ödmukeligen, E. N. vill bevissa åss den gunstighe nåder och forhielpa os, att H. K. M:t vill nådigst förläna min broder och meij, at vij på 4 eller 5 vickor måg[e] få drage hiem, på det vij vår sallie nu mehr hos Gudh huilande faders lick må latte settie i sin villecammer. Jagh beder på det ödmiukeligeste, E. N. ville nådeligen komme os ihogh och varre os behielpligen heruthij. Vij ähre och bliffe E. N. ödmiukeligste och velvillige tiener så lenge vij leffua. E. N. den högste Gudh befallandes.

E. N:s Ö. M. T. A.
Conradt v. Falckenberch.

---

11. (*Egenhändigt.*) **Amsterdam den 28 Juni 1629.**

Holländska köpmän villiga att utrusta örlogsskepp för svensk räkning mot fri handel i Östersjön. Trupper, som värfvats till Svensk tjänst, hejdade i Holland, manskapet pressadt. Belägringen af Herzogenbusch. Pieter Hein fallen. Om en schamplun för laddning af kanoner och musköter. Upprepar sin anhållan att få resa hem till faderns begrafning. Det engelska Tennkompaniets kontrakt med holländare.

Nådie Herre. Her går en discors iblant die kiöpmennan, såm vel villa, att die seija, åm Keijsern bliver mechtig på schip i

Östersiön, ded Gud vil affvenda, då villa såmlig åff dem stoferra utt orlogschep, såm schulla tiena H. K. Maij:st våhr alder nådieste Konung och Herre ded enna åhrre fohr intet med sådant vilkiör [ɔ: vilkor], att en sodan kiöpman må negotieerra ded andre åhrre fritt eller på en viss suma tolfrit i Östersiön. Vervning giik i förstona vel fortt, men Staderna hava låtiet tage vårra åfieserrare [!] huar die hava kunnatt komma över dåm, nehr die ville passera med sitt folk, såm die hava vervatt anderstedes, och låtiet settia captendran sambt åfieserran fångna och sent soldaterna parfors på die Vestindiesche schep, såmlig til legre. For Hertiegenbusch går dett langsamt till efter den macht och storra exxpens, såm der ehr jortt. Den storra Fichterschantzen ehrro die forbie lupna och hava begunt minerra den lilla skantzen, men minan sprang tilbackar och schlog en 40 man af derras egett folk ihell. Til siös hava die nyliegan schlagis, och haver Pieter Hein tagiet 3 aff die Ostendiesche schip, men i samma drapningan ehr Pieter Hein med et stuckie skuten huvett uttav.

Jag haver, Nådie Herre, för en liten tied sedan sent H. K. Maij. i underdaniehett med Benck[t] Larsån Skytte en schampelun af en ringa inventieon*), såm jag tror schal verra nuttig i feltt och på schep, dermed man hasteliegen med ed dragande kan lada ett eller 2 stuckien i sender och g[i]uta dåm sin retta mått aff krutt, så offta man vill. Man kan och lada 10 muschetter i sender och schiuta dåm af, och 2 personer kunde regerratt alt såm die villa. Jag tror, att ded ehr den samma inventieonen, såm Skotte presenterra H. K. Maij., förgevandes att 10 muschetter schulle med den inventeionen göra så mückie som 100 ellest. Sammalunda haver och en Skotte angeviett sodan inventieon her hoss Printzen aff Orangen. Han haver och tallatt med Marschalken, att han ville föhr en recompentz presenteratt H. K. Maij. vor alder nådieste Konnung och Herre. Men jag fornimer, att bemeltte Skytte haver inte förtt ded fram eller lette ded sitt H. K. Maij:t, uttan fått ded ått sin broder, Håckan benemd, till att göma. Jag kan jöra samma inventieon så lieten såm man vil, att en musketter kan hengatt i staden for bandoler på halsen.

Nådie Herre, aldenstund Gud den alsmechtiege haver effter sin gudommelie villia kallatt min sallie kierre vader[!] ijönom den timlie döden fron denna verdan i framledne Martzio, des siell den alsmechtiege evie Gud nådeliegan ville hogschvalla och med alla

*) Härom handlar Falkenberchs bref till K. M:t af 18/28 April 1629; Hollandica, Riksarkivet.

cristtrogna en freijdeful åpstandelse forlena, och efter nu jag hans sallie lick den yterste tienst schuldig ehr och ingen annan beviesa kan en såm förjelpa'n til sin huillarum, derförre beder jag E. Nåde på ded alderödmiuckeliegaste, att E. Nåd ville anse våhr legenhett och föhrjelpa min brodder och meij, att vi må på en månades tid begeva åss til Schwerrie til att låtta begrava våhr sallie faders [lik], och så schnartt ded ehr gjortt, ville vie strackst begeve ås igen til vår tienst, diet H. K. Maij. nådiest teckes til att förordna ås. Gud geve, at vie må kunna tiena H. K. Maij:t så trolieg och flitig, såm vie ded ehrra skuldiega och gerna villa. Och kunde, Nådie Herre, sådant sche uttie September månan, eller nehr E. Nåde teckes, ty uttie Jullio fohrhopas jag att alla vexler scholla bliva richt [ɔ: recht?] gottg[j]orda, och die andra peninger fohr spanmållen forfalla inte forn båd kommer fron Russland, huilkett inte scher forn Nofember eller December; då hopas jag med Guss jelp att verre her igen. Jag kunde och dess imellen blieva uttie H. K. Maij:tz nådie villia åm copparhandlen desto better informeratt.

Jag haver sent til H. K. Maij:t tuå ganger copier uttav den contract, såm ded Engelsche Tin-Compagnie hava med kiöpmen her i staden*). Jag sier inte, på huad sett såm H. K. Maij:tz schada uttie copparhandlen kan bliva afvent, uttan ded moste hollas på samma sett såm die hollatt, och att ded går uttur en hand, så kan man setta dåm marcknan. Solenge i Lybeck sellias coppar fron Prysen och [från] Schwerrie sendes båda copar och peninger, så kunda die vel jelpa seij, til des die fåt åm ded kiöppe die villa [?].

Vil Edder Nådde med min schrivelse nu inte lengre bemöda, uttan beder på dett alderödmiuckeliegaste, E. Nåd ville altid bliva min nodie herre och mina fell aff nåder exkuserra. Befaller hermed E. Nåd *etc.* Hastigett aff Amsterdam den 28 Juni anno 1629.

E. N. V. Ö. T. A.
så lenge jag lever
Conradt v. Falkenberch mp.

---

*) Falkenberchs bref till K. M:t af 15/25 April 1629, bland Hollandica, Riksarkivet.

12. **Groningen den 20 Juli 1629.**

Kan ej remittera af Anders Svensson begärda medel. Har sålt 1200 läster råg i Arkangel på goda villkor. Kopparhandeln står stilla. Hänvisar till bref från D. Falkenberg och Camerarius.

Nådie Herre, E. Nåd ehr *etc.* Dernest kan jag E. Nåd ödmiuckeliegan ickie oförmelt låtta, att jag haver bekommiett brev aff Andres Svensån, såm förmeller, att på hånom ehr 5900 rixdaler vexxel dragin, såm skulle betallas af die 30000 rixdaler, dem Böckman haver låvat at förskaffe; derförre begerrer han, att jag hånom samma suma pr vexxel herifron och til Hamborch övergor [ɔ: öfvergöra?] schall, och aldenstundt Böckman samma sitt luffte inte kunde fulborda, derförre haver jag schlett inga penninger dertill. Men huad den Ruska handlen vedkommer, deråm haver jag på attchilleliega vegar schriviett Eder Nåd schvar, nämlie att vie have soltt 1200 lester råg att levrera i Archangell och betinget tretio rixdal:r per lesten över vracht [!] och riesieco til att bekåmma tre veckur effter såm rågen eller vist bevies vårre hiett kommin att rogen våre der levreratt. Och endå Böckman förmente, att der intte kunde finnas mehr en såm 1000 lester, så haver jag lickvel försolt 1200 lester, på dett att åm någått merra funnes elder kunde bekommas, dett då och måtte komma till H. K. Maij. besta, men ingen vis statt kan göras mehr en oppå 30000 rixdal:r, forn man fåhr beschked [!] derifrån. Kiöpmennan ehr inte bestått några condiecieoner, meh[r] en åm några schep luppe fåfengtt ditt och dåm bleve den uttlåvade rågen inte levreratt, att då skulle dåm betallas den unkosten, såm på samma schepans begvrachtande [!] anvent var; ellest skulle die kiöpmännan göra al unkostnan och levrera til H. K. Maij. behov 30 rixdal:r per lesten fina penninger.

Copparhandlen ståhr, Nådie Herre, nu als jünger stilla. Her kommer så mückie penninger båda från Sverrie och Prysen, så och koppar från Vestervick och Hamborch, att die inte begerra att kiöpa aff H. K. Maij. coppar. Jag förnimmer, att några kiöpmen herifron holda siena tienere expres liggandes i Elbingen, såm vexla åp copparpenningan och senda dåm hiett över, dem die sedan föhrgiutta til stuckien och anna[n] nötorftt.

Nådie Herre, huad ellest her föhrfaller båda med kriges-vesende så och med vervninggan, såm Marschalken haver förrettatt, dermed vil jag Edder Nåde inte bemöda, aldenstund jag vett, att

båda Marskalcken och Camrarieus E. Nåd grundlie deråm tillschrivandes varda, på dett jag E. Nådes högdyrbara tied med min långa skrivelse ickie må fördröija och förhindra; ödmiuckeliegan bediandes, att E. N. ville hedan aff altid bliva *etc.* Hastiegett aff Gryningen den 26 Jullie.

E. N. V. T. A.
Conradt v. Falkenberch mp.

---

13. Amsterdam den 5 September 1629.

Skall enligt en rikskanslerens skrifvelse af 8 Juli acceptera ankommande växlar. Svårigheter med P. Trips räkning. Rågen sjunker; kopparen osäljbar, emedan en mängd kopparpenningar införes. Om uppgörelse med Trip; hoppas kunna skaffa penningar på bättre villkor annorstädes. Begär tillstånd att resa från Holland samt anvisning om underhåll. En leverans af krut. Underrättelser från Herzogenbusch.

Nådie Herre, E. Nåd ehr *etc.* E. Nådz brev aff den 8 Julie ehr meij den 29 Agustie tilhanda kommin, och tackar E. Nåd på dett ödmiuckeliegast, at E. N. meij åm vexlarran avieserar och åm proviesieon dertill förtröster. Vil E. Nådes befalning med al flit effterkomma och vexlerran så schnartt die komma axxepterra, ickie tvivlande, att jo proviesieon dertill innan betaldagen komma må. E. Nod ved, horo presies kiöpmen hollatt med axxepteratte veselbrev, sunderlig uttie denna staden. Om die 3000 rixdal:r, såm Wegwieser ordonera åtT Marschalken, ehr ennu ingen order kommin; fron Rusland haver jag och ennu inga schvar bekomiett, huro der tilståhr. Lopetz, som forretter H. K. Maij. i Frankriekes sackar her, ehr for 3 dagar sedan hiett kommin, men han tallar ennu inte åm den handeln han tilförnde angeviett haver; man vill ickie helder biuda honom an. Han skaffar die 2 skep sin kos, som her bugda och så lenge legatt hava, och spor allenast effter perler och dieamantter; annatt haver han seij ennu inte förretagiett.

Nådie Herre, af Petter Trip haver jag effter Gert Dierícksons brev, såm han effter H. K. Maij. befalning haver skriviett meij till, fordratt bevies och besked på hans seltzamma reckning, men han beger forst til att sie en fullmachtt, såm H. K. Maij. meij geviett haver, det til att fordra han söker till att draga tieden,

i den förhåpningan, att ded må bliva derved. Jag haver fått bevies, att der han setter i sin reckning, att han haver betalt i Agustie, ded haver han inte betaltt förn i Januarie. Jag finner och, Nådie Herre, att die brev, såm jag haver skriviett åm denna handeln til Sverrie, deraff ehrra copier senda hiett til Petter Trip; derforre faller ded schverlie nogott til att uttretta. Jag haver ingen skriviett til uttan H. K. Maij. och her Johan Skütte. Trip viste 14 dagar for, horro H. K. Maij. ville latta handla med den Ruska rågen, forn jag fick vettatt.

Rogen, Nådie Herre, ehr mechtig affschlagin: han haver gulliett 200 gg., nu geller'n 145 och 150 goltgulden. Coppar kan man inte sellia ett m℔, eij heller ehr der sportt effter i långan tied. Her kommer tocken mückienhett aff copparpenninger, att die kunna inte fohrsellias alla; die hava gulliett 50 fl. och 49 fl., nu geller centnern 48 gulden. Jag haver spanatt effter, so seijes meij, att ded sker med H. K. Maij. consentt. Jag sier inga medell, att denna handlen kan lenda til H. K. Maij. gangn, med minder ded går uttur en hand och regeras noga, nehr såm det Tin-companiett den Svenska copparn kan lickvell setta dåm marcknan. Hadde ickie die många penningan komnia [ɔ: kommit], så had[e] vie vel solt copparn till 55 och 66 rixdaler. Gud geve, Nådie Herre, att jag fing[e] komma til Eder Nåd på en dag eller tu att talla åm denna handeln. Åm H. K. Maij. inte vill, att gamla Tripan skal beholla copparn lengre, så moste sendas ennu så mückien coppar hiett, såm gör fullest föhr die 86444 gulden, såm han haver forstreckt mer en såm han haver à 44 rixdal:r och à 55 rixdal:r coppar förre, så och for detta åhrs intres, och måste sådant ske förn termin ehr förlupen, at vapnan skolla betallas, på dett han ickie slår den summan och an på copparn. Han måste och seijas effter contracten 6 månar tilförnde till deråm; vil för den skuld inte lenge drögas dermed, åm ded H. K. Maij. behager. Nehr så ehr skett, vett jag noch til at bekomma penninger på bettre condiecieonder och för mindre intres.

Nådie Herre, jag beder på dett alder ödmiuckeliegast, E. N. ville komma meij ihog och forjelpa meij, att nehr ded ehr richtig jortt åm desa vexler och die 30000 rixdal:r, såm ennu förventas, att jag må på en lietend [tid] bliva förlåvatt her ifron. Beder och, att Eder Nåd ville nådiest ordonera, huaraff jag må hava mitt underhold, ty jag sedan den 17 Juni ingenting hafft att tillgå, och ehr her på en obekiend ortt. Die fro [ɔ: få?] bekiende her erra, nemlig die Trippanne, derras vendskap må jach eij söckia

och eller ny[u]ta. Min tröst ståhr allena til Gud, til H. K. Maij. och till Edder Nåd. Beder på ded alder ödmiuckeliegast, E. Nåd ville min skrivels[e] til ded besta optaga och tyd[a].

Nådie Herre, die 6 lester körnkrutt, såm die h. o. v:bårne herrer Rix Råd hava bestelt hoss Peter Jacopsån van Osanen, der på ford[r]ar jag nu. Kiöpmennan ehrra vill [ɔ: väl] villiga til att förskaffatt, men jag haver ennu ingen consent fått uttav Staderna, att ded må förras utt.

För Hertigenbusch ehr för 2 dagar sedan ennu inte varriet; geller Rirettowergraffan. Fienden haver förlåtiet Amorsfortt, men han liger ennu i Felau [ɔ: Veluwe]*). Jag vil E. Nådes tied med merra åmstendiehetter inte förhindra, aldenstundt jag vett, att E. Nåd uttav Marschalcken och Camrarie skrivelse nogsambt åm alla nya tiender berettatt. Befaller meij altied uttie E. ådes gunstistie afecksieon, och befaller *etc.* Hastigett aff Amsterdam den 5 September anno 1629.

E. N. v. o. ö. T. a.
so leng jag lever
Conradt v. Falkenberch.

---

*) Ett bref af $^{3}/_{13}$ Sept. 1629 är för öfrigt ordagrannt lika med det af 5 Sept., men har i st. f. stycket: »För Hertigenbusch . . . . . . i Felau» följande underrättelser:

. . . . Huad såm nia tiender vedkommer, så haver die uttie Hertigenbusch begundt fohr 3 dagar sedan att parlamentera med Hans Printzelie Exxelentzi, och ventes nu huar tiema schvar, horo det ehr affiupien. Uttur Itallien haver man tiender, att Fenecieandran lätta starckt verva, och ventes vist en Keijsersche armado diett til Itallien. Fron Constantienopell skrives för vist — jag haver schelv lest brevett —, att den Tatarsche Konungen, såm Turkiesche keijsern nu senast haver satt in, haver schlagiett den konungens armado, såm der haver varriett för schlett och grant och jagatt dåm uttur lande, och strackst derefter haver han låttiett fordra alt kri[g]sfolk i Tartaren åp, att die skulla ruckia op med honom imott Pollacken, dertil och Turken jelper honom. Fron Keijserns håv skrives, att Keijsern schelv stuckier [ɔ: styrker] til, att freden skal göras i Prysen.

14. Amsterdam den 17 September 1629.

Mindre råg än som beräknats inköpt i Ryssland och priset högre. Växelinnehafvare kräfva betalning. Rykten att Tatarkanen skall infalla i Polen. Herzogenbusch har dagtingat. Generalstaterna förhindra utförsel af krut; sådant skall i stället uppköpas i Hamburg.

Nådie Herre, E. Nåd ehr *etc.* Dernest gever jag E. Nåd ödmiuckliggan tilkienna, att jag haver fått brev aff Johan Boeckman uttur Muskovieen, deraff jag sender E. Nåd en copiea*), aff hvilken copiea E. Nåd se[e]ndes varder, att der fins inte mer en såm 600 lester rog til H. K. Maij. behov, och ehr samma rog inkiöfft 30 pr cento dyrerre, en såm forord[n]at var, ty Böckman gav an, att lesten kostade 25 rixdal:r och eij mera. Så haver och Antoine Monier tagiett oppå samma handel 925 rubels, som uttie Muskau måste bliva af denna handeln betalt. Die såm hava vexlan til meij, fordra nu fast hårdarre på sin betalning, sedan die aff Carl de Mullains facktor hava fornumiet dessa tienderen, såm die hava jortt, för huar vill varre först betalt, men jag kan inte aff die peningan bliva mechtig, förn rågen kommer. Ett skep med 100 lestar ehr arieveratt, men kiöpmennen fordrar och betalling för vrachtt och unkostnatt, såm ehr gangin på die skep såm fåfentt [ɔ: fåfängt] ehr senda diett. Jag vil stå imott så mückie mögliegett ehr, sparra och salverra peningan til H. K. Maij. besta effter al min yterste formögenhett.

Die tiender att den konningen såm den Turkiske keijsern nu senaste haver satt in i Tattarrien, villa falla in i Pålland**), continuerra fron deversa platzar. Hertigenbusch ehr lävreratt Hans Printzcie Exxellentz i forgår över, och ehr ded Spansche folck marscheratt utt, 400 ryter, 1100 helbrigda soldatter til fott, 500 siucka och sargadda, och dertil alla borgarre, såm hava låtied brucka seij för soldatter, med sin ful gäver [ɔ: gevär]. Provieant hava die hafft nocksam, men dåm haver trutiet krutt. Condiecieonderan [!] ehr ennu inte hiett komna, die venttas i morron; so vil jag med nesta båd senda dåm E. N. till. Vill E. N. nu inte

---

*) Kopian af detta bref, som är dateradt Arkangel den 16 Juli 1629, föreligger.

**) Jfr brefvet af 3/13 Sept., ofvan sid. 571, not.

lengre bemöda, uttan [b]eder *etc.* Hastigett aff Amsterdam den 17 September anno 1629.

E. N.
V. T. A.
Conradt v. Falcknberch mp.

Nådie Herre, ded krutte, som die velborne herrer Rix-Råd hava bestelt att Petter Jacopsån van Osanen skulle skaffa til Prysen, deråm haver man söcht höss Staderna tilstånd til att föratt utt, men die hava ingalunda villa tilstediea dett; derfor haver Petter Jacopsåns facktor forskafatt 3500 rixdal:r, dermed Andres Svensån i Hamborch må der kiöpatt och skaffatt fram effter E. N. order.

---

15. Amsterdam den 9 Oktober 1629 *).

Närmare om Ryska spannmålshandeln (jfr N:o 14); misstänker, att råg utskeppats från Ryssland af andra på konungens privilegium, men kan ej utverka kvarstad på den. Kopparhandeln står stilla. En växel på Anders Svensson endast delvis betald på grund af brist på medel. Erinrar om förestående utbetalningar. Elias Trip fordrar mera koppar.

Nådige Herre, E. N:de är *etc.* Dernest kan jag E. N:de icke oförmält låta, att Johan Bökman är hijd kommen ifrån Muskovien och beretter, att när han kom dijdt, så fan han föga meer än som 300 läster rogh vara inköpt till H. K. M:t vår allernådigeste Konung och Herres behoff; säger och, att Gubernatoren i Archangell hafver tillstadt alla till att köpa op och föra utt rogh ifrån Archangell, så att derigenom skall bådhe prijsen vara stegradt och af Engelsche, Hollender, Danske och flere så vare opköpt, att man der ingen rog meer till H. K. M:s behoff kan bekomma. Åhr alltså ifrån Archangell skepedt afsegladt och mest här arriverat 540 lester rogh, säger och, att han hoppas att den köpmannen, benempd Carll de Mullen, som med oss handladt hafver, skall ennu bekomma ved pass 300 lester, dem han skulle köpa af andra, som det opköpt hafva och gåfve 30 richzd:r för lesten i steden ded tillförn de 25 r:dr gullitt hafver. Doch kan han intedt veeta förvist, om han dhe 200 läster bekommer eller intedt. Åhr alltså

*) Föreligger i kopia.

detta ett stortt afslagh på vår förmeente summa, der i stadhen för 1200 lester rogh, dem jagh effter H. K. M:s breff köpmannen lofvadt och soldt hafver, icke meera än 600 eller 800 lester kan bekommas. Ville fördenskuldh gierna önskadt, att migh vore tillskrifvitt, huru mycken rogh der var inköpt, eller huru myckedt de inköparen hafva förobligerat sigh att lefverera till H. K. M:s behoff. H. K. M:s breff lyder om 1200 lester, och Boeckman beretter om 300 lester, som der man var tillredz, när han nu senast kom dijdtlöpande. Köpmannen prætendera endå frachdt för skepedt [!] som fåfengdt ähr dijdtlupna; och aldenstund jag nu intedt kan få veeta, huru myckedt på H. K. M:s friheet blifver uttfördt, derföre fruchtar jagh, att dee enlistige bedrägerij-köpmän under denna skuggan speela sin proufijt med H. K. M:s skada. Ty här äre 3 skep föhr H. K. M:s rekning ankomna, och derhoos fyra, som de föregefva andra tillkomma. Och alldenstund jag förmerker, att Carll de Mullen hafuer sollt och uttskepadt sompt af denna rogen och utan tvifvell på H. K. M:s friheedt, och dee villia intedt vara H. K. M:tt till villia, deraf säijandes att ded ähr intedt på H. K. M:s nampn uttfört, derföre hafver jag varitt till och veladt låtha arrestera allan rogen, som kommer från Muskovien, till des dhe bevisa, på hvars friheet ded är uttfördt. Dertill är mig svaradt, att jag då ock skulle blifva i arrest och stella borgen för all den skade af detta kunde förorsakes. Och aldenstund rogen lätteligen kunde förderfvas uthi skepen och sådantt sedan moste betalas, derföre hafver jagh och most latedt sådant stå ann, och veet nu intedt, på hvad sätt jag best må komma under deras grund, effter ded de Mullein, som ligger i Muskowien, råder nu skrifva så myckedt han vill att vara på H. K. M:s friheett uttfördt. Jagh vill vidare taga Marschallkens och her Cammerari rådh dertill och sedan göra dertill dett bästa jagh kan. Antoni Monier hafver och tagedt opå samma rogh 925 rubels, hvillke sampt med des vexell och intresse blifver migh parforss nu här afkortadt.

Kopparhandelen är allstinges stilla; der spörs nu intedt effter, medan der kommer så grufveligen mycken penîngar hijt utt, och gälla 48 fl:r centenern. Ded seges, att i den staden de förtulla 100 d:r, föres vell 3 eller 400 utt. Huru mycked här kommer med hvart skep, dedt är migh omöijelig till att få veeta.

Nådige Herre, på E. N:des vexell, som är dragen till Anders Svensson om de 5900 r:dr, derpå hafver jag betallt 2356 r:dr. Härtill hafver jag inted meera hafft, ty jag hafver most betala dem parfors, som ingalunda veeladt bida lengre, så och gifvett dem andre

något hvar, på dett de motte bida, till des order tillfyllest komma. Jagh vill af dedt allerförsta jag får betala ded som resterer på E. N:des vechsell. Beder ödmiukeligen, att der må och kommes ihogh dhe 925 rubel, som Monier hafver tagedt op, sammelunda dhe 3000 r:dr, som Weiwitzer hafver dragedt opå, sampt dedt som nu mehr ähr dragidt opå än som rogen kan bedraga sigh till, på dett crediten må blifva behålden.

Ellies [ↄ: Elias] Trip är någodt ovilligh att den kopparen intedt blifver sendt hijdt utt, som honom uthi den senare contrachten lofvadt ähr; seger och, alldenstundh denna hallfva åhrs interesse kommer dertill, vill dertill någett meer än för behöffves; säger, om dett med honom blifver richtighett hollden, vill han vara deste villigare, när man hafver honom vidare behoff. Jag beder E. N:de på ded ödmiukeligaste om nådigdt svar bådhe på detta och ded jag i mine förre breff ombeditt hafver. Vill E. N:de *etc.* Hast. af Amsterdam den 9 Octob. anno 1629.

E. N:des V. T. A.
Conradt Fallkenberg.

---

16. Amsterdam den 9 Oktober 1629 *).

Bref från rikskansleren af den 28 Aug. ankommet; försvarar sig emot däri framställda beskyllningar att hafva afvisat växelbref; har endast brukat betinga sig frist vid accepteringen.

Nådige Herre, E. N:des breff af dhen 28 Augusti ähr migh rätt nu på timan kommen tillhanda, deraf jagh ogerna förnummitt, att jagh af mina missgynnare ähr hoos E. N:de angifvin, lijkasom jag skulle misströsta dem som hafve hafft vechselbrefven till migh. Beder fördenskuld ödmiukeligen, E. N:de ville nådeligen låtha förmela migh, hvillke sigh deröfver besväradt hafve, så vill jagh med Gudz hielp med deres egna factorer bevisa, att sådandt ähr deres egen dichtt och emaggenation och icke mine ord, ty om jagh misströstadhe dem, så lade jag dem fast mehr på migh, så att dhe trodde hvarken migh eller min acceptation uthan genast protesterade vexlerne och sende dem tillbaker igen. Ded vore in-

*) Föreligger i kopia.

ted medell till att komma dem till at hafva tolamodh dermed, uthan ded vore ett medell dertill att de vore destó presiesare på sin betalning. I sanning, Nådige Herre, är ded af mig intedt skedt. E. N:de varder nådigst väl considererandes, hvar af denna emmaggenationen sigh förorsaker och hvarföhre E. N:de sådant ähr berättadt. Nådige Herre, vedh acceptationen hafver jag väl buditt till att betinga någen liten tijdh för interesse, föregifvandhes, att endå jagh hadhe bekommitt breff och viss beskeed, att provisionen var till en anseenlig stoor summa aff skipen och ventes dageligen hijdt, så kunde man dock likvell intedt veetta, huru Gudh väder och vind ville foga dem; begärte fördenskuld, att om så vore, dedt dem förr ähr sagdt någon hinder förefölle, de då på falledagen inted ville stå för presies på sin vechsel-rätt, utan unna migh någon liten tijdh, derföre jagh dem då med ett billigt interesse tacksamlig contentera ville, som jag också hafver giordt dem som sålunda hafve efflerlåtedt till att acceptera vechselen och öfver sin tijdh ventadt hafva. Detta hafver iag, Nådige Herre, most förordne hoos acceptationen, på dedt migh icke offtare motte biudas ded Dijrick Heselsson och Hindrich Justus factor bödh migh, nembligen strax vechselen var förfallen, hadhe iag endå inga peningar bekommedt af Tripp och Werden, som jag i de förre brefven skrifvitt hafver, så ville han strax protestera afbetalningen, och sadhe derhoos, effter protesten var giord, skulle jag icke gå från honom, förr jag hadhe betallt honom eller stelldt honom borgen. Motte så den gambla Trippen blifva borgen för samme vexell. Jagh beder på ded allerödmiukeligaste, E. N:de ville alltidh blifva min nådige herre och icke troo sådane anbringare. E. N:de varder med Gudz nådige hielp finnandhes ved endan, att jag med all flijt hafver söckt till att underholla och förmeera crediten och icke till att förringa'n, som dee föregefva. Alla vexslar, som af E. N:de eller Gerdtt Dirichsson ähre hijdt dragne, dem hafver jagh accepterat. Vill och frambdeles dem och alla andra, som effter E. N:des befallning drages till migh, acceptera. Jagh beder E. N:de ville låta underrätta migh, huru jag skall förholla migh med dem, som från Stockholm, från Sundedt, från Hamborg och elliest drages på migh. Jag vill Eders N:de intedt lengre bemöda, uthan befaller E. N:de *etc.* Hastigdt af Amsterdam den 9 Oktober anno 1629.

E. N:des V. T. A.
Conradt Falkenberg.

---

17. **Amsterdam den 9 Januari 1630.**

Har betalt ankomna växlar och aflämnat utanordnade värfningspenningar. Svårigheter vid Ryska spannmålshandeln; processer. Förklaring öfver dröjsmål med en del växlar. Kopparhandeln går dåligt; den bör läggas under en enda person; nu säljes koppar från flere håll. Fredsunderhandlingar. Nya växlar ankomna; stämma icke med Gerdt Dirichssons balansräkning.

Nådie Herre, E. Nåd ehr *etc.* Dernest gever jag E. Nåd ödmiuckeliegan tilkienna, att alla vexxellbrevan, såm hertill på meij draggna och ankåmna ehrra, die ehrra alle betaltta, sammalunda och die fem tussand niohundrade rixdaler, såm E. Nåd til verffpenninger fohrordoneratt haver, ehrra och erlagda; deraff ehr effter Johannes Feggereusses schrivelsse til översten Daniell Mackey 500 reixdaler ehrlagda och till Andress Suvensson 5400 betaltta uttie deverssa påstor, altså fast såm jag haver kunnat bekomma penninger. Jag haver, Nådie Herre, intte blieviett die penninger aff den Rüsche handeln mechtig, förn såmbt i Nouember och mest uttie ultimo December. Jag haver formerkatt och befunniett, att die dålde och schloge under såmbt aff den roggen, såm die på Hanss K. M. frihett hade förtt utt, derförre måtte jag gå til retta med dåm och fick så imedlertied intte utt penningen, förn jag hadde vunniet processen; doch credietorenn ehrra alla vell förnögda, då den såm haver ventt någåt över sin tied der haver fått intress derförre, såm der på fordratt hava. Samma Mosskowische handell haver dragitt 26805 rixdaler, och bliver uttie Moskovien flitiegett derom ransakatt, så håpas jag, att ded skal draga en en gång so mückett. Her ehrra ennu några vexlar tilbackkar, såm jag haver beskedd åm, såm kåmma skulla, af huilcke en i dag ehr ankommin til Andress Strångg åm 1356 $^{29}/_{45}$ r:dr, huilken jag stracks axxepteratt och i rettan tie[d] schal betallas. Kunde jag få ennu fiera tussand rixdalder, så kunde jag dåm alla, såm jag vett aff, richtiegett betala och mechtiegett promoerra credieten därmed, såm nu, Gud ske låv, dagligan förökass.

Nådie Herre, jag haver aff E. Nådess skrivelsse, ded jag bekom i höstas, fohrnumiet, att E. Nåd var berettatt, ded jag skulle misströsta dåm, såm hadde vexxellar på meij*). Ded ehr, såm

*) Jfr N:o 16.

Gud vett, aff meij intte sked. E. Nåd varder nådiest befinnande, ad [ɔ: att] den såm sådantt berettat haver haver anting[en] jord ded aff hatt eller aff sin egen inbilding, ty jag vett ingenting licht dertil, såm skulle verre skett. Men ded ehr sambt [ɔ: sannt], att jag ved axxeptacieonnen haver stundum betingatt nogo[n] lieten tied lengre, en såm sichte[n] leyde [ɔ: lydde], och sådant med derras egen consent fohr en billich intres, ty vexlerna kommo över uttie Aprill och Mayo, och penningan fohrfulle först ultimo Julie, och båda Trip och Werden vegrade seij til att betalla, forn såm die hadde avisso att kåpparn var levreratt dåm i Schverrie, och betaltes först med ded siesta Agustie; derförre måtte jag betinga nogo[n] lieten tied. Beder for den skuld på ded alder ödmiuckliegeste, att E. Nåd ville ickie taga misshog til meij och ickie tro, ded jag sålunda skulla fohrschvaga credieten. Gud ehr mitt vettne, att jag haver anvent al möglig flitt til att fohröckia credieten, och haver til den enda intte allenast underhålliett min reckning i bancko uttan och bruckatt al ander möglie mittel dermed att latta sie, att meij aldri haver trutiett uttan altied hafft övrie penninger.

Copparhandlen, Nådie Herre, går ded mechtig schlett med aff, ty her ehrra i åhr så grevlig mückien coppar-penningar komna boda fron Schverrie, Pryssen, Liffland, att ded fuller alla verck och ortar åp, att ingen annan coppar kan sellias. Die hava kiöfft centnern fohr 48 och 49 och 50 gulden. Jag kan intte sie annatt, uttan att denna handlen lender till H. K. M. storra merckielie skadan, med mindre ded stelles på en annan fott, nemlig att ded måga uttur enn hand. Her komer allahanda copper från Lybeck och Hamborch; jag vett inte, huro han kommer diett. Jag aresterade her en hop råcoppar ved vågan, tenkiandess att han var stullien utt fron Gevell [ɔ: Gefle]; so berettas, att Ferdienanduss Fijst hadde sent'en hiet från Hamborch. Den copparn, såm de vitte gör[a] i Schmålant, den villa die helder hava en såm den aff gamla Berge til messingesbruckan.

Her trackterass starck åm trevess [ɔ: trève] eller fred på några åhr; Gud låtte dåm ded besluta, såm vårtt federnesland och våhr alder nådieste Konnung nuttiegett ehr.

Jag vil E. Nåd med min skrievelsse nu intte lengre bemöda, uttan beder, att E. Nåd ville hedan aff såsåm han hertill varriett haver altied verra och bliva min nådie herre *etc.* Hahstiegett aff Amsterdam den 9 Januarii anno 1630.

E. N. V. T. A.

Nådie Herre. Effter såm jag hadde endatt detta breve, så kåm E. Nådess vexxellan på et tussand en och nitio 7/8 rixdaler, såm skulla betallas till Albrecht Jassånn, hvilcket på ferfaltagan och skal sche i al. Och gever E. Nåd ödmiuckeliegan til kienna, att Jerd Dierickson haver sent meij en ballantz på al dåm, som hava levreratt salt och sil; der ståhr dennas namn och summa inte på, derimott ehrra 3 andra, såm stå der åppå, som ennu intte ehrra ankåmna. Jag beder, E. Nåd vil intte fohrtenckia meij, att jag detta skriver; ded sker på det E. Nåd kamrerar må havatt til effterrettelsse. Jag bliver altied E. Nåd villie tienere så lenge jag lever.

Conradt v. Falkenberch mp.

---

18. (*Egenhändigt*) **Amsterdam den 26 Januari 1630.**

Hänvisar till ett rikskanslerens bref af sista Nov. 1629. Har betalt ankomna växlar, de första med någon respit. Sänder balansräkning öfver omhänderhafda medel. Ryska spannmålshandeln ger, i följd af dryga omkostnader, mindre än som beräknats. Har remitterat penningar öfver Hamburg, sänder växlar. Af koppar endast 100 S℔ sålda. Bifogar prisuppgift för öfriga varor.

Nådie Herre, E. Nåd ehr *etc.* E. Nåd gever jag dernest på ded ödmiuckeliegste tilkienna, att jag E. Nåd brev aff den siesta Nofemb., dateratt i Elbingen, den 16 Januarie her i Amsterdam bekommitt haver och E. Nåd villia deraff fohrnumit, dereffter jag meij och med al flitt retta vill.

Först åm die vexler, såm i fior ehrra dragna hiett, dich [!] erra alla betalta, så många såm for 1 Januarie anno 1630 ankomna ehrra, men sedan ehrra 2 aff E. Nådes vexler ankomna, en föhr Anders Strång, denna ståhr med på den ballantzen, sallie Gerd Diericksån haver sent meij, den andra fohr Albert Janson, den ståhr intte med på samma ballantze, doch vil jag honåm, åm Gud vill, på förfalledagen betalla. Her holdes ded fohr mückie presies med vexxeller; åm en råckar protesterra elder beschverra seij over vexler, så stohr credieten i farra, såm nu Gud sche låv börrier florrera. Hos die förre vexlar haver jag stundum förordad ved axxeptatieonen någa lieten tied fohr billig intres, på ded die på föhrfalledagen inte hadde til at beschverra seij; beder ödmiucke-

liegan, E. Nåd ville det til det besta uttiede [ɔ: uttyda], effter jag föhrmente, att jag skulle jöra vell deruttie, effter die föhr vexlan fulle 6 veckur och 2 månar, fohrn jag blev peningan mechtig. Doch ehrro die, Gud sche låv, hertill alla vel contanterrette [ɔ: contenterade], och såmlig med en billig intres vell fohrnöijda, huilket temlig promoverar credieten*).

Staten aff H. K. Maij. peninger, såm till meij ehrra remitteratte, varder E. Nåd aff medfölliande lilla reckning**) se[e]ndes, så åm jag kunde bekåmma 9000 r:dal:r ved pas till, så kunde jag betalla alla aff med så många, såm jag intill denna dagen vett aff, undantagandes schipes vrachtan, såm förde die 3 regementer soldater över.

Viedarre fohrnimmer jag och aff E. N:s schrievelse, att E. Nåd ehr i den meningen, att den Rusche handlen skulle dragitt 30000 r:dr, huilkett ded intte jortt haver, uttan allenaste 26805 r:dr. Deraff ehr fohr Moniers unkosten och sedan fohr attsillelie [ɔ: åtskillig] tull, fohreringar och andra unkosten 2789 r:dr först affkortatte, forn jag några penninger kunde bekomma; jag måtte och gå her till rette med Mulleins facktor, innan jag kunde få peningar aff dåm. Die facktorer, såm Moniehr haver ordoneratt i Russlant, ded ehr en hop med schielmer, som klarliegan synes af al derras ackter.

Om die 23000 r:dr haver jag vel, Nådie Herre, fott [!] beschcd, men der fellas så mückie, såm fohrbemelt ehr, innan suman ehr full; och vil jag med al flitt verve der uttåm att remitterra Eder Nåd, so fast jag kan, och ått Prysen så långtt penningan reckia. Och aldenstund her ehrra många, såm villa geva peninger her och taga igen i Pryssen, so finnes her ingen god legenhett så schnartt till att få peningen över. Derforre haver jag remittierett aff dessa peninger, fohruttan die såm Anders Schvensån schal hava, åt her Sten Bielken til Hamborch til Anders Schvensån 8000 r:dr, dem han hastiegett varder görandes över til Edder Nåd, och jag tilsender Edder Nåd med detta bådett effterfolliande vexler. Effter jag ingen legenhett kunde finna til att få der rixdalder in specie, effter ded intte ehr her vexxels gebruck, såm Edder Nåd aff kiöpmen varder fohrnimandes, haver jag betingatt så många grosieer, att jag tror vist, att der lickvel ingen skada skall verra ved, nemlie fohr 6 Hollansche jülden 220 och 221: först en vexxel aff

*) Jfr N:o 16, ofvan sid. 576.

**) Denna räkning finnes icke i behåll.

Dirrick Hainkiep à 417 ℔ flams, huar åm 220 grossier, af Jesper van Tungerlo 91 pund flams adderton schillinger flams och fierre grossier, huar till 221½ grossie, en aff Abraham Kran till Lubert van Krunckhorst 400 ℔ flams, huar till 221½ gross. Mera haver jag denna gången intte kunnatt bekomma, uttan vil sie att jag med neste bådett gör mehr över, så fast jag kan komma til att jöra vexler.

Copparren, Nådie Herre, ehr schlett ingen afftreck uttie, effter såm alla orter ehrra opfulta med copparpeningen; so haver man och her stort håp, att mückien Ungriech coppar skal komma från Dantzick, att altså fast ingen ehr, såm spör effter copparn. I detta hella åhrre ehr intte mehr en såm ved pas 100 sch℔ råcoppar solda. Uttie hvad pris die andra varrer, serdellcs die Prysiesche, ehrro, varder E. Nåd aff medfolliand[e] corant se[e]ndes, so och aff den lilla sedelen isunderhett, såm hermed follier*).

Med nesta både vil jag E. N. viedare med min ringa skrivelse bemöda och fohrmella, huad jag finner nodiegett verra til effter E. Nådes beger. Och vil hermed hava E. Nåd sambt E. Nådes kierre gemahell *etc.* Hastigett aff Amsterdam den 26 Januarie anno 1630.

E. N. V. T. A.
Conradt v. Falkenberch mp.

Rikskanslerens påskrift: Præsent. i Elbingen den 14/24 Feb. anno 1630.

---

19. Amsterdam den 23 Februari 1630.

M. Wewitzer har icke gjort tillfredsställande anordning till de 23000 riksdaler, som skulle remitteras till rikskansleren, och Anders Svensson drar större växlar än honom medgifvits, hvarföre endast ett mindre belopp kan sändas. Nödgas betala P. Trip en procent på växlar till Preussen. Befarar, att Ungersk koppar skall föras från Danzig, innan Svenska fartyg hinna komma och upptaga tullen.

Nådie Herre, E. Nådh ehr *etc.* Dernest jever jag E. Nåd på ded ödmiucklieste tilkienna, an [ɔ: att] endå Martten Wegwiser haver skriviet meij til, att til E. Nåd skulle remitterras 23000

*) Hvarken kuranten eller sedeln är i behåll.

reichsd:lr., so haver han lichvel intte fohrskaffatt meij medel till att få dåm, uttan ordonerrat til åpbörd och uttgüfft [!], såm E:s Nåd aff die medfolliande copier aff hanns brev so och ded kortta föhrschlag nådiest se[e]ndes varder*). Och endå Andreas Svenson förstt intte var ordonerat mehr en såm 14000 reichsd:lr, så haver han lickvel dragiet på meij til 20000 reichsd:lr, dem jag alreda betalt haver. Nu haver åtter Wegweisser geviet honom order på nütt, så drager han ennu, sedan alla peninger ehrra sin kos, ennu 7466 reichsd:lr 28 st. på meij; en ordonerrar dito Andres Svenson meij till att betalla 5000 reichsd:lr., huilkett jag haver accepter[at], endå jag honåm tilförnde tilskreviet haver, att jag intte haver till att betalla med. Och aldenstundt aff dessa copier vel synnes, att han die sennare 14000 reichsd:lr intte behöver förn uttie Martio, jag vett föhrdenskuld intte, huarförre han drager aff den 23 Januarie på 8 tager sicht. Jag ress [ɔ: räds] att ded fohrderver våhr crediet, såm hertil temlig got varriet haver, ty Marschalcken och jag hava jortt al möglig flit til at præsvederra [ɔ: persvadera] den kiöpmannen, att han ville taga intress fohr en månades tied elder någott, men han ville ingalunda jöratt. Jag res [ɔ: räds] föhr den skuld, att so schnart die 8 dager ehrrå åm, att han då protesterar, och åm ded sker, så ehr ded beges vår crediet skadeligett, boda hanns såm dragiet haver och min såm accepterat haver. Beder fördenskuld ö[d]m[j]uekieliegen, att E. Nådie Herr vil icke taga mishag til meij fohr denna orichtiehetten skuld, ty detta förbemelte ehr, Nådie Herre, orsackan dertil, att E. N. ickie for [ɔ: får] til fullest die 23000 reichsd:lr, uttan allenast 8681 3/5 reichsd:lr, huilke E. Nåd med sådana vexler överjorda ehrra, såm på inlagda rechnung antecknat ehr**). Her haver i denna tieden inga vexel varriet til att bekomma på Prüssen, ty alla villa nu hava peninger diet imot vårren; derforre haver jag intte kunnatt få jörra vexel med H. Königl. Maij:tt profijt, uttan jag måtte geva Pieter Trip, på ded E. Nåd ens skulle få richsdaller in specie, en procento til avantasie, och fast åm jag hadde villatt ventat effter bettre legenhett, så såg jag, att det intte kunde ske, effter vexxel steg huar dag åp dem til skada, såm peningan vil hava diet. Huad E. N. nu teckes att jöra åm die 6000 reichsd:lr, såm Andreas Svenson haver bekommiet aff ded for til E. N. var forordoneratt, venter man E. N. befalning åm, men her ehrra nu inga peninger mehr hoss meij

*) Hvarken kopiorna eller förslaget föreligger.

**) Räkningen finnes icke i behåll.

i förråd. So schnartt hiet kommehr någån viedarre order, vill jagh beflitta meij åm til att jöratt över til Edder Nåd och göra mit besta til att vinna igen ded jagh nu haver oppätt.

Meij ehr och, Nådie Herre, for vissa sanning berettatt, att al den Ungehr[ske] cåpern ehr contracterratt, såm ehr i Danzich, och skall nu med die första skepan löpa utt til Lybeck, förn H. Königl. May:tt s[k]ep komma i siön, på ded die ingen tull må geva. Gud geve, att H. Königl. May:tz skep fing[e] fatt åppå däm, ellest forderver de dehr våhr marcknan, ty die kunna seeliatt så mückie bettre kiöp, som den stulna tullen bedrager seij. Våhr copparhandel står alstingäs stilla, ty der præsentera seij inge kiöpmen, so lenge den gruvlie mückienhett aff copparpeninger kommer hiet och selies her fohr 50 fl. centnern.

Jag vil E. Nådh medh min skrivelse nu inte lengre bemöda uttan beder att E. Nådh ville hedan aff, såsåm han hertil varriet haver, altied varra och bliva *etc.*, och befahler hermed *etc.* Hastieget aff Ambsterdam den 23 Februarii anno 1630.

E. N. V. T. A.
Conradt v. Falkenberch mp.

Rikskanslerens påskrift: Falkenbergs, præsent. i Fiskhusen den 14 April anno 1630.

---

20. **Amsterdam den 19 Mars 1630.**

Ytterligare om Anders Svenssons växlar, som förhindra C. F. att remittera de bestämda summorna till rikskansleren. Om anskaffning af vallmästare. Förhandlingar om stillestånd mellan Nederländerna och Spanien. Priser på koppar och andra varor.

Nådiege Herr, E. Nådh ehr *etc.* Dehrnest gever jag E. Nådh ödmuickeliegan tillkienna, att jag haver remittierett til Edder Nådh per vexxel 8581 reichstaller 30 st., så och haver jag betalt fohr den vexxel, såm E. Nådh haver dragiet på meij, 1191 reichst. 36 st.; die övrie penninger alla, nemlie 27466 reichstaller 28 st., haver Andreas Svenson bekomiet till seij. Jag hadde gärna vellatt remittierratt die 23000 reichstaller, effter såm H. Königl. Maij:ts anordningen lüdde, till Edder Nåd, men Andreas Svenson drog so fast och so kortt på 8 och 14 dager sicht vexxel på meij, intte

allenaste på die 14000 reichstaller honom vorre ordonieratte, uttan och på die 23000 r., såm till Eder Nåd vårre ordonerratte, och endå på flehrre penninger en såm heer varre meddel till, so dett jag intte viste, huaruttinnen jag g[j]orde väll elder illa, considererandes, att åm hannss vexeler bleve protesterrate, att ded lende temlig til disscrediet. Han låtter och meij ijönom siehn skrivelse fohrnimma, att han vill skriva H. Königl. Maij:t derom til, om hannss vexxeller intte bliva betalta, derfohrre tordes jag intte neka honom, så lenge her var någott till bekomma. Han haver die föhrbemelte 27466 reichst. 28 st. föhruttan bekomiet i November och December på Edder Nådes vexxel 5400 reichst. aff den Ruska handlenss penninger; en haver jag accepterrat en hannss vexxel åm 7096 reichstaller 40 st., som intte ehr betalt, uttan förstt legenhettan medgever skall betallas. Beeder vor [ɔ: för] den skuld på det ödmuickeliegeste, att E. Nådh intte vill taga meij till misshag, att jag intte haver jortt till E. Nådh die 23000 reichst. över. Jag haver skriviet Andreas Svenson derom till och vill hoppas, att han fron Hamborch gör däm till E. Nåd över, effter han haver alla penningan hos seij*).

Huad, Nådie Herre, die valmesterran anlangar, såm E. Nåd begerrer, der haver jag lacht meij vin åm och ijönom goda venner låttiet föhrhörra båda i Ambsterdam, Harlem, Leydhen, Hagen och Delfft, och haver ennu ingen konnat bekomma, ty die ehrra mest draggna åp til Wessel, ded skall better fortiefieceras, samb[t] andra platzer uttmed Riinströmen. So schnartt jag fohr tied til att kommat [!] fron Amsterdam, so vil jag op til frontierstederran och sie til, om jag kan bekhoma någon. Jag fohr intte gå dermed offentlichen till verckia, ty die ehrra herr någo[t] lietet jellus [ɔ: jaloux] över ded folckett och sie intte gerrna, att die förras uttur landtet. Åm derras stilstand på denna orthen seijes vel offentlich, att der intte bliver aff, men meij er lickvell beredatt, at derom hemliegan rådschlås, och att armenieandran [!] såm mest ehrra i Rådet, sonderlieg die aff Ambsterdam, driva fast åppå, att stilstand skall bliva schluttas [!], endå Konningen i Franckreiche haver presenterrat at asisterra Stadterrna med en million åhrliegen so och betalla ded dåm rester, på dett die ingen stillestandt villa görra. I förgår ehrra commanderat Stackenberch med 2000 man och 6 stuckien åp til Riienstromen, til huad enda gever tieda.

---

*) Jfr N:o 19. K. M:t till Anders Svensson och Conrad Falkenberch om deras växeltransaktioner d. 6 April 1630, Riksregistraturet.

Copparn ståhr alt i sin förra statt, roggen gelder imellan 150 gl. 130 ggl., altt såm han ehr god til. Andra varrer varder E. Nåd aff medfolliande preiscorant se[e]ndes*). Varreran stiega och schlå vel aff stundum i en vecka en gulden mer eller minder, men i ded nemmaste ehr liekvel prisecoranten rechtt.

Jag vil E. Nåds högnödie tied med min skrivelse inte lengere fohrdräge, uttan beder, E. Nåd vil hedan aff såm han hertil varriet haver varra och bliva *etc.*, och vill hermed E. Nåd *etc.* Actum Ambsterdam den 19 Martii anno 1630.

E. Nådes
Ö. M. T. A. T.
Conradt v. Falkenberch mp.

---

21. **Haag den 23 Mars 1630.**

Ord för ord likalydande med brefvet af den 19 Mars, men med postscriptum om Falkenbergs penningebekymmer och Tripparnes omedgörlighet.

Her behöves, Nådie Herr, provission till 3 aff Gerdt Diricksons vexler, såm ennu ehrra obbetalta. Jag haver . . på ett åhr ickie bekomitt en dalder til mit underhalt så och til intress och mångahanda schmå uttgiffter såm . . . Königl. Maij:t varder kreva och men ickie kan stella alt tijl reckninges. Tripan, die såm hava Hanss Königl. Maij:ts . . . under hendran, die villa på intte sett assisterra til H. Königl. Maij:ts errendes befordering, huarkin med ord, lufte elder penningar, fastom man vil . . . höcht vorskriva seij. God vedt, huad jag . . . med Andres Svensons prescies vexlar . . . ödmuickeliest, att E. Nåd . . . sin skrivelse til Schverie . . . . deråm, på dett han någon order . . . [s]tella må.

Rikskanslerens påskrift: Falkenbergs, præsent. i Fiskhusen den 27 April anno 1630.

Högra sidan af brefvet är betydligt skadad.

---

*) Priskuranten finnes icke i behåll.

22. Amsterdam den 26 Maj 1630.

Har på länge ej erhållit bref från rikskansleren. Remissor till denne i smärre poster; stora summor disponerade för Anders Svenssons växlar. Svårigheter vid anskaffningen af verk- (vall-)mästare till bergsbruken. Krigsläget i Nederländerna.

Nådie Herre, E. Nåde ehr *etc.* Jagh tackar E. Nådh på dett alder ödmuickeligeste for all gunst och benegenheett *etc.* Nådie Herre, ja[g]h haver i långan tied inga breff bekommiet fron Edder Nåd, fruchtar derforre, att mina ringa skrivelsse, deruttinan jagh åm vexxelnes tillstand fohrmelt haver, inte ehrra Edher Nådh tilhanda komna; derförre måste jagh åtter bemöda E. N. medh min tienstvillie skrivelsser och geva Edder Nådh ödmiuckeliegan tilkienna, att aff die 23000 reixdaller, såm Edder Nådh skulla hava til Preyssen, haver jach betalt på Edder Nådes vexxels till Alberth Paulsson 1091 rixdaller 36 st., so och på Andreas Stranges vexxel 100 rixdaller; ded övria aff samma vexel stog på sallie Gerdt Dir[i]ksons ballantze. En haver jagh remittieratt i några schmå påster, såm medhfolliande lille sedell*) uttvissar, 8681 reichstaller 30 st., och att ded, Nådie Herre, kåm uttie så schmå påsster, skede fohr den skuld, at her speltte på den tieden många aff die förnemsta banckrått, derförre tors jagh intte betro en många penninger i sender, enkiänndes att en sådan oluckia meij schnarth henda kunde. Jagh haver, Nåd. Herre, geviet dem so många rixdahler, som i reckningan stohr, på vexxel och betingat derförre die mesta groschier såm mögliet ehr, effter såm vexxlens kors ehr her imellan i pundt flams och i groschier. Att ded gick så langsambt till, kom deraff, att på den tiedten var huar och en i den mening att villa latta kiöpa in spanmåhl och andra varrer fohr sina penninger, dem die der hadde stå[e]ndes, so man kunde napast få her vexxel. Jach vil hoppas, att E. Nåd samma vexlar och sedan penningan ehrra vell tilhanda komna, men, ded Gudh föhrbiude, att der vårre någo[t] fel oppå, beeder jach att Edder Nåd ville lätta protesterra och aviesierra meij, så jagh i tiedt må holla meij vedäm [ɔ: vid dem], som her vexxel angeviet hava. På die övrie penninger och muckie mehr haver Andreas Svenson dragiet vexxel på meij, och på det credieten måtte bliva underhåldien, så

*) Ej anträffad.

måtte jagh, Nådie Herr, taga die penninger, såm till Edder Nåd fohrordonerete varre, och måtte betalla hanss vexxlar medh, så langt ded rechte. Jach beder ödm[j]uckeliget, att Eder Nåd vill icke taga mishag til meij derforre, ty jagh viste inte, horo jach skulle best berra meijått, på dett inga vexxler skulle bliva protesterate. Endå jag inga order hadde til att betalla honom mehr en 14000 rixdaller, so drog hann lickvel 18000 rixdaller vexxel mehr åppå meij, en såm han had[e] der order till, derpå jagh betalte, så langt ded rechte, såm obenbemelt ehr, och nehr jach hadde inga penninger mehr, suchte jach till creditens underhalt att få penninger åppå vexxel och drog vexxel på honom igen och bod honom skrifftlig, att han man ville acceptere min vexxel, så finge jagh samma penninger til att betalla hannss vexxel med. Dermed fing[e] åtter han samma penninger til att betalla min vexel medh, och hade vie sålunda huarkin vunniet elder fohrloratt penninger uttan allenaste åphollit begges våhr crediet och vunniet en lieten tied. Men han lette strackst gå min första vexxel oacceptiret tilbackar och planda [!] sollunda utt min crediet, så jach och ickie helder kunde få die penninger åptaga till att betalla hannss vexel med, der han uttan al farra vell hade kunnat acceptiret min vexxel*).

Die verckmestran, Nådie Herr, haver jach lacht meij vien åm, men lietet uttrettat. Jach haver vell funniet die såm villa died, men die condieciondran törs jagh inte, eij helder kan jach fulgöria dem. Fort [ɔ: först?] villa die inte tage verckian an effter rod edder [ɔ: eller] schacht, medan die seija seij inte hava sitt orten, an det ehr högverckh elder risverckh elder muehrverk uttie. Sedan så fohrgeva die, att die villa tiena för måna-penninger, nemlig huar mester 150 gulden åm månan, och villa hava huar en måna föhrutt til reisspenninger, och villa på 6 åhr vare fohrseckrat på sin tienst, så skal dåm skaffas alla materie äller och folckh, och die villa så driva arbettet och hava åpsicht. Ded mesta såm faller meij beschvehrlieggaste, ded ehr, att die villa hava her fast luffte, att alt deras lön och sådant skall betallas dåm her i rixdalder in specie; jagh ville geva dåm huar 100 gulden elder kanske 150 gulden, om die villa draga til Eder Nåd och besie dermedh legenhetten och taga der verckian an, men en hava die intte vellat jacka dertil. Jach beeder ödmuickeliegan, E. Nådh vill låtta befalla meij, huad jag viedarre skall görra hertill, på det jagh i tied

*) Jfr ofvan sid. 584 not.

må effterkomma E. Nådie villia. Jach haver skriviet Eder Nåd 2 gång[er] för heråm til; jach vett inte, om mina brev ehr komna till Edder Nåd.

H[v]ad, Nådie Herre, krigesvessende på denna orthen anlanger, so fohrnimer man heraff ingen sunderlig præparation. Seijen ähr, att fienden rustar seij till att komma i felt i åhr, män ded synes licht såm dessa villa spella defension, endå man haver för sacht starkt, Stattlingen skulle belegras. Her i Hagen depoteras [ɔ: disputeras] starckt åm relieonen. Holland vill inte contribuira, sunderlig Ambsterdam, förn der ehr en sinodis holdien. Fohr 5 dager sedan ehr 2 skep och en hoch [ɔ: holk?] fron Guinea inkommin och hava uttan annan kiöpenschafft 1200 ℔ gull inne. En selandes [ɔ: zeeländsk] avanturierer haver bekommiet ambarcka aff avisso, såm don Frideriko haver sent til Spanger [ɔ: Spanien]; die brevan derpå varriet lyda, att honom felles vivres, och att hanss folck ehr i dessorder och siukh, så och att lande rebellerar imot die Spanska, i suma, att han kan inte mentiennera seij, med minder han for starck seours.

Vill E. Nåd medh min ödmiuka skrivelsse nu inthe lenger bemöda uttan beeder, E. Nådh ville *etc.* Aff Ambsterdam den 26 May anno 1630.

E. Nåd V. T. A.
Conradt v. Falkenberch mp.

---

23. Amsterdam den 2 Juli 1630.

Har efter många svårigheter anskaffat verk- [vall]mästare på vissa villkor. Ett rikskanslerens bref af 4 Maj bekommet; därmed följande växel å 1200 r:dr samt två Sten Bielkes växlar skola betalas, ehuru Tripparne ej vilja lämna bistånd, utan endast göra svårigheter. Spannmålshandeln.

Nådige Herre, E. N:de är *etc.* E. N:de gifver jagh der näst ödmiukeligen tillkenna, att endoch jagh hafver giort mit bästa dertill, att jagh gerna hade velat sända E. N:de verckmesterne eller vallmesterne medh dett första i våhres, så hafver jagh lickväll intitt kunnadt komma till endskap medh dhem för änn nu, förty dett första partiet stellte migh sådane obillige conditioner före, att jag tordes dem intitt ingå, dett andra partiet var något billigare, menn medan

vij vore i handelen, blef dän bäste mestaren siuk, att sålunda tiden hafver fördrögt sigh härtill. Och sänder E. N:de härmedh en verckmestare till sampt en conductör, hvilcke skulle bese lägenheten och verckien, och efter som dhe hafva dett besedt och om dhe kunne accordera derom, så får E. N:de så många verckmestere sedan dijt, som E. N:de hafva vill. Dhe ähre här svåra skruppolöse till att draga till den orten, synnerligh är migh sagt, att den ingeniören Scheuttens är en godh frånstyrckiare, men igenom sådan sin illvilia får han och vetha sin egna feel, hvarföre han intitt var värdigh till att tiena H. K. M:t. Jagh hafver och, Nådige Herre, måst gifva mestaren 100 gulden och conductören 50 fl. till en månads såld eller förtäringh, hvillken månad rächnas ifrån den 20/30 Junii, och låfvat dhem dherhos, att när dhe komma dijt och dhe skola resa till att bese några orter för än denne månad ändas, skall dhem gifves frij fordenskap, och efter denne månan åhr uthe, skulle dhe vara skylldige till att accordera medh den, som E. N:de dertill förordinerar, antingen till att taga ahn verckien efter rodh- och fotmat [ↄ: -mått], eller och tiena troligen och flitigen för månadz besoldningh. Jagh hafver och, Nådige Herre, måst förobligera migh, att så frampt dhe intitt kunna hafva der någonn lägenheet, så att dhe kunna blifva der, och begäre till att rese sin koos igen, att dhe då intitt skulle blifva oppehåldne och förserrate [ↄ: forcerade] till at blifva, uthan frit draga hijt till Hållandh igen. Ändoch jagh väll viste, att dett alldrig är skiedt, eij heller skier, att man hafver någon länger oppehållit änn han gerna ville, så är dett lickväll dhem och andra flere så inbillat, att man kan intitt väll få dät uthur deres hogh. Hvadh vijdere deras lön anbelangar, haffuer jagh dhem lofuat att fulgöra efter E. N:des brefs innehåld.

E. Nådes bref, daterat den 4 May i Pillow, hafver jagh sampt växelen bekommit, lydandes oppå 1200 richsdaler, straxt accepterat, och efter jagh inge penningar eller provission ahn hade och Erentreuter hafver samma vexell en kiöpman öfvergifvit, som här i staden hemma är, badh jagh . . .*) Tripp, att han skulle förläna migh ett gott ordh hoss dess växells innehafvare, eller och att han ville säija godh före migh hoss en, som jagh hade såld 100 läster rogh på leffverantzie, som skall komma ifrån Rysslandh, så hade jagh straxt fåt 4000 r:dr der oppå handen, men han ville intittdera göra, uthan lägger sigh fast heller vinst om till att hin-

*) Tomrum för förnamnet.

dra hemligen min credit och skiära'n af hvar han kan. Jagh hafver så ofta frestadt i åhr och finner, allt dett, som kommer dhem till öron, hafver jagh myckit värre till att göra medh än elliest. In summa, om alldrigh så stor nödh är oppå, så assisterade han alldrigh H. K. M:ts saker medh 50 d:r, med mindre han voro försäkrat till att vinna 100 d:r der opå, som han plägar göra med krut och annan ammunition, som han lefvererar. Hvadh vexelen vedkommer, skall lickväll, Nådige Herre, han på försagdan dag blifva betallt, ty jagh hafver funnit en godh ven, som vill lickväll uthan lyfte avengera migh 4000 r:dr, deraf E. N:s vexell skall först betalas och sedan her Sten Biälckes tvenne vexeler, som ähro obetallte.

Hvadh den Muskoviske roghhandelen vedkommer, så hade jagh befalningh till att selia lästen för 70 r:dr, men efter här var 3000 läster rogh, som skulle sälias åt K. M:t i Danemarck och åt Storfurstens Doctor och andre flere, och såldes först lästen för 46 r:dr och sedan för 50 richsd:r, derföre kunne jagh intit i förstonne nå den prijsen, uthan höllt stilla, till dess dhe hade allt försålldt. Men nu seden hafver jagh (thess Gudhi skie loff) sålldt till att lefrera här i stadhen, till 73 r:dr 44 sty., sedan till 75 och 76 r:dr lästen, men efter jagh intitt kan ställa borgen och dett mesta är obekiändt folck, så får jagh inte penning[er]ne, för änn breffven äre komne, att rogen är lefrerat*).

Nyie tiender höres här inga. Till krigets præparation ahn... tages eller höres här als intitt. Vill E. N:de med min skriffvellsse nu för hastigheett skull intitt länger bemöda, uthen beder *etc.* Datum Amsterdam denn 2 Julii anno 1630.

E. Nåd. V. T. A.
Conradt v. Falkenberch mp.

*) I en skrifvelse af 9 Juli medgifver K. M:t C. Falkenberch att i nödfall sälja för 50 r:dr lästen. Riksregistraturet.

24. **Stralsund den 15 September 1631.**

Meddelar sin förlofning med Carl Bondes dotter Katarina. Kallad till K. M:t, men sedan afsänd att öfvertaga kronans affärer i Holland och nu på resa dit. Underrättelser om slaget vid Breitenfeld.

Nådige Herre, E. N:dh ähr *etc.* Vidare, Nådige Herre, kan E. N:dh jagh på thett ödmiukeligste icke oförmält låtha, att jagh dock uthan twiffvell effter Gudz dens alzmechtigestes nådige villia och försyn migh haffver i sinnet satt och begäratt till att byggia ett ehrligit och christeligit echtenskap medh välb. jungfru Catharina Bonde, H. K. M:tz högtbetrodde man och Ståtthollare på Örebro slott sampt Landzhöfding utöfver Närickie och Värmelandh den edelle och välborne herre her Carll Bondes till Espelunda och Bördesiöö ellskelige käre dotter*), och ähr sådan min ödmiuka och kärlige bön och begärande hoos föräldrarna så väll som hoos jungfrun sampt de nemmeste slächt och förvanter, som tillstädes varit hafva, så vidt ansedt och optagit, att de därtill sitt ja och samptyckie giffuit haffva, och alldenstund, Nådige Herre, jagh inthett haffver funnit E. N:dh hooss H. K. M:tt, som jagh dätt förhoppades och migh berättadt var, och tidsens lägenheet för H. K. M:tz ährender skull inthett hafver veelat tillåta mig, som jagh åstundade, att jagh haffver kunnat komma till E. N:dh och bidia om E. N:des nådige samptyckie, moste fördänskull bemöda E. N:dh med denna min ödmiuka schriffvelsse, bidiandes på thett alldraödmiukeligste, att E. N:dh ville till dätta christeliga och aff Gudh förordnate verck nådeligen och gifva sitt ja och samptyckie. Jagh vill medh Gudz thens alldrahögstes nådige hiälp alltid beflita migh efter dätt förstånd Gudh täckies unna migh och min yttersta förmögenheet om alt thett, som kan lända Gudi till ähran och sedan E. N:dh sampt then heela högtberömda slechtan till ett gott behagh. Beder ödmiukeligen, att E. N:dh ville alt sådant nådeligen optaga och tyda.

E. N:dh giffver jagh och härhooss ödmiukeligen tillkänna, att H. K. M:tt hafver igenom sitt konungslige breff låtitt kalla migh från Hollandt och till sigh**), och ändock jagh väll var uti dän underdånigste förhopningen, att H. K. M:tt, som och siälfva breffvett förmälte, hade veelat bruka migh till någon annan tiänst, så

---

*) Jfr C. Bondes bref till rikskansleren 26 Juni 1631, ofvan s. 58.

**) Anteckning om en skrifvelse till C. Falkenberch »att komma til H. K. M:tt» finnes under dat. 7 Juli 1631 i Riksregistraturet.

haffver lickväll H. K. M:tt för Erich Larsons orichtige procedyrer skull åter sändt migh till Hollandt att haffva där inseende på the Hollenske saker sampt de penningar, såm komma från Franckrijket, på huilken resa jagh i föllie ähr med välbr. her Clas Flemmingh, och ähr nu kommin hijt till Strålsundh. Leffver lickväll i dän underdånigste förhopningen, att H. K. M:tt mig och inthett länge på thenne orten bliffva låther; beder och på thett alldra ödmiukeligste, att E. N:dh så hädan af såsom alltid tillförende ville vara min nådige herre och gode befordrare, och där lägenheetan medgifver förhiälpa migh till någon annan stadigh tiänst, ty på thenne orten blifver jagh alltidh förgäten, när andra blifua promoueradte och prosperera.

Jagh tviflar och inthet, att E. N:dh ju ähr alltidh huad från tidh till tidh här ähr passerat adviseratt; vill fördänskull alleneste bemöda E. N:dh med de gode och glädelige tiender den . .*) Septembr. ähra ankomna, nembligen den 4 dito marscerade H. K. M:tt öfver Elfwan [ɔ: Elbe] vid Wittenbergh, den 5 dito fick her Clas Flemmingh och jagh vårt afsked, och marscherade H. K. M:tt samma dagen till Dieben, der Curförsten aff Saxxen skulle möta H. K. M:tt och confirmera de conditioner, som hr. Arnem som een afgesanter den 3 dito medh H. K. M:tt tracteratt och ingått haffver. Nu komme tiender, att den 7 dito ähr ett hårdt drabbande passerat emällan H. K. M:tt och Tillie, uti huilkett drabbande, Gudi vari evinnerligen loff och tack, H. K. M:tt först och främst hafuer behållit godh hellssan och victorien så och bekommit 24 . . . sampt mehr annan ammunition och vedh pas . . . som sig in uti Leipzich retirerat hadhe. På vår [sida] äre blefne öffversten Callenbach, Correuila [ɔ: Courville] och Hebron, och Curförstens öfverste Binthoff, män her Dijffell [ɔ: Teufel] och Hall ähre hårdt bleserate. Mera relationer hafuer man inthett nu, uthan venta i dag eller i morgon flere omständigheeter. Vill E. N:dh med detta mitt breff inte längre bemöda *etc.* Aff Strålsund den 15 Septemb. anno 1631.

E. M.
T. V. A.
Conradt v. Falckenberch mp**).

Lakunerna uppkomna därigenom, att ett stycke af papperet skurits ut under sigillet, då brefvet bröts.

---

*) Tomrum för datum.

**) Under fortsättningen af sin resa aflät Falkenberch ett nytt bref till rikskansleren, dateradt Öresund den 20 Sept., men af samma innehåll som

25. Amsterdam den 15 Februari 1632.

Förfrågan, om rikskansleren mottagit under år 1631 afsända bref. Svårigheter vid öfvertagandet af affärerna efter Erik Larsson; denne vill ej bistå C. F. med sin kredit.

Nådige Herre, E. N:dh ähr *etc.* Thernäst giffver E. N:d jagh tiänstligen tillkänna, att jagh med min ringa schriffvelse i förledne sommar och höst E. N:d några gonger besöcht haffver och inthett förnummit, om E. N:dh någott aff dem bekommitt haffver; och ändock jagh E. N:des högnödige tidh medh min ringa schriffvelse icke bemöda skulle, så ähr thett skedt för dän orsaken skull, att jagh gierna om E. N:des villia voro informerat, på thett jagh migh thereffter viste till att förhålla och regulera, därom jagh migh sannerligen gierna beflitade, när migh tillfälle goffvos, allan min liffztidh. Ehr och leffver i dän stadige och ödmiuka tillförsicht, att E. N:dh så nu som tillförende ähr och bliffver min nådige herre.

Jagh förnimmer utaff Erich Larson, att E. N:d skall haffva schrifuit honom till och befallat på thenna orten några saker till att förrätta, och effter thett han nu drager sin koos, haffver jagh några gånger biditt honom, att han migh grundeligen däruti underrätta ville, huilkett än till dags icke skedt ähr; hoppes lickväll att han ännu giör'ett, och beder ödmiukeligen att E. N:dh ville låta informera migh uti E. N:des villia, så vill jagh så mykett migh möijeligit ähr sådant gierna effterkomma. Recommenderer uti E. N:des nådige affection hermedh min ringa persoon och vill E. N:d *etc.* Datum Ambsterdam den 15 Februarii anno 1632.

E. N.
V. T. A.

Nådige Herre. E. N:dh giffver jagh ödmiukeligen tilkänna, att jagh E. N:des breff nu seent omsider hooss Erich Larsson seet

---

det af 15 Sept. Det enda afsevärda tillägget är, att han sänder rikskansleren några bref, som han haft med sig ifrån Sverige. Hvilka dessa bref voro, är icke här angifvet. Detta framgår däremot af en senare skrifvelse, från Amsterdam den 12/22 Dec., som endast innehåller förfrågningar, huruvida rikskansleren mottagit Falkenberchs bref från Stralsund och Öresund samt bifogade skrifvelser från Gabr. Gustafsson Oxenstierna, fru Elsa Oxenstierna och Carl Bonde.

hafver och theraff förnummitt, att E. N:dh haffver befallat honom att acceptera E. N:des växler här på 20000 riksd:r, så och att lefrera till värkmestaren Matthias Suänsk [ɔ: Wensk?] ved pass 19000 fl:r, huilkett jagh uti hanss absentia gierna göra vill, hade och gierna tillförende E. N:d därom adviserat, män han hafuer [ej] veelat låtit mig veeta't, för än nu i sista dagar, när han var all väge reda att draga sin kooss. Hafver och bidit honom, att han mig med sin eller sins fullmechtige Samuell Blommertz credit däruti adsistera ville, därtil han straxt uti hr Benedict Oxenstiernas præsentia nekade*). Dock vill jagh gierna amployera min ringa credit, så långt jagh thermed theruti något uträtta kann; i medler tidh tvifflar jagh inthett, att thett väll komma några medell. E. N:dh altid uti Gudz milderika beskyd och beskierm troligen befallandes.

E. Nåd
V. ock T. A.
Conradt v. Falkenberch mp.

---

26. Amsterdam den 23 Februari 1632.

Närmare om förhandlingarna med Erik Larsson. Gör sitt bästa att anskaffa penningar, men har svårt att erhålla kredit. Johan Oxenstierna återkommen från London. Ett Svenskt skepp taget som pris i Dünkirchen; befarar detsamma för andra Svenska fartyg.

Nådige Herre, E. N:d ähr *etc.* (*Början af brefvet har samma innehåll som brefvet af 15 Febr.*) Dock badh jagh Erich Larsson i her Benedict Ochsenstiernas närvaro, aldenstund som jagh då förmente och sedan fast mehr uti samma meningh är statuerat, att han blefve H. K. M:tt een summa skyldigh, dätt han ville transportera mig alla de giäll han sade sigh hafva på sigh tagit på H. K. M:tz vägnar, och därhooss transportera migh den opbörd han hade att förvänta aff Frantzöske subsidien, huarmedh jagh mente att kunna bethala alla debiter han hade förebära aff sina egna och andra, på H. K. M:tz vägnar, att haffva antagitt, så och thenna ofvanb:te summan, huilkett han inthett giöra ville; så badh

*) Jfr Erik Larssons bref till rikskansleren den 10 Febr. 1632, ofvan sid. 471 f.

jagh honom, att han igenom sin factor Samuell Blommert eller participanter de Trippernass credit mich däruti adsistere ville, huilkett han migh affslogh. Jagh vill likväll giöra mitt bästa till att efterkomma E. N:des villia och befalningh, så mykett migh möijeligit ähr. Beder ödmiukeligen, att E. N:d ville bevissa mig the nåder och uti sin vilia migh vidare och offtare befalla, så vill jagh så mykett mig möijeligit ähr sådant altid gierna efterkomma.

Nådige Herre, jag haffver väll något lithet förmercht, att man ville, att thett skulle haffva dätt anseende hooss E. N:dh, som jag icke gierna skulle villa giöra mitt bästa uti sakerna, män om E. N:dh något sådant kommer till öhron, beder jagh på thett fliteligste och ödmiukeligen, att E. N:dh ville icke sådann berättelsse optaga, ty i sanningen feehlass inthett villian uthan medell och credit. Jagh haffver härtill inthett kunnat komma till att draga högre än till alldrahögst 3 eller 4000 d:r på Börssan; dhen haffver och väll fehlass andra, som fast större credit förment sigh hafva, att draga några stora poster uthan sina vänerss adsistentz, huilkett ibland kiöpmennan väll passeratt, att then ena länar creditt och den andra gifver honom igän profijt och lätter den tridie betala lagett.

Jagh beder ödmiukeligen, att E. N:d ville denna min dristige schriffuelsse till dätt bästa optaga och tyda och alltidh bliffva min nådige herre. Med E. N:des käre soon haffver jag för fåå dagar sedan talt, och ähr Gudi skee loff ved godh helssa och sundheet, ähr nu åter dragen här ifrån till Leiden. Recommenderar uti E. N:des nådige affection altidh min ringa perssoon *etc.* Datum Amsterdam den 23 Februarii anno 1632.

E. N.
V. T. A.
Conradt v. Falkenberch mp.

(*På en lös lapp.*)

Nådige Herre, jagh giffver E. N:dh ödmiukeligen tilkänna, att jagh rätt nu har förnummitt, dätt Albert von Felden, borgare i Giöteborgh, skall haffva utsändt sitt skepp till Dynkiörken, laddat med masteträ därsammastädess att försällia; så haffva Dynkiörkerna på samma skepp giordt priss, föregiffvandes, att de utaf dät Spanska hoffvett haffva befallningh till att giörass priss på

alla Suänska vahror, huar de kunna finnass, och för 14 dagar sedan äre 4 aff dätt Stocholmske skepscompagniett[s] skepp utdragna till Spanien; fruchtar derföre, att the och på them varda görandes priss. E. N:d uti Gudz milderike beskyd alltidh befallandes*).

---

*) Närmare underrättelser om kopparhandeln och Erik Larssons förhållande till densamma lämnar C. F. i ett bref till K. M:t, dat. 21 Febr. 1632 (Hollandica, Riksarkivet). Det heter här bland annat:

Kopparen, aldernådigste Konung och Herre, haffver varitt härtill hooss åttskillelige deponeratt, och för fyra dagar sedan haffver Erich Larsson lychtatt att sanka'n ihoop och satt'en all hooss Eliass Tripp på efterföllilande conditioner, nembligen att gårkoppar och plåtar stå in deposito för fyretijo richsdaller skeppundett, råkoppar för trettijo och $^{4}/_{5}$ riksd:r, på interess a siu pro cento, provision a två pro cento, och skall innan halfft åhr lössas igän eller Tripp skall haffva macht till att sällia'n om marckgångh, eller såsom han bäst kan få penningarna därföre, och aff samma penningarna glöra sigh sin hofftstoll och interess betalt och därtill två pro cento aff försälliande till provisionen; och huadh penningar aff samma kopper mehr kunde bliffva skulle Tripp och behålla och affkorta i sin gambla rechningh. Och alldenstund Erich Larsson i sin transport sätter, att jagh skall vara skyldigh till att fullborda offvanbemelte contract, så haffver jagh sådant inthett kunnatt acceptera, effter jagh däraff seehr, att dän contracten inthett E. K. M:tt uthan Trippen ähr tiänt medh och honom kommer till nytta. Vänter fördänskull E. K. M:tz vidare befallningh. Jagh mehnar väll kunna deponera'n på bättre conditioner, feehlass alleneste E. K. M:tz order och fullmacht; så länge jagh dhett inthet haffver, skyler Trip sigh thermedh och holder alt dätt för migh. Contracten sampt rechningen om kopparen vill E. K. M:tt för däss vidlöfftigheetz skull jagh inthett medh bemöda uthan sända'n till cammereraren Töniss Hindersson.

Aff E. K. M:tz breff aff den 30 Januarii haffver jagh på thett underdånigste förnummitt, att E. K. M:tt vill, dätt medh kopparens försälliande måste innehållass och att sådant skulle hållass hemligt för Trippen; alsså haffver, aldernådigste Konung och Herre, Erich Larsson fått sitt breff för än vij, och straxt på samma timman låtitt Trippen och alla andra därom veeta. Han hafuer och medh ofvanbemelta contract tagitt alla medell till in sicht från migh, i dätt Trippen hafver commission till sällia, derföre kann och Trippen sällia och kiöpa annat i staden igän migh ovitterligitt och oåtspordt, när han vill. Jagh ville informera mig hoos honom om kopparens stat; så badh han mig visa op een fullmacht, effter huilkett han inthett spordhe, dän tiden jagh förra contract medh honom slött, och deponerade råkopparen om fyretijofyra riksdaller och gårkopparen om femtijofem riksdaller ske℔.

---

27. **Amsterdam den 19 Mars 1632.**

Saknar penningar; Erik Larsson utbetalar icke de till honom öfverlämnade medlen, och de Nederländska subsidierna innehållas, enligt uppgift på L. de Geers föranstaltande. Anser, att Erik Larsson blir K. M:t skyldig för sin förvaltning; anmärkningar mot denne. Johan Oxenstierna i Leiden. Ett Nederländskt kompani för spannmålshandeln. Värfningar; rustningar i Dünkirchen.

Nådige Herre, E. N:d ähr *etc.* Thernäst kan E. N:dh jagh icke oförmält låtha, att värckmestaren Matthias Wensk hafver några gonger varit hooss migh och fodratt upå een summa penninger, men alldenstundh jagh än till dags icke haffver een daller i mina händer, hafuer jagh inthett kunnat giffva honom, ehuru gierna jagh doch hade veelatt. Beder ödmiukeligen, E. N:dh ville migh däruti holla unskyllat.

Erich Larsson haffver behållitt alla reliquer aff förra medlan, så och de 200000 riksd:r aff Frantzöske subsidien hoss sigh. De Stadiske subsidier haffver jagh ännu inthet bekommitt. Luvis de Gers fullmechtige, Jacob Trip, sade i fleress närvaro, att hans husbonde thett hindrade; tillfälle och orsaken thertill törss E. N:dh för däs vidlöfftigheetz skull jagh inthett medh bemöda. På Franckfurt haffuer jagh dragit 22000 riksdaller, och huar de så väll som huad jagh mera har kunnat bringa till väga använda ähra, hafuer E. N:dh aff både cammererna att förnimma.

Huru här medh crediten tillgår, så och om Erich Larsons saker och rechningh, dätt varder och E. N:dh aff dem förnimmandess. Törss E. N:dh medh vidlöfftigh berättelsse inthett bemöda, allenaste E. N:dh korteligen tillkänna giffva, att Erich Larsson, så vidt migh än berättadt ähr och jagh finna kann, bliffver H. K. M:tt han een tämmeligh post skyldigh. Migh berettas så och synes aff rechningen, att H. K. M:tz vahror ähra inthett sålda om dän prisen, som andra samma slags vahror på then tiden sålt hafua. Veed utgiffterna på penningarna finnes sombt inresonabel, item de som haffua hafft ordonansier ähra een deel på fast underligit sätt betalta. Dän första aff officererne jagh har talt medh ähr öffversten Forbus; han seijer, att een annan haffuer schrifftuit honom ovitterligit quittentz och conterfeyat hans nampn där under, och ther till lyder dän posten inthett på H. K. M:tz rechningh, uthan han har fått de penningarna för andra växler, han

hafft till Erich Larsson. Huad därom sandt åhr, låter jagh bliffva i sitt värde; han åhr nu dijt och må siälff tahla därom. På Frantzöske växlar bliffuer H. K. M:tt 100000 riksd:r förlust infördt, och hafuer väll varit någon förlust på samma växler, alleneste dän profijt, som växlan giffua från Antwerpen och åter hijt, seer jagh inthett i rechningen infördt. På de penningarna, Salvio remitterate åhra, åhr H. K. M:tt förlust på växellen införd, i dän staden väll åhr till att bevissa, att dän växellen på then tiden gaff profiijt; väll måste man stundom draga för nödh skull utom cours aff växelen, män inthett haffver man behoff att remittera utom cours aff växelen, ty altidh finnas flere, som gierna taga penningar förut, än de som gierna giffua penningar förut. Om kopparens sälliande och deponerande säijer man här väll, att han i sommar åhr solt till högre priss aff Trippen än som Erich Larsson hafuer sålt'en lut sin rechningh, och han till lägre interesse kan deponeras än som i rechningen ståhr. Sedan jagh kom hijt, sankades all kopparen, som på åttskillelige orter var deponerat, i hoop och sändes till Trippen — där iblandh finnes och kiätlar och råkoppar —, män i hanss rechningh finner jagh inthett, att han sådant upburit haffver.

Sådant och fast annat mehra, som voro för vidlöfftigt att bemöda E. N:dh medh, varder siälffva rechningen dätt utvisandes. Hafuer alleneste E. N:dh något lithett till effterrättelsse härom veelat tillkänna giffva, och om där till beviss behöffues, kan där och väll bekommas, om jagh i tidh får veetatt.

E. N:des käre son åhr, däss Gudi ske loff, vid godh hälssa och nu stad i Leyden. I går haffuer jagh sändt till honom 2 breff, som kommo från Öresundh, som jagh tror att E. N:dhes kiäre gemahl honom tillschriffuitt haffuer. Förnimmer inthett annatt än att i Suerige alla E. N:des kärkomna, däss Gudi skee loff, åhra vidh godh hälssa.

Vidare, Nådige Herre, haffuer Spiringh ifrån Dantzich dragit här växler på 2000 riksd:r på thett Compagniiet, som medh saligh Marskalken handlatt haffua åm råg, och mädan the än een tämmeligh summa prætendera aff samma handell, därom de medh her Bengt Oxxenstierna här talat och honom dätt recommenderat hafua, sammalunda haffva de igenom sina borgmestare låtitt därom schriffva till Pau, som åhr an ambassado till H. K. M:tt, ty borgmesteran, som dätt recommendera, åra siälfua participanter däruti; allså komme tvenne aff dem till migh och funne sigh mechta besuärate däröffuer, säijandes, att them icke alleneste inthett blef

fullgiord contracten, uthan man rescontererade deras penningar i Dantzich och droge däröffuer växler på dem. Begärte vidare förklaringh, om en jagh icke viste, att de 900 riksd:r på saligh Marskalkens begäran betalt hade, och mädan migh thett väll vitterligit var, kunde jagh thertill inthett neeka, som E. N:dh aff dän copia, jagh Spiringh dārom tillschrifuit, nådigst förnimmandes varder, huilken copia jagh E. N:des secreterer tills[k]ickatt haffver, på thett han omständigheetan aff sakan E. N:d vedh lägenheet berätta kunnde, effter jagh medh så långa breff E. N:dh inthett törss bemöda.

Prinsen mehnar jagh skall innan fem veckor komma i fält. Här värffues starkt i alla garnisoner, och kunna inthett mykett folk bekomma. I Dynkiörken göres extraordinarie stoohr præparation. Ett skep från Giöteborgh, Albrecht von Felden angående, säijes migh åhr där priss giordt, sådant jagh och Jahan Hindersson vill advisera. Recommenderar uti E. N:des nådige affection alltid min ringa persoon och vill E. N:d *etc.* Aff Ambsterdam den 19 Martii anno 1632.

E. N.
ö. och v. t. a.
Conradt von Falkenberch mp.

---

28. Amsterdam den 30 Mars 1632.

De Geers förhållande till de Nederländska subsidierna. Önskar för likvidering af Stralsundska växlar få antecipera på subsidiernas hos Camerarius innestående Augustitermin. Begär förhållningsorder om kopparens försäljning, om inlösen af det hos Tripp deponerade och af pantsatta juveler, om spannmålshandeln på Archangel efter köpmannen J. Böckmans död. Öfverstarna Ashdon och Fleetwood fordra penningar. Drar i saknad af kontanter växlar på Frankfurt. Erik Larsson gör svårigheter vid de Franska subsidiernas utbetalning. Ett förslag att sända koppar till Guinea. Köpmannen Vossberger fordrar invisningar på de Nederländska subsidierna. C. F. söker uppehålla honom.

Nådige Herre, E. N:dh åhr *etc.* E. N:dh haffver jagh medh sijsta tillkänna giffvitt, att Luvis De Geres fullmechtige Jacob Trip sade sigh hafva betalt de tu åhrss Stadernas interess, som han för copparen, den han den 20 Decembris anno 1629 tagit hade, skuldig var, men sedan jagh vidare efftetfrågatt, finner jagh, att dätt än i dagh inthett åhr betalt; han säijer sigh nu snart

veela bethalatt. Jagh befinner och aff åtskillelig berättelse sandt vara, att De Gere hooss emfangaren aff Holland saken så bestuckett hafver, att han de två sijsta månarss subsidier inthett vill lefrera. De Geres fullmechtige nekar inthett därtill, säijer sigh först veela hafva 50000 fl:r, förän bemelte subsidier lefrerass skola. Och efter här ära många växler komna från Strålsund, beder jagh om E. N:s order och nådige befalningh, om jagh icke må anticipera de penningar utaff Augusti måhnan, som ännu stå under her Cammerario behåldna, och däraff bethala de Strålsundske växlar. Om då H. K. M:tz nådige villia ähr, att Luvis de Gere någon summa hafva skall, så kan han aff Novembr. månan dem väll igän bekomma. Jagh förnimmer aff her Clas Horns bref, att dätt ligger macht upå, att dässa växlar bliffua betalte.

På Franckfurt haffver jagh dragit veed pass 29000 riksd:r; huar jag dem utgiffuit och huad ännu ähr obetalt, dätt hafver jagh alt sändt till Cammarereraren Mårthen Augustinsson till Franckfurt. Haffver därhos biditt, att uti H. K. M:tz villia jagh måtte blifva uti effterfölliande puncter underrättadt, nemligen: effter thett H. K. M:tt hafver förbuditt att ingen coppar må sälliass, om en jagh då och icke skall sällia aff dee 1500 skeℜ coppar, som till copparens inköp med riksd:r deputerate ära; och effter Erich Larsson haffver med sin contract giffvit Trip macht, att han i Augusto nestkommande må sällia den copper han honom deponerat hafver, om han inthett för löses igän, och huad dätt i penningar mehr drager än deposito, dätt skall han Trip på sin gambla rechningh behålla, om dätt ähr H. K. M:tz villia, att man skall göra något thertill, att thett måtte i tidh lösas från honom och deponeras hoos någon annan, där man bättre conditioner betinga kunde, effter jagh rädz, om han tar på sällia'n i dättsamma när jag skall sällia dän andra, som till Copperbergs underhåld förordnat ähr, och inthett håller'en i reputation, att han åter fördärffvar marcknan, ty copparen ähr nu temmeligen i kort tidh upstigen och gäller nu 49 vidh pass 50 r:dr skeppundett; så och huad H. K. M:tz nådige villia ähr, att jagh medh juelernas inlösande och Stadernas interesse för dätt tridie åhrett meij förhålla skall; och effter Vår herre haffuer kallat Johan Böckman, om jagh skall sända så tiligen skep till Archangell, och huem som skall lefrera dem, på thett the icke komma fåfängt tillbaka och sålunda frachten förlorass.

Hijt ähr och, Nådige Herre, kommin öffversten Asdon och förgifver, att han haffver hafft H. K. M:tz breff till Erich Larsson

på 9600 riksd:r till värffpenningar, och effter H. K. M:tt om honom meij inthett befallatt hafver, eij heller Erich Larsson låttitt migh derom någett förnimma, därföre haffver jag inthett kunnat göra uti dän sakan, eij heller hafver han bekommit några penningar här.

Nådige Herre, öffverst Georg Fleetwoedz öffverstleutnandt åhr hijtkommin om de 9900 riksd:r på E. N:des anorder, och effter Erich Larsson samma summa på dätt register han meïj giffuit hade, huar han de Frantzöske penningar använda ville, opfördt haffver, haffver hanss sån och aff samma penningar dätt antagit att bethala och skall i dässa dagar bliffva afferdigatt. Seer jagh, att der faller någott hinder före, så vill jagh göra mitt bästa, att han inthett skall bliffva ophåldin.

Verkmästaren Matthiass Wensk hade jagh sanderligh gierna giffvitt, om jagh hade hafft någott medell. De Franckeforter penningar haffver jagh alla måtte rescontererat moot Hamborger och Strållsundske vexler och fast inga penningar fått i händran och sålunda betalt folk med växler på Franckfurt. Beder att E. N:dh ville nådeligen haffva migh unskyllat, och om någon fördrager E. N:dh, att thett nu eller någon tidh haffver feelas på min villia i dätt E. N:dh haffver befallat migh, så gör dän i sanningh orätt däruti, ty Gudh veet att thett inthett feehlas på villien, om jagh elliest hade hafft medell kunnat giordett.

Huad som passerar hoos dee Frantzöske växler, dätt hålless alt för migh hemligt, oansedt Erich Larsson befalte sin soon i min närvaro att communicera migh, huad i dess opbördh och uttgifft passerade, män à part haffver han giffvitt honom annan order. Jagh åhr redebogen att communicera dem huar dagh min book. I fioll fördess H. K. M:t 10000 r:dr förlust in på Frantzöske vexler; huru dätt går i åhr giffver tiden.

Här åhr, Nådige Herre, een förnämd man, som siälff hafver varit och sedan mykett negotierat på de Indies, een aff de bevinthebermän; effter han åhr disgusterat af dätt Indiske Compagniet, hafver han tahlatt med migh och önskatt, att lägenhetan måtte vara, att han siälf måtte kunna komma medh H. K. M:t eller med E. N:d till tals, säijandes, att han väll viste vägen ditt som copparen i förtiden haft sin mästa aftreck, och iblan[d] annat sade han, att för hade mykett coppar gått til Genea, och hafver man då gifuitt vid 100 m℔ coppar för så mykett gull som här gäller 70 g. g., män nu hafver dätt Västindiska Compagniett drifuitt thett så högt, att the inthett gifva nu mehr än som under

20 m𝔛 för så mykett gull. Menar fördänskull, om man ett skepp ginge till Ginea med copparvahror och gofve någott mehra coppar för gull än dätt Västindiske Compagniett gör, så handlade han först mästa gullet ifrån dem och komme och dem att gifva mehr coppar derföre, att alså copparen kommo i sin förra träijn igän. Alla derass subtiliteter och de Indiske handlingar ära denna mannen väll bekienda, män han begärar, att jag hanss nampn i breffven inthett nämna skall, på thett dätt icke måtte komma ut. Vill E. N:dh härnäst bland andra ährender och om denna mansens nampn tilschrifva.

Recommenderar uti E. N:des nådige affection altid min ringa persoon och vill E. N:dh *etc.* Aff Ambsterdam den 30 Martzie anno 1632.

(*Egenhändigt.*)

E. Nådes kierre såhn ehr Gud ske låv ved god helsan och ehr nu stad uttie Leyden. Jach haver i dag fått tiender från hånåm. Jach ehr och bliver

E. N.
ö. t. i. d.
Conradt von Falkenberch mp.

(*Icke egenhändigt, på ett löst blad.*)

Nådige Herre, här ähr een mann benembd Fossberger, såm seijer seij hava någån fulmacht aff H. K. Maij:t uttav fienansien, sampt een hanss suåger och een som samma Fossberger ähr mykitt skyldigh. Haffua aff migh begäratt, att jagh skulle lefrera dem Stadernas ordonansier på de 100000 fl:r i händran, och effter thett jagh ähr nochsampt informerat, att then ene som var i föllie med dem ville straxt läggia arrest därupå, så snart Fossberger hade dem händer emällan, därföre tordess jagh inthett göratt, synderligen mädan jagh veet, att han hafuer ingått een galin contract både öffver subsidierna så här som i Franckrike så och öffver allan copparen, som skulle komma från Suerige, så och håller han den contracten mechta hemligh och vill inthett låta migh dän see, hafver ochså förbuditt sina contractanter att vissa migh någott däraff. Haffver fördänskull gifuit honom till svar, att effter jagh inthett väll voro informerat om dän sakan, måtte jagh vänta effter bättre information, och medlertidh voro jagh redebogen att hålla

all godh och vänligh correspondentz medh honom. Dätta svarett behagade honom inthet, uthan ville hafva de 100000 fl:r, därom han och uthan tviffuel varder H. K. M:t tillschriffuandess. Jagh förvänter H. K. M:tz nådige befallningh, och om en uti H. K. M:tz villia jagh voro informerat, ville jag see till, om han kunde göra något gått, eller och hindra så mykett dätt sigh ville låta göra, att han icke något hinderligit uti H. K. M:tz negotier kommo tillväga.

Nådige Herre, jag beder E. N:dh vill inthett förtänckia migh, att jagh bemöder E. N:d medh effterföliande copia, som migh på dän 25 Martii från Paris åhr adviserat, lydandes:

»Sonsten hab ich hier verstanden, dass Josiass v. Vosbergen sich ahngeben hatt in zukunfftige mit den [!] Konig über der Frantzösche gelder zu tractiren, dess wegen er dan copia von I. M:tz von Schweden schreiben hatt übergesonden und volmacht zu haben damit fohrgibt; der man, der ess hatt, ist vor 2 tage damit nach Saint Germain, da sich der Könich und Cardinal aufhalten, gereist. Morgen werd ich ihm gehn sprechen undt fohrnehmen, wie die sache gehet».

Jagh rädz han giör i H. K. M:tz saker mehra hinder än tiänst. E. N:d altid uti Gudz milderike protection troligen befallandes.

---

29. **Amsterdam den 14 April 1632.**

L. de Geers fullmäktige vägrar betala räntan å Nederländska lånet, innan han fått ersättning af subsidierna. Dessa behöfvas till andra utgifter och äro för de senaste månaderna icke utbetalda. Förhandlingarna med Vossberger: hans kredit i Holland dålig. En hemlighetsfull underhandlare i Haag. Erik Larssons son innehåller de Franska subsidierna. C. F. begär att blifva förflyttad till annan tjänst. Erik Larsson i hemligt förstånd med köpmännen. Upprepar sin förfrågan om Ryska spannmålshandeln. H. Grotius villig att gå i Svensk tjänst.

Nådige Herre, E. N:dh åhr *etc.* Och giffver E. N:dh jagh härmed ödmiukeligen tillkänna, att jagh effter H. K. M:tz nådige befallningh haffuer medh förra åttskillelige poster sändt beskeedh till cammereraren, huad här opburit och utgiffuitt åhr, och medan jagh aff Cammerario förnummitt, att om de trij åhrss interess här aff Staderna stundom bliffver mensionerat, så haffver jagh stadigt

anhåldett, att Luuijs de Geres fullmechtige ville bethala dem, alldenstundh han anno 1630 den 20 Decembr. 495 1/4 skepp. gårcoppar, sammalunda och den 22 Junii anno 1631 åter 132 1/4 skepp. gårcoppar opburit, huaraff han utloffuadt att bethala 2 åhrs Stadernas interess så och her Cammerario sijn deputat lutt hanss utgiffne obligation*), män han haffver intill denna stunden inthett thertill veelat giöra; begärar, att man honom 50000 fl:r aff Stadernas subsidier transportera skulle, så ville han dätt med Staderna resconterera. Män alldenstund meij därom ingen befalningh giffven ähr, haffver jagh hans begärande inthett tordz ingå, på thett dätt icke måtte haffva här dätt anseendhe, att theras interess dem medh subsidierna, som till krigsstaten förordnate ähra, skulle betalte bliffva. Om H. K. M:tt nådigst så techtes, så behöffdes denna posten väll till the Strålsundske och them som komma från Hamborg betalningh. Vänter där om vidare befallningh. De sijst bevilliate två månarss subsidier ähre ännu inthett betalte. Migh berättas, att Luvijs de Gere och hans partie hooss emfangaren thett så bestuckett haffva, att dhe dätt oppehålla. Luvijs de Geres fullmechtige bekiende och i fleres närvahro så sant att vahra.

Medh Fossberger, Nådige Herre, haffver jag här något correponderat till dän ända, att jagh gierna ville see, om han kunde här något gått utträtta, män jagh förnimmer, att hans extima och credit ähr här svåra ringa, och vill inthett låta mig veeta om sin contract; doch begärte han aff migh, att jagh skulle gå medh honom till dätt Compagn. kiöpmän, som vorre fohrsamlatte til den enda, som han hade handlat med, män hooss dem fann jagh sakan fast annorlunda än som han berättade, ty de sade, när han först hade stält så myken coppar, som han utloffuadt, i deras händer, sedan och een obligation aff Staderna General, däruti de förobligera sigh att veela bethala till dessa kiöpmän, benemdt Brasser och Spiringh och van Bursellen, samma summa penningar innan een kort tidh, så ville de då tahla medh honom, huad de för sin interessprovision och risico nyta skulle, och sedan giöra någott till sakan, män för än han hade fullgiordt sijn contract uti alla punchtar, hade han inga penningar till att förränta. Han ähr här, som migh berättas, mykett skylldigh; jagh ser och inthet annatt

*) Kopior af denna obligation, dat. Stockholm den 20 December 1620, samt L. de Geers ombudsmans kvitto på kopparen, dat. 22 Juni 1681, medfölja brefvet.

än han söker mehra till att få någett än till att tiäna väll. Från Paris bliffver migh och adviserat, att Fossberger haffver sändt een fullmechtig dijt till att tractera på the tillstundande Frantzösche subsidier. Samma fullmechtige åhr på den 21 Martii dragin till Konungen till Sanct Germain, der då Konungen och Cardinalen voro stadda. Han haffver och schlutitt här een contract med några Fenetiander, huilken contract åhr sändt till Fenedien.

Till Hagen åhr och, Nådige Herre, för få dagar sedan kommin en herre, och man veet ännu inthet huem han åhr; han åhr först arriverat i Rijswijk een fiärdels mihl veg från Hagen, dijt åhr prinsen dragin utt till honom och talt medh honom, sedan åhr han i stillheet hemptatt till Hagen. Säijes, att han bliffver underhåldinn i prinsens lusthuus i een trägårdh, och att ingen ungåss honom mehr än Prinsen allena och Pau Pensionariuss.

Om the Frantzösche subsidier, som per vexell nu komma från Franckrijcke, hade jagh gierna med Erich Larsons soon communicerat, på thett jagh däraff måtta fått see, om H. K. M:tt åter i åhr skulle haffva 10000 r:drs skada på samma växell som i fioll, sedan och på thett jagh måtte veeta, huru fast penningatna komma därifrån, alldenstundh her åttskillelige, som Erich Larson antagit hafuer att bethala aff samma subsidier, komma dageligen och besuära sigh, att the inthett blifua betalte, så och vissa the andra till migh, som Erich Larson antagit att bethala. Män alldenstund han lefft alla medlan uti sijns sons hender och som E. N:dh nådigst aff min förra öffversända rechningh seendes varder, att jagh inthett haffver händer emällan, derföre har jag inthett kunnatt hiälpa dem, däröffver de blefue något otålige, män jag haffver inthett kunnat förmått honom thertill. Ehuruväll Erich Larson honom uti min närvaro befalte att communicera med migh, huad uti växlers och penningars opbördh och utgifft passerade, så döllier han lickväll sådant för migh och säger sig sedan fått annor order. Jagh åhr redebogen att communicera dem huar timma min book och alt thett jag giör uti H. K. M:tz afferes. Sådant har jagh ödmiukeligen E. N:dh måtta tillkänna giffua; bed[e]r, att E. N:dh thett nådeligen optaga och tyda ville och altidh bliffva min nådige herre. Gudh giffve och, att min ringa tiänst måtte vara H. K. M:t så behageligh, att jagh finge vara antingen där uthe hooss E. N:dh eller i Suerige eller huart såsom H. K. M:t nådigst techtes att förordonera migh, ty jagh seer, att jagh inthett åhr så mechtigh, ehuru jagh bär migh ått, att promovera H. K. M:tz credit som dätt Compagn., meij conterminera, åhre

mechtige till att häffva alt omkull igän, och så länge H. K. M:tz negotier bestå under een aff dätt Compagn., vill jagh säija och ähr sandt, att the foga huar annan till profijt med H. K. M:tz skada, och kan sålunda ingen, som ährligh leffva vill, någott negotiera med dätt partiet. Gudh giffve, att jagh funne de nåder, om dätt icke måtte vara längre, allenaste på een dagh eller två finge vara hooss E. N:dh och reputera, huadh uti H. K. M:tz negotier här på een tidh ähr passerat, effter thett icke med sijna omständigheeter vill låtha sigh så schriffva, som man dätt kan munteligen referrera.

Här ähr, Nådige Herre, een fohrnembd kiöpman *etc.* (*fortsättningen lika med N:o 28, sid. 601 intill* . . . . träijn igen).

Vill E. N:d *etc.* Aff Ambsterdam 14 April anno 1632.

E. N.
V. T. A.
Conradt v. Falkenberch.

Nådige Herre, jagh haffver för schriffuit E. N:dh alt thettsamma till, män effter jagh icke veet, om E. N:dh någott breff ähr tillhanda kommitt, nödgas jagh att bemöda E. N:dh med denna doublet; beder ödmiukeligen, att E. N:d ville then nådeligen optaga. Gud veet, att jagh nödigt ville bemöda E. N:d med sådana questioner, män effter somblige aff dem ähre H. K. M:tz credit hinderlige, veet jagh inngen annor rådh än att giffua E. N:d därom tillkänna. Jagh haffver och begärt aff Mårthen Augustinsson, att han om några punchtar sigh hooss E. N:dh förfråga skulle och medh första mig therom advisera, synderligen om then Muschoffuiske handelen, effter s. Johan Böckman ähr dödh, huru ther medh skall handlas, så att icke någon tidh må förloras. I förra hafver jagh och nämpt om een som heeter Grotius*), som fordom håffver varit här i staten och för Bernefelt [ɔ: Barneveld] skull måtte rymma lande och sigh sedan har uppehållit i Franckrijke; tviflar inthett, E. N:dh ähr hans nampn väll bekändt. Åndock jagh inthett haffver talt medh honom, förnimmer jagh dock, att han ähr benägen till H. K. M:tz tiänst, omen [ɔ: men om] H. K. M:tt ähr något tiänt medh honom, varder E. N:d migh väll därom befallandess. Jag bliffver altid E. N:des villige tiänare så lenge jagh leffuer.

---

*) Något föregående bref från C. F., hvari Grotius omnämnes, är icke bevaradt.

30. Amsterdam den $^{19}/_{29}$ April 1632.

Rannsakar enligt K. M:ts befallning jämte Melchior Falkenberg angående Erik Larssons transaktioner; sänder en balansräkning. I E. L:s redovisning saknas uppburna belopp, och vissa utgifter äro icke verificerade. Anvisningar på Franska subsidiernas Novembertermin icke utbetalda. Skall sända vidlyftigare redogörelse. Kopparpriset stiger, men blott för små poster, emedan man väntar införsel af kopparmynt. Trip dock villig att köpa hela förrådet, om hela exporten för två år öfverlåtes åt honom. Rågen faller. Förfrågan om Ryska spannmålshandeln. Upprepar sin anhållan om annan tjänst.

Nådige Herre, E. N:dh ähr *etc.* Nådige Herre, effter dätt H. K. Maij:tt, vår allernådigste Konungh och Herre, haffver sändt både min broder och meij hijt och befallat, att vij om Erich Larssons negotia, som H. K. M:tt hade någott betänckiande förorsakatt, skulle granneligen ransaka och förfara och H. K. M:tt sådant i underdånigheet tillkänna geffva, vij ähre och som offtast sedan med H. K. M:tz breff däröffver befalta och påminta att göra vår flijt, och ändock om ett sådant vidlöftigt värck och iblandh så många negotianter icke väll ähr möijeligit grant att ransaka, medh mindre partien aff et gått samveet vill siälff adressera een på väijen, så hafver man inthe kunnat så grant ransaka, allena någott så vidt lägenheetan hafuer veelatt tillåta och medh skääl ske kunnat, huilcket E. N:dh utan tviffuel aff min broders schriffvelsse någralunda kunnigt vorden ähr, hurulunda här hafuer tillgått medh H. K. M:tz sacker. Att E. N:dh jagh inthet för dätta någott synderligit haffver därom tillschriffuit, ähr för effterfölliande orsaker skull skeedt.

Nemligen effter jagh hoppades, att Erich Larsson siälff så skulle förklara sijna saaker, som H. K. M:tt voro därmedh tiänt och dätt sigh borde, effter thett han migh här ingen rätt beskeedh giffva ville, sade sigh där veela giöra't rätt och richtigt, därföre tänchte jagh vara onödigt att bemöda E. N:dh därmedh, synderligen och mädan min broder tog alla sackeren till sigh och sade seij till E. N:dh veela advisera, mädan jagh som offtast måtte reesa emällan Hagen och här och fordra på subsidierna och thes emällan med advisor på Suerige, Strålsundt, Hamborg och andra orter hafft göra, och effter jagh i dätta ähr eensahmen, haffver tiden migh icke veelatt tillåta den sakan, som migh på thett

mörckesta sette var ingiffvin, något att förklara, på thett E. N:dh jagh icke med een vidlöfftigh confus rechningh måtte bemöda. Män alldenstund jagh haffver nu fått ett breff sampt een slutin ballantz aff cammereraren Töniss Hindersson, däraff jagh seer, att sakerna sombt sälsahme ähre opförda, nemligen dätt för betalt infört, som här dageligen inlöpa och kräfvia, som ähr om her Clas Horns och her Sten Bielckens växler så och Landtgreffuen aff Hessens fullmechtige, skeppare och andra flere, item förer in många extraordinarij unkostna och mig per resto skulle leffrerat vara 12838 r:dr, huilckett sigh inthett så befinner, och E. N:dh vidlöfftigare aff rechningens förklaringh seendes varder; för förb:te H. K. M:tz nådige befallningh och min underdånigste plicht skuld nödgas jagh att bemöda E. N:dh och alt sådant gifva E. N:dh om denna sakan tillkänna med medfölliande rechningh och ballantz*), där upå dän första antechnate ähra alla de poster, som jagh seedt beviss aff och aff annan skeligh berättelse förmenar sant att vara, på dän andra stå antechnadte de poster uti hans debet, som sombt aff Cammerådz breff och rechningar och sombt aff hans egin berättelsse och andra skääl finnes att han haffver opburit, dock likväll inthet uti sin rechningh säij till opbördt infördt, ty hans första declaration, rechningh och ballantz stämma inthett öffuereens. Uti credit aff dän andra ballantzen införer jagh de poster, dem han säijer sigh att hafua betalt, därom jagh lickväll ingen rätt sandh berättellse kunnat bekomma, om så ähr; doch kunna somlige aff de poster synnerligen till officeraran vara betalte, män så finnes däribland och de, som ähre fast betänckelige. Haffver fördänskull sådana dubiösa poster inthe kunnat på hans courante rechningh uthan à part införa och inga utsluta, som han upgifuit hafuer, uthan sådant till H. K. M:tz nådige förklaringh eller till dän, som H. K. M:tt nådigst därtill varder förordonerandes, vidare ransachningh hemskutitt. Huad de poster veedkommer, som han haffver antagit att bethala aff de Frantzösche sijsta in Novembr. förfalna subsidier, de ähra ännu mäst inthet betalte, och komma dageligen folk till migh, som sigh deröffver besvära. Dän nödtorfftige berättelssen om dänna sakan kan jagh i dätta pacchiet inthett insluta, uthan vill, om Gudh vill, dätt framdeles öffversända och migh alltidh hålla vädereda, om Erich Larsson sigh theröffver besvärar, att visa mina skääll och orsaker från post till post, effter jagh hoppas dätt icke skall finnas ett

*) Någon sådan finnes icke i behåll.

ordh ibland, som annorlunda än sant och rättvijst ähr, så vidt jagh hafuer kunnat ransaka och än till dagz finna.

Copparen, Nådige Herre, ähr nu stigen till 51 och 52 riksdaller à 53 r:dr, män så snart tiender voro hijtkomna, dem Trip viste meij först til att beretta, att dätt skulle myntas i Suerige, så ville de man kiöpa små poster, som de man på een lithen tidh kunde ophålla sina verk med, ty de hafua thett hoppett, att så snart myntett börjar komma med huart skep, som för plägar skee, att the skola få så myckett de veela för så mykett som de veele biuda derfohrre. Trip säger sigh veela köpa denna heela posten här ligger med conditioner att i tu åhr ingen coppar skulle komma i andras händer än hans, därpå han åter ville furnera penningar. Nu kan jagh inthett veeta, huad hans intent ähr; jagh gaff migh väll i vidare taal medh honom och ville gierna förmärcka hans utvägar och till huad priss han mente att fåh kiöpa'n, män han suarade, att om han såge någen, som hade fulmacht att handla med honom, så ville han vidare tahla därom, och fast om dätt honom än aldrigh oplåtes, ville jagh likväll gierna förnimma hans intent och see, om jagh kundhe förmärckia någet, huart hann vill utt dermed.

Rågen ähr affslagin: dän bästa Prisesche, Muschofuiske gälder veed pass 90 geltgylden eller 95, ty dätt eena slagett gelder altid någet mehr än dätt andra. Jagh beder E. N:d ödmiukeligen, att jagh måtte bliffva befalt, om jagh skall sända skepp till Muschoffuien effter rågen eller inthe, ty efter jagh inthett veet, huem där skall lefrera, så fruchtar jagh, att jagh kunde begå ett feel och giöra H. K. M:tt skada, om jagh giör något eller låta bliffva ogiordt uthan befallningh.

Nytt ähr här, Nådige Herre, inthett. Gudh veet, huem som hindrar Prinsen, att han inthett drager i felt, som först var ärnat; man seer föga til någon præparation. Recommenderar uti E. N:des nådige affection härmed min ringa persoon, och vill E. N:d *etc.* Aff Ambsterdam den $^{19}/_{29}$ April anno 1632.

E. N.
v. o. ö. t. a.
Conradt von Falkenberch.

(*Egenhändigt.*)

Nådie Herre. Gud geve, att jach måtte finna die nåder hoss Gud och hoss H. K. Maij. och hoss Eder Nåd, att jach måtte

bliva bruckatt på någån annan ortt; sundelig om ded vårre der oppe hoss Eder Nåd någån legenhett, så önskade jach ded gerna, doch altied uttie H. K. Maij. nådie behag hemskuttiett, alleneste att jach ickie måtte lengre min besta tied her iblant detta folk tilbringa, dermed mina föhrfeder seij aldri befatdatt hava. Jach beder på ded aldre ödmiukeliegeste, att E. Nåd ville nådeliegen min ödmiuka bön åptaga och tyda och inte mishag til meij taga. Jach vil til alt ded meij befalles meij gerna framdelles villig och flittig finna låtta; beder ödmiukelig, att E. N. hedan aff såm hertil variett haver altid ville bliva min nådie herre *etc.*

31. Amsterdam den 7 Maj 1632.

Balans och räkning öfver Erik Larssons affärer med kronan öfversända, och har K. M:t enligt dessa att fordra 239303 r:dr. Har själf intet uppburit vare sig af Franska eller af Nederländska subsidierna. Underrättelser, att konungen af Danmark pressat Holländskt sjöfolk. Anbud af en köpman att i förskott utbetala Franska subsidierna mot 10 procents provision.

Nådige Herre, E. N:dh åhr *etc.* Och giffver E. N:dh härmed ödmiukeligen tillkänna, att jagh medh förra bode tillsände E. N:dh een kort ballantz och med sijsta bodh rechningh aff opbördh och utgifft på anno 1631 åhrs negotia i Ambsterdam, huaraff åhr till att see, att H. K. M:tt ännu 231636 r:dr 33 st. tillkommer, sedan kommer H. K. M:tt och pro saldo aff interessrechningen till 7666 r:dr 23 st., så att till H. K. M:tt ännu bör erläggass alless 239303 r:dr 6 st., sedan alt både de vissa verificerate poster såväll som de ovissa, därom jagh här ingen beviess funnit haffver, äro affdragna, som thett från post till post aff samma rechningh åhr till att see, dän jagh, så vidt migh åhr kunnigt vordit både aff Cammerådz ballantzer, dem de schriffva med quittentz veela bevisa, så och aff Muschoffuiske handellen och aff Erich Larssons egin berättellsse och flere skääll så kort jagh haffver kunnatt sammandragit, och veet visserligen, att där icke åhr med mitt veetskap ett ord annorlunda infördt, än rätta sanningen åhr och rättvissan kräffver, så vidt jagh ther uthi åhr informerat och någon skääl kunnatt finna. Huad till denna rechningens förklaringh åhr utaff nöden, varder Erich Larsson, mädan han åhr där oppe hooss

E. N:dh, på sin sida väll giörandes. Jagh på min sida vill och vara vederrede, när migh bliffver befalt, att visa huad skääll jagh till samma rechningh hafft haffver, och att thett icke alstingest så ähr, som Erich Larsson thett foregiffver. Orsaken att schlutt [!] aff ballantzen och affrechningen något lithett differera ähr, att af den som dätt copierade vardt een lithen post försedt, dock ähr then affrechningen rätt. Beder, att E. N:d hville sådant gunstigest optaga.

Vidare, Nådige Herre, varder mig aff cammereraren Töniss Hindersson påfördt 12838 r:dr, som jagh aff Frantzösche subsidien skola bekommit, och ordoneras effter H. K. M:tz befallningh att bethala dem till Staderna för interess, däraff migh icke een penningh ähr leffreratt, eij heller haffver jagh någon tingh aff Staderna eller älliest intill denna dagen bekommitt vidare än allenaste lithett mehr än 29000 r:dr, dem jagh på Franckfurt per vexell dragitt haffver och straxt till H. K. M:tz tiänst dem åter utgiffvitt, som jagh långe sedan diversa advis och rechningh därom öffversändt hafuer.

Richardt Klerck, Nådige Herre, berättar migh, att Konungen i Dannmarck haffver anholditt den första flotan, som kom från Hollandt, och däraff pressatt vidh 30 styrmän, de som i Östersiöen kundige voro, samp[t] mehra siöfarande folk. Från Franckrijke ähr jagh adviserat, att thett ähr een man, som præsenterar sigh att advansera ett åhr altidh förutt den million f:r af samma adsistentzen, och begärar derföre 10 pro cento, därom H. K. M:tt jag och i underdånigheet adviserar. Önskar, att jagh måtte hafva de nåder, dätt H. K. M:tt nådigest ville befalla migh att antingen draga dijtt eller huart H. K. M:tt ville bruka migh, effter jagh tycker, att H. K. M:tt jagh här ingen godh tiänst giör. Vill E. N:dh *etc.* Aff Ambsterdam den 7 Maij anno 1632.

E. N:des käre soon ähr med godh hälsan för tre dagar sedan dragin härifrån till att besee Frislandt. Gud ville honom på samma sampt flere sijne resor ledsage.

E. Nåd
V. O. Ö. T. A.
Conradt v. Falkenberch mp.

32. Amsterdam den 5/15 Juni 1632.

Sänder tablå öfver mottagna penningar och verkställda utbetalningar. Medlen otillräckliga. L. de Geer förhindrar utfåendet af hos Generalstaterna innestående subsidier på grund af sina fordringar hos Svenska kronan.

Nådige Herre, E. N:dh åhr *etc.* Vidare kann jagh inthet förbijgå att giffva E. N:dh med denna medfölliande korta ballantz*) ödmiukeligen tillkänna, huru staten på denna orten ståhr och jagh än dageligen bliffver belastatt, så att än i denna dagh een växell på her Carll Baneras handtschrifft om 19108 r:dr aff her Sten Bielcken och Erich Andersson hijtt adresserat åhr ankommin. Till alt sådant haffver jag än till dags icke från någon ort mehra än 29000 r:dr, som effter H. K. M:ttz befalningh mig från Franckfurt ordonerades, bekommit. Dätt 1000 r:dr, som på växell och unkostnan där aff förloradess, därom hafuer jag Cammereraren långe sedan tillschriffuit. Tuifflar och inthet, att han ju medh Hieronimuss Steffens von Cronstedte i Franckfurt, som penningarna utgiffuitt, därom richtigt giordt haffver. Medh huilka 29000 r:dr jagh de poster, som på medhfölliande korta förslagh**) stå à part antechnadte, betalt haffver, däraff E. N:dh och nådigest seendes varder, huad poster som jagh däss föruthan haffver accepterat, som nu förfalna och med dätt första bethalass måste, sedan

---

*) Den lyder som följer:

Conradt von Falkenbergh.

Debet.

	R:dr	St.
An Franckfurt per Hieronimus Steffens von Cronstote	29000	
An Petter Grönberg pr vexell	5895	
Summa	34895	

Credit.

	R:dr	St.
An poster som allerede betalte åhra	35676	38
An poster som per vexell dragna, accepterate och förfalna och nu dageligen bethaless måste	38177	1
An poster som effter H. K. M:tz nådige befalning meij ordonerate åhra att bethala, som och dageligen på sin betalningh venta	155429	
An poster derpå man haffver någon respijt	146482	
Summa	375764	39

**) Ej anträffadt.

och huad poster som effter H. K. M:tz nådige befallningh mig ära ordonerate att bethala. Haffuer medh spetificationen E. N:dh icke tordz bemöda, uthan dän från post till post Cammereraren tillstält. Beder på thett flitigste och ödmiukeligste, att migh några medell till samma posterss betalning må ordonerate bliffva. Alt huad mig har varit möijeligit att bringa till väga haffver jagh betalt på växleran, så och skaffatt 40000 r:dr till Archangell till rågenss inköp; Gud låte thett lända till H. K. M:tz nytta och profijt. Än ähr här lithen apparentzie därtill, effter rågen giäller dageligen minder. Gudh veet, att jagh nödigt bemödade E. N:dh med dätta breff, där min credit eller medell voro sådana, att jagh kunde dätt förbijgå och fly andra rådh til sådana posters betalningh.

De 40000 r:dr, som stå hooss Staderna, haffver jagh icke kunnat bekomma, eij heller aff de penninger, som aff Augusti månan stå uti Cammerarii huuss, därom H. K. M:tt medh sitt konungslige breff sub dato 18 April åter på nytt befaller migh samma penningar att anamma, män jag kan likväll icke bekomma een penning däraff. På dätt jagh och måtte kunna contentera Luvis de Gere för sin prætention, som han igenom Erich Larssons assignation haffver på samma penningar aff Augusti månans subsidier, så haffuer jagh tillbuditt att anvissa honom åter på de först härnäst förfallande subsidier, icke allenaste på så stoor post, uthan på een fast större, der H. K. M:tt mig sådant ordonerate, allenast att han icke ville längre hindra migh, på dätt jagh nu måtte få dessa penningar till hiälp. Män han vill inthe consentera mig dätt; imedlertidh kan jagh icke heller få dem aff Cammerario, och stå penningan i Hagen uthan frucht, och H. K. M:tz saaker bliffua här hindrate. Orsakan därtill vill E. N:dh jagh korteligen tillkänna giffua, nemligen att Luvis de Gere haffver uti December anno 1630 bekommitt coppar, att han skulle bethala Staderna sijn 2 åhrss interesse, noch har han 1631 låtitt igenom sijn bookhållare köpa 132 schett coppar aff Cammerådh, män när dän copparen kom hijt, så var marcknan afslagin; därföre leffrerade han samma coppar till Erich Larson tillbaka igän. Anno 1631 uti December skreff både Pfaltzgreffven och Camerådh hijt och befalte mig alfvarligen, att jagh skulle hålla Luvis de Gere därtill, att han skulle bethala Staderna sijn interess och Cammerario sijn deputat, som han för copparen verloffvadt hade, på dätt subsidierna till H. K. M:tz krixstat bleffven [!] in esse, män Luvis de Gere vill thett inthett giöra, foregiffuandess, att han hade väll

mehr än dän copparen bedroge sigh att fordra uti Sverigie, uthan Erich Larsson skulle transportera honom de subsidier, så ville han betala Staderna sin interess med sijna egna penningar. Den posten Cammerarius skulle haffua ville han inthett veeta då vidare utaff. Imedlertidh ähr härom hooss H. K. M:tt förfrågat, därpå H. K. M:tt nådigest suarat med dessa orden.

(Copia). »Huad de penningar belangar, som stå hoss Cammerarium för Augusti månan, så hade icke giortz behoff, att I eder vidare därom förfrågat, alldenstundh Vij bådhe eder och Cammerario för dätta haffva giffuit därom commission och befalningh; forder dem ju för ju heller och använder dem till bem:te växler sampt huad flere poster som på medfölliande liste äre förtecknadte».

Så och ordonerar H. K. M:tt migh att bethala Cammerario sijne 6000 r:dr däraff, så och dätt tridie åhrss interess, när Luvis de Gere de tu åhr betalt haffver. Beder ödmiukeligen, att E. N:dh denna och flera mina schriffvelse[r] ville nådeligen optaga och tyda *etc.* Aff Ambsterdam den $^{15}/_{5}$ Junii anno 1632.

E. Nåd
ö. t. al.
Conradt v. Falkenberch mp.*)

---

33. Amsterdam den $^{6}/_{16}$ Oktober 1632.

Trip hotar att sälja den deponerade kopparen, oaktadt C. F. erbjudit sig att inlösa den. Koppar finnes i handeln; uppgifves komma från Lübeck och Hamburg. Priset. Försäljning förhindras af farhågor, att kopparmynt skall införas. Upprepar sin anhållan om annan tjänst. Anbud om kopparköp; Trip måste tvingas att utlämna det deponerade. Rysk råg kommen, men omkostnaderna uppväga försäljningspriset.

Nådhige Herre, E. Nådhe ähr *etc.* E. Nådhe kan jagh medh dette ickie förbij gåå medh mindre E. N:de jagh medh denne min ödmiucka skriffuelsse bemödha, på ded ödmiuckeligast till-

*) Till K. M:t finnas två bref från C. F. af den 15 Juli 1632, bland Hollandica. Riksarkivet. De handla hufvudsakligen om kopparmarknaden och Svenska kronans affärer med Trip.

kiennagifuandes, ehuru dee meddell till H. Kon. Maij:tz oppå denne orts creditis reputations unnderholdh nödhige migh förhindrade bliffua, i ded jagh migh på ingen hafuer at riterera. Migh giörs eij heller prouision ifrån någen orth, lickväll jagh medh vexler och annat dageligen blifuer belastat.

Dernest gifuer E. N:de jagh ödmiuckeligen tillkienna, huru öfuer interesset aff kopparen här af Trippen är protesterat; säger sigh kopparen villia sällia, der honom interesset i rättan tijdh ickie betalt bliffuer, huilcket han vidh denna höge marcknan lätteligen hemmligit eller offentligh giöra kann, huaremoot jagh vitnen och notharial beviss tagit haffuer, att jagh innan förfallen tijdh efter contractes inneholdh penningerne (oanseedt jagh dem medh stor mödha kunde opbringa) honom sit capital medh förfallen interess att contentera præsenterat haffuer, ded migh af honom att anamma refyserades, oansedt han ded uthi sitt contract loffuat hafuer och sålunda sielf brutit contracten. Jagh seer och, att här koppar offta af och an föres, väges och sällies; föregifues, när den effterfrågas, att ded ifrån Lybeck och Hammburgh kommer, stundom skier ded och unnder anners mans nampn, så att ded uthi denne vidhlöfftige stadhen är omöijeligen att komma unnder rätta sanningen. Koppar gielder nu i små poster 66 à 68 rikzdaler, i stora poster hafuer några böriat thala derom, män slagit tillbacka igen, effter här ähr uthspridt, att H. Kon. Maij:tt ville latha mynta kopparmyntt igen; derföre fruchta dhe, när här kommer åter mynt, att dhe då medh sin koppar blifua ståendes. Ded Pertzianische Compagniet, som H. Kon. Maij:tt för någre åhr sedhen priuilegieret haffuer, föregifua, att the ochså åhrligen een temmeligh stoor post koppar villia anamma och draga, som H. Kon. Maij:tt i unnderdånigheet jagh för dette hafuer tillskrifuit.

Nådhige Herre, E. N:de bedher jagh på ded tienstligeste och ödmiuckeligeste, att E. N:de ville min förra ödmiucka böen nådigst ansee och ihughkomma, i ded jag ödmiukeligenn bedher, att E. N:d ville aff gunst och nådhig bevågenheet förhielpa mig hooss H. Kon. Maij:tt, att jagh måtte få loff att komma härifrån till någon annan tienst. Gudh veet, den jagh vill bidhia om nådher, att jagh medh hugh och villia effter all min förmögenheet medh troheet och flijt gierna vill uthrätta, huadh H. Kon. Maij:tt migh nådigst varder befallandess. Gudh gifue, att jagh måtte finna dhe nådher, att H. Kon. Maij:tt nådigst techtes att befalla migh något, deruthi jagh kunde haffua tillfälle att bevissa H. Kon. Maij:tt någon tienst; jagh kan, Gudh bättre, här intet uthrätta, uthan

ded jagh förtärer H. Kon. Maij:tz penninger och skaffar inngen nytta och förlorar den tijdhen jagh gierna bättre till H. Kon. M:tz tienst emploiera ville. Vill E. N:de hermedh *etc.* Datum Amsterdam den 6/16 Octob. Anno 1632.

E. N.
ö. t. a. s. l. j. lever
Conradt v. Falckenberch mp.

Nådhige Herre, kopparen gielder vidh pass 66 r:dr. Här præsenterer sigh folk att kiöpa 2000 skieppundt, och om jag ville låta bättre kiöp, så kiöpte dee väll 3000 s㎗ eller mehr, män jagh törss intet sällia, förr än jagh fåår H. K. Maij:tz befallningh och breeff till magistraten, att the holla Trippen till att giöra huadh rätt är och leffuerera kopparen, när honom capital och interesse ähr betalt. Rogen från Muschovien är komne 3 skiep och gielder 90 goldtgylden lästen, ähr vidh pass 50 r:dr, kostar och medh fracht, assyrantie och unkostnadt H. K. M:tt vidh pass så myckiet, så der är lite eller ingen profit oppå.

Jagh ähr och bliffuer alltidh
E. N:ds ödmiucke tiänare etc.*)

---

34. (*Egenhändigt.*) **Haag den 18/28 November 1632**).**

Har mottagit underrättelser om slaget vid Lützen; rykten, att konungen är sårad eller fallen. Ber om rikskanslerens fortfarande protektion. Meddelanden, att en spion från Dünkirchen utspanat plats för landstigning vid Göteborg.

Nådie Herre, E. Nåd ehr *etc.* Dehrnest kan Eder Nåd jach med ett eng[s]latt och bedrövatt jertta ickie oföhrmelt latta, att her ehr idag komna tiender till prinsen aff Oranniegen, att uttie betallien ved Leipzich på den 6 Nofembri våhr allernådieste Kon-

*) Till K. M:t skrifver C. F. om samma saker redan den 26 Sept./6 Okt. 1632. Hollandica, Riksarkivet.

**) Bref från C. F. till K. M:t 14/24 Okt. och 16/26 Nov. 1632. Hollandica, Riksarkivet.

nung och herre ehr vordien blesseratt, och såmlie uttsp[r]enga endå fast mehr, huilkiett den levandes barmhertiege Guden nådeliegen ville affvenda och fohr sitt hellia namn skuld våhr aldernådieste Konnung och herre ved langett liev och helsan ville upholla. Jag beder Eder Nåd gantzka ödmiukeliegen, att E. Nåd ickie ville venda sien nådiege och gunstie affectsieohn ifrån meij, bliva min nådiege herre altied hedan aff, såm Eder Nåd hertil meij alla nåder beviest haver. Jach vil med al ödmiukhett och trohett beflitta meij att varra Edder Nåd til tienst så leng jach lever.

Viedar, Nådie Herre, så bliver jach aff en benemd Tieman Classån adverteratt, att die från Dynkierkien hava hafft en spion til Gottenborch i åhr, som haver fariett licka såm en skipar från Kallies på ett schep, såm ellest Adrian segelmakar tilhörrer, hvilkien haver besett dehr all legenhett och skall hava rapårterratt, att han hade funniett en bequem ortt att settia något folk i land på den andra siedan åm Hiesingen och ickie på denna siedan, såm schlottett ehr. Eftter såm denna man berettar, so skulle die Spansche hava ett ögnemerk ått Gottenborch; doch håpas jach med Gus jelp, att Gud bryter derras onde åpsått. Jach nemner, Nådie Herre, derfohr allas deras namn, på ded åm viedar effter fråges man då vett, huem ded raporteratt haver. Vil Edder Nåd *etc.* Hagen den $^{18}/_{28}$ Nofember anno 1632.

E. N.
ödmiuka och villie tiener altid
Conradt v. Falkenberch mp.

---

35. Haag den $^{19}/_{29}$ November 1632.

Uttryck af sorg öfver konungens död. Skall sända balans öfver sina affärer med kronan. Begär förhållningsorder. Hoppas kunna göra ordentlig redovisning, ehuru öfverhopad med arbete. Begär åter annan tjänst. Spioneriet vid Göteborg.

Nådhige Herre, E. N:de åhr *etc.* Nådhige Herre, effter jagh nu, Gudh bättre, förnimmer, dedh Gudh haffuer techts att kalla vår alldernådigste Konungh och Herre, som haffuer varit ded liuset, derigönom Gudh haffuer verkatt att Sverigie haffuer lyst i hela

verden, och oplatitt alles deres ögon; män jagh arma menniskia för min particulir må seija, att jag ickie allenast min Konungh och Herre uthan min fader och all min hungnat haffua mist; altså, Nådhige Herre, sätter jagh min troo och lijtt till Gudh denn allderhögste, som meij skapat haffuer. Mennischligvisse haffuer jag min tillflycht till E. N:de; bedher, att E. N:de min nådhige herre ville vara och bliffua.

Huadh staaten, Nådhige Herre, oppå denne orten vedkommer, så ähr jag an diuerse creditorer 40000 r:dr skyldigh för åthskillige vexler, assignationer och anndre saacker, och hafuer litet att bethala medh; vill sännda E. N:de ballantzen, så snart jag kommer till Ammsterdam, huaruthaf E. N:de nåd[igst] och gunstigst seendes varder staaten och meij ordonera, på huadh sätt dedh skall betalas. Aff Muschovische handelenn sijr jag i åhr inngen synnerlig profijt komma, effter rogen litet giäller, och intet kann sällias, uthan liggier i deras hännder, som penningerne till inkiöpet förstrecht hafua; elliest vill jagh giöra huadh meij möijeligit ähr, beder E. N:de ville låta befalla meij, huadh jag skall giöra, som kunnde lännda E. N:de till behagh och så vijdt meij möijeligit vohre fäderneslandet till tienst. Jagh ähr som den der intet veet, huadh jag skall taga meij före, och vill hermedh sluta denne min commission, taga meij intet vidhare före, uthan beflita meij att giöra een reen richtig och bevislig rächning för allt ded som till denna stunnden passerat ähr. Hoppas och beder ödmiuckeligen, att dedh ickie må vara E. N:de emoot.

Och ändå kanskie något ähr bordtglömbt, som jag intet haffuer hafft tidh eller nådt och minds att anteckna, effter dedh man man meij ingen boockhollare godt giordt hafver eij eller dhe medell giffuit, dermedh jag een oppå denne orten hafuer holla kunnat, altså haffuer jag sielf mått dagarna igönom i denne vidhlöfftige stadhen gåå omkringh och bestella ärender, om afftnan och nättren skrifua allahanda auis på åthskillige orter och sålunda ickie alltidh när jag haffuer villat kommit till min boock; doch hoppas jag, nest Gudz hielp, fast om en min besoldningh som jag till meij sielff på någre åhr intet ännu tagit haffuer, efftersom mina förra räckningar nogsambt uthvisa, och andra meddell än skulle blifa der inne medh, så hoppas jag lickväll med Gudz hielp att giöra liquide räckningh, så att jag min konung och öffuerheet troligen tiänt haffuer uthi mit ringa kall. När soddant först ähr richtigt giordt och E. N:de då tyckier, att jag någen tiänst ähr värdig och meij denn unna villia, så är jag redhebogen att tiäna

fäderneslandet, så lenge jagh leffuer, doch hemstellandes uthi E. N:des nådhige behagh. Jagh veet intet, om jag skall bemödha E. N:de dermedh, män effter dedh meij till örån kommit åhr, måste jag dedh till E. N:des villia hemstella och förmäla, såsom och nembna min sagesman, nembligen een fordom auantyrerar eller skiepzcapitein be:d Tideman Klason; berättar meij att Dynkerkerna hafua hafft i åhr een åstadh, som hafuer farit likasåsom een skippare från Calis till Giöteborgh på ett skiepp, som een be:d Adrian segelmackare i Calis tillhörer, huilken der all lägenheet uthspeijat haffuer, och såsom jag än vidhare förnumit hafuer, så hafuer be:te speion funnit bequemaste att komma i landh vedh Hisingen, doch ickie på denne sidhan som Elffzborg liggier, uthan på den andra sidan som vetter åth Masterlandh, der haffuer han förmeent seij funnit een bequem hampn att stiga i landh. Vill E. N:d hermedh *etc.* Datum Hagen dhen 19/29 Nouember anno 1632.

E. N:des
V. T. a. t. döden
Conradt v. Falkenberch mp.

---

36. Amsterdam den $\frac{\text{25 November}}{\text{5 December}}$ 1632.

Bref från Erik Larsson om konungens död; nya uttryck af sorg däröfver. Kopparen kan ej säljas i större poster på grund af ett rykte att E. L. skall sälja i Amsterdam, Hamburg och Lübeck. Får icke ut vare sig Franska eller Nederländska subsidierna. Smygförsäljning af koppar.

Nådhige Herre, E. N:de åhr *etc.* Effter jagh nu, Gudh bättre, förnimmer, att Erick Larson hafuer för vist hijtt skrifuit, att Gudh denn allderhögste hafuer techts att kalla vår allernådigste Konungh och Herre, huilken stora olycka H. Kon. Maij:tz tiänare och undersåter synderligen minesgelicher alldrigh i sin lifstijdh noghsambt beklaga och besorga kunne; jagh arma menniskia hafver ickie allenast min konung och min herre uthan all verdzlig tröst och hugnat mist; haffuer alltså min tillflycht till Gud denn allderhögste, mennischlig vise hafuer jag min tillflycht till E. N:de; bedher att E. N:de min nådhige herre ville vara och bliffua och

unna meij dhe nådher, att E. N:d ville låta befalla meij, huadh jag skall giöra, som kunde läunda E. N:de till behag och så vijdt meij möijeligit vohre fädernesslandet till tienst. Jagh ähr som den der nu intet veet, huadh jag skall taga meij före, och vill gierna hermedh sluta denne min commission och beflita meij om att giöra een reen richtig rächning för allt dedh som passerat ähr; hoppas, att E. N:de dedh intet skall vara emoot, derom jagh ödmiukeligen bedher. Hoppas, när all såddant först ähr richtigt giordt och E. N:de då tyckier, att jag någen tienst ähr värdig och meij den unna villia, så ähr jag redebogen att tiena fädernesslandet, så lenge jagh leffuer, doch allt hemstellandes uthi E. N:des nådhige behagh.

Huadh elliest, Nådhige Herre, staaten oppå denne orten vidhkommer, så ähr jagh än diuerse creditorer skyldigh för åthskillige vexlar, assignationer och anndra saacker och hafuer litet att bethala medh. Aff Muschovische handelen sijr jagh i åhr ingen synderligh profijt komma, effter rogen litet giäller, dertill medh och intet kan sällias; ligger och i deress händer som penningerne till inkiöpet försträcht haffua. Elliest vill jag giöra huadh meij möijeligit ähr; tuifler och ickie, att E. N:de denne oorts tillståndh aff mine förige breeff nogsambt kunnigt vara. Dhe tijdender jagh ifrån Dynkerken hafuer förorsackass jagh E. N:d ännu här att opprepetera medh att bemödha, befruchter ded mine breeff E. N:de intet alltidh tillhanda komma, beder E. N:de soddant meij nådeligen ville optaga. Ifrån Dynkerken, Nådhige Herre, berättas *etc.; lika med N:o 35.*

Kopparen, Nådhige Herre, giäller nu i små poster 70 r:dr, uthi stora poster skulle jag honom ickie öfuer 65 kunna bringa för dedh leda rychtet hijt kommit ähr, dedh Erick Larson skulle komma hiett och hava komsicohn [ɔ: kommission] att sällia all kopparen uthi Hamborg, Lybeck och här, huaröfuer marknan ähr stanat och än 5 à 6 r:d per s℔ afslagit. Huad E. N:de deruthinnan tyckess att giöra, steller jag uthi E. N:des nådige villia. Meij tycker, huadh uthi soddant passerede skulle för dem uthi Ammsterdam lönligit hollas. Vill E. N. hermedh intet längre bemödha, uthan E. N:de hermedh och alltidh *etc.* Datum Amsterdam den 5 Decemb. anno 1632.

(*Egenhändigt.*)

Nådige Herre. Stracket die ånda tiender komme hiett, beretta meij Erick Larsons tienar, Hans Dettmer benemd, att

Erick Larsån hade fohrbudiett, ded meij ickie en pening aff die Frantzosiesche subsiedieger [!] skulle stedes i hendran, och effter jach skulle effter H. K. Maij. befalning havatt aff dåm, så fohr jach nu icke en peningh deraff.

Luvis De Ger haver och reskontreratt med die 60000 r:dr jach skulle få aff Staderna den intres han borde betalla fohr den coparn han upburiet haver, och på ded övrie har han tagiett en restsedoll til seij, huilkien han meij och fohrholler, att jach altså inte merra en die ved pas 14000 r:dr, düm jach lang sedan åm attvieserat haver, aff die 60000 bekomitt haver. Her levreras stohr quantietett med garkopar på vogen. Nehr jach deråm frågar, ger man sådant schvar såm man vill. Nehr kopern ehr dyr, so sellieger man kanske sin egen kopar, och nehr han blier bettre kiöp, so blier de stellett vel fult igen. Gud döme åm, som al sanning vett. Jach skriver såm ded seijes her, ickie såm ded jach haver sett. Över alt ded så beder jach att E. Nåd ville låta meij corgerra uttie ded jach kanske imott min villia feller och lickvel bliva min nadie herre, såm min hop dertil ehr, och unna meij att komma herifrån. Vil E. N. altid uttie Gus nådie besküd troliegan och ödmiukeligan befallatt hava och bliver altied

E. N.
T. O. Ö. M. T. so lang jach lever
Conradt v. Falkenberch mp.

---

37. **Amsterdam den 30 November / 10 December 1632.**

Hänvisar till föregående bref. Meddelar åter, att de Nederländska och Franska subsidierna icke utbetalas, att kopparen ej kan säljas och rågen ger föga vinst. Från Stralsund rekvireras sill och ost; har aftalat en leverans, men aftalet går tillbaka, då C. F. ej har medel att betala. Rekommenderar en man (Sten Jakobsson Bååt) att öfvertaga affärerna i Nederländerna.

Nådhige Herre, E. N:de ähr *etc.* E. N:de haffuer jag medh mina förre unnderdanige breeff treedubbelt denne ortens staat och och lägenheet tillkienna giffuit*), alldenstundh Gudh bättre effter den stora olyckan, den jag här aff Erick Larsons breeff förnummitt

*) Syftar sannolikt på brefven af 18/28 och 19/29 Nov.

hafuer skett ähr, sätter altså min tillflycht till Gudh och E. N:de och derföre E. N:de så offta medh mine breeff bemödat, huilkens högnödige tidh jagh elliest medh mine ringe breeff intet hafuer velat förkorta eller E. N:de medh bemödha; beder E. N:de ödmiukeligen sådant att unndskylla och nådeligen optaga.

E. N:de varder aff medhfölliande lista nådigst och gunstigst seendes, huadh jag haffuer till att betala mehra än oppbära*). Dertill haffuer H. Kon. Maij:tt meij förordonerat att anamma i Hagen 3 månaders subsidier vidh 60000 r:dr och aff Fransösche subsidien 100000 r:dr, huaraff jag ickie bliffuer een penning mechtigh, ty dhe Stadische subsidier haffuer Luuis De Geer rescontrerat *etc.; fortsättningen ungefär lika med N:o 36.*

Kopparen tör jag intet sällia uthaff. Muschovische rogen giäller så litet, att dedh föga mehra en sin unkostan och inkiöp betalass, dertill hafuer han och ingen afftreck; ähr altså meij slett alla meddlen här afskurna. Deremoot ähre creditorerne nu fast impatientere ähn dhe vore först, synderligen den, som dhe 14000 r:dr på Christian Weileress vexell hafua skall. Niles Nilsson ifrån Stralesundische guarnisonen skrifuer meij till, att jag skall sända dem sill och ost, elliest blifuer dedh slett uthe medh dem i vinter, effter deres credit ähr slett uthe. Dertill haffuer jagh betinngat 24 läster sill och något ost, män effter meij nu hendren bliffua schlutna, måtte jag retractera't; lichväll veet Gudh, att jag gierna ville unnderholla crediten, om ded vohre i min macht, och hindra att dhe ickie måtte thala derom, som dedh nu skier. Bedher ödmiukeligen, att E. N:d ville ordonera någen annan hijt och unna meij framdeles någen annan tienst.

Nådhige Herre, här är een vaker ungh kar benembd [Sten Jakopsån Bått**)], den der väll haffuer lust till, och tyckies mig effter min enfalldige mening, ded Gudh hafuer gifuet honom ett gott förståndh, är och modest derhooss. Doch beder jag, E. N:d ville nådeligen optaga, att jag derom nempner. Om E. N:de behageligit ähr honom eller någen annan här att brucka, steller jag uthi E. N:ds nådhige villia. Vill E. N:d hermedh *etc.* Actum Ammsterdam 10 Decembri anno 1632.

E. N. V. T. a. s. l. j. lever
Conradt v. Falkenberch mp.

---

*) En »Ballance oppå den Hollandsche debiten» medföljer.

**) Tomrum för namnet: här ifylldt efter följande bref N:o 40.

38. Amsterdam den $^{1}/_{11}$ December 1632.

Upprepar sina meddelanden i föregående bref. Har mottagit en rikskanslerens skrifvelse af 21 Nov. Efter underrättelsen om Gustaf Adolfs död har en mängd koppar kommit i handeln; söker förgäfves uppspana hvarifrån. Misstänker Trip. Föreslår, att rikskansleren skall sända en man att låta uppväga den deponerade kopparen. Utförsel af kopparmynt från Göteborg och koppar från Norrköping.

Nådige Herre, E. N:dh ähr *etc.* E. N:dh haffuer jagh medh mina förra underdånige breeff *etc.; lika med N:o 37 intill . . .* huadh jagh haffver till att bethala mehr än till att upbära. Därtill haffver H. K. M. migh förordonerat att draga 30000 r:dr på Erich Larsson aff Aussburgische medlen, där på han haffver 2000 axxepterat och rästen schrifuit migh inthett att draga. Sedan haffver H. K. M:tt ordonerat mig att anamma i Hagen 3 månars aff Stadernas subsidier, 60000 r:dr *etc.; lika med N:o 37.* Amsterdam den $^{1}/_{11}$ December anno 1632.

E. N.
ö. t. t. a. s. l. j. lever
Conradt v. Falkenberch mp.

(*Egenhändigt.*)

Nådiege Herre, E. Nådes nådiege breff sub dato den 21 Nofember Wurtzburch haver jach bekåmiett och aff des inhåld E. Nådes nådie villia och befalning åm copparn fohrnumiett, och vil göra min flitt åm mögliegett ehr att uttretta nogett här uttie. Men, Nådic Herre, sedan die onda tiender hiett ehrra komna, så sellieges och levreras ved vogen mukien kopar, så marknan dagliegen affschlås. Jach haver och sitt brev från Achen, att die skriva seij inngen kopar i quantietet begerra att kiöpa, ecija seij föhr 7 månar varra fohrsorgda med kopar. Jach spör her vel effter, huem såm sellieger koparn; så ehr ded stundum po den enas namn, stundum bruka die den andras namn. I dag har jach talt med Trip, effter jach fohrnam att ur hans gömor koparn kåm; så sade Petter Trip, ded var inte annatt ded die solde uttan den partien die och Hofft hade kiöfft i hop den tied Erick Larsån drog sien kos. Under pretexst aff ded partiet hava die solt her i alt åhrret, so jach tror vist, att ded partiet ehr 3 gånger soltt. Gud

vett saningen, men sacht blier ded. Meij tukies ickie heller varra olicht, effter her aldri tryter gårkopar ved vogen och ickie mogliegatt ehr, att en sådan mukienhett kan bliva uttstullien; nemliegen nehr coparn jeller nogett, så sellieges, och nehr ded ehr gott kiöp, så förs dett til reckningz eller fulles åp det rumett, och intresreckningen går lieka fast. Denna pratieken tror jach E. Nåd skulle schnartt finna på sanningen, åmm E. Nåd oförvarandes sende en gång en hiett och lette fohrschlå och overvega allan coparren, så fing[e] E. Nåd sie, huaraff intressett gåves. Doch åm die heraff bleve föret aff nogen adviseratt, så fulte die schnartt rumett fult igen, kosta hvad ded kunde. Detta blir jach fohrorsakatt att bemöda E. N. med, effter jach sier, att ded går så orettvisliegen till, ellest och fruchtar jach vel, att die ded inte låtta. Från Schverie komer från Jotenborch pengar, från Nohrkiöping koper utt, Gud vett hore die få dett utt. Intresset ville jach gerna betalla, åm ickie hendran vore meij schluttna, såm i föhra fohrmeltt ehr. Jach beder ödmiukeligen, E. Nåd ville nådeliegen sådant aff meij åptage och mina fell nådeliegen corriegiera och exkusera. Jach ehr och vil bliva E. N.

T. T. a. s. l. j. lever
Conradt v. Falkenberch mp.

---

39. **Amsterdam den 8/18 December 1632.**

Upprepar sina meddelanden om kopparens smygförsäljning och sina misstankar mot Trip. Har förgäfves sökt få utlösa hvad som hos denne är deponeradt för att deponera det annorstädes till högre pris. Afvaktar nya order.

Nådige Herre, E. N:dh ähr *etc.* E. N:ds nådige breff sub dato 21 November ähr migh tillhanda kommitt, därföre jagh migh ganska ödmiuckeligen betackar, att E. N. migh om sin villia informerat haffver; jagh vill medh högsta flijt i stillheet giöra mitt bästa att effterföllia E. N:des befallningh, så vidt meij möijeligit ähr.

Rågen giäller här mächta littedt, dän bästa kann jagh nappast om 90 goltf:r sällia. Copparen haffver gullit vidh pass 70 r:dr. Jagh förnimmer och, N. H:r, att här dageligen sällies och

väges koppar vidh vågan, *etc.; fortsättningen ungefär lika med N:o 38.*

Sanningen därom befinner E. N:dh, när E. N:dh täckes uti hemligheet oförmärckt försända een hijt och låta all kopparen, som här på interess deponerat ähr, öffvervägas, på dät man rätsligen kunde förnimma, om han och all tilstädes voro, som interess giffves före. Jagh vill väl accordera medh vågan, att thet med minsta unkostnan skulle tillgåå, på thett man under däss rätta practick komma kunde; dock om de först här om blifua aduiserat, såssom dee altidh godh aduis aff mina breeff hafft haffva, så fylte de snart up dätt rummett, eij huadh dätt då kostade, och voro då altsammans förgäves. Interesset, Nådige Herre, haffver jagh Trip med notharier och vetnan offta gonger budit att veela hoonom bethala, om än han migh man een rächningh, huad honom därföre tillkomme, inleffrera ville, effter som migh offta befalt var sådant aff honom att fordra, män han haffver inthet veelat giffva migh något beskeedh, dässlikest haffv[e]r jagh och tillbudit att veela lösa effter hans contracts innehåld alt effter handen den kopparen, som så låghtt hooss honom deponerat vahr, ifrån honom, och deponera'n något högre hooss andra och täncht, att huad jagh mehra därpå finge, ville jagh hans gamla interess-prætentioner därmedh effterhanden afflassa. Män han har uti ingentingh sigh veelat låta billigh finna, som dätt aff protestationeran ähr till att see. Och alldenstundh migh nu medlan altså förhindrate blifua, som jagh uti förra E. N:dh ödmiukeligen tillkänna giffvit, måste jagh altså medh coppar-interessetz betalningh låta beståå, till dess E. N:dh migh vidare därom sin nådige villia tillkänna giffver. Beder ödmiukeligen, E. N:dh ville alt nådeligen optaga och tyda och altidh blifua min nådiege herre.

Medh nytt tör E. N:dh jagh icke bemöda, effter jagh veet at Camerarius med bättre lägenheet än jagh thett giörandes varder. E. N:des vexell på 4000 r:dr haffver jagh accepterat; skall och i rättan tidh, om Gudh vill, betalt bliffva. Vill E. N:dh *etc.* Amsterdam 8/18 December anno 1632.

E. Nå.
T. V. T. a. s. l. lever
Conradt v. Falkenberch mp.

40. **Amsterdam den 12/22 December 1632*).**

Efter konungens död ytterligare ansatt af kreditorerna. Penningar behöfvas äfven till fraktkostnaderna och till råginköpet. Rågen faller. Förfrågan, huru skall förfaras med en af konungen beställd paulun. Kopparen faller. Växlar protesterade i Frankrike. Uppgifter, att koppar säljes i Sverige. Hela kopparhandeln måste förenas i en hand.

Nådige Herre, E. N:dh åhr *etc.* E. N:dh haffver jagh medh några mina ringa schriffvellsser denna ortens tillstandh ödmiukeligst tillkiänna giffvit, icke tvifflandes, att dee ju väll E. N:dh behändigede ähre, huaruthaff E. N:dh nådeligen förnummitt haffver, huru här dageligen koppar vägess och sälliess, huilkett denna marknan een merkeligh schada giör, och nu åter mycke dageligen börgar affslåå. Elliest, N:d Herre, bliffver jagh här utaff creditorerna tilltaallt och nödgatt att bemöda E. N:dh härmedh; synderligen nu seden dät, Gudh bättre, de mehra än sörgelige och myckett bedröfflige tiender ankommo, så ähra dhe myckett impatientere än som för. Därtill bliffva och alla mina vexler i Franckrike protesterate, som E. N:dh aff medfölliande copia see kann. Här bliffver mig medlan förbudna och afskurna, som E. N:dh aff mina förra [breef] nådeligen förnummitt haffver. Med alt sådant affskära de den ringa credijt, som dyrt noch kiöpt åhr, komma een annan klanderij och discredit till väga, medh däm man älli[e]st godh vänskap hafft haffver, därtill och att man här vessell och sådant bethala måste. Hade icke migh varit befalt att draga på honom och aduiserat, att han hadhe prouision fått, och Erich Larsson siälff schriffvitt migh därom till, så ville jagh inthett till mehra discredit hafva dragit på honom. Föruthan creditoreran tränger jagh och dageligen till penninger till frachten att upbära rågen, som inthet kan sällias på suldrar och mycken annan unkostnadt. Rågen slår än dageligen aff. Här komma tiender ifrån Dantzich, att dätt kommer myckett utföre; därmedh passar ingen på den Muschovische rågen.

Nådige Herre, för H. K. M:tt haffver jagh här ett pavelun bestellt, huilkett komer emällan 2 à 3000 r:dr till ståen-

*) Brefvet föreligger i två exemplar, båda underskrifna och förseglade. Det, som synes vara det ursprungliga, har lagts till grund för aftrycket, men då i dubbletten finnes ett nytt postskriptum, är äfven detta vidfogadt.

des, och bliffver där een stoor saall, 60 foot à 10 tummar långt och 30 à 10 tummar bredt medh 4 fyrkanter och een lithen saal, item måste dhär bliffva och lieka så stohr som den stohra sallen en rättegongssaall, ett stall, ett kiöök, alt effter dän affritningh migh öffversändt åhr. Beder ödmiukeligen, effter dee arbeta nu på pallisaderna, att E. N:dh ville migh sin nådige villia därom förnimma låtha, att jagh måtte migh där effter att rätta.

Ödmiukeligen haffver E. N:dh jagh och med förra tillkiänna giffvit, att een ungh kahr, Stehn Jakopson [Bått*)] benemdt, Jakop Jakopsåns sån, haffver lust till att informera sigh uti denna negotien; frågar migh och flitigt om allahanda saaker. Dock beder jagh E. N:dh på thett ödmiukeligste, att E. N:dh icke ville onådeligen optaga, att jagh därom nämpner; jagh haffver inthet kunnat underlåtha att giffva E. N:dh tillkiänna, effter jagh seer, att hogen därtill inclinerar. Beder, att E. N:dh altidh vill vara och bliffva min nådige herre *etc.* Amsterdam 12/22 Decembris anno 1632.

E. Nåd
T. O. V. T. A. so leng jach lever
Conradt v. Falkenberch mp.

Nådige Herre, här kommer så mycken koppar, så marknan åhr öffver 8 r:dr afschlagen. E. N:dh kan jagh medh många protesterss öffversändande icke bemöda, män alla dessa vexler, som jagh dragit på Franckrike, åhra uti denna veekan med protester igän tillbaka komna, nemligen för Jahan de Barrie 6000 r:dr, för Fickefert 4000 r:dr, för Stätinsche debiten an Adrian Classon von der Grafft 8000 r:dr, huilka nu alla i sänder mig på komma med skada och interess at bethala, där med jagh migh rät illa består, effter Erich Larsson förbiuder de Frantzische medlen och Luvis de Geer the Hollenska, som E. N:dh jag tillförende tillkiänna giffuit. Recommenderar uti E. N:d nådige affection altidh min ringa persson.

(*Postscriptum i brefvets andra exemplar:*)

Nådige Herre, effter dedh här komma tidender, att kopparen bådhe i Sverigie och här skall försällias, så slå dhe seij ifrån contracten, som påbegynt var. Dedh påskiner och i giärningen, att här sällies, doch man meij ded intet vill jaka till. Här åhr auiser att i Sverigie åhr såldt 500 s℔. Jag kan intet si än schada aff kopparhandelen, så frampt till denne hele handelen på een stadigh foot

*) Tillagdt efter brefvets andra exemplar.

och i en handh ickie steldt bliffuer; ty så länge kopparen blifuer oppeholdin, spela de, som kopparen hafua, sin personatzie derunder, som E. N:e uthan tuifuell väll veet, huru dedh dermedh tillgåår. Jagh öndsker aff Gudhi att få komma till E. N:d och Eder N:d derom så myckiet meij vitterligit åhr berätta.

---

41. **Amsterdam den 29 December 1682.**

Ursäkter för de täta brefven. Erinrar åter om omöjligheten att betala kreditorerna på grund af Erik Larssons och L. de Geers åtgärder. Växlar på Frankrike återkomna protesterade. Anklagelser mot Erik Larsson. Kopparhandelns försvårande genom smygutförseln från Sverige; ett aftaladt kontrakt går tillbaka. Rågen har länge varit osäljbar; de dryga omkostnaderna. Förslag om de Franska subsidiernas uttagande i förskott genom en Fransk köpman.

Nådhige Herre, E. N:de åhr *etc.* E. N:dh haffver jagh med några mina ringa breff för dätta bemödatt; veet inthet, om E. N:dh något däraff åhr tillhanda kommin, och om jagh däruti, som jagh fruchtar, något feehlat eller schriffvitt, dätt som E. N:dh kunde misshaga, så beder jagh alldraödmiukeligst om förlåtellsse, ty när dee tiender [ankommo] om dätt högt bedröfflige olycklige falle, i dätt vij vår goda och aff alla dygder rijka och nådige Konungh mist hade, dätt togh så mitt hiärta, att jagh mina feehl siälff inthett kunde see eller corrigera. Beder Eder Nådh om excusation både i dätt och annatt, dätt jagh någott feehll begåår, huilkett Gudh veet doch skeer migh ovitterligit och emoot min villia.

Vidare, Nådige Herre, ändock jagh sannerligen E. N:dh inthett gierna därmedh bemödar, så åhr jagh likväll nödgatt vordin aff creditorernas daglige importunitet att giffva E. N:dh någott om dätt slätta tillståndh på denna orten tillkiänna, ty huad jagh haar till att bethala, haffver E. N:dh aff öffversända ballantz her nådigst seet och förnummitt*). Medlan, som H. K. M:tt, nu mehr sahlig hooss Gudh höghloffligh i åminnellsse, därtill förordonerat hade, bleffve migh straxt med dätt samma Erich Larsson hijt dee olyckelige tiender aduiserade och aff honom både i Frankrike

*) Jfr ofvan N:o 37.

och här förbudna, att migh icke een penningh skulle ställas i händran. Därtill togh och Luvis De Gere strax medlan aff Stadernas subsidier (dem jagh då straxt kunnat bekommitt, ty jagh hade all tillsäijellssen och var därföre i Hagen) ifrån migh och resconterade dem moot dän interess, han skulle bethala för kopparen han därtill i Sverige för 2 åhr sedan opburit hade; lette sigh därföre quittera så och giffva sigh een rästzedell på dät öfrige, dem han migh förhålder, och nähr her Cammerarius honom därom tillskreff, skreff han dässa ord till schvar, her Cammerarius skulle sigh inthet bekymra därmedh; effter dätta fall medh H. K. M. var händt, ville han väll utföra't med migh. I summa, dessa 3 participanter eller compagnioner söckia med all flijt till att ruinera migh och min ringa credit, huar de kunna. Mina vexler, som jagh hade dragit på Franckrike, komma med protest tillbaka igän, dem jagh hade giffvit vexell i resconter aff derass credit, åhra illa till fridz, och fast värre dee andra jagh hade dragit penningar utaff till dagelige unkostnadz betallningh. Jagh ståhr migh nu rätt illa. Jagh hade icke trodt, att Erich Larsson skulle haffva tordt understå sigh att revocera eller contermandera dät som H. K. M:tt, saligh hooss Gudh högloffligh i åminnellsse, både honom, hanss soon och migh commenderat hade, och sedan med åttskillelige breff allernådigst confirmerat, nemligen att dee Frantzösche och Stadijsche subsidier till denna ortens creditorerans betallningh användas och mig ställas skulle. Den privaat pijken han till migh bähr för dätt att H. K. M:tt, saligh hooss G. h. i åminnellsse, hijt sände migh att förnimma om hans handlingar, hade väll kunnat, som jagh åstundar, bliffva utfördt annorlunda, att man inthet hafft behooff att kasta denna despecten uti crediten, dän dock minsta deelen min åhr och billigt borde hållass i ehran. Förän jagh nu sijsta gongen bleff hijt sändt, haffver jagh fast lithett kiändt till Erich Larsson, och aldrigh huarken ondt eller gått hafft giöra med honom, män huru han migh affmåhlatt haffver med sina breff, han hijt schriffvit haffver, hemställer jagh Gudi. Han vill åter penningan från Franckrike remittera igenom sitt folk. I fior förde han 10000 r:dr förlust på samma vexell till rechnings; fåhr see, huru dätt gåår i åhr. Jagh veet likväll, Nådige Herre, med fast mindre förlust att få dem hijt, om icke någon med sin egen skada lägger sigh därföre i vägen och tager mootvilleligen 116 groot för cronan, där man älli[e]st 119 bekomma kann, som jagh vill bevisa, att jagh haffver giordt och än kan giöra.

Kopparhandellen, Nådige Herre, haffver fått ett tämmeligh affschlagh, först aff aduiser, som omträndt primo Novemb. hiet komme från Tysland: aduiserades, att Konn. Maij:tt ville låta sällia kopparen. Huem dätt skreff och till huem dätt skreffs, veet jagh i dätt nümmesta, så frambt till de veele tillstå sina ord, som migh thett sade, huars nampn E. N:dh bekändt ähr. Sedan stiälss och koppar utt och sällies för halfft värde. Från Nörkepingh ähr koppar kommin och mynt; huem thett har kiöpt, veet jagh något utaff. Dätt kommer och koppar och penningar från andra städer, och låter sigh här uti denna staden dätt inthett så utransaka som anderstedes. Jagh seer och väll, att koppar här väges och sällies, och haffver E. N:dh med förra mitt ringa betänkiandhe tillkänna giffvit; dock låther thett sigh inthet så schriffva, som jagh väll något därom veet. Marknan ähr 8 à 10 r:dr afschlagin. Medh contracten voro vij eens både i conditioner och prisen på H. K. M:ts, salig hooss Gudh höglofligh i åminnellses, ratification, män nu haffva de schlagit sigh tillbaaka. Dee ifrån Achen schriffva, att dätt kommer så mycken koppar till dem fahll, att dee ett heelt åhr noch haffva att giöra. Om möijeligit voro att hindra de Islebendische koppar, voro dät gåt och skulle dätt märckeligen hiälpa våhra.

Rågen, Nådige Herre, sålde jagh i förstan omträndt 90 goltfl:r lesten, män nu haffver jagh i långh tidh icke kunnat sålt een läst uthan måtte låta bära op på suldrar, och måste haffva effter gisning inne vidh 50000 fl:r till frachter, convoyer, ambassatörspenningar och andra unkostna, som jagh med een klar rechningh, huartill dät utgifs, med beviss sampt mansens nampn och stadh, där han boohr, som dät opbär, bevisa vill, och icke ställa unkostnarechninghen styckevijs.

Huadh här i tractaten passerar, varder E. N:dh aff Cammerarii breeff nochsampt seendes; vill E. N:d fördänskull medh däss vidlöfftigheet inthett bemöda.

Nådige Herre, H. K. M., salig hooss Gudh höglofflig i åminnellsse, hade befalt migh at ophandla på billige conditioner, att någon goffvo förut dee Frantzösche subsidier och anammade dem igän, när de kunde förfalla uti Franckrike. Så haffver jagh hördt näget där efter och förmärcker, att thett väll på tämmelige conditioner kunde skee, att een Frantzösch köpman, som her bor, haffver sina förvanter och väner vidh hoffvett och i ränteriet, furnerar här eller i Franckfurt eller i Hamburgh på E. N:ds order på vissa tider och terminer samma subsidier, så länge de bevilliate bleffve,

och vill siälff på sin egin unkostna infordra dem uti Franckrikett igän, och thet för säkre conditioner. Jagh haffver väll begynt, män haffver inthet vidare tordt inlåta migh, för än jagh fåhr veeta E. N:ds villia och befallningh därom.

Om och E. N:dh vill behålla thett paulunett här bestält åhr, varder E. N:dh migh dät befallandes, så och om jagh någott mehra skall trachta däreffter till att få contractanter och stadige affnehmare på Svänska kopparen, på thett dätt måtte bliffva uti een handh. E. N:dh beder jagh och på thett aldraödmiukeligste om provision till creditorernas betallningh, på thett jagh måtte komma härifrån och behålla ett ehrligt nampn hooss folk, som jagh betalningh altidh loffvat haffver. Beder ödmiukeligst, att E. N:dh ville alt nådeligen optaga och tyda och altidh vara och bliffva min nådige herre; jagh vill altidh gierna beflita mig därom, att jagh må föllia E. N:ds villia effter och behålla E. N:ds nådige gunst och favor. Gudh giffve, att jagh något om E. N:ds nådige villia måtte bliffva informerat. Vill E. N:dh *etc.* Aff Amsterdam 29 December anno 1632.

E. N.
v. o. p. sk. T. a.
Conradt v. Falkenberch mp.

---

42. Amsterdam den 17/27 Januari 1633.

Upprepar sin begäran om medel, sin rekommendation för Sten Jakobsson Bååt och sitt förslag om de Franska subsidiernas uttagande genom någon köpman i förskott. Rågen osäljbar. Räntan å Nederländska lånet betald, men L. de Geer behåller sin restsedel på subsidierna. Trips vägran att utlämna kopparen. Många villiga att köpa, men befara, att försäljning sedan skall ske till andra och priset nedtryckas. Pfalzgrefven har sålt 500 S℔.

Nådige Herre, E. N:dh ähr *etc.* E. N:dh haffver jagh för dätta tillståndett på thenna oorten tillkiänna giffvitt och därhooss öffversändt een ballantz, däraff E. N:dh kunde nådigst see både huad jagh upburit och huartill dätt utgiffvit ähr och huad ännu

åhr [dem] till att bethala*), som till een del nu allrede öffver åhr och dagh väntatt haffve, aff huilke creditorer jagh och huar ävige dagh bliffver anmaant och aff somlige temmeligen indiscretligen handterat på Börsan och i andrass närvaro. Beder på thett aldraödmiukeligste, att E. N:dh teckes migh några medell att förordonera, på thett jagh må kunna några contentera och slippa så medh ehran här ifrån. E. N:dh haffver jagh och ödmiukeligen tillkiänna giffvit, att här åhr een ung kahr, benemdt Sten Jakopsån Bått, Jakop Jakopsåns sån, huilken väll hade lust att lätta bruka sigh i dässa saaker; doch beder jagh ödmiukeligen, att E. N:dh ville sådant nådeligen aff migh optaga och tyda. Här finnes och, Nådige Herre, folk, som gifvit migh till att förstå, att dee väll veele på säckre tider om åhren advansera eller leffrera, antingen i Franckfurt, Hamburg heller här, där som E. N:dh dät hälst vill haffva, dee Frantzösche subsidier, så länge de bliffva bevilliate, och sådant siälffve uti Franckrike åter inkräffia på sin egin unkostna, och sådant på säckre conditioner och gevinn. Om jagh nu viste E. N:ds villia, att jagh giorde väll däruti, så ville jagh vidare meij medh dem inlåta och conditioneran förfara.

Rågen, Nådige Herre, åhr ingen markna upå; fast om jagh ville sälliat för halfft verde, så finnes här inga kiöpare, och inga medell har jagh till att bethala dem medh, som migh penningan till dess inkiöp länt haffva. Állest ville jagh gierna gifva dem rågh i betalningh, som allehanda förstreckningar i garnisonen giordt haffva, och kunde man slå dem dätt något lithett dyrare an än som han gieller, effter dee kanskee i sine vahror sigh inthett förgiätitt haffva. Stadernas interess haffver effter H. K. M:tz, saligh hooss Gudh höghlofflig i åminnelsses, befallningh jagh betalt, män Luvis de Gere haffver tagit på subsidierna een rästzedell till sigh, dem han hoos sigh behåller; veet inthett, om han giör dätt effter E. N:ds befalning eller aff sin egin authoritet. Därmedh bliffva penningarna ståendes, dem man väll kundhe haffva behoff till creditens underholdh. Trip, Nådige Herre, bödh jagh både sin capital och interess i sommars medh notharier och vettnan; effter thett då kopparen galt, kunde jagh hooss andra högre deponera'n. Då ville han inthett, uthan jagh skulle bethala'n een tunna gull för dee vapnan han hade försträcht, och till alt sådant kunde jagh inthet få råå. Nu ville jagh gierna betala'n interesset effter E. N:ds befallningh, om jagh hade någott att giffva'n; nu

*) Jfr N:o 37 och 42.

kan jagh inthett deponera'n så högt, ty ingen vill nu befatta sigh fast med kopparen, effter man fruchtar förandringer. Ålliest haffver jagh och något annat uti betänckiandhe, och önskar att finna de nåder, att jagh må få komma till E. N:dh.

Kopparmarknan ähr nu een tidh långh tämmeligen afschlagin, ty huar man haffver varit uti dän meningen, när Erich Larsson skulle komma, så skulle han sälliass för huad man kundhe få för'en, som och Blommert och flere hafva discurrerat med migh därom, män nu dee see, att de inthet haffva sin villia, hoppas jagh marknan skall schlå op så fast, som han för schlog aff. Om man dee tiender komma, att de Tyska och Islebendischa koprar hade fått nogott hinder och de Svänska skulle hållass uti een handh, så hoppas jagh att man skulle kunna hålla kopparen i dän prisen, att där voro godh profijt upå, och Cronan kundhe märckeligen blifva därmed tiänt. Jagh förnimmer väll, Nådige Herre, att här ähra många, som gierna veele handla med koppar och sökia dess consumption och hiälpa till att driffva'n op, bådhe Sveriges Crono och sigh siälff till profijt, män här i denne stadhen ähr fast ingen handell, som har minder credit än thenna kopparen. Ty åttskillelige hafva talt med migh om dän stadige contracten, män altidh där hooss mensionerat, om de kiöpte een stor quantiteit och söchte till att driffva op marknan, så kanskee såldes åter een annan post för bättre kiöp till ett annatt compagnie, som sedan kladdade emoot them och dreffve dem till att sällia'n till een lägre priss än de hade'n inkiöpt, och de således leede skada däruti. Detta hafver varit theras mäste betänckiandhe, huru de skulle däruti bliffva försäkratt. Härtill effter dätt copparmarknan så slogh tillbaaka, haffver jagh inthet låtitt förmärckia migh om något försälliandhe, uthan när de tiender kommo hijt, att H. F. N:dh Pfaltzgreffven hade sålt 500 sch℔ i Sverigie, lystradhe de straxt däreffter, säijandes dät voro annatt, än dät jagh hade sagt, att kopparen skulle hållass i een handh; altså haffver jagh låtit orde gå, att så snart dee 500 sch℔ koppar kommo hijt, ville jagh kiöpa'n in igän och skulle likväll hållass i een handh. Hochamer, som här kiöper'n, hafver och lofvat migh, att han inthet vill säliia'n, förän han haver budit migh dän.

Beder ödmiukeligen om schvar, om E. N:dh vill hafva dät paulun, som här bestält ähr; det kostar öffver 2000 r:dr, män jagh haffver ingen vidare cannifas veelat därtill leffrera, för än jagh fåår E. N:ds befallningh därom. Vill E. N:dh med min ringe ödmiuka schriffvellsse icke längre bemöda uthan härmed schluta,

ödmiukeligst bidiandes *etc.* Aff Amsterdam den $^{27}/_{17}$ Januarie anno 1633.

E. Nåd
T. O. Ö. T. A.
Conradt v. Falkenberch mp.

---

43. Amsterdam den $^{2}/_{12}$ Februari 1633.

Tvister med Erik Larsson, som ej vill utlämna af rikskansleren utanordnade penningar. Kreditorernas otålighet. Kopparen stiger åter. En rikskanslerens order om utbetalning af 7200 r:dr till Camerarius; svårighet att anskaffa detta belopp.

Nådige Herre, E. N:dh ähr *etc.* E. N:dh haffver jagh ödmiukeligen medh förra emoot min villia måttat bemöda och tillkiänna giffva de fremmande procedyrer, som Erick Larsson haffver för händran med dee penningar, E. N:dh migh haffver förordonerat till creditorernes betalningh, i dätt han migh först inthet vill låtha veeta, huad E. N:ds befallningh där om ähr, sedan vill han migh och inga penningar leffrera. Den eena deelen skiuter han däropå, att han säger sigh haffva i Aussburgh, Franckrijke och Lybeck aff de penningan bort betalt, att migh man 22609 $^{1}/_{5}$ r:dr skulle tillkomma; dem vill han icke heller låta migh fåå, skiuter därupå, att jagh skall först sända honom quittens, sedan vill han schriffva dem aff uti banco. Huilkett jagh i förstone haffver hafft i betünckiande att bekiänna att haffva upburit, dätt jagh inthett opburit haffver, inthet vetandes, huarföre han sådant, som ällieet inthet brukeligit ähr, aff migh begiärar, dock likväll följt hans obstinate villia effter och sändt honom tvenne quittentz, lydandes från ordh till ordh som medhfölliande copia*). Haffver och låttitt bidia honom igenom een förnämdt borgare, begges vår gode vän, Markus Peltz benemdt, att han därmedh ville affståå och betünckia, huadh skadha han därmedh giorde, att han all billigheet refyserade, fädernässlandzens och däss regenters credit därmed försvagade, under föttran trådde. Därtill han svarade, att dät eena quittentz dät var alt för vidlöfftigt och voro

---

*) Kopian föreligger.

distinction uti; till dät andra svarade han, huadh thett var för quittentz, han kunde inthet förstå sigh därupå. Om alt thetta haffver jagh vetne och beviss. Gudh veet, huru nödigt E. N:dh jagh härmedh bemödde, män sanderligen, Nådige Herre, ähr creditorerans indiscretion och importunitet nu större, än dät nå'n tidh i dessa fyra åhr tillförendhe varit haffver. Huad ord mig i dässa dagar här ähra giffna, låter jagh orepeterat. Die aller discreteste säija migh, att jagh håller nu huarken ordh eller afskeedh, som jagh tillförende haffver varit vaan till att giöra, och kommer mäst däraff, att när Erich Larsson för somlige sacht, att han migh 50000 r:dr skulle tillställa, därpå jagh dem förtröstadhe, och nu die inthet fåå, menar dän eena, att jagh dän andra haffver betalt och låter honom bida. Gudh nådhe migh, Nådige Herre, som inthet kan slippa härifrån. Jagh fruchtar despect medh arrest aff creditoreran, så snart jagh rörer migh, huilkett jagh ändå gierna ville lida, om dät icke ländhe till högres discredit, huilkett alt min partie inthet vill considerera uthan alt sätter tillbaka, på thet han mig må discreditera för dät haat skull, han till migh fattatt haffver för dän rechningen skull, H. K. M:t migh om hijt sändhe, huilkett likvähl icke ähr rätta medlett till att revansera, uthan måtte heller begära ståå för bägges våra dommare, för huilkom jagh medh Gudz hiälp vill bevissa, att jagh därutinnan rätzligen haffver gåt till värcka och på ingen sida viket och sigh fast annorlunda haffver, än kanske han berättat haffver. Jagh haffver där ingen interess hooss, uthan vill medh Gudz hiälp föllia sanningen effter, så vidt jagh veet.

Copparen, Nådige Herre, slår dageligen op igän. Ungerske kopparplåtar giäila 52 à 53 fl:r centnern, Svänscha plåtar koppar 63 à 64 à 65 fl:r centnern, Suänsk gårkoppar 67 a 68 gyldens 100 ℔, Suänskt copparmynt 65 à 65 ½ gyldens, Svänska kopperstycken 43 à 44 gylden 100 ℔, Svänsk koppartrå 67 a 68 gylden 100 ℔. Vill E. N:dh högnödige tidh med denna min ringa och ödmiuka schriffvellsse icke längre uppehålla *etc.* Aff Amsterdam 12/2 Februarii anno 1633.

Nådige Herre. Vid beschlutett på thetta breff kom E. N:ds nådige schriffvelsse och befallningh att lefrera Cammerario 7200 r:dr. Tviffler inthet, E. N:dh varder aff min förra ballantz nådeligen scedt haffva, att hr Cammerarius i sommarss i Augusto månadt 6000 r:dr bekommitt haffver; veet inthet, om desse 7200 r:dr skola vara thess föruthan, eller om [de] därmedh skola blifva

inrächnade. Denne förb:te 7200 r:dr ville jag giärna leffrera honom; Gudh giffve att jagh viste, huar jag skulle taga dem. De 27000 r:dr, som Erich Larsson nu säger sigh villa lefrera, när han effter sin villia altingh affkortatt haffver, taga mäst Christian Weilerss vexell effter Konn. May:tz egit advis bref, därmedh fölgde, sin kooss; dät öffriga ähr många händer om. Huadh giörligit eller möijeligit ähr, vill jagh gierna göra och E. N:ds villia effterkomma, om jagh något får händer emällan; jagh ähr och bliffver plichtskyldich thertill.

Nådige Herre, orsaken att jagh migh uti quitterandhe något achta måste låter sigh inthet så schriffva, män jagh vill, om Gudh vill, låta E. N:dh några saaker see, som i quitterandhe passerat ähr för een tidh sedan. Därtill haffver han och mina vexelbreff och assignationer i sina händer, huilka altidh lijka som quittantzer migh väll öffvertyga kan; vill och dem gierna och fullkommeligen quittera, när han sänder migh dem igän, att altså quitterandhe intet kan vara thett hindrett till han där på skiuter. Jagh ähr och bliffver

E. Nåd T. och V. T. A.
Conradt v. Falkenberch mp.

44. Amsterdam den 6/16 Februari 1633*).

Tackar för ett rikskanslerens bref af 17 Jan. Fortfarande penningebekymmer. Af anvisade 50000 r:dr har E. Larsson nu aflämnat 38237. Från Spiring endast två små växlar. Har belånat två skeppslaster Rysk råg, sålt eller till kreditorer öfverlämnat resten. Rikskanslerens beräkningar öfver spannmålshandeln. Koppar- och järnpriser. Trips omedgörlighet. De Geer debiterar Svenska kronan en årsränta för mycket å Nederländska lånet; han har förskaffat sig tvänne Generalstaternas utanordningar å subsidierna. C. F. ämnar begifva sig till rikskansleren.

Nådige Herre, E. N:dh ähr *etc.* E. N:ds nådige breff sub dato 17 Januarii ähr migh i denna timman tillhanda kommin, huaraff jagh först E. N:ds order och befallningh seedt haffver, dem jagh effter min yttersta förmögenheet, som jagh dät schyldigh

*) Ett bref af 9/19 Febr. 1632 är så godt som ordagrant lika lydande med det af 6/16 Febr. Ett par afvikelser anföras här nedan i noter.

åhr, gierna vill efffterkomma. Seehr och därhooss den umvårdnatt, E. N:dh drager bland annatt om crediten, så och att E. N:dh bland andra kommer och min ringa perssoon ihogh, därföre E. N:dh jagh underdåneligen och ödmiukeligen betackar, aff den högsta Gudh önskandhe, att jagh må vara och bliffva cappabel att bevisa E. N:dh dän tiänst, som jagh skyldigh åhr och E. N:dh behageligit vara må, huarom jag migh beflita vill allan min liffztidh.

Huad staten och crediten på thenna orten vidkommer, giffver jagh E. N:dh ödmiukeligen tillkiänna, att then aldrigh så länge som jagh haffver varit här varit så svagh såssom nu, alldenstundh jagh inga medell härtill bekommitt haffver, därmed jagh somlige kunnat contentera och crediten mentinera. De 50000 r:dr, som Erich Larsson berättade E. N:dh till denna ortens creditorers affbetalningh migh förordonerat hade, haffver han söocht allehanda utvägar medh; jagh haffver ingen quittentz kunna[t] giordt honom till nöije. Dock haffver han nu seent omsider bevilliat migh 38237 r:dr, dät öffrige på samma summa migh affdragit, därpå jagh straxt åter creditoreran anvist haffver och befinner, att där iblandh åhra tvenne poster, som E. N:dh låtitt allrede bethala, nemligen Commisherrarna i Strålsundh för 5000 r:dr och Johan von Scheffwen på 2500 r:dr, huilket jagh fruchtar att jagh intet kan fåå tillbaka igän; vill likvähl see till och giöra mitt bästa däruti. Ifrån Spiringh, Nådige Herre, åhr migh inthet mehr än tvenne vexelbreff tillhanda komne, een till Mårthen Lott på 800 pundh flames lydandes och den andra till Jan von der Mers på 600 pundh flamess; mehra åhr mig intet ifrån honom tillsändt.

Muschoffuische rågen haffver jagh mäst försåld, och effter marknan slog på 2 dagar 10 goltgylden aff, söchte jagh medell att creditoreran finge något lithet rågh huar och därhooss penningar och sådant icke een penningh dyrare eller bättre kiöp än som jagh dät 14 dagar tillförendhe för contant sålt hade. Effter här nu icke kiöpes een läst Muschoffvisk rågh, sedan dän Pryske åhr så gott kiöp upå, och jagh inga penningar kundhe bliffva mechtigh och Erich Larsson förhölt migh de penningar, så haffver jagh för nödh skull måtta taga till lähns 20000 gyldens på 2 skepsladingar rågh, varandes vidh pass 270 läster. Dän öffrige rågen åhr sålt och leffrerat omträndt 90 geltfl:r pr last; dät eena gullitt een gfl:r mehr, dän andra minder, effter sombt hade fått nagett lithett feell uti skeppett. Och ändock gevinsten inthett åhr synnerligen stoor, så åhr dock likvähl ingen här, som Muschoffvisk

rågh i åhr om 90 geltfl:r lästen uthbracht haffver, ty kornhandlaran ville intet sällia, när jagh sålde, väntandes effter högre marknan. Nu kunna de inthet sällia, fast de honom om 80 giffva ville. Dätt förslagh hooss E. N:dh därom giordt åhr, åhr uti somblige punctar vählI, män i somlige haffver dät sigh något andorlunda. Ordinarii unkostnan föruthan extraord. åhr myket högre; dock huad therutinnan passerar skall med Gudz hiälp troligen, rätträdeligen och sparsamligen gåss till värka medh, och alt omständeligen antechnas, huru myckett, huarföre och huem något fåhr, och därtill tagess all möijeligh beviss, på thett däraff een klar och oprichtigh rechning finnas måå.

Fracht haffver jagh sombt något bättre kiöp betingatt. Somlige skep haffva leffrerat öffvermåt, somlige undermåt, effter dät somlige för siönödh skull kastatt något öffver bordh. Huadh dee utleffrerat haffva, utvisar dee edzvorne mätarans zedlar, och måste sålunda derass zedlar, convoy, accis, skepparans rechningar och min book på huar annan respondera. Så haffver och, Nådige Herre, Factoren i Ruslandt Julius Wilckens sålt till skepparan, till huar een läst rågh för fohringh, som dee nämpna, och tillstått dem att slå dät in uti ladningen; dät haffva de tagit här ut igän, och effter jagh dem dhett innthet kundhe förvägra, haffva dee därutöffver giffvit nothariatbeviss.

Dee penningar, Nådige Herre, som vapnan åhra lefrerate före till Stoorfursten, så och dem som jagh haffver dijt remitterat, varandes medh assyrantzien och förlust af vexellen umtrindt 75000 r:dr, dem kan jagh på thenna orten intet bliffva mechtigh, uthan måste dän factoren, som Jahan Mölder instält haffver, giöra därföre rechningh. Kopparhandellen hoppass jagh skall bliffva något gåt uti at göra, om dät man kommer så vidt, att folk veet att dät ställes uti een stadig stact. Giäller nu Ungerske kopparplåtar 52 a 53 gylden centnern, Suänska plåtar i form aff Ungerska 64 a 65 gyllen 100 ℔, Suänsk gårkoppar 67 a 68 fl:r 100 ℔, Suänst kopparmynt 65 a $65^{1}/_{2}$ gylden 100 ℔, Suänske kopparstycken 43 a 44 gyllen 100 ℔, Suänsk koppartråd 67 a 68 gyllen 100 ℔, Suänst svaffvell kostar $8^{1}/_{2}$ gylden 100 ℔. Suänst jern giäller, dät som grofft åhr, tiänligit till ankhar, 5 a $5^{1}/_{4}$ gylden centnern, dito middelmåttan fijnt $5^{1}/_{2}$ gylden a 6 gylden 100 ℔, dito rät fijnt 7 a $7^{1}/_{2}$ fl:r centnern*).

Dätt åhr, Nådige Herre, beschvärligen, att man Trip på ingen rätt vägh bringa kann; han vill huarken giffva rechningh

*) Brefvet af $^{9}/_{19}$ Febr. angifver priset på svafvel till 10 fl:r (gylden) för 100 ℔, och några priser på järn meddelas här icke.

eller sin prætention op, Gudh veet om han haffver ondt samveet, att ingen må få see hanss rechningh. Dock vill jagh än een gångh göra mitt bästa, att jagh kan få richtigheet med honom, förän jagh drager härifrån*). Interessrechningen uti Hagen, Nådige Herre, äre termineran på sälsamma maneer betalt; jagh finner de första termineran intet vara richtige giorde, huilkett sedan een orichtigheet uti interessrechningen causerar, däraff E. N:dh jagh för dätta åtskillelige rechningar öffversändt haffver; jagh kan och inthet annat befinna både aff emfangarens förslagh och annan underrättellsse migh giffvin ähr, uthan att H. K. M:t skulle nu uti förleden October anno 1632 vara Staderna för 3 åhrss, interess skyldigh, effter dät 1629, 1628 och alla förra åhran lut rechningh interess betalt ähr, män tviffvelsmåhl ähr om dee tvenne terminers capital. Nu haffver Luvis de Geer migh ovitterligit och emoot min villia medh sin svågerss tillhiälp gåt och rächnat medh emfangaren och giffvit honom subsidieran för 3 åhrss interess uti bethalningh och låtitt sigh deröffver quittera, och berättar, att Konn. Maij:t än dät fiärde åhrss interess schyldigh ähr. Huadh honom moverar till att trängia sigh sålunda uti dessa saaker och giöra thett honom inthet befallat ähr, item att föregiffva, att Konn. Maij:t än ett åhr skulle vara skyldigh, finner sigh sanningen vähll medh tidhen, när därom ransakatt bliffver. Tvenne Stadernas ordonantzier haffver han aff hr Cammerarii secreterare medh list fått händer emällan. Ändock her Cammerarius säger sigh haffva befalt sin secreterare att fåå migh samma ordonantzier, så seger secreteraren, att Luvis de Geer haffver sagt för honom, att jagh haffver tillstått, att han skulle anamma dem; dem haffver han restituerat, män dän tridie haffver jagh fåt aff Cammerario och ähr ännu hooss migh.

Jagh vill, Nådige Herre, om en jagh kan få penningarna aff Erich Larsson, giöra sakeran som något ligger macht upå allt richtigt, och sedan dät skeedt ähr begiffva migh medh all hast

---

*) I brefvet af 9/10 Febr. har den passus, som handlar om Trip, följande lydelse:

»Medh Trip, Nådige Herre, ähr besvärligit att man medh honom till ingen ändskap komma kan. E. N:dh varder nådeligen aff medföllianđe protest seendes, hurusåssom han prætenderar på de vapnan, han s. marschalken Didrich von Falckenbergh här anno 1629 leffreradhe, och vill inthet släppa kopparen, för än han därföre ähr betalt, elj helder geva rekning deraff.»

Den åberopade protesten, dat. 21 Febr., medföljer.

tlll E. N:dh och lemna här een min schriffvare, huilken medh een godh mans rådh här skall taga saakeran i acht, till däss E. N:dh vidare varder därutinnan ordonerandes. Vill E. N:de intbett längre uppehålla *etc.* Aff Amsterdam $^{16}/_{6}$ Februarii anno 1633.

E. N.
V. Ö. T. a. s. l. j. lever
Conradt v. Falkenberch mp.

---

45. Amsterdam den $^{16}/_{26}$ Februari 1633.

Erik Larssons penningeleveranser. Kopparens stigande pris; farhågor, att den skall sjunka igen, om man börjar sälja. Andra kopparverk draga nytta af prisets stegring; fruktar att äfven Japansk koppar skall införas och konsumtionen i Västindien förminskas. Efterfrågan i England mindre, likaså afsättningen till Guinea. Hemställer till rikskansleren, om man bör sälja ett mindre parti till högt pris eller större partier billigt. Trip afvisar fortfarande anbud för inlösen af den deponerade kopparen.

Nådige Herre, E. N:dh ähr *etc.* E. N:dh haffver jagh underdåneligen och ödmiukeligen medh förra denna ortens tillstånd dubbelt tillkiänna giffvit; hoppas att E. N:dh ju ettdera må vara tillhanda kommitt. Erick Larsson begynnar nu styckviss leffrera migh penningarna och seijer, att de ennu inthet alla från Franckrike ähre hijtkomna, därtill jagh migh præsenterat att veela hiälpa draga 20 eller 30000 gyllen per vexel, om han ville loffva, att de inthet skulle bliffva protesterate; så svaradhe han därtill, att sådant inthet behöffves. Han haffver uti een post leffrerat migh 38237$^{1}/_{5}$ r:dr och i dän andra posten 16000 r:dr; säijer, nähr han mehra får, att han då mehra vill leffrera.

Copparen, Nådige Herre, ähr stigen öffver dee 70 r:dr op och stiger vähl, så länge det ingen sällies, män så snart dät bähr åter till att sällia, så fruchtar jach att han faller igän. Dock veet jagh icke, om E. N:dh behagar, att han stiger myckett högt. Mit eenfaldige betänckiandhe däruthi vill jagh ödmiukeligen tillkiänna giffva, aldraödmiukeligst bediandess, att E. N:dh ville dhet nådeligen optaga och mina feehl, effter jagh inthett bättre veet, nådeligen excusera och corrigera.

Huru nyttigt, Nådige Herre, voro fädernässlandett, att kopparen kunde sälliass till een högh priss, achtar jagh onödigt att dhett aff migh skulle reputeras. Män dhet ähr till att concidere̲ra, att alla andra kopparbruk och kopparvärck sellia nu fortt och giöra nu, medan vij hafva opdriffvit copparmarknan, stoor profijt och arbetha foort. Dätt sankas och hijt allan den kopparen, ja kietlar och mynt, som i Tysland ähr till att finna. Jagh förnimmer och, att her tracteras een stoor quantiteit aff Ungersche coppar. Män thett mesta ähr, att om kopparen driffves så högt, att de medh stoor profijt kunna föra'n hijt från Ostindien, så fruchtar jagh, att dee åter förschriffva quantiteit aff Japanisch koppar. Vidare så ähr och Samuel Blommert min sagesman, att uthi Vestindien finnes kopparbruk och godh koppar, män effter de för dän låge prisen, mukien krig schull och stoora unkostnan skull härtill inthet dhertill giordt, så ähr likväll till att betänckia, om så i sanningen ähr som han säger och dhet komme till een extraordinarij högh priss, om icke då något nytt practiserades, och då kanskee giordes mehra koppar, än som kunne consummeras, effter Hollenderan och flere inthet gierna låtha, dhett dhe kunna giöra medh profijt. Engelandt haffver för dragit några tusendhe kietlar om åhrett; nu synes vähll, att man beflitar sigh att giöra jernkietlar så behändiga och netta, att dhett ähr sälsampt att see upå; brukas och nu myckett här i landett. Vestindische handlare draga och inthet så mycken koppar nu, som de haffva giordt. Dhett man för på kost van Ginea haffver giffvit 70 a 80 m℔ koppar för een benct gull som väger tu unss, der giffva de nu nappast 30 à 40 m℔ för een benct gull.

Denna min simpel consideration haffver jagh underdåneligen och ödmiukeligen veelat E. N:dh tillkiänna giffva, på thett E. N:dh nådeligen måtte see, huadh här passerar, och sedan effter sin nådige villia stella sådan order, som E. N:dh rådeligst finner, antingen att sällia lithett till een extraordinarij högh pris eller att sällia myckett till någon mindre pris. Dhett hinderligste, jagh här finner, ähr dhett att ingen kiöpman törss understå sigh att slå någon stoor partie an, effter dhet marknan löper stundom så högh och åter så hastigt lågh igän; dherföre practiseras aff dem ingen consumption, och tör ingen köpa mehr än nappast dhet han behöffver till sin nödhhiälp. Hemställer altså E. N:dh, huadh E. N:dh synes om een stadig contract och voro rådeligen. Vill E. N:dh *etc.* Aff Amsterdam 16 Februarii anno 1633.

Nådige Herre, jagh haffver offta effter H. K. M:t (fordom vår aldernådigste Konungh och herre, nu mehr saligh hooss Gudh, höghloflig i åminnelse) nådige befallningh i den 6 puncten uti min instruction, lydandes

»Om Falckenberg till dhett siette såge och funne medell bequem att draga kopparen, som i Amsterdam ligger uti deposito, ifrån Tripperna och bringatt uti andrass händher, H. K. M:tz schada föruthan, då sehr H. K. M. dhett gierna, vill och nådigst att Falckenbergh giör dherom sin flijt och bästa»

hembudit Trip bådhe capital och interess, som jagh och medell dhertill funnitt, huilkett han altidh refyserat haffver. Sedan haffver jagh och effter E. N:ds befalningh först hembudhit honom interes muntligen och dher hooss begert rechningh, som migh offta befalt ähr och genom her Clas Fleming och cammereraren Töniss Hindrichson dher om tillschriffvit ähr, på thet man måtte veeta egentligen, huadh honom tillkommer. Min muntlighe præsentation denegerar han, dherföre haffver jagh genom notharium entligen låtit præsentera honom interesset; dhet kallar han calumnier och giffver migh sådant svar, som E. N:dh aff medfölliandhe*) see måå. Dhok ähr blandh dhetta folkett ingen ähra at förvärffva, E. N:dh varder väl förmärkiandes orsaken dhertill. Och vill E. N:dh altidh uti Guds nådige protection ödmiukeligen hafva befallat.

E. N. T. Ö. T. A.
Conradt v. Falkenberch mp.

(*Egenhändigt.*)

E. Nåd tör jach med nya tiender inte bemöda, effter jach vell vett, att Camrarius dem bettre har en jach. Fruchtar och, att E. N:dh blier med breff bemödatt aff en opatieent creditohr, som ickie vill hava en 8 eller 10 dager tohlemod åm sin betalling, och trenger sanderliegen inte deråm. So schnartt jach fohr, skal han bliva betaltt.

*) Någon handling rörande Trips svar medföljer icke brefvet.

46. Amsterdam den $^1/_{11}$ Mars 1633.

Har mottagit ett nytt bref från rikskansleren af 5 Februari. En ytterligare utbetalning af Erik Larsson. Likviderade växlar: Christian Weilers, de flesta från Stralsund och en del från Stettin. Reser till Haag för uppgörelse med Nederländska regeringen.

Nådige Herre, E. N:dh ähr *etc.* E. N:ds nådige breff sub dato 5 Februarii ähr migh den 4 Martii, jämvell E. N:ds förige sub dato 18 Januarii*) med inneliggiandhe förslagh och ballantzer väll tillhanda kommit; hoppas, att E. N:dh mit underdånige och dherpå ödmiuka giffna svar för dhetta skall haffva bekommit och nådeligen dheraff seedt och förnummitt haffva, genom huadh medhell creditoreran här på dhenna orten till een dheel betalte ähra. Sammalunda och Erich Larssons procedyrer uti dhe penningarna E. N:dh migh förordonerat haffver. Dock haffver han nu sedhan tillstält migh 3 poster, een om 38237 $^1/_5$ r:dr, sedhan 16000 r:dr och den tridhie om 10000 r:dr, huilkett ähr altsammans, som jagh aff honom än till dags bekommitt haffver. Anbelangandes Christian Weilers vexelsinnehaffvare, dherom E. N:dh uti detta sitt nådige breff mentionerar, så ähr han bådhe medh penningar och rågh till 10000 r:dr betalt och samma rågh honom icke een penningh dyrare eller bettre kiöp anslagit, än som aff samma schepsladingh till androm för contante penninger sålt ähr, att sålunda migh allenast fehlades kiöpare, effter partiet vardt något stoohrt. Vill dhett och alt annat beflita mig E. N:ds befallningh att effterkomma.

Jagh kan lätteligen tro, att några aff dem, som stå upå ballantzen, falla E. N:dh importun medh sin schriffvelsser, effter dhett dhe sigh inthet veela några få dagar patientera, till dess jagh kan få flere penningar aff Erich Larsson, huilkett jagh dem gierna straxt jagh fåår vill leffrera; dhett jagh haffver fått haffver jag straxt deelt iblandh dhem. Dhe Strålsundische ähra alla betalte på 2000 r:dr när; dheriblandh haffver Jahan von Schaffwen fåt betalningh, för än E. N:ds order kom, [för] een vexell aff 3500 r:dr, huilken jagh sedhan förnumitt att E. N:dh dher oppe låtitt bethala, och kan inthet få dhett tillbaka igän. Dhe Stätinische haffva fåt 20000 r:dr och skola i dessa dageran få 20000 till. Her Cammerarius hafver fåt 5200 r:dr, resten schall han anamma uthi

---

*) Sannolikt felskrifning för 17 Jan.; jfr ofvan N:o 44, sid. 636.

Hagen, dijt jagh uti denna veckan vill draga att giöra klart medh Staderna, och huadh jag kan haffva uti förra[d], sparar jagh dher till att contentera dem. Jagh haffver härtill icke rätt dristigt tordt begynna liquidation, för än nu E. N:ds befalningh ähr kommin till Erich Larsson, dheraff jagh migh förvissar, att midlen skola föllia. Vill E. N:dh *etc.* Aff Amsterdam 1 Martii anno 1633.

E. N.
Ö. T. T. A.
Conradt v. Falkenberch mp.

---

47. Amsterdam den 15/25 Mars 1633.

Har genom Camerarius erhållit ett rikskanslerens bref af 24 Febr. Utbetalningen till Camerarius (jfr N:o 43) verkställd. Erik Larsson har aflämnat den sista posten på rikskanslerens anvisning. Kreditorerna till största delen likviderade. Ryska rågen osäljbar; söker få lämna den som betalning åt kreditorer. Befallning från Sverige att affordra Trip räkenskap; denne vägrar. Utbeder sig rikskanslerens förtroende gent emot motståndares angifvelser.

Nådige Herre, E. N:dh ähr *etc.* E. N:ds nådige breff sub dato Wurtzburg den 24 Februarii ähr migh den 20 Martii aff her Cammerario tillsändt, dheraff E. N:ds nådige villia och befallningh jagh ödmiukeligst förnummitt; vill effter min yttersta förmögenheet migh dhereffter regulera och beflita, att jagh E. N:ds nådige villia måå effterkomma både nu och alltidh, så länge jagh leffver.

Först, Nådige Herre, förnimmer jagh, att E. N:dh ähr vidare bemödat om dee 7200 r:dr, dhem her Cammerarius schulle haffva, aff huilka han 5200 r:dr straxt jagh fick E. N:ds order, dher aff jagh rätta leedan see kundhe*), bekommitt haffver; dee öfrige tutusende r:dr haffver han och på den 17 Martii i Hagen bekommitt, att han altså ähr dherom förnöijt, och ähra honom aff migh inthet förvägrate, allenaste bidit om 6 eller 8 dagarss pacientia, till dess jagh kundhe penningarna aff Erich Larsson bliffva mechtigh.

*) Jfr ofvan N:o 43, sid. 635.

Jag tuiflar och inthet, E. N:dh varder för detta nådeligen haffva förnummitt, att Erich Larsson nu enteligen den aff E. N:dh förordonerate summan migh haffver betalt och den sijsta posten på den 13 Martii leffrerat i penningar till at summan vardher 88237¹/₅ r:dr; dhett öfrige ähr intill 10000 r:dr afrechnat på dee vexler, jagh i sommars på Aussburgh och Franckrike dragit haffver. Stadernas interess och andra creditorer haffver jagh, Nådige Herre, mesteparten aff bethalt; dhett öffrige skall och medh Gudz hiälp innan fåå dagar skee godh contentament. Jagh haffver nu varit tijo dagar uti Haagen och giordt richtigheet med Staderna, betalt dem först interess, sedan och bekommitt resten af November månans subsidier medh meehra omständigheet. Om samma rechnings tillståndh törss E. N:dh jagh nu inthet medh bemöda; Gudh unne migh dee nåder, att jagh snart må få komma till E. N:dh, som jagh hoppas.

Muschoffvische rågen kan intet försällias, fast om jagh än dherpå förlora ville; jagh söker alt lägenheet, att jagh medh creditorernas eller dheras factorers goda contentament må få giffva dem rågh bredevidh penningar i betalningh, och slår de den inthet dyrare an, än som jagh för någen tidh sedan för rede penningar försålt haffver; största deelen ähr sin kooss, hoppas och på dhetta sättet at bliffva aff medh resten.

Nådige Herre, Pfaltzgreffven sampt Rijks- och Cammerrådh haffva schriffvit migh till och befallat, att jagh schulle intaga alla kopparrechningar aff Trip sedan Mayo 1629, säija sigh sedan dhen tiden icke een bookestaff haffva bekommitt, män han vill ingen rechning giffva, uthan eet sådant obeschedeligit svar, som E. N:dh aff för öffversända copia uthan tviffvel nådigst seedt haffver. Måste fördhenschull låta beståå dhett jag inthett kan ändra.

Vill och, Nådige Herre, både aff honom och hanss anhang altingh medh patientia optaga, lida och thåla, all thet een menniskia stååhr till at lidha; hoppas, att derass conterminerande emoot migh nu een gång varder tagandess een ända. I midlest beder jagh underdåneligen och ödmiukeligen, att E. N:dh ville alltingh, så och derass omilde breff och berättelser nådeligen tyda och uptaga. Jagh hoppas med Gudz hiälp, att E. N:dh varder, om vidare ransakningh behöffves, befinnandes, att all deres avun dheraff förorsakes, dhett jagh medh gåt samveet inthet haffver kunnat consentera dee saaker, jagh inthet bettre vist eller än veet än att de voro orätta. Hoppass och, att mina breff, dem dee nu kalla orät nampn, lickvähl skola finnas i sanning. Beder aldra-

ödmiukeligst, att E. N. altidh ville vara och bliffva min nådige herre *etc.* Aff Amsterdam den 25/15 Martzie anno 1633.

E. Nåd
v. o. ö. t. a. so leng jach lever
Conradt v. Falkenberch mp.

---

48. Amsterdam den 30 April 1633.

Har mottagit ett rikskanslerens bref af 19 Mars och skall efterkomma dennes befallningar angående rågens försäljning och kopparen. En order om utbetalning af beslagtagna 5000 r:dr till öfverste Duvals aflidna syster; borgmästarne i Amsterdam betvifla äktheten af rikskanslerens underskrift.

Nådhige Herre, E. N:de ähr *etc.* E. N:de giffver jagh härmedh und.- ödmiukeligen tillkienna, att E. N:ds nådhige breeff, Heidelbrån den 19 Martii daterat, migh väll vara tillhandakomit, huaruthaf ödmiuckligst förnummit, dedh mit för dette unnderdånige till E. N:d afgångne schrifvelsse E. N:d inhendiget vahra, huaruthinnan jag hadhe nämbt att till E. N:de meij villa begifua, ville och låtha een min tiänere här igän att hafua acht mäst på rågen, som då oförsåldt lågh, huilkiet skiedde förän jagh E. N:ds order och befallningh bekom, deraff jag rätteligen see kunde, så och efter här då een hoop aff Muschowische rågen vahr oförsåldt, den godh acht kräfdhe, doch nu creditoreran i betalning angifuin ähr; vill altså efter E. N:ds nådhige befallning meij alldeles rätta, ingen unkostnad causera. Eij helder hafuer jag, N. H., någenting giordt till eller från i kopparhandelen, uthan altingz regulera meij efter E. N:ds befallning och låtit allt blifua i stillheet, alleneste betaalt Tripp dedh mästa jag kunde komme till väga och tagit så mykiet effterrättelse, som jagh medh fogeligheet kunnat fååt. Tviflar intet, E. N:de varder för detta staaten om kopparen tillhanda kommen. Sänder och härmedh E. N:de een copia aff contracten, som efter H. Kon. Maij:tz befallning anno 1629 medh Tripp uprättat ähr*).

Vidhare, N:e Herre, så ähr een hijtkommin från H. Dywelss salige syster och hafft eet breeff till borgemästeran här i Ammster-

---

*) Kopian föreligger.

dam, lydandes att E. N:d begierar att honom eller henne dhe 5000 rd. skulle lefuereras, som här hafuer varit arresterade och H. K. M:tt, salig hoss Gud, höghloflig i åminnelsse, tillförende borgemesteran derom tillskrifvit. Derpå haffve borgemästeren något dubierat, alldenstundh s. greff Nils hafuer samme penninger transporterat till een kiöpman i Frankeforth, huilken hafuer och sin fullmechtige här om samma penninger, och hafuer hijt skrifuit, att E. N:de honom deropå förtröstat hafuer. Sålunda hafue borgemästerne sändt bodh efter migh och frågat, om jag hadhe fååt befallningh af E. N:d, att samme penninger till h. Dywelss syster levereras skulle; så sadhe jag, än till dagz meij ingen befallning derom vahr tillhanda komin. Sedhan sadhe borgemäster Graff: »Jagh tuifler, om dedh ähr H. Exelenties handh», och frågade meij, om jag ville förklara, att dedh vahr E. N:ds handh. Så hadhe jag een Eder N:ds subscription hooss meij och lätte borgemäster Graff sij dedh; så bleff han än mehr dubiös, säijandes, att han intet annat kunde sij, än att dedh vahr een annan stijl, och dertill medh flere bookstäfver skriffuit än dedh andra; frågade meij ytterligen dertill. Jagh svarade, att något i hastigheet kunde skiee, jagh holde dedh i sitt billige respect och ville intet vidhere uthi processen foortfahra, förän mig vidhere aff E. N:de derom bleff befallat, eij heller ville jag dem om samma penninger på s. greff Nilses vegnar vidhare bemödha.

Printzen ähr, N:de Herre, i förregår opprycht till feldt och haffver sin forgadringh uthi Nimvägen. Vill E. N:d medh min ringa schrifuelsse intet längre bemödha, uthan bedher, att E. N. ville alltidh bliffva min n:de herre *etc*. Aff Amsterdam den 30 Aprilis anno 1633.

E. N:des
underdanieste tiener altid
Conradt v. Falkenberch mp.*)

---

*) Bland C. F:s bref till rikskansleren finnes äfven en egenhändig skrifvelse af 1 Sept., ställd till Gabriel Gustafsson Oxenstierna och förmodligen af denne öfverlämnad till rikskansleren. C. F. nämner här först, att han sökt få sammanträffa med G. Gustafsson i Magdeburg på dennes resa till Frankfurt (till rikskansleren), och fortsätter derefter:

Vill allenaste, medan E. H. ehr dehr åppe stad hoss Hans Exxelentzie, den hög- och velbårne hern, E. H. kierre her broder, tilkiennageva, att ded Kopparberges-brukett uttie Norriege haver sien framgång, så att nyliegan til Lybeck några över 50 sch℔ ankomna ehrra, huilkiett die Lybische hafft utt

49. Törsjö den 25 December 1633.

Har genom Gabriel Gustafsson Oxenstierna förnummit, att föregående skrifvelser icke framkommit. Inlösen af de i Hamburg pantsatta juvelerna måste uppskjutas, tills vinsten af Ryska spannmålshandeln utfaller. Har till rådet öfverlämnat ett rikskanslerens bref äfvensom framfört hans muntliga hälsning. Om kopparaffärerna och Erik Larssons räkning. Har företett prof på norsk koppar. Sänder rikskansleren sin redovisning och skall inlämna dess verifikationer i kammaren. Om några gods i Lifland; erbjuder sig att sälja till rikskansleren samtliga sina besittningar där.

Nådige Herre, E. Exell:a ähr *etc.* Nådige Herre, sedan Gudh den alldrahö[g]ste E. Exell:a kiäre her broder sampt hanss med-

---

på siena copparquarnar och ded proberatt och funniett ded mechta gått att verra. Jach haver besteltt, att meij bliver 1 ℔ eller tu båda rått och gortt från Lybeck och til Stockholm översent, dehr jach då ded viedarre vil låta proberra. Detta verkiett haver hoss meij kauseratt betenkiand, att åm detta Nohrsche bergesbruck komme i fullan trein, så kunde ded lettliegan verra ås skadeliegan. Dehrhoss önskar jach, att sådantt jönåm några goda meddell kunde uttan Schverieges Cronas skada och uttan vårra grannars gellusie [ↄ: jalousie] bliva fohrhindratt, emeddan detta verkiett en ehr nütt, förn ded kommer uttie sitt fulla gång och bruck.

Och endoch, Velbårne Herre, jach meij vel drager til minnes, att andråm bettre en meij båda coparrens handell och tilstånd så och die besta medel den til att meijntienerra ehra bekienda, och meij fohr den skuld inte borde E. H. dermed att bemöda, så perschvederar meij lickvell til detta, ded jach tror att E. H. med den hög- och velbårne herren sien elskeliege kierre her broder någått åm kopparhandlen diskorerandes varder, att jach föhr den skuld åm detta Nåhrsche brukett nödiegett achtade någått tilkienna att geva. Sedan ehr jach och i den underdanie och ödmiuka tilfohrsichtt, att E. H. meij ded inte til fohrvettenhett tilrecknar, uttan aff gunstie benegenhett ded vel åptager och til ded besta tyder och miena fell corgerrer.

Jach hade vel tenkt Hans Exxelentzie åm coparens tilstand uttie underdaniehett någått att föhrredrage, men effter tieden ded inte medgaff, stelte jach ded ringe meij åm coparrens tilstånd var vitterliegett på papier; doch gaves fohr die överflödie många högvichtiege afferes skuld, der med Hans Exxellentzie då var och ehr belastatt, inte tilfelle att Hans Exxelentzie ded kunde jönåmsie. Tog fohr den skuld munssieor Spiring tuå deller aff min underdånieste berettelse til seij; aff den 3 dellen sender E. H. jach hermed en copiea[1]), ödmiukeliegen bedieandes, att E. H. sådan min dristiehett ickie ville meij fohrtenkia, ty E. H. varder gunstiegast dehraff se[e]ndes, huad meij perschvederar, att meij inte tuckies licht verra, att innan någån kortt tied dehr någon sunderlieg afftreck kan komma på kopparn. Och effter sådant en merkielieg suma til intres aff kronan drager, dehrtil och ehrra några cre-

[1]) Kopian finnes icke i behåll.

föllie nådeligen med helssan och vällförrättade sacker (Gudi skee lof) hijtt hem till sitt käre fäderneslandh och vårdnat hulpit haf-

dietorer, såm aff kronan en temlieg intres pretenderra, altså vett jach intet, huad E. H. dehråm tuckier, åmm man tilschloge c[r]edietoran den copparn, såm ligger uttie deposieto, så höchtt såm han nu gåhr och jelder, med die condiecieohner, att die scholle schelva lösa hånåm in och huad coparn mehrra jelder, en han nu ehr belastatt med uttie deposieto, ded skulle credietoran taga an på sien betalling. Meij ehr aff en god vend[!] berettat, att die Lybische och Hamborger credietorer ehrra schvåra benegna til sådant, och att en benemd Jakop Krewust vil drage åp til Hans Exxelentzie och sådant fohr sin partt proponera. Åmm ded follieger gever tieden. Jach föhr min persån haver i sanningen med ingen menniescha deråm tallatt, uttan allenaste med munsior Salvio och med m. Spiring. Nu vett jach inte, Velbårne Herre, åmm E. H. gått finner, att sådant ennåm bleve consenterratt, föhru man viste så många credietorer att varra dertil redebogen, såm helle summan, såm lieger uttie deposieto, annamma villa, ty åm en eller tu finge copparr och toge så på att sellia, så bleve rettvist aff ded ropett en merkielieg affschlag uttie copparmarknan; altså kunde vie intte sedan med repotacieohn geva vårra andra credietorer coparn så dyrtt eller på sådant sett an i betalling, såm dessa föhrsta, medan han effter markettgång då minder gulde. Men nehr nu den hella suman, såm liger uttie deposieto, komme uttie vårra credietorrers hender och die endelle måste sellia'n, so skulle uttan tvivel vell coparn til legre priss föhrfalla, men då varda die Nåhrsche och flerre bersbruck, såm ennu inte hava siett uttie rettan bruck, så och die såm med mera unkostnan en vie måste ehrbetta [!] eller och sien copar til marknas föhrra, ehrbetta med skada och sålunda schnartt trötna dehrved. Santt ehr ded vie måtte fullar och hava ett åhr, tu eller trij pacieenciea, så vie ingen stohr nütta hadde aff vårtt copparberg, men nehr dessa åvanbemeltte och flerre bergsbruck sålunda vårre uttkladatte och ödelagda, då kåmme våhr coppar först igen i sien retta priss. Medlertied föhröchtes och consumsieohnen, ty medan han vorre så gått kiöp, söchte fullar huar och en att stoffera sitt huss med coparverk och letta göra aff copar det såm nu jörs aff jern, ten, tre och sten.

Doch beder E. H. jach så nu såm föhr, att ded må nådeliegen åptagas och tydas. Ded ehr nu och altied E. H. nådiege villia hemsteltt. Jach önskar aff jertatt, att aff E. H. mina fell måtte nådeliegen bliva corgeratte och jach deråm bliva infohrmeratt. Jach beder och gantzka ödmiukeliegan, att hos Hans Exxelentzie E. H. elskeliege her broder min underdånieste vielliege och schuldiege tienst må varda påmintt. Jach tors inte understå meij att bemöda Hans Exxelentzie med min skrivelse, alldenstund jach vett, att die hogvichtiege afferes och andra molester dessfohruttan ehrra overflodiegett många. Jach beder *etc.*

Hastiegett aff Jönnekiöping den 1 Septem. anno 1633.

E. H. V. Ö. T. T. A.
Conradt v. Falkenberch mp.

V. B. Herre, juellernas intres ehr inte betaltta; dehrfohr kåm jach inte ått at lösa dåm in effter min intensieohn. Jach beder ödmiukeliegen, att

ver, så hafver jagh förnummit, att mina förra underdånigste bref E. Exell. inthet äre tillhanda komna*), huaraf jagh tager tillfälle E. Exell. mädh denna min ringa schrifvelse att bemöda, underdåneligen och ödmiukeligen bidiandess, att E. Exell:a dätt ville nådeligen optaga och tyda. Och ändock jagh gierna hade E. Exell. nådige befallningar efter min skyldige pli[c]ht och yttersta förmögenheet efterkommit, så ähr migh likväll på efterföliande sätt gått därmedh i hand, nembligen:

I Hamborgh hade jagh gierna veela inlösa juelerna och tagit dem medh migh till Sverige, män aldenstundh Mårthen Wegeweisers broder sigh så diupt för sin broder skuld in debito satt hade, kunde han inthee giöra migh det adsistentz han gierna hade veelat; där till hade h:r Salvius och inthet medell att adsistera migh medh mehra än som medh ett åhrss förlupna interess, som han på samma jueler betalt hafver; altså ähr nu här på min dagelige anfordrandee så vit resolverat, att dee i våhr af dän Ryske spannemålss gevin skola inlösas.

Vidare hafver [jag], Nådige Herre, E. Exell. nådige bref till dee högh- och välborne herrar Rijksens Rådh, straxt jagh kom hijt till Sverige, præsenterat, där hooss och dätt E. Exell:a migh nådeligen munteligen befalte dem underdåneligen föredragit, och tuiflar icke, att de högh- och vellborne herrar Rijksens Rådh E. Exell:a för detta svar därom skrifvit hafva. Män huad den reckningen anlangar, därom E. Exell:a schrifvit, så och migh befalte och gierna både förklaringh och verification därom hafva ville, därpå haver jach flitigen fordra, så vit tiden hafver veelat lida och legenheten migh tillåta vellatt, dock än till dags litte kunnat uträtta. Jagh förnimmer väll, at Töniss Hindersson hafver för een månadt sedan tillsändt E. Exell. ballantz, män jagh förnimmer inthet, att någon af Cammerådh dän öfverseedt och collationerat hafva. På den 19 Decemb. blefve dee högh- och väl bårne herrar utaf Rijks Rådh, velborne h:r Gabriell Bengtson Oxenstierna, h:r Johan Skytte, h:r Matthias Soop förordenerat at see bemelte rechningh och ballantz öfver**), och befans då efter Erich Larsons

---

E. H. ville låtta stella årder, att intresett bliver betaltt, på ded deraff ickie någen skada fohrohrsakas, den jach heruttie inte må namjeva [ↄ: namngifva].

*) Tydligen bref från tiden efter 30 April 1633, hvilka ej heller nu föreligga i rikskanslerens arkiv. Jfr för det följande C. F:s i föregående not anförda bref till Gabriel Gustafsson.

**) Jfr rådsprot. för 18 Dec. 1633, *Svenska riksrådets protokoll*, III, sid. 290, och Erik Larssons bref till rikskansleren af 14 Aug. 1633 och 19 Jan. 1634, ofvan sid. 521—526.

rechningh, at han mehra koppar opburit hafver än som dem i rechninghkammaren hertill hafver varit vitterligit, dertill kamreraren Nielss Olofsson svarade, att hånom inge rechningher eller vågeböker föhr det 1628 åhr, då Erich Larsson hade derectorium utaf Kopparberget, vahr inlefvererat; derföre kunde han inte egentligen vetta dess retta statt och summan, skreves för den skuld åp till Berget efter samma böker. Erich Larsson föregifver och, att han af dee penningar, såm han på kopparen tagit hafver, öffer die nijttiotusendt rijkzdaller uti Ausborgh hafver utlagt, och efter her ingen vitterligit ähr, huad han uti Aussborgh både af contributionen så och af kadukarna hafver opburit och åter utgifvit, mehr en såm huad såm hans mågh Töniss Hindersson derom vetta kan, derföre måste man sådant låta bestå, till E. Exell. vider nådige order och resolution.

Nådige Herre, jagh hafver præsenterat i Rådet ett styke af dän gårkopparen, som faller i Norige och ähr alt för god; dät streket, berättas migh, skall vara siu fampnar bredt och öfver et hundrade fampnar långt och skogh nock däromkringh.

Aldenstundh, Nådige Herre, Töniss Hindersson migh berättar, at E. Exell:a honom tilskrifuit hafver, at han till E. Exll. min rechningh sända skulle, altså hafver jagh efter min underdånigste plicht E. Exll:a dän tijd jagh var där ute henne öfverantvardat, ändok jagh icke veet, om E. Exell. högnödige tijdh dät tilläth henne då at öfversee. Sänder fördenskuld E. Exll. än medh detta bodet een till handa. Huad till däss verification lyder, hafver jagh för dän långa osäkra vägen skuld inthet tordt sända dijt uth medh, uthan lefvererar een lijka lydandes rechningh här in uti Rechnecammaren och vill huad till däss verification lyder alt där hooss inbinda till stadigh efterrättelsse, där hooss begära af de välborne herrar, at alla mina rechningar af min första begynnelsse må på nytt öfversees och jagh sedan een gångh må blifva quiterat deraf. Där E. Exell:a migh nådeligen vidare befalla låtit, at jagh på de antechnadte och af E. Exell:a hijt förskikate puncter svara skulle, altså hafver jagh på huar punct a part mit underdånige svar antechnat, som sigh med Gudz hielp så befinna skall, derhooss altidh underdånigst och ödmiukeligst bidiandess, att E. Exell:a vill altidh vara och blifva min nådige herre och min ringa skrifvelsse nådeligen uptaga och af gunst och nåde till det bästa tyda.

Vidare, Nådige Herre, kan jagh icke underlåta E. Exll:a underdåneligen tillkännagifva, at min fogde från Lijflandt migh till-

skrifvit hafver, hurulunda een präst för någon tidh sedan skulle hafua varit hooss E. Exell:a och fåt donation på något gooss, belägit i Rügsche gebiedh wed min s. faders gård Salisburg och min s. fader tillhördt hafver; ähr utaf Konn. M. högstährat i åminnelsse migh och min broder confirmerat. Och aldenstund jagh fruchtar, at prästen E. Exell. icke rätzligen därom berättat hafver, hemställer jagh alt sådant E. Exell. nådige villia. Och aldenstund jagh för et åhr sedan hafver bytt med min broder samma godz och dät godseet på min deell fallit ähr, förnimmer och, att E. Exell. af Otto Sack något godz kiöpt hafver, altså tillbiuder E. Exell. jagh alla mina godz och prætention, dem jagh uti Lifland hafver, som jagh både med gammall häffd och med Kon. M:ttz högstährat i åminnelsse confirmation bevisa kan, dätt godzet i Rügesche gebied, Salisborg, med all tillbehör som af ålder dertill legat hafver. Åhn hafver min s. fader tillkiöpt een by, Muckescheimb benembdt, och een by, Starran benemdt. Uti Dorftsche och Pernousche gebied hafva vij och vakra godz. Doch tör jagh E. Exell. medh vidlyftigheet icke bemöda, för än jagh om E. Exell. nådige villia ähr underrättat. Vill uti E. Exell. nådige och gunstige affection *etc.* Hastigt af Töresiö den 25 Decemb. 1633.

E. Exlentzies
underdanie och ödmiuka
Tiener så lenge jach lever
Conradt v. Falkenberch mp.

LOUIS DE GEERS

BREF

TILL

RIKSKANSLEREN

AXEL OXENSTIERNA

1621—1645

1. **Amsterdam den 25 Juni 1621.**

Bref från rikskansleren af 3 Mars mottaget; ett föregående bref från L. de G. förkommet. Sänder muntligt svar med sina svågrar Stefan Gerhardt och Bartolomeus Gruwels. Om leverans af vapen och spadar. Skrifvelser från K. M:t af 6 Sept. 1620 och 16 April 1621, den senare angående anskaffande af skepp: 23 skepp redan förskrifna.

Wollgeborner, edler, gestrenger, grossgünstiger Herr, deroselben seyen meine geflissene dienst jederzeit bestes vermügens zuvor. E. Wollgeb. schreiben vom 3:ten Martii ist mir woll [angekommen] worden, darauss ich zuvorderst mit verwunderung vernohmen, dass E. Wolb. meine schreiben nicht seyen behändiget worden*). Wegen deren einhaldt thue ich mich uff zeiger dieses Steffan Gerhardts und Bartholomoei Gruwels, so bede meine schwäger, ihre relation (welche E. Wolb. mündlichen von ihnen zu empfahen) referiren. Dieweill auch ich hiebevor wegen der zahlung dem Monier weitleufftig geschrieben, nunmehr aber auss Ihrer Kön. Maij:ts gnedigsten schreiben vernehmen thue, dass die sachen so hoch uffgenohmen werden wollen, dahero ich obgedachte meine schwäger dahin abzuferttigen für guet erachtet, alss will ich mich dessfals ebenmessig zu deren mündlichen bericht referirt haben.

Wass die waffen belangt, dieweill ich schon zuvor grosse partiten bede vor diese länder und vor Franckreich wie auch nicht weniger vor Deutschland angenohmen, kann ich darinnen nicht thuen, wass ich sonst gerne zu ihrer Kön. May:ts dienst gewölt, desto mehr, sintemahll wegen des grossen abgangs die waffen dieser örtter etzliche 1/3 auch etzliche die 1/2 im preise gestiegen, dass ich also die begerte partiten nicht allein nicht an-

*) I samlingen af L. de Geers bref till rikskansleren finnes före det här tryckta brefvet af 25 Juni 1621 endast ett af 29 Juli 1618; det handlar om inköp af vin för rikskanslerens räkning.

nehmen können, sondern auch in dieeen hohen preisen biss uff fernern Ihrer May:ts gnedigsten befelch nicht tretten noch mich einlassen dürffen. Die schoppen undt spaden betreffend, dieweill der herren Staten magasin deren gantz und gahr ledig, und Ihre Hohe Müg. vor 12 tausent stückh das gantze land, so in aller eyll fertig sein müessen, und darahn tag und nacht gearbeitet wirdt, zu machen anverdingt, hab ich solches nicht so bald verschaffen konnen, da aber Ihre Kön. May:t hernacher noch damit gedienet, will deroselben gnedigsten befelchs ich undertheniget gewerttig sein.

Ferner Ihrer May:ts erstes ahn mich gethanes gnedigste schreiben, datiret 6 Septembris 1620, inn welchem Ihre May:t gegen aussgang des negst darahn gefolgten monats Octobris von mir bescheidt begeren thet, belangend, solches hat auss den uhrsachen, dass mir selbiges schreiben erst ultimo Novembris eingelieffert worden, nicht geschehen konnen, thue mich dannoch wegen fernerer antwortt daruff gleichsfals zu obgedachter meiner schwäger mündlicher relation referiren. Wass aber Ihrer Maij:t an der sub dato 16 Aprilis negsthinn gnedigstes schreiben und befelch betrifft*), deme zu folge hab ich alssbaldt biss 23 guete schiffe ahn Anders Svenson Ihrer May:ts Commissarium zu Helschinör verschrieben.

Schliesslich will E. Wolb. ich gantz underdienstlich gebetten haben, die geruhen doch die guete hülffliche handt anzuhalten, dass meine schwäger bede wegen unserer particular sachen und wegen des kupffers contracts schleunig undt mit gueter satisfaction expediret werden mügen, welches benebenst allen vorigen mir erzeigten wollthaten umb E. Wolb. ich, meinem geringen vermügen nach, jederzeit bereitwillig und geflissen befunden werden will. Hiemit E. Wolb. sampt allen denen, so deroselben lieb und angenehm, göttlicher gnedigen obacht trewlichst empfehlen. Datum Ambsterdam den 25:ten Junii anno 1621.

E. Wolb.
underdienstwilliger
Louys De Geer.

---

*) K. M:ts skrifvelse till L. de Geer om anskaffande af 20 skepp finnes under dat. 15 April 1621 i Tyska Rikregistraturet.

2. Amsterdam den 1 Augusti 1622.

Fritar sig från skulden till åtgärder, som vidtagits mot kopparkompaniets direktorer. Kontrakt med Rutgers om leverans af vapen och ammunition: betalning i koppar.

Welgeboorn. edel. gen. Heere. Wij hebben met leetwesen verstaen I. Kon. Ma:t misgenugen ouer ons, waer van doorsaecke ons onbekent synde konnen ons niet verantwoorden, dan duchten ons dat seluige soude mogen spruijten wt de clachten der heeren directores vande procedures jegens haer gehouden inde betalinge, daer wij onschuldich inne sijn, ende hebben die participanten buijten onse kennisse die saecken soo beleyt, dat wij doemaels jegens haer hebben moeten protesteren, welck protest tot onse deffentie verleeden jaer aen Jan Weijtens ouergesonden hebben, ende bidden I. Gen. ons daer in jegens I. Kon. Ma:t te excuseren ende gelouen, dat wir I. Kon. Ma:t getrouwe dinaers sijn. Hebben ouersulx ons van d'andre participanten separeert, ende houden onse derde part die wij int contract herideren allein. Also haere procedures ons als noch niet aen en staen, daeromme bidden I. Gen., wat voortaen I. Kon. Ma:t vanwegen de contracten vertoont sal werden, ons t'selue niet te imputeren, maer ons daer van bij I. Kon. Ma:t te verontschuldigen.

Wij hebben op I. Kon. Ma:t gnadich beuel met den ed. undt ernvesten heer Rutchers getracteert voor seeckere quantiteijt van wapenen ende krijchs munition, die ouer 43 duijsent r:dal. werden bedragen*), waer van voor deesen een schip volladen afgesonden, hier neffens het t'weede schip met alles wat wij veerdich hebben connen becommen, undt werdt die rest met den eerste volgen. Die betalinge ons belooft wt de 1500 schifpont coper te laeten geniten, ende also wij maer vijfhondert schip:tt voor ons quota daer wt hebben moeten, syn wij bereyt die ouerige cooperen naer de weerde te ontfangen of daermeede ons derde int contract te annulleren, dat op het aenstaende jaer niet en ontfangen; ende I. Kon. Ma:t mach staet op ons maecken van veertich duysent r:dal..

*) Jfr rikskanslerens bref till K. M:t af 24 Juli 1622 och K. M:ts till rikskansleren af 27 Juli s. å., *Axel Oxenstiernas skrifter*, I: 2, sid. 493, II: 1, sid. 192. K. M:ts befallning till Rutgers och L. de Geer finnes under dat. 11 Mars 1622 i Tyska Riksregistraturet.

die wij op I. Kon. May:t gnadich beuel wt deese partie willen erleggen in baer gelt ofte waren na Ihr. Kon. May:t genadich beuel, ende daervoor het aenstaende vooriaer cooperen te ontfangen. Sijnde altyts bereijt naer ons vermogen Ihr. Kon. May:t ten dienste te weesen, ende alsoo wegen t'contract der 1500 schip:tt ende andere saecken aen den ed. ernuesten heer Rutchersius breeder geschreuen hebbe.

Sal Ihr. Gen. door myn prolixe briuen niet moijlijck vallen, maer endigen, Godt biddende *etc.* Amsterdam Adij pr:o Augustij anno 1622.

Uwe Ed. onderdanigher dienaer
Louys DGeer.

---

3. (*Egenhändigt.*) **Norrköping den 20 Juni 1628.**

Förhindrad att genast begifva sig till rikskansleren, dels på grund af hustruns sjukdom, dels genom K. M:ts uppdrag att upprätta faktorier, mässingsverk o. s. v. Skall dock resa snarast möjligt.

Edele wolgeborn gen. Heer Cancelaer. Op 10:n deses hebbe Uwe Gen. schryvens beantwoort wt Stockholm ende die oorsaeke waeromme soo subitelick niet overcommen en kan daer in verhaelten*), eerstelyck de indispositie van myn huysvrou, ten anderen de menichvuldige affairen door I. K. M:t my alhier opgeleyt, als het instellen van de factorie, messingswercken, ysersnyderie ende nagelmakerie, bleckmakerie, wandmaekerie, reperbaen etc., daer veel gebouwen ende behoefften toe noodich sien, ende hier alle daechs tusschen 2—300 menschen in aerbeydt syn, die veel vereyschen, bouen dat alle aenvangen moeylyck ende lastich sien ende de beginselen swaerlick om wel in te stellen. In consideratie van alle het bovens verhoope I. Gen. myn vertoeven alhier niet en sal improberen; soo haest my mogelick sal weesen, sal my tot die reyse bereyden, vande welcke in dese occasie wel hadde gewenscht verschoont te weesen. Doch diewiel I. K. M:t t'selvige begeert, sal myn naer myn vermoogen daernaer stellen

*) Brefvet föreligger; det anger endast helt kort samma orsaker till L. de G:s dröjsmål, som här utförligare upprepas.

I. K. M:t te dienste ende I. Gen. te besoecken, waer naer myn verlangt.

Brenger deses Pieter Carstens gaet om partie hennep voor die reeperbaen te coopen, ende met eenen sonderen wat handel van hier op Pruyssen soude moogen vallen, t'sy in ysere oft copere waeren, die ick verstaen voor desen van Luybeck plachten te trecken, ende die van Luybeck de materialen van hier eerst mosten haelen.

Hier mede bedde Godt Uwe Gen. persoon *etc.*

Uwe Gen.
dienstwilligher dienaer
Louys DGeer.

Nortcopyn 20 Junij 1628.

---

4. (*Egenhändigt.*) **Amsterdam den 9/19 Oktober 1632.**

Har mottagit rikskanslerens bref af 16 Sept.: skall betala af honom sänd växel. Växeltransaktioner med J. och P. Spiring m. fl. Bref till K. M:t om kopparhandeln.

Gen. Heer Cancelaer. Uwe E. gen. schryvens in dato 16 September is myn nevens den wexel op 2000 r:d. geworden, die ter presentatie geaccepteert ende van dage die betalinge aengevangen te doen; dandere vervallen overmorgen, sullen alsdan mede betaelt worden. Hebbe aen Isaac Spyrinx op Elbing geschreven, dat hy my partien remitteren soude, alsoo sulx met meerder avance geschiet. Ich hebbe aen s:r P:r Spyrinx dese F[rank]forter misse groote partie remitt[irt], twijffele niet off werdt Ihr Gen. daer van advis[ir]t hebben. Ick hadde aen mynen man aldaer op 70000 r:d ordre gegeven; 60000 haet ick schoon van heer bestelt, ende 10000 sol hy in myn trecken, daervan ick morgen advys verwachte. Soo myn ondertusschen noch eenighe wissellb[riefe] van Ihr. Gen. gepresenteert worden, sullen te danck betaelt werden. Off ick die correspondentie ende credityff van Franckfort op Novemb. muteren sal, staen mede te vernemen. Naer

myne dienstige biedenisse Ihr Gen. den Almogenden in protectie bevelen.

Ihr Gen.
gants dienstwilliger
Louys DGeer.

Amsterdam $^{9}/_{19}$ Octob. 1632.

Den nevengaenden aen I. K. M:t*) is alleen advys wat hier inde coperen passeert; syn tegenwoordich op 70 r:d.

5. (*Egenhändigt.*) **Amsterdam den $^{20}/_{30}$ Oktober 1632.**

Har mottagit rikskanslerens bref af 12 Oktober med växel. Affärerna med J. Spiring. Kopparpriset.

Gen. Heer Cancelaer. Ihr Ex:tie brieff in dato 12 October beneffens den wexelb. op 6301$^{3}/_{4}$ flo. syn myn vandage behandiget, die ick geaccepteert hebbe ende werden ten vervallen dage te danck betaelt. Wt Pruyssen hebbe met 3 booden van s:r Isaac Spyrinx niet vernomen. Het valt nu spaede op haer te trecken, alsoo die brieven voor t'sluyten vande Pontcamer op sicht souden moeten weesen; derhalven ordonnere hem te remitteren.

Die coperen syn hier op 75 r:d s:tt, t'welck I. K. Ma:t by der ingesloten*) onderdan[ig] advisere. Hier mede *etc.*

Ihr Genad.
gants dienstwilliger dienaer
Louys DGeer.

Amsterdam $^{20}/_{30}$ Octob. 1632.

Påskrift: Præsent. Wurzburg den 1 November anno 1632.

---

*) Brefvet till K. M:t är icke i behåll.

6. (*Egenhändigt.**) **Amsterdam den 18 Januari 1633.**

Hänvisar till meddelanden genom Salvius om inköp af vapen och ammunition. Ber om utanordning till betalning. Kopparen har fallit efter konungens död; har sökt hejda prisfallet genom att köpa; anser sig nu kunna sälja igen. Försvar mot Falkenberchs beskyllningar.

Monseigneur. Je ne doubte ou mons:r Salvius n'aurat escript a Votre Ex:ce touchant les armes et munitions qu'il avoit desirees de moy l'annee passee; pour le payement desquelles luy ayant escript, je m'ai respondu d'en escrire a Votre Ex:ce. C'est pourquoy j'en envoye la designation joint la p[rese]nte**) suppliant treshumblement Votre Ex:ce de pouvoir avoir ordonnance touchant le payement d'icelles et aussy ordre pour l'advenir, selon lequel j'auray a me comporter en cas que je fusse sollicité de livrer autres parties, a celle fin que je me puisse regler selon les commandements de Votre Ex:ce et ne faire rien mal a propos.

Quandt aux cuyvres depuis la deplorable mort de Sa Ma:té, comme ils estoient haussez de prix, ainsy sont ils baissez de 69 fl. à 55 le cent, et eussent continué de plus en plus, n'eust esté que pour les arrester je fis achepter environ 200 S℔ tant de cuyvre que de monoye à 56 et 54 fl. le cent qui est 60 r:d la S℔; maintenant commencent dereschef a rehausser et y at aussy bien moyen de les tenir et vendre a 65 ou 70 r:d qu'a 55 r:d pourveu que l'on procede prudemment, car les cuyvres d'Allemagne sont la plus part consumez et y en at fort peu de reste.

J'entends aussy que Mons. Valckenburch me taxe d'avoir arresté les deniers du subside de M:rs les Estats a la Haye et qu'il en auroit escript a Votre Ex:ce***), laquelle n'osant importuner de trop longs discours, j'en ay escript les particularitez a M:r Spyrinx, suppliant tres humblement Votre Ex:ce de vouloir entendre d'iceluy ma justification et me croire (tel que j'ay tousiours esté) fidel et affectionné serviteur de la Couronne et que je ne manqueray tant que je vivray de continuer en la mesme volonté.

---

*) En dublett, utskrifven af annan hand, men med L. de G:s egenhändiga underskrift, föreligger också. Den har dat. 19 Jan.

**) Föreligger icke.

***) Jfr Falkenberchs bref af $\frac{25 \text{ Nov.}}{5 \text{ Dec.}}$ och 27 Dec. 1632, ofvan sid. 621.

Sur ce priant Dieu, qu'il luy plaise accroistre a Votre Ex:ce ses s:tes graces et faveurs pour pouvoir comme un Josue restablir la liberté des pouvres eglises desolees et achever ce grand oeuvre par notre Roy commencee, je me signeray

De Votre Ex:ce
Treshumble et obeissant serviteur
Louys DGeer.

d'Amsterdam 18 Janvier 1633.

---

7. **Amsterdam den 1 Februari 1633.**

Hänvisar till föregående bref. Föreslår åtgärder för att hålla kopparpriset uppe.

Mon Seigneur. Ma derniere a Votre Ex:ce fust du 18:me de Janvier, par laquelle je leur ay mandé l'estat des cuyvres et le rabaissement d'iceux sur l'emplette que j'en avois faicte a la venue du S:r Erich Larson, lequel ayant declaré de n'avoir aucune commission de vendre, ayant revendu les miens j'ay rachepté a plus haut prix, tellement que par ce moyen les avons faict remonter a fl. 68, qui est environ 73 r:d, et demeurent a ce prix.

Or comme la necessité d'une marchandise donne plus grand esclat que non pas le haut prix, quand l'abondance y est, a mon advis je trouveroy conseillable de faire continuer par dessous main en la vente des cuyvres de la Couronne, afin de ne resveiller le chien qui dort; car il me souvient lors que je demeurois a Rouan que nous faisions venir les cuyvres de Lyons pour la batterie que mon m[aist]re avoit establie a Maisiers. d'autre aussy que passé quelques annees que les cuyvres valoyent icy LXXX r:d la s:㏈, ceux de la Comp. d'Oostinde et Westinde en firent venir en grande quantité, mais principalement d'Oostinde, ce qui a causé icy le premier rabais. Car il furent affinez a Hamborch, et la monnoye ayant cessé en Espaigne les cuyvres furent transportez a Aix, ayant esté trouves propres a prendre la chalmine, tellement que je crains (veu que le salpetre et les espiceries sont a si bas prix que la Comp:e n'en tire point ou peu de proffits) qu'ils ne donnent derechef ordre de faire venir des cuyvres, lesquels ils

peuvent tirer en grande abondance et les rendre icy a fl. 45 le cent, et se trouvent aussi bons que les feuges, c. a. le cuyvre non raffiné de Swede, comme il se recoyt des berchsmän a la montagne. Il faut doncq prevenir que de ce costé ne nous vienne le desgast, et le moyen est de leur donner l'espouvante en tenant tousiours une grande partye icy a vendre, avecq laquelle on les menace de desgorger et mettre le prix a bas, en cas que ils en amenassent derechef, et en ce faict tenir l'ordre qu'ils tiennent tant icy que aux Indes, pour empescher que ny François ny Englois puisse negotier avec eux et par tel moyen les banissent de la coste.

On souloit envoyer les platines d'icy en France sur le premier rehaussement; on en at envoyé de France icy. Craignant doncques par la retenue de faire faire des ouvertures ailleurs a mon simple advis j'y previendrois par la vente comme dessus Votre Ex:ce y poudra adviser et donner ordre telle qu'elle jugera necessaire. Sur ce je me signeray

De Votre Ex:ce
Treshumble et obeissant serviteur
Louys DGeer.

d'Amsterdam primo Februari 1633.

---

8. (*Egenhändigt.*) **Amsterdam den 19/29 Mars 1633.**

Har mottagit ett rikskanslerens bref angående betalningen af vapen och ammunition (jfr N:o 6). Befarar dröjsmål. Afvaktar ytterligare order. Kopparpriset faller.

Mon Seigneur. J'ay receu la lettre qu'il a pleu a Votre Ex:ce me mander touchant le renvoy du payement des armes et munitions en Sweede. Je crains le dylay en icelle, veu les grandes et notables parties qui m'y sont encore deues; sy la commodité permettoit que je pouvisse tyrer mon payement d'ailleurs, Votre Ex:ce en poudroit (comme en dischange) aussytost faire estat, soit de s'en servir derescheff contant ou d'en ordonner l'emplette es munitions les plus necessaires pour l'armee. Le deboursement en ce cas m'est indifferent, pourveu que je le puisse

faire du mien, ce que je ne pourray estant retenu en Swede. J'attendray doncques l'ordre de Votre Ex:ce encas qu'elle se puisse donner allieurs sans incommodité, et l'ayant de mon pouvoir Votre Ex:ce en poudrat derescheff faire estat et en disposer selon son bon plaisir. Priant Dieu de vouloir benir les desseins de Votre Ex:ce, *etc.*

De Votre Ex:ce
Treshumble et obeissant serviteur
d'Amsterdam 19/29 Mars 1633. Louys DGeer.

Les cuyvres rabaissent de prix a cause que les manufactures n'ont nulle consomtion par ces guerres. Cuyvre raffiné 61 fl. a 62 fl. le cent.

---

9. (*Egenhändigt.*) **Amsterdam den 1 Augusti 1635.**

Inköp för rikskanslerens räkning. Skall afresa öfver Hamburg efter växelaffärernas ordnande. Om vapenleveranserna. Kopparpriset. E. Larsson väntas. Underrättelser från kriget i Nederländerna.

Hooch- undt wolgeborn. Heer. Ick hebbe getardeert U. Ex:tie te schrybven tot dat ick alles wat U. Ex:ce myn belast hadde geeffectueert hadde. By faute van gelegentheijt op Stockholm ende passen inde Sont soo hebbe ick het met myne schepen op Nortcopyn gesonden, met ordre strax met myne schuyten offte booten door die scheeren aen U. Ex:ce Gemalin te senden.

Myn ophouden is hier langer gevallen dan ick wel vermeynt hadde, door die groote wisselen door myne factoor van Stockholm getrocken ende der croonen dienst myner schepen, dat ick geen retouren van daer hebbe connen becomen. Om myne wisselen alhier t'acquitteren, deselvige nu wt den dienst ontslagen siende in Pruysen, ben ick verwachtende ende alsdan myne reyse met Godes hulpe aenvangen landwech over Hamburch.

Ick hadde t'myner afscheyt in Tessel U. Ex:ce gebeden wegen myn achterheyt der leverantien anno 1633, 34 gedaen, bedraegende r:d 7352: 29; nae der handt heefft de heer legaet Grubbe noch 600 musquetten affgevordert, daer mede het magasyn van musquetten ontbloot is, als het cedem [!] belli daer langer continueren soude ende U. E:ce geraeden vinde, dat ick meerder

quantiteyt wt Sweeden soude laeten comen. Ick hebbe noch 10 à 12000 man wapenen tot Noortcopyn in vorraet liggen, sal daerop U. Ex:ce gen. wille verwachten, ende off men dieselvige op Bremen sal laeten voeren.

Die coperen blyven hier op 45 fl. t'hondert [?]. Sy sien op 46 fl. geweest maer weenich vercocht, alsoo die schepen van Stockholm strax op die handt gecomen syn. Daer is wejnich afftreck inde gemaecte waeren door den oorloge tusschen Vranckryck ende Spaignen. E. Laerson spargeert syne compste heervarts om een niew contract te sluyten; doch syne compste tardeert door syn syckte (soo men seyt). Hier en passeert niet weerdich U. Ex:ce t'adviseren.

Den Prince van Oranien leyt met syn leger ontrent Nimmegen. Graeff Willem heefft Schenkenschants wederom geblockeert, die door eenige avonturiers van Gelder ingenomen was. Opt aengeven van eenighe loopers datt er weenich garnisoen in was gebleven, sien se den 28 s'nachts tussen 1 ende 2 uyren ouervallen van 450 soldaten van Gelder ende ouermeestert.

Verhopende in antw[oord] deses Ihr. Ex:ce gen. bevelen tot Bremen oft Hamborch te vernemen bidde Godt *etc.*

Ihr Ex:cie
onderdaniger dienaer
Louys DGeer.

Amsterdam primo Augusti 1635.

---

10. (*Egenhändigt.*) **Amsterdam den 7 Augusti 1635.**

Hänvisar till föregående bref. Erik Larsson anländ: underhandlingar om ett kopparkontrakt.

Hooch- undt wolgeborn. Heer. Voor 8 dagen hebbe ick U. Ex:ce geadviseert de versendinge naer Sweeden vande tapyten, ammelakens, servetten, linnen, wynen, specerien, porceleyn ende glaesen, alles volgens U. Ex:ce naergelacten memoriael bestelt; als mede versocht anordeninge van U. Ex:ce op myn achterstel van wapenen ende amonitie van oorloghe tot Bremen inde jaeren 1633 ende 34 gelevert, bedraegende r:d. 7352: 29, daerbeneffens U. Ex:ce

geadviseert, dat de H. Legaet Grubbe de resterende musquetten hadde laeten haelen, soo dat tot Bremen geen voorradt meer en was, ende daerop versocht U. Ex:ce ordre, oft ick noch partie wt Sweeden soude laeten commen, hoe veel ende op en wat oort, verwachtende op alles U. Ex:ce gen. bevel ende resolutie.

Eryck Laerson is hier ouer 3 dagen gearriveert, die met de Trippen tracteert, doch buyten myn weeten oft kennisse, soo dat ick dien aengaende U. Ex:ce voor dit mael niet schryven en kan. J. Crywes is gesteren van Luybeck mede hier gecomen, opt versoeck van E. Laerson (soo hie seyt) om in t'coper contract mede te participeren. Op wat voet sye het brengen sullen sal de tyt leeren; jets connende ervaeren sal het U. Ex:ce adviseren. Hier mede *etc.*

U. Ex:cie
gans dienstwilliger dienaer
Louys DGeer.

Amsterdam 7 August 1635.

Coper blieft op fl. 45.

---

11. (*Egenhändigt*). **Stockholm den 12/22 Mars 1636.**

Har uppgjort sina räkenskaper med Svenska kronan och åtagit sig att tillhandahålla 90000 r:dr. Räkning på varor, levererade till rikskanslerens gemål.

Monseigneur. Je m'avois promys plus de bonheur en Swede de la jouissance de la presence de Votre Ex:ce; les malheurs de dehors redoubblent nos regrets avecq les desastres. Dieu veuille appaiser son ire, amollir les coeurs endurcis et rendre la paix a ses eglises, a ce que [nous] puissions bientost jouyr de Votre presence.

Mes comptes reveus et examinez des seigneurs de la Chambre et du Senat*), apres la liquidation d'iceux je me suis engagé en autres parties dans l'estat pour la somme de 90000 r:dal. desquelles Votre Ex:ce en devoit toucher 50000 r:d, qui ont esté reduits a 60000 r:d a condition que mes parties livrees a Bremen en seroyent defalquees, lesquelles se montoyent a mon departent a la somme de 9500 r:d suivant le compte delivré a Votre Ex:ce au

*) Härom förmäla bl. a. rådsprotokollen för 24, 26 Febr., 3—5 Mars 1636; *Svenska riksrådets protokoll*, VI, sid. 63—66, 80, 85 f.

Tessel et dont cyjoint la copie*). Je ne scay sy mes commys auront du depuis livré autres parties; ce questant je supplie Votre Ex:ce que par mesme moyen elles puissent estre soubstraittes et liquidees. Cy joinct vat aussy le compte des tappisseries et autres menutz que par commandement de Votre Ex:ce j'ay envoyé à madame sa moitié, montant a la somme de r:d 1819: 41**). S'il plaist a Votre Ex:ce qu'elle en soit semblablement defalquee je le remets au bon plaisir de Votre Ex:ce. Et sur ce prie Dieu, *etc.*

De Votre Ex:ce
tres humble et obeissant serviteur
Louys DGeer.

Stockholm $^{12}/_{22}$ Martij 1636.

Je supplie que ce petit recoin puisse servir pour recommander a Votre Ex:ce ma partie d'Aixfelt dont Mons:r Spyrinx at les memoires et documents.

Rikskanslerens påskrift: Præsent. zw Stralsundh den $^{16}/_{26}$ April anno 1636.

---

12. (*Egenhändigt.*) **Norrköping den 17 Juni 1637.**

Om en växel, dragen af L. de G:s nevö Schyvelberch, som kommit på obestånd, och om en fordran på L. de G. att utbetala en summa åt öfverste Duvals änka. Begär förlängning af sitt privilegium på styckegjutningen med åberopande af Gustaf Adolfs löfte.

Monseigneur. Votre Ex:ce aurat sans doubte entendu le faillissement de mon neveu Schyvelberch par ses parties qui luy ont manquees a la foire de Franckfort. Or y estant interessé d'une notable somme, d'autant qu'il avoit tyré sur moy et sur mon fils les 10000 r:d qu'il m'avoit remis sur m:r Grubbe et que Votre Ex:ce avoit renvoyees a m:r Spirinx, qui avoit accepté de les payer au printemps passé, or mon fils ne les ayant encor touchez, je crains a cause du faillissement que m:r Spirinx n'en difficulte le payement. C'est pourquoy je supplie Votre Ex:ce tres-

*) Kopian föreligger icke.

**) Räkningen föreligger icke.

humblement me favoriser d'un mot descrit a m:r Spirinx, a ce qu'il les veuille payer a mon fils suyvant l'assignation et promesse en donnee.

En outre il me mande qu'il est recerché touchant les r:d 5037 que par ordre de Votre Ex:ce furent levez hors de la bancque a Amsterdam pour la vefve du feu Ouersten Duyffel et dont je demeuris respondant pour la restitution de l'obligation de Hans Jacob Muller, lequel Muller retient en arrest r:d 5000 jusques a ce qu'il raye son obligation ou qu'il en soit deschargé. Votre Ex:ce estant en Hollande me promit de faire ravoir la dite obligation, laquelle le s:r Benedict Oxenstier[n] avoit en guarde, ou en deffault d'icelle en faire faire la descharge au conseil telle qu'il conviendroit; je supplieray semblablement Votre Ex:ce d'en pouvoir jouyr et estre affranchy de mon obligation de laquelle je suis a present recerché.

Je toucheray aussy en passant de l'ocasion qui m'esmeut a demander l'octroy du canon, ce que je n'eusse faict n'eust esté que je voy que les jeusnes Trip tachent a s'y fourrer et me contreminer comme ils ont tousiours faict. Votre Ex:ce scait ce qui s'est passé en Allemaigne avecq Sa Ma:te de tres glorieuse mémoire et la peine que les ambassadeurs d'Engleterre y rendirent. Sa Ma:té m'ayant examiné de ce que je pouvois faire contre eux et luy ayant remonstré qu'en le abaisant de 12 à 8 fl. il faudroit que leur fonte cessat, sur quoy le Roy me replicquat, sy je le pouvois faire sans perte, et ayant respondu qu'oui tant que mon octroy et franchise dureroit, il me dict de surplus (de sa grace) que sy je ne me pouvois maintenir en ce faisant, qu'il m'y assisteroit en imposant a ses paysants a me couper des bois a un civil prix, et que je m'esvertuasse a faire cesser leurs fontes et avancer celles de Swede en reputation. Nonobstant tout changement et imposition des tolles etc. je ne me suis jamais plaint ny recerché prolongation d'octroy; voyant que mons:r le General avoit envie de jetter, j'ay passé le tout sous silence. Les Englois ayant tousiours continué comme ils font encor a present et Votre Ex:ce m'en ayant encores parlé l'hyver passé par leur instinct a entrer en accord, je me suis tousiours excusé sur la grande quantité que j'ay et que j'avois affaire d'argent qu'il fault que je vende a quel prix que ce soit. Ils en sont bien venu la qu'ils s'offrent de me payer tout mon canon pourveu que je n'en veuille plus jetter, et a la verité l'offre qu'ils me font me seroit beaucoup plus favorable, sy je ne regardois a la consequence que estant une fois

rentré, on ne les auroit sy aisement hors. Ils me menacent que le roy y employerat du sien pour me ruiner; j'escoute leur rodomontades et les laisse en termes.

Ce n'est pas tant le proffit qui me faict poursuyvre et maintenir ce trafiq que mon credit qui en despendt pour l'avoir exercé sy longues annees (dont les Trip en ont eu la gloire et le proffit du passé) et pour en avoir sy grande quantité devant les mains à la veue de tout le monde. C'est l'occasion de ma demande de l'octroy, c'est pourqouy je supplie Votre Ex:ce de m'y vouloir favoriser, ce qu'esperant je prie Dieu, *etc.*

De Votre Ex:ce etc.
treshumble serviteur
Louys DGeer.

Nortcoping 17 Juing 1637.

---

13. (*Egenhändigt.*) **Norrköping den 10 September 1642.**

Konferenser med Comenius. Om dennes audiens hos rikskansleren.

Hooch undt wolgeborn. gen. Heer. Ihr. Ex:tie t'myner afscheyt de compste van D:no Comenio aengedient hebbende, naer dat ick eenighe dagen met ihm geconfereert hebbe, soo wegen syn labeur als transport in dit coninckryck, voor dan etwas daerinne te concluderen heefft myn gedacht myn devoir te weesen Ihr Ex:tie de persoon selfs eerst te presenteren, op dat Ihr. Ex:tie syne gaven ende motiven te beter mogen sonderen ende examineren.

Hy dringt heer dat hy buyten in Pol[en] off Pruyssen syn labeur mocht voortstellen ende dat ick het daer soude willen becosten ende favoriseren, maer alsoo myn scopus is davancement der scholen ende renommee deses ryckx, soo hebbe hem het selvige afgeslagen ende aen Ihr Ex:tie gerenvoyeert. Hy heefft myn gebeden Ihr. Ex:tie te suppliceren, dat hy favorabele audientie by Ihr. Ex:tie mochte becomen met scherpe ende serieuse examen ende niet lange opgehouden, wegen t'verloop des saisoens van t'jaer; sulx niet twyffele, Ihr Ex:tie hem gen. werden vergun-

nen, wandt hy sels seer begerich geweest is met Ihr. Ex:tie te confereren. Myn dan op Ihr. Ex:tie gen. faveur vertrouwende *etc*.

Ihr Ex:tie
dienstbereyder dienaer
Louys DGeer.

Nortcopyn 10 September 1642.

Soo Ihr Ex:tie goet vinde dat Comenius naer Obsael reysest met Ihr. Ex:tie addres, erbiet hy sich t'selve mede te doen ende aldaer met die professoren volgens Ihr Ex:tie bevel te confereren van alles*).

---

14. Norrköping den 17 Januari 1643.

Tvist om vedfångsten vid ett bergverk. Ber rikskansleren utverka uppskof i saken.

Hoch und wolgeborner Herr Herr. Gnediger Herr, Ihr Excel. füge neben dienstl. beuelch zu vernehmen, dass ich ungefehr vor vierzehen tag auf vorhergehunde [!] citation der herrn des Bergambts meine leut auf den gerichtstag abgefertigt, die ungegründte beschuldigungen und falsche zeugnussen wieder sie eingebracht zu wiederlegen, da aber wieder vermuhten niemand, weder der herr statthalter noch der obgemelten herrn deputirte, erschienen, darauf sie ohne einige verrichtung als dass sie mir ein abschrifft schreibens von der löbl. regierung erhalten mitgebracht wider zuruck kommen, dessen ich mich zwar nicht wenig verwundert, und genugsamb spüren können, dass es ebnermassen durch ungleichen bericht aussgebracht worden. Denn ob wol des reichs rechten vermögen, dass der jenige, so ein bergwerck entdeckt, selbiges zu genissen haben solle, habe ich mich doch in ansehung des reichen göttlichen segens bey dem grossen überfluss des in streit gezogenen bergwercks solches mir zustendigen rechts nicht gebrauchen

*) Om förhandlingarna med Comenius föreligger utom detta bref endast ett af 9 Nov. 1642, hvari L. de G. helt kort hänvisar till ett tidigare (nu förloradt) meddelande om C:s beslut, och hvartill han säger sig bifoga en kopia af C:s eget bref.

wollen, sondern verwilligt, dass jederman darinn arbeiten mögen, und allein das absehen gehabt bey meinem recht das gehülz, so nechst und in besagtem bergwerck gelegen, betreffend gehandhabt zu werden. Deme zuwieder muss ich, nicht ohne billichmessige empfindung, erfahren, dass an statt wie billich mich darbey zu schüzen, die gewaltthätigkeit, so mir daran beschehen, gleichsam will verthetigt werden und darüber obbemeltes schreiben von der löbl. Regierung erpracticirt ist, unter falschem fürgeben, dass zwo meil daherumb kein anderes gehülz als das meinige sich befindet, da doch im gegentheil ein viertheil und ein halb viertheil meil von mehrbesagtem bergwerck dessen heuffig vorhanden. Demnach ich nun berichtet, dass herr Carl Bonde die abtheilung mehrerwehntes meines gehülzes zu machen allbereit abgereyst seyn solle, alss hab ich mich unterstanden Ihr Excel. ganz dienstl. zu ersuchen, Sie geruchen solches gnedigst zu vermitteln und so lang aufzuschieben, bis Sie, wie auch die anderen herrn, dessen besser und sattsam berichtet und der sachen ein andere gestalt gegeben werde, wassen ich dann hierüber auch wolgedachten herrn Bonde schrifftlichen ersucht, wie Ihr Excel. zu dero gnedigen belieben aus beygefügter copi zu ersehen*). Hierauf *etc.*

Ihr Ex:tie undt Gen.
gants dienstbereyder dienaer
Louys DGeer.

Nortcopyn 17 Januari 1643.

---

15. Norrköping den 6 Januari 1644.

Färdig att afresa till Holland; uppehållen genom väntan på fartyg.

Hoch und wolgeborner Herr Herr. Gnediger Herr, neben wünschung von dem Allerhöchsten eines seeligen newen jahrs und alles dessen, was zu Ihr Excell. hohem wolstand gereichen mag, auch meiner ganz schuldigsten diensterbietung, muss ich hier noch wieder alles verhoffen und mit meinem höchsten unlust sitzen bleiben und zeit und gelegenheit verlohren sehen, alles dass die

*) Kopian föreligger icke.

verordnete galliot noch nicht erscheinen will. Hab bereit zween expressen darnach abgefertigt, aber noch keinen bescheid bekommen. Meinen weeg auf Gottenburg zu nehmen ist mir von herrn Flaming abgerahten, darumb solches hinterstellig verblieben. Sobald ich nun vernihme, dass obberührte galliot an gehörigem ort in bereitschafft, will ich mich ohne einigen vorzug auf die reyse begeben, zu deren glücklichen verrichtung des Herrn segen erwarttend, welches Ihr Excel. vor meinem abschied zu dienstl. nachrichtung ich nicht verhalten sollen. Dieselbe *etc.*

Ihr Ex:tie
gansch dienstbereyder dienaer
Louys DGeer.

Nortcopyn 6 Januarii 1644.

(*Egenhändigt.*)

Soo stondelick begeve myn op de reyse naer Barsont undt wil t'galiot aldaer gaen verwachten*).

Påskrift: Præsentat. Stockholm den 11 Januarii anno 1644.

16. (*Egenhändigt.*) **Haag den 23 Mars 1644.**

Hänvisar till bref af $^{15}/_{25}$ Febr. Generalstaterna kunna ej besluta om de svenska framställningarna, förrän Hollands stater samlats och behandlat dessa; söker dock verka för saken.

Hoochwolgeboren gen. Heer. By mynen jongsten van $^{15}/_{25}$ February**) hebbe ick Ihr. Ex:tie geadviseert het weinich soo hier utgericht hadde ende noch te vermoeden was te doen, dewyle by de H. Staten General geen resolutie genomen konde worden, voor ende aleer de Staten van Hollant haer advis hadden ingebracht, ende dat haere vergaderinge off eerste sessie voor den 8 deses niet te vermoeden was, ende dat het dan noch ten minsten 8 dagen

*) De Geer gick till segels i Östergötlands skärgård den 8 Jan. enligt regeringens bref till honom af den 29 s. m. Riksregistraturet.

**) Detta bref föreligger icke.

aenlopen soude, eer sy daer ouer deliber[er]en souden ende haer advis inbrengen, door welker dilay de gemeine saeke last lieden mochte, ouer al t'welcke ick besloot, dat wy ons naer het 7:de artykel myner instructie souden moeten reguleren ende der halven de Heeren gebeden by tyts daer inne te willen versien ende het haere daer toe contribueren, wandt sye hier (naer myn ordeel) eerst sullen willen sien, wy meester van t'spel sal weesen, ende daer naer eerst partie kiesen, ende 171*) niet achten. Dat is soo veel ick tot noch toe van de saeke kan oordeelen. Referere myn wyders aen de meerdere particulariteyten, soo de H. resident werdt adviseren, Godt biddende *etc.*

Ihr Ex:ties
gans dienstbereyder dienaer
DGeer.**)

Haghen 23/3 Marty 1644.

---

17. **Amsterdam den 4/14 Maj 1644.**

Omkostnaderna för den i Holland utrustade flottan större än beräknadt; har anlitat sin enskilda kredit, lofvat stanna tills allt blifvit betaldt. Begär utanordning af det utlagda beloppet.

Hochedler wolgebohrner Herr. Nechst meinen bereitwilligen diensten zuvorn kan ich nicht underlassen Ihr Excell. zu verstehen zu geben, welcher gestalt sich die unkosten, so zu aussrustung Ihrer Kön. Maj. flot alhier angewendet worden, unverhofft uber 200 dausendt r:thlr belauffen, undt ich mich desswegen sehr engagiret undt weiter alss eigentlich meine obligation hielte notwendig einlassen müssen, solte anderss dass wolangefangene werck im anfang nicht verhindert, sondern zum gewunschten zweg gelangen; auch bey meinem gutten credit versprochen, von hier nicht zu verreissen, es sey dan alles zuvor mit danck bezahlet, also dass ich allerhandt mittel undt wege suchen muss, mich mit ehren hirauss zu bringen. Ich hab desswegen an die hochlöbl. Regierung geschrieben, dieselbe gebetten, dass sie ihr

*) Tydligen chiffer. Siffran återges i åtskilliga chifferklaver från denna tid med »Haag.»

**) Regeringen besvarar åtskilliga L. de Geers bref (intill 20/30 Mars) den 14 Maj 1644. Tysk-Latinska Riksregistraturet.

wolle gefallen lassen ordre zu geben, damit ich mit mitteln möge versehen werden umb den rest (ohne welchen ich nicht von hier kommen kan) zu bezahlen, auch deren underschiedene vorgeschlagen, entwedder dass sie ihre quot vermehren, oder man mir von den Frantzösischen geldern oder anderwerts zu hulff kommen möge.

Weil ich dan auff Ihr Excell. zusage diss werck angefangen undt mich (uber vermuten) so weit hab engagiren mussen, alss hab ich auch die gewisse zuversicht undt vertrawen zu Ihr Excell., dieselbe werde bey hochlöbl. Regierung so wohl ins gemein alss in particular diess werck so helffen forttreiben, damit mit ehestem mittel verschafft werden undt ich hirauss mit ehren kommen möge. Solches versehe ich mich zu Ihr Excell. undt bin deren schleunigen antwort hirauff erwartendt.

Ihr Exellentien
gehoorsamer dienaer
Louys DGeer.

Amsterdam 4/14 May 1644.

---

18. **Amsterdam den 24 Maj 1644.**

Rikskanslerens skrifvelse af 1 April anländ; har själf afsändt bref, men befarar, att de uppsnappats. Flottornas rörelser. Upprepar sin begäran om utanordning af medel.

Hochedler wolgebohrner Herr. Nechst meinen bereitwilligen diensten zuvorn verhalte ich Ihr Excell. hirmit nicht, wie dass ich Ihr Exc. schreiben vom ersten April vom hern abgesandten in Engelland undt Schotlandt*) vor 2 tagen wohl empfangen. Wundert mich nicht wenig dass die meinige Ihr Excell. so spät eingelieffert worden, da ich doch von deren etlichen copien zu vierundt mehrmalen zu uberschicken nicht manquiret habe. Gestriges tages ist ein schiff auss Curlandt alhier ankommen, dessen völcker sagen, dass sie zwischen Schapen [ↄ: Skagen] undt Helgenör ein schiff vom König von Dennemarck eine galiote mit sich fuhrende gesehen haben; ich furchte, es wirdt dieselbe sein, so unsere pacquet bey sich hat, jedoch, wen dem schon so wehr, will ich hoffen, dass sie

*) I en kopia af brefvet, som också föreligger, står efter »hern» namnet »Moato».

ihrer gegebenen ordre zufolge dieselbe werden ins meer geworffen haben.

Man will hier vor gewiss sagen, dass der König mit 18 grossen schiffen, welchen sich noch 5 andere conjungiret, von Gottenburg weggangen undt die von hier aussgelauffene flot verfolget undt in Lysterdiep ruiniret hab, welches ich destoweniger glauben kan, weill des Königs schiffe wegen der tieffe nicht können in ihr canal einlauffen, undt dass unser admiral seinen vortheil wohl in acht nehmen undt sich nicht leichtlich auss demselben begeben wirdt, wiewohl er resolut undt courageux gnug ist, undt ihm vorgenommen hatte den König bey Gottenburg zu besuchen. Ich will nicht zweiffeln, dass underdessen der König seine gröste schifsmacht daselbst hat, der h. general-admiral Fläming nicht wirdt solche schöne gelegenheit in der Oostsee in acht genommen undt sich Coppenhagen genähert haben.

Im ubrigen kan ich nicht underlassen Ihr Exc. nochmalss zu erinnern, welcher gestalt ich mich wegen Ihr. König Maj. flot sehr engagiret, undt weil ich mich alzeit uff Ihr. Exc. promessen undt zusage vertrawet, alss bin ich der gäntzlichen hoffnung, weill diss werck Ihr. Kon. Maj. undt also die gantze Cron betriefft, Ihr Exc. werde dasselbe bey hochlöbl. Regierung so wohl inss gemein alss in particular so helffen maturiren, damit man mir von den Frantzösischen geldern oder andersswo mit ehestem möge zu hulffe kommen undt ich mich hirauss mit ehren bringen könne. Solches versehe ich mich zu Ihr Excell. undt bin deren tröstlichen resolution erwartendt, der ich bleiben werde, so lang ich lebe

Ihr Ex:tie
ganschbereyden dienaer
Louys DGeer*).

Amsterdam 24/4 May 1644.

*) Den 9 Sept. besvarar regeringen bref från L. de G. af 11, 15 April, 12, 14 Maj, 6, 27 Juni, 1, 2, 6, 13, 23, 27, 30 Juli, 3 Augusti nya stilen, riktade dels till regeringen i sin helhet, dels till enskilda rådsherrar. Tysk-Latinska Riksregistraturet.

19. Amsterdam den 23 Augusti 1644.

Har beslutit dela flottan i Holland i två eskadrar, sända den ena genom Bälten att förena sig med Fleming, den andra under Thijsen till Göteborg för att bryta blockaden. Skall söka skaffa nya fartyg. Tillråder Svenska regeringen att besätta Bälten och trygga trafiken därigenom, men mot tull eller konvojafgift.

Hochgebohrne gnädige Herren. Ihre Excell:s unndt G. G. seyen *etc.* Ich hätte wohl gedacht, dass ich Ihre Excell:s undt G. G. mondelinge rapport selbsten solte gethan haben von meine geschäfften in meine gnädigste Koninginne angenohmmene commission, dan dieweille in diese equipagie je länger je mehrer schwärigkeit täglichen fuhrfallen, unndt den admirael Marten Thijsen seider die erste rescontris mit dem feindt gehabt gants contrario die ordre laufft, unndt nach dem ich vermercken kan seinen feindt nuhr sucht zue endtfliehen, sehende auss seine actie die couragie ihm endtfallen is undt nuhr sucht hier furs landt, da er wohl weijss seinen feijndt nicht is in see zue kreutzen, unndt also den zeit durch zue bringen, seinen cours nach Rijpen gesetzt ihm plaets von nacher dem Belt zue segelen, so hab ich für rathsam erachtet umb die unkosten zue sparren undt die Cron mehrer dienst zue mögen thun die flotte in zweyen zue separiren undt den vice admirael mit die gröste undt beste schiffen nach den Belt zue commandiren, umb sich mit Ihr. Kon. May:t flotte zue conjungiren undter dass commando von den admirael herr Claes Flaming, unndt den admirael Marten Thijssen befehlen mit die andere schiffen die fahrt von Gottenburch klar zue machen, weillen gistern von die herren Burgemeesters verstanden, dass die herren ambassadeurs geschrieben haben, die passagie durch 7 Con. in Den[emarck] schiffen uff Gottenburch zu gehen verhindert hätten undt gezwungen nacher Bahuys [ɔ: Bohus] zue segelen unndt alda zue landen. Wan obgemelte passagie durch den admirael klar gemacht seinde, hadt er ordre zue hauss zu kohmen. Undter dessen werde ich trachten andere bequämere schiffen zue hueren oder zue kauffen, dan auss die aduisen von die herren ambassadeurs verstehen wihr auch, dass in die Sondt difficulteten unndt dreijgementen fuhrgefallen sein uber die schiffe, welche in die jurisdictie von Ihr Kon. May:t unndt Crone Schweeden werden gehen

laeden, unndt ich wohl presumiren kahn, nach die humores von die meijste solte disponiret sein, dass man viell leyden soll, ehe man in oorloghe solte willen kohmmen, wen schon die negotie solte last leyden. So wehre gutt, Ihr Kon. May:t trachtede die Belt sich zue bemächtigen undt uber solches sich mächtiger von schiffen dienen zue prouidiren, umb dasselbige bequämer zue thun, sonder laste von die Cron, wie ich in meine vorige schreiben ahn Ihr Excell:s undt G. G. herren Reychs Räthen in dato $^{15}/_{25}$ Junii undterthänigst remonstriret habe, dauon bey faulte der originalen hienebens copie ubersende*), umb solches in die tractation mit die herren ambassadeurs mit zue dienen in obacht genohmmen werde.

Wollen nun die Herren Staaten tolereren, dass auff dem verbott von den Kon. von Den[emarck] kein saltz, häring, wein nach Riga, Reuel, Pernau, Stattin bracht werdo, so hadt die Cron gleiche macht solches zue gebieten unndt mit 2 oorlochschiffen für Dantzick gehen liggen, sie befehlen unndt constringiren ihre ladung auff dieselbige plaetsen zue gehen lossen, undt als dan hernacher die Herren Staaten gegen den Kon. von Den. ins zueruckkohmen der schiffen darueber disputiren, dan die kauffleutten sich schon darin härdt beschwärt finden; doch bessers wahr es, wen man meyster in die Belt wehre, dass die schiffen ihre passagie durch dieselbige nahmen undt dass man den zohl von die Sondt exigierden umb die unkosten von die flotten gutt zue machen; so kondten wir uns alzeit in schiffen mächtiger equipiren als unser feindt unndt eine aussheemsche schiffsflotte in die Belt halten undt damit umb Schagen undt Gottenburch kreutzen, dahr man den feindt zum weyllen oder elders werck solte konnen geben, welchen zohl unndt fahrt durch die Belt williger solte werden als durch die Sondt wegen die freyheit unndt navigation auff alle plaetsen. Unndt kondte man den anfang von nun ab zue gefuglicher machen, die weille sie nicht woll solten durffen durch den Sondt passieren, dass die schiffen, welche ich hier angenohmen habe, sie durch die Belt zue conuoyeren undt den zohl undter den nahm von conuoy thetten bezahlen; den so die schiffen noch ein monath in dienst bleiben solten, die unkosten von de flotte uber 250 tausendt r:dr sich belauffen werde, welches mir nicht muglich is zue erhalten; bittende höchlichen Ihre Excell. unndt G. G. wollen

*) Hvarken originalbrefvet eller kopian föreligger.

hier versehung thun. Solches hab ich Ihr. Excell:s undt G. G. nicht vorenthalten können, verbleibendt

Ihr. Excell:s unndt G. G.
dienstwilligster
Louys DGeer·

Ambsterdam Adij 23/3 Augusti anno 1644.

Anteckning invid dateringen: pro copia: på baksidan: N:o 4.

---

20. (*Egenhändigt.*) **Göteborg den 14/24 September 1644.**

Har för tre dagar sedan underrättat om sin ankomst till Göteborg. Trakasserier mot flottan i Holland. Upprepar sin anhållan om penningar. Förslag om tull i Lifland, i Bälten eller Sundet.

Hoochwolgeb. gen. Heer. Ick hebbe Ihr. Ex:tie voor 3 dagen myn arrivement in der haest geadviseert*). Hoe wy daer naer met die Denen gevaeren sien, werden Ihr. Ex:tie wt myne aen Ihr. Kon. May:t schryvens vernemen. Die nacht undt perykel van soo sware schepen veroorsaecte de myne see te nemen; seder heefft het ut den N. W. hardt gestormt, dat men geen seyl heefft konnen voeren. Ick ben bekommen in myn 3:de schip, soo ick om kondschap achter de Lap gesonden hadde; waere het selve hier, ick soude se in see senden de Yslandsvarders te gemoet.

Wy worden in Hollandt ubel getracteert ouer onse prijsen, die in arrest gehouden werden, daer van schoon 2 inde grondt liggen undt vergaen. De h. resident P:r Spirinx heefft lange daerover gedoleert, eyndelick tot bescheit gekregen, dat de heeren Amb[assadeuren] in haere instructie gelast is, die saeke met Ihr Kon. May:t afftehandelen. In plaetse van bystandt werden wy van alle canten gehindert ende getroubleert.

Ick hebbe menichmals aen Ihr. Kon. Maj:t onderdanigst gebeden undt suppliceert, dat ick met 40 oder 50 duysent r:d. wt die France subsidie mocht gesecondeert worden, wandt het myn onmogelick is die laste te dragen ende vrese voor groot onheyl als die schepen werden t'huys komen; het werdt op 6 maenden aenlopen,

*) Detta bref synes icke hafva kommit fram: jfr nedan sid. 679, not 2.

ick hebbe maer 3 betalen konnen, welke sich met die extraordinaria ouer die 200 duysent r:d belopen. Ick bidde nochmaels gans dienstich, Ihr Ex:tie helpen myn wt deser noot, al soude men't daer naer wederom wt andere middelen suppleeren.

Man hadde wel in Lieflandt den Deenschen tol konnen instellen, waermede men dit werck met gemack hadde konnen dirigeren, undt noch tyt waere t'selve aentevangen, wandt wy nu inde Sont soo wel gerechtiget syn als den Kon. van Den[emarken]. Veel vande H. Staten (ons wel geaffectioneert) syn verwondert, waerom wy sulx niet en doen, in plaetse van subsidie te versoecken; dit souden wy met recht nemen, met gemack bekomen ende sonder belastinge vant landt. Wandt t'gene wt haer cassa niet en gaet, daer maken sye geen beswaer van; de coopman sal syn rekeninge wel maken ende t'selve vinden. Meer andere middelen hebben wy noch wel om ons selven te mainteneren ende het werck wt te voeren. Wy lieden dat onse viandt gestyfft ende machtiger gemaect wordt als te voor, ons yser ende coper wordt naer Danzyck gevoert, ende betaelen sommige dobbelden (als Dantzyksch) sommige enkelden tol (als Hollandsch). Het selve waer oock wel te remedieren, onse crachten te styven, ende op onse nabuyren soo veel niet vertrouwen noch haer toe te geven.

Ihr Ex:tie gelieven myn vrijmoedich schryvens te excuseren undt myn wt deser grooten noot helpen verlossen. De Heer bewaere *etc.*

Onderdanichst
Louys DGeer.

Gottemburch 14/24 September 1644.

Ick habe wt Amsterdam aen Ihr. Ex:tie een memorial gesonden; by faute van ontfang sende hier copie*). Ende alsoo de saeke inde Belt veranderinge genomen heefft, soo konde men het selve gevoechlicker door den Sondt in practique stellen.

Hier werden nootsakelick oorlochschepen dienen te blyven, off die haven werdt voorts gesloten undt met schiffen gesoncken**).

---

*) Möjligen den kopia, som här är tryckt såsom N:o 19.

**) Bref från såväl regeringen som rikskansleren med svar på L. de G:s skrifvelser af 14/24 Sept. finnas under dat. 20 Sept. i Tysk-Lat. Riksregistraturet.

21. **Stockholm den 10 Januari 1645.**

Försvarar sig mot misstankar att hafva tillskansat sig vinst vid flottans utrustning

Hooch wolgeborn. gen. Heer. Ihr. Excell. sije mijne bereitwillighe dienst altyts te voor. De wyle ick bemercke, dat allerley onlusten ontspruyten wegen die groote costen vande vloot, ende dat ick by eenighe verdacht worde, als off ick myn voordeel off proffijt soude soecken, soo neme ick Godt te getuijghe, dat ick noyt gedacht hebbe andere avance daer bey te doen, als Ihr. Kon. May:t gunst ende genade, myn achterwesen aen den Kon. van Den[emarken] te moogen recouvreeren, ende neffens Ihr. Excell. ende andere Heeren wegen myn verschot bij een victorie naer Ihr. Kon. May:t believen gerecompenseert te worden, ja tot mijne schaede mijne posteriteijt een eerlicken naeme naer te laeten. Ihr. Excell. syn den aenvang van het werck best bekent, ende wat redenen ick gebruyckt hebbe, ende tot het werck gemoveert hebbe; sijn die oncosten hoochgeloopen, men moet den langen tyt considereeren ende dat wye onsen staet maer op drye maenden gemaeckt en hadden, d'welcke op 8 ende 9 maenden wtgeloopen is. Het swaerste hebbe ick gedragen ende ben der noch mede belaeden; peryckel, ongemack, moeyte, onrust ende onlust hebbe ick geleden, ende ben noch leydende; de wtcompste (sonder Ihr. Ex:tie bijstandt) syn ick noch verre vande handt. Myn vermoogen en hebbe ick niet alleen maer myn eere ende credit daer by geengageert, welck myn te mainteneeren noch veel onrusten geeft ende swaricheijden onderworpen bevinde. Ick bidde Ihr. Excell:tie als altijts mijner gewesen patroon myn hierinne niet te verlaeten. Icke stelle noch eenen verslach voor, hoe wel ick myn deselvighe meer te schaede als te profijt berekene; stelle doch alles in Ihr. Kon. May:t welbehagen ende versoecke maer een gen. utcompste ende verlossinge deses labyrinthes. Derfe Ihr. Excell. niet langer ophouden mar ten sluys Godt bidden *etc.*

gehoorsame undt dienstbereyde dienaer
Louys DGeer.

Stockholm 10 Januari 1645.

22. (*Egenhändigt.*) **Norrköping den 12 Februari 1645.**

Underrättelser om eskadern i Marstrand. L. de Geers son afreser öfver Göteborg till Holland; om hans uppdrag.

Hoochwolgeb. gen. Heer. Ihr. Ex:tie geluckighe ouercompste hebben wy met vreuchde vernomen. Ick kan Ihr. Ex. onderdanigst niet bergen den advis, welk myn de vice admiral van Gottemburch heefft gesonden, wegen die geschapenhejt tot Mastrandt*); bemelte vice admiral stadt op syn vertreck met die schepen de Maegt, Campen, Pheninx, Harderinne ende Galiot. Daer diende nu wel goede ordre op die Crone schepen gestelt te worden, wandt den viandt ongetwyffelt etwas sal soecken te attenteren.

Myn soon verreist van daghe naer Gottemburch om met bemelte schepen ouer te vaeren, wandt in lange soo goede occasie niet hebben sal. Ondertusschen dat hy Ihr. Kon. Maj:t bestallinge bekome, kan hy synen aenvang maeken ende alle præparativen doen, off syne werfinge tot den Deenschen oorloghe off tot den Duytschen aengeleyt sal worden. Verneme gern wanneer Ihr. Exc. sich gelieven laten willen, syner advijs te communiceren. Ten beslujte bidde Godt *etc.*

Ihr Ex:ties
dienstwillichster dienaer
Louys DGeer**).

Nortcopyn 12 Februari 1645.

---

*) Med brefvet följer en uppgift på »Schepen te Maestrandt 28 Janne[ari] 1645».

**) Genom ett bref af 24 Mars 1645 (dat. Norrköping) öfversänder L. de G. följande med posten öfver Stockholm ankomna underrättelser från sin son i Holland:

Den Francen Ambassadeur Extraordinaris mons:r de Strades [ɔ: d'Estrades] proponeerde op 25 deeses in Staeten general, tot haer aller verwonderinghe, dat sijne principalen verwondert waeren, men geresolueert hadde een oorloge aentenemen tegens haere Maiest:t van Dennemarcken, haere geconfoedererde, sonder daervan sijne principalen kennes te geeuen, oock dat het haere gemeene desseinen in Flandern ende Brabandt verachterde, ende dat hij wel sach, dat het een oorlog soude aengenoomen weesen, de gaijeté de coeur. Daeronder is groot verseet geweest in Staeten generaels vergaderingh, ende meent men,

23. (*Egenhändigt.*) **Stockholm den 23 April 1645.**

Har mottagit rikskanslerens kallelse till rådplägning om fredstraktaten, men nödgats uppskjuta resan på grund af kallelse till K. M:t.

Ho[och]wolgeborn. Herr. Ihr. Ex:tie sye *etc.* Synes aengename missive sub dato 14 hujus is myn den 21 door de heer

---

hij het uijt geen last van sijn Principalen geseyt heeft, maer den Prins sijn weerck is; andere seggen het geschiet is om de heeren Staden te beproeven, waer gelogeert waeren. Dan men antworde, dat men niet geresoluert hadde noch wan in oorloge te treeden met den Coning in Denn[emarken], maer men woude weeten, off hij sich soude willen laeten vinden met de oude tollen of ordonnantien te vreeden te sijn, ende dewijle Sweeden daerouer doende was sij oock de Sweeden t'haer wouden pretendeeren, ende indien den Coning tot geen reeden sich soude laeten vinden, soo souden se weeten, wat se te doen souden hebben.

Syn Hoochheijt onlangs discoureren met eenige heeren weegen den orlooge van Sweden ende Dennemarcken seijde, het soude wel gaen met Dennemarcken, hadden se een Louis de Geer of twee.

Op vergaderinge van Staten van Zeland.

Middelburg ende Sirckzee waeren van resolutie, men niet alleen de alliantie met Suweeden souden in alle pointen houden, maer oock den Coning in Dennemarck aendienen ende sien of men op de voorige ordre souden passeeren of altoos op de accorden van anno 1628 gemaeckt ende versekeringhe daervan hebben, ende dat niet willende ingaen, men hem den orloge aendienen soude, waerop Knuijt ende de 5 andere steden seijden, men oorloghen genoch aen de hand hadden, ende al het selue dat sijn Hochheijt hier oock bij Staten van Holland geseijt ende geallegeert hadde, ende gaven voor haere resolutie, dat men d'alliance weel konde houden, men dat men eerst versoeck soude doen, hoe verre men comen soude connen int accordeeren met Dennemarcken over den toll, ende eer men tot de resolutie soude coomen van den oorloge aen Dennemarcken aen te dienen men eerst nader overleg met de provintien soude doen, welcke resolutie door haeren pensionaris oft secretaris geconcludeert wierde, als de meeste stemmen ende steeden daertoe hebbende; dan die van Middelburg ende Sirckzee proteesteerden schrijftelijck daertegen van in haere maecht niet te staen te mogen concluderen ende refeererden haer aen dandere prouincien, aen wien het oock beclagen souden, ende remonstreerden, dat de Cron Suweden recht soude hebben sich hiernaer onser mijstrouw te verwieten, ende sulcke oorsacken souden connen nemmen ons t'affronteeren, ende met Dennemarcken souden comen connen te accordeeren ende sich verstaen, dat wij dan dubbelt souden connen commen geplacht te worden, daer sij die sulcke conclusien nemen oorsaecke van souden weesen. Enfin, het is soo hooch opgenoomen, dat men wederom vergadeeren sall, ende wer-

secretaris Irael Israelson behändighet, by den welcken Ihr. Ex:tie myn genadichst beliebet hebben zu adviseren den toestandt der tractaten uber der welcker naer der comunication Ihr Ex:tie myn transport naer Calmer is versoeckende. Ick hadde billichs wel gedacht Ihr. Ex:tie van Nortcopyn strax naer die h[eilig] daghen te kommen besoecken; dan op den 23 Martii bequam ick een expressen met brieff van Ihr. Kon. Maj:t, dat ick myn in aller eil by hoochstgedachte K. M. soude transporteren, waerdoor myne Calmerse reyse zu Ihr Ex:tie gepostponiert is worden; undt nu den selven [!] naer Ihr. Ex:tie begeren, soo haest ick myn abscheyt van Ihr. Kon. Ma:t (die nu onpasselich is) werde genomen haben, sal ick myn op die reyse begeven. Godt bewaere Ihr. Ex:tie *etc.*

Ihr Ex:tie
dienstwilligster dienaer
Louys DGeer*).

Stockholm 23 April 1645.

Rikskanslerens påskrift: Loviis de Gerz, præsent. zu Calmar den 28 April st. v. Anno 1645.

---

24. (*Egenhändigt.*) **Stockholm den 30 Oktober 1645.**

Om tvisten mellan L. de G. och Carl de Besche**).

Hoochgeboren gen. Heer. Ihr. Ex:tie sye *etc.* Icke hebbe etlicke daghen getracht Ihr. Ex:tie te spreken, soo weghen de saeke van Carl d. B[esche] als andere, dan die ouervloedighe ouervallen ende hoochwichtighe occupatien van Ihr. Ex:tie hebben myn van t'selvighe gefrustreert; waer ouer dese weenich regulen om Ihr. Ex:tie te adviseren, dat ick (siende geen apparentie van

---

den sien, watter daer af comen werdt. Staten van Holland sijn op reces gescheijden in 8 dagen weder bij een te coomen, ende blyuen noch all bij de resolutie van d'alliance met Sweeden in alles nae te coomen.

*) Den 2 Maj underrättar L. de G., att drottningen nu är återställd, och att han inom några dagar skall afresa till rikskansleren.

**) Syftar på tvisten mellan Carl de Besche och Louis de Geer angående de Geers förvaltning af Carl och Jöran de Besches kapital såsom dessas förmyndare. Rikskansleren och riksdrotsen hade af parterna anmodats att (med biträde af ett par andra gode män) fungera såsom skiljedomare. Handlingarna rörande denna sak äro sammanförda bland Biographica, De Geer, Riksarkivet.

accordt) het modum tractandi ende compromis ingestelt hebbe, volgens de laetste memorie aen Ihr. Ex:tie ouergelevert, ende den aenvang gestelt te maeken naer het leste gesloten accordt 1637 gedaen, volgens Ihr. Ex:tie verclaringe dat Carl sulx was versoeckende. Van daghe hebbe ick Syn Ex:tie R. Drost copie des selves behandicht (niet ondergeteykent), die daer op naer de middach Carl heefft ontboden en het selvighe voorgelesen ende behandicht, alsoo (naer myn syn Ex:tie R. Drost nadehandt geseyt heefft) Carl daer op eccipieerde ende niet van dien tyt aff maer verre te voor te willen aenvanghen. Ihr. Ex:tie konnen nu considereren, off hye een eynde soeckt, ende alsoo hy om die oorsaeke Ihr. Ex:tie nu is opwachtende, soo hebbe ick myn verstout Ihr. Ex:tie het onderteykende, (t'welck ick Ihr. Ex:tie met meerder communicatie gedacht hadde te behandighen) hier neffens te senden, met ootmoedighe bedde Ihr. Ex:tie in desen ouerval ende molestie te excuseren ende hem tot de onderteykeninge vermaenen, dewyle het naer syn eygen versoeck ingestelt is*).

Ihr Ex:tien kennen myn hart; derhalven geen prolixe excusen noch persuasien gebruyken, maer besluyten, Godt biddende *etc.*

Ihr Ex:tie
gansch dienstwillichster dienaer
Louys DGeer**).

Stockholm 30 October 1645.

*) Jämte brefvet föreligger dels en afskrift af en C. de Besche's inlaga af 31 Oktober 1645 med anmärkningar af de Geer, daterade 1 Nov. och egenhändigt underskrifna, dels ett utkast till uppgörelse i 8 punkter, likaledes egenhändigt undertecknadt af de Geer, men utan datum.

**) Ett bref af 15 Juli 1647, dat. Stockholm, innehåller meddelande, att Carl de Besche afsändt skrifvelser från åtskilliga Nederländska städer, senast Amsterdam, hvarjämte L. de Geer uttalar sin beredvillighet att på rikskanslerens rekommendation bidraga till skeppskompaniet.

Efter detta bref föreligger i samlingen endast ett af 29 Nov. 1649 (dat. Stockholm), hvilket uteslutande rör privata angelägenheter.

BIHANG.

TABELLER

ÖFVER

SVERIGES IMPORT OCH EXPORT

SJÖLEDES

ÅREN

1637—1640 OCH 1645.

Import till Sverige år 1637.

Extract opå de partzeler såsom ifrån fremmande landh införde åhro till éffterskrefne ortter uthi Sverige åhr 1637.

	Stockholm.	Nykiöping.	Nårköping och Söderk.	Västervick.	Calmar.	Göteborg.	Summa.
Fremmande drycker:							
Bastart . . . . åhmer	9	—	—	—	—	—	9
Alekant . . . . »	17	—	—	—	—	—	17
Malwesijr . . . . . »	15	$1\frac{1}{4}$	—	—	—	—	$16\frac{1}{4}$
Renst vijn . . . . . »	877	13	1	—	1	5	897
Spanst eller Carn:vin »	$527\frac{1}{2}$	$17\frac{1}{2}$	$14\frac{1}{2}$	—	13	$51\frac{1}{2}$	624
Franst vin . . . . . »	—	—	—	—	6	—	6
Dito . . . . oxhöfd.	—	—	212	6	30	$283\frac{1}{2}$	$531\frac{1}{2}$
Dito . . . . pijper	730	$74\frac{1}{2}$	44	—	5	114	$967\frac{1}{2}$
Brennevin . . . . . åhmer	67	$4\frac{1}{2}$	—	—	$\frac{3}{8}$	53	$124\frac{7}{8}$
Dito . . . . anker	—	—	8	1	—	$2\frac{1}{2}$	$11\frac{1}{2}$
Fijnsk miödh . . . tunner	12	2	—	—	—	2	16
Littarsch Dito . . . »	—	—	—	—	—	6	6
Lybesk Dito . . . . »	127	6	33	—	2	—	168
Pryssingh . . . . . åtting:r	32	—	—	4	2	5	43
Brunsswichz Momma . faat	34	—	4	—	—	5	43
Lybest öhl . . . . »	340	10	20	65	3	56	494
Wissmarskt öhl . . . . »	—	—	15	—	—	—	15
Hamburger » . . tuner	—	—	—	—	—	2	2
Rostockeröhll . . . »	7,261	630	176	—	484	510	9,061
Gripzwoldz öhl . . . »	—	—	—	—	—	11	11
Bartz öhl . . . . . . »	—	—	—	—	1	—	1
Sunskt öhl . . . . . . »	132	9	—	—	108	11	260
Dannemarckz öhll . . »	—	—	—	24	3	—	27
Vinättikia . . . . oxhöfd.	144	--	4	—	—	85	233
Vinsäck . . . . åmer	10	—	—	—	—	—	10

	Stockholm.	Nykiöping.	Nårköping. och Söderk.	Västervick.	Calmar.	Göteborg.	Summa.
Pettersemens . . . . åhmer	44	—	—	—	—	—	44
Engelst öhll . . . oxhöfd.	7	—	—	—	—	10	17
Öhlättikia . . . . . tuner	142	1	8	10	4	5	170
Strålsundz öhll . . ›	—	—	7	—	—	—	7
Skepz öhl . . . . . ›	—	—	—	28	—	—	28
Guldh, sölfver och sidentygh:							
Gyllenduk . . . . . . alnar	144	—	—	—	—	3	147
Sölfverduk . . . . . . ›	67	—	—	—	—	—	67
Gyllen tolät . . . . . ›	51	—	—	—	—	—	51
Satin och tubin medh gyllen blomor . . . ›	146	—	—	—	—	—	146
Guldh- och selfuer-snören tilsaman . skålp:d	75	5	—	—	12	17	104
Guldh och selfuer knytning . . . . al:r	2,265	8½	—	—	—	100	2,373½
Dito . . . . skålpundh	55	—	—	—	—	2	57
Unsse guldh . . ›	25	—	1	—	—	10	36
Dito sölfver . . . . . . ℔	13	—	1½	—	—	4	18½
Guldh och selfver skier al:r	54	—	—	—	—	—	54
Dito poletter . . . . . lodh	18	—	—	—	—	—	18
Oächtade guldsnöre . . st:r	13	—	—	—	—	—	13
Svarta och fergade silkessnören . . . . . pund	1,430	41¾	47	2¾	26½	45	1,593
Dito silkie . . . . . . ›	1,145	16½	33	—	14⅜	225	1,433⅞
Selkes pometkens . . . al:r	5,417	—	—	—	—	350	5,767
Silkes galuner . . . . st:r	352	—	4	—	5	110	471
Halfsiden dito . . . . ›	527	—	12	—	—	17	556
Silkes knytningh . . . al:r	2,764	—	—	—	—	100	2,864
Dito . . . . pund	30	8	—	—	—	3	41
Silkes fransser . . . ›	71	5¾	—	—	—	39	115¾
Galuner af guldh och silkie . . . . ›	38	5	1¾	—	—	—	44¾
Durchsichtige snören . al:r	1,200	—	—	—	—	—	1,200
Borderde snören . . . ›	795	—	—	36	—	126	957
Smalare dito . . . . . ›	676	192	—	—	—	53	921
Dito til qvinfolckzmysser st:r	8	—	—	—	—	—	8
Sametz natmysser . . . ›	54	—	—	—	—	—	54

	Stockholm.	Nykiöping.	Nårköping och Söderk.	Västervick.	Calmar.	Göteborg.	Summa.
Silkes ullen skiorter . . st:r	14	—	—	—	—	—	14
Silkes litzer . . . . . duss.	88	—	—	—	—	4	92
Sammetz possementer »	48	—	—	—	⅔	16	64⅔
Smala snören . . . . »	113	—	—	—	—	1	114
Atlask . . . . al:r	3,645	19¾	12	30	60	533½	4,300¼
Blommerat dito . . . . »	434	—	—	—	—	25	459
Fint damask . . . . . »	1,243	14	—	—	6	212	1,475
Halfsiden damask . . . st:r	11	—	—	—	—	64¾	75¾
Oächtat dito . . . . . al:r	177	—	—	—	—	281	458
Ullen dito. . . . . st:r	50	—	—	1½	4	—	55½
Kaffet . . . . al:r	461	17½	—	60	—	—	538½
Dito . . . . . . halfue st:r	177	—	—	—	—	115	292
Svart och fergat samet al:r	2,575	17¾	6	—	—	281¼	2,880¼
Foder sammet . . . . »	138	—	38	—	22	—	198
Plys sammet . . . . . »	2,637	9	—	—	—	144	2,790
Linne plys . . . . . . st:r	44	—	—	1	1	50	96
Armesiden . . . . . . al:r	1,220	—	—	—	5	125	1,350
Torssenäll . . . . . . »	423	—	45	—	—	382	850
Tubin . . . . »	1,184	30	—	—	—	217	1,431
Oskurit sammet . . . . »	47	—	—	—	—	—	47
Dubbelt tafft . . . . . »	3,387	—	—	—	—	592	3,979
Fodher tafft . . . . . »	363	—	—	—	—	142	505
Silkies floor . . . . . . st:r	47	—	—	—	—	10	57
Carteck . . . . »	33	1	—	—	—	5	39
Siden lamperts . . . . »	29	3	—	—	—	12	44
Dubbelt siden groftgrun al:r	553	1½	—	—	—	87	641½
Enckelt dito . . . . . »	293	—	—	—	—	58¼	351¼
Siden kamlat . . . . . »	190	—	4	—	—	—	194
Fina silkes baudh halfa st:r	1,347	10	113	—	42	429	1,941
Atlaske bandh . . . . al:r	400	—	—	—	—	—	400
Durchsichtige bandh . . st:r	38	—	—	—	—	—	38
Guldh selfuer och selkes bandh . . . . »	34	52	—	—	—	—	86
Selfuer och selkes dito al:r	770	20	—	—	—	—	790
Silkes strumpebandh . . »	757	50	—	—	—	—	807
Små silkes remar . . duss.	2,233	—	20	—	6	11	2,270
Stoora dito . . »	100	17	—	—	—	102	219

	Stock-holm.	Nykiö-ping.	Nårkö-ping och Söderk.	Väster-vick.	Cal-mar.	Göte-borg.	Summa.
Silkes skoorosser . . . paar	32	—	—	—	—	—	32
Florettenbandh . . . . st:r	678	10	59½	5½	3	130	886
Turckische galuner . . ›	157	—	108	—	—	15	280
Silkes man-strumper . . par	200	1	—	—	—	11	212
Dito qvinfolckzstrumper ›	116	—	—	—	—	17	133
Floretten snören . . . pund	27	10½	22	—	—	190½	250
Guldh knappar . . . duss.	2,012	24	—	—	510	—	2,546
Sölfver › . . . grot.	142	42	—	—	—	—	184
Litz › . . . duss.	240	30	—	—	—	—	270
Silkes › . . . grot.	2,235	69	77	19	88	298	2,786
Håår › . . . ›	655	38	27	—	7	118	845
Kappe knappar . . . duss.	1,610	132	1½	30	28½	148½	1,950½
Borderade gehengh . . st:r	88	—	1	—	—	—	89
Dito handskar . . . . paar	31	—	—	—	—	—	31
Gyllen lädher . . . . . st:r	8	—	—	—	—	—	8
Fijna toflor. . . . . . paar	15	—	—	—	—	—	15
Dito karpusser . . . . st:r	20	—	—	—	—	—	20
Sammetzmuffar . . . . ›	10	—	—	1	—	—	11
Hatte fiedrar . . . . . ›	72	—	-	—	—	—	72
Sool fiedrar . . . . . . ›	10	—	—	2	—	—	12
Giordt selfver . . . . lodh	1,820	—	—	—	—	—	1,820
Örgehenger . . . . . paar	—	—	—	13	—	—	13
Kläde och båij:							
Skarlakan . . . . . . al:r	113	—	—	—	—	37	150
Spanst klädhe . . . . . st:r	137	—	13½	3½	2	13	169
Dito ringare . . . . . ›	83	1½	—	—	—	53½	138
Gement dito . . . . . ›	13	1	—	—	—	—	14
Norder lakan . . . . . ›	10	—	2	—	—	34	46
Kintzer lakan . . . . . ›	35	—	—	—	—	28	63
[ɔ: mönster-n:r] 4 ståål halfua st:r . . .	34	—	—	—	—	5	39
3½ › › › . . .	5	—	—	—	—	17	22
3 › › › . . .	48	2	2½	—	—	—	52½
2½ › › › . . .	18	1	—	—	—	—	19
2 › › › . . .	125	4	16⅓	4	1	64	214⅓
1½ › › › . . .	170	8	7	7	2	66	260
1 › › › . . .	20	—	—	—	—	—	20

	Stockholm.	Nykiöping.	Nårköping och Söderk.	Västervick.	Calmar.	Göteborg.	Summa.
Gylden öfverstål halfua st:r	113	2	5¼	—	—	103	223¼
Bredh list » »	120	—	—	—	4	—	124
Packlakan » »	1,593	54	193	30	16	1,257	3,143
Pluck . . . . . » »	2,327	44	156	30½	80	250	2,887½
Dussinikens . . . . . »	2,497	32	138	14¼	36	854	3,571¼
Spanst dito . . . . . . »	25	—	—	—	—	—	25
Stort kerseij. . . . . . »	322	6	5¾	2	—	5½	341¼
Smått dito . . . . . . »	244	—	39	—	17	62½	362½
Fressel . . . . »	1,167	24	54	14½	10	300	1,569½
Engelst boij . . . . . . »	148	3½	10½	—	3	36½	201½
Fressadau . . . . »	23	—	—	—	—	—	23
Stamet eller sartz . . . »	10	—	—	—	—	18	28
Foderboij . . . . »	161	2½	88¼	4½	4	14¼	274½
4 lodh . . . . »	1,514	96	136	—	—	1,189	2,935
Förklädes väff . . . . »	220	—	—	—	—	—	220
Dubbelt saltvelsk . . . »	255	12	45	—	—	586	898
Enckelt dito . . . . . »	192	—	177	16	25	319	729
Franst kläde . . halfua st:r	174	—	—	—	—	—	174
Marcksk kläde . halfva st:r	121	3	—	—	—	—	124
Skåtz kläde . . . . . . al:r	641	—	—	—	12	28½	681½
Danskt » . . . . . . st:r	10	—	—	2	—	3	15
Meissnisk . . . . »	44	—	4	—	—	20	68
Lybesk gråå . . . . . »	134	4	7	6	5	70	226
Skåtz valmar . . . . . al:r	—	—	—	—	—	4	4
Brandenburgz kläde . . st:r	111	1	3	—	—	—	115
Gement kläder lakan . »	—	—	16	11	—	—	27
Hamburger kläde . . . »	—	—	—	8	—	—	8
Svenst » . . . »	—	—	—	2	—	125	127
Kramvarur:							
Turckesch grofgrun . . st:r	628	18	66	6	13	99	830
Rissels dito . . . . . »	67	—	—	—	—	139	206
Turckisch camlot . . . »	100	—	—	2	4	55	161
Ullen dito . . . »	52	—	—	—	—	28	80
Borat . . . . »	131	—	—	—	2	17¼	150¼
Siden borat . . . . . al:r	130	—	—	—	—	—	130

		Stockholm.	Nykiöping.	Nårköping och Söderk.	Västervick.	Calmar.	Göteborg.	Summa.
Halfsidenn borat	st:r	16	—	—	—	14	—	30
Ullen dito	›	10	3	—	—	—	—	13
Turkesch macheler	›	112	6	3	—	—	18½	139½
Halfsiden dito	›	11	—	3	—	—	—	14
Dubbelt 4 trådh groftgrun	›	140	2	13	3	10	53	221
Enckelt dito	›	158	80	—	—	—	31½	269½
3-trådigt ›	›	15	1½	6	—	—	20	42½
Blomerat saien	›	134	2½	25	—	—	103	264½
Dubbelt 2-trådigt groftgrun	›	70	—	—	16	17½	28½	132
Enckelt dito	›	1,040	—	—	—	—	811	1,851
Herren saien	›	77	—	1	—	—	21½	99½
Prinsillium	›	34	—	—	—	2	34	70
Brix bommerssin	›	146	—	18	—	2	63	229
Crone rask	›	327	15½	9	1	3	117	472½
Perpetuan	›	314	—	8	1	4½	84	411½
Gement rask	›	1,002	14	66	3	19½	183	1,287½
Paragon	›	135	—	—	—	—	49	184
Bur kaffat	›	431	—	20	—	1	134	586
Floretten trip	›	100	¼	4	3	1	23	131¼
Linnen trip	›	29	—	—	2½	–	14	45½
Dwelck	›	577	14	19	1	3	69	683
Parckum	›	324	2	5	—	3¼	—	334¼
Skoomakare trip	›	28	1½	—	—	—	8	37½
Messelan	›	12	—	—	1	—	3	16
Hollandz bommerssin	›	487	16	—	7½	22	125	657½
Dito Hamburger	›	332	—	50½	—	—	76	458½
Legatur	›	122	1	70	1	11	34¾	239¾
Halfsidenn dito	›	4	—	28	—	—	10	42
Hunskååt	›	17	—	—	—	—	7	24
Hååarduck	›	57	—	—	—	—	10	67
Nowater	›	65	—	—	3	—	—	68
Förlåts tygh	›	42	—	—	—	—	10	52
Engelst bommerssin	›	–	—	25	—	—	40¾	65¾
Skrufsnören	lod	—	—	144	—	—	53	197
Flätebandh	duss.	—	– –	65	—	—	—	65

	Stockholm.	Nykiöping.	Nårköping och Söderk.	Västervick.	Calmar.	Göteborg.	Summa.
Rissels salen . . . . . st:r	—	—	8	—	—	—	8
Noppes . . . . ›	4	—	—	—	—	20	24
Fine båfver hattar . . ›	37	6	—	—	2	6	51
Bredalske hattar . . . ›	79	—	—	—	—	546	625
Ringare dito . . . . . ›	1,210	—	91	—	—	—	1,301
Medelmåttige dito . . duss.	674	—	—	—	—	75	749
Gemene › . . ›	10	21	5¼	10	47	17	110¼
Engelske › . . st:r	228	—	58	—	24	42	352
Tiocka › . . duss.	—	—	—	—	—	6½	6½
Bonde › . . ›	138	15	20	—	—	—	173
Barne › . . ›	18	—	23	—	36	4	81
Silkes hattebender . . st:r	553	—	—	—	—	24	577
Oächta selfver hattebender ›	300	30	—	—	—	9	339
Fijna hattebender . . duss.	303	—	—	—	4	—	307
Håår hattebender . . . st:r	82	15	—	—	—	—	97
Bonde › . . duss.	330	—	72½	—	—	67½	470
Nåleremmar . . . . . bref	2,534	48½	567	87	37	744	4,017
Snörremmar. . . . . skock	352	8	112	—	17	824	1,313
Perfermerade handskar duss.	134	4	—	—	—	6	144
Fijna › . ›	228	—	—	—	—	27⅓	255⅓
Forade › . ›	416	—	2½	—	1	36	455½
Oforade › . ›	300	—	—	—	3	—	303
Barne › . ›	12	—	—	—	—	—	12
Knaphanskar . . . . ›	42	—	—	—	—	—	42
Franshanskar . . . . ›	176	—	—	—	—	—	176
Gemene Skåtsk dito . ›	1,015	—	54	2	—	—	1,071
Man strumper . . . . ›	145	1½	24	1	27	47	245½
Qvinfolckz dito . . . ›	413	1½	29	—	23	58½	525
Engelske strumper . . ›	88	½	—	—	½	4	93
Barne › . . ›	127	5	4	—	15	25	176
Kerssins › . . ›	23	—	17	—	—	31	71
Stöfvell › . . paar	718	—	12	—	—	180	910
Filt › . . ›	358	—	—	—	168	240	766
Ullen skiorter . . . . . st:r	100	—	—	—	—	—	100
Mindre dito . . . . ›	30	—	—	—	—	—	30
Tur[k]isk galuner . . . ›	10	—	108	—	—	—	118

	Stockholm.	Nykiöping.	Nårköping och Söderk.	Västervick.	Calmar.	Göteborg.	Summa.
Ullen snören . . . . . st:r	831	9	66	11	1	720	1.638
» bandh . . . . . »	157	—	—	—	—	—	157
Kamele hårbandh . . duss.	194	32	29	—	9⅓	—	264⅓
Hårbandh . . . . . . »	640	8	297	—	—	623	1,568
Linne bindiker . . . »	410	2	206	—	11½	132	761½
Förtente sporar . . . paar	—	—	11	—	5	26	42
Golt skin . . . . . . duss.	—	—	—	3	1	—	4
Glas hattebender . . . st:r	—	—	—	2	—	12	14
Ermekläs knytningh . duss.	18	1	—	—	—	13	32
Kort . . . . »	1,194	16	170	—	50	—	1.430
Rullebandh . . . . . rullor	190	26	80	10	14	226	546
Häckter . . . . duss.	1,856	68	237	16	81	989	3,247
Messingz heckter . . . ring	21	—	—	—	—	5	26
Byxe hakar . . . . . . »	143	—	6	—	6	30	185
Knifvar i fodher . . . foder	224	—	—	—	—	—	224
Fijna knifvar . . . paar	267	152½	53½	—	—	160	633
Engelske » . . . »	220	—	—	—	—	—	220
Medelmåttige knifvar. duss.	878	21	205	7	5	—	1,116
Gemene » . bunt	2,100	—	—	—	3	—	2,103
Penne » . duss.	7	½	—	—	—	3½	11
Rake » . st:r	34	—	—	—	—	—	34
Bossmans » . duss.	20	—	—	—	—	936	956
Barne » . »	170	—	—	—	—	—	170
Knif slidher . . »	43	42	72	—	54	38	249
Skoomaker knifver . . »	118	8½	49	1	13½	117	307
Uthanlåås . . . . . . bunt	297	4	21	2	27	35	386
Spanske nålar . . . . tuss:d	973	10	170	2	½	210	1,365½
Gemene sömnålar . hundra	280	3	—	—	193	25	501
Segell nålar . . . . »	7	1	—	—	—	13	21
Skinnare » . . . . »	10	2	—	—	2	5	19
Knapnålar . . . . . . duss.	238	2	117	—	18½	119	494½
Teen knappar . . . . grot	157	96	30	—	—	1	284
Ståll » . . . . »	54	20½	20	¼	6	—	100¾
Hvitt tråå . . . . . . pund	239	8½	28	23	8	23	329½
Slessingz trå . . . . . bunt	78	—	—	20	—	44	142
Fergat » . . . . pund	160	11	—	—	—	14	185

	Stockholm.	Nykiöping.	Nårköping och Söderk.	Västervick.	Calmar.	Göteborg.	Summa.
Grötkens trå . . . . . grot.	172	—	—	—	—	19	191
Rödelesk . . . . . . duss.	64	6	—	—	—	—	70
Kamfoder . . . . . . st:r	21	—	—	—	—	—	21
Stoor snörlif . . . . . ›	84	—	—	—	—	—	84
Mindre dito . . . . dusind	10	—	—	—	—	—	10
Senge täken . . . . . . st:r	32	—	—	—	1	7	40
Hyiens vahr . . . . . . ›	236	—	—	20	—	8	264
Glassögon . . . . . . paar	710	3	—	—	48	72	833
Foder dertill . . . . duss.	6	—	—	—	—	—	6
Lackskrin . . . . st:r	15	—	—	—	—	—	15
Fijna speglar . . . . . ›	75	—	—	1	—	34	110
Stoora › . . . . . . ›	227	1	—	—	—	39	267
Medelmåttige dito . . . ›	228	—	—	—	12	25	265
Grofua nålar . . . . dokar	115	—	—	—	—	23	138
Små speglar . . . . . duss.	353	1½	142	—	—	—	496½
Kamfoders speglar . . ›	10	—	—	—	—	—	10
Strådh speglar . . . . ›	174	—	—	—	—	—	174
Kläde qvastar . . . . . st:r	141	—	—	120	16	22	299
Skreddare saxar . . . . ›	45	12	—	6	6	41	110
Finger › . . . duss.	115	⅛	—	—	—	76	191⅛
Balberer › . . . . st:r	29	—	90	—	—	16	135
Krussjern . . . . ›	36	—	—	—	—	18	54
Håår jern . . . . . . bunt	30	—	—	—	—	30	60
Vichtskåler . . . . . paar	65	—	10	—	—	4	79
Messingz vicht . . . . pund	47	—	—	—	—	10	57
Koppar tappar . . . . bunt	113	2	1	—	—	5	121
Trää tappar . . . . . ›	12	2	—	—	—	—	14
Skooborstar . . . . . duss.	144	3½	11½	—	—	9	168
Svartbösser . . . . schock	59	1	17	—	—	33	110
Kimeröck . . . . faat	110	—	—	—	10	65	185
Knöppell låder . . . . st:r	30	—	—	—	—	—	30
Sömskrin . . . . ›	46	1	304	2	—	4	357
Vax staplar . . . . . . ›	37	—	—	—	—	—	37
Hollandz lijn . . . . pund	400	—	—	—	—	—	400
Vatpärlor och oächta corel. . . . . d:lr	173	—	—	—	—	53	226

	Stockholm.	Nykiöping.	Nårköping och Söderk.	Västervick.	Calmar.	Göteborg.	Summa.
Finare [pärlor] . . . . bunt	26	2	24	—	—	—	52
Tobackz bösser . . . duss.	30	—	2	—	1⅔	5	38⅔
Små kritbösser . . . . ›	29	—	—	—	—	4	33
› skriftafler . . . . ›	21	—	—	—	1½	—	22½
Breff tasker . . . . . ›	9	—	—	—	3	5	17
Askar . . . . foder	634	27	110	—	44	113	928
Lius knepper . . . . . st:r	424	—	30	12	12	67	545
Jern liuss stakar . . . ›	30	—	—	—	—	54	84
Henge › . . . duss.	188	—	1	—	—	—	189
Gemene gehengh . . . st:r	225	2	—	41	12	74	354
Trä kammar . . . . . duss.	24	—	—	—	—	—	24
Horn › . . . . . ›	76	—	19	—	11½	14	120½
Been › . . . . . bunt	29	2	7	—	—	4	42
Dito . . . . duss.	29	2	—	—	9	—	40
Messingh och jern zirklar ›	10	—	—	—	—	—	10
Hackke knifvar . . . bunt	10	—	—	—	—	—	10
Lute strengar . . . . ›	60	—	—	—	—	6	66
Sitter › . . . . duss.	203	—	—	2	17	5½	227½
Fedle › . . . . låder	—	—	7½	—	52	34	93½
Pistoler . . . . paar	—	—	—	—	—	10	10
Messingz strengar . . bund	140	2	7	—	8	8	165
Ståll › . . ruller	88	—	33	—	—	—	121
Messingz tråå . . . . bunt	37	—	—	—	—	21	58
Linne nattmysser . . duss.	45	—	—	—	—	—	45
Små sandbösser . . . . st:r	24	—	—	—	—	—	24
Kniptenger . . . . . . bunt	10	—	3	—	—	—	13
Små hambrar . . . . . st:r	78	—	—	—	—	—	78
Fijlar . . . . bunt	18	—	—	—	—	—	18
Stegeböglar . . . . . paar	26	—	—	—	8	—	34
Besslestenger . . . . . ›	72	—	—	—	—	—	72
Spickborar . . . . . . st:r	132	—	—	—	—	10	142
Åderjern . . . . duss.	12	—	—	—	—	—	12
Förtenade tenlijker tussend	170	16	8	—	14	22	230
Messingz › hund.	4	—	—	—	—	12	16
Gemene › ›	64	—	—	—	41½	40	145½
Skoomaker › ›	122	14¼	—	—	—	115	251¼

	Stockholm.	Nykiöping.	Nårköping och Söderk.	Västervick.	Calmar.	Göteborg.	Summa.
Skallmeier . . . . . bund:r	10	—	—	—	—	5	15
Tver pijpor . . . . . duss.	126	2	—	12	—	27½	167½
Barn › . . . . . ›	46	—	—	—	—	—	46
Skomaker sylar. . . hund:a	120	1¼	210	—	13½	32	376¾
Syleskaft . . . . . . duss.	90	—	—	—	—	—	90
Barneskaldror . . . . ›	13	—	—	—	—	2	15
Pepparqvarnar . . . . st:r	12	—	—	—	24	—	36
Bleck trattar . . . . duss.	46	½	9½	—	1	—	57
Reffjern . . . . ›	15	—	—	—	—	—	15
Pustar . . . . st:r	38	—	—	—	12	6	56
Fyrsteen . . . . . . hund:a	46	—	—	—	—	11	57
Kruthorn . . . . st:r	43	—	—	—	6	24	73
Spännare . . . . ›	92	6	—	—	—	17	115
› bandh . . . duss.	12	6	—	—	—	12	30
Förlåtz ringar . . . hundra	62	—	—	—	—	—	62
Sömnåls foder . . . . st:r	36	—	—	—	—	—	36
Bindegarn . . . . . . bunt.	320	—	—	—	—	30	350
Krydde låder . . . . . st:r	12	—	—	—	—	—	12
Syringar . . . . grot.	48	—	12	—	1⅓	36	97⅓
Balberer låder . . . . st:r	8	—	—	—	—	—	8
Oächta sölfuer . . . mark	114	—	—	—	—	—	114
Terningar . . . . . . duss.	373	—	—	—	—	36	409
Små perspäcktiff . . . st:r	10	—	1	—	—	6	17
Kampåsser . . . . . . ›	24	—	—	—	—	10	34
Skoomaker nålar. . . . ›	—	—	—	100	350	—	450
Stållbågar . . . . ›	—	—	—	—	—	4	4
Små kampåssar. . . . duss.	24	—	—	—	1½	—	25½
Små elfenbenstunner. . st:r	12	—	—	—	1	—	13
Små skattoller . . . . duss.	11	—	—	—	—	—	11
Skåtz benckevar. . . . st:r	18	—	—	—	—	1	19
› sengetäken . . . ›	8	—	—	—	—	—	8
› bommerssin . . . al:r	398	—	—	—	—	—	398
Bordh täken . . . . . st:r	22	3	—	—	—	3	28
Skåtz gördlar . . . . duss.	10	5½	—	—	½	4	20
Grofua synålar . . . hund:a	115	—	—	—	—	—	115
Kappebandh . . . . . duss.	7	—	—	—	—	2	9

	Stockholm.	Nykiöping.	Nårköping och Söderk.	Västervick.	Calmar.	Göteborg.	Summa.
Greflar . . . . duss.	30	—	—	—	—	—	30
Guldzsmeskratz . . . bunt	33	1	24	—	—	—	58
Blylartz . . . . »	4	—	—	—	—	—	4
Hvit bleck . . . . . . duss.	31	—	6	—	2½	13	52½
Degelar . . . . säter	1,100	—	—	—	—	50	1.150
Ull karder . . . . . duss.	30	6	60	1	14	42	153
Bom ulles liussgarn . pund	127	—	—	—	—	—	127
Ull garn . . . . . . »	22	—	—	—	—	200	222
Perfermerade skin . . . st:r	10	—	—	—	—	—	10
Små hufvudhborstar . . »	433	—	—	—	12	6	451
Barne ringar . . . . duss.	10	—	—	—	—	—	10
Pannelskrufvar . . . . st:r	86	—	—	—	—	10	96
Pannel haakar . . . . »	82	—	—	—	—	—	82
Häste skraper . . . . duss.	25	—	—	—	—	—	25
Rechnepenningar . . bösser	63	—	—	—	—	5	68
Små barnfedlor . . . duss.	7	—	—	—	—	—	7
Horn lyckter . . . . »	45	2	—	—	—	5	52
Barne trummor . . . . st:r	18	—	—	—	—	—	18
Skrif taflor . . . . . . »	55	—	—	—	—	14	69
Barne muffar . . . . . »	18	—	—	—	—	—	18
Bleck skedar . . . . duss.	18	—	—	—	—	—	18
Horn skedar . . . . »	10	1	—	—	—	—	11
Små bleckhorn . . . »	17	—	—	12	3½	8	40
» pungar med 3 rum »	3	—	—	—	—	2	5
» kassebollar . . hundra	20	—	—	—	—	—	20
Häste cammar . . . . duss.	12	—	—	—	—	—	12
Bleldror . . . . »	14	—	—	—	—	—	14
Terningar . . . . . . paar	130	—	—	—	—	—	130
Späcknålar . . . . . duss.	2	—	—	—	—	—	2
Fönsterborstar . . . . st:r	64	—	—	—	—	—	64
Guldskin . . . . . . duss.	134	2	8	3	—	—	147
Stöfvelbandh . . . . . st:r	10	—	—	1	—	10	21
Jerntrådh . . . . . . pund	10	—	—	—	—	—	10
Små klocker . . . . . st:r	90	—	—	—	—	—	90
» sågebräder . . . bunt	3	—	—	—	—	5	8
Sellor . . . . hund.	3	—	—	—	—	—	3

	Stockholm.	Nykiöping.	Nårköping och Söderk.	Västervick.	Calmar.	Göteborg.	Summa.
Svampar . . . . . . snöre	4	—	—	—	—	2	6
Dörre skrufar . . . . duss.	9	—	—	—	—	—	9
Nyckel ringar . . . . »	2	—	—	—	—	—	2
Åhll krokar . . . . hund.	53	13	—	150	—	—	216
Damqvastar . . . . . duss.	40	—	—	—	—	—	40
Sengeknappar . . . . . st:r	237	—	—	—	—	—	237
Små korgar . . . . . . »	18	—	—	—	—	—	18
Bomull . . . . pund	11	—	6	—	—	—	17
Hoftenger . . . . . . bunt	3	—	—	—	—	—	3
Segellgarn . . . . . . »	13	—	—	—	—	—	13
Nafrar. . . . . »	19	—	—	—	—	—	19
Guldzmesfijlar . . . . »	9	—	—	—	—	—	9
Små rasspar . . . . . duss.	2	—	—	—	—	—	2
Trää kanner . . . . . st:r	31	—	—	72	—	—	103
Små silkes rooser . . duss.	25	—	—	—	—	—	25
Spanske röör . . . . . st:r	157	—	—	4	—	6	167
Bolhuus raketer . . . duss.	4	—	—	—	—	—	4
Fijne bredspel . . . . st:r	10	—	—	—	—	—	10
Luther . . . . »	3	—	—	—	—	—	3
Fedlor . . . . »	5	—	—	—	—	6	11
Läder ämmar . . . . . »	23	—	—	3	—	—	26
Fogel burar . . . . . »	9	—	—	—	—	—	9
Hvalfiskbeen. . . . . pund	—	—	31½	—	—	—	31½
Drengestrumper . . . duss.	—	—	2	—	—	—	2
Fingerborar . . . . . »	1,342	8	87½	3	33½	—	1,474
Ålekrokar . . . . . tusend.	—	—	9	—	—	22	31
Rödlesk . . . . duss.	—	—	30	—	—	—	30
Stemmenålar . . . . dock.	—	—	22	—	—	—	22
Cardevan . . . . . . däker	—	—	9	—	—	—	9
Sadellringar . . . . hundra	5	—	—	—	—	—	5
Häst täken . . . . . . st:r	47	—	—	—	—	—	47
Ablater . . . . . . åtting:r	7	3	—	—	2	5	17
Gemene timmeglas . . st:r	70	—	—	—	—	4	74
Messingz dito . . . . . »	23	—	—	—	—	—	23
Qvinfolckz kiortlar . . »	118	—	—	—	3	—	121
Allehanda småt kram för d:r	2,926	117	—	—	—	2,510	5,553

	Stockholm.	Nykiöping.	Nårköping och Söderk.	Västervick.	Calmar.	Göteborg.	Summa.
Torske snören . . . . bunt	—	—	—	2	—	—	2
Häckler . . . . st:r	—	3	—	8	9	—	20
Läreft:							
Hollandz huusslereft . . st:r	252	18	28	—	6	45¼	349¼
Danssiker » . . »	195	—	—	—	—	—	195
Hollandz lereft . . . . »	844	—	236½	14	—	788	1,882½
Cammarduck . . halfua st:r	922	12	23	26	6	251½	1,240½
Skerduck . . » »	139	—	3	48	—	448	638
Bomuls lereft . » »	1,672	—	—	—	—	166	1,838
Slessingz lereft . . . . st:r	3,014	50	61½	97	48	55	3,325
Fijn duckdrell . . . . al:r	1,033	12	—	—	—	—	1,045
Gemen dito . . . . . . »	176	70	14	—	—	—	260
Sarveten dräll . . . . »	610	—	88	294	10	221	1,223
Giorde sarveter . . . duss.	14	—	—	4	—	2	20
Kloster lereft . . . . . st:r	210	4½	20	—	—	10	244½
Billefeltz lereft . . . . »	181	—	6	—	1	—	188
Eenbret » . . . . al:r	35,550	483	—	—	—	315	36,348
Tvebret » . . . . . »	6,833	615	—	—	—	150	7,598
Groft enbret » . . . . »	16,960	100	—	9,450	—	420	26,930
Oblecht lereft . . . . . »	7,974	—	—	90	—	200	8,264
Svart och blåt lereft . »	510	—	60	—	702	—	1,272
Pommersk lereft. . . . st:r	338	51	120	—	4	12	525
Svart styft » . . . . . »	54	—	—	7	—	32	93
Skåtz lereft . . . . . . al:r	41,100	—	—	—	—	—	41,100
Buldan . . . . st:r	257	12	13	5	—	26	313
Kanifas. . . . . bal.	30	1	—	—	—	—	31
Dun bäddevar. . . . . st:r	14	11	—	—	13	—	38
Bolstervar. . . . . . . al:r	4,535	140	288	740	—	36	5,739
Dito . . . . st:r	15	—	18	—	—	—	33
Bädde-parchum . . . . »	127	2	—	—	1	28½	158½
Vestfalesk lereft. . . . »	170	23	—	67	—	23	283
Giort bolstervar. . . . »	16	—	—	—	—	—	16
Fin Hollandz knytningh för . . . . d:r	2,117	50	—	—	—	950	3,117
Slessingz knytningh . . st:r	110	—	—	12	5	—	127

	Stockholm.	Nykiöping.	Nårköping och Söderk.	Västervick.	Calmar.	Göteborg.	Summa.
Krage bandh för . . . dl:r	27	—	—	14	4	—	45
Tråå strumper . . . . paar	33	—	—	—	—	—	33
Giorde lakan . . . . ›	20	—	2	—	—	—	22
Skiorter . . . . st:r	30	—	—	—	—	—	30
Årmekläder . . . . . . ›	16	—	—	—	—	—	16
Tvebret Lybest lereft . ›	—	—	14	—	—	—	14
Enbret dito . . . . . . ›	—	—	61	—	—	—	61
Lybest huusslereft. . . ›	—	—	81½	—	—	—	81½
Heden lereft . . . . . ›	—	—	125	—	—	—	125
Catun lereft . . . . . ›	—	—	48	1	—	—	49
Örnegåt . . . . paar	—	—	1	—	—	—	1
Kragar . . . . st:r	—	—	8	18	6	—	32
Årmeklädes knytning . ›	—	—	—	11	—	—	11
Krage rooser. . . . . duss.	—	—	—	3	—	2	5
Årmeklådes rooser . . ›	—	—	—	36	—	—	36
Buldan segell . . . . . st:r	—	—	—	3	—	—	3
Messing och teen:							
Giort teen . . . . . pund	5,780	15	75	—	226¾	1,474	7,570¾
Block › . . . . . . ›	1,330	—	20	—	—	400	1,750
Amlerat › . . . . . . ›	42	—	—	—	—	—	42
Gammalt › . . . . . . ›	259	20	—	—	—	—	279
Messingz lius stakar . . st:r	130	—	12	—	—	30	172
Teen liuss stakar . . paar	6	—	—	—	—	—	6
Små teen stoop . . . . st:r	24	—	—	—	—	—	24
Teen skedar . . . . . duss.	4	—	—	—	—	—	4
Teen bleckhorn . . . . st:r	7	—	—	—	—	—	7
Messingz sengepanner . ›	3	—	—	—	—	—	3
Teen faat . . . . ›	—	—	—	6	—	—	6
Specerij:							
Top sucker . . . . . pund	34,153	548	1,996	113	320½	3,525½	40,656
Longe russin . . . . ›	9,990	344	664	—	436	2,077	13.511
Korgh › . . . korg:r	429	12	57	4	26	87	615
Puder sucker . . . . pund	4,017	—	—	—	28	375	4,420
Peppar . . . . ›	5,210	239	999	80	448½	2,210½	9,187

	Stockholm.	Nykiöping.	Nårköping och Söderk.	Västervick.	Calmar.	Göteborg.	Summa.
Ingefära . . . . pund	5,100	263	654	72	258	1,368	7,715
Anijs . . . . »	18,131	949	3,562	91	648	2,582	25,963
Rijs . . . . »	7,197	563	965	80	436	820	10,061
Mandell . . . . »	5,147	214	509	10	123	719	6,722
Corinter . . . . »	11,549	496	1,156	13	458	1,417	15.089
Sterckelsse . . . . . »	39,790	1,552	2,269	114	1,739	8,229	53,693
Sveskon . . . . »	57,872	3,220	4,537	—	4,749	16,530	86,908
Fijkon . . . . fierd.	77	1¼	3	—	—	7	88¼
Dito . . . . korg.	188	—	—	—	5	22½	215½
Lim . . . . pund	6,885	356	616	62	352	692	8,963
Röd brisilia . . . . . »	915	52	—	—	20	506	1,493
Brun dito . . . . . . »	1,031	—	—	—	—	136	1,167
Bomålia . . . . »	3,626	360	966	—	139	—	5,091
Sijrap . . . . »	1,768	—	30	—	—	174	1,972
Blå sterkelsse . . . . »	2,148	2	86	—	265	380	2,881
Alun . . . . »	3,720	46	795	40	736	1,484	6,821
Linålia . . . . halfa åmer	7	3	5	—	155	360	530
Salta lemooner . . oxhöfdh.	15	2	—	—	—	3	20
Peppar kumin . . . . pund	45	—	—	—	—	—	45
Cannel . . . . »	732	48	63½	1	26	165	1,035½
Muskåteblomer . . . »	382	30¼	30	1½	12½	89	545¼
Muskåter . . . . . . »	258	13	29¾	½	2	52	355¼
Cardemoma . . . . . »	434	22½	36	1	8	151½	653
Neglijkor . . . . . . »	151	25¼	20¾	3	10	—	210
Bettermandel . . . . »	10	—	—	—	—	—	10
Safran . . . . »	45	4¼	3¾	1	2¾	8	64¾
Confect sucker . . . »	2,781	282	165	—	75	437	3,740
Marmerlagh . . . . . »	28	—	—	—	—	—	28
Inssyltat ingefära . . »	800	82	69	—	—	259	1,210
Sukat . . . . »	271	80	32	—	—	85	468
Trijhackelsse . . . . läster	300	15	64¾	—	18	42	439¾
Såpa . . . . fierd:r	453	12	36	5	14	117	637
Hvit sucker candij. . pund	488	20	22	1	17	67	615
Brunt dito . . . . . . »	456	—	22	8	24	107	617
Kobeba . . . . »	63	—	15	—	1	13	92
Bruneller . . . . »	345	—	—	—	—	12	357

	Stockholm.	Nykiöping.	Nårköping och Söderk.	Västervick.	Calmar.	Göteborg.	Summa.
Lagerbär . . . . . . pund	366	25	106	5	49	—	551
Kapris . . . . ›	872	100	36	—	7	209	1,224
Olifver . . . . . . kanner	249	28	41	—	3	49	370
Kumin . . . . pund	835	2	—	—	—	—	837
Kalmus . . . . ›	21	—	—	—	2	12	35
Fenedis tvål . . . . . ›	360	—	—	—	—	10	370
Coriander . . . . . . ›	216	—	—	—	—	—	216
Sätvär . . . . ›	10	—	—	—	1/8	2	12 1/8
Hvit honingh . . . . ›	40	—	—	—	—	150	190
Insyltat kijrssebär . . ›	20	—	—	—	—	—	20
› valnötter . . ›	42	—	—	—	—	—	42
Spick ålia . . . . . kanna	1	—	—	—	—	—	1
Lageralla . . . . . . pund	26	1	—	—	4½	10	41½
Eenbärs ålia . . . . ›	10	—	—	—	—	—	10
Fenedisk trijhakelsse ›	6	—	—	—	—	—	6
Permersahn . . . . . ›	280	—	—	—	—	—	280
Cittrone saft . . . . kanner	4	—	—	—	—	—	4
Lemoone › . . . . ›	20	—	—	—	—	—	20
Pummerantz schall . . pund	40	—	—	—	—	—	40
Torra krydder för . . d:r	142	—	—	—	—	—	142
Allehanda slagz apotekerij ›	1,125	—	—	—	1½	—	1,126½
Brisilien holtz . . . . pund	—	—	198	—	50	—	248
Andslovast . . . . . . faat	27	—	—	—	—	—	27
Dadlar . . . . pund	14	—	—	—	—	—	14
Terpentin . . . . . . ›	298	16	—	—	—	12	326
Refkrydder . . . . . ›	24	½	—	2	6	6	38½
Potaska . . . . ›	40	—	—	—	—	—	40
Gult trää . . . . . . ›	870	—	—	—	—	—	870
Fernabuck . . . . . . ›	512	—	—	—	24	—	536
Vijrack . . . . ›	10	—	—	1	1½	1	13½
Krap . . . . ›	1,093	—	—	—	—	—	1,093
Himmelblåt . . . . . ›	37	—	—	—	—	2	39
Meeniam . . . . . . ›	57	—	—	—	—	278	335
Senober . . . . ›	10	¼	—	—	—	3	13¼
Pottaska . . . . . . ›	—	—	—	—	—	10	10
Bly hvit . . . . . . ›	—	—	—	—	—	34	34

	Stock-holm.	Nykiö-ping.	Nårkö-ping och Söderk.	Väster-vick.	Cal-mar.	Göte-borg.	Summa.
Kopparrök . . . . . . pund	—	—	—	—	—	190	190
Senober . . . . ›	—	—	—	—	—	10	10
Umbra . . . . ›	—	—	—	—	—	30	30
Drögerij:							
Toback . . . . pund	34,977	225	1,086	66	362	1,714¾	38,430¾
Tobackz pijpor . . . duss.	4,540	378	10	40	—	892	5,860
Vax . . . . pund	1,024	—	—	1	4¾	1,600	2,629¾
Dito . . . . t:r	—	—	—	—	—	20	20
Målare guldh . . . böcker	444	60	40	—	—	1	545
› selfver . . . ›	550	—	—	—	—	—	550
Gall äplen . . . . . pund	358	—	36	—	—	83	477
Gummin . . . . ›	113	—	56	—	—	50	219
Lack . . . . ›	58	4½	25	—	5	16	108½
Håårpös . . . . ›	176	—	—	—	—	42	218
Fernissa . . . . ›	53	4	26	—	—	52	135
Indij blå . . . . ›	347	¼	8	—	14	16	385¼
Spansk gröu . . . . . ›	57	—	13	—	—	54	124
Bollues . . . . ›	8	—	—	—	—	3	11
Marcurium . . . . . ›	10	—	—	—	4	7	21
Holrot . . . . ›	7	—	—	—	—	—	7
Galligo . . . . ›	4	—	—	—	—	8	12
Prusterrot . . . . . . ›	44	—	—	—	—	58	102
Salmiack . . . . ›	10	—	—	—	½	—	10½
Spesseglas . . . . . . ›	67	30	26	—	—	—	123
Boratz . . . . ›	14	—	16½	—	1½	3	35
Nietes [ɔ: nichts?] . . ›	7	—	—	—	—	—	7
Ryssegiäl . . . . ›	55	13	42½	—	—	10½	121
Glas gall . . . . . . ›	140	8	21	—	5	19	193
Kasstorum . . . . . . ›	3	—	—	—	—	—	3
Iriacs . . . . ›	5	—	—	—	—	—	5
Lackritzia . . . . . . ›	53	10	24	—	—	1	88
Roosen marien . . . ›	10	—	—	—	—	—	10
Rabarber . . . . ›	3	—	—	—	—	1	4
Fennekåll . . . . . . ›	4	—	—	—	—	—	4
Bäfvergäll . . . . . . ›	1	—	—	—	—	—	1
Polves . . . . ›	1	—	—	—	—	2	3

	Stockholm.	Nykiöping.	Nårköping och Söderk.	Västervick.	Calmar.	Göteborg.	Summa.
Eissen ferben . . . . pund	72	—	—	—	—	—	72
Gumin arabi[c]um . . ›	4	—	—	—	—	3	7
Vinsteen. . . . . . . ›	614	—	108	—	16	1	739
Aurium pigmentum. . ›	58	—	30	—	—	94	182
Dessmans knappar. . . st:r	4	—	—	—	—	—	4
Qvick selfver . . . . pund	78	2	47	—	10	79	216
Supstans . . . . . . ›	—	50	72	6	19	—	147
Victeriol . . . . . . ›	—	—	112	—	141	154	407
Brun roth . . . . . . ›	—	—	29	—	—	—	29
Saltpeter . . . . . . ›	—	—	20	—	—	—	20
Spisskumin . . . . . ›	—	—	202	—	—	—	202
Akergell. . . . . . . ›	147	—	—	—	8	120	275
Vicht och tunne godz:							
Humbla . . . . . . skep:d	821	19¾	28	8	2½	—	879¼
Spanst salt. . . . . tunner	38,639	1,069	5,648	438	2,256	7,356	55,406
Hollandz sill . . . . ›	2,253	174	—	60	36	173	2,696
Dito . . . . fierd:r	547	—	—	—	—	30	577
Skåtskz sill . . . . tunner	582	—	—	—	—	228	810
Norsk › . . . . . ›	1,216	—	163	—	173	1,510	3,062
Torr › . . . . . ›	12	—	—	—	—	12	24
Torra flundrer . . . . bunt	12,356	100	12,380	40	70	319	25,265
Böcklingh . . . . . . stråd	947	—	16	—	69	77	1,109
Kabeliou . . . . . . tunner	347	2	—	3	—	27	379
Torsk . . . . ›	362	36	71½	25	—	70	564
Bernefisk . . . . . . skep:d	293	13	—	15	10	40	371
Isslandz fisk . . . . ›	55	—	—	1½	—	15	71½
Spordan . . . . . . tunner	50	1	—	—	2	—	53
Stockfisk . . . . L℔	60	—	—	—	2	2,057	2,119
Grå sider . . . . . . tuner	52	—	—	—	—	253	305
Råcker. . . . . bunt	223	—	50	13	—	275	561
Longer . . . . våler	692	—	—	—	—	1,550	2,242
Röchta laxar . . . . . st:r	48	—	—	—	—	36	84
Hvitlingh . . . . . . knip:r	100	—	60	—	—	—	160
Mackrill . . . . . . tunner	14	—	—	—	—	234	248
Strömingh . . . . . tunner	54	—	190	—	3	—	247
Stöör . . . . fierd.	31	—	—	—	—	—	31

		Stockholm.	Nykiöping.	Nårköping och Söderq.	Västervick.	Calmar.	Göteborg.	Summa.
Nägnögon	fierd.	4	—	—	—	—	—	4
Raff	L℔	28	—	—	—	—	128	156
Hampa	skep:d	53	10½	10	15	10	—	98½
Lijn	›	28	12	29	4	19½	—	92½
Salt kiöt	tunner	159	—	—	5	66	52	282
Tort ›	skep:d	5	—	10	—	—	—	15
Hvete	tunner	75	—	—	—	—	11	86
Malt	›	1,492	—	11	358	124	—	1,985
Miöll	›	43	—	—	1	43	15	102
Hvetebrödh	›	217	8	—	8	19	162	414
Flesk	L℔	31	5	—	25	6	140	207
Gallmeia	skep:d	677	—	—	—	—	—	677
Sement	tunner	180	—	—	—	—	—	180
Krita	läst:r	51	—	5½	—	—	—	56½
Steen kåhll	›	222	—	—	2	—	156	380
Jordh	tunner	196	—	—	—	—	—	196
Roogh	›	—	—	—	19	112	34	165
Hafregryn	›	—	—	—	6	—	10	16
Morötter	›	—	—	—	1	1	—	2
Böcklingh	›	—	—	—	—	—	23	23
Tår Torsk	våler	—	—	—	—	—	2,900	2,900
Erter	tunner	497	—	4	5	23¾	21	550¾
Åplen	›	1,027	25	24	51	170	195	1,492
Päron	›	74	—	—	—	9	—	83
Talgh	skep:d	10	—	½	—	—	—	10½
Honingh	tunner	23	—	—	—	—	—	23
Bly	skepp:d	656	1	8	4	7	—	676
Ull	›	240	2½	45½	1	2	—	291
Fiedrar	L℔	77	6	—	—	—	—	83
Smör	åtting:r	24	—	2	—	—	—	26
Ostror	små t:r	223	—	—	—	—	—	223
Fönsterglas	kister	311	9	43	1	4	52	420
Franst fönsterglas	korg:r	36	—	2	—	—	1	39
Flaske fodher	st:r	238	8	—	—	2	—	248
Augurker	åtting:r	595	96	176	17	88	23	995
Talrijkar	duss.	446	10	—	—	—	2	458

	Stockholm.	Nykiöping.	Nårköping och Söderk.	Västervick.	Calmar.	Göteborg.	Summa.
Stoora glas flasker . schock.	51	10½	6	1	—	11	79
Mindre dito . . . . ›	25	—	—	—	9	—	34
Bredspell . . . . st:r	10	1	—	—	—	—	11
Hassell nötter . . . tuner.	2	—	—	—	—	—	2
Seenap . . . . . . ›	13	—	—	—	—	2½	15½
Härssgryn . . . . . ›	30	—	20	7	8	1	66
Boohvettegryn . . ›	14	—	—	1¾	3½	17	36¼
Pepparrötter. . . . . bunt.	4,772	40	—	—	150	—	4,962
Vindrufver. . . . . åting:r	92	—	—	—	—	—	92
Löök . . . . refuar	15,156	900	—	160	5	677	16,898
Kåll . . . . schock	74	6	—	11	73¼	28	192¼
Palsternacka . . . . . bunt	850	—	—	—	58	—	908
Vågen skått . . . . . st:r	160	—	—	—	—	—	160
Rofver . . . . tuner	12	—	9	—	—	—	21
Tomma åhmer . . . . . st:r	87	—	—	—	—	—	87
Rotskeer . . . . . . tunner	—	—	14	—	—	—	14
Skruf fisk . . . . . skep:d	—	—	25	—	1	—	26
Lynneborger salt . . tuner	—	—	5	—	—	—	5
Tråen . . . . ›	—	—	2	—	—	—	2
Hafra . . . . ›	—	—	24	—	—	—	24
Linfröö . . . . . . ›	—	—	6	2	—	—	8
Svin ister . . . . L℔	—	—	80	—	—	—	80
Lax . . . . tuner	—	—	—	3	—	—	3
Tomma tönner . . . . st:r	—	—	—	564	—	—	564
Kringlor . . . . t:r	—	16	—	8	51	—	75
Kolier. . . . . st:r	—	—	—	—	—	11,320	11,320
Skriff papper . . . . . rijs	3,218	63	6	—	19	432	3,738
Trycht papper. . . . . ›	177	—	104	—	72	63	416
Grått › . . . . . ›	34	19	8	—	15¾	59	135¾
Pennar . . . . bunt	234	—	—	—	—	—	234
Böcker för . . . . . daler	1,100	—	—	—	4	—	1,104
Bockbräder och spån . d:r	100	—	—	—	16½	—	116½
Valnötter . . . . . tunner	237	5	14	—	5	25	286
Kasstanier . . . . . . punt	130	—	—	—	—	—	130

	Stockholm.	Nykiöping.	Nårköping och Söderk.	Västervick.	Calmar.	Göteborg.	Summa.
Pommeransser . . . . . st:r	19,679	—	—	—	700	94,000	114,379
Lemooner . . . . »	16,810	—	725	—	150	1,950	19.635
Sötmiölckz ost . . . . pund	8,673	600	—	—	11	1,367	10,651
Dito . . . . st:r	630	—	—	—	—	132	762
Surmiölckz ost . . . pundh	735	—	1,962	—	—	496	3,193
Grön » . . . . »	4,127	—	1,362	—	250	16	5,755
Dito » . . . . . st:r	144	—	—	—	—	51	195
Knapkees . . . . . schoker	10	—	—	—	—	—	10
Skåtz ost . . . . st:r	27	—	—	—	—	—	27
Pepparkaker för . . . dal:r	128	—	—	—	3	—	131
Hollandz steenfaat . . duss.	230	—	—	—	20	121	371
Sten docker och läion dal:r	135	4	—	—	—	55	194
Steen krus . . . . st:r	736	—	—	—	—	225	961
Spanske stoolar . . . . »	510	—	—	—	—	87	597
Gröne » . . . . »	181	74	—	—	72	13	340
Spinnerockar . . . . . »	112	30	51	—	22	8	223
Prässar . . . . »	12	—	—	—	—	—	12
Bordh . . . . »	5	—	—	—	—	—	5
Skåp . . . . »	11	—	—	—	3	—	14
Senger . . . . »	5	—	—	2	—	—	7
Krutt . . . . pund	5,341	31	60	91	14	210	5,747
Förselfrade verior . . . st:r	20	—	—	—	3	—	23
Gemene dito . . . . . »	50	—	28	—	—	149	227
Verie klinger . . . . . »	130	162	—	—	8	18	318
Verie festen . . . . . »	72	130	—	—	—	—	202
Fljne tafler . . . . »	270	—	—	—	—	—	270
Mållverck . . . . »	20	—	—	—	29	13	62
Fijne korgar . . . . . »	30	—	—	—	—	—	30
Tågh . . . . skep:d	—	—	—	6	—	—	6
Bast . . . . L℔	—	—	—	12	—	—	12
Sadlar . . . . st:r	—	—	—	5	—	—	5
Elgzhuus kyller . . . . »	—	—	—	1	—	—	1
Valnötter . . . . tuss:d	—	—	—	—	—	421	421
Fijna dryckesglas för . d:r	230	100	—	—	—	—	330
Spesse glas . . . . st:r	481	—	—	—	—	32	513
Passe glas . . . . . schok	580	26	21½	4	2½	—	634

	Stockholm.	Nykiöping.	Nårköping och Söderk.	Västervick.	Calmar.	Göteborg.	Summa.
Pollendske dryckes glas schok	50	—	—	—	—	—	50
Glassrömmare . . . hundra	47	$\frac{2}{3}$	—	—	—	32	79$\frac{2}{3}$
Fogell glas. . . . schocker	12	—	—	—	—	—	12
Skincker . . . . st:r	748	—	21	—	—	9	778
Mätvorstar . . . . . . »	1,318	—	—	—	—	—	1,318
Marmorsteen . . . . . »	9	—	—	—	—	—	9
Blocksteen . . . . . . foot	5,795	300	—	—	—	—	6,095
Mursteen . . . . . tussend	450	24	153	23	—	210	860
Tacksteen . . . . . »	32	—	35	—	4	7	78
Skårsteenar . . . . . . st:r	42	—	—	—	—	—	42
Ölandz steen . . . . . al:r	50	—	—	—	—	—	50
Rensteenar . . . . . . »	300	—	—	—	—	—	300
Hvallfiskbeen . . . . pund	230	—	—	—	—	—	230
Jord nötter . . . . . »	370	—	—	—	—	—	370
S. Johannes brödh . . »	290	—	—	—	—	—	290
Skåtz lamskin . . . . duss.	75	19	—	—	—	—	94
Kalfskin . . . . . . »	18	—	—	—	—	—	18
Räffskin . . . . st:r	599	30	—	—	—	—	629
Hillerskin . . . . »	18	26	—	—	—	—	44
Katteskin . . . . »	20	—	—	—	—	—	20
Cannillskin . . . . . hund.	135	1	—	—	—	—	136
Mårdskins bukar . . timer	10	2	—	—	—	—	12
Mössefodher af mårdfötter . . . . st:r	12	—	—	—	—	—	12
Hvit läder . . . . däcker.	330	4	—	—	3	—	337
Skoor . . . . paar	220	2	29	42	—	—	293
Stöfler . . . . »	37	—	—	4	3	—	44
Barne skoor . . . . . »	200	—	44	—	—	—	244
Läder . . . . däcker	30	4	—	—	—	—	34
Landtaflor . . . . . . st:r	50	—	—	—	—	—	50
Små fouglar o. pappekåior »	40	—	—	—	—	—	40
Barkade oxhudar . . . »	—	—	50	1	1	—	52
Koor . . . . »	—	—	20	—	—	—	20
Oxar . . . . »	—	—	2	—	—	—	2
Böner . . . . t:a	—	—	1	—	—	—	1
Jernkettlar . . . . . . st:r	—	—	—	2	—	—	2
Dreff . . . . skep:d	—	—	—	2	—	—	2
Pennar . . . . st:r	—	—	—	—	—	800	800

Import till Finland år 1637.

Summariskt extract aff alle inkompne vahrur vid efter:ne tulkamrar anno 1637 [i] Finland.

	Åboo.	Borgo.	Helsingforss.	Viborg.	Summa.
Guld, silfver och siden tyg:					
Attlask . . . . allnar	74	—	—	95⅝	169⅝
Fijnt damast . . . . ›	65¼	—	—	52	117¼
Kaffa . . . . ›	5	—	—	163	168
Sammet . . . . ›	59	—	—	58½	117½
Plyss sammet . . . . ›	23	—	—	15¼	38¼
Armesiden . . . . ›	62½	—	—	65¾	128¼
Turssenell . . . . ›	16	16	—	13	45
Smalt dito . . . . ›	—	—	—	12¾	12¾
Tubbin . . . . ›	—	—	—	40	40
Siden legatur . . . . ›	—	—	—	60	60
Dubbelt tafft . . . . ›	—	21	—	117	138
Sillkesfloor . . . . ›	—	—	—	20	20
Siden lamppers . . . . ›	—	—	—	40½	40½
Gulldh och silffuer snören . . . . ℔	—	—	—	2½	2½
Untze gulld . . . . ›	—	—	—	4½	4½
Colleur sillkes snören . . . . . . ›	—	—	—	1 15/16	1 15/16
Dito suarta . . . . ›	3¼	4	—	40	47¼
Colleur sillke . . . . ›	4	—	—	10⅜	14⅜
Svartt dito . . . . ›	6	20½	—	4⅜	30⅞
Sillkes galloner . . . . stycke	5	—	—	4	9
› knyttning . . . . ℔	—	—	—	2½	2½
Sammets possementer . . . . stycke	10	—	—	4	14
Gulldh i sillkes dito . . . . ℔	—	—	—	½	½
Sillkes bandh . . . . stycke	17½	—	—	28½	46
Dito strumpebandh för . . . . r:dr	—	—	—	46	46
Dito . . . . paar	1	—	—	—	1
Sillkes remmar . . . . dussin	16	2	—	61	79

	Åboo.	Borgo.	Helsing-forss.	Viborg.	Summa.
Floretten bandh . . . . . . stycke	12	—	—	56	68
Dito snören . . . . ›	—	—	—	9	9
Sillkes pomettken . . . . . ›	—	—	—	1	1
Dito . . . . ℔	$\frac{5}{16}$	—	—	—	$\frac{5}{16}$
Dito litzer . . . . ›	—	—	—	$1\frac{7}{8}$	$1\frac{7}{8}$
Sillkes strumpor . . . . paar	2	—	—	1	3
› knappar, stora . . . . dussin	—	—	—	54	54
Dito små . . . . groot	$14\frac{1}{2}$	1	—	45	$60\frac{1}{2}$
Gulld och silf:r borderede geheng . . . . stycke	2	—	—	2	4
Sillkes frantzer för . . . . . . daler	—	—	—	$38\frac{1}{2}$	$38\frac{1}{2}$
Oächta gulldh . . . . ℔	—	—	—	1	1
Gulld och silfuer kappeknapper groot	$2\frac{1}{2}$	—	—	—	$2\frac{1}{2}$
Dito småå . . . . dussin	9	—	—	—	9
Rossenbandh . . . . stycke	8	—	—	—	8
Gull i sillke knappar . . . . groot	12	—	—	—	12
Silfuer galluner . . . . ℔	$3\frac{9}{32}$	—	—	—	$3\frac{9}{32}$
Gulldh och silfuer knytning . . . ›	$4\frac{1}{4}$	—	—	--	$4\frac{1}{4}$
Guldh och silf:r tråå . . . . ›	6	—	—	—	6
Carteck . . . . allnar	20	—	—	—	20
Kläde:					
Fijnt Spanst kläde . . . . . stycke	$8\frac{1}{2}$	—	—	$3\frac{1}{2}$	12
Dito gemeent . . . . ›	$1\frac{1}{4}$	2	—	32	$35\frac{1}{4}$
Norder kläde . . . . ›	6	1	—	$5\frac{1}{4}$	$12\frac{1}{4}$
4 ståhl › . . . . $\frac{1}{2}$ stycke	—	—	—	1	1
3 › › . . . . › ›	—	—	—	3	3
2 › › . . . . › ›	2	—	—	10	12
$1\frac{1}{2}$ › › . . . . › ›	12	1	—	17	30
Gyllen öfuer ståhl . . . . . . › ›	1	—	—	15	16
Bredhlist . . . . stycke	1	—	—	—	1
Dito. . . . . allnar	—	—	—	15	15
Skotskt kläde . . . . stycke	$1\frac{1}{2}$	—	—	—	$1\frac{1}{2}$
Markischt › . . . . ›	2	—	—	—	2
Meissniskt › . . . . ›	$1\frac{1}{2}$	—	—	—	$1\frac{1}{2}$
Inlands › . . . . ›	$5\frac{1}{2}$	—	—	—	$5\frac{1}{2}$
Klädestufuar för . . . . r:dr	386	—	—	—	386
Packlaken . . . . $\frac{1}{2}$ stycke	81	7	—	41	129

	Åboo.	Borgo.	Helsing-forss.	Viborg.	Summa.
Pluk . . . . ½ stycke	358	15	—	134	507
Dosineken . . . . stycke	18	4½	—	—	22½
Gemeent dito . . . . »	81	—	—	65½	146½
Dubbelt Saltwelsk . . . . . »	46½	—	—	16	62½
Enckelt dito . . . . »	140½	6½	—	69½	216½
Stoort kierssin . . . . »	10½	4	—	7	21½
Gemeent dito . . . . »	12	—	—	—	12
Frijs . . . . »	25½	2	—	27½	55
Dito . . . . allnar	13	—	—	—	13
Fijnt boij . . . . stycke	7½	2	—	—	9½
Foderboij . . . . »	24	—	—	12½	36½
Lybst gråå . . . . »	7	—	—	7	14
Dito. . . . . allnar	12	—	—	—	12
Klädelijster för . . . . r:dr	—	—	—	19¼	19¼
Pluk . . . . allnar	12	—	—	—	12
Packlaken . . . . »	5	—	—	—	5
Kramvahrur:					
Turks groffgrön . . . . stycke	1	—	—	$16\frac{7}{10}$	$17\frac{7}{10}$
4 tråå dito dubbelt . . . . . »	—	1	—	1	2
Dito enckelt . . . . »	½	—	—	11½	12
2 Tråå dito . . . . »	24	12	—	7	43
Dito enkelt . . . . »	2	—	—	—	2
T[urkisk] camlott . . . . . . »	2	—	—	1	3
Ullen » . . . . »	—	4	—	7	11
Boratt . . . . »	—	—	—	3	3
T[urkisk] macheyer . . . . . »	—	—	—	4¼	4¼
Blommerat sayen . . . . . . »	—	—	—	1⅓	1⅓
Herrn » . . . . »	—	1	—	1	2
Halff siden boratt . . . . . »	—	—	—	2	2
Ullen damast . . . . »	—	1½	—	7½	9
Crone rask . . . . »	8	2½	—	3	13½
Gemeent dito . . . . »	16	3	—	27	46
Dito . . . . allnar	5	—	—	—	5
Perpetuan . . . . stycke	1	—	—	—	1
Dito . . . . allnar	—	—	—	5	5
Printzen sayen . . . . stycke	—	2	—	—	2

	Åboo.	Borgo.	Helsing-forss.	Viborg.	Summa.
Paragon . . . . stycke	—	—	—	2	2
Floretten trijp . . . . »	—	1	—	2⅓	3⅓
Linnet dito . . . . »	—	1	—	1⅓	2⅓
Legatur . . . . »	2⅙	3	—	4½	9⅔
Brix bomersijn . . . . »	6	—	—	6	12
Eng. dito . . . . »	3	—	—	3	6
Hamburg. dito . . . . »	3	—	—	34	37
Hollands » . . . . »	—	4	—	1	5
Dito . . . . allnar	9	—	—	17	26
Förlåts tyg . . . . »	—	—	—	12	12
Cannefass . . . . stycke	—	—	—	3	3
Parchen . . . . »	3	—	—	6	9
Dito . . . . allnar	—	—	—	11	11
Duellch . . . . stycke	9	2	—	7	18
Senge parchen . . . . allnar	—	18	—	—	18
Hyendes vahr . . . . stycke	4	—	—	—	4
Burkaffa . . . . »	1	—	—	—	1
Messelan . . . . »	½	—	—	—	½
Halfue castor hattor . . . . »	—	—	—	5	5
Engelske hattar . . . . »	—	—	—	48	48
Bredalske » . . . . »	26	—	—	—	26
Ringare dito . . . . dussin	3⅚	—	—	—	3⅚
Medell hattar . . . . »	37⅔	—	—	7½	45⅙
Bonde » . . . . »	29	4	—	191	224
Barne » . . . . »	½	—	—	⅔	1⅙
Skotske oforade hattar . . . »	13⅚	—	—	—	13⅚
Gemeene hattebandh . . . . »	16	—	—	6	22
Oächta silf:r dito . . . . . . »	2	—	—	—	2
Plumagen för . . . . r:dr	—	—	—	3	3
Perphermerade handskar . . . dussin	—	—	—	2⅙	2⅙
Medellgode dito . . . . »	2	—	—	3¾	5¾
Gemeene skotske dito . . . . »	—	½	—	6	6½
Forade handskar . . . . »	2	—	—	8⅙	10⅙
Mans strumpor . . . . paar	—	—	—	56	56
Engelske dito . . . . »	—	—	—	1	1
Quinfollks strumpor . . . . . »	2	—	—	91	93
Gemeene » . . . . dussin	3	—	—	—	3

	Åboo.	Borgo.	Helsingforss.	Viborg.	Summa.
Barnestrumpor . . . . paar	—	—	—	10	10
Kierssins strumpor . . . . . dussin	—	—	—	7¾	7¾
Nåhlremmar . . . . breff	185	6	—	73½	264½
Snöreremmar . . . . skåck	87	3	—	29	119
Ullen snöre . . . . allnar	—	—	—	56	56
Rullebandh . . . . stycke	25	—	—	50	75
Ullen hårbandh . . . . ›	98	—	—	444	542
Linne bandh . . . . dussin	35	—	—	13	48
Dito . . . . stycke	48	36	—	—	84
Cameel hårbandh . . . . . . dussin	27	2	—	—	29
Flättebandh . . . . stycke	60	—	—	—	60
Årmeklädes knyttning . . . . dussin	—	—	—	1	1
Fijne Engelske knijfuar . . . . paar	165	8	—	24	197
Ringare dito . . . . ›	124	—	—	190	314
Medell › . . . . dussin	—	5½	—	17	22½
Gemeene › . . . . ›	153½	1½	—	150	305
Dito . . . . däker	—	—	—	17	17
Sorterade dito . . . . bundh	237	—	—	—	237
Barneknijffuar . . . . dussin	2	—	—	6½	8½
Penneknijffuar . . . . ›	2	—	—	—	2
Båtzmansknijfuar . . . . . . ›	3	—	—	4	7
Skoomaker knijfuar . . . . . däker	5	—	—	8	13
Knijfslider . . . . dussin	51	4	—	40	95
Kortt . . . . ›	95	6	—	78	179
Gemeene geheng . . . . . . ›	6⅝	—	—	7½	14⅛
Speglar förgyllte . . . . . . stycke	11	—	—	—	11
Dito suarta . . . . ›	14	—	—	—	14
Småå dito . . . . ›	4	—	—	36	40
Medell speglar . . . . ›	9	6	—	30	45
Fijnt papper . . . . rijs	82	—	—	28	110
Gemeent dito . . . . ›	122¼	26	—	56½	204¾
Regal › . . . . book	3½	—	—	—	3½
Grååt › . . . . rijs	12	—	—	8½	20½
Tryckpapper . . . . ›	—	—	—	21	21
Stora klädes quastar . . . . stycke	8	—	—	16	24
Dito smärre . . . . ›	4	6	—	6	16
Skeggborster . . . . ›	36	—	—	—	36

	Åboo.	Borgo.	Helsingforss.	Viborg.	Summa.
Fijne och försilfr. värier . . stycke	6	2	—	2	10
Dito gemeene . . . . ›	94	6	—	56	156
Fijne sporar . . . . paar	4	—	—	—	4
Gemene dito . . . . dussin	14	½	—	11	25½
Ullen snöre . . . . stycke	16	—	—	—	16
Suärdz klingor . . . . dussin	1½	—	—	—	1½
Knijffuar för . . . . r:dr	6	—	—	—	6
Gemeene kamfoder . . . . . dussin	2	—	—	—	2
Fijne beenkammer . . . . . ›	½	—	—	1	1½
Horn dito . . . . ›	—	12	—	1⅙	13⅙
Skattuller . . . . stycke	6	—	—	2	8
Rölleskin . . . . däker	34	—	—	2	36
Balberer saxer . . . . dussin	3	—	—	—	3
Småå › . . . . ›	2	½	—	3⅓	5⅚
Vichtskåhlar . . . . paar	4	—	—	3	7
Askar . . . . foder	39	24¼	—	—	63¼
Krijtebösser . . . . dussin	1	—	—	1	2
Gemeene halssbandh . . . . ›	14½	—	—	—	14½
Spennarebandh . . . . ›	2	—	—	1	3
Bleck . . . . ›	2	—	—	—	2
Bohr . . . . ›	1	—	—	½	1½
Stigbyglar . . . . paar	12	—	—	8	20
Betzlestenger . . . . ›	8	—	—	8	16
Småå sågebladh . . . . stycke	3	—	—	1	4
Skooborstar . . . . dussin	5	—	—	9	14
Suärtebösser . . . . skåck	12	—	—	14⅘	26⅘
Bonde corell . . . . däker	47	—	—	—	47
Tobaks doser . . . . dussin	8	—	—	1	9
Gullsmedz fijhlar . . . . . . bundt	3	—	—	—	3
Fingerborer . . . . dussin	56	12	—	86	154
Flaskefoder . . . . stycke	4	—	—	4	8
Glaasflaskor . . . . skåck	10 1/20	1	—	1/10	11 3/20
Glaas ögon . . . . låder	2	—	—	—	2
Dito . . . . stycke	—	—	—	9	9
Timmeglaas . . . . ›	18	—	—	12	30
Segellgarn . . . . bundt	1½	—	—	—	1½
Dantziger glaas . . . . kistor	16	2	—	8	26

	Åboo.	Borgo.	Helsing-fors.	Viborg.	Summa.
Drijckeglaas . . . . skåck	4	—	—	—	4
Passeglaas . . . . »	31	—	—	35	66
Vijnglaas för . . . . r:dr	—	—	—	$2\frac{1}{2}$	$2\frac{1}{2}$
Vijnrömmare för . . . . »	—	—	—	8	8
Hecklor . . . . stycke	4	—	—	—	4
Engelhufvudh . . . . »	1	—	—	—	1
Läijonhufvudh . . . . paar	10	—	—	—	10
Kruuthorn . . . . stycke	6	—	—	4	10
Hakar och [h]yskor 1,000	154	—	—	77	231
Byxehakar . . . . »	—	—	—	$1\frac{1}{10}$	$1\frac{1}{10}$
Dito . . . . ringer	11	—	—	—	11
Små hambrar . . . . stycke	6	—	—	—	6
Reff jern . . . . dussin	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$	—	$\frac{7}{12}$	$1\frac{7}{12}$
Munharpor . . . . »	4	—	—	—	4
Uhllkorder . . . . »	$36\frac{5}{12}$	—	—	$\frac{1}{6}$	$36\frac{7}{12}$
Gulldsmedz kratzer . . . . . bundt	1	—	—	—	1
Skräddare saxer . . . . . . stycke	—	—	—	11	11
Gulldsmedz diglar . . . . . »	—	—	—	104	104
Dito för . . . . r:dr	—	—	—	7	7
Liusekniper . . . . dussin	$2\frac{1}{4}$	—	—	4	$6\frac{1}{4}$
Kåckeknijfuar . . . . bundt	2	—	—	—	2
Teenknappar . . . . groot	16	—	—	43	59
Ståhlknappar . . . . »	15	2	—	—	17
Hårknappar . . . . »	16	—	—	12	28
Fiskekrokar . . . . stycke	200	—	—	—	200
Sengeknappar . . . . »	4	—	—	—	4
Hengelåsar . . . . dussin	$62\frac{1}{2}$	1	—	$32\frac{1}{2}$	96
Hornlychtor . . . . »	3	2	—	1	6
Fijne låås . . . . stycke	2	—	—	—	2
Ullkammar . . . . paar	6	—	—	—	6
Skrijfflåda . . . . stycke	1	—	—	—	1
Spanske synålar . . . . dussin	32	—	—	—	32
Dito gemeene 1,000	18	2	—	$26\frac{3}{5}$	$46\frac{3}{5}$
Grofue nåhlar . . . . dook	159	—	—	57	216
Dito 1,000	11	1	—	$74\frac{1}{4}$	$86\frac{1}{4}$
Stemmenåhlar . . . . »	$5\frac{3}{5}$	—	—	$30\frac{7}{10}$	$36\frac{3}{10}$
Segellnålar . . . . »	1	—	—	$21\frac{7}{10}$	$22\frac{7}{10}$

		Åboo.	Borgo.	Helsing-forss.	Viborg.	Summa.
Knappenåhlar	breff	—	32	—	640	672
Dito	dussin	16	—	—	13¼	29¼
Dito	1,000	34½	—	—	—	34½
Mässingsbälten	dussin	8	—	—	13¼	21¼
Malior	℔	26	—	—	—	26
Dito	breff	24	—	—	—	24
Dito	bundt	—	—	—	108	108
Messings kedior	dussin	28	3	—	180	211
Röde pungar	»	106	—	—	247	353
Syringar	»	38	—	—	1	39
Nyckleringar	stycke	3	—	—	—	3
Gullskin	dussin	8	—	—	5	13
Sitterstrenger	»	6	—	—	—	6
Sylspeet	stycke	2,600	150	—	1,215	3,965
Döreskrufuar	dussin	1	—	—	½	1½
Spennare	»	6½	—	—	⅛	6⅝
Hengestakar	»	1	—	—	½	1½
Gemeene stohlar medh läder	st.	30	—	—	—	30
Gröne dito	»	4	—	—	—	4
Hvijt Hollandz tråå	℔	2	—	—	7¾	9¾
Schlesinger dito	dook	2	—	—	—	2
Colleur tråå	℔	4	—	—	1	5
Taffler	dussin	2½	—	—	—	2½
Dito för	r:dr	10	—	—	—	10
Skrijfftaffler	dussin	1⅛	—	—	—	1⅛
Bläcktrattar	»	—	—	—	3½	3½
Dito för	r:dr	5	—	—	—	5
Förtennade tenglicker	1,000	24	—	—	4½	28½
Gemeene dito	»	17	1½	—	35 3/10	53⅘
Mässings dito	»	—	—	—	3⅖	3⅖
Skomaker spijk	»	4⅘	—	—	3 3/10	8 1/10
Hoff och knijptenger	duss.	3	—	—	4¾	7¾
Koppartappar	bundt	9½	1	—	17	27½
Trää dito	»	2	4	—	—	6
Gemeene täcken	stycke	30	—	—	—	30
Messings tråå	℔	36	—	—	—	36
Messings trompetter	stycke	3	—	—	—	3

	Åboo.	Borgo.	Helsing-forss.	Viborg.	Summa.
Jerntråå . . . . ringar	1	—	—	—	1
Pistoler . . . . paar	14	—	—	46	60
Pistolhölster . . . . ›	6	—	—	—	6
Stöfuelbandh . . . . stycke	—	—	—	2	2
Bleck . . . . ℔	50	—	—	—	50
Pressejärn . . . . stycke	—	—	—	1	1
Eldfaat . . . . ›	—	—	—	1	1
Fijhlar . . . . dussin	—	—	—	1	1
Hästeskrapor . . . . ›	—	—	—	2½	2½
Skottske benckevahr . . . . . allnar	—	—	—	10	10
Bordtecken . . . . stycke	—	—	—	1	1
Hästetecken . . . . ›	—	—	—	1	1
Fijne coraller . . . . lodh	—	—	—	4	4
Sömskrijn . . . . stycke	—	—	—	1	1
Glaas armebandh . . . . . . dussin	—	—	—	29	29
Små controphei för . . . . . daler	—	—	—	4	4
Jerntråå för . . . . r:dr	—	—	—	1	1
Jernkädior för . . . . ›	—	—	—	16¼	16¼
Messings vicht . . . . ℔	3	—	—	1	4
Upslags myssar för . . . . . . r:dr	—	—	—	1½	1½
Lilliekordh . . . . dussin	—	—	—	1½	1½
Messings strengiar . . . . ℔	—	2	—	48	50
Tuärpijpor . . . . dussin	—	—	—	2	2
Elldpust . . . . stycke	—	—	—	1	1
Fedelstrengier . . . . dussin	—	—	—	3	3
Blälldrer . . . . ›	—	—	—	1	1
Callender för . . . . r:dr	—	—	—	7¼	7¼
A. B. C. böker . . . . dussin	—	—	—	6	6
Gnidsteenar . . . . ›	—	—	—	½	½
Lijffgördler . . . . ›	—	½	—	—	½
Passeglaas för . . . . r:dr	—	5½	—	—	5½
Allehanda Nörenbergerij för . . ›	296½	60	—	—	356½
Lärifft:					
Hollands lärifft . . . . stycke	1	—	—	—	1
Huslärifft . . . . ›	27	—	—	1	28
Dito . . . . allnar	—	—	—	1,349	1,349

	Åboo.	Borgo.	Helsingfors.	Viborg	Summa.
Västpheliskt dito . . . . . . stycke	—	—	—	63½	63½
Schlesings » . . . . »	109	—	—	54½	163½
Cammerduk . . . . »	22	—	—	—	22
Dito halfue . . . . »	—	—	—	30	30
Skiärduk . . . . »	9	—	—	—	9
Bomulls lärifft . . . . »	—	—	—	1	1
Bijlefeldts dito . . . . »	—	—	—	12	12
Cattun dito . . . . »	—	—	—	2	2
Gemeent dito . . . . allnar	10	—	—	345	355
Drell . . . . »	—	—	—	14	14
Bullstervahr . . . . »	—	—	—	131	131
Bulldan . . . . stycke	1	—	—	—	1
Bullstervahr . . . . »	2	—	—	—	2
Borddukar . . . . »	3	—	—	—	3
Sengekläder för . . . . r:dr	—	—	—	17½	17½
Mässing, tenn och bly:					
Klåckor . . . . stycke	1	—	—	2	3
Arbetad messing . . . . ℔	—	—	—	109½	109½
Arbetad tenn . . . . »	—	—	—	551	551
Tennfaat . . . . stycke	66	—	—	2	68
Mortler . . . . »	2	—	—	3	5
Tennkanner . . . . »	3	—	—	—	3
Tenntallriker . . . . dussin	2	—	—	—	2
Handfaat . . . . stycke	1	—	—	—	1
Saltzeer . . . . dussin	1½	—	—	—	1½
Teenstop . . . . stycke	9	—	—	—	9
Bly . . . . sch℔	2	—	—	12	14
Kopparplåtar . . . . ℔	—	—	—	593½	593½
Dito kättlar . . . . stycke	—	12	—	—	12
Dito grytor . . . . »	—	2	—	—	2
Mässings panna . . . . »	—	1	—	—	1
Dito kättlar . . . . »	6	2	—	—	8
Dito liusestakar . . . . paar	22	—	—	18	40
Dito beckene . . . . stycke	32	—	—	17	49
Stångejärn . . . . sch℔	—	$9\frac{7}{20}$	—	$41\frac{3}{5}$	$50\frac{19}{20}$
Dito för . . . . r:dr	—	—	—	10¼	10¼

	Åboo.	Borgo.	Helsingfors.	Viborg.	Summa.
Tvebredd spijk 1,000	—	—	—	1½	1½
Dito . . . . L℔	—	12	—	—	12
Dito för . . . . r:dr	—	—	—	20	20
Järnspadar . . . . stycke	—	—	—	6	6
Anckar . . . . ›	—	—	—	6	6
Järngrytor . . . . ›	—	64	—	—	64
Järnpannor . . . . ›	—	41	—	—	41
Järnspiälld . . . . ›	—	31	—	—	31
Ossmundh . . . . faat	—	4	—	—	4
Järnsköffler . . . . stycke	—	10	—	—	10
Hästskoo . . . . paar	—	50	—	—	50
Ståhl . . . . ℔	—	—	—	10	10
Blyvåger . . . . stycke	—	—	—	2	2
Stekepannor för . . . . r:dr	—	—	—	1½	1½
Specerij:					
Topp sucker . . . . ℔	2,370	140	—	936½	3,446½
Confectur › . . . . ›	194	32	—	401	627
Brunt sucker candi . . . . ›	21	—	—	17¼	38¼
Hvitt dito . . . . ›	51½	—	—	13	64½
Suckat . . . . ›	157½	—	—	207	364½
Insylltad ingefära . . . . ›	328	60	—	389	777
Dito . . . . tunnor	288	—	—	9	297
Torr ingfära . . . . ℔	773	145	—	397¾	1,315¾
Peppar . . . . ›	385	130	—	282¾	797¾
Caneel . . . . ›	76	3	—	36¼	115¼
Muskater . . . . ›	28	1	—	11¼	40¼
Muskateblommer . . . . ›	26	1	—	$15\frac{7}{16}$	$42\frac{7}{16}$
Neglicker . . . . ›	29½	3	—	$17\frac{3}{8}$	$49\frac{7}{8}$
Saffran . . . . ›	10	¼	—	$4\frac{15}{16}$	$15\frac{3}{16}$
Mandell . . . . ›	481	23	—	254	758
Russin . . . . korg	56	7	—	13½	76½
Dito . . . . ℔	—	65	40	288	393
Lange dito . . . . ›	647	—	—	260	907
Fijkon . . . . korg	2	—	—	3	5
Dito . . . . fiärd.	—	—	—	1	1
Dito . . . . ℔	473	—	10	48	531

	Åboo.	Borgo.	Helsingforss.	Viborg.	Summa.
Svettskon . . . . ℔	5,291	275	150	3,607	9,323
Corinter . . . . »	621	70	—	196	887
Anijs . . . . »	981	—	—	630	1,611
Cardemumma . . . . »	52	3	—	32½	87½
Cobeber . . . . »	17	—	—	6¾	23¾
Rijs . . . . »	1,017	190	80	418	1,705
Sirop . . . . »	15	—	—	21¾	36¾
Kapris . . . . »	117	—	—	73	190
Bomollia . . . . »	248	22	—	133	403
Lijnollia . . . . »	9	—	—	10	19
Dito för . . . . r:dr	—	—	—	5⅜	5⅜
Sallte limoner . . . . stycke	1,000	100	—	410	1,510
Olifuer . . . . kannor	69	2	—	29	100
Insylltade nötter . . . . tunnor	—	—	—	24	24
Dito . . . . ℔	4	—	—	—	4
Insylltad callmus . . . . »	—	—	—	6	6
Augurcker . . . . fiärd.	116	—	—	8	124
Puder sucker . . . . ℔	60	—	—	—	60
Enebärs ollia . . . . »	7	—	—	—	7
Raaffollia . . . . »	½	—	—	—	½
Insylltad pomerantzskahl . . . . . »	33	—	—	—	33
Lengpeppar . . . . »	¼	—	—	—	¼
Lohrollia . . . . »	30¾	—	—	7¾	38½
Limonemust . . . . kanna	1	—	—	—	1
Lagerbähr . . . . ℔	—	—	—	5	5
Insylltade muskater . . . . »	12½	—	—	—	12½
Drögerij:					
Trij[h]ackelsse . . . . läster	32½	2	—	4½	39
Venedisk dito . . . . ℔	1⅞	—	—	¼	2⅛
Honing . . . . tunner	3½	1	—	11	15½
Dito . . . . kannor	—	—	—	1½	1½
Toback . . . . ℔	834	49½	20	1,184½	2,088
Limb . . . . »	419	—	—	145	564
Sigellvax . . . . »	14¾	—	—	43	57¾
Dito . . . . lack	13	½	—	9 7/16	22 15/16
Glaasgall . . . . ℔	4	—	—	3	7

	Åboo.	Borgo.	Helsingforss.	Viborg.	Summa.
Räfuekrydder . . . . ℔	23	—	—	16¾	39¾
Quicksilf:r . . . . ›	13	—	—	4¼	17¼
Ableten . . . . åttondel	2	—	—	—	2
Arsenicum . . . . ℔	2	—	—	—	2
Galligo . . . . ›	2	—	—	½	2½
Selssament . . . . ›	10	—	—	9¼	19¼
Blygehl . . . . ›	3	—	—	—	3
Brännesteen . . . . ›	104	½	—	157	261½
Stärkelsse . . . . ›	4,208	123	100	1,090	5,521
Lakretia . . . . ›	18	—	—	8	26
Au[rum] pigmentum . . . . ›	8	—	—	—	8
Blyhuitt . . . . ›	4	—	—	—	4
Gembra . . . . ›	2	—	—	—	2
Phennekåhlsfroo . . . . ›	22	—	—	—	22
Zötfehr . . . . ›	2¾	—	—	4¼	7
Callmus . . . . ›	—	—	—	10	10
Wirauch . . . . ›	—	—	—	⅞	⅞
Kömin . . . . ›	—	—	—	47	47
Foenum grecum . . . . ›	—	—	—	2	2
Vallroot . . . . lodh	—	—	—	8	8
Disteleradt vattn för . . . . . r:dr	—	—	—	4	4
Färske citroner . . . . stycke	1,250	—	—	167	1,417
Dito pomerantzer . . . . . . ›	200	—	—	102	302
Vallnötter 1,000	132	—	6	259½	397½
Dito för . . . . r:dr	—	—	—	23	23
Snuff toback . . . . ℔	—	1	—	—	1
Tobaks pijpor . . . . dussin	146	100	20	148½	414½
Dito för . . . . r:dr	32½	—	—	—	32½
Fijole rötter . . . . ℔	¼	—	—	—	¼
Senapp . . . . ›	186	—	—	—	186
Sååpa . . . . fiärd.	21	1	—	3	25
Rödh krijta . . . . ℔	11	—	—	—	11
Löök för . . . . r:dr	54	—	2	16	72
Pepparkakur för . . . . ›	6	—	—	32¾	38¾
Hvijtlöök . . . . kapp:r	60	—	—	—	60
Senapsfröö . . . . ℔	—	—	—	18	18
Sigell oblater . . . . stycke	—	1,000	—	—	1,000

	Åboo.	Borgo.	Helsingforss.	Viborg.	Summa.
Färga:					
Indigo . . . . ℔	2	—	—	—	2
Ackergehl . . . . ›	8	—	—	—	8
Fernissa . . . . ›	5	—	—	—	5
Brun brislia . . . . ›	68	—	—	—	68
Rödh dito . . . . ›	5	—	—	13	18
Kijmröök . . . . faat	1	—	—	—	1
Menia . . . . ℔	10	—	—	—	10
Safftgrön . . . . ›	3	—	—	—	3
Lackmans blått . . . . ›	4	—	—	—	4
Bruun root . . . . ›	8	—	—	—	8
Victriol . . . . ›	26	—	—	—	26
Spanst grön . . . . ›	4	—	—	$2\frac{1}{4}$	$6\frac{1}{4}$
Aluun . . . . ›	185	—	—	107	292
Blått stärkillsse . . . . ›	—	—	—	$52\frac{1}{2}$	$52\frac{1}{2}$
Boratz . . . . ›	—	—	—	$1\frac{7}{8}$	$1\frac{7}{8}$
Vijnsteen . . . . ›	—	—	—	2	2
Supstanzial . . . . ›	185	10	—	58	253
Rödh steen . . . . ›	—	—	—	$1\frac{1}{2}$	$1\frac{1}{2}$
Vicht- och tunnegodz:					
Spanst sallt. . . . . tunnor	6,481	917	440	7,344	15,182
Lyneburg. dito . . . . ›	9	—	—	$8\frac{1}{4}$	$17\frac{1}{4}$
Hollandz sill . . . . fiärd.	54	22	4	72	152
Berger torsk . . . . tunnor	$10\frac{1}{2}$	6	—	$18\frac{1}{2}$	35
Cabelaw . . . . ›	2	—	—	—	2
Rootsker . . . . ›	1	2	—	3	6
Spurren. . . . . ›	$\frac{1}{2}$	—	—	1	$1\frac{1}{2}$
Raaff . . . . ›	—	—	—	$1\frac{1}{2}$	$1\frac{1}{2}$
Bernfisk . . . . ›	$8\frac{1}{2}$	—	—	—	$8\frac{1}{2}$
Dito . . . . ℔	5	—	—	$22\frac{1}{2}$	$27\frac{1}{2}$
Raaf . . . . ›	1	—	—	—	1
Böckling . . . . tunner	5	—	—	2	7
Dito . . . . bundh	18	—	—	6	24
Kringler . . . . tunner	101	7	—	107	215
Tveback . . . . ›	$94\frac{1}{2}$	5	1	$34\frac{1}{2}$	135
Åple . . . . ›	$90\frac{1}{2}$	10	—	65	$165\frac{1}{2}$
Päron . . . . ›	4	1	—	1	6

	Åboo.	Borgo.	Helsing-forss.	Viborg.	Summa.
Erffter . . . . tunner	½	—	—	3	3½
Maltt. . . . . »	48	—	—	—	48
Korn . . . . »	36	—	—	—	36
Hertzgryn . . . . »	2	—	—	—	2
Flundror . . . . knipp:r	—	—	—	153	153
Dito . . . . stycke	3,300	—	—	—	3,300
Saltt kött . . . . tunnor	—	—	—	2	2
Krijta . . . . »	4	—	—	2½	6½
Skrubbfisk . . . . »	—	—	—	½	½
Lijn . . . . sch℔	¾	—	—	⅖	1 3/20
Hampa . . . . »	7¼	—	—	—	7¼
Pepperroot . . . . tunner	2	—	—	1⅞	3⅞
Huetemiöl . . . . »	¼	—	—	—	¼
Korngryn . . . . »	1	—	—	—	1
Rökt lax . . . . stycke	3	—	—	—	3
Humbla . . . . L℔	—	—	—	4	4
Hasslenötter . . . . tunnor	—	—	—	¾	¾
Tomma tunnor . . . . läster	107⅔	5	—	11½	124⅙
Dito för . . . . r:dr	—	—	—	3	3
Dito faat . . . . läster	53 1/12	—	—	18⅔	71¾
Allehanda köpmans och Ryska vahrur:					
Ryske mattor . . . . dussin	12	—	—	—	12
Stöfflar . . . . paar	13	—	—	—	13
Baraner . . . . stycke	4	—	—	—	4
Juffter . . . . »	7	—	—	—	7
Biörnehuder . . . . »	1	—	—	2	3
Valldmar . . . . allnar	21	—	—	300	321
Engelske lambskin . . . . . stycke	150	—	—	—	150
Beredde skinn . . . . däker	6	—	—	2⅖	8⅖
Dito ellgzhudh . . . . stycke	—	—	—	1	1
Cardevan . . . . däker	1½	2	—	3 7/10	7⅕
Utterskin . . . . stycke	—	—	—	1	1
Soleläder för . . . . r:dr	—	—	—	8¼	8¼
Ullgarn . . . . ℔	3	—	—	—	3
Steenkrukor . . . . skåck	11	9	—	—	20
Dito faat . . . . dussin	17	—	—	—	17

		Åboo.	Borgo.	Helsingforss.	Viborg.	Summa.
Dito tallrickar	dussin	6	—	—	—	6
Dito kruus	stycke	4	—	—	5	9
Steenkärill för	r:dr	36	—	—	7½	43½
Fenster	stycke	6	—	—	—	6
Krut	℔	500	6	—	151½	657½
Lunta för	r:dr	—	—	—	2	2
Bröökorgar	stycke	4	—	—	—	4
Taaksteen	»	42,000	—	—	3,000	45,000
Muresteen	»	30,000	—	—	—	30,000
Lijksteen	»	—	—	—	1	1
Footsteen	allnar	—	—	—	300	300
Hiulråckar	stycke	18	—	—	11	29
Barckadh oxehudh	»	1	—	—	—	1
Stafuenholtt	ring	26	—	—	—	26
Bottnvircke	tolfft	16	—	—	—	16
Vagenskott	stycke	200	—	—	—	200
Trätallricker	skåck	10	—	—	—	10
Dito för	r:dr	—	—	—	2	2
Kackellugns pannor	stycke	—	—	—	50	50
Skinckor för	r:dr	—	—	—	19½	19½
Petersillia för	»	—	—	—	2	2
Sadlar »	»	—	—	—	10	10
Ny vagn	stycke	—	—	—	1	1
Vagnkorg	»	—	—	—	1	1
Tråkärill för	r:dr	—	—	—	3	3
Hollandz ost	℔	1,537	100	—	908	2,545
Dito	stycke	128	—	12	9	149
Grön dito	℔	—	—	—	1,660	1,660
Dito	stycke	40	—	—	—	40
Morrötter	»	4,000	—	—	—	4,000
Pallsternack	»	200	—	—	—	200
Tvåhl	skåckh	50	—	—	—	50
Russe dito	bottn	10	—	—	—	10
Kåhlhufvun	stycke	200	—	—	—	200
Skincker	»	2	—	—	—	2
Rysse duellch	»	35	—	—	—	35
Ullgarn färgat	℔	—	—	—	17	17

	Åboo.	Borgo.	Helsingfors.	Viborg.	Summa.
Skips redskap:					
Småå segell . . . . stycke	4	—	—	—	4
Tackell . . . . sch℔	1½	—	—	—	1½
Veffling . . . . L℔	5	—	—	—	5
Åsenhufven . . . . stycke	2	—	—	—	2
Jungfruer . . . . »	20	—	—	—	20
Mersskorg . . . . »	1	—	—	—	1
Kabelgarn . . . . sch℔	1¾	—	—	—	1¾
Skute segell . . . . stycke	1	—	—	—	1
Främmande drycker:					
Reenst vijn . . . . åhmer	—	—	—	2	2
Alikant » . . . . »	¼	—	—	½	¾
Spanst » . . . . »	—	1½	—	7	8½
Dito . . . . pijper	20	1	—	9	30
Franst vijn . . . . åhmer	1¾	3½	—	1	6¼
Dito . . . . oxehöfft	140	14	9	113	276
Dito . . . . pijpor	29	11½	—	—	40½
Rödt dito . . . . oxehöfft	5	8	—	2	15
Brännevijn . . . . åhmer	2½	¼	1	½	4¼
Dito . . . . oxehöfft	9¼	1	1	—	11¼
Dito . . . . åttendel	—	—	—	6	6
Franst vijn . . . . kannor	20	—	—	—	20
Rostocker ööl . . . . läster	28½	—	—	2⅝	31⅛
Lybst ööl . . . . faat	—	20	—	258	278
Dito . . . . läster	22⅙	—	—	—	22⅙
Miödh . . . . tunnor	36	2	—	—	38
Pryssingh . . . . åttinger	8	—	—	—	8
Brunsvigs momma . . . . faat	4	—	—	16	20
Romeldois . . . . tunner	—	—	—	2	2
Bartzööl . . . . »	1	—	—	—	1
Räfuelst ööl . . . . »	6	—	—	—	6
Vijnätticka . . . . oxehöfft	10½	1	—	13¾	25¼
Dito . . . . kannor	12	—	—	—	12
Ölätticka . . . . tunner	5	—	—	3	8

Export från Finland år 1637.

Summariskt extract aff alle uthgångne vahrur vid efter:ne tullkamrar anno 1637. Finlandh.

	Åboo.	Borgo.	Helsingforss.	Viborg.	Summa.
Koppar:					
Kättil koppar . . . . L℔	$9\frac{1}{5}$	—	—	—	$9\frac{1}{5}$
Järn:					
Stångjärn . . . . Sch℔	$328\frac{3}{10}$	—	—	—	$328\frac{3}{10}$
Järnmortill . . . . stycke	1	—	—	—	1
Järnlodh . . . . »	4	—	—	—	4
Pälterij och skin:					
Looskinn . . . . stycke	9	—	—	1	10
Bäfuerskin . . . . »	4	—	—	—	4
Järffskin . . . . »	11	—	—	—	11
Korssräfuar . . . . »	5	—	—	—	5
Hvite räfuar . . . . »	33	—	—	—	33
Rödhe dito . . . . »	792	—	—	100	892
Utterskinn . . . . »	32	—	—	1	33
Gråävärck . . . . timmer	$1{,}994\frac{1}{2}$	—	—	$155\frac{1}{2}$	2,150
Mård och räfuerumpor för . . dal:r	6	—	—	—	6
Harskin . . . . stycke	—	—	—	8	8
Biörnskin . . . . »	—	—	—	8	8
Unge dito . . . . »	—	—	—	5	5
Trävircke:					
Lächten . . . . stycke	9,100	—	—	—	9,100
Master om 18 palmar . . . . »	—	—	—	1	1
Dito om 17 palmar . . . . . »	—	—	—	1	1
Vraak dito om 16 och 15 palmar »	—	—	—	21	21
Spiror om 10 palmar . . . . »	—	—	—	59	59
Dito om 7 pallmar . . . . . »	—	—	—	23	23
Veed . . . . fampnar	207	78	49	261	595

	Åboo.	Borgo.	Helsing-forss.	Viborg.	Summa.
Bräder . . . . tolfft	198	—	60	—	258
Humblestenger . . . . stycke	400	—	—	200	600
Vagenskott . . . . »	200	—	—	—	200
Åmbar . . . . »	900	—	—	—	900
Byttor . . . . knippor	132	—	—	—	132
Bryggekaar . . . . »	2	—	—	—	2
Såar . . . . »	10	—	—	—	10
Footbunckar . . . . »	12	—	—	—	12
Fijlebunckar . . . . »	20	—	—	—	20
Faat . . . . »	31	—	—	—	31
Salttkaar . . . . stycke	100	—	—	—	100
Skåhlar . . . . knipper	1	—	—	—	1
Näfuer för . . . . daler	$1\frac{1}{2}$	—	—	—	$1\frac{1}{2}$
Läder och skinn:					
Oxehuder . . . . däker	$22\frac{7}{10}$	—	—	$\frac{3}{10}$	23
Koohuder . . . . »	$43\frac{4}{5}$	3	$\frac{7}{10}$	$18\frac{1}{5}$	$65\frac{7}{10}$
Stutehuder . . . . »	$2\frac{1}{2}$	—	—	—	$2\frac{1}{2}$
Bockskin . . . . »	$365\frac{1}{10}$	16	$4\frac{4}{5}$	$203\frac{7}{10}$	$589\frac{3}{5}$
Rysbytskin . . . . »	$634\frac{1}{10}$	—	7	$233\frac{1}{2}$	$874\frac{3}{5}$
Kalffskin . . . . »	13	—	—	—	13
Geetskin . . . . »	—	—	—	$68\frac{1}{2}$	$68\frac{1}{2}$
Bockskins cardevaan . . . . . »	—	—	—	5	5
Geetskins dito . . . . »	—	—	—	$1\frac{3}{10}$	$1\frac{3}{10}$
Reenshuder . . . . stycke	—	—	—	3	3
Spannemåhl:					
Rogh . . . . tunner	18,881	1,096	2,759	4,859	27,595
Korn . . . . »	$5{,}951\frac{1}{2}$	158	—	3,950	$10{,}059\frac{1}{2}$
Maltt . . . . »	—	—	—	2	2
Hvete . . . . »	—	$4\frac{1}{2}$	—	—	$4\frac{1}{2}$
Miöl . . . . »	18	—	—	—	18
Erffter . . . . »	—	11	—	—	11
Lijn och hampa:					
Lijn . . . . L℔	462	—	—	$134\frac{1}{2}$	$596\frac{1}{2}$
Hampa . . . . L℔	80	—	—	—	80

	Åboo.	Borgo.	Helsingforss.	Viborg.	Summa.
Beck, tiära och tråen:					
Beck . . . . läster	136¾	—	—	283 7/12	420⅓
Tiära . . . . »	643½	265	60 1/12	2,323 1/12	3,291⅔
Tråån . . . . faat	119½	½	—	221	341
Trånbärma . . . . »	6	—	—	—	6
Salt och T[orr]fisk:					
Lax . . . . tunnor	39½	—	¾	1 1/16	41 5/16
Salte gedder . . . . »	½	—	—	—	½
Braxn . . . . »	1¼	—	½	—	1¾
Sijk . . . . »	1	—	—	—	1
Torre gedder . . . . sch℔	20¾	—	—	28 7/40	48 37/40
Torr åhl . . . . L℔	—	—	—	3½	3½
Saltt åhl . . . . tunnor	—	—	—	6	6
Strömling . . . . »	—	43	—	—	43
Saltt fisk . . . . »	—	6	8	—	14
Torr fisk . . . . L℔	—	5	10	—	15
Köpmans vahrur:					
Smör . . . . tunnor	733½	90	15	1,158½	1,997
Dito . . . . L℔	220	—	—	—	220
Tallg . . . . tunnor	½	—	—	4¼	4¾
Dito . . . . L℔	24½	—	—	3,765	3,789½
Ost . . . . L℔	½	—	—	—	½
Kött . . . . tunnor	16¼	—	—	1	17¼
Vallmar . . . . allnar	57	—	—	—	57
Rofuer . . . . tunner	19	—	—	5	24
Kalck . . . . »	9	—	—	—	9
Hästar . . . . stycke	1	—	1	—	2
Lärifft . . . . allnar	30	—	150	—	180
Oxar . . . . stycke	4	4	1	—	9
Hästskoor . . . . gång	230	—	—	—	230
Svijn . . . . stycke	2	—	—	—	2
Oxetungor . . . . »	15	—	—	—	15
Kökenfätt . . . . tunnor	3	—	—	1	4
Huettlesteenar . . . . stycke	1,200	—	—	—	1,200
Garn . . . . L℔	—	—	—	9⅗	9⅗

	Åboo.	Borgo.	Helsingforss.	Viborg.	Summa.
Bräder . . . . tolfft	198	—	60	—	258
Humblestenger . . . . stycke	400	—	—	200	600
Vagenskott . . . . »	200	—	—	—	200
Åmbar . . . . »	900	—	—	—	900
Byttor . . . . knippor	132	—	—	—	132
Bryggekaar . . . . »	2	—	—	—	2
Såar . . . . »	10	—	—	—	10
Footbunckar . . . . »	12	—	—	—	12
Fijlebunckar . . . . »	20	—	—	—	20
Faat . . . . »	31	—	—	—	31
Salttkaar . . . . stycke	100	—	—	—	100
Skåhlar . . . . knipper	1	—	—	—	1
Näfuer för . . . . daler	1½	—	—	—	1½
Läder och skinn:					
Oxehuder . . . . däker	22 7/10	—	—	3/10	23
Koohuder . . . . »	43⅘	3	7/10	18⅕	65 7/10
Stutehuder . . . . »	2½	—	—	—	2½
Bockskin . . . . »	365 1/10	16	4⅘	203 7/10	589⅗
Rysbytskin . . . . »	634 1/10	—	7	233½	874⅗
Kalffskin . . . . »	13	—	—	—	13
Geetskin . . . . »	—	—	—	68½	68½
Bockskins cardevaan . . . . . »	—	—	—	5	5
Geetskins dito . . . . »	—	—	—	1 3/10	1 3/10
Reenshuder . . . . stycke	—	—	—	3	3
Spannemåhl:					
Rogh . . . . tunner	18,881	1,096	2,759	4,859	27,595
Korn . . . . »	5,951½	158	—	3,950	10,059½
Maltt . . . . »	—	—	—	2	2
Hvete . . . . »	—	4½	—	—	4½
Miöl . . . . »	18	—	—	—	18
Erffter . . . . »	—	11	—	—	11
Lijn och hampa:					
Lijn . . . . L㎏	462	—	—	134½	596½
Hampa . . . . L㎏	80	—	—	—	80

	Åboo.	Borgo.	Helsingforss.	Viborg.	Summa.
Beck, tiära och tråen:					
Beck . . . . läster	136$\frac{3}{4}$	—	—	283$\frac{7}{12}$	420$\frac{1}{3}$
Tiära . . . . ›	643$\frac{1}{2}$	265	60$\frac{1}{12}$	2,323$\frac{1}{12}$	3,291$\frac{2}{3}$
Tråån . . . . faat	119$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$	—	221	341
Trånbärma . . . . ›	6	—	—	—	6
Salt och T[orr]fisk:					
Lax . . . . tunnor	39$\frac{1}{2}$	—	$\frac{3}{4}$	1$\frac{1}{16}$	41$\frac{5}{16}$
Salte gedder . . . . ›	$\frac{1}{2}$	—	—	—	$\frac{1}{2}$
Braxn . . . . ›	1$\frac{1}{4}$	—	$\frac{1}{2}$	—	1$\frac{3}{4}$
Sijk . . . . ›	1	—	—	—	1
Torre gedder . . . . sch℔	20$\frac{3}{4}$	—	—	28$\frac{7}{40}$	48$\frac{37}{40}$
Torr åhl . . . . L℔	—	—	—	3$\frac{1}{2}$	3$\frac{1}{2}$
Saltt åhl . . . . tunnor	—	—	—	6	6
Strömling . . . . ›	—	43	—	—	43
Saltt fisk . . . . ›	—	6	8	—	14
Torr fisk . . . . L℔	—	5	10	—	15
Köpmans vahrur:					
Smör . . . . tunnor	733$\frac{1}{2}$	90	15	1,158$\frac{1}{2}$	1,997
Dito . . . . L℔	220	—	—	—	220
Tallg . . . . tunnor	$\frac{1}{2}$	—	—	4$\frac{1}{4}$	4$\frac{3}{4}$
Dito . . . . L℔	24$\frac{1}{2}$	—	—	3,765	3,789$\frac{1}{2}$
Ost . . . . L℔	$\frac{1}{2}$	—	—	—	$\frac{1}{2}$
Kött . . . . tunnor	16$\frac{1}{4}$	—	—	1	17$\frac{1}{4}$
Vallmar . . . . allnar	57	—	—	—	57
Rofuer . . . . tunner	19	—	—	5	24
Kalck . . . . ›	9	—	—	—	9
Hästar . . . . stycke	1	—	1	—	2
Lärifft . . . . allnar	30	—	150	—	180
Oxar . . . . stycke	4	4	1	—	9
Hästskoor . . . . gång	230	—	—	—	230
Svijn . . . . stycke	2	—	—	—	2
Oxetungor . . . . ›	15	—	—	—	15
Kökenfätt . . . . tunnor	3	—	—	1	4
Huettiesteenar . . . . stycke	1,200	—	—	—	1,200
Garn . . . . L℔	—	—	—	9$\frac{3}{5}$	9$\frac{3}{5}$

	Åboo.	Borgo.	Helsingforss.	Viborg.	Summa.
Gammalt tenn . . . . ℔	—	—	—	94	94
Schmach . . . . tunnor	—	—	—	27	27
Dito . . . . faat	—	—	—	10	10
Dito . . . . L℔	—	—	—	103	103
Enebähr . . . . tunnor	—	—	—	4	4
Muresteen . . . . stycke	—	—	—	6,000	6,000
Lijnfröö . . . . tunnor	—	24	—	—	24
Humbla . . . . L℔	—	10	—	—	10
Fåår . . . . stycke	—	—	9	—	9
Koor . . . . »	—	—	2	—	2
Kalff . . . . »	—	—	1	—	1

Import till Sverige år 1640.

Extract oppå de pertzeler såsom ifrån främmande land införde åre till efterschrifne tullkamrar uthi Sverige anno 1640.

	Stockholm.	Nyköping.	Norr- och Söderköp.	Västervijck.	Callmar.	Götehorgh.	Summa.
Främmande drycker:							
Bastart . . . . . åhmer	—	—	—	—	—	—	—
Alekanten . . . . ›	32	—	—	—	—	13	45
Malvasijr . . . . ›	$41\frac{1}{2}$	7	—	—	—	$1\frac{1}{2}$	50
Renscht vijn . . ›	$784\frac{1}{2}$	24	32	—	—	22	$862\frac{1}{2}$
Spanst eller Carnarij vijn . . . ›	$847\frac{1}{2}$	$30\frac{1}{2}$	59	—	17	81	1,035
Franst vijn . . . ›	$22\frac{5}{8}$	—	$1\frac{1}{2}$	—	$\frac{1}{2}$	$1\frac{1}{2}$	$26\frac{1}{8}$
Ditto . . . . . oxhöfft.	1,026	156	319	2	8	338	1,849
Ditto . . . . pijper	$119\frac{1}{2}$	5	22	7	14	47	$214\frac{1}{2}$
Bränne vijn . . . åhmer	50	2	$2\frac{3}{4}$	$2\frac{1}{2}$	2	54	$113\frac{1}{4}$
Ditto . . . . ancker	—	6	—	—	10	—	16
Fijnsk miödh . . tunnor	1	—	—	—	—	—	1
Littausk ditto . . ›	12	—	$\frac{1}{2}$	—	—	5	$17\frac{1}{2}$
Lybsk › . . ›	126	9	16	—	6	$2\frac{1}{2}$	$159\frac{1}{2}$
Pryssing . . . åttingar.	55	3	6	2	$2\frac{1}{2}$	16	$84\frac{1}{2}$
Br[unswichs] mommafaat	$47\frac{1}{2}$	2	3	—	—	4	$56\frac{1}{2}$
Lybsk ööl . . . . . ›	338	75	27	7	62	28	537
Wissmarst ööl . . . ›	—	—	—	—	9	$2\frac{1}{2}$	$11\frac{1}{2}$
Hamburger › . . tunnor	1	—	—	—	—	—	1
Rostocker › . . ›	2,156	494	171	—	428	15	3,264
Grijpswoldz › . . ›	—	—	—	5	37	—	42
Bartz › . . ›	13	1	—	—	2	—	16
Sunst › . . ›	6	7	18	—	83	—	114
Danmarks › . . ›	—	14	4	—	7	—	25
Vijnätticka . . oxhöfft.	140	15	12	—	2	—	169
Vijnsächt . . . . åhmer	—	—	—	—	—	—	—
Petter semens . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Engelst ööl . . oxhöfft.	$9\frac{1}{2}$	—	—	—	—	12	$21\frac{1}{2}$
Öölätticka . . . . tunn.	157	—	$17\frac{1}{2}$	8	1	—	$183\frac{1}{2}$

	Stockholm.	Nyköping.	Norr- och Söderköp.	Västervijck.	Callmar.	Göteborgh.	Summa.
Skeps ööl . . . . tunnor	2	—	—	—	—	—	2
Vijn tint . . . . åhmer	—	—	—	—	—	—	—
Turisk miödh . . tunnor	—	—	—	—	—	—	—
Dantziger ditto . ›	34¼	—	—	—	—	—	34¼
Serbster ööl . . . . fat	3	—	—	—	—	—	3
Romeldus . . . tunnor	11	—	—	—	—	—	11
Lybst ööl . . . . ›	—	13	—	—	—	—	13
Åpple must . . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Räfvalst ööl . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Pernouskt › . . ›	3	—	—	—	—	—	3
Polniskt › . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Åpple ätticka . oxhöfft.	—	—	—	—	—	—	—
Allehanda slags momma . . . . faat	12	—	9	9	12	—	42
Knissenach . . . tunnor	—	—	—	—	—	—	—
Stettinischt ööl . ›	—	6	—	—	—	—	6
Dito miödh . . . ›	6	—	—	—	—	—	6
Guld, silfver och siden tygh.							
Gyldenduk . . . . alnar	212¼	—	8¾	—	—	148	369
Silfverduck. . . . ›	67¾	—	—	—	—	19	86¾
Gyllen tallet . . . ›	243	—	—	—	—	31½	274½
Sattin och tobin medh gylende blomer . . . . ›	181¼	—	—	—	—	91¼	272½
Guld och silf:r snören tilhopa . . . pund	67¾	—	—	—	8	34¾	100½
Guld och silf:r knyttning . . . alnar	—	—	—	—	—	—	—
Ditto . . . . . . pundh	90¼	—	—	—	⅛	96	186⅜
Untze guldh . . ›	20½	—	¾	—	—	6½	27¾
Ditto silfver . . ›	—	—	½	—	—	—	½
Guld och silf:rsklijr alnar	—	—	—	—	—	—	—
Ditto poletter . . lodh	102	—	—	—	—	24	126
Oächta guld snören. . . skålpundh	—	—	—	—	—	—	—
Svarta och färgade snören . . . . skålpund	1,215	5	32⅖	2½	44⅛	391	1,690⅗
Ditto silke . . . pundh	1,381	10	49½	⅕	56	606½	2,103⅕

	Stockholm.	Nyköping.	Norr- och Söderköp.	Västervijck.	Callmar.	Götebörgh.	Summa.
Silkes pomettken pundh	235½	1	6¼	⅓	2	92	337 1/12
Silkes gallonner . stycke	483	6	46	—	6	248¾	789¾
Halff siden ditto . »	268¾	—	44	—	—	42½	355¼
Silkes knyttning . alnar	22,972	80	22	—	40	2,184	25,298
Ditto . . . . . . pundh	—	—	7	—	—	—	7
Silkes frantzer . »	31⅛	2⅓	6	—	14	11¼	64 17/24
Galuner aff gull och silke tilhopa . . »	—	—	—	—	—	—	—
Durchsichtige snören . . . . . . alnar	2,006	—	48	—	—	—	2,054
Guld och silf:r galon. . . . . . pundh	—	—	—	—	—	—	—
Borderade snören . alnar	528	—	—	—	—	604	1,132
Smalare ditto . . »	567	—	—	—	16	919	1,502
Ditto till quinf[olks] mysser . . . . stycke	—	—	2	—	20	—	22
Samets nattmysser »	—	—	—	—	—	—	—
Silkes ullen siorter »	5	—	—	—	—	2	7
Silkes litzer . . . dussin	—	—	—	—	—	—	—
Sametz possementer »	7¼	14	44	—	60½	20	145¾
Smala snören . . . »	8	—	—	4	—	39	51
Attlas . . . . . . alnar	4,530¾	30	42	—	70	1,660	6,332¾
Blomerat ditto . . »	1,827¼	—	7	—	—	107	1,941¼
Fijnt damast . . . »	1,003¾	—	1½	—	120	964	2,089¼
Halffsiden ditto. . »	1,014	—	40	—	13	473	1,540
Oächtadt ditto . . »	16	--	—	—	—	1,076	1,092
Ullen ditto . . . . »	—	—	—	—	—	—	—
Caffa . . . . . . alnar	5,707	12	101	24	15	3,350	9,209
Ditto . . . . ½ stycke	—	—	—	—	—	—	—
Svart och färgat samet . . . . . alnar	1,371¼	36	15	—	12	512	1,946¼
Foder sammet . . »	127½	—	10	—	—	226	363½
Plys sammet . . . »	3,432¾	—	—	—	—	1,654	5,086¾
Linnet plys . . . stycke	9	—	—	—	—	8	17
Armesiden . . . . alnar	1,723½	—	66	24	25	1,246	3,084½
Torssenell . . . . alner	1,377½	—	—	—	—	573	1,950½
Tobin . . . . . . »	2.723	—	—	—	—	709	3,432
Oskurit sammet . . »	165¼	—	—	—	—	2	167¼
Dubbelt tafft . . . »	3,077¼	—	31¾	—	—	546	3.655

	Stockholm.	Nyköping.	Norr- och Söderköp.	Västervijck.	Callmar.	Göteborgh.	Summa.
Foder tafft . . . . alnar	1,120½	—	—	15	13	285	1,433½
Silkes floor . . . stycke	169	1	—	—	1	75½	246½
Cartek . . . . . »	48	—	2	—	—	14	64
Siden lampertz . »	94½	—	4	—	2	79	179½
Dubb. siden groffgrön . . . . . . alnar	834	—	—	—	—	334	1,168
Enckelt ditto . . . »	849	—	—	—	—	—	849
Siden camlott . . »	553¾	—	—	—	—	735	1,288¾
Fijne silkes bandh[1] s st:e	2,141	40	90	—	76	1,180	3,527
Attlaske bandh . » »	475	12	—	—	—	246	733
Durchsichtige bandh st:e	—	—	—	—	—	12	12
Guldh, silf:r och silkes band . . . . »	46	—	—	—	1	81	128
Silfver och silkes ditto . . . . . . alnar	—	—	—	—	—	—	—
Silkesstrumpebandh »	1,071	—	—	—	—	372	1,443
Små silkes remmar dussin	—	13	21	—	—	—	34
Store ditto . . . »	91½	—	—	—	3	76½	171
Silkes skoorooser . paar	26	1	—	—	—	1	28
Florettenbandh . stycke	958½	17	59½	1	21	531½	1,588½
Turkiske galoner »	178½	—	96	—	—	—	274½
Silkes manstrumpor paar	291⅝	—	3	—	3	103	400⅝
Quinfolcks ditto . . »	266	—	—	—	—	58	324
Floretten snöre . pundh	—	—	—	—	—	14	14
Guldknappar . . dussin	1,052½	—	—	—	—	150	1,202½
Silfver ditto . . . groot.	164	—	—	—	4	—	168
Litz knappar . . dussin	192	—	—	—	120	108	420
Silkes knappar . . groot	2,737⅔	25	50	—	35	702⅓	3,550
Håårknappar . . . »	81	—	9	—	—	9½	99½
Kappeknappar . . dussin	3,122	32½	58	—	—	232	3,444½
Borderade gehengh st:e	24	—	7	—	—	36	67
Ditto handskar . . paar	127	—	—	—	1	52	180
Gyllene läder . . stycke	—	—	—	—	—	—	—
Fijne toffler . . . paar	—	—	—	—	—	—	—
Fijne karppuser . stycke	—	—	—	—	—	—	—
Sammetz muffar . . »	—	—	—	—	—	—	—
Hatte fiedrar . . . . »	—	—	4	—	—	—	4
Soolfiedrar . . . . . »	—	—	—	—	—	—	—

	Stockholm.	Nyköping.	Norr- och Söderköp.	Västervijck.	Callmar.	Götebörgh.	Summa.
Arbetad silfver . . lodh	1,500	—	—	—	—	—	1,500
Öronhenge . . . . . par	—	—	—	—	—	—	—
Attlas medh gyllende blomer . . . . . alnar	—	—	—	—	—	167	167
Indianischt damast ›	—	—	—	—	—	—	—
Linnet damast . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Halff siden plys sammet . . . . stycke	—	—	—	—	—	—	—
Oächtadt armesiden ›	—	—	1	—	—	—	1
Indianiskt ditto . ›	—	—	—	—	—	—	—
Torsenell smalt . . alnar	—	—	—	—	—	—	—
Siden macheyer . ›	—	—	—	—	—	—	—
Sattin . . . . . . ›	—	—	16	—	—	—	16
Ostendischt ditto . ›	405	—	—	—	—	—	405
Camlot tobin . . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Halffsiden groffgrön ›	—	—	—	—	—	—	—
Tobin caffa . . . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Indianischt tafft . ›	—	—	—	—	—	—	—
Ostendischt ditto . ›	—	—	—	—	—	—	—
Ferniandt . . . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Guld och silf:r bandh st:e	—	—	—	—	3	—	3
Plys snören . . . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Litz korder . . . . alnar	—	—	—	—	—	—	—
Cattun frantzer . pundh	—	—	—	—	—	—	—
Silkes barnestrumpor paar	—	—	—	—	—	—	—
Silkes borderade geheng . . . . . stycke	17	—	—	—	—	33	50
Ditto handskar . . . par	101	—	—	—	—	32	133
Guld silfver och silke knappar . . . groot	74	—	—	—	—	$4\frac{2}{3}$	$78\frac{2}{3}$
Gull litzer . . . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Silkes kappe litzer ›	—	—	—	—	—	—	—
Silkes litzer . . pundh	—	—	—	—	$8\frac{1}{2}$	$2\frac{1}{2}$	11
Siden legatur . . . alnar	—	—	—	—	—	—	—
Untze guldh . . . untz	—	—	—	—	—	—	—
Silkesblommer för r:dr	—	—	—	—	—	—	—
Filesell . . . . . alnar	—	—	—	—	—	—	—
Durchsichtige snören . . . . . dussin	—	—	—	—	—	—	—

	Stockholm.	Nyköping.	Norr- och Söderköp.	Västervijck.	Callmar.	Götebörgh.	Summa.
Silkes fru hufver stycke	—	—	—	—	—	—	—
Silfver och silkes snören . . . . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Dussin snöre . . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Floret remmar . dussin	25	—	—	—	—	—	25
Rulleguldh . . . rullen	—	10	—	—	—	—	10
Borderad klädning stycke	—	—	—	—	—	—	—
Sammetz nattrock . . .	—	—	—	—	—	—	—
Guld silf:r och sidentygh för . . . . daler	5,058	—	—	—	—	—	5,058
Spritt silke . . . pundh	152	—	—	—	—	—	152
Kläde och boij:							
Skarlaken . . . . alnar	173	—	—	—	—	4	177
Spanst kläde fijnt stycke	52 1/3	—	24	1/2	5 1/3	46 1/2	128 2/3
Ditto ringare . . . ›	155 2/3	2	1/2	—	4	—	162 1/6
Ditto gemeent . . ›	39 1/2	—	1	—	16 1/2	76	133
Norder laken . . ›	11	5	—	4	—	5	25
Kintzer laken . . ›	9 1/2	—	4	—	—	23 1/2	37
[o: mönster-n:r] 4 ståhl . 1/2 stycken	15	—	2	—	—	17	34
3 1/2 ståhl . 1/2 ›	—	—	—	—	—	—	—
3 ståhl . 1/2 ›	57 1/2	2	7	—	2	44	112 1/2
2 1/2 ditto . 1/2 ›	—	—	—	—	—	—	—
2 ditto . 1/2 ›	135	1 1/2	10	—	3	97	246 1/2
1 1/2 ditto . 1/2 ›	246 1/2	7	15	2	4	84	358 1/2
1 ditto . 1/2 ›	—	—	—	—	—	—	—
Gyllen öfverståhll 1/2 ›	118	2	17	—	2	121	260
Bredlist . . . 1/2 ›	224	4 1/6	14	1	7	46	296 1/6
Pack laken . . 1/2 ›	1,696	56	132	5	110	1,859	3,858
Pluk . . . . . 1/2 ›	2,576 1/2	121	375	1 1/2	160	784	4,018
Dossinken . . . . stycke	1,905 1/4	65	269	7 1/2	58 1/3	1,423	3,728 1/12
Spanst ditto . . . ›	818 1/2	17 1/2	47	—	10 1/3	178	1,071 1/3
Stort kiersey . . ›	227	—	5 1/2	—	6	65	303 1/2
Småt ditto . . . ›	394 1/2	16	41	2	1/4	16	469 3/4
Fryssell . . . . . ›	1,914	57 1/2	131 1/4	1 1/4	22	225	2,351
Engelst boy . . . ›	103 2/3	7 1/2	47 1/4	2 1/2	15 2/3	43	219 7/12
Friesade . . . . ›	5	—	—	—	1	—	6
Stamett eller sarge ›	19	—	7	—	—	1 1/2	27 1/2

	Stockholm.	Nyköping.	Norr- och Söderköp.	Västervijck.	Callmar.	Göteborgh.	Summa.
Foder boy . . . stycke	198⅔	3	18	1	12½	41	274⅙
4 lodh . . . . . »	1,314	87	140	—	—	187	1,728
Förklädestygh . . »	—	—	—	—	—	—	—
Dubb. salttvelsk . »	445	11½	48	—	9	1,114	1.627½
Enkelt ditto . . »	101	7	79	—	—	659	846
Franst kläde . ½ stycken	—	—	—	—	—	—	—
Markischt ditto ½ »	54	36	—	—	—	76	166
Skotscht kläde . . alnar	66	—	—	—	—	—	66
Danskt kläde . . stycke	—	—	—	—	—	—	—
Meissnischt ditto . . »	45½	8¼	33	5½	23	1	116¼
Giorde kläder för . daler	523	—	—	—	—	—	523
Lybst gråå . . . stycke	39	5	3	—	16½	64	127½
Skotskt valdmal . alnar	—	—	—	—	—	—	—
Brandenb. kläde . »	—	—	—	—	—	—	—
Gemeent kläderlaken st:e	—	—	68	5	4	—	77
Hamburger kläde . . »	—	—	—	—	—	—	—
Svenst » . alnar	—	—	—	—	—	—	—
Dantziger ditto ½ stycke	—	—	—	—	—	—	—
Schlessinger ditto ½ »	—	—	—	—	2	—	2
3 lodh kläde . . stycke	—	—	—	—	—	—	—
2 lodh ditto . . . »	—	—	—	—	—	—	—
Stendalscht kläde »	—	—	—	—	—	—	—
Klädes stufvar för daler	5,415	—	—	—	—	—	5,415
Färgat valdmal . stycke	—	—	30	—	—	—	30
Garduck . . . . »	—	—	—	—	—	—	—
Foderlaken . . . »	—	—	—	—	—	—	—
Brandenb. kläde »	120½	—	37	—	32	37	226½
Packhåra . . . . . alnar	—	—	—	—	—	—	—
Pledings . . . . . stycke	—	—	—	—	—	2	2
Svart skamb kläde »	—	—	—	—	—	—	—
Kramvahrur:							
Turkis groffgrön . stycke	607⅙	12	21	—	16½	217½	874⅙
Rissels ditto . . »	—	½	—	—	—	—	½
Turkis camlott . »	206½	—	—	—	8	58	272½
Ullen ditto . . . »	142½	1	8½	—	4½	43	199½
Borat . . . . . . »	122	1½	—	—	—	26	149½

	Stockholm.	Nyköping.	Norr- och Söderköp.	Västervijck.	Callmar.	Göteborgh.	Summa.
Siden borat. . . . alnar	277	—	—	—	20	644	941
Halff siden ditto stycke	103½	—	1½	1½	—	23½	130
Ullen ditto. . . . »	40	—	—	—	23½	26½	90
T[urkisk] macheyer »	98½	—	7¼	—	13	55½	174¼
Halff siden ditto . »	62	—	—	—	—	31½	93½
Dubb. 4 trå groffgrön »	377½	12	14	—	6	136	545½
Enckel ditto . . . »	312	16	19½	—	14	6½	368
3 trådig ditto . . »	—	—	2	—	—	—	2
Blomerat sayen. . »	295	4	15	—	11	173	498
Dubb. 2. trå groffgrön »	673½	2½	1	—	24½	205	906½
Enckel ditto . . . »	1,154½	102	196⅔	—	12	395	1,860⅙
Herren sayen. . . »	268	½	2	—	1	118	389½
Prinsilien . . . . »	—	—	—	—	1	—	1
Brix bomersyn . . »	372½	3	44¼	1	16	184	621
Crone rask . . . . »	352	8	8	—	37	71	476
Perpetuan . . . . »	326	7	9	1	7	142	492
Gemeent rask. . . »	693	16	108¾	⅓	32½	197½	1,048 1/12
Paragon . . . . . »	8	—	1	—	4	4	17
Bur Caffa . . . . »	751	12½	25	—	7	118½	914
Floreten trijp . . »	104	2½	4	—	7	26	143½
Linet ditto . . . . »	25	1	6	—	4	7¾	43¾
Dvelch . . . . . . »	528	9	43	8	4	87	679
Parchem . . . . . »	223	7½	9½	—	12	62½	314½
Skoomacker trijp . »	28	—	—	—	⅛	3¼	31 7/12
Meselan . . . . . »	2	—	1	—	—	3	6
Hollands bomersijn »	417	—	—	—	—	78	495
Hamburger ditto . »	461½	21	5	—	14	227¾	729¼
Legatur . . . . . »	301½	½	54	1	½	103½	461
Halff siden ditto . »	102	—	3	5	7	30¼	147¼
Hundskott . . . . »	12½	—	4	—	⅔	8	25⅙
Håårduck . . . . »	12	9	1	—	—	27	39
Novates . . . . . »	—	—	20½	—	4	60	84½
Förlåtstygh . . . »	7	—	—	—	—	3½	10½
Engelst bomersijn »	89	—	27	—	8	167	291
Skruuff snören . . »	—	—	—	—	—	—	—
Ditto . . . . . . pundh	—	—	—	—	—	—	—
Flättebandh . . . dussin	—	—	—	—	—	—	—

	Stockholm.	Nyköping.	Norr- och Söderköp.	Västervijck.	Callmar.	Göteborgh.	Summa.
Rissels sayen . . stycke	—	—	—	—	—	—	—
Noppis . . . . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Fijne bäfuer hattar ›	61	—	7	—	—	15	83
Bredalske hattar . ›	1,229	97	123	—	—	33½	1,482½
Ringare ditto . . ›	1,455	—	—	—	—	4	1,459
Medelmålige hattar . . . . . . dussin	155½	12⅓	44⅓	—	7⅓	97	316½
Gemeene ditto . . ›	26⅙	—	—	9½	½	—	36⅙
Engelst › . . stycke	12	—	12	—	8	80	112
Tiocka › . . dussin	32¼	—	—	—	—	2½	34¾
Bonde hattar . . . ›	142¼	14	7	2	14⅙	84¾	264⅙
Silkes hattebandh stycke	1,887	312	—	—	—	744	2,943
Oächtad silf:r ditto dussin	255½	—	14⅔	—	11	63	344⅙
Fijne hattebandh ›	32½	—	—	—	—	—	32½
Håår ditto . . . stycke	4,116	144	—	—	48	1,014	5,322
Bonde hatte bandh dussin	285½	—	—	—	—	438	723½
Nåhl remmar . . . breff	2,278½	108	333	53	132	678½	3,583
Snöre remmar . . skock	254	46	73	5	35	192	605
Perfermerade handskar . . . . . dussin	217⅚	1⅓	2	—	1	199	421⅙
Fijne handskar . ›	3	—	2	—	4½	15½	25
Forade handskar ›	385	—	2	—	—	18	405
Oforade › . ›	382	3½	28⅓	—	9	28½	451⅓
Barne › . ›	—	—	—	—	—	—	—
Knappe › . ›	124	⅚	1½	—	—	4	130⅓
Fransse › . ›	25¼	—	—	—	—	41⅔	66 11/12
Gemeene skotske ditto ›	654¼	—	—	—	—	154½	808¾
Manstrumpor . . ›	192¼	4⅓	4	½	19	48	268 1/12
Bonde hattar, säger barne hattar . ›	59	—	1⅚	1⅙	1¼	19½	82¾
Qvinfolks strumpor ›	154½	6½	12⅓	⅙	19⅙	114	306⅔
Engelske ditto . ›	58½	—	—	—	⅚	41⅙	100½
Barne ditto . . . ›	123⅔	9¼	5¼	—	5¼	37½	180 11/12
Kiersins strumpor ›	38⅓	¼	37½	—	—	—	76 1/12
Stöffle strumpor . . par	102⅙	—	4⅙	—	—	22	128⅓
Fildt › . . . . ›	447	144	18	—	—	960	1,569
Ullen siorter . . stycke	—	—	—	—	—	—	—
Mindre ditto . . ›	—	—	—	—	—	—	—

	Stockholm.	Nyköping.	Norr- och Söderköp.	Västervijck.	Callmar.	Götheborgh.	Summa.
Turkiske och floret galoner . . . . stycke	—	—	20	—	246	85¼	351¼
Ullen snören . . . »	343	58	43	—	45	266	755
Ullen bandh . . . »	—	—	12	38	24	—	74
Camele håårbandh dussin	682¼	23½	36	—	11¼	28	781
Håårbandh . . . »	589¼	29⅔	76½	3	45	298	1,041 5/12
Linne binneker . »	314⅙	58	64⅔	1⅔	40½	358	837
Förtenade sporar . paar	—	—	—	—		—	—
Guldskin . . . . dussin	106	20	12	5	3	55	201
Glaaes hattebånd stycke	—	—	—	—	—	—	—
Ermeklädes knytningh . . . . . dussin	43½	—	—	½	—	32¼	76¼
Kortt . . . . . . »	2,228	113	239½	3	69	343	2,995½
Rullebandh. . . . rullar	539	41	65	8	105	371	1,129
Hechter 1,000	2,031½	194	173	9	111	939	3,457½
Messings ditto . . ringar	—	10	—	—	—	—	10
Byxe hechter . . »	110	32	15	2	9	31	199
Knijffuar i foder . foder	—	—	—	—	—	—	—
Fijne ditto . . . . paar	136	301	226	—	67	2	732
Engl. ditto . . . . »	1,051	120	—	—	234	144	1,549
Medelmåttige ditto dussin	1,355	—	108	11½	36	178	1,688½
Gemeene ditto . . bundh	1,262½	154	38	—	65½	359	1,879
Penneknijfuar . . dussin	10	—	3	—	½	18	31½
Rakeknijfuar . . stycke	49	4	6	—	—	88	147
Båtzmans ditto . dussin	17	—	16½	—	—	3	36½
Barne ditto . . . »	18	2	7	—	—	13	40
Knijffslider . . . »	339	66	40	10	68	127⅔	650⅔
Skoomakerknijffuar »	105	29	20	6	12½	67	239½
Uthanlåås . . . . bundt	375	20	31	—	67	123	616
Spanske nåhlar. . 1000	272	9	29¾	—	—	118	428¾
Gemeene sömnåhler 100	360	—	—	12	—	560	932
Segel nåhlar . . . »	320	—	2	—	—	—	322
Skinnare nåhlar . . »	—	9	—	—	—	—	9
Knappenåhler . . dussin	595	25	—	—	47	190	857
Teen knappar . . groot	162	5	38	3½	3	16	227½
Ståhlknappar . . . »	44	8	35	1½	32	29	149½
Hvijt tråå . . . . pundh	233	—	30	3	1	34	301
Slessingz tråå . . bundh	536	29	2	—	19	154	740

	Stockholm.	Nyköping.	Norr- och Söderköp.	Västervijck.	Callmar.	Göteborgh.	Summa.
Färgat trää . . . pundh	280½	16	34½	2	—	69	402
Grötgens ditto . groot	20	—	—	—	—	51	71
Röllisk . . . . . dussin	219	25	32	—	—	73	349
Kamfoder . . . . stycke	105	—	1	—	—	45	151
Store snörelijff . »	16	—	—	—	—	—	16
Mindre ditto . . dussin	3	—	—	—	—	—	3
Sengetecken. . . stycke	—	—	10	1	—	6	17
Hyendesvahr . . »	32	—	16	—	—	18	66
Glaas ögon . . . . paar	135	18	48	—	—	98	299
Ditto . . . . . . foder	37	—	—	—	—	3	40
Lackskrijn . . . stycke	—	—	—	—	—	—	—
Fijne speglar . . »	26	—	12	—	—	12	50
Store » . . »	137	—	25	—	—	6	168
Medellmåtige ditto »	252	4	61	2	24	24	367
Grofve nåhlar . . . dook	426	5	37	—	14	68	550
Små speglar . . . dussin	158¾	2	7	—	¼	23⅓	191⅓
Kamfoders speglar »	—	—	—	—	—	—	—
Strå speglar . . . »	87½	8	26	—	4	76¾	202¼
Klädeqvaster . . stycke	559	6	195	—	—	192	952
Skrädare saxar . »	272	24	68	—	38	4	406
Finger » . dussin	57⅓	1½	6	—	1	46¼	112 1/12
Balber » . stycke	225	14	30	25	18	476	788
Krusejernn . . . . »	—	—	—	—	—	48	48
Håårjernn . . . . bundt	—	—	—	—	—	—	—
Vichtskålar . . . . påår	146	5	4	—	2	37	194
Messingzvicht . . pundh	849½	8	4½	—	1	5	868
Koppar tappar . bundt	102	9.	7	—	6	21	145
Trää ditto . . . »	20	—	1	—	—	—	21
Skooborster . . . dussin	90	19½	21	3½	2	46	182
Svartebösser. . . skock	65	14	11⅓	—	—	12⅓	102⅔
Kijnröök . . . . . faat	282	3	35	12	102	41	475
Knöpleläder . . . stycke	37	13	2	—	—	2	54
Sömskrijn . . . . . »	148	12	4	—	2	—	166
Vaxtaplar . . . . . »	—	—	—	—	—	—	—
Hollands lijn . . pundh	22	—	5	—	—	102	129
Vattupärlor och oächta coraller för daler	—	—	20	—	—	—	20

	Stockholm.	Nyköping.	Norr- och Söderköp.	Västervijck.	Callmar.	Götebørgh.	Summa.
Fijnare ditto . . . untz	9½	—	7	—	—	120	136½
Tobaks bösser. . dussin	150	—	—	—	—	11	161
Småå krijtebösser ›	30½	—	4	—	5	12	51½
Små skrijfftaffler ›	28	1	2	—	—	6½	37½
Brefftasker . . . ›	12	—	5	—	—	4	21
Askar. . . . . . foder	909	80	109	—	3	248	1,349
Liusknippor . . . stycke	784	48	60	—	156	180	1,228
Jern lius stakar . ›	—	—	—	—	—	—	—
Henge lius stakar . . . . . . dussin	42½	1	—	½	3	10½	57½
Gemeene geheng. stycke	900	37	165	—	24	369	1,495
Trää kammar . . dussin	—	—	11	—	—	—	11
Hoorn › . . ›	144	27½	36	—	23	143½	374
Been › . . pundh	12½	3	11½	—	2	17½	46½
Ditto . . . . . . dussin	42	1	½	—	—	—	43½
Messing och jern zircklar . . . . ›	6	—	⅓	—	—	14	20⅓
Hacke knijffvar . bundt	—	—	—	—	7	—	7
Lutestrengiar . . ›	40	—	—	—	—	—	40
Sitterstrengiar . . dussin	242	42	30	—	6	61	381
Fedelstrengiar. . låder	—	—	2	—	4	36	42
Pistoller . . . . . paar	418	—	1	—	—	—	419
Mässings strengiar bundt	—	—	—	—	3	—	3
Ståhl strengiar . rullar	42	192	2	—	96	—	332
Mässings tråå . . bundt	—	—	17	—	—	—	17
Linne nattmyssar dussin	9¾	1½	23⅝	—	—	—	35 1/12
Små handbösser . stycke	—	—	—	—	—	—	—
Knijpetenger . . bundt	56½	—	1	—	—	29	86½
Små hambrar . . stycke	72	—	—	—	12	102	186
Fijlar. . . . . . bundt	—	8	34	—	5	90	137
Stijgbyglar . . . . paar	12	—	—	—	25	15	52
Betzlestenger . . . ›	19	6	—	—	30	45	100
Spijkbohr . . . . stycke	390	—	18	—	—	108	416
Åderjern . . . . dussin	3	—	—	—	—	2	5
Förtenade tenglicker 1000	316⅔	20	9½	1	16	48½	411⅔
Mässingz ditto . . 100	680	1½	—	—	1	90¼	772¾
Gemeene ditto . . ›	870	—	—	—	30	—	900

		Stockholm.	Nykö-ping.	Norr- och Söderköp.	Väster-vijck.	Callmar.	Göteborgh.	Summa.
Skomaker tenglicker	100	192½	45	42	15	59½	36	390
Skallmeyer . . .	bundh	11½	—	—	—	2	—	13½
Tverpijper. . . .	dussin	76	24	106	—	66	104	376
Barnepijper . . .	»	58	26	128	13	12	66½	303½
Skomakar sylar . .	100	347½	18	35	3	128½	275	807
Sylskafft	dussin	—	—	—	—	—	—	—
Barne skaldror .	»	17½	—	6	—	—	—	23½
Pepperquarnar .	stycke	—	—	48	—	—	—	48
Blecktrattar. . .	dussin	43¼	13	19	—	1	4	80¼
Reeffjern	»	23½	4½	½	—	1	4⅝	34⅛
Pustar	stycke	48	—	24	—	—	18	90
Fyrstenar	100	2	1½	—	—	—	—	3½
Kruuthorn. . . .	stycke	115	10	6	—	—	40	171
Spennare	»	140	—	—	—	—	6	146
Spennare båndh .	dussin	10⅔	2½	—	—	—	3½	16⅔
Förlåts ringar . . .	100	18½	—	—	—	—	7½	26
Sömenåhlsfoder .	stycke	—	—	—	—	—	—	—
Bindegarnn . . .	bundt	300	—	—	—	3	—	303
Kryddelåder . .	stycke	—	—	—	—	—	—	—
Syringar	groot	54	5	8	—	5½	59	131½
Balberar låder .	stycke	—	—	—	—	—	—	—
Oächta silfuer . .	marker	—	—	—	—	—	—	—
Terningar	dussin	226	2	—	—	8⅓	7	243⅓
Små perspechtiff	»	—	—	—	—	—	—	—
Kompasser . . .	stycke	—	6	—	—	—	8	14
Skomakar nåhler	»	—	—	—	—	1,700	—	1,700
Ståhlbogar . . .	»	—	—	—	—	—	—	—
Små kompasser .	dussin	258	—	—	—	—	—	258
Små elphenbens tunnor	stycke	—	—	—	—	—	8	8
Små skattuller .	dussin	—	—	3	—	—	⅓	3⅓
Skotskt benckevahr	st:e	3	—	—	—	—	—	3
Skotske sengeteken	»	—	—	—	—	—	—	—
Skotske bommersijn	»	—	—	—	—	—	—	—
Bordtecken	»	105	—	—	—	6	—	111
Skotske gördler .	dussin	14	38	9	—	10	2	73
Groffue synåhler .	100	—	—	—	—	—	—	—

	Stock-holm.	Nykö-ping.	Norr- och Sö-derköp.	Väster-vijck.	Call-mar.	Göte-borgh.	Summa.
Kappebandh . . . dussin	—	—	—	—	—	—	—
Grefflar . . . . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Guldsmetz cratzer bundh	$22\frac{1}{2}$	4	1	—	—	9	$36\frac{1}{2}$
Blyartz . . . . . pundh	—	—	1	—	2	2	5
Hvijtt bläck . . . dussin	—	—	1	1	1	—	3
Deglar . . . . . . sätt	886	50	90	—	40	140	1,206
Ullkorder . . . . dussin	$140\frac{1}{2}$	$30\frac{1}{3}$	$134\frac{5}{8}$	6	33	235	$579\frac{3}{8}$
Bomuls liusegarn pund	$602\frac{1}{2}$	—	—	—	—	128	$730\frac{1}{2}$
Ullgarn . . . . . . ›	6	—	—	—	—	42	48
Perfermerade skin stycke	—	—	—	—	—	—	—
Små hufvudborstar ›	291	—	69	—	12	12	384
Barne ringar . . dussin	—	—	—	—	—	—	—
Paneel skrufuar . stycke	72	—	—	—	—	216	288
Paneel hakar . . ›	120	—	—	—	—	60	180
Häste skraper . . dussin	$4\frac{1}{4}$	—	—	—	—	2	$6\frac{1}{4}$
Rächne peninger . bösser	90	6	—	—	—	10	106
Små barne fedler dussin	—	—	$2\frac{1}{2}$	—	—	2	$4\frac{1}{2}$
Hornlychter . . . ›	$27\frac{1}{3}$	—	$9\frac{1}{2}$	—	1	$\frac{1}{2}$	$38\frac{1}{3}$
Barne trummer . stycke	108	—	12	2	—	6	128
Barne muffar . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Bleckskeder . . . dussin	—	—	—	—	—	2	2
Hornskeder . . . ›	20	—	—	—	—	—	20
Små bläkhorn . . ›	29	4	$8\frac{1}{2}$	2	—	—	$43\frac{1}{2}$
Små pungar . . . ›	11	6	—	—	—	14	31
Små kaas bollar . . 100	6	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$	—	—	$3\frac{1}{4}$	$10\frac{1}{4}$
Häste kammar . dussin	$11\frac{5}{8}$	2	—	—	—	—	$13\frac{5}{8}$
Bieldror. . . . . ›	—	—	—	—	—	30	30
Specknåhlar . . . ›	—	—	—	—	—	17	17
Fensterborster. . stycke	—	—	—	—	—	—	—
Stöflebandh . . . ›	42	—	5	—	—	24	71
Jerntrådh . . . . pundh	—	—	$1\frac{3}{4}$	—	—	—	$1\frac{3}{4}$
Små kläckor. . . stycke	—	—	—	—	—	—	—
Små sågebladh . bundh	$10\frac{1}{2}$	—	$\frac{1}{3}$	—	$\frac{2}{5}$	—	$11\frac{7}{30}$
Selier . . . . . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Svampar . . . . snöre	$2\frac{1}{2}$	2	—	—	—	—	$4\frac{1}{2}$
Döre skrufvar . . dussin	14	—	—	—	—	1	15
Nyckle ringar . . ›	4	—	—	—	1	—	5

	Stockholm.	Nyköping.	Norr- och Söderköp.	Västervijck.	Callmar.	Göteborgh.	Summa.
Ååhlekrokar 100	10	11 1/5	130	—	37	500	688 1/5
Dambquastar . . dussin	—	—	—	—	—	—	—
Senge knappar . stycke	63	—	—	—	—	—	63
Små korgar . . . »	—	54	—	—	—	—	54
Bomull . . . . . pundh	—	—	—	—	—	—	—
Hofftenger . . . bundt	15	—	—	—	3	—	18
Segelgarn . . . . »	—	16	—	—	4	—	20
Naffrar . . . . . »	1	—	—	—	—	—	1
Gullsmedz fijhlar »	89	—	6	—	5	26	126
Små naffrar . . . dussin	—	—	—	—	—	—	—
Trääkammar . . stycke	—	—	—	—	—	—	—
Små silkes rooser för d:lr	—	—	—	—	—	—	—
Spanske röör . . stycke	861	—	116	—	—	301	1,278
Bollhus racketer . »	192	—	—	—	—	—	192
Luthor . . . . . »	—	—	—	1	—	—	1
Fedlor . . . . . »	15	—	—	—	—	—	15
Läder ämbar . . »	—	—	12	—	—	—	12
Fogellburar . . . »	—	—	—	—	—	—	—
Hualfischbeen . . pundh	206	—	8	—	—	10	224
Drengiestrumpor . dussin	—	—	—	—	—	—	—
Fingerbohrer . . »	793 2/3	55	235 1/2	13	39	280 1/2	1,416 2/3
Stemenåhlar. . . . dook	—	—	4	—	—	—	4
Cardevan . . . . däker	—	—	—	—	—	—	—
Sadel ringar. . . . 100	—	—	—	—	26	—	26
Häste täckien . . stycke	—	—	—	—	—	8	8
Abblater . . . åttinger	—	—	1	—	4	—	5
Gemeene timmeglaas st:e	168	10	—	—	—	18	196
Messings ditto. . . »	6	—	—	—	—	10	16
Quinfolks kiortler . »	65	—	—	—	—	—	65
Torske snöre . . bundt	—	5	21	4	—	—	30
Häcklor. . . . . . stycke	—	—	18	—	—	—	18
Allahanda småt krahm för . . daler	28,658	108	7	—	457	24,375	53,605
Engelst bofuis. . stycke	—	—	—	—	—	—	—
Öfverkijker . . . »	—	—	—	—	—	—	—
Sempertran . . . »	71	—	—	—	—	—	71
Prålsacht . . . . »	—	—	—	—	—	—	—

	Stockholm.	Nyköping.	Norr- och Söderköp.	Västervijck.	Callmar.	Göteborgh.	Summa.
Charle . . . . . stycke	—	—	—	—	—	—	—
Imetabeles . . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Linnet sattin . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Hårduck . . . . allnar	—	—	—	—	—	—	—
Styff dvelch . . . stycke	—	—	—	—	—	—	—
Dynevahr . . . . alnar	—	—	—	—	—	—	—
Malior . . . . . pundh	—	71	2	1	2	—	76
Sadelgiorder . . ruller	—	—	—	—	—	—	—
Messingz kiedior dussin	—	—	—	—	—	—	—
Ståhltråå . . . . ringar	—	4	1	—	12	—	17
Gem[en] Hollands tråå . . . . . pundh	—	—	—	—	21	—	21
Fergat ditto. . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Askar. . . . . . dussin	—	—	3	3	—	—	6
Silfver skin . . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Halfue castorer . ›	13½	—	½	—	—	1⅔	15⅔
Läder strumpor . ›	—	—	—	—	—	—	—
Regal papper . . . rijs	2	—	—	—	—	—	2
Gemeent › . . . ›	1,662	—	174	6	42	427	2,311
Keenröök . . . åttinger	—	—	—	—	—	—	—
Små snöre remmar bundt	—	—	—	—	—	—	—
Linne binneker . ›	—	—	—	—	—	—	—
Ull saxor . . . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Bandkniffuar . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Hakar . . . . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Store knappenåhler 100	—	—	—	21	—	—	21
Uthanlååås. . . . dussin	—	—	13	—	—	—	13
Mässingz rächnepeng:r . . . . pundh	—	—	—	—	—	—	—
Förgylte sporar . dussin	11½	—	1	—	1½	5	19
Skoopinnar . . . askar	—	—	—	—	—	—	—
Svickar . . . . . stycke	—	—	—	—	—	—	—
Hästeborstar . . dussin	—	—	—	—	—	—	—
Gem[ene] lychter medh trå . . . . ›	—	6	—	—	—	—	6
Mysse fildt för . daler	—	—	—	—	—	—	—
Dirdomdeij . . . stycke	—	5	12	—	—	—	17

	Stockholm.	Nyköping.	Norr- och Söderköp.	Västervijck.	Callmar.	Götheborgh.	Summa.
Kragebandh . . . stycke	—	—	—	—	—	—	—
Gemeene sporar . dussin	23⅝	—	2	—	5	15¼	46 1/12
Ullkammar . . . . paar	—	—	4	—	—	—	4
Mässings 1/4, 3/4 tråå . . . . . pundh	—	—	3½	—	18	—	21½
Gezogen silfuer . mark	—	2	—	—	—	—	2
Barne lekar . . . skock	—	—	1¼	—	—	—	1¼
Piramides . . . . stycke	—	—	—	—	—	—	—
Koffrar . . . . . »	—	—	—	—	—	—	—
Borderade kamfoder »	—	—	—	—	1	—	1
Laes de floor . . »	—	—	—	—	—	—	—
Fuffskafft . . . . »	—	—	—	—	—	—	—
Quindt . . . . . »	—	—	—	—	—	—	—
Pergement . . . rullar	—	—	—	—	—	—	—
Strippes . . . . stycke	—	—	—	—	—	—	—
Brokade . . . . »	20	—	—	—	—	—	20
Quinfolks kiortlar »	—	—	—	—	—	—	—
Skomakergarn . . pundh	—	—	—	—	—	—	—
Guult läder . . . dussin	—	—	—	—	—	—	—
Saxe foder . . . »	—	—	½	—	3	—	3½
Skomaker durchslag »	—	—	—	—	—	—	—
Vrett . . . . . . »	—	9⅛	—	—	3	—	12⅛
Horn ringar . . . »	—	—	—	—	—	—	—
Munharpor . . . »	—	—	13	—	2	—	15
Hattemaker kratzer paar	—	—	—	—	—	—	—
Rijs bostar . . . stycke	—	—	—	—	—	—	—
Ullstrumpor . . . dussin	95⅝	—	—	—	2	52⅞	150½
Steen skrijfftaffler stycke	—	—	—	6	—	—	6
Ebbenholtz keppar »	—	—	6	—	—	—	6
Ryske handskar . dussin	—	7⅕	2	—	—	—	9⅕
Gnidsteenar . . . »	—	2	—	—	—	—	2
Knichers . . . . stycke	—	—	10,400	—	—	—	10,400
Christabelband . bundh	—	—	6	—	—	—	6
Skrijfflåder . . . stycke	—	—	2	—	—	—	2
Pistol pijper. . . »	194	—	—	—	—	—	194
Handkafflar . . . dussin	—	—	32	—	—	—	32
Doppskoor . . . »	—	—	12	—	—	—	12

	Stock-holm.	Nykö-ping.	Norr- och Sö-derköp.	Väster-vijck.	Call-mar.	Göte-borgh.	Summa.
Juveler . . . . schachtel	7	—	—	—	—	—	7
Silfuer geschier . stycke	79	—	—	—	—	—	79
Ditto . . . . faat	6	—	—	—	—	—	6
Ditto . . . . . . kistor	2	—	—	—	—	—	2
Lärift:							
Hollands lerifft . stycke	35½	—	6	—	9	156	206½
Dantziger hus ditto ›	256¾	2	—	6	—	10	274¾
Hollands lerifft . ›	144	20	127½	—	20	221	532½
Cammerduk . ½ stycke	558½	1	8	2	9	303	881½
Skijrdook . . ½ ›	113	2	20	—	—	38	173
Bomulls lerifft ½ ›	484	4¼	—	—	—	32	520¼
Ditto gemeent. . ›	348½	—	40½	—	—	4½	393½
Slessings lerift . ›	1,592	43	131	5	224	241½	2,236½
Fijn duck drell . alnar	549	—	180	7	—	392	1.128
Gemeen ditto . . ›	960	112	60	—	—	—	1,132
Serfvet ditto . . ›	3,155	—	112½	—	—	30	3,297½
Giorde ditto . . dussin	—	—	2	—	—	4	6
Closter lerift . . stycke	165	31½	25½	—	6	235	463
Bijlefelds ditto . ›	424	65	70	—	28½	120	707½
Eenbredt ditto . alnar	55,408½	1.848	—	—	1,656	—	58,912½
Tvåbredt ditto . ›	24,980	2,027	4,126	—	546	—	31,679
Grofft eenbredt ditto ›	14,285	1,058	5,691	—	1,855	—	22,889
Oblekt ditto . . ›	—	—	40	—	—	—	40
Svart och blåt ditto ›	2,890	398	477	400	879	25	5,069
Skåtskt lerift . . ›	18,990	—	—	—	2,691	—	21,681
Bulldan . . . . . stycke	349½	27	26	6	3	2	413½
Cannefass . . . . . baal	20	—	—	—	—	—	20
Dunbeddevahr . . stycke	—	—	2	—	—	—	2
Bulstervahr . . . alnar	5,050	342	2,033	—	—	125	7,550
Ditto . . . . stycke	104	—	—	43½	8	18	173½
Beddeparchen . . ›	115½	4½	2½	⅛	—	19	141⅔
Vestphalischt lerefft ›	—	—	—	—	—	—	—
Giorde bulstervahr ›	—	—	—	—	—	—	—
Fijn Holl. knyttning för . . . . daler	2,518½	90	—	—	68	—	2,676½
Schless[inger] ditto stycke	—	12	1	—	—	—	13
Kragebaud för . daler	—	—	106	—	—	—	106

	Stockholm.	Nyköping.	Norr- och Söderköp.	Västervijck.	Callmar.	Götehorgh.	Summa.
Trååstrumpor . . . paar	—	—	—	—	—	—	—
Giorde lakene . . . ›	—	—	—	—	4	—	4
Siorter . . . . . stycke	—	—	—	—	—	—	—
Armeklåde . . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Lybst tvebredt le-rifft. . . . . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Ditto eenbredt . ›	—	—	—	—	—	—	—
Lybst huslerifft . ›	—	—	4	—	—	—	4
Heden lerifft . . ›	—	—	—	—	—	6	6
Cattun ditto . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Örnegott . . . . . paar	—	—	—	—	—	—	—
Kragar . . . . . stycke	—	—	—	—	—	—	—
Krage rooser . . dussin	—	4	—	½	—	—	4½
Armeklådes ditto ›	—	—	—	—	—	—	—
Segel . . . . . . stycke	—	—	—	—	—	—	—
Hollands hus le-rift . . . . . . alnar	—	—	200	—	—	—	200
Ditto gemeent . ›	—	—	—	—	—	—	—
Ditto . . . . . . stycke	114½	—	16	—	—	48	178¼
Pomerst lerift . . '›	335	32½	—	13	14½	8	403
Ditto . . . . . . alnar	—	—	—	6,990	—	—	6,990
Polnischt lerifft . stycke	—	—	—	—	—	—	—
Ditto . . . . . . alnar	—	—	—	—	—	—	—
Cannefass . . . . stycke	—	—	7½	—	—	3	10½
Flensburg. lerifft ›	—	—	—	—	—	30	30
Gelder duck. . . ›	—	—	32	—	—	—	32
Segel duck . . . ruller	—	—	—	—	—	—	—
Halsdukar. . . . stycke	—	—	—	—	—	—	—
Grijpenberz lerifft ›	—	—	15	—	—	—	15
Svart lerifft . . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Gemeen cammer-duk . . . . ¹/₂ ›	479	—	28	—	8	175	690
Slessingerschijr ¹/₂ ›	—	—	4	—	—	—	4
Giorde senger för daller	897	—	—	—	—	—	897
Handklappar . . . paar	—	—	—	—	—	—	—
Drels handkläde . stycke	—	—	—	—	—	—	—
Sichte duk . . . ›	—	—	3	—	—	—	3
Drell för . . . . daler	—	90	150	—	3	—	243

	Stockholm.	Nyköping.	Norr- och Söderköp.	Västervijck.	Callmar.	Götheborgh.	Summa.
Mässing och tenn:							
Giordt thenn . . pundh	10,484	270	1,490	324	1,908	4,222	18,698
Block tenn . . . .sch℔	$26\frac{1}{3}$	$1\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$	—	—	—	$28\frac{1}{3}$
Ameleradt tenn . pundh	—	—	—	—	—	—	—
Gammalt tenn . . ›	—	400	—	—	—	—	400
Mäss. liusstakar . stycke	436	24	24	—	4	180	668
Tenn liussestakar paar	—	—	$1\frac{1}{2}$	—	—	—	$1\frac{1}{2}$
Små tennstop . . stycke	—	—	—	—	—	—	—
Tenn skeder. . . dussin	—	—	—	—	—	—	—
Tenn bleckhorn . stycke	—	—	—	—	—	—	—
Mässingz sengepannor . . . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Tenn faat . . . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Mässingz cronor . ›	—	—	1	—	—	—	1
Kopparstyke om 19 L℔ . . . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Mortler . . . . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Tenn skåhlar . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Mässings beckene ›	—	—	—	—	—	—	—
Klåker . . . . . . L℔	—	—	—	—	—	—	—
Mässings trompeter st:e	—	—	4	—	—	—	4
Mässings eldfaat. . ›	—	—	—	—	—	—	—
Specerij:							
Tåpp sucker. . . pundh	46,083	1,573	3,831	133	692	3,242	55,554
Lange rossinner . ›	12,992	246	1,336	—	467	1,706	16,747
Rossin . . . . . korgh	500	13	72	2	15	85	687
Puder sucker . . pundh	5,320	104	640	—	16	618	6,698
Peppar . . . . . ›	10,755	196	1,519	16	325	2,304	15,115
Ingefera . . . . ›	$8,277\frac{1}{2}$	323	1,249	24	257	1,690	$11,820\frac{1}{2}$
Annis . . . . . . ›	21,106	839	5,389	62	317	3,312	31,025
Rijs. . . . . . . ›	18,782	715	1,936	2	910	2,954	25,299
Mandell . . . . . ›	10,469	290	786	6	177	1,162	12,890
Corinter. . . . . ›	14,810	932	2,402	36	272	1,606	20,058
Sterkelsse . . . . ›	49,539	1,288	6,300	60	1,306	10,500	68,993
Svettskon . . . . ›	106,592	2,548	17,515	571	4,785	20,000	152,011
Fijkon . . . . . fierd:r	256	3	$12\frac{1}{2}$	2	—	33	$306\frac{1}{2}$
Ditto . . . . . . korgar	32	3	13	2	—	—	50

	Stockholm.	Nyköping.	Norr- och Söderköp.	Västervijck.	Callmar.	Göteborgh.	Summa.
Limb . . . . . . pundh	11,950	436	977	58	133	1,340	14,894
Rödh brisilia . . »	2.111	63	166	—	90	414	2,844
Bruun ditto . . . »	1,965	33	516	2	278	266	3,060
Bomolia . . . . . »	8,635	390	1,050	20	273	257	10,625
Siropp . . . . . »	1.984	—	5½	—	—	587	2,576½
Blåt sterckelsse . »	4,351½	59¾	69	2	119	660	5,261¼
Alluun . . . . . »	12,594	1,246	912	42	200	3,338	18,332
Lijnolia . . . . ½ åhm	73	2½	½	—	⅓	12	88⅓
Salte lijmoner . oxhöfft.	22¾	1¼	4	—	—	7	35
Pepper cumin . . .pund	—	—	—	12	50	—	62
Cancell . . . . . . »	1,483	60	129	½	33½	102	1,808
Muskateblomer . . »	910¼	14	72¼	¼	—	90	1,086¾
Muskater . . . . . »	595¾	10½	65	½	10	19½	701¼
Cardemomma . . . »	270¼	9¼	20½	1	¼	33	334¼
Neglicker . . . . . »	433½	19½	101½	2½	14¾	88	659¾
Better mandell . . »	95	—	—	—	—	—	95
Saffran . . . . . . »	100¼	5½	11	—	2¼	13	132
Confecht sucker . . »	3.492½	135	166½	1	52	545	4,392
Marmeladh . . . . »	174	1	2	—	—	14¾	191¾
Insyltadh ingefera . »	1,293¾	74	216	—	5	365	1,953¾
Suckat . . . . . . »	1,359½	47	75	—	—	197	1,678½
Trä[h]akels[e] . . lester	615½	5	34½	4	13⅓	71	743⅓
Sååpa . . . . . . fierd:r	—	7	40	—	27	—	74
Hvijtt sucker candi pundh	1,142½	47	82	—	6	70	1,347½
Bruunt ditto . . »	172	—	84	—	6	110	372
Cobeba . . . . . »	197¾	—	44½	1½	—	31	274¾
Bruneller . . . . »	777	—	—	—	—	—	777
Lagerbähr . . . . »	466	26	48½	4	16	58	618½
Capries . . . . . »	2,805	130	262	—	12	357	3,566
Olifver . . . . . kannor	599	17	33	—	8½	117	774½
Kumin . . . . . pundh	1,155½	—	20	—	12	127	1,314½
Callmus . . . . . »	85	—	—	—	2	¾	87¾
Fenedisk tvåhl . »	—	—	8	—	—	128	136
Coriander . . . . »	311½	—	—	—	8	—	319½
Söötfer . . . . . »	63	2	3	¼	—	9½	77¾
Hvitt honingh . . »	27	—	—	—	—	—	27
Insyltade kirsebehr »	—	—	—	—	—	—	—

	Stockholm.	Nykö-ping.	Norr- och Söderköp.	Väster-vijck.	Callmar.	Göteborgh.	Summa.
Insyltade vallnötter pundh	—	—	—	—	—	—	—
Spijkolia . . . . ›	9	—	½	—	—	—	9½
Lågerolia . . . . ›	101	—	2¼	—	—	13	116¼
Enebär olia . . . ›	2	—	½	—	—	—	2½
Fenedisk trijakels ›	⅛	½	1⅛	—	—	6	7¾
Parmesaan . . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Citrone safft . . kannor	—	—	—	—	—	—	—
Ljmone › . . ›	—	4	—	—	—	—	4
Pomerantz skahl . pundh	216½	—	—	—	—	—	216½
Torre kryder för daler	—	—	—	—	—	—	—
Allehanda slags apotekerij för . . ›	2,833	—	—	—	112	—	2,945
Antschovus . . . . faat	7	—	—	—	—	—	7
Dadler . . . . . pundh	671½	—	—	—	—	—	671½
Terpentijn. . . . ›	279	10	10	—	—	—	299
Räffue kryddor . ›	69½	½	3	1	3	2	79
Pottaska . . . . sch℔	—	—	1	—	—	—	1
Guult trää . . . pundh	605	—	—	—	—	—	605
Fernebock . . . ›	114	—	—	—	—	—	114
Virauch . . . . . ›	7¼	—	½	—	—	1	8¾
Krapp . . . . . ›	—	—	436	—	—	2	438
Himmelblåt . . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Mönia. . . . . . ›	196	27	179	—	—	100	502
Sinober . . . . . ›	16½	—	45½	—	—	1	63
Blyhvitt. . . . . ›	603	—	60	—	3	—	666
Koppar röök . . ›	22	—	8	—	—	—	30
Umbra . . . . . ›	9	—	10	—	2	—	21
Lijnolia för . . . daler	—	—	—	—	—	—	—
Insyltadh peppar pundh	—	—	—	—	—	—	—
Fijckon . . . . . ›	—	—	—	64	—	386	450
Olifuer . . . . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Salte lemonner . stycke	—	—	—	—	—	—	—
Pitascher . . . . pundh	182	—	—	—	—	—	182
Paradijs korn . . ›	75½	—	—	¼	1	—	76¾
Angonis. . . . tonkens	—	—	—	—	—	—	—
Macis . . . . . . pundh	19½	—	—	—	16½	—	36
Raffolia . . . . . mengel	—	—	—	—	—	—	—

	Stockholm.	Nyköping.	Norr- och Söderköp.	Västervijck.	Callmar.	Götebergh.	Summa.
Kryddefröö för . daler	—	—	—	—	—	—	—
Insyltade jortron för ›	—	—	—	—	—	—	—
Ditto tunnekens . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Serdeller . . . . . faat	—	—	—	—	—	—	—
Apricosen . . . . . . ℔	13	—	—	—	—	—	13
Pingeln . . . . . pundh	50	—	—	—	—	—	50
Drögerij och färger:							
Toback . . . . . pundh	69,933	490	2,964	127	898	5,711	80,123
Ditto pijper . . . dussin	19,161½	—	2,424	250	40	1,620	23,495½
Vax . . . . . . pundh	44	—	—	—	—	4	48
Måhlare guldh. . böcker	867	204	2	—	—	2	1,075
Ditto sillfver . . . ›	442	32	—	—	—	—	474
Galläplen . . . . pundh	477	—	—	—	—	106	583
Gumin . . . . . ›	295¾	—	—	—	—	40½	336¼
Lackh. . . . . . ›	201½	14	15½	—	2½	48½	282
Hårpechs . . . . ›	175	—	6	—	—	—	181
Fernissa . . . . ›	39	—	68	—	—	52	159
Indjblått . . . . ›	28	1	63	—	8	44	144
Spanstgrön . . . ›	106	—	9	—	¼	61	176¼
Bolus . . . . . . ›	4	—	—	—	—	50	54
Marcurium . . . ›	2	—	1½	½	5	4	13
Hollroot. . . . . ›	½	—	—	—	—	—	½
Galliga . . . . . ›	12	—	—	—	—	1	13
Prustroot . . . . ›	9	—	1	—	—	10	20
Salmach. . . . . ›	52½	—	—	—	4	10	66½
Spetzeglaas . . . ›	214	—	24	—	—	1	239
Boratz . . . . . ›	16	1	½	—	½	¼	18¼
Nichts . . . . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Ryssegelb . . . . ›	45	26	42	—	4	25	142
Glaasgall . . . . ›	106	—	—	—	4	23	133
Castorum . . . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Iriacs . . . . . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Lackretzia . . . ›	173	—	5	2	30	31	241
Rosenmarien . . ›	—	—	1	—	—	—	1
Rarbarbara . . . ›	½	—	—	—	—	—	½
Fännekåhll . . . ›	24	—	—	—	—	—	24

		Stock- holm.	Nykö- ping.	Norr- och Sö- derköp.	Väster- vijck.	Call- mar.	Göte- borgh.	Summa.
Bäfvergehll . . .	pundh	1¾	—	—	—	24	—	25¾
Eisenferga . . .	›	—	2	—	—	—	—	2
Gummi arabicum	›	—	—	—	—	—	—	—
Vijnsteen	›	1,989	—	1,360	—	16	3	3,368
Aurum pigmentum	›	441	40	68	—	—	25	574
Desmeknappar . .	stycke	—	—	—	—	—	—	—
Qvicksilfver . . .	pundh	167	10	47	½	5	50	279½
Substantial . . .	›	—	91	45	—	18	—	154
Victriol	›	6	—	20	—	100	15	141
Bruunroot	›	—	—	150	—	3	—	153
Saltpeter	sch℔	171	—	423	—	—	—	594
Ackergehl	pundh	308	30	50	—	32	105	525
S. Johannes brödh	›	—	—	—	—	—	—	—
Jordnötter . . .	›	—	—	—	—	—	—	—
Angelika	›	49	—	—	—	—	—	49
Senaps bladh . .	›	21	—	1	—	—	—	22
Huals root . . .	›	1	—	—	—	—	—	1
Pimsteen	›	78	—	—	—	—	—	78
Berggröna	›	8½	—	6	—	—	—	14½
Blyartz	›	92	—	12	—	—	—	104
Arcenicum . . .	›	12	—	—	—	—	—	12
Provintzen trådh	›	—	—	—	—	—	—	—
Färga för	daler	517	—	7	—	—	—	524
Ditto	pundh	—	—	—	—	—	—	—
Vurmkraut . . .	›	—	—	½	—	—	—	½
Toback för . . .	daler	—	—	—	—	—	—	—
Fernisse	faat	—	—	—	—	—	—	—
Brennesteen	sch℔	—	—	1/10	—	½	—	3/5
Schafenia	pundh	—	—	—	—	—	—	—
Entziam	›	—	—	—	—	—	—	—
Snuff tobak . . .	›	—	—	—	—	—	—	—
Ebbenholt	stockar	—	—	—	—	—	—	—
Fogellimb	pundh	—	—	—	—	—	—	—
Pochenholtz . . .	›	22	—	—	—	—	—	—
Fijoleroot	›	13	—	¼	—	—	—	13¼
Bernsteens olija . .	önss	—	—	—	—	—	—	—
Anijs ditto	›	—	—	—	—	—	—	—

	Stockholm.	Nyköping.	Norr- och Söderköp.	Västervijck.	Callmar.	Göteborgh.	Summa.
Bibergehls ditto . . önss	—	—	—	—	—	—	—
Spiritus Victriolij . ›	—	—	—	—	—	—	—
Olia diapalma . . pundh	—	—	—	—	—	—	—
Mandel olia . . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Better olia . . . ›	—	—	1½	—	—	—	1½
Turkiske bönor . fierd:r	—	—		—	—	—	—
Salza parilla . . pundh	4	—	—	—	—	—	4
Radix gina . . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Fijn saltza . . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Sacefras. . . . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Söötferfröö . . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Crocus metellor . . öns	—	—	—	—	—	—	—
Kampfer . . . . pundh	3	—	—	—	—	—	3
Gummi gutta . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Ditto dragant . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Lavendel . . . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Malve. . . . . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Betracht kruut . ›	—	—	—	—	—	—	—
Hvijt bernsteen . . öns	—	—	—	—	—	—	—
Schmach . . . . . ball	—	—	—	—	—	17	17
Dito . . . . . . pundh	—	—	—	—	—	700	700
Popolium . . . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Althia . . . . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Pottlat . . . . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Lingnum sacifres ›	—	—	—	—	—	—	—
Flores melote . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Lapis Tumeties . pundh	—	—	—	—	—	—	—
Bartram . . . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Rosenbläder . . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Glaas krauut . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Mastich . . . . . ›	—	½	—	—	—	—	½
Datrimiacum . . ›	—	—	¼	—	—	—	¼
Madritat . . . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Granat skahll . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Bernsteen . . . . ›	14	—	—	—	—	—	14
Operament . . . ›	—	—	—	—	—	½	½
Paster . . . . . . baal	—	—	—	—	—	—	—

	Stock-holm.	Nykö-ping.	Norr- och Sö-derköp.	Väster-vijck.	Call-mar.	Göte-borgh.	Summa.
Skedevattn . . . pundh	—	—	—	—	—	—	—
Fænum græcum . ›	—	—	4	—	—	—	4
Balsam . . . . . . lodh	—	—	—	—	—	—	—
Slagvattn . . . . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Husblåes . . . . pundh	39	—	—	—	—	—	39
Electuar: rosarum ›	—	—	1¼	—	—	—	1¼
Blygelb . . . . . ›	—	—	2	—	—	—	2
Postelferga . . . ›	—	—	1,400	—	—	—	1,400
Elebovis . . . . ›	2½	—	—	—	—	—	2½
Curcume . . . . ›	2	—	—	—	—	—	2
Seltzament . . . ›	10	—	—	—	—	—	10
Vicht och tunnegodz:							
Humbla . . . . . .sch℔	2,000	121	217	10¼	35¾	265½	2,649½
Spanst saltt . . . tunnor	46,947	1,261	6,639	591	2,538½	10,000	67,976½
Hollands sill . . ›	4,637	151	724	¼	45	870	6,427¼
Dito . . . . . . fierd:r	—	—	—	—	—	—	—
Skotsk sill . . . tunnor	2,263	—	—	—	16	1,944	4,223
Norsk sill . . . . ›	111	170	165	—	40¾	914	1,400¾
Torr sill röcht . ›	49	1¼	16	1	—	13	80¼
Torre flundror . . bundt	4,742	34	328	109	35	—	5,248
Böklingh . . . . strådh	93	1	—	—	6	—	100
Kabeliow . . . . tunnor	38	½	4	—	—	8	50½
Torsk . . . . ›	1,115	51½	178	8	98½	336	1,787
Bernfisk . . . . .sch℔	54½	—	41	3	—	76	174½
Isslands fisk . . . . ›	90½	6	9½	—	6	—	112
Sporten . . . . . tunnor	103½	2	1	—	12¾	90	209¼
Stockfisk . . . . .sch℔	—	—	—	—	7¼	—	7¼
Gråsider . . . . tunnor	12	—	—	—	—	—	12
Råcker . . . . . bundt	12½	2	18	—	—	—	32½
Långer . . . . . våhler	12	—	14	—	—	—	26
Röchte laxar . . stycke	—	3	—	—	—	—	3
Hvittlingh . . . .knipp:r	—	—	—	—	50	—	50
Makreel . . . . . tunnor	—	—	—	—	—	—	—
Strömlingh . . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Stöör . . . . fierd:r	—	—	—	—	—	—	—
Negenögon . . . ›	—	—	—	—	—	—	—

		Stock-holm.	Nykö-ping.	Norr- och Sö-derköp.	Väster-vijck.	Call-mar.	Göte-borgh.	Summa.
Raaff	pundh	14	6	—	—	—	—	20
Hampa	sch℔	38¼	1½	13	—	—	30	82¾
Lijn	»	37	15½	101	4½	29½	90	277½
Saltt kött	tunnor	89¾	3¼	—	—	—	—	93
Tortt kött	sch℔	—	—	—	—	—	—	—
Hvete	tunnor	—	—	—	—	—	140	140
Malt	»	70	—	12	354½	485	6,117	7,038½
Miöhll	»	—	—	102	—	15	—	117
Hvetebröd och tvebak	»	200¾	20	1	1½	14	227	464¼
Flesk	sch℔	—	5	56	2½	16¾	—	80¼
Gallmeija	»	503	133	959	—	—	—	1,595
Sementt.	tunnor	—	—	—	—	—	—	—
Krijta.	läster	29½	½	—	½	—	—	30½
Steenkohl	»	173⅓	—	126	—	—	34½	333⅚
Jordh	tunnor	—	—	36	—	—	—	36
Rogh	»	—	—	—	—	125	7,170	7,295
Hafregryn	»	—	—	—	8	10⅔	—	18⅔
Morötter	»	—	—	8	—	⅛	—	8⅛
Böklingh	»	—	—	—	—	6¾	—	6¾
Torr torsk. . . .	våhler	—	—	—	—	—	—	—
Erffter	tunnor	1,417	39½	49	17	73	—	1,595½
Åplen	»	3,511	162	1,086	96	848	—	5,703
Päron.	»	158	4	—	—	41	—	203
Tallg	sch℔	—	—	—	—	—	—	—
Honing	tunnor	30¾	—	—	—	—	—	30¾
Bly	sch℔	585⅛	7	37½	2¾	2	—	634$\frac{7}{12}$
Ull	»	13	1	46¾	—	—	—	60¾
Fläder	L℔	732	35	117	134	241	—	1,259
Smör	åttingːr	—	—	—	—	—	—	—
Ostror	tunkens	251	—	11	—	—	—	262
Fensterglaas . .	kijstor	312	20	48	3	4	40	427
Franst ditto . .	korgar	105	—	2	—	—	9	116
Flaskefoder . . .	stycke	228	6	21	—	1	19	275
Augurcker. . .	åttingːr	1,215	110	31	16	19	20	1,411
Tallricker	dussin	565	87½	30	31	—	—	713½
Store glaasflaskor	skåck	108¾	—	9½	—	—	2	120¼

	Stockholm.	Nyköping.	Norr- och Söderköp.	Västervijck.	Callmar.	Götebørgh.	Summa.
Mindreglaasflaskor skåck	85	—	$2\frac{1}{2}$	—	—	—	$87\frac{1}{2}$
Bredtspäll fijne . stycke	51	—	1	1	1	18	72
Hasselnötter. . . tunnor	—	—	—	—	16	—	16
Senapp . . . . . ›	$14\frac{1}{2}$	—	—	—	—	1	$15\frac{1}{2}$
Hertzgryn . . . . ›	$81\frac{3}{4}$	$5\frac{1}{2}$	35	$3\frac{1}{2}$	$1\frac{1}{8}$	20	$147\frac{1}{12}$
Boghvetegryn . . ›	$104\frac{1}{4}$	4	23	4	$11\frac{1}{2}$	34	$180\frac{3}{4}$
Pepperrot . . . . bundt	3,606	580	300	—	—	120	4.606
Vijndrufvuer . åtting:r	—	—	—	—	—	—	—
Löök . . . . . . refuer	40,875	2,400	20,190	—	825	470	64,760
Kåål . . . . . . skåck	$43\frac{1}{2}$	$42\frac{1}{2}$	$6\frac{1}{2}$	$38\frac{1}{3}$	10	$45\frac{1}{2}$	$186\frac{1}{3}$
Pasternacka . . . bundh	—	—	—	—	—	—	—
Vagen skott . . . stycke	—	3	—	—	—	—	3
Roffver . . . . . tunnor	10	—	—	—	—	—	10
Tomma åhmer. . stycke	—	—	—	—	—	—	—
Rootskeer . . . . tunnor	—	$9\frac{1}{2}$	—	—	—	—	$9\frac{1}{2}$
Skrubbfisk. . . . .sch℔	—	—	—	—	—	—	—
Lyneb. saltt . . . tunnor	—	—	14	—	—	—	14
Tråån . . . . . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Haffra . . . . . ›	580	24	466	—	600	1,118	2,788
Lijnfröö. . . . . ›	—	—	1	—	—	—	1
Svijn ister . . . pundh	—	—	—	—	—	—	—
Lax. . . . . . . tunner	—	—	—	—	—	—	—
Tomma tunnor . stycke	—	—	1,056	1,584	531	—	3,171
Kringlor . . . . tunnor	—	—	11	$22\frac{1}{2}$	—	—	$33\frac{1}{2}$
Kolior . . . . . stycke	—	—	—	—	—	—	—
Skrijffpapper . . . rijs	985	229	$117\frac{1}{2}$	—	33	227	$1,591\frac{1}{2}$
Tryckepapper . . . ›	1,292	—	—	—	—	—	1.292
Grååt ditto . . . . ›	$184\frac{1}{2}$	47	$4\frac{1}{4}$	$2\frac{1}{2}$	20	140	$398\frac{1}{4}$
Pennor . . . . . bundt	—	—	8	—	—	—	8
Ditto . . . . . . stycke	—	—	200	—	—	—	200
Böker för . . . . daler	3,534	275	—	—	—	—	3,809
Bookbräder och spoo för . . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Vallnötter . . . tunnor	$104\frac{3}{4}$	—	18	—	$3\frac{1}{8}$	—	$125\frac{7}{8}$
Carstanier . . . pundh	135	—	—	—	—	—	135
Pomerantzer. . . stycke	29,708	—	25	—	65	1,200	30.998
Limonner . . . . ›	15,561	—	210	—	83	570	16,424

	Stock-holm.	Nykö-ping.	Norr- och Sö-derköp.	Väster-vijck.	Call-mar.	Göte-borgh.	Summa.
Söttmiölks ost. . pundh	6,386	550	5,130	—	—	1,300	13,366
Ditto . . . . . . stycke	1,721	8	—	—	1	88	1,818
Sur miölks ditto . pundh	8,812	100	3,350	—	—	10,300	22,562
Grön ost . . . . .sch℔	—	—	—	—	—	—	—
Ditto . . . . . . pundh	—	—	6,000	—	—	—	6,000
Ditto . . . . . . stycke	554	—	120	—	—	—	674
Knappkees . . . skåck	480	—	—	—	—	—	480
Skotsk ost. . . . stycke	—	—	—	—	—	—	—
Pepperkakur för. . . .	—	8	8	8	—	—	24
Hollands steen-kärill . . . . . dussin	—	30	169	½	130	—	329½
Steendåckor och leijon . . . . . daler	—	21	—	—	—	—	21
Steenkruus . . . stycke	—	—	155	—	1	—	156
Spanske stohlar . ›	483	21	47	6	10	6	573
Gröne stohlar . . ›	160	6	27	—	—	8	201
Spinråckar . . . ›	93	50	25	4	13	30	215
Pråssar . . . . . ›	—	6	2	—	—	—	8
Bord . . . . . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Skååp. . . . . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Senglar . . . . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Försilf:e värior . ›	10	2	—	1	1	16	30
Gemeene d:o . . ›	1,049	663	105	—	1,007	161	2,985
Värie klingor . . ›	1,246	338	73	—	7	48	1,712
Väriefästen . . . ›	79	344	77	—	6	10	516
Fijne tafflor . . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Måhlverck . . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Fijne korger . . ›	—	—	—	—	1	—	1
Togh . . . . . . .sch℔	—	—	—	19	4¼	—	23¼
Bast . . . . . . pundh	—	—	—	—	—	—	—
Sadler . . . . . stycke	—	—	—	—	—	—	—
Elgshuds köllare ›	—	—	—	—	—	—	—
Vallnötter. 1000	464	—	39	—	—	95	598
Fijne drickesglaas för . . . . daler	2,634	—	41	—	—	—	2,675
Spetzeglaas . . . stycke	4,140	290	—	—	160	270	4,860
Passeglaas . . . skåck	440¼	94	61	9	24	56	684¼
Polniske drijkesglaas ›	—	6⅔	11½	—	—	—	18⅛

	Stockholm.	Nyköping.	Norr- och Söderköp.	Västervijck.	Callmar.	Göteborgh.	Summa.
Glaas römmare . . 100	$82\frac{1}{3}$	$18\frac{1}{2}$	$1\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$	—	25	$127\frac{5}{6}$
Fogelglaas . . . skåck	39	—	—	—	—	—	39
Skincker . . . . stycke	577	113	—	—	—	7	697
Mettevurster . . ›	1,877	154	12	—	—	28	2,071
Marmorsteen . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Blocksteen . . . . foot	—	—	—	—	670	—	670
Muresteen 1000	150	10	39	$1\frac{1}{2}$	60	$223\frac{1}{2}$	484
Taaksteen . . . . . ›	$45\frac{1}{2}$	—	100	—	—	40	$185\frac{1}{2}$
Skornsteenar . . stycke	—	—	—	—	—	—	—
Ölands steen . . alnar	—	—	200	—	—	—	200
Reensteenar . . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Skotske lambskin dussin	1,240	$62\frac{1}{2}$	4	—	$18\frac{1}{3}$	240	$1,564\frac{5}{6}$
Kalffskin . . . . ›	24	—	—	—	—	—	24
Räffskinn . . . . stycke	1,554	32	—	—	—	—	1,586
Hiller skin . . . ›	—	20	—	—	80	—	100
Katteskin . . . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Caninskin 100	—	$1\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$	—	—	—	2
Mårdskins bukar timber	—	—	—	—	1	—	1
Myssefoder af mårdefötter . . . . stycke	—	—	—	—	—	—	—
Hvitt läder . . . dussin	373	—	$4\frac{1}{2}$	—	—	$181\frac{2}{3}$	$559\frac{1}{6}$
Skoor . . . . paar	80	—	92	23	13	26	234
Stöfflar . . . . . . ›	79	—	—	—	2	1	82
Barneskoor . . . . ›	605	34	244	—	1	—	884
Läder . . . . . . däker	—	3	—	—	—	—	3
Landtaffler . . . stycke	—	—	—	—	—	—	—
Små foglar och pappegoijer . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Barkade oxehuder däker	—	—	6	—	$1\frac{1}{3}$	—	$7\frac{1}{3}$
Koor . . . . stycke	—	—	—	—	—	—	—
Oxar . . . . . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Bönor . . . . . . tunnor	—	—	—	—	—	—	—
Järn kättill . . . stycke	—	—	—	—	—	—	—
Dreff . . . . . .klöfvar	—	—	—	—	—	—	—
Små torsk . . . tunnor	$2\frac{1}{2}$	—	—	—	—	—	$2\frac{1}{2}$
Skåtsk cabiliow . ›	—	—	—	—	—	—	—
Tunge fisk . . . stycke	—	—	—	—	—	—	—
Klippe fisk . . . .sch⊞	—	—	—	—	—	—	—

	Stockholm.	Nyköping.	Norr- och Söderköp.	Västervijck.	Callmar.	Götheborgh.	Summa.
Tore fisk . . . . . sch℔	—	—	—	—	—	—	—
Tietling . . . . . . »	—	—	—	—	—	—	—
Hälle flundror . . tunnor	—	—	10	—	—	—	10
Rijgiske butten . bundt	—	—	—	—	—	—	—
Lehr . . . . . . tunnor	—	—	—	—	—	—	—
Hampe fröö . . . »	—	—	—	—	—	—	—
Tortt kött . . . . »	—	—	—	—	—	—	—
Torre gråsider . . sch℔	—	—	—	—	—	—	—
Torr cabeliow . . tunnor	—	—	—	—	—	—	—
Gunlt vax . . . . pundh	—	—	—	—	—	—	—
Kalch . . . . . . läster	—	—	—	—	—	—	—
Jordh för . . . . daler	—	—	—	—	—	—	—
Lijnblåår . . . . . sch℔	—	—	—	—	—	—	—
Torre pärun . . . tunnor	—	—	—	—	—	—	—
Pasternacka . . . »	—	3	—	—	—	—	3
Petter silia . . . »	—	—	—	—	—	—	—
» » . . . bundt	—	—	—	—	—	—	—
Hvijt löök . . . . knipp:r	—	—	—	—	—	—	—
Sundisk löök . . tunnor	—	—	—	—	—	—	—
Erdskåcker för . daler	—	—	—	—	—	—	—
Erdackers för . . »	20	—	6	—	—	—	26
Parmesan för . . »	—	40	—	—	—	—	40
Metvurster för . »	—	—	—	—	—	—	—
Utterskin . . . . stycke	—	1	5	—	3	—	9
Engl. små skin . »	—	400	—	—	—	—	400
Dyfvels kinder . »	—	—	—	—	—	—	—
Åthskillige skin vahrur för . . daler	—	—	—	—	—	—	—
Koohuder . . . . däker	—	$8\frac{2}{3}$	—	—	—	—	$8\frac{2}{3}$
Rysse läder . . . »	—	—	—	—	—	—	—
Åthskilligt läder för daler	1,206	—	—	—	11	—	1,217
Räfneske filjsser . stycke	—	—	—	—	—	—	—
Slijpesteenar . . »	—	—	—	—	—	—	—
Uthuggne skornsteenar för . . daler	—	—	—	—	—	—	—
Pijpenholdt . . . skåck	—	—	—	—	—	—	—
Klappholdt . . . »	—	—	—	—	—	—	—
Fassholdt . . . . stycke	—	6	—	—	—	—	6

	Stockholm.	Nyköping.	Norr- och Söderköp.	Västervijck.	Callmar.	Göteborgh.	Summa.
Plancker . . . . skåck	—	—	—	—	—	—	—
Veedaska . . . . tunnor	—	—	—	—	—	—	—
Glaas såge ståckar stycke	—	—	—	—	—	—	—
Lunta. . . . . . . .sch℔	—	—	—	—	—	—	—
Duun . . . . L℔	—	—	—	—	—	—	—
Rootscher . . . . .sch℔	—	—	—	—	—	—	—
Flundror . . . . tunnor	—	—	—	—	—	—	—
Engl. sprott . . . bundt	—	—	—	—	—	—	—
Uthj böckling och sprott för . . . daler	—	—	8	—	—	—	8
Segell för . . . . ›	—	—	100	—	—	—	100
Skilderij för. . . ›	1,306	—	—	—	15	—	1,321
Allehanda steenkärill för . . . ›	406	$22\frac{1}{2}$	$132\frac{1}{2}$	—	—	—	561
Sunder sprungen stycken . . . . .sch℔	—	—	—	—	—	—	—
Jerntråå . . . . stycke	—	—	—	—	—	—	—
Dito . . . . bundt	—	—	—	—	—	—	—
Hästar . . . . . stycke	63	—	—	—	—	—	63
Quarnsteenar . . ›	—	—	4	—	—	—	4
Siöökortt för . . . r:dr	—	—	—	—	—	—	—
Koohuder råå . . däker	—	—	—	—	9	—	9
Ditto oxehuder . ›	—	—	—	—	$10\frac{1}{5}$	—	$10\frac{1}{5}$
Fårskin oberedde ›	—	—	—	—	$4\frac{1}{5}$	—	$4\frac{1}{5}$
Spijk . . . . . . .sch℔	—	—	—	—	—	—	—
Ståål . . . . faat	—	—	—	—	—	—	—
Ebbenholt för . . daler	—	—	—	—	—	—	—
Soleläder . . . . pundh	—	—	—	—	362	—	362
Åål . . . . tunnor	—	—	—	—	$1\frac{1}{2}$	—	$1\frac{1}{2}$
Pepperrötter . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Gråverck . . . . foder	—	—	—	—	—	—	—
Korn . . . . tunnor	—	—	—	—	—	3,178	3,178
Beck . . . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Tiäru . . . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Kalch. . . . . . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Hermelijn. . . . timber	—	—	—	—	1	—	1
Gamall kättlekoppar . . . . .sch℔	—	—	—	—	$\frac{3}{5}$	—	$\frac{3}{5}$

	Stockholm.	Nyköping.	Norr- och Söderköp.	Västervijck.	Callmar.	Götheborgh.	Summa.
Råå lambskin . . dåker	—	—	—	—	—	—	—
Smach för. . . . . r:dr	—	—	—	—	—	—	—
Kollior . . . . . tunnor	—	—	—	—	—	—	—
Åhll . . . . L℔	—	—	—	—	—	—	—
Tomma tunnor för daler	—	—	—	—	—	—	—
Sundisk löök för . »	—	—	—	—	—	—	—
Talg för . . . . . »	—	—	—	—	—	—	—
Klipping . . . . dåker	—	—	—	—	—	—	—
Toffler . . . . . . paar	14	—	13	—	—	—	27
Rökade gess. . . stycke	—	—	—	—	—	—	—
Callesser medh tilbehör för . . . daler	—	—	—	—	—	—	—
Apoteker . . . . stycke	—	—	—	—	—	—	—
Beredde jorthuder »	—	—	—	—	—	—	—
Sämskade skin . »	—	—	—	—	—	—	—
Affall . . . . . . pundh	—	—	—	—	—	—	—
Togverck för . . daler	—	—	—	—	—	—	—
Vagns hiul . . . stycke	—	10	—	—	—	—	10
Böker för . . . . daler	—	—	—	—	—	—	—
Giorde fenster. . stycke	—	—	20	—	—	—	20
Dantziger små ämbar . . . . . . »	—	—	18	—	—	—	18
Siel huder . . . »	—	—	24	—	—	—	24
Reckarten . . . . . ball	—	—	2	—	—	—	2
Allehanda vahrur för daler	12,009	—	1,037	—	—	—	13,046
Arbetad koppar . . L℔	—	—	—	—	—	3	3
Koppar kättlar . stycke	—	—	—	—	—	2	2
Klocke koppar. . .sch℔	—	—	—	—	$1\frac{1}{10}$	—	$1\frac{1}{10}$
Kruut. . . . . . pundh	5,243	30	665	31	4	852	6,825
Veddstenar . . . stycke	1,600	—	—	—	—	—	1,600
Uhroxe . . . . . »	1	—	—	—	—	—	1
Jortar lefuandes . »	1	—	—	—	—	—	1
Markatter . . . . »	2	—	—	—	—	—	2
Allehande fisk för daler	657½	—	—	—	—	—	657½

Import till Finland år 1640.

Extract upå alle fremmande kiöpmanss vahrur som till tull cammerne uthi Finlandh inkombne åhre anno 1640.

		Åboo.	Nyhelsingforsz.	Vijborg.	Trångsundh.	Summa.
Guld-, silffver- och sijdentygh:						
Siden dammask	allnar	—	—	—	6	6
Attlask	»	103	30	—	15	148
Glatt sammett	»	28	—	—	$47\frac{3}{4}$	$75\frac{3}{4}$
Plyss dito	»	—	—	—	$13\frac{1}{2}$	$13\frac{1}{2}$
Linnen dito	»	—	24	—	66	90
Armesin	»	—	—	—	18	18
Dubbeldt tafft	»	81	—	—	$9\frac{1}{2}$	$90\frac{1}{2}$
Tursnell	»	12	—	—	7	19
Foder-tafft	»	—	—	—	$10\frac{1}{4}$	$10\frac{1}{4}$
Silckes floor	sty:r	5	—	—	1	6
Dito	all:r	—	—	—	41	41
Carteck	»	—	—	—	$137\frac{1}{2}$	$137\frac{1}{2}$
Caff	»	—	25	—	$40\frac{5}{8}$	$65\frac{5}{8}$
Untz silffver och gull	lodh	—	—	—	26	26
Svarte silckes schnöron	℔	—	—	—	21	21
Dito	lodh	—	—	—	14	14
Colört dito	»	—	—	—	$8\frac{3}{4}$	$8\frac{3}{4}$
Colört pometckens	»	—	—	—	$8\frac{5}{8}$	$8\frac{5}{8}$
Svarte dito	℔	—	—	—	109	109
Dito	lodh	—	—	—	13	13
Silckes galluner	sty:r	—	—	—	$10\frac{5}{8}$	$10\frac{5}{8}$
Small knyttningh	all:r	—	—	—	286	286
Silckes bandh	halfsty.	—	—	—	45	45
Dito	all:r	—	—	—	23	23
Floreten bandh	halffsty.	—	—	—	$80\frac{5}{8}$	$80\frac{2}{3}$

	Åboo.	Nyhelsingforsz.	Vijborg.	Trångsundh.	Summa.
Store silckes remar . . . . . . duss.	—	—	—	12	12
Kappe knappar . . . . »	—	—	—	9	9
Små silckes knappar . . . . . groot	—	—	—	47½	47½
Dito . . . . duss.	—	—	—	—	—
Colört silcke . . . . ℔	—	—	—	12¾	12¾
Svart dito . . . . »	—	—	—	18	18
Dito . . . . lodh	—	—	—	28½	28½
Silckes franser . . . . ℔	2	—	—	2½	4½
Gull och silfver knyttningh . . . »	—	—	—	26	26
Atlaske bråndh . . . . sty:r	—	—	—	12	12
Fin gull knytningh . . . . . . all:r	—	—	—	18	18
Svart knytningh . . . . »	—	—	—	91	91
Silckes strumpor . . . . paar	—	—	—	1	1
Ulln dammask . . . . all:r	30	—	—	—	30
Hatte fiedrar . . . . sty:r	5	—	—	—	5
Siden ligetur . . . . »	—	1	—	—	1
Halffsiden boratt . . . . »	—	1	—	—	1
Silckes knytningh . . . . all:r	—	48	—	—	48
Kläde:					
Fint spanst kläde . . . . sty:r	15	—	—	—	15
Gement spanst d:o . . . . »	8	1	—	11	20
Norden kläde . . . . »	2	2	—	—	4
[ɔ: mönster-n:r] 3 Ståhl . . . . halfsty.	6	—	—	—	6
[ɔ: mönster-n:r] 2 Ståhl . . . . »	2	1	—	1	4
[ɔ: mönster-n:r] 1 Ståhl . . . . »	9	1	—	—	10
[ɔ: mönster-n:r] 1½ Ståhl . . . . . . »	9	1	—	2	12
Gyllen öfver ståhl . . . . . »	3	—	—	—	3
Bredlist . . . . »	14	—	—	5⅛	19⅛
Packlacken . . . . »	83	7	—	26⅔	116⅔
Piuck . . . . »	210	27	—	88	325
Dussinckens . . . . sty:r	71	29	—	29	129
Spansk dussinckens . . . . »	18	—	—	9	27
Fyrlodh . . . . »	20	5	—	—	25
Dubbeldt Saltvelsk . . . . »	71	—	—	9	80
Enckelt dito . . . . »	39	9	—	44	92
Engelst sartz . . . . »	1	—	—	—	1

	Åboo.	Nyhelsingforsz.	Vijborg.	Trångsundh.	Summa.
Fint kerseij . . . . sty:r	23	—	—	5⅔	28⅔
Fressell . . . . ›	35	5½	—	7½	48
Engelst boij . . . . ›	10	—	—	—	10
Foder boij . . . . ›	15	3½	—	6	24½
Lybesk gråå . . . . ›	4	—	—	1	5
Meisnisk . . . . ›	3	—	—	—	3
Fårgat vadmall . . . . all:r	410	—	—	—	410
Fint svart kläde . . . . ›	48	—	—	—	48
Gement dito . . . . ›	—	32	—	22½	54½
Spanst kläde . . . . ›	3	—	—	—	3
Kerseij . . . . sty:r	—	5	—	—	5
Krahm vahrur:					
Turckes groffgrön . . . . sty:r	8	—	1	9⅔	18⅔
Dubbelt fyrtråå dito . . . . . ›	2	2	—	1⅓	5⅓
Enckelt dito . . . . ›	4	—	—	8	12
Ullen dammask . . . . ›	—	1	—	—	1
2 tråådh groffgrön . . . . . . ›	27	3	—	2	32
Turcks camlott . . . . ›	2	—	—	—	2
Boratt . . . . ›	1	—	—	1¼	2¼
Blomeratt saijen . . . . ›	1	—	—	7½	8½
Herrnsain . . . . ›	4	2	—	½	6½
Chrone rask . . . . halfsty.	1	—	—	1⅙	2⅙
Brychs bomersin . . . . sty:r	5	—	—	11¼	16¼
Perpetuan . . . . ›	4	—	—	1	5
Gement rask . . . . ›	6	6	—	24	36
Legatur . . . . ›	2	4	—	6⅓	12⅓
Hollensk bomersin . . . . ›	4	—	—	44	48
Hamburger bomersin . . . . . ›	22	9	—	—	31
Parckum . . . . ›	8	5	—	1½	14½
Dvelck . . . . ›	4	6	—	12	22
Sången täkn . . . . ›	1	—	—	—	1
Håår duck . . . . ›	4	—	—	—	4
Bolster vaar . . . . all:r	100	—	—	12	112
Bolster vahr . . . . sty:r	6	—	—	1	7
Perförmerade hanskar . . . . . paar	2	—	—	6	8
Gemena dito . . . . duss.	—	—	—	28	28

	Åboo.	Nyhelsingforsz.	Vijborg.	Trångsundh.	Summa.
Fina hattar . . . . sty:r	9	1	—	4	14
Medel hattar . . . . dussin	9	—	—	$9\frac{1}{6}$	$18\frac{1}{6}$
Gemena dito . . . . ›	$5\frac{1}{2}$	2	—	1	$8\frac{1}{2}$
Bondehattar . . . . ›	13	$17\frac{1}{2}$	—	$130\frac{1}{2}$	161
Bonde hattebåndh . . . . . . ›	12	14	—	$118\frac{1}{6}$	$144\frac{1}{6}$
Qvinfolcks strumpor . . . . . . paar	6	$8\frac{1}{4}$	—	$8\frac{1}{4}$	$22\frac{1}{2}$
Sex trådiga manss strumpor . . duss.	—	—	—	$4\frac{1}{2}$	$4\frac{1}{2}$
Rölesk . . . . decker	36	—	—	1	37
Gulskin . . . . duss.	20	—	—	9	29
Medell speglar . . . . sty:r	42	—	—	7	49
Småå barn speglar . . . . . . duss.	54	—	—	19	73
Fint pappier . . . . riss	157	—	—	20	177
Dito gement . . . . ›	71	17	—	$94\frac{1}{2}$	$182\frac{1}{2}$
Grått papper . . . . ›	21	—	—	$13\frac{1}{4}$	$34\frac{1}{4}$
Beenkammar . . . . paar	5	—	—	8	13
Horn kammar . . . . lödher	3	—	—	$3\frac{1}{6}$	$6\frac{1}{6}$
Kamfoder . . . . sty:r	2	—	—	5	7
Kläde quastar . . . . ›	17	—	—	$2\frac{3}{4}$	$19\frac{3}{4}$
Bleckhorn . . . . duss.	7	—	—	—	7
Målade askar . . . . foder	24	—	—	24	48
Tobacks dossier . . . . duss.	14	—	—	1	15
Tobacks pipor . . . . ›	498	460	—	354	1,312
Kinröck . . . . fatt	2	—	—	—	2
Glassbandh . . . . decker	93	—	—	—	93
Kortt . . . . duss.	164	—	—	95	259
Nållremar . . . . breef	194	6	—	83	283
Snöre remmar . . . . skock	81	—	—	50	131
Ulln snöron . . . . sty:r	13	—	—	$5\frac{1}{2}$	$18\frac{1}{2}$
Hår båndh . . . . duss.	63	—	—	$37\frac{1}{3}$	$100\frac{1}{3}$
Rullebåndh . . . . rull.	36	—	—	$64\frac{1}{4}$	$100\frac{1}{4}$
Fergat ullegarn . . . . ℔	42	—	—	49	91
Ullkarder . . . . duss.	61	—	—	2	63
Gemena giördlar . . . . ›	10	1	—	—	11
Halss gehänger . . . . ›	14	—	—	79	93
Gemena halssgehenger . . . . . sty:r	47	—	—	77	124
Krutthorn . . . . ›	22	—	—	5	27
Spennare . . . . duss.	$6\frac{1}{2}$	—	—	$1\frac{7}{12}$	$8\frac{1}{12}$

	Åboo.	Nyhelsingforsz.	Vijborg.	Trångsundh.	Summa.
Fedell strengar . . . . lådher	3	—	—	—	3
Zitter strengar . . . . duss.	9	—	—	—	9
Messingz strengar . . . . 𝔗	24	—	—	1	25
Mallor . . . . bundt	24	—	—	—	24
Jern trådh . . . . 𝔗	100	—	—	—	100
Qvinfolcks pungar . . . . duss.	63	6	—	146½	215½
Spennare båndh . . . . »	23	—	—	—	23
Påssemente båndh . . . . »	86	—	—	—	86
Färgat trådh . . . . 𝔗	5	1½	—	—	6½
Fina knifuar . . . . paar	17	—	—	6	23
Knifuar medh gaffeller . . . . »	106	—	—	—	106
Medell knifvar . . . . duss.	37	—	—	—	37
Gemena knifvar . . . . »	140	4	—	520½	664½
Gemena » . . . . bundt	633	—	—	43	676
Brun » . . . . »	20	—	—	1	21
Skomackare » . . . . »	30	—	—	—	30
Kniffslidar . . . . duss.	24	—	—	28½	52½
Vichtskålar . . . . par	19	—	—	1	20
Förtenade tenlickor . . . . . . tus.	68	—	—	22	90
Skomackare tenlickor . . . . hund.	22	—	—	36	58
Skomackare sylar . . . . . . »	12	—	—	15	27
Fijlar. . . . . bundt	4	—	—	1	5
Småå finger saxer . . . . duss.	18	—	—	6½	24½
Balberare saxor . . . . »	3	—	—	¾	3¾
Skreddare saxor . . . . »	2	—	—	⅔	2⅔
Linnen bineckor . . . . »	19	—	—	—	19
Finger båhrar . . . . »	70	—	—	36⅓	106⅓
Syringar . . . . snöre	13	—	—	3½	16½
Hächtor . . . . tusend	236	4,000	—	5,000	9,236
Byxehächtor . . . . ringh	49	—	—	16	65
Spanske söm nålor . . . . . tusend	23	—	—	30⅓	53⅓
Gemena » » . . . . . deck.	124	8	—	371	503
Knappe nålor . . . . duss.	35½	4	—	66⅔	106⅙
Uthan lååss . . . . bundt	38	—	—	42	80
Liuss knipor . . . . duss.	4	—	—	1⅓	5⅓
Skrifftaflor . . . . dussin	4	—	—	—	4
Messinghz liuss stackor . . . . paar	21	8	—	1½	30½

		Åboo.	Nyhelsingforsz.	Vijborg.	Trångsundh.	Summa.
Småå liuss cronar	sty:r	4	2	—	—	6
Messinghz mortelar	»	2	—	—	—	2
Gullsmedhz krodz	bundt	3	—	—	$2\frac{1}{3}$	$5\frac{1}{3}$
Messinghz bälter	duss.	7	—	—	—	7
Messinghz nyckell-kiedlor	»	97	—	—	—	97
Räckne penningar	byssor	17	—	—	—	17
Bessell stänger	paar	65	—	—	26	91
Steghböglar	»	44	—	—	21	65
Småå hambrar	duss.	12	—	—	$2\frac{5}{12}$	$14\frac{5}{12}$
Spick bårar	»	5	—	—	$\frac{7}{12}$	$5\frac{7}{12}$
Häste skrapor	»	2	—	—	$2\frac{1}{6}$	$4\frac{1}{6}$
Hofftånger	bundt	10	—	—	$3\frac{5}{8}$	$13\frac{5}{8}$
Pistohler	paar	47	1	—	—	48
Försölfrade värior	sty:r	4	—	—	1	5
Gemena värior	»	161	—	—	$10\frac{5}{12}$	$171\frac{5}{12}$
Spåror	duss.	22	—	—	$11\frac{5}{8}$	$33\frac{5}{8}$
Krutt	℔	1,793	5	—	43	1,841
Ståhll knappar	gross	81	—	—	37	118
Koppar tappar	bundt	5	—	—	4	9
Teen skedar	duss.	15	—	—	—	15
Glassögon	lådher	4	—	—	3	7
Timme glass	duss.	1	—	—	—	1
Stöfvell båndh	sty:r	16	—	—	—	16
Förlåtz ringar	hund.	8	—	—	4	12
Mercke jern	duss.	2	—	—	—	2
Fyrsteen	paar	2	—	—	—	2
Tärningar	hund.	3	—	—	$\frac{1}{8}$	$3\frac{1}{8}$
Henge stackar	duss.	13	—	—	1	14
Lychtor	sty:r	4	—	—	1	5
Messelan	all:r	—	—	—	25	25
Pärgament	decker	1	—	—	—	1
Brödh korgar	stycke	4	—	—	—	4
Spanske röör	»	78	—	—	—	78
Skoo borstar	duss.	51	—	—	$10\frac{1}{2}$	$61\frac{1}{2}$
Svart byssor	skock	2	—	—	12	14
Reffiern	duss.	1	—	—	$2\frac{1}{4}$	$3\frac{1}{4}$
Åhlkrockar	hund.	9	—	—	9	18

	Åboo.	Nyhelsingforsz.	Vijborg.	Trångsundh.	Summa.
Hvit bleck . . . . .duss.	32	—	—	—	32
Merlingh . . . . bundt	4	—	—	—	4
Halssduckar . . . . .duss.	8	—	—	—	8
Hvit trådh . . . . bundt	6	—	—	—	6
Små sömskrin . . . . sty:r	6	1	—	30	37
Sylle skaft . . . . hund.	6	—	—	—	6
Krydh lådher . . . . sty:r	4	—	—	—	4
Spanske stolar . . . . ›	47	8	—	24	79
Gröna stolar . . . . ›	135	—	—	16	151
Spinneråcker . . . . ›	26	4	—	4	34
Talrickar . . . . .duss.	54	15	—	—	69
Gemena flask fodher. . . . . . sty:r	26	1	—	4	31
Fönster glass . . . . kistor	38	3½	—	6	42½
Stora glassflaskor . . . . . . skock	6	—	—	—	6
Småå glassflaskor . . . . . . ›	7	—	—	1½	8½
Passe glass . . . . ›	47	6	—	40½	93½
Släta ööllglass . . . . ›	19	—	—	—	19
Glass römmare . . . . ›	5	—	—	3½	8½
Gemena vinglass . . . . . . ›	5	—	—	⅜	5⅜
Fine vinglass . . . . för d:lr	73	—	—	—	73
Barn skoor . . . . paar	10	—	—	—	10
Sämesk . . . . decker	5	—	—	—	5
Engliske lambskin . . . . . . hund.	4	—	—	—	4
Reensshudar. . . . . sty:r	4	—	—	—	4
Elgtz hudar . . . . ›	2	—	—	—	2
Klåcka våger . . . . ℔	640	—	—	—	640
Häcklor. . . . . sty:r	14	—	—	—	14
Glass fönster . . . . ›	8	30	—	—	38
Sågar. . . . . ›	2	—	—	—	2
Hillebåhr . . . . ›	1	—	—	—	1
Fält trummor . . . . ›	3	—	—	—	3
Håår sichter . . . . ›	4	—	—	—	4
Messingz kietlar. . . . . ›	4	—	—	—	4
Gullsmedz deglar . . . . sätt	—	—	—	8	8
Barne pungar . . . . .duss.	—	—	—	56	56
Giorde bulster medh fiedrar . . st:r	14	4	—	—	18
Huffve bulster . . . . ›	3	—	—	—	3

	Åboo.	Nyhelssingforsz.	Vijborg.	Trångsundh.	Summa.
Knöpel lådher . . . . skock	2	—	—	—	2
Barn leckan . . . . för d:lr	10	—	—	—	10
Böcker . . . . för ›	5	—	—	—	5
Allehånda smått krahm . . för ›	20	50	—	18	83
Sängeklädher . . . . för ›	30	14	—	—	44
Novattin . . . . sty:r	—	9	—	—	9
Linnen plyss . . . . al:r	—	24	—	—	24
Flöreten trip . . . . sty:r	—	—	—	4	4
Linnen dito . . . . ›	—	—	—	¾	¾
Bleck trattar . . . . duss.	—	—	—	3½	3½
Tvär pipor . . . . ›	—	—	—	12¼	12¼
Stöfvel strumpor . . . . paar	—	—	—	5	5
Medh sölffver borderat geheng . st:r	—	—	—	1	1
Lerefft:					
Cammerduck . . . . halfsty.	4	1	—	4	9
Skierduuck . . . . ›	8	—	—	¾	8¾
Gemeen duckdrell . . . . all:r	141	—	—	20	161
Handh klädes dräll . . . . . . ›	135	—	—	—	135
Slesinghz lerefft . . . . sty:r	36	—	—	12	48
Huus › . . . . ›	2	—	—	—	2
Hållensk › . . . . all:r	14	—	—	—	14
Buldan . . . . sty:r	3	—	—	5	8
Bädh pareckum . . . . ›	43	—	—	¼	43¼
Svart lerefft . . . . ›	3	—	—	—	3
Slesingz knyttningh . . . . . . ›	7	—	—	—	7
Lin garn . . . . all:r	1	—	—	—	1
Oblecht lerfft . . . . ›	40	—	—	—	40
Allehånda slagz giorde lijnkläd[er] . . . . för d:lr	10	—	—	—	10
Clöster-lerft . . . . sty:r	—	—	—	½	½
Bijlefeldz dito . . . . ›	—	—	—	20	20
Specerij:					
Top socker . . . . ℔	1,490	159	—	1,675	3,324
Puder såcker . . . . ›	45	—	—	104	149
Confect såcker . . . . ›	331	10	—	562	903
Hvitt socker candj . . . . ›	26	—	—	20⅝	46⅝
Dito brunt . . . . ›	9	—	—	8	17

		Åboo.	Nyhelsingforss.	Vijborg.	Trångsundh.	Summa.
Insyltadh ingefera	℔	291	10	—	202	503
Sucatt	»	165	15	—	208	388
Pepar	»	278	19	—	321¼	618¼
Ingefära	»	561	35	—	332¼	928¼
Saffran	»	6	—	—	5⅛	11⅛
Muskata blomer	»	23	2	—	25¼	50¼
Muskater	»	20	2	—	10⅝	32⅝
Nächlikor	»	13	1	—	12½	26½
Canell	»	50	—	—	27	77
Cardemumma	»	37	1	—	7¼	45¼
Mandell	»	278	15	—	133½	426½
Cobeba	»	11	—	—	6	17
Russin	korg:r	69	6	—	20⅜	95⅜
Långe russin	℔	364	—	—	266	630
Fijckon	»	743	—	—	—	743
Fijckon	korg:r	8	1	—	4⅜	13⅜
Sveskon	℔	5,437	560	—	2,172	8,169
Corinter	»	243	15	—	547½	805½
Anijss	»	736	90	—	510½	1,336½
Riss	»	618	80	—	686	1,384
Sterckelse	»	2,310	250	—	1,383½	3,943½
Lijn	»	367	20	—	43	430
Bomolia	»	102	60	—	195¼	357¼
Fenedisk tre[h]ackelse	»	½	—	—	¼	¾
Cappris	»	23	10	—	20	53
Olifver	kannur	39	3	—	5	47
Treackelse	läster	35	—	—	3½	38½
Lackritz	℔	39	—	—	1¾	40¾
Saltzment	»	4	1	—	2⅞	7⅞
S[al]tlemoner	t:r	1	½	—	⅛	1⅝
Honningh	»	4	—	—	32⅛	36⅛
Lager bär	℔	88	10	—	11	109
Lager olia	»	28	—	—	5¼	33¼
Senap	»	154	—	—	—	154
Agurcker	åtting:r	348	¾	—	117	465½
Ingelagdh kijrssebär	tonner	19	—	—	—	19
Öfveleter	åtting.	2	—	—	—	2

	Åboo.	Nyhels-sing-forsz.	Vij-borg.	Trång-sundh.	Summa.
Fennkåll . . . . ℔	8	—	—	—	8
Hnete grön . . . . ›	50	—	—	—	50
Sijrop . . . . för d:lr	$3\frac{1}{2}$	—	—	—	$3\frac{1}{2}$
Datlar . . . . ℔	—	—	—	4	4
Ostrar . . . . små t:r	—	—	—	6	6
Cummen . . . . ℔	—	—	—	25	25
Drögerij och färgor:					
Toback . . . . ℔	1,900	180	—	3,423	5,503
Rödh brisilia . . . . ›	190	—	—	11	201
Brun brisilia . . . . ›	86	—	—	2	88
Blåå sterckelse . . . . ›	26	—	—	$173\frac{3}{4}$	$199\frac{3}{4}$
Alun . . . . ›	212	20	—	262	494
Supstantial . . . . ›	210	10	—	—	220
Gålt vax . . . . ›	30	—	—	2	32
Räff krydder . . . . ›	9	—	—	$23\frac{5}{8}$	$32\frac{5}{8}$
Svafell . . . . ›	54	20	—	—	74
Lack . . . . ›	20	—	—	6	26
Mercurium . . . . ›	6	—	—	—	6
Quicksölffver . . . . ›	18	—	—	1	19
Vinsteen . . . . ›	48	—	—	—	48
Grönt vax . . . . ›	15	—	—	—	15
Lijn olia . . . . ›	46	—	—	168	214
Mönia . . . . ›	44	—	—	—	44
Brunrott . . . . ›	50	—	—	—	50
Spanst grön . . . . ›	24	—	—	$1\frac{1}{2}$	$25\frac{1}{2}$
Ackergiäll . . . . ›	66	—	—	—	66
Rössell . . . . ›	17	—	—	—	17
Indij blåå . . . . ›	7	—	—	—	7
Auri pigmentum . . . . ›	18	—	—	—	18
Prustroht . . . . ›	2	—	—	—	2
Boratz . . . . ›	$\frac{1}{2}$	—	—	$\frac{1}{8}$	$\frac{5}{8}$
Bernstens olia . . . . ›	$\frac{1}{2}$	—	—	—	$\frac{1}{2}$
Cenober . . . . ›	7	—	—	—	7
Kugellack . . . . ›	5	—	—	—	5
Fernissa . . . . ›	11	—	—	—	11
Himmelss blåt . . . . ›	10	—	—	—	10

	Åboo.	Nyhels-sing-forsz.	Vij-borg.	Trång-sundh.	Summa.
Enebärs olia . . . . ℔	4	—	—	—	4
Blygiöll . . . . ›	3	—	—	—	3
Blyhuitt. . . . . ›	3	—	—	10	13
Berg grön. . . . . ›	5	—	—	—	5
Rysse göll. . . . . ›	6	—	—	—	6
Umbra . . . . ›	4	—	—	—	4
Glassgoll . . . . ›	5	—	—	¼	5¼
Viröóck . . . . ›	2	—	—	3	5
Sallmiack . . . . ›	2	—	—	2	4
L. salffva . . . . ›	4	—	—	—	4
Rödh steen . . . . ›	4	—	—	—	4
Skiellvatn. . . . . ›	4	—	—	—	4
Salt- och torfisk:					
Hollansk sill . . . . tunnor	16	70	—	10¾	96¾
Dito . . . . .fierd.	29	—	—	13	42
Bernfisk. . . . . skep℔	4	1	—	3½	8½
Börger torsk . . . . t:r	5	4½	—	17½	27
Flundror . . . . bundt	400	—	—	422	822
Böcklingh . . . . vahl:r	4	—	—	4¾	8¾
Dito . . . . .stråå	—	—	—	40	40
Sporn . . . . t:r	—	—	—	4	4
Norsk kabelou. . . . . ›	—	—	—	¾	¾
Raff. . . . . L℔	—	—	—	2	2
Vicht- och tunnegodz:					
Humbla . . . . skep℔	11	4	—	7¼	22¼
Fiedrar . . . . L℔	54	—	—	7½	61½
Giordt theen . . . . ℔	70	50	—	615¾	735¾
Gamaldt theen . . . . ›	40	—	—	—	40
Bly . . . . skep℔	17	½	—	44¾	62¼
Huete . . . . t:r	4	—	—	—	4
Rogh . . . . ›	14	—	—	—	14
Hållenske skorpor . . . . ›	5	10	—	13	28
Lybeske kringlor . . . . ›	28	35	—	—	63
Erter . . . . ›	4	—	—	—	4
Boohuete gryn. . . . . ›	1	—	—	2	3

	Åboo.	Nyhelsingforsz.	Vijborg.	Trångsundh.	Summa.
Herss gryn . . . . t:r	3	—	—	2¼	5¼
Epler . . . . ›	260	38	—	—	298
Pårun . . . . ›	2	—	—	—	2
Skinckor . . . . sty:r	20	—	—	27	47
Mettvorstar . . . . ›	88	—	—	343	431
Hollensk såpa . . . . fierd.	10	—	—	—	10
Grön tvååll . . . . t:r	3	—	—	—	3
Peper rotth . . . . bundt	790	15	—	96	901
Hollensk lööck . . . . refvar	2,100	315	—	—	2,415
Hultt löck. . . . . för d:lr	10	—	—	—	10
Söttmiölcks ostar . . . . ℔	200	550	—	1,200	1,950
Dito . . . . sty:r	30	—	—	433	463
Vallnötter. . . . . tus.	10	3	—	2	15
Pomerantzer . . . . sty:r	90	—	—	27	117
Lemoner . . . . ›	150	—	—	112	262
Stöflor . . . . paar	—	—	—	3	3
Skoor . . . . ›	—	—	—	12	12
Peperkackor. . . . . för d:lr	10	—	—	—	10
Kåll . . . . › ›	8	—	—	—	8
Steen kierll . . . . › ›	40	12	—	—	52
Kritta. . . . . t:r	20	—	—	—	20
Tomma faatt och tunnor . . . . [st.]	32	—	—	—	32
Lijn . . . . skep℔	1	50	—	5½	56½
Hampa . . . . ›	6	4½	—	—	10½
Flesk . . . . L℔	5	—	—	—	5
Hollensk tegell steen . . . . . tus.	—	30	—	2	32
Sur miölcks ostar . . . . ℔	—	—	—	570	570
Gröna ostar . . . . ›	—	—	—	800	800
Taack tegell . . . . tusend	—	—	—	7,200	7,200
Sallt:					
Spanskt salt . . . . t:r	5,115	1,581	4,321¼	—	11,017¼
Franst › . . . . ›	896	—	—	—	896
Lyneborger salt . . . . ›	37	—	—	—	37
Fremmande drycker:					
Renst vijn . . . . åhmer	5	—	—	15 2/15	20 2/15
Malvasier . . . . ›	5	—	—	—	5

	Åboo.	Nyhelsingforsz.	Vijborg.	Trångsundh.	Summa.
Peter simens . . . . piper	1	—	—	—	1
Spanst vijn . . . . »	11	4	—	11	26
Franst vijn . . . . »	21	6	—	—	27
Franst vijn . . . . oxeh.	36	9½	—	53½	99
Brennevijn . . . . åhmer	2	—	—	1	3
Lybesk miödh . . . . t:r	14	—	—	6½	20½
Brennevijn . . . . ating:r	25	⅛	—	—	25⅛
Dantzicker miödh . . . . t:r	6	—	—	—	6
Brunssvickes mumma . . . . pipor	6	¾	—	6½	13¼
Prysingh . . . . atting:r	12	—	—	4	16
Råstocker öhl . . . . läster	17	—	—	40	57
Lybest » . . . . faat	224	8	—	19⅔	251⅔
Vijn etticka . . . . .oxhöft.	6	—	—	—	6
Öhl etticka . . . . t:r	9	—	—	—	9
Refvelst öhl . . . . .fahtt	4	26	—	—	30
Värderingen på penningar . . . d:lr	—	—	—	6,056¾	6,056¾

Export från Sverige år 1640.

Kortt extract af utgångne vahrur vid efter:ne tulkamrar i Sverie anno 1640.

	Stockholm.	Nyköping.	Norr- och Söderköp.	Västervijk.	Callmar.	Götheborgh.	Summa.
Koppar och messing:							
Gååhrkoppar . . . sch℔	2,865½	—	—	5¼	—	4	2,874¾
Ungersche plåter . ›	99¾	—	—	—	—	—	99¾
Allehanda arbetad koppar . . . . . ›	45¼	—	56	—	—	—	101¼
Bleckkoppar. . . . ›	491½	—	—	—	—	—	491½
Mettalen stycke . . ›	705	—	—	—	—	—	705
Klåckor . . . . . . ›	½	—	—	—	—	—	½
Messingskettlar och allehanda arbetad messingh . . . . ›	—	—	11	—	—	—	11
Messing . . . . . . ›	742⅓	—	114½	—	—	1	857⅝
Messingstrådh . . . ›	—	—	520	—	—	—	520
Messingskättlar . stycke	1	—	—	—	—	—	1
Dito beckne. . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Dito portar . . . ›	5	—	—	—	—	—	5
Latun. . . . . . . .sch℔	—	—	14	—	—	—	14
Gammal mässing och koppar . . . . . ›	1¼	—	—	—	—	—	1¼
Kopparbrännevinspannor . . . . . . st.	—	1	—	—	—	—	1
Messingstappar . . . ›	3	—	—	—	—	—	3
Dito liussestakar . . ›	4	—	—	—	—	—	4
Dito plåter . . . . . ›	3	—	—	—	—	—	3
Kopparflaskor . . . . ›	2	—	—	—	—	—	2
Messingspannor . . . ›	2	—	—	—	—	—	2
Kopparmynnt . . .fierd.	117	—	—	—	—	341	458

	Stockholm.	Nyköping.	Norr- och Söderköp.	Västervijk.	Callmar.	Götebörgh.	Summa.
Järn och stååł:							
Stångejärn . . . .sch℔	58,481	3.721	7,102	30	—	15,423	84,757
Harneskplåter . . . ›	454	—	18	—	—	—	472
Rörplåter . . . . . ›	6	—	—	—	—	—	6
Jernskrodt . . . . ›	35½	—	13	—	—	—	48½
Lood . . . . ›	383	244½	446	—	—	182¾	1,256¼
Ankerfly . . . . . ›	581	69	—	—	—	—	650
Allehanda smidt jern ›	16	4	1	—	—	1¼	22¼
Spijk . . . . ›	8¼	—	4¼	—	—	5	17½
Spijck. . . . . . tunner	8	—	34⅜	—	—	10¼	52⅝
Dito . . . . . tusende	22⅙	—	—	—	—	—	22⅕
Järnskytt . . . . .sch℔	751	3,718	3,206	—	—	—	7.675
Stååbl. . . . . ›	79½	6	11½	1¼	—	8	106¼
Dito . . . . faat	—	—	—	—	—	—	—
Ståhltrådh . . . .sch℔	—	—	13	—	—	—	13
Spiäldh . . . . . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Harnesk . . . . stycke	88	—	25	—	—	200	313
Stormhattar . . . ›	60	—	—	—	—	—	60
Jernngrytor . . . .sch℔	14	—	—	—	—	—	14
Dito . . . . stycke	10	—	—	—	—	—	10
Jernheller. . . . .sch℔	1	—	—	—	—	—	1
Gamalt jern . . . . ›	12½	—	—	—	—	—	12½
Jernblock . . . . . ›	10	—	—	—	—	—	10
Järntrå . . . . . . ›	¾	—	18½	—	—	—	19¼
Musketer . . . . stycke	184	—	—	—	—	200	384
Pistoler . . . . . . paar	9	—	—	—	—	—	9
Undervärior . . . stycke	3	—	—	—	—	—	3
Väriefästen . . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Ståhlquarnar . . ›	3	—	—	—	—	—	3
Gamble järnskytt .sch℔	—	—	—	—	—	—	—
Gammalt järnskrap ›	4	—	—	—	—	—	4
Stekepannor . . . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Järndörrar . . . . ›	286½	—	—	—	—	—	286½
Järnpannor . . . . ›	50	—	—	—	—	—	50
Hesteskoor . . . gånger	120	—	—	—	—	—	120
Låssar . . . . . stycke	2	—	—	—	—	—	2
Yxar . . . . ›	16	—	—	—	—	—	16

	Stockholm.	Nyköping.	Norr- och Söderköp.	Västervijck.	Callmar.	Göteborgh.	Summa.
Järnvicht . . . . . sch℔	24	—	—	—	—	—	24
Järnkakelugn . . stycke	1	—	—	—	—	—	1
Bössor . . . . . ›	24	—	—	—	—	—	24
Jernskåfler och spader . . . . ›	227	—	—	—	—	—	227
Råå järn . . . . ›	5	—	—	—	—	—	5
Halster . . . . . ›	1	—	—	—	—	—	1
Pijkar. . . . . . ›	160	—	—	—	—	—	160
Spieldh . . . . . ›	39	—	—	—	—	—	39
Knijffsbladh . . . ›	360	—	—	—	—	—	360
Ståhltrådh . . . ringar	10	—	—	—	—	—	10
Dörrejern . . . . . paar	5	—	—	—	—	—	5
Pälterij och skinnvarur:							
Looskin . . . . . stycke	14	—	—	—	—	—	14
Gemene dito . . ›	27	—	—	—	—	—	27
Röda räfskin . . ›	914	—	45	—	24	72	1,055
Kaninskin . . . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Gråverk . . . . . timber	49	—	—	—	—	—	49
Dito . . . . . . foder	3	—	—	—	—	—	3
Dito ryggar . . . timber	—	—	—	—	—	—	—
Skotske lambskinn dussin	—	—	—	—	—	—	—
Utterskin . . . . stycke	—	—	5	—	7	5	17
Mårdskin . . . . ›	5	—	—	—	—	—	5
Bäfuerskin . . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Svarte räfuar . . ›	2	—	—	—	—	—	2
Hvite dito . . . ›	8	—	—	—	—	—	8
Vargskinn . . . . ›	3	—	—	—	—	6	9
Hermelin . . . . ›	—	—	160	—	—	—	160
Katteskin . . . . ›	100	—	—	—	—	—	100
Trävirke:							
Master af 26 palmar. . . . . . stycke	—	—	—	—	—	2	2
Dito aff 25 palmar ›	—	—	—	—	—	3	3
Dito aff 24 › ›	—	—	—	—	—	5	5
Dito aff 23 och 22 palmar . . . . ›	—	—	—	—	—	38	38

	Stockholm.	Nyköping.	Norr- och Söderköp.	Västervijck.	Callmar.	Götebergh.	Summa.
Master aff 21 och 20 palmar . . . stycke	—	—	—	—	—	215	215
Dito aff 19 och 18 palmar . . . . ›	—	—	4	—	—	372	376
Dito aff 17 och 16 palmar . . . . ›	—	—	—	—	—	511	511
Dito aff 15, 14 och 13 palmar . . . ›	—	—	42	—	—	459	501
Dito aff 12 och 11 palmar . . . . ›	—	—	—	—	—	48	48
Mijlenroo aff vraakmaster huggne . . . . ›	—	—	—	—	—	108	108
Blåckar aff vraakmaster huggne ›	—	—	—	—	—	156	156
Brååspel . . . . ›	—	—	—	2	—	73	75
Bogspröt . . . . ›	—	—	5	—	—	—	5
Bielkar . . . . . ›	—	—	—	—	—	12	12
Dito små . . . . tolffter	—	—	—	—	—	—	—
Grannbielkar . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Jungfrur . . . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Blockar . . . . . stycke	—	—	—	—	—	—	—
Vrackblockar . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Vrackbielkar . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Vracksvrack . . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Spiror åm 10 palmar. . . . . . tolffter	—	—	$5\frac{1}{4}$	—	—	113	$118\frac{1}{4}$
Dito åm 7 och 6 palmar . . . . ›	—	—	$1\frac{1}{2}$	—	$2\frac{1}{3}$	252	$255\frac{3}{8}$
Furutimber . . . ›	—	—	—	—	—	23	23
Grantimber . . . ›	—	—	—	—	—	27	27
Ekeplankar . . . stycke	—	12	—	—	—	1,240	1,252
Dito vraak . . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Ekebordh . . . . tolffter	—	—	—	1	14	418	433
Dito vraak . . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Grannsparrar . . ›	2	—	45	—	—	39	86
Boomsparrar . . ›	—	—	—	—	—	$585\frac{1}{2}$	$585\frac{1}{2}$
Dubbelt knapholt. . . . . hundrad	—	—	—	—	—	—	—
Tunne stafrar . tussend	—	—	—	—	—	$155\frac{1}{8}$	$155\frac{1}{5}$
Lächter . . . . . stycke	3,500	—	—	—	3,390	597	7,487

		Stockholm.	Nyköping.	Norr- och Söderköp.	Västervijck.	Callmar.	Götehorgh.	Summa.
Furuplannkar	stycke	—	—	72	—	—	48	120
Krumholtz	»	—	—	—	—	—	1	1
Dito	tolffter	—	—	—	—	—	—	—
Ekenaglar	stycke	—	—	—	—	—	359,380	359,380
Skåffler	»	—	—	—	—	—	24	24
Toma tunner	»	—	—	—	—	—	120	120
Fotebunkar	»	80	—	—	—	—	—	80
Miölkebunkar	»	515	—	—	—	—	—	515
Finneaskar	»	180	—	—	—	—	—	180
Vatu såår	»	24	—	—	—	—	—	24
Låssespänn	»	4	—	—	—	—	—	4
Bräder	tolffter	1,143	503	9,459½	4,773	3,176½	11,962	31,017
Vraakbräder	»	—	—	8	—	219	—	227
Veed	fambnar	623	31	141	194	332	673	1,994
Trååfaat	stycke	1,610	—	—	—	—	6,450	8,060
Trååskålar	»	—	—	—	—	—	—	—
Dito byttor	»	3,042	—	—	—	—	1,962	5,004
Trååg	»	161	—	—	—	—	81	242
Trävannor	»	—	—	—	—	—	—	—
Träkappar	»	—	—	—	—	—	—	—
Åhror	paar	—	—	—	—	—	24	24
Slefuar	dussin	4	—	—	—	—	—	4
Skeder	»	—	—	—	—	—	—	—
Dito för	daler	—	—	—	—	—	—	—
Däler	stycke	—	—	—	—	—	6,439	6,439
Dito vraak	»	—	—	—	—	—	—	—
Bottnbräder	tolffter	—	—	—	—	—	—	—
Tunnebandh	stycke	—	—	—	—	—	—	—
Tallrikor	skock	—	—	—	—	—	—	—
Träkannor	stycke	—	—	—	—	—	—	—
Trååstoop	»	—	—	—	—	—	—	—
Näfuer	knippor	24	—	—	—	—	—	24
Furusparrar	tolffter	5½	—	228½	4	—	—	238
Vraakplankar	stycke	—	—	—	—	—	—	—
Bandhstakar	»	—	—	—	—	—	—	—
Finne kärill	»	—	—	—	—	—	—	—
Dito	knippor	48	—	—	—	927	—	975

	Stockholm.	Nyköping.	Norr- och Söderköp.	Västervijck.	Callmar.	Götheborgh.	Summa.
Furubalkar . . . tolffter	½	—	—	—	32	—	32½
Saltfaat . . . . . stycke	—	—	—	—	108	—	108
Läder och skinn:							
Bockeskins cardevann . . . . . deker	267	92	—	—	—	128	487
Dito Ryssbytar . ›	—	—	5	—	57	576	638
Geteskins o. dito ryssbytar . . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Sielskinn . . . . stycke	—	—	—	—	—	—	—
Beredde oxehudar . . . . . . deker	—	—	—	—	—	—	—
Oberedde dito . . ›	4½	—	2	½	⅖	19	26⅖
Dito kohudar . . ›	9	—	—	—	⅕	15	24⅕
Beredde rennshudar . . . . . . stycke	10	—	—	—	—	4	14
Jorthudar . . . . ›	—	—	—	—	—	4	4
Bockskin . . . . deker	1,028	—	194	26	30	740	2,018
Ryssbytar . . . . ›	—	—	—	—	—	1,635	1,635
Geteskin . . . . ›	8	—	24	—	6	70	108
Elgshudar. . . . stycke	14	—	—	—	—	24	38
Dito kalffhudar . ›	14	—	—	—	—	17	31
Beredde kalfskinn . . . . . däker	58	—	—	—	—	—	58
Brokota dito . . ›	90	—	1	—	—	65	156
Ryske juffter . . stycke	10	—	—	—	—	—	10
Stutehudar . . . däker	—	—	—	—	—	—	—
Fåårskinn . . . . ›	—	—	—	—	3	—	3
Beredde dito . . ›	5	—	—	—	—	—	5
Rensshudar . . styck er	3	—	—	—	—	—	3
Lijn och hampa:							
Lijn . . . . .sch℔	136¼	11	—	—	—	—	147¼
Hampa . . . . ›	89	—	—	—	—	—	89
Dito . . . . L℔	—	—	—	—	—	—	—
Tågvärck . . . . .sch℔	—	—	—	—	—	—	—
Linnetgarn . . . . L℔	3½	—	—	—	—	—	3½
Lijnblår. . . . . .sch℔	11½	—	—	—	—	—	11½

	Stockholm.	Nyköping.	Norr- och Söderköp.	Västervijck.	Callmar.	Götheborgh.	Summa.
Spannemåhl:							
Hvete . . . . . . tunner	10,034	7,622	14,167	85	2	40	31,950
Rågh . . . . . . ›	9,431	3,954	2,413	434	194	34	16,460
Korn . . . . . . ›	37,804	3,925	11,168	—	464	—	53,361
Maltt . . . . . . ›	—	7	34	—	—	10	51
Haffra . . . . . ›	1,125	—	—	—	—	—	1,125
Hvetemiöl . . . . ›	11	1	9	1¾	—	—	22¾
Råghmiöl . . . . ›	122½	32½	57½	4	2	12	230½
Gryn . . . . . . ›	3½	1	1½	—	—	—	6
Bröö . . . . . . ›	31½	—	8	—	—	—	39½
Erffter . . . . . ›	199½	—	5¼	—	—	—	204¾
Beck och tiäru:							
Tiäru . . . . . . läster	3,318	8	111	339½	490⅓	151	4,412⅝
Beck . . . . . . ›	84½	—	12½	—	—	122	219
Tråån . . . . faat	430	—	14	—	1	—	445
Dito . . . . . . tunner	—	—	—	—	½	—	½
Trån Bärma . . . . faat	—	—	9	—	—	—	9
Dito . . . . . . tunner	—	—	—	—	—	—	—
Sielspäk . . . . . ›	58¼	—	—	—	24¼	—	83½
Färga och victriol:							
Victriol . . . . . .sch℔	1,845¼	—	—	—	—	—	1,845¼
Schvafvel . . . . . ›	332½	—	—	—	—	—	332½
Rödhfärga . . . . ›	9	—	—	—	—	—	9
Salttpeter . . . . . ›	10	—	—	—	—	216⅝	226⅝
Salt och torrfisk:							
Torra gedder . . .sch℔	13½	—	1⅙	15½	—	—	30⅕
Saltte dito . . . tunner	½	—	—	¼	—	—	¾
Åhl . . . . ›	1	1	—	⅜	—	—	2⅜
Lax . . . . ›	142¼	¾	1	—	—	—	144
Röchte dito . . . stycke	129	—	—	—	—	6	135
Strömming . . . tunnor	720½	1	3¼	—	3½	—	728¼
Torsk . . . . . . ›	12	—	½	—	1	—	13½
Krampesill . . . ›	—	—	—	—	—	—	—
Saltt Sljk . . . . ›	—	—	—	—	—	—	—

	Stockholm.	Nyköping.	Norr- och Söderköp.	Västervijck.	Callmar.	Göteborgh.	Summa.
Stenvahrur:							
Skerstenar . . . stycke	—	—	—	—	—	—	—
Trommesten . . . ›	—	—	—	—	2	—	2
Steenbordh . . . stycke	23	3	10	10	86	—	132
Småå dito . . . . ›	—	—	—	—	65	—	65
Ottakantig dito . ›	—	—	—	—	1	—	1
Quarnnstenar . . ›	14	—	—	—	—	—	14
Ölands steen rug alnar	—	—	—	—	2,790	—	2,790
Pollerat steen . . ›	—	150	7,550	611	22,065	—	30,376
Gråstens flijssor . stycke	22	—	—	—	12	—	34
Brynestenar . . . ›	300	—	—	—	—	—	300
Handquarnstenar ›	3	—	—	—	—	—	3
Lijckstenar . . . ›	—	—	2	17	146	—	165
Små dito . . . . ›	—	—	—	—	18	—	18
Senapsquarnar . . ›	—	—	—	—	4	—	4
Trappestenar . . ›	—	—	—	—	45	—	45
Kragestenar . . . ›	—	—	3	4	18	—	25
Slijpestenar . . . ›	11	—	—	—	—	—	11
Pelare . . . . . ›	—	—	—	—	10	—	10
Tegelsteen eller pannor . . . . ›	—	—	—	—	800	—	800
Köpmans vahrur:							
Smör . . . . . . tunner	860	1½	73	54	421	271	1,680½
Dito . . . . L℔	11	—	15½	7¼	5	—	38¾
Ost . . . . sch℔	7¾	¾	—	1¼	3	2½	15¼
Dito . . . . L℔	—	—	6½	—	12	—	18½
Fläder . . . . . tunnor	—	—	—	—	—	—	—
Enebähr . . . . ›	15	—	10	5	3	36	69
Hasslenötter . . ›	17	—	—	—	48	783	848
Roffuer . . . . . ›	3	—	2	26¾	40½	—	72¼
Tvåhl . . . . . . bottn	4	—	—	—	—	—	4
Tortt kött. . . . . sch℔	—	—	½	—	¾	—	1¼
Dito . . . . tunnor	3½	—	—	—	3	—	6½
Saltt kiött . . . ›	27½	—	4	15¾	174	8	229¼
Fläsk . . . . sch℔	3	—	¾	—	3¼	—	7
Dito . . . . L℔	—	—	—	—	—	—	—

	Stockholm.	Nyköping.	Norr- och Söderköp.	Västervijck.	Callmar.	Göteborgh.	Summa.
Ryske handskar . . paar	—	—	—	—	—	—	—
Svijnehåår . . . tunner	—	—	—	—	—	—	—
Sundrigt glass . . »	18	—	—	—	—	—	18
Ööl . . . . »	2	—	9	—	—	—	11
Dito . . . . faat	—	—	—	—	—	—	—
Brännevinn . . åttingar	1	—	—	—	—	—	1
Talgh . . . . . . tunnor	—	3	$32\frac{3}{4}$	20	153	272	$480\frac{3}{4}$
Dito . . . . .sch℔	—	—	—	—	—	—	—
Dito . . . . L℔	18	$2\frac{1}{2}$	15	$19\frac{1}{2}$	—	—	55
Oxar . . . . . . stycke	—	—	—	—	620	—	620
Stutar. . . . . . »	—	—	—	—	74	—	74
Fåår . . . . . . »	—	—	—	—	113	—	113
Hästar . . . . . »	2	—	—	3	472	—	477
Stodh . . . . . . »	—	—	—	—	254	—	254
Fåålar . . . . . »	—	—	—	—	31	—	31
Malne kohl . . säckiar	—	57	150	—	—	—	207
Koor . . . . . . stycke	—	—	—	—	451	—	451
Aska . . . . . . tunnor	—	—	—	—	—	—	—
Saltt kåhl . . . . »	—	—	—	—	—	—	—
Kaldun . . . . . »	—	—	—	$\frac{3}{8}$	$16\frac{3}{8}$	—	$16\frac{3}{4}$
Getter . . . . . stycke	—	—	—	—	6	—	6
Senapp . . . . . tunnor	—	—	—	—	$\frac{1}{2}$	—	$\frac{1}{2}$
Quigor . . . . . stycke	—	—	—	—	14	—	14
Kökenfett . . . . tunner	—	—	—	—	—	—	—
Oxetungor . . . »	—	—	—	—	$\frac{1}{2}$	—	$\frac{1}{2}$
Bast . . . . L℔	—	—	—	—	—	—	—
Svijn . . . . . . stycke	—	—	—	—	—	—	—
Lijnfrödh . . . . tunner	—	—	—	—	2	—	2
Lamb . . . . . . stycke	—	—	—	—	24	—	24
Egg . . . . »	—	—	—	—	200	—	200
Ållon . . . . . . tunnor	$\frac{1}{2}$	—	—	—	—	—	$\frac{1}{2}$
Jortron . . . . . »	1	—	—	—	—	—	1
Trånnlon . . . åttingar	2	—	—	—	—	—	2
Lingon . . . . fierding	1	—	—	—	—	—	1
Lappestöflar . . . . paar	1	—	—	—	—	—	1
Dito skoor . . . . »	1	—	—	—	—	—	1
Rödh jordh . . . tunnor	11	—	—	—	—	—	11

	Stockholm.	Nyköping.	Norr- och Söderköp.	Västervijck.	Callmar.	Göteborgh.	Summa.
Oxhorn . . . . . tunnor	1	—	—	—	—	—	1
Slijpe gåår . . . »	4	—	—	—	—	—	4
Vax. . . . . L℔	—	2¼	—	—	2¾	—	5
Gammalt thenn . . »	2¾	—	—	—	—	—	2¾
Nytt tenn	3	—	—	—	—	—	3
Tennstakar	8	—	—	—	—	—	8

Extract oppå de vahrur som ifrån Stockholm till Ryssland gångne åro anno 1640*).

Nembl.

12,890 daler kopparmynt.
134 halfftunner dito.
157 fierdingar dito.
378 sch℔ 8¼ L℔ stångejärn.
17 » 11 » svafvel.
2 » 11¼ » koppar gamal.
4 » ny kättle koppar.
3 stycke gamble vårior.
1 L℔ tenn.
2 st. gamble bössepipor.
4 L℔ 7½ mk messingsketlar.
3 stycke liussekronor.
1¼ sch℔ gamalt järn.
2 » 10¾ L℔ ståhl.
43 st. harnesk.
12 gång hestskoor.
11 st. messingsbäcken.
3 » tennfaat.

175½ sch℔ mettalstycken.
13 » 12 L℔ victriol.
12 » gåhrkoppar.
13 stycke jernnskofflar.
1 » messingsliusstaka.
570¼ al:r kläde.
24 dl:r dwelch.
17 al:r attlas.
25 » tafft.
94 » ullendamast.
1 st. och 13 al:r t[urkisk] groffgrön.
3 st. 2 trådh.
13 al:r kirseij.
90 al:r sammeth.
106 stycke gamble bösser.
4 par pistoler.
18 alnar rask.
8 st. klädeslappar.

*) Följer omedelbart efter hufvudlistan öfver exporten.

2 st. myssor.
15 alnar benkevahr.
26 st. utterskin.
18½ däcker fåhreskinn.
360 st. bäfuerskinn.
43 st. röde räfuar.
378 st. lambskin.
25 st. hvite räffskinn.
20 st. kalffskin.
1½ timber gråverk.
1 st. korsräff.
66¼ lodh pärlor.
6¼ oxhöfft rödt franst vijn.
4 sch℔ 11 L℔ toback.
101 tunna saltt.
250 st. små glassflaskor.
220 tunner krita.
3 korgar rossin.
6 ℔ pepar.
6 tunnor fieder.
4 kistor fensterglas.

Export från Finland 1640.

Extract upå alle kiöpmanss vahrur som ifrån Tullcammerne uthi Finlandh åhro uthskeppade pro anno 1640.

		Åboo.	Nyhelsingforsz.	Vijborg.	Trångsundh.	Summa.
Koppar och järn:						
Stange jern	skepp:d.	39	125½	—	—	164½
Små jern pannor	st:r	13	—	—	—	13
Hästeskoor	gånger	140	—	—	—	140
Spick	hund.	4	—	—	—	4
Jern skyflor	st:r	12	—	—	—	12
Koppar kiätlar	›	4	—	—	—	4
Jern grytor	›	2	—	—	—	2
Gammal messingh	℔	—	—	12	—	12
Nye kiätlar	L℔	—	—	32½	—	32½
Pälterij:						
Gemena looskin	st:r	6	—	3	—	9
Grååvärck	timmer	303	—	98½	—	401½
Röda räfskin	st:r	295	—	32	—	327
Korss räfvar	›	2	—	—	—	2
Utter skin	›	9	—	—	—	9
Loo potar	foder	1	—	—	—	1
Mårderumpor	timmer	3	—	—	—	3
Vargskin	sty:r	1	—	—	—	1
Harskin	hund.	1	—	—	—	1
Trävärcke:						
Såge brädher	tolffter	64	23	—	—	87
Lächter	tusendh	7	—	—	—	7
Brennevedh	famner	116	62	335	—	513
Byttor	knipor	400	—	—	—	400

	Åboo.	Nyhelsingforsz.	Vijborg.	Trångsundh.	Summa.
Näfver . . . . knippor	18	—	—	—	18
Humble störar . . . . hund.	1	—	—	—	1
Allehanda åtskillige träkiärl för d:r	1,790	—	—	—	1,790
Maste trädh om 16 palmar . . [st.]	—	—	2	—	2
Dito om 15, 14, 13 och 12 palmar st:r	—	—	41	—	41
Spiror om 10 palmer . . . . . . »	—	—	39	—	39
Dito om 7 pallmer . . . . . . »	—	—	11	—	11
Läder och skin:					
Råå oxehudhar . . . . . . deecker	36	$\frac{4}{5}$	1	—	$37\frac{4}{5}$
Dito kohudar . . . . »	59	$\frac{3}{5}$	$25\frac{7}{10}$	—	$85\frac{3}{10}$
Kalffskin . . . . »	25	—	—	—	25
Fåhrskin . . . . stycke	268	—	—	—	268
Bockskin . . . . decker	631	12	$219\frac{1}{10}$	—	$862\frac{1}{10}$
Siällskin . . . . st:r	2	—	—	—	2
Willsvinskin . . . . »	2	—	—	—	2
Ryssbyter . . . . decker	—	—	$55\frac{1}{2}$	—	$55\frac{1}{2}$
Gettskin . . . . »	—	—	$2\frac{1}{5}$	—	$2\frac{1}{5}$
Bockskins cardevan . . . . . »	—	—	$18\frac{1}{2}$	—	$18\frac{1}{2}$
Dito uthaff ryssbyter . . . . »	—	—	4	—	4
» aff getskin . . . . »	—	—	$23\frac{3}{5}$	—	$23\frac{3}{5}$
Reenssbudar. . . . . st:r	—	—	5	—	5
Spannemåll:					
Rågh . . . . t:r	6,140	1,482	8,812	—	16,434
Korn . . . . »	2,657	—	4,327	—	6,984
Hafvra . . . . »	—	20	—	—	20
Miöll . . . . »	10	—	—	—	10
Huete . . . . »	1	—	—	—	1
Malt . . . . »	—	—	2	—	2
Salt och torr fisck:					
Lax. . . . . t:r	76	—	—	—	76
Torre gieddar . . . . skepp:d	20	—	$25\frac{3}{10}$	—	$45\frac{3}{10}$
Sljck . . . . t:r	1	—	$10\frac{1}{4}$	—	$11\frac{1}{4}$
Strömmingh . . . . »	21	12	$\frac{1}{2}$	—	$33\frac{1}{2}$
Salte gieddar . . . . »	2	—	—	—	2

	Åboo.	Nyhelsingforsz.	Vijborg.	Trångsundh.	Summa.
Braxenn . . . . tunner	1½	—	3¾	—	5¼
Torsk . . . . ›	4	—	—	—	4
Röchte laxar . . . . st:r	2	—	—	—	2
Torkat åhl . . . . L℔	—	—	1	—	1
Beek och tiära:					
Beeck . . . . läst:r	2½	—	78¼	—	80¾
Tiära . . . . ›	659	321½	2,821⅜	—	3,802⅛
Tråen . . . . faat	542	—	163	—	705
Thrån bärma . . . . t:r	8	—	—	—	8
Kiöpmansz vahrur:					
Smör . . . . t:r	540	82	897¾	—	1,519¾
Kiött . . . . ›	7½	—	1½	—	9
Talgh . . . . skep℔	16	—	167 1/16	—	183 1/16
Smör . . . . L℔	282	—	—	—	282
Brödh . . . . t:r	2	—	—	—	2
Klöckenfett . . . . ›	1	—	1½	—	2½
Oxetungor . . . . åtig:r	5	—	—	—	5
Lijn . . . . L℔	22	6	—	—	28
Lijn garn och ulgarn . . . . . ›	18	—	—	—	18
Vallmar . . . . alnar	338	50	931	—	1,319
Huetie stenar . . . . hund.	20	—	—	—	20
Lereft . . . . alnar	80	200	—	—	280
Enebär . . . . t:r	8	—	—	—	8
Haselnötter . . . . ›	1	—	—	—	1
Rofvor . . . . ›	15	—	—	—	15
Ost . . . . L℔	3	—	—	—	3
Hästar . . . . st:r	1	2	—	—	3
Talgh . . . . t:r	—	—	53½	—	53½
Tvåll . . . . botn	—	—	2	—	2
Teen . . . . ℔	—	—	51	—	51
Ryske vahror:					
Dvelk . . . . alln.	—	—	75	—	75
Ryske hanskar . . . . par	—	—	1,265	—	1,265
Sablar . . . . ›	—	—	19	—	19
Mårdar . . . . st:r	—	—	17	—	17

Export från Sverige åren 1637—1640.

Extract opå alle utgående vahrur uthi Sverige såsom ansagde äro vedh Store siötullen i effersch:ne åhr.

	A:o 1637.	A:o 1638.	A:o 1639.	A:o 1640.	Summa.
Koppar och Mäszing:					
Gåhr koppar . . . . sch℔	4,875¾	1,155	1,930½	2,874¾	10,836
Bleck-koppar . . . . »	1,261¾	1,498	22	491½	3,273¼
Ungerske plåtar . . . . . »	3¼	—	31	99¾	134
Nye kättlar . . . . »	694½	88	1	—	783½
Gamble dito . . . . »	1½	1¾	—	—	3¼
Koppar kakellugnar . . . »	7¾	—	—	—	7¾
Koppar skytt . . . . »	68	—	1,392	705	2,165
Klåcka . . . . »	1½	1	8	½	11
Kopparskildar för daler. . »	1¾	—	—	—	1¾
Mässingh . . . . »	1,749¾	1,150¾	806¼	857⅝	4,564 7/12
Liusepipa . . . . stycke	1	—	—	3	4
Stakar . . . . paar	6	—	—	2	8
Mässingsbäcken . . . . stycke	2	—	4	1	7
Kättlar . . . . »	2	12	34	—	48
Potter . . . . »	4	—	5	5	14
Sängepannor . . . . . . »	2	—	—	2	4
Durchslag . . . . »	2	—	2	—	4
Malmgryter . . . . »	2	—	—	—	2
Mässingstrådh . . . . . . sch℔	—	941	1,083	520	2,544
Lattan . . . . »	—	60½	65½	14	140
Allehanda arbetad mässing »	—	20⅗	41¾	11	73 7/20
Gamal mässing och koppar »	—	9	½	1½	10¾
Allehanda arbetad koppar »	—	—	324	101¼	425¼
Brännevijns och brygge-panner . . . . stycken	—	—	3	1	4
Mässingstappar. . . . »	—	—	—	3	3

	A:o 1637.	A:o 1638.	A:o 1639.	A:o 1640.	Summa.
Kopparflasker . . . . . stycken	—	—	—	2	2
Kopparmynt . . . . . . fierd.	—	—	—	458	458
Järn och ståål:					
Stångejärn . . . . .sch℔	78,950	82,626$\frac{3}{5}$	76,696	84,757	323,029$\frac{3}{5}$
Ankerfly . . . . ›	150	182$\frac{1}{4}$	123	650	1,105$\frac{1}{4}$
Harneskplåter . . . . . . ›	481	427$\frac{3}{5}$	669$\frac{1}{2}$	472	2,000$\frac{1}{10}$
Järnskytt . . . . ›	4,234$\frac{3}{4}$	3,435$\frac{3}{4}$	7,701	7,675	23,046$\frac{1}{2}$
Loodh . . . . ›	1,849	3,526$\frac{1}{4}$	656$\frac{1}{2}$	1,256$\frac{1}{4}$	7,288
Skorstenshåller . . . . . . ›	4	1$\frac{1}{2}$	—	1	6$\frac{1}{2}$
Järnhambrar . . . . ›	2$\frac{3}{4}$	—	—	—	2$\frac{3}{4}$
Järnpannor. . . . . ›	1$\frac{3}{4}$	4$\frac{1}{3}$	—	—	6$\frac{1}{12}$
Panne järn . . . . ›	112	26$\frac{1}{4}$	—	—	138$\frac{1}{4}$
Ståål . . . . ›	275	155$\frac{1}{2}$	171$\frac{1}{4}$	106$\frac{1}{4}$	708
Harnesk . . . . ›	2$\frac{1}{2}$	—	—	—	2$\frac{1}{2}$
Järnvichter. . . . . ›	1	—	1	24	26
Gamalt järn . . . . ›	45$\frac{3}{4}$	152$\frac{1}{2}$	52	12$\frac{1}{2}$	262$\frac{3}{4}$
Järnskroot . . . . ›	21$\frac{1}{4}$	19$\frac{1}{2}$	3$\frac{1}{4}$	48$\frac{1}{2}$	92$\frac{1}{2}$
Smidt järn . . . . ›	1$\frac{1}{2}$	2$\frac{3}{4}$	16	22$\frac{1}{4}$	42$\frac{1}{2}$
Skorstensplåter . . . . . . ›	2$\frac{3}{4}$	—	7	—	9$\frac{3}{4}$
Järngryter . . . . ›	11$\frac{3}{4}$	22$\frac{3}{4}$	12$\frac{3}{4}$	14	61$\frac{1}{4}$
Dito . . . . stycken	103	17	45	10	175
Spijk . . . . .sch℔	19	8$\frac{3}{5}$	34$\frac{1}{2}$	17$\frac{1}{2}$	79$\frac{3}{5}$
Järnbleck . . . . ›	9	10	1	10	30
Röhrplåter . . . . ›	275$\frac{3}{4}$	112$\frac{1}{4}$	237	6	631
Järnplåter. . . . . L℔	10	29$\frac{1}{2}$	—	—	39$\frac{1}{2}$
Järnkakelugnar . . . . . .sch℔	6$\frac{3}{4}$	—	—	—	6$\frac{3}{4}$
Musketer. . . . . stycken	5,387	4,830	—	384	10,601
Ryttareharnesk . . . . ›	1,000	115	25	317	1,457
Pistoler . . . . paar	8	—	10	9	27
Trefötter. . . . . stycken	2	3	—	—	5
Små järnpanner . . . ›	17	41	26	50	134
Spijk . . . . tunner	65	57$\frac{1}{4}$	63$\frac{1}{4}$	52$\frac{5}{8}$	238$\frac{1}{8}$
Dito . . . . stycken	58,120	53,100	44,900	22,200	178,320
Hästeskoor . . . . .gånger	201	173	5	120	499
Söm . . . . ›	100	20	—	—	120
Vågebalk . . . . .styckie	1	1	—	—	2

Vara		A:o 1637.	A:o 1638.	A:o 1639.	A:o 1640.	Summa.
Ståhlquarner	styckie	2	2	2	3	9
Harnesk	›	507	6	2,435	—	2,948
Järntrådh	ringar	5½	3	—	10	18½
Flaskefoderslåås för . .	daler	10	—	—	—	10
Spiäll	stycke	115	32	25	39	211
Järnkakelugner	›	1	1	—	1	3
Järnskoffler	›	24	5	—	227	256
Smidt järn	fierding	1	—	—	—	1
Stekepanner	stycken	59	24	—	—	83
Järnstörar	›	4	—	—	—	4
Järnmortell	›	1	1	—	—	2
Halster	›	2	2	—	1	5
Kakelugnssdörar . . .	›	3	—	—	—	3
Ambolt	›	—	1	—	—	1
Tangleker	tunner	—	¼	—	—	¼
Uthbår af järn stycken . .	fierd.	—	16	—	—	16
Anckar	sch𝔗	—	4½	—	—	4½
Bultejärn	stycken	—	8½	—	—	8½
Smådt järnsmide för . . .	dal.	—	2½	—	—	2½
Låås	stycken	—	9	18	2	29
Betzlestenger	par	—	6	—	—	6
Sågebladh	stycke	—	2	—	—	2
Gamble bösser	›	—	12	—	24	36
Hästeskrapor :	›	—	44	—	—	44
Ståckelåås	›	—	120	—	—	120
Järnpotter	›	—	2	—	—	2
Musketer.	sch𝔗	—	5	—	—	5
Stekepanner	›	—	¾	—	—	¾
Järndörar	›	—	¼	—	286½	286¾
Ståhltrådh	›	—	1½	—	13	14½
Stormhattar	styckie	—	21	—	60	81
Järntrådh	sch𝔗	—	—	66½	19¼	85¾
Värior	stycken	—	—	14	3	17
Dito fästen	›	—	—	10	—	10
Gamble järnskyt	sch𝔗	—	—	90	—	90
Gamalt järnskrap	›	—	—	22½	4	26½
Yxar.	stycke	—	—	3	16	19

	A:o 1637.	A:o 1638.	A:o 1639.	A:o 1640.	Summa.
Rååjärn . . . . stycken	—	—	—	5	5
Pijkar . . . . »	—	—	—	160	160
Dörejärn . . . . paar	—	—	—	5	5
Knijffsbladh . . . . . stycken	—	—	—	360	360
Pälterij och skinvarur:					
Looskin . . . . stycken	15	12	21	14	62
Dito gemene . . . . . »	9	30	13	27	79
Röde räffskin . . . . »	1,819	851	1,243	1,055	4,968
Kors räfvar . . . . . »	2	—	—	—	2
Svarte räfvar . . . . »	—	—	—	2	2
Brandh räfvar . . . . »	8	—	—	—	8
Hvita dito . . . . . . »	16	—	—	8	24
Utterskin . . . . . . »	64	10	22	17	113
Jerfvar . . . . »	4	—	—	—	4
Biörnskin . . . . . . »	7	—	—	—	7
Sablar . . . . timber	5	$\frac{3}{40}$	—	—	$5\frac{3}{40}$
Gråverk . . . . »	2,232½	2,713	11	49	5,005½
Gråverksfoder . . . . . stycke	2	1	4	3	10
Gråskinssbukar . . . . . timber	20	100	20	—	140
Afskiörd af dito bukar . .. dal:r	10	—	—	—	10
Vargskin . . . . styckien	30	3	—	9	42
Hermelijn . . . . . . »	18	—	—	160	178
Bäfuerskin . . . . . . »	7	1	2	—	10
Katteskin . . . . . . »	—	80	—	100	180
Mårdskin . . . . . . »	—	11	5	5	21
Lambskin . . . . . . »	—	—	216	—	216
Canineskin . . . . . . »	—	—	—	—	24
Trävircke:					
Master om 26 till 20 palmar . . . . stycken	141½	78	80	263	562½
Dito à 19 till 12 pal:r »	1,079	759	1,441	1,388	4,667
Vraakmaster . . . . . »	1,368	650	876	—	3,002
Mijlen roo af vrakmaster »	—	—	—	108	
Blåckar af » . . »	—	—	—	156	156
Spiror à 12, 10 och 7 palm. tolfft	260¼	191¾	53	122	627

	A:o 1637.	A:o 1638.	A:o 1639.	A:o 1640.	Summa.
Spiror smärre . . . . . . tolfft	16 1/3	134 1/6	185 1/6	255	590 2/3
Bomsparrar . . . . ›	1,997 5/6	536 1/12	455	585 1/2	3,574 5/12
Ekeplanker . . . . ›	30 1/2	33 1/2	78 3/4	104 1/3	247 1/12
Furuplanker. . . . . . . stycke	158	610	88	120	976
Ekebordh . . . . tolffter	254 3/4	231 1/2	231	433	1,150 1/4
Bielkar . . . . ›	75 5/6	51 1/4	71	1	199 1/12
Bräder . . . . ›	34,331 1/2	27,541 1/3	25,209	31,017	118,098 5/6
Vraak dito . . . . ›	307	1,248	2,081	227	3,863
Däler . . . . ›	183 1/3	284 2/3	217	536 1/2	1,221 2/3
Timber . . . . ›	66	68	19 1/2	23	176 1/2
Veedh . . . . fambnar	1,601	2,118 1/2	2,868	2,074	8,661 1/2
Lächten . . . . stycken	5,780	2,875	11,190	7,487	27,332
Vraakplanker . . . . . tolfft.	—	8	18 1/4	—	21 1/4
Sågebrädebakar . . . . stycke	196	—	300	—	496
Mastestubbar . . . . . ›	5	120	—	—	125
Pijpenhålt. . . . . ›	1,900	—	1,500	—	3,400
Knappholt . . . . ›	8,000	100	20	—	8,120
Tunnestafrar . . . . . ›	73,880	65,400	77,600	155,200	372,080
Naglar . . . . ›	1,600	1,000	100,700	359,380	462,680
Bandstakar . . . . . . ›	2,650	1,200	550	—	4,400
Crumholt . . . . ›	60	—	104	1	165
Finnekärl . . . . ›	—	—	—	—	—
Dito . . . . knippe	416	477	6	975	1,874
Finnebytter . . . . . . stycke	1,874	1,619	16,250	5,004	24,747
Norrebotns sengiar . . ›	13	3	—	—	16
Venda stohl . . . . . . ›	1	—	—	—	1
Finnekanner . . . . ›	47	—	378	—	425
Slefver . . . . dusin	18	—	3	4	25
Saaltkaar . . . . stycke	1	—	1	108	110
Näfver . . . . knipp[o]r	24	10	6	24	64
Finneballier . . . . . . stycke	6	1	—	—	7
Träfaat . . . . ›	3,750	5,368	4,476	8,060	21,654
Trågh . . . . ›	148	436	193	242	1,019
Bytter och annor kärl för . d.	42	62 1/4	56	150	310 1/4
Bråspehl . . . . stycke	7	11	22	75	115
Humblestenger . . . . ›	258	300	—	—	558
Åbror . . . . par	41	78	17	24	160

	A:o 1637.	A:o 1638.	A:o 1639.	A:o 1640.	Summa.
Tunneträdh . . . . . styckien	4,000	29	—	120	4,149
Träskålar . . . . . . ›	400	—	200	—	600
Trätalreker och askar . dussin	44	8	10	15	77
Sköfflar . . . . stycken	—	5,000	—	24	5,024
Vraak ekebordh . . . . tolffter	6	25	30	—	61
Gransparrar . . . . . . ›	321½	242	299	86	948½
Fyrekant hugne master ifrån 19 till 18 pal:r . . . . stycken	—	56	—	—	56
Dito bielkar . . . . ›	427	54	—	—	481
Träkappar . . . . . . ›	—	—	1,100	—	1,100
Furusparrar . . . . . . tolffter	—	223	912½	238	1,373½
Kööltrådh af eek . . stycken	—	1	—	—	1
Tunnebandh . . . . . ›	—	100	2,000	—	2,100
Jungfrur och blockar . tolffter	—	—	72⅓	—	72⅓
Vraakbielkar . . . . stycken	—	—	140	—	140
Boghsprött . . . . . ›	—	—	—	5	5
Grantimber . . . . . . tolffter	—	—	—	27	27
Furubalkar . . . . . . ›	—	—	—	32½	32½
Läder och skin.					
Beredde elgsshuder . stycken	9½	11	—	—	20½
Dito elgkalfsshuder . ›	1	5	—	—	6
Sämskadh köller . . ›	1	—	—	—	1
Dito fåreskin . . . . ›	33	—	192	—	225
› geteskin . . . . ›	1	—	—	—	1
Bockeskins cardevan . deker	84⅓	247⅕	144	487	962 8/15
Geteskins dito . . . . . ›	63	41	185	—	289
Ryssbyts dito . . . . . ›	121½	591½	449½	638	1,800½
Fåreskins dito . . . . . ›	29	18	—	5	52
Kalfueskin råå . . . . ›	58	1½	67½	156	283
Barkade oxehuder . . . ›	6½	19½	23½	—	49½
Dito kohuder . . . . . ›	6½	32	20	—	58½
Råå oxehuder . . . . . ›	195	98	125½	26⅖	444 9/10
Dito kohuder . . . . . ›	143½	59	70½	24⅕	297⅕
Bockeskin . . . . ›	966	482½	172	2,018	3,638½
Ryssbyts skin . . . . . ›	3,065¼	2,752½	3,833	1,635	11,285¾
Geteskin . . . . ›	249	99¼	14½	108	470¾

	A:o 1637.	A:o 1638.	A:o 1639.	A:o 1640.	Summa.
Fåreskin . . . . deker	40	9	1½	3	53½
Lammeskin . . . . . . »	80	15½	—	—	95½
Katteskin . . . . »	2	—	—	—	2
Juffter . . . . stycken	9	67	30	10	116
Elgzhuder oberedde . »	177½	66	14	38	295½
Elgkalfs dito . . . . »	71	12	19	31	133
Siählskin . . . . . . »	5	—	18	—	23
Killingeskin . . . . . . deker	4	—	—	—	4
Stutehuder . . . . . . stycke	6	—	46	—	52
Jortehuder råå . . . . »	9	4	—	—	13
Renssbudher . . . . . »	—	3	6	14	23
Jortehuder beredde . . »	—	5	—	4	9
Förderf:t cardevan . . deker	—	25	—	—	25
Siäleskins » . . stycke	—	—	3	—	3
Barkade fåreskin . . . deker	—	5	—	5	10
Beredde kalfueskin . . »	—	—	—	58	58
Lijn och hampa.					
Lijn . . . . sch℔	215	168¾	57¼	147¼	588¼
Hampa . . . . »	242¾	192¼	89	89	613
Lijnblåhr . . . . L℔	14	2	—	4,420	4,436
Lijnfrödh . . . . tunner	—	29	3	2	34
Lijngarn . . . . L℔	—	7½	1	3½	12
Toghverk . . . . sch℔	—	21	47	—	68
Spannemål.					
Hvete . . . . tunner	12,810¼	12,579	29,675	31.950	87,014¼
Dito miöhl . . . . . . »	2	132	56¾	22¾	213½
Rågh . . . . »	28,713	33,202	22,582	16,460	100,957
Korn . . . . »	57,624	59,828½	54,335	53,361	225,148½
Miöl . . . . »	1,054	3,894	1,554	230½	6,732½
Malt . . . . »	4,048½	2,624	273½	51	6,997
Haffra . . . . »	911	363	896	1.125	3,295
Erftter . . . . »	79¼	93	35	204¾	412
Korngryn . . . . »	—	3	10¼	6	19¼
Herssgryn . . . . . . »	—	40½	—	—	40½

	A:o 1637.	A:o 1638.	A:o 1639.	A:o 1640.	Summa.
Salt och tårr fisk.					
Salt lax . . . . tunner	71	338¼	—	144	553¼
Strömingh . . . . »	7¼	346¾	—	728¼	1,082¼
Krampesill . . . . . . »	7	—	—	—	7
Torregedder . . . . sch℔	24	11	—	30⅕	65⅕
Röckte laxar . . . . stycken	171	185½	—	135	491½
Dito . . . . L℔	3	—	—	—	3
Torsk . . . . tunner	95¾	121	—	13½	230¼
Nors . . . . L℔	5	—	—	—	5
Salt åål . . . . tunner	½	3¾	—	2⅜	6⅝
Tår fisk . . . . sch℔	34½	51¼	—	—	85¾
Salt fisk . . . . tunner	20	26½	—	—	46½
Tår fisk . . . . vålar	456½	372½	—	—	829
Dito . . . . tunner	2	—	—	—	2
Hvitlingh . . . . klofvar	17	115	—	—	132
Flundror . . . . . . stycken	300	9,150	—	—	9,450
Tår åål . . . . L℔	—	4	—	—	4
Salt torsk . . . . valar	—	32½	—	—	32½
Råcker . . . . vålar	--	78½	—	—	78½
Sill . . . . läster	—	3½	—	—	3½
Raaff . . . . L℔	—	8	—	—	8
Makrell . . . . fierding	—	23	—	—	23
Ostror . . . . tunner	—	11	—	—	11
Spordor . . . . »	—	1½	—	—	1½
Salt fisk . . . . våhler	—	6½	—	—	6½
Dito . . . . sch℔	—	14	—	—	14
Sijk . . . . tunner	—	1	—	—	1
Saltegeddor . . . . . . »	—	½	—	¾	1¼
Beck, tiära och trådn.					
Beck . . . . läster	424⅝	725¾	232¾	219	1,602⅓
Tiära . . . . »	3,242	3,443½	3,916½	4,412⅝	15,014⅝
Trådn . . . . faat	221	473	248	445	1,387
Trådnbärma . . . . »	21	8	27	9	65
Själspeck . . . . tunner	62	60¾	40	82¾	245½
Färga och victriol.					
Svafvel . . . . sch℔	265⅓	414¼	435¾	332½	1,447⅝
Victriol . . . . »	1,068	1,009	1,951	1,845¼	5,873¼

	A:o 1637.	A:o 1638.	A:o 1639.	A:o 1640.	Summa.
Rödhferga . . . . sch℔	4	2¾	6¾	9	22½
Saltpetter . . . . »	—	—	—	226 2/8	226 2/3
Rödh jordh . . . . . . tunner	—	—	—	11	11
Steenvaruhr.					
Skuradh steen . . . . . allnar	27,945	34,822	38,925	30,376	132,068
Råå steen . . . . »	48,813	11,545	26,126	2,790	89,274
Disk stenar . . . . . stycken	168	125	270	132	695
Smärre dito . . . . . »	70	37	118	65	290
Trappe steen . . . . »	136	129	98	45	408
Skorstenar . . . . . »	5	1	5	—	11
8-kantigh diskstehn . »	1	5	9	1	16
Lijk stenar . . . . . »	91	112	199	165	567
Smärre dito . . . . . »	24	26	3	18	71
Bijslags stenar . . . »	2	—	—	—	2
Runde stenar . . . . . alnar	50	—	1	—	51
Stor bredh steen . . stycken	1	1	—	—	2
Senapsquarner . . . »	24	3	20	4	51
Krage steen . . . . . »	11	11	41	25	88
Kalksteen . . . . läster	6	—	—	—	6
Muresteen . . . . . . stycken	42,000	8,900	—	800	51,700
Slipestenar . . . . . »	58	15	42	11	126
Store quarnstenar . . . . paar	6	3	13	7	29
Mindre dito . . . . »	1	6	—	—	7
Handquarnar . . . . »	2	1	—	—	3
Skorstenspelare . . . stycken	—	2	—	10	12
Trummestehn . . . . »	—	—	1	2	3
Gråstensfliser . . . . »	—	—	—	34	34
Brynestenar . . . . . »	—	—	—	300	300
Köpmansvahrur.					
Smör . . . . tunner	2,279¼	2,051½	2,864	1,680½	8,875¼
Dito . . . . L℔	8	100½	46½	38¾	193¾
Talgh . . . . tunner	402	245½	241¼	480¾	1,369½
Dito . . . . L℔	415½	373½	80¾	55	924¾
Ost . . . . »	162¾	232¼	364	323	1,082
Kökenfett . . . . tunner	4⅜	—	⅛	—	4½

		A:o 1637.	A:o 1638.	A:o 1639.	A:o 1640.	Summa.
Ost	åttinger	1	—	—	—	1
Rofver	tunner	132	91	166	72¼	461¼
Nötter	läster	168	87⅔	55⅙	70⅔	381½
Enebähr	tunner	12	91	73⅓	69	245⅓
Kiött	»	120½	211½	248½	235¾	816¼
Kalduhn	»	4⅜	6¾	6	16¾	33⅞
Oxetunger	»	¼	⅛	½	½	1⅜
Fåhr	stycken	36	—	164	113	313
Oxar	»	5	92	672	620	1,389
Hästar	»	16	25	416	477	934
Stoodh	»	20	21	481	254	776
Fåhlar	»	9	—	101	31	141
Ölands ryor	»	6	—	—	—	6
Brödh	tunner	44½	95½	22½	39½	202
Senap	»	3½	3	10½	½	17½
Vax	L℔	1	14½	—	5	20½
Bockehåhr	säckiar	2	1	—	—	3
Humbla	L℔	17	14½	—	—	31½
Brödh för	daler	10	—	—	—	10
Flesk	tunner	1¼	1	—	—	2¼
Bakadt sucker	pundh	40	—	—	—	40
Gryn	tunner	1¼	—	1	—	2¼
Gamalt tehn	pundh	4½	—	—	2¾	7¼
Brännevijn	tunner	2	—	—	—	2
Dito	åhmer	1	—	⅛	⅛	1¼
Svijnehåhr	tunner	1	4	2	—	7
Ull	L℔	2	—	—	—	2
Lingon	fierdl.	3½	—	—	—	3½
Båtar små	stycken	1	—	—	—	1
Läreft	alnar	532	—	—	—	532
Valdmar	»	51½	—	—	—	51½
Fläder	tunner	10	—	1	—	11
Lappeskoor	paar	20	2	—	1	23
Lappemuddar	stycken	10	1	—	—	11
Lappestöfflar	paar	10	1	—	1	12
Rökt kiött	sch℔	—	5¼	⅗	1¼	7⅒
Flesk	L℔	—	12½	22½	140	175

		A:o 1637.	A:o 1638.	A:o 1639.	A:o 1640.	Summa.
Malne kåhl	säckiar	—	57	173	207	437
Papper	faat	—	19	—	—	19
Koor	stycken	—	22	481	451	954
Qviger	»	—	8	56	14	78
Aska	tunner	—	1	7	—	8
Ööl	»	—	44	36	11	91
Insyltade foglar	åtting.	—	1	—	—	1
Ryssetvåhl	botn	—	5½	4	4	13½
Hårpöhs	sch℔	—	5	—	—	5
Sundrigt glas	tunner	—	30	4	18	52
Reensshorn	paar	—	1	—	—	1
Strumpor	»	—	2,151	—	—	2,151
Ryske handskar	»	—	—	24	—	24
Salt kååhl	tunner	—	—	2	—	2
Getter	stycken	—	—	27	6	33
Stutar.	»	—	—	150	74	224
Lamb	»	—	—	11	24	35
Egg	»	—	—	420	200	620
Bast	L℔	—	—	20	—	20
Svijn	stycke	—	—	9	—	9
Ållon	tunner	—	—	—	½	½
Jortron	»	—	—	—	1	1
Tränion	åttinger	—	—	—	2	2
Lingon	fierding	—	—	—	1	1
Oxehorn	tunner	—	—	—	1	1
Slipegåhr	»	—	—	—	4	4
Nytt tehn	L℔	—	—	—	3	3
Teen stakar	stycken	—	—	—	8	8

Handelsbalans för Sverige, åren 1637—1640.

Balance på in- och uthskeppade vahrurs ongefehre capital till och ifrån tullcamrarne uthi Sverige för underschrefne åhr, nembl.

I n f ö r i n g e n.

Åhr.	Stockholm.		Nyköping.		Nor- och Sörköping.		Västervijk.		Callmar.		Göteborgh.		Summa.	
Hvitmynt.	Daler.	öre.	Daler.	öre.	Daler.	öre.	Daler.	öre.	Daler.	öre.	Daler.	öre.	Daler.	öre.
A:o 1637 .	1,691,994	14	49,998	15½	163,580	5	25,531	9½	38,640	18	436,524	1	2,406,268	31
A:o 1638 .	2,018,528	13½	31,882	4⅔	181,982	22⅓	51,310	17	77,413	29	450,447	2	2,811,564	24[illegible]
A:o 1639 .	1,532,317	21	97,977	24	140,122	28	40,799	21½	59,239	5	477,278	23	2,347,735	26[illegible]
A:o 1640 .	2,108,757	29⅝	78,449	24⅓	245,458	25	15,506	14½	78,265	12¾	831,544	8⅓	3,357,982	18[illegible]
Summa	**7,351,598**	14⅓	**258,308**	4½	**731,144**	16⅓	**133,147**	30½	**253,559**	¾	**2,195,794**	2⅓	**10,923,552**	4[illegible]
Pro Saldo mindre Inför.	—	—	194,188	27	698,698	⅔	—	—	—	—	—	—	892,886	27[illegible]
	7,351,598	14⅓	452,496	31½	1,429,842	17	133,147	30½	253,559	¾	2,195,794	2⅓	11,816,439	[illegible]

U t h s k e p n i n g e n.

Åhr.	Stockholm.		Nyköping.		Nor- och Sörköping.		Västervijk.		Callmar.		Göteborgh.		Summa.	
Hvitmynt.	Daler.	öre.	Daler.	öre.	Daler.	öre.	Daler.	öre.	Daler.	öre.	Daler.	öre.	Daler.	öre.
A:o 1637 .	1,577,118	15½	86,239	8	375,893	20	25,243	25¼	50,222	13	243,225	20⅓	2,357,943	6
A:o 1638 .	1,354,231	6	85,447	28½	330,265	7	30,223	4	49,000	24¾	247,028	6¼	2,096,196	7[illegible]
A:o 1639 .	1,279,237	22	149,598	12	402,495	19	28,174	14	70,553	28½	252,582	19	2,182,642	18[illegible]
A:o 1640 .	1,425,219	19	131,211	20	321,188	8	27,010	22	56,920	20	306,348	30	2,267,899	18
Summa	**5,635,806**	30½	**452,496**	31½	**1,429,842**	17	**110,652**	1¼	**226,697**	22¼	**1,049,185**	11 7/12	**8,904,681**	18
Pro Saldo mindre utskep.	1,715,791	15⅚	—	—	—	—	22,495	29¼	26,861	16½	1,146,608	22¾	2,911,757	14[illegible]
	7,351,598	14⅓	452,496	31½	1,429,842	17	133,147	30½	253,559	¾	2,195,794	2⅓	11,816,439	[illegible]

Beräknade umgälder för trafik på Sverige och Finland i Öresund år 1640.

Ungefähr Förslagh på dedh Konungen i Danemark hafver nutedt i Tull uthi Öresundh af dedh godz som där igenom åhr passerat ifrån och till Sverie sambt Finlandh både på Svenske invånare (där dhe icke hafve varit frie) såväl som fremande pro Anno 1640. Efter den Utgångne Tulordningen i Danemark sub Dato den 2 Decembris.*)

Af Uthgående godz	Svenske invånare.	Fremmande.	Skepzomkost.	Summa.
	Rdr	Rdr	Rdr	Rdr
Stockholm	21,895	4,015	1,192	27,102
Nyköpingh	2,918	—	123	3,041
Nor- och Söderköping	7,038	682	439	8,159
Calmar	227	—	54	281
Göteborgh	799	—	154	953
Åbo	802	218	197	1,217
Nye Helsingfors	182	—	38	220
Wiborgh	4,545	—	389	4,934
Summa	**38,406**	**4,915**	**2,586**	**45,907**
Af Inkomande godz	**Svenske invånere.**	**Fremmande.**	**Skepzomkost.**	**Summa.**
	Rdr	Rdr	Rdr	Rdr
Stockholm	19,580	8,056	1,434	29,070
Nyköpingh	523	13	123	659
Nor- och Söderköpingh	1,777	768	439	2,984
Calmar	262	—	54	316
Göteborgh	908	—	159	1,067
Åbo	849	235	198	1,282
Nye Helsingfors	294	30	38	362
Wiborgh	438	307	389	1,134
Summa	**24,631**	**9,409**	**2,834**	**36,874**
Utgående	38,406	4,915	2,586	45,907
	63,037	14,324	5,420	82,781

*) En afskrift i Kammararkivet är »inlämnad af Mårten Augustinsson d. 3 Juni 1641».

Import till Sverige år 1645.

Extract öfver inkombne vahrur vidh tullcamrarne i Sverige för an:o 1645.

	Daler-öen.	Haszel-öen.	Bare-sund.	Vester-vijck.	Call-mar.	Göthe-borg.	Summa.
Guld, Selfver och Sijdentygh.							
Sattin med gyllenblohmer . . . . . . alnar	99	—	—	—	—	—	99
Attlass . . . . . »	2,640	$40\frac{1}{3}$	—	—	—	1,066	$3,746\frac{1}{3}$
Blomerat atlass . »	1,251	5	—	—	25	$121\frac{1}{2}$	$1,402\frac{1}{2}$
Ostindisk atlass . »	$388\frac{1}{2}$	—	—	—	—	—	$388\frac{1}{2}$
Damast fijn . . . »	$168\frac{1}{2}$	—	—	—	20	392	$580\frac{1}{2}$
Halfsijden dito . »	62	—	—	—	—	$200\frac{1}{3}$	$262\frac{1}{3}$
Oächta » . . »	2	—	—	—	—	$242\frac{2}{3}$	$244\frac{2}{3}$
Sammet . . . . . »	1,078	$40\frac{1}{2}$	—	—	5	629	$1,752\frac{1}{2}$
Oskurit dito . . . »	$27\frac{1}{3}$	—	—	—	—	—	$27\frac{1}{3}$
Plyss sammet . . »	2,414	$5\frac{3}{4}$	—	—	—	786	$3,205\frac{3}{4}$
Fodersammet . . »	626	—	—	—	—	$123\frac{1}{3}$	$749\frac{1}{3}$
Linnenplyss . . . . st:r	7	—	3	—	$3\frac{1}{2}$	1	$14\frac{1}{2}$
Armesiden . . . . alnar	$519\frac{1}{2}$	—	—	—	14	$1,055\frac{1}{3}$	$1,588\frac{5}{6}$
Bredt tertzenel . »	1.118	—	20	—	—	139	1,277
Smalt dito . . . »	$451\frac{2}{3}$	—	—	—	—	152	$603\frac{2}{3}$
Tobijn . . . . . »	3,494	—	—	—	19	220	3,733
Sijden grofgrön . »	$719\frac{1}{4}$	—	—	—	47	140	$906\frac{1}{4}$
Dito enckelt. . . »	$1,434\frac{1}{2}$	—	—	—	—	218	$1,652\frac{1}{2}$
Sijden camlot . . »	$46\frac{1}{2}$	—	—	—	—	184	$230\frac{1}{2}$
Sijden borrat . . »	173	—	—	—	94	—	267
Dobbelt tafft . . »	1,351	—	—	—	60	522	1,933
Fodertafft . . . . »	$1,493\frac{1}{3}$	112	—	—	—	610	$2,215\frac{1}{3}$
Sijden floor . . . . st:r	300	1	8	—	5	$124\frac{2}{3}$	$438\frac{2}{3}$
Cartek . . . . . alnar	$823\frac{1}{2}$	—	—	—	—	36	$859\frac{1}{2}$

	Daleröen.	Haszelöen.	Baresund.	Vestervijck.	Callmar.	Götheborg.	Summa.
Sijden lampers . . st:r	71	—	—	2	—	$40\frac{1}{2}$	$113\frac{1}{2}$
Caffa . . . . alnar	2,442	—	—	10	116	2,197	4,765
Guld och selfver-snören . . . . . . ℔	24	—	—	—	—	$1\frac{1}{8}$	$25\frac{1}{8}$
Untzen guld eller self:r . . . . ›	$10\frac{1}{8}$	—	—	—	—	$\frac{5}{8}$	$10\frac{3}{4}$
Oächta guldsnören st:r	11	—	—	—	—	—	11
Guld och silckesgal-loner . . . . . . L℔	$9\frac{1}{4}$	—	—	—	—	—	$9\frac{1}{4}$
Guld silf. och silck. band . . . . . $\frac{1}{2}$ st:r	12	—	—	—	—	—	12
Coleur silckessnören . ℔	409	$3\frac{3}{4}$	$8\frac{1}{4}$	—	—	29	450
Svarte d:o . ›	$581\frac{1}{4}$	$12\frac{1}{2}$	—	—	$3\frac{1}{2}$	$52\frac{3}{4}$	650
Sijdentygh.							
Coleur pometken . . ℔	211	15	12	$3\frac{1}{2}$	$12\frac{1}{2}$	45	299
Svarte dito . . . . . ›	127	$5\frac{1}{8}$	12	—	$3\frac{1}{2}$	56	$203\frac{5}{8}$
Floret snören . . . . ›	$4\frac{1}{2}$	—	9	—	—	—	$13\frac{1}{2}$
Türxe galloner . $\frac{1}{2}$ st:r	246	—	48	—	—	—	294
Silckes › ›	188	12	64	—	$1\frac{1}{2}$	68	$333\frac{1}{2}$
Halfsiden dito . ›	573	—	48	—	—	31	652
Borderade snören alnar	$305\frac{1}{2}$	—	—	—	—	77	$382\frac{1}{2}$
Silckes knyttning ›	918	30	—	—	—	—	948
Dito smalare . . ›	555	—	—	—	—	—	555
Samets posementer duss.	6	—	$\frac{1}{6}$	—	$\frac{1}{6}$	—	$6\frac{1}{3}$
Silckesbandh . . $\frac{1}{2}$ st:r	2,959	95	32	—	4	141	3,231
Attlassbandh . . $\frac{1}{2}$ ›	932	4	70	—	—	53	1,059
Florettband . . . $\frac{1}{2}$ ›	3,261	72	96	6	5	284	3,724
Silckes strumpeband par	99	—	—	—	—	16	115
Silckes rehmar . duss.	12	—	54	—	—	—	66
Små dito . . . . ›	1	—	—	—	—	20	21
Silckes frantzer . . . ℔	$16\frac{1}{4}$	2	$7\frac{1}{2}$	$1\frac{1}{2}$	3	—	$30\frac{1}{4}$
Silckes ullnskiorter st:r	6	—	—	—	—	—	6
Silckes manstrum-per . . . . par	423	2	20	—	—	22	467
Quinfolckz dito . . ›	211	—	—	—	—	20	231
Guld och silf. bord. geheng . . . . . st:r	24	—	—	—	—	—	24
Silckes dito . . . . ›	7	—	—	—	3	—	10

	Daler-öen.	Haszel-öen.	Bare-sund.	Vester-vijck.	Call-mar.	Göthe-borg.	Summa.
Guld och silf:r bord. handsk. . . . . . par	6	—	—	—	—	—	6
Silckes dito . . . . ›	—	18	—	—	—	—	18
Stora guldknapper duss.	16	18	—	—	—	—	34
Små dito . . . . gross.	13⅓	10	—	—	—	14	37⅓
Guld, self. och silck. knapper . . . duss.	178	—	—	—	—	—	178
Små dito . . . . gross.	163½	—	—	—	—	—	163½
Silckes kappe knapper . . . . . . duss.	205	54	66	—	120	58	503
Små dito . . . . gross.	2,004	13½	121	—	29	259½	2,427
Silckes litzer . . duss.	172	—	—	—	—	—	172
Coleur silcke . . . . ℔	1,035	30½	24	2	9	119	1,219½
Svart dito. . . . . . ›	702½	10¼	14¼	3	2	180¾	912¾
Floret silcke . . . . ›	26¾	—	—	—	—	—	26¾
Coleur dito . . . . . ›	27	—	—	—	—	—	27
Sijdentyg . . . för daler	2,062	—	—	—	—	—	2,062
Kläde och boij.							
Fijnt spanst klede st:r	27	2	—	3½	3¼	3	38¾
Gement dito . . . ›	161½	9	12¾	—	—	57½	240¾
Ringare › . . . ›	64	3	—	—	—	19¾	86¾
Norderklede . . . . ›	38½	—	—	—	—	16	54½
Kentzellaken . . . ›	—	—	—	—	—	13⅓	13⅓
[mönster] d:r 4 Ståhlklede ½ st:r	4	—	—	—	5¼	1	10¼
[mönster] d:r 3 Ståhl . . ½ ›	19	—	2	1	5	14¼	41¼
[mönster] d:r 2 Ståhl . . ½ ›	179	8	6¾	—	5	84¼	283
[mönster] d:r 1½ Ståhl . . ½ ›	160	—	16	3	7	54½	240½
Gyldenöfverståhl ½ ›	62	9	8	4	1	56½	140½
Bredlijst . . . . ½ ›	141	8	13½	2	—	24	188½
Packlaken . . . . ½ ›	854	36	112	29	22	275½	1,328½
Piuck . . . . ½ ›	2,502	94	348	55	116	311⅔	3,426⅔
Dossincken . . . . st:r	1,276	40	168	7	33½	408⅔	1,928⅙
Spanske dito . . . ›	311	40	25¼	5½	12½	119½	513¾
Fyrlodh. . . . . . . ›	971	93	198½	2	5	336	1,605½
Dobbelt saltvelsk . ›	160½	—	9	5	—	152½	327
Dito enckelt . . . ›	40½	—	85	8	—	1,007½	1,141
Markischt klede . . ›	10	—	—	6	—	—	16

		Daler-öen.	Haszel-öen.	Bare-sund.	Vester-vijck.	Call-mar.	Göthe-borg.	Summa.
Brandenb. klede	st:r	31	—	6	—	—	4½	41½
Meissnischt klede	»	23	7	9	—	—	—	39
Skotz klede	»	72	—	—	—	—	—	72
Dito	alnar	18	—	—	—	—	—	18
Stort pruf kersin	st:r	157½	13½	40	—	1¾	20	232¾
Gement dito	»	384	—	45¼	39	—	24	492¼
Samet	»	1⅔	—	—	—	—	—	1⅔
Fress	»	1,476	62	172½	32½	48½	296¼	2,087¾
Fressade	»	8½	—	—	½	¾	—	9¾
Engelst boij	»	135	9½	22½	12	4¼	33½	216¾
Foderboij	»	412	4½	8½	1¼	64¾	12½	503½
Lybst grått	»	5	—	2	—	—	12	19
Klede och boij	d:r	2,758	53⅛	2,626	—	—	—	5,437⅛
Kramvarur.								
Türx grofgrön	st:r	335	6¾	20	—	17	243	621¾
Dobbelt 4 trådh	»	299½	6	17½	—	6½	130⅔	460⅙
Enckelt dito	»	664	31	24	—	5	54½	778½
Dobbelt 2 trådh	»	244	15	25	—	22	460½	766½
Enckelt dito	»	573	14	71	2	7	252	919
Türx camloth	»	197	14	1	—	6½	118	386½
Ullen dito	»	107	—	11	—	—	35¾	153¾
Borrath	»	37	—	—	—	—	27	64
Dobbelt dito	»	18	—	—	—	—	38	56
Halfsijden dito	»	47	—	—	—	—	31	78
Ullen borath	»	26	—	—	—	3	19⅙	48⅙
Türx macheijer	»	19	1	6¼	—	6	41	73¼
Halfsiden dito	»	32	—	—	—	—	2	34
Blomerat saijn	»	336	10	22	1	11	532½	912½
Herren saijn	»	109	8½	2	—	22	96½	238
Brixbom siden	»	272	4	22½	—	9	287½	595
Engl. prinssilien	»	—	—	—	—	4	—	4
Sartze	»	4	—	—	—	—	18	22
Cronrask	»	284½	19	9½	1¼	27½	84	425¾
Perpetuan	»	157	4	5	—	2	100	268
Gement rask	»	1,029	40	78½	—	3	413	1,563½
Bur caffa	»	443	22	30	⅓	2	107	604⅓

		Daler-öen.	Haszel-öen.	Bare-sund.	Vester-vijck.	Call-mar.	Göthe-borg.	Summa.
Floret-triep	st:r	105	—	½	—	½	14½	120½
Linnen triep . . .	›	19½	—	—	—	2	2	23½
Skomakare triep .	›	6	—	—	—	—	—	6
Hundzkott	›	—	—	17	—	—	—	17
Ullen legatur . . .	›	497	6	20	—	2	181½	706½
Halfsieden dito . .	›	36	1	1	¾	—	58¼	97
Novaten	›	111	—	19½	—	10	122	262½
Engl. bomsid. . . .	›	4	—	4	—	—	—	8
Hamb. bomsid. . .	›	346	3	9	1	7	11	377
Hollandz bomsid. .	›	248	10	36	—	—	279	573
Förkledztygh . . .	›	90	2	—	—	—	—	92
Noppes	›	34¼	—	1	—	—	—	35¼
Hårduk	›	16	—	—	—	—	1	17
Parchim	›	212½	—	3	—	1	9	225½
Dvelck	›	298	5	16	—	8	54	381
Styfdvelck	›	120	1	—	—	2	10	133
Små snörelijff . . .	›	72	3	—	—	—	—	75
Skotske benckevahr	›	2	—	—	—	—	1	3
Hyendes vahr . . .	›	122	6	—	—	—	12	140
Skotske bordtecken	›	12	—	—	—	—	4	16
Dito sengtecken . .	›	1	—	—	—	—	—	1
Hollandske dito . .	›	26	4	1	—	—	—	31
Hvit Hollandz trådh .	℔	6¾	18¾	101¾	—	—	78	205¼
Slessingz trådh . .	bund	837	23	38	1	—	102	1,001
Coleur trådh	℔	611¾	15⅝	49¼	2	—	56⅜	735
Grötkens trådh . .	grot	269	—	—	—	—	—	269
Hollandz lijhn	℔	—	—	—	—	—	643¼	643¼
Asker	fodher	491	25	199	—	52	86	853
Knöpellådher . . .	st:e	4	6	—	—	—	3	13
Sömskrijn	›	105	1	—	—	5	—	111
Fijna coraller . . .	lodh	8	—	—	—	—	—	8
Ebenholz spegler .	st:r	4	1	—	—	—	—	5
Stora förgylte dito	›	2	—	—	—	4	—	6
Mindre dito	›	27	—	—	—	6	18	51
Medelmåtige dito	duss.	62	—	—	5	3	48	118
Små spegler	›	77¾	—	3⅓	—	7	2¼	90⅓
Strå speglar	›	171⅓	5½	25	—	—	26½	228⅓

	Daler-öen.	Haszel-öen.	Bare-sund.	Vester-vijck.	Call-mar.	Göthe-borg.	Summa.
Engelske castorer . st:r	3	—	—	—	—	—	3
Halfve castorer . . ›	35	—	—	—	—	—	35
Fijna Engl. hattar duss.	21½	—	—	—	—	—	21½
Ringare dito . . . ›	12	—	—	—	—	—	12
Gem. bredaiske hatter ›	7½	5⅓	22⅚	—	—	5½	41⅙
Medelhatter . . . . ›	216¾	14	3	5	12¼	62½	313½
Bondehatter . . . . ›	96½	—	½	—	9	59½	165½
Barnehatter . . . . ›	117	—	2½	—	⅓	12	131⅚
Oächta hatteband . ›	49½	8	—	—	—	—	57½
Silckes hatteband . ›	84	1⅓	1⅚	23	3	7½	120⅔
Hårhatteband . . . ›	173⅔	32	18	—	16	51	290⅔
Bondehatteband . . ›	450⅓	113⅓	—	—	20	57	640⅔
Fijna stofferad hansk[ar] . . . . . . ›	9⅙	1	½	—	—	—	10⅔
Perfumerade dito . ›	171⅙	1	15½	—	—	12⅚	200½
Medelhansker . . . ›	544⅓	6	15	⅙	2	144⅔	712⅙
Franssehandsker . . ›	29	1½	—	—	—	1	31½
Skotske handsker . ›	445½	—	—	—	5	69	519½
Fodrade handsker . ›	57	1	—	—	1	—	59
6-trådige manstrump. ›	153¾	—	10½	—	3½	7¾	175½
Engelske dito . . . ›	40	12⅓	—	2	—	57⅔	112
Ulldstrumper . . . ›	368⅙	2 1/12	1	—	—	80	451¼
Qvinfolckz strumper ›	558⅔	12½	5	—	7	161½	744⅔
Barnestrumper . . . ›	264	2	1	—	—	74⅙	341⅙
Kersin strumper . . ›	42	8	48	—	—	—	98
Stöfvel strumper . ›	228⅔	—	2	—	7½	18⅚	257
Filtstrumper . . . . ›	159	3	8	—	—	13½	183½
Kledesquaster . . . ›	11	2	2	—	6½	21½	43
Mindre dito . . . . ›	17¾	—	—	—	—	—	17¾
Leder cambfoder . st:r	12	—	12	—	—	—	24
Rödlesk . . . . . . duss.	130½	27½	46	—	20	37	261
Guldschin . . . . . ›	96	9⅙	4	—	1	2	112⅙
Breftasker . . . . ›	8	—	—	—	—	4	12
Skriftaffler . . . . ›	71	—	—	—	—	4½	75½
Fijna beencamber . . ℔	34	3	3¾	—	1	4½	46¼
Dito . . . . duss.	38½	4½	—	1	—	18	62
Horn camber . . . ›	531	3	25	3	5	120	687

		Daler-öen.	Haszel-öen.	Bare-sund.	Vester-vijck.	Call-mar.	Göthe-borg.	Summa.
Fijnt papper . . .	rijss	575	69	87	—	118½	188½	1,038
Gement dito . . .	›	2,418½	38	241½	—	46	417	3,161
Tryckpapper . . .	›	658	—	—	—	—	10	668
Grått papper . . .	›	134¾	13½	½	—	8	68½	225¼
Måhlareguld. . . .	book	10	70	—	—	—	—	80
Dito selfver	›	20	—	—	—	—	—	20
Sten skriftaflor . .	st:r	36	2	—	—	—	—	38
Glassögon.	duss.	32	—	3	—	—	6	41
Compass	›	—	—	—	—	—	8	8
Gem. timeglass . .	›	11	6	6	—	—	3½	26½
Perspectif.	›	—	—	—	—	—	2½	2½
Krijtebösser. . . .	›	28	—	2	—	—	—	30
Tobackzbösser. . .	›	103	20½	11	1	—	48	183½
Tobackzpijper . . .	›	2,032	271½	87	8	95	407	2,900½
Hufvud borster . .	›	7	—	—	—	—	9	16
Linnennattmösser .	›	8⅔	—	12	—	—	—	20⅔
Skooborster	›	231½	—	25	—	4	—	260½
Svartebysser. . . .	›	296½	25⅙	76⅓	—	5	26⅙	429⅙
Kinrök	fat	158	—	204	—	360	7½	729½
Spanske röö. . . .	st:r	1,999	25	52	—	3	298	2,377
Nåhlerehmer . . .	bref	1,959	104	510	64	125	88	2,850
Snörerehmar. . . .	skok	221	—	67	21	22	26	357
Ullen snören . . .	st:r	579	39	60½	17	72	82	849½
Camehlband. . . .	duss.	1,785	47	80⅚	4⅔	36⅔	199½	2,153⅔
Hårband	›	612	88½	143½	2½	39½	283	1,169
Linnenbindicker. .	›	1,193	28⅚	78⅓	2½	17⅔	111½	1,431⅚
Ermkledzknytning .	›	56	½	6	—	—	28½	91
Stöfvelband	›	9¾	—	—	—	—	—	9¾
Rolleband	st:r	728	21	43	6	45	340	1,183
Hvallfiskbeen	℔	77½	—	58½	—	—	—	136
Bindegarn. . . .	bund	1	9	—	—	50	—	60
Bomulss liussgarn . .	℔	470	—	16	—	—	243	729
Ullgarn	L℔	110½	3	29	—	—	—	142½
Ullcårder	duss.	267⅔	43	48	5	34	211	608⅔
Giördler	›	4	—	—	—	—	—	4
Verlegeheng. . . .	›	47⅔	1½	20	1	4	7	81⅙
Gem. dito	›	84¼	—	5	—	1	37	127¼

	Daleröen.	Haszelöen.	Baresund.	Vestervijck.	Callmar.	Götheborg.	Summa.
Spennarbandh . . . duss.	$3\frac{1}{2}$	—	1	—	$1\frac{1}{2}$	—	6
Kruthorn . . . . . ›	$11\frac{2}{3}$	—	1	—	—	$\frac{1}{2}$	$13\frac{1}{6}$
Pustar . . . . . . ›	6	—	—	—	—	—	6
Refjern . . . . . . ›	14	—	$2\frac{1}{2}$	—	$\frac{1}{2}$	—	17
Tratter . . . . . . ›	36	$\frac{1}{4}$	$3\frac{1}{2}$	—	—	—	$39\frac{3}{4}$
Pepperquarner . . . ›	—	—	—	6	—	—	6
Terninger . . . . . ›	42	—	$10\frac{1}{3}$	—	—	78	$130\frac{1}{3}$
Tverpijper . . . . ›	43	2	—	—	—	40	85
Skallmeijer . . . . ›	34	—	—	74	—	—	108
Barnepijper . . . . ›	34	46	106	—	2	52	240
Barneskaldrer . . . ›	30	—	2	—	—	—	32
Barnefedler . . . . ›	$3\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$	—	—	—	—	4
Lute- och fedelstrenger. . . . bund	102	1	41	—	1	7	152
Sitterstrenger . . . duss.	312	2	92	2	21	60	489
Åderjern . . . . ›	2	—	—	—	—	—	2
Fijna Engl. knifver . . . . par	36	—	—	—	8	—	44
Gem. dito . . . . . ›	120	57	—	16	78	—	271
Medel knifuer . . . duss.	18	—	—	—	60	51	129
Gemena knifuer . . ›	$813\frac{1}{2}$	$13\frac{3}{4}$	$74\frac{1}{2}$	$20\frac{1}{2}$	—	230	$1,152\frac{1}{4}$
Gemena knifver . . bund	1,429	$51\frac{2}{3}$	224	12	63	—	$1,779\frac{2}{3}$
Barneknifver . . . duss.	95	—	—	—	1	—	96
Botzmansknifver . . ›	48	—	—	—	$9\frac{1}{2}$	—	$57\frac{1}{2}$
Dito knifslijder . . ›	11	—	—	—	—	—	11
Pennekniftuer . . . ›	39	—	—	—	—	11	50
Raak knifver . . . ›	8	—	—	—	—	$\frac{1}{3}$	$8\frac{1}{3}$
Skomakerknifver. . ›	183	$24\frac{3}{4}$	83	6	12	$73\frac{1}{2}$	$382\frac{1}{4}$
Knifslijder . . . . ›	227	10	16	$16\frac{1}{2}$	14	$131\frac{1}{2}$	415
Förthenad tenglick . . . . tus.	$532\frac{3}{4}$	12	29	5	8	—	$586\frac{3}{4}$
Skomaker dito . . hund.	475	$38\frac{1}{2}$	158	—	50	160	$881\frac{1}{2}$
Messingz tengl. . . tus.	88	—	—	—	$\frac{2}{5}$	—	$88\frac{2}{5}$
Gemena dito . . . ›	27	—	—	—	—	—	27
Dito förthenade . . ›	40	6	4	—	$4\frac{3}{5}$	—	$54\frac{3}{5}$
Sijhler . . . . . hund.	$401\frac{1}{2}$	20	116	5	17	72	$631\frac{1}{2}$
Gullsmedzfijhler . . bund	85	7	35	—	—	—	127
Dito kratzer . . . . ›	20	—	—	—	—	—	20

	Daler-öen.	Haszel-öen.	Bare-sund.	Vester-vijck.	Call-mar.	Göthe-borg.	Summa.
Degler . . . . . . sätt	1,143	—	220	—	20	50	1,433
Barberar saxer . . duss.	4	¼	2	1	2	½	9¾
Skredder › . . ›	3½	1	7¼	½	3	—	15¼
Finger › . . ›	145⅓	2½	19	—	1	36½	204⅓
Fingerbohrar . . . ›	1,353½	22	81	20	37	280	1,793½
Syringer . . . . . snör	23	4½	2	1	2	48	80½
Hechten. . . . . . tus.	1,322	57½	344	26	212	189	2,150½
Byxehaker. . . . . ring	125	11	17	14	76	34	277
Messingz dito . . . ›	12	—	—	—	1	20	33½
Spanske nåhler . . tus.	27½	10¼	5¾	1	25	106	175½
Gem. dito . . . . . ›	704½	22½	56¾	—	1½	275½	1,060¾
Skinnar nåhler . . duk	12	1	—	—	—	—	13
Grofve › . . ›	267	33	92	14	7	16	429
Segel › . . tus.	2⅕	1⅘	⅗	—	1⅖	—	6
Knap › . . duss.	1,024	35¾	165	4⅓	50¾	327½	1,607⅓
Fyrstenar . . . . hund.	8	¼	1	½	1	4½	15¼
Uthanlåss . . . . bund	641½	27	63	8	78	132	949½
Liussknipser . . . duss.	74	13	8⅙	—	1	24⅓	120½
Messingzliusstak . . ›	19	⅔	3⅙	—	—	1⅓	24⅛
Rechnepening:r . bösser	72	—	3	—	—	9	84
Vichtskåhler . . . par	3	—	6	—	—	7	16
Små dito . . . . . ›	156	—	—	—	—	15	171
Messingzvicht . . . . ℔	321	—	1	9	—	13	344
Panehlskrufver . . duss.	4½	—	—	—	—	2	6½
Bielror . . . . . . ›	—	—	—	—	—	15	15
Speckenåhler . . . ›	10	—	—	—	1	½	11½
Förlåtzringer . . hund.	25	—	—	—	11	—	36
Zirkler . . . . . . duss.	11	—	—	—	—	½	11½
Knipetenger . . . bund	3	2	3	—	—	1	9
Små hambrer . . . duss.	2	—	—	—	—	—	2
Spijckbohrar . . . ›	38½	—	7¼	—	1	¾	47½
Nafrar . . . . . bund	8⅔	—	—	—	—	—	8⅔
Döreskrufver . . . duss.	6	—	—	—	—	1	7
Stegbögler . . . . par	184	—	—	—	12	9	205
Besselstenger . . . ›	26	—	—	—	18	10	54
Spennare . . . . . duss.	21	—	—	—	1¼	5	27¼
Försilfrade verior . st:r	58	—	—	—	2	6	66

		Daler-öen.	Haszel-öen.	Bare-sund.	Vester-vijck.	Call-mar.	Göthe-borg.	Summa.
Gem. verior	st:r	112	—	77	—	24	60	273
Verieklinger. . . .	›	872	160	42	—	12	—	1,086
Verlefesten	›	62	—	—	—	—	—	62
Dopskoor	duss.	11½	—	—	—	—	—	11½
Förgylte sporrar. .	›	17½	—	1	—	¼	1¾	20½
Gemene › . .	›	74	1	6	2	5	6¼	94¼
Hesteskraper . . .	›	24	½	—	—	—	—	24½
Hofftenger	›	4	—	—	—	—	—	4
Hestecamber . . .	›	9	1	—	—	—	—	10
Hestetecken	st:r	4	—	—	—	—	—	4
Kruth.	℔	399	22	126	36	15	—	598
Then-knapper . .	gross	305	12	2¾	½	2	1¾	324
Ståhlknapper . . .	›	58	3	16	—	10	2	89
Hårknapper	›	120⅔	14	52	—	—	3⅓	190
Nyckelringer . .	duss.	6	—	2	—	—	2	10
Åhlekroker	tus.	23½	—	15¼	—	1¼	—	40
Koppertapper . .	bund	92	6	20	1	1	9	129
Trädtapper	›	8	—	4	—	—	—	12
Sengeknapper . .	duss.	⅓	—	—	—	—	—	⅓
Svamper	snör	5½	—	—	—	—	—	5½
Små sågebladh . .	bund	14	—	1	—	—	—	15
Små punger	duss.	4	—	—	—	—	1	5
Hornskeedar . . .	›	20	—	—	—	—	—	20
Horn lychter . . .	›	7	½	23¾	2	—	—	33¼
Koolychter	›	32⅔	⅓	—	—	—	—	33
Hengestaker. . . .	›	44	1½	—	—	10	1½	57
Kort	›	2,933½	63	290½	4	101	455½	3,847½
Barne trumber . .	›	7¼	½	—	1	—	—	8¾
Bollar.	›	6¾	—	—	—	—	200	206¾
Bredspell	st:r	21	2	—	—	—	6	29
Kledes stohlar . . .	›	80	—	—	—	—	—	80
Leder stohlar . . .	›	352	17	6	7	11	4	397
Gröna stohlar . . .	›	407	32	—	14	126	—	579
Spinrocker	›	65	18	38	5	28	2	156
Franst glass . . .	korg	83	—	—	—	—	4	87
Dantziger glass . .	kist.	404	30	72	—	17	22	545
Flaskefoder	st:r	25	2	—	—	3	—	30

		Daler-öen.	Haszel-öen.	Bare-sund.	Vester-vijck.	Call-mar.	Göthe-borg.	Summa.
Glassrömerer	st:r	350	—	—	—	—	—	350
Kramvahrur	d:r	18,231½	299	351½	55	666	—	19,603
Lerift.								
Bredt Hollandzlerft	st:r	17	2½	27	—	10	102	158½
Dito rundlagd	»	158½	—	30	—	18	166½	373
Helt grofft dito	»	52	—	—	—	—	97½	149½
Hollandz husslerft	»	126½	7¾	36½	—	—	18½	189¾
Gem. dito	»	135	—	—	—	—	28½	163½
Dantziger husslerft	»	235	40	23	—	1	—	299
Fijnt camerduk	½ st:r	274	4	31	—	1	110	420
Gem. dito	½ »	619	—	—	—	—	353	972
Skierduk	½ »	384	19	1	—	—	51	455
Fijnt bomulsslerft	st:r	103½	21	15½	—	86	55½	281½
Gement dito	»	317½	—	—	—	—	109	426½
Slessing	»	9,451	248	198	86	27	315	10,320
Closter lerft	»	258½	13	4	3	5	194½	478
Gement dito	»	559	—	16	—	6	468	1,049
Bilefelz lerfft	»	1,121¼	13	50½	13	8	209½	1,415¼
Pommerst lerft	»	101	—	18	—	—	—	119
Skotz lerfft	al:r	17,056	—	—	—	—	115	17,171
Bredt lerfft	»	32,548	3,055	1,235	2,318	1,050	—	40,206
Enbredt lerfft	»	71,652	6,273	400	655	290	—	79,270
Groft lerfft	»	21,604	5,933½	165	700	722	—	29,124½
Svart och blåt lerft	»	4,458	712	550	1,018	126	205	7,069
Boldan	st:r	327	7	12½	—	4	19½	370
Canifass	bal	17½	—	1	—	—	½	19
Bolstervahr	st:r	13½	2½	—	—	4½	11	31½
Dito	al:r	5,902	12	—	67	292	—	6,273
Beddeparchim	st:r	187½	4	2¼	—	—	7½	201¼
Fijnt dukdrel	al:r	461	—	128½	45	—	75	709½
Gement dito	»	1,859	—	70	50	28	—	2,007
Handkledz och sarvet dito	»	3,290	—	—	—	28	215	3,533
Linnet för	d:r	5,009¾	3¾	20	—	50	—	5,083½
Specerij.								
Zocker	℔	59,737½	2,172½	2,452¾	42	1,729¼	4,875	71,009
Puderzocker	»	5,644¾	112½	8	—	60	1,835	7,660¼

	Daler-öen.	Haszel-öen.	Bare-sund.	Ve-ster-vijck.	Call-mar.	Göthe-borg.	Summa.
Confechtsocker . . . ℔	1,867	154¾	100	—	190	700¼	3,012
Hvitt candi . . . . . ›	776	57	58½	—	6½	221	1,119
Brunt dito . . . . . ›	711	30¼	12¼	1	3	233	990½
Zuckade . . . . . . ›	844	48½	212½	—	—	—	1,105
Confit ingefer . . . . ›	1,393¾	56	124	—	4	820	2,397
Ingefer . . . . ›	8,081	679	1,652¾	54	487	3,019	13,972¾
Peppar . . . . ›	12,626	749	2,582	52	432	1,443	17,884
Saffran . . . . ›	87	8	4¼	—	13¾	14	127
Neglicker . . . . . . ›	869	33	76¼	1	34	158	1,171¼
Canehl . . . . ›	1,202	53½	68½	1	33	173½	1,531½
Muskåter . . . . . . ›	741	43½	64¼	1	28½	122½	1,000¾
Folij . . . . ›	962	39	69	½	42½	112	1,225
Mandel . . . . ›	12,975	401	932½	—	365	1,650½	16,324
Bittermandel . . . . ›	88	—	6¾	—	—	—	94¾
Marmelade . . . . . ›	52	—	—	—	—	—	52
Rossin . . . . . korg.	732	31	81	6	41	119	1,010
Lång rossin . . . . . ℔	33,859	990½	2,654½	—	907	3,941	42,352
Fijkon . . . . . fierd:r	450	19	28	2	17	55	571
Dito . . . . korg	250	32	4	—	5	7	298
Sveskon . . . . ℔	133,741	8,313	7,417	795	18,787	17,215	186,268
Chorinter . . . . . . ›	19,642	766	1,826	17	971½	3,826	27,048½
Dadler . . . . ›	326	—	—	—	—	5¾	331¾
Bruneller . . . . . . ›	1,098	15	43½	—	—	56½	1,213
Anniss . . . . ›	39,557	3,586	8.300	62	874	7,885	60,264
Cumin . . . . ›	758	—	—	—	26	20¼	804¼
Rijss . . . . ›	30,599	1,835	2,105	80	1,876	5,449	41,944
Sijrop . . . . ›	4,383	—	60	—	—	1.093½	5,536½
Capriss . . . . ›	2,489	115	101½	—	283½	310	3,299
Olifuer . . . . . kann.	520	22	24	—	1	55	622
Cardemum . . . . . ℔	427	16½	38	—	27½	90	573
Cobeber. . . . . . . ›	381	6½	28½	—	4½	87	507½
Coriander	158	—	—	—	—	—	158
Sterkelsse . . . . . . ›	48,974	3,647	2,734	283	3,080	16,524	75,242
Lijmb. . . . . ›	12,711	1,083	1,096	14	492	1,356	16,752
Tiriak . . . . . . lest.	397	16	20	8	16½	122	579½
Ollia . . . . ℔	12,293	595	1,207	4	1,180	605	15,884
Lijnollia . . . . . åhm	26¾	6¼	½	—	¼	4½	38¼

	Daler-öen.	Haszel-öen.	Bare-sund.	Vester-vijck.	Call-mar.	Göthe-borg.	Summa.
Salte lemoner . oxhöfd.	55	1	1	—	—	2	59
Honnung . . . . kanner	81¼	—	—	—	—	—	81¼
Hvit honung . . »	3	—	—	—	—	—	3
Venedisk tiriak . . . ℔	¼	2	¼	—	—	2¼	4¾
Agurker. . . . . åtting	1,772	30	—	33	90	22	1,947
Östers . . . . . . tönk	915	6	—	—	—	—	921
Specerij för . . . . d:lr	1,361	45	—	—	91½	—	1,497½
Drögerij.							
Gem. toback . . . . ℔	17,947	—	—	—	—	2,195	20,142
Zittver . . . . »	178	13½	½	—	—	4½	196½
Galligo . . . . »	13	56	—	—	—	¼	69¼
Calmuss . . . . »	141	—	—	—	5	—	146
Hårpöss . . . . »	607	—	—	—	6	35	648
Terpentin . . . . »	561	16	—	—	5	—	582
Vijrök . . . . »	22	4½	—	—	—	5½	32
Lakritz . . . . »	244	—	4	—	5	120½	373½
Lack . . . . »	314	16	10	1	14½	78	433½
Rödt eller grönt vax »	40	—	—	—	—	20	60
Quicksilfver . . . . . »	175	12	28	—	2	101	318
Refvekrydder . . . . »	6	—	1	—	—	—	7
Senesblad . . . . »	39	—	—	—	—	7	46
Fenichel . . . . »	88	—	—	—	—	—	88
Galleple. . . . . »	1,383	112	112	—	25	87¼	1,719¼
Paradis korn . . . . »	219	—	—	—	—	—	219
Angelicka . . . . »	13	—	—	—	—	—	13
Marcurium . . . . . . »	—	—	—	—	8	4	12
Prustroth . . . . »	14	2	—	—	—	—	16
Befvergell . . . . . . »	22	—	—	—	—	—	22
Nichts . . . . »	14	—	—	—	—	—	14
Hollrot . . . . »	5	—	—	—	—	—	5
Rebarbera. . . . . . . »	2½	¼	—	—	—	—	2¾
Rossmarien . . . . . . »	5½	3½	—	—	—	—	9
Pimbsten . . . . »	135	—	—	—	—	—	135
Lagerbehr . . . . . . »	525	23½	60	—	8	95	711½
Umbra . . . . »	79	—	—	—	—	—	79
Lagerollia. . . . . . . »	100	1	10½	—	1	60½	173

	Daler-öen.	Haszel-öen.	Bare-sund.	Vester-vijck.	Call-mar.	Göthe-borg.	Summa.
Orange . . . . ℔	$14\frac{1}{2}$	—	—	—	—	—	$14\frac{1}{2}$
Pockenholz . . . . . »	71	—	—	—	—	—	71
Campfer . . . . . . »	2	—	—	—	—	—	2
Drögerij för . . . . d:lr	1,976	—	281	$4\frac{1}{4}$	$26\frac{3}{4}$	479	2,767
Färga.							
Röd brissillia . . . . ℔	1,331	185	507	32	$282\frac{1}{2}$	540	$2,877\frac{1}{2}$
Brun dito . . . . . . »	2,227	189	191	16	45	1,384	4,052
Indigo . . . . »	129	21	3	—	10	—	163
Ahlun. . . . . »	4,696	7	1,229	71	1,141	7,294	14,438
Kopp:r vatn . . . . . »	—	—	40	—	108	—	148
Gummi . . . . »	522	56	—	—	10	$70\frac{1}{2}$	$658\frac{1}{2}$
Spanstgrön . . . . . »	152	8	4	—	—	25	189
Blausel . . . . »	5,608	$158\frac{1}{2}$	$179\frac{3}{4}$	—	—	$863\frac{3}{4}$	6,810
Blyhvit . . . . »	535	—	8	—	16	38	597
Blyartz . . . . »	218	—	4	—	3	76	301
Salmiack . . . . . . »	88	—	—	—	—	—	88
Spetzglass . . . . . . »	155	9	—	—	—	$2\frac{1}{2}$	$166\frac{1}{2}$
Borrass . . . . »	19	10	—	—	—	$1\frac{1}{8}$	$30\frac{1}{8}$
Glassgall . . . . . . »	263	9	—	—	—	11	283
Vijnsteen . . . . . . »	115	—	—	—	—	58	173
Ryssgell . . . . . . »	462	$\frac{1}{2}$	19	—	—	$8\frac{1}{2}$	490
Fernisse . . . . . . »	164	—	24	—	—	78	266
Åkergell . . . . . . »	1,212	47	$367\frac{1}{2}$	—	145	1,178	$2,949\frac{1}{2}$
Fernebuk . . . . . . »	1,145	—	4	—	—	—	1,149
Krapp . . . . »	800	—	394	—	—	—	1,194
Zinober . . . . »	14	9	6	—	$\frac{1}{8}$	9	$38\frac{1}{8}$
Boluss . . . . »	72	—	—	—	—	7	79
Mönia . . . . »	691	—	8	—	—	69	768
Opperment . . . . . »	—	45	—	—	—	$6\frac{1}{2}$	$51\frac{1}{2}$
Aurum pigmentum . . »	448	10	4	—	6	—	468
Ferga . . . . . för d:lr	244	$52\frac{1}{2}$	—	—	$1\frac{1}{2}$	$14\frac{3}{4}$	$312\frac{3}{4}$
Salt och torfisk.							
Hollandz sildh . . . t:r	$6,079\frac{1}{4}$	$281\frac{1}{4}$	$894\frac{1}{2}$	$69\frac{3}{4}$	203	480	$8,007\frac{3}{4}$
Skotz sildh . . . . . »	$2,515\frac{1}{2}$	—	—	—	—	2,944	$5,459\frac{1}{2}$

	Daleröen.	Haszelöen.	Baresund.	Vestervijck.	Callmar.	Götheborg.	Summa.
Noriges sildh . . . . t:r	334	—	12¾	8	27	90	471¾
Böckling . . . . ›	87¼	—	2	¼	6	50	145½
Dito . . . . strå	112	—	—	—	—	65	177
Hollandz cabliow . . t:r	65½	9	—	1	—	—	75½
Norder torsk . . . . ›	637½	10	46	3½	38	88½	823½
Gråsider . . . . . . ›	174	2	—	—	—	—	176
Skruf eller bernfisk sch℔	112	1¼	2	½	—	—	115¾
Isslandzfisk . . . . ›	19¼	—	—	—	2¼	—	21½
Skotz cabliow . . . . t:r	3	—	—	—	—	—	3
Rocher . . . . . bund	—	1	—	--	1	19	21
Spurder . . . . t:r	25½	2	11	2	5	—	45½
Stör . . . . fierd:r	2	—	—	—	—	--	2
Långer . . . . . . .bund	—	—	—	—	12	349	361
Hollendske flunderer . . . . ›	3,350	589	47	—	280	20	4,286
Hvitling . . . . t:r	½	—	—	—	—	—	½
Salte flundrer . . bund	44	—	—	—	—	—	44
Fisk . . . . för d:lr	409½	—	—	—	4	1,193	1,606½
Humbla . . . . skepp:d	1,102	13	16	1½	74	314½	1,521
Ulldh . . . . . ›	80¼	20	—	—	2¾	—	103
Duun . . . . L℔	24¾	—	—	—	—	—	24¾
Fiederer . . . . . ›	200¾	—	—	—	7	—	207¾
Arbetat theen . . . ›	13,635	190	1,855	68	61	76½	15,885½
Bleck then . . . sch℔	55½	—	1	—	—	—	56½
Bly . . . . ›	419	12¼	7¾	1	7½	5½	453
Hollandz gallmeij ›	92	—	—	—	—	—	92
Dantziger dito. . ›	978	—	—	—	—	—	978
Krijta. . . . . lest	63⅔	1	—	—	—	—	64⅔
Steenkohl . . . . . . ›	419	½	192	—	2	55½	669
Senap. . . . . t:r	1	½	—	—	—	—	1½
Herssegryn . . . . . ›	11¾	¼	—	4	1	6	23
Bohvetegryn. . . . . ›	70	12	1½	1	1½	29	115
Pepparroth . . . bund	3,134	90	—	100	75	88	3,487
Sundsk löek . . . . ref	5,533	56	—	210	—	—	5,799
Hollandz löök . . . ›	31,200	2,780	5,268	1,990	4,253	200	45,691

		Daleröen.	Haszelöen.	Baresund.	Vestervijck.	Callmar.	Götheborg.	Summa.
Kohl	skok	53	6	—	8	457½	66½	591
Hollandz ost	℔	9,384	751	—	—	337½	1,300	11,772½
Dito	st:r	1,547	64	306	19	34	28	1,998
Surmiölckz ost	℔	21,460	2,344	3,043	—	56	6,400	33,303
Dito	st:r	2,141	—	300	—	—	—	2,441
Knapkeess	skok	5	—	—	—	—	—	5
Skincker	st:r	997	13	—	—	6	—	1,016
Mettvurster	›	2,006	29	—	—	32	—	2,067
Beschijtt	t:r	468	5	32	36	149½	150½	841
Vallnötter	›	200	½	3	—	9½	29	242
Dito	tus.	374	51	159	11	122	—	717
Castanier	℔	316	—	—	—	—	410	726
Pomerantzer	st:r	21,537	—	1,600	—	100	50	23,287
Zittroner	›	13,956	400	310	—	530	550	15,746
Tort klött	sch℔	8	—	—	—	—	—	8
Salt klött	t:r	232	—	—	1	—	—	233
Malt	›	2,119	—	—	407	2,416	845	5,787
Erter	›	2,572	—	—	35	45½	—	2,652½
Rogh	›	6	—	—	165	1,098	135	1,404
Miöhl	›	124	—	—	74	152	124	474
Åplen	›	5,865	—	—	100	588	—	6,553
Pähron	›	697	—	—	—	70	—	767
Salt	›	53,543	2,688	6,438	666	3,723	12,806	79,864
Salpeter	cent	1,487	—	—	—	—	—	1,487
Allehanda vahrur	d:r	28,047	1,769½	2,047½	912	969	8,618	42,363
Franske refschin	st:r	1,558	—	—	—	—	—	1,558
Skotske lambschin	duss.	522	—	—	—	—	—	522
Hvit leder	›	113	—	—	—	—	6½	119½
Stöfler	par	1	—	—	—	—	—	1
Skor	›	13	—	—	—	4	4	21
Barneskor	›	291	14	—	12	—	2	319
Skinvahrur	d:lr	1,738	—	—	—	—	—	1,738
Lijhn	sch℔	57¾	8	16¾	5½	37	36¾	161¾
Hampa	›	43	2¼	3½	—	2½	20¾	72
Hollandz tegel	tus.	99	—	40	—	—	46	185
Tacktegel	›	207	—	32	—	—	9	248
Blocksteen	foot	2,450	—	—	—	—	—	2,450

	Daleröen.	Haszelöen.	Baresund.	Vestervijck.	Callmar.	Götheborg.	Summa.
Fremande dryck[*er*].							
Bastart . . . . . åhmer	7½	—	—	—	—	—	7½
Alekant . . . . . ›	22½	—	—	—	—	—	22½
Malvasier . . . . ›	3	—	—	—	3	½	6½
Rensth vijn . . . ›	1,311	10½	14½	—	—	1½	1,337½
Spanst vijn . . . ›	1,170¾	42½	69½	2½	48	162½	1,495¾
Franst vijn . . . ›	65	—	—	—	1	3	69
Dito : . . . . . pijper	24	—	2	—	5	—	31
Dito . . . . . oxhöfd.	2,108	118	256	8	60	475½	3,025½
Brennevijn . . . åhmer	219	2¼	¼	1¼	5	50¼	278
Littovsk miödh . . . t:r	42	—	—	—	—	5⅓	47⅓
Lybsk dito . . . . . ›	126	2	4	3¼	2	—	137¼
Sundsk dito . . . . . ›	11	—	—	—	—	—	11
Rostocker dito . . . ›	5½	—	—	—	—	—	5½
Dantziger › . . . ›	10	—	—	—	—	—	10
Pryssing . . . . . . fat	10	⅛	—	—	1⅝	¼	12
Zerbster öhl. . . . . ›	19	—	½	—	—	—	19½
Brunsvigz momma . . ›	30	1½	1½	—	5	7	45
Allehanda momma . . ›	109	—	—	—	6	—	115
Lybst öhl . . . . . . ›	634	—	53	9	113	—	809
Dito . . . . t:r	19	—	—	—	8	—	27
Sundsk öhl . . . . . ›	27	—	—	23	56	—	106
Stettinst d:o . . . . . ›	30	—	—	—	9	—	39
Rostocker d:o . . . . ›	5,258	179	—	1	224	166	5,828
Bårtz öhl . . . . . . ›	2	—	—	—	9	—	11
Rommeldeuss . . . . ›	12	—	—	—	—	—	12
Wissmars öhl . . . fat	—	—	—	—	9	—	9
Vijnätticka . . . . oxh.	208	7	16⅔	1	5	30	267⅔
Öhlätticka . . . . . t:r	183	—	—	8	—	—	191

Export från Sverige år 1645.

Extract öfver uthskeppat godz vedh tullcamrarne i Sverige pro a:o 1645.

	Stockholm.	Nyköping.	Nor- och Söderköp.	Vestervijck.	Callmar.	Götheborg.	Summa.
Koppar.							
Gårkoppar . sch℔	4,931$\frac{3}{4}$	—	—	13	—	178	5,122$\frac{3}{4}$
Bleckkoppar . »	161$\frac{3}{8}$	—	—	—	—	—	161$\frac{3}{8}$
Ungerske plåter. . . . . »	363$\frac{1}{2}$	—	—	—	—	—	363$\frac{1}{2}$
Ny ketzler . . »	83	—	—	—	—	—	83
Gamble dito . »	9	—	—	—	—	$\frac{4}{5}$	9$\frac{4}{5}$
Kopper skytt . »	$\frac{1}{2}$	—	—	—	—	—	$\frac{1}{2}$
Klockar . . . »	$\frac{3}{4}$	—	—	—	—	—	$\frac{3}{4}$
Koppar skroth »	1$\frac{3}{4}$	—	—	—	—	—	1$\frac{3}{4}$
Kopparpeninger . . . . »	476$\frac{1}{2}$	—	—	—	1$\frac{3}{8}$	20	497$\frac{7}{8}$
Kopperladesköffler . . »	$\frac{1}{2}$	—	—	—	—	—	$\frac{1}{2}$
sch℔	6,028$\frac{5}{8}$	—	—	13	1$\frac{3}{8}$	198$\frac{4}{5}$	6,241$\frac{4}{5}$
Meszing.							
Messingh . . . sch℔	1,535$\frac{1}{8}$	—	93$\frac{1}{2}$	—	—	—	1,628$\frac{5}{8}$
Messingztrådh »	29$\frac{5}{8}$	—	1,023$\frac{1}{4}$	—	—	—	1,052$\frac{7}{8}$
Latton . . . . »	16	—	36	—	—	—	52
Arbetat messingh . . . »	2$\frac{1}{2}$	—	—	—	—	—	2$\frac{1}{2}$
Messingz skytt »	$\frac{1}{4}$	—	—	—	—	—	$\frac{1}{4}$
sch℔	1,583$\frac{1}{2}$	—	1,152$\frac{3}{4}$	—	—	—	2,736$\frac{1}{4}$
Koppermyntsplåter . . . . st.	4,887	—	—	—	—	—	4,887
Liusscroner . . »	1	—	—	—	—	—	1
Metall stycker . »	3	—	—	—	—	—	3
Messingz handfat »	1	—	—	—	—	—	1

	Stockholm.	Nyköping.	Nor- och Söderköp.	Vestervijck.	Callmar.	Götheborg.	Summa.
Järn och stål.							
Stång och knippejern . . . sch℔	104,889 1/8	7,621	1,596 1/5	28 1/2	6 1/10	9,130 1/5	123,271 1/8
Anckerfly . . ›	526 7/8	—	—	—	—	—	526 7/8
Harneskplåter ›	900 3/4	—	26	—	—	—	926 3/4
Järnskytt . . ›	4,149 3/4	2,494 3/4	4,368	—	4	—	11,016 1/2
Järnlodh . . . ›	1,870 1/2	1,871 3/5	12 3/5	—	—	—	3,754 7/10
Järnhambrer och stedh . ›	1/2	—	—	—	—	—	1/2
Ståhl . . . . ›	7 1/2	5 4/5	9 1/2	—	—	7	29 4/5
Gammalt jern ›	13 1/2	—	—	—	—	—	13 1/2
Järnskroth . . ›	45 1/4	—	—	—	—	—	45 1/4
Smidt jern . . ›	2 1/8	—	—	—	—	—	2 1/8
Jerngryter . . ›	7 1/2	—	—	—	—	—	7 1/2
Spijck . . . . ›	28 1/10	7	162 1/10	—	—	6 4/5	204
Jernplåter . . ›	14 1/4	—	—	—	—	—	14 1/4
Bulte och stötejern . . . . ›	6	—	—	—	—	—	6
Granater . . . ›	52	—	—	—	—	—	52
Hesteskor . . ›	5 1/2	—	—	—	—	—	5 1/2
Jernskofler . . ›	3/4	—	—	—	—	—	3/4
Anckar . . . ›	3 1/8	—	—	—	—	—	3 1/8
Jerntackor . . ›	6	—	6	—	—	—	12
Jernkakelugn . ›	2 1/4	—	—	—	—	—	2 1/4
sch:d	112,531 7/10	12,000 3/10	6,180 2/5	28 1/2	10 1/10	9,144	139,895
Järnstöhrar . . st.	10	—	—	—	—	—	10
Järnlodh . . . . ›	900	—	—	—	—	—	900
Harnesk . . . . ›	73	—	20	—	—	—	93
Mussqveter . . . ›	2,004	—	—	—	—	—	2,004
Pistohler . . . par	1,004	—	7	—	—	—	1,011
Bandeler . . . . st.	2,000	—	—	—	—	—	2,000
Spield . . . . . ›	3	—	—	—	—	—	3
Järnskoffler . . ›	1,200	—	—	—	—	—	1,200
Gamble bösser . ›	23	—	—	—	—	—	23
Hacker och pijckor . . . . . ›	400	—	—	—	—	—	400
Bössepijper . . ›	1	—	—	—	—	—	1

	Stockholm.	Nyköping.	Nor- och Söderköp.	Vestervijck.	Callmar.	Götheborg.	Summa.
Yxer . . . . . st.	200	—	—	—	—	—	200
Undervårior . . ›	1,250	—	—	—	—	—	1,250
Musquetelodh . . . åtting	15	—	—	—	—	—	15
Hesteskoor . . gång	—	—	76	—	—	—	76
Stekepanner . . st.	—	—	66	—	—	—	66
Pälterij och skinv[aror].							
Looschin . . . . st.	19	—	—	—	—	—	19
Gemena dito . . ›	66	—	—	—	—	—	66
Röda räfschin . ›	1,319	10	—	—	—	—	1,329
Hvita räfschin . ›	295	—	—	—	—	—	295
Blå räfschin . . ›	2	—	—	—	—	—	2
Utterschin . . . ›	15	—	—	—	—	—	15
Fodersabler timb.	1	—	—	—	—	—	1
Gråverck . . . ›	2,152½	—	—	—	—	—	2,152½
Bäfverschin . st:r	97	—	—	—	—	—	97
Lambschin . . ›	326	—	—	—	—	—	326
Hareschin . . ›	80	—	—	—	—	—	80
Befverschins buker . . . ›	7	—	—	—	—	—	7
Gråschinsfoder ›	1	—	—	—	—	—	1
Trädverke.							
Master om 26 till 20 palm . . . st.	—	—	—	—	—	17	17
Dito om 19 och derunder . . . ›	—	—	16	25	—	513	554
Spiror om 12 till 7 palm. . . tolft.	—	—	½	1	—	70⅓	71⅚
Dito smärre . ›	—	—	—	—	—	24¼	24¼
Bomsparrar . ›	—	—	—	2	—	140	142
Eekeplancker. ›	—	—	—	—	—	2	2
Blocker ifrå 26 till 20 palm . st.	—	—	—	—	—	20	20
Dito om 19 och derunder . . . ›	—	—	—	—	—	300	300
Eekebordh . . tolft	—	—	—	—	—	48½	48½
Eekebielcker . ›	—	—	—	—	—	4	4

	Stockholm.	Nyköping.	Nor- och Söderköp.	Vestervijck.	Callmar.	Götheborg.	Summa.
Furuplancker . . st.	—	—	—	1,103	—	26	1,129
Dito bielcker . . ›	—	—	—	159	—	150	309
Furustolper . . ›	—	—	—	1	—	—	1
Dito sparrar . tolft.	—	—	974½	43	—	—	1,017½
Breder . . . . ›	2,894	895½	9,027	5,591	5,168⅔	4,761½	28,337⅔
Vrachbreder . ›	—	—	—	18	277	—	295
Dähler . . . . ›	—	—	—	—	—	74¾	74¾
Vedh . . . . famn	819	52	249	218	554½	36	1,928½
Tunnestafver . st:r	—	—	—	—	—	240,000	240,000
Eekenagler . . ›	—	—	—	—	600	22,000	22,600
Gransparrar . tolft.	—	—	—	—	—	2½	2½
Finne kährl knipp.	5	—	—	—	14	—	19
Bordvedh . . tolft.	—	—	—	—	7	—	7
Kromholt . . st:r	—	—	—	—	—	6	6
Bottnbreder . tolft.	434	—	—	—	—	—	434
Humblestöhrar . st.	—	—	—	132	—	—	132
Lächter . . . . ›	—	—	—	200	2,224	—	2,424
Bräspell . . . . ›	—	—	—	1	—	67	68
Läder och skin.							
Bockeschins cardvan . . dek.	225	307⅖	94½	—	—	872	1,498$\frac{9}{10}$
Barkade oxehuder . . . ›	—	⅕	—	—	2	—	2⅕
Dito koohuder ›	—	—	—	—	36½	—	36½
Råå oxehuder ›	½	—	⅗	—	1⅘	—	2$\frac{9}{10}$
Dito koohuder ›	$\frac{1}{10}$	—	—	—	—	—	$\frac{1}{10}$
Dito bockeschin ›	43	—	6	⅜	—	307	356⅜
Dito geteschin ›	⅘	—	—	1½	⅖	9	11$\frac{7}{10}$
Juffter . . . . . st.	293	—	30	—	—	—	323
Sielschin . . . . ›	30	—	—	—	—	—	30
Elgzhud . . . . ›	1	—	—	—	—	—	1
Elgkalfzhudh . . ›	1	—	—	—	—	—	1
Sämskat bokskin ›	—	—	—	—	—	122	122
Lijn och hampa.							
Lijhn . . . sch℔	4¼	—	—	—	—	—	4¼
Hampa . . . ›	14¼	—	—	—	—	—	14¼

	Stockholm.	Nyköping.	Nor- och Söderköp.	Vestervijck.	Callmar.	Götheborg.	Summa.
Spanmål.							
Hvete . . . . . t:r	28	1	3,608	—	—	7	3,644
Hvetemöhl . . . ›	—	1	9½	1	—	—	11½
Rogh. . . . . . . ›	1,964	38	193	—	—	628	2,828
Korn. . . . . . . ›	1,481	—	315	—	—	—	1,796
Miöhl . . . . . ›	1,593	3¾	27¾	1	—	45	1,670½
Malt . . . . ›	593	—	8	—	—	664	1,265
Hafra . . . . . ›	271	—	—	—	—	—	271
Erfter . . . . . ›	21	—	4¼	—	—	—	25¼
Gryn . . . . . ›	½	—	½	—	—	—	1
Bek, tiäru och trån.							
Beck. . . . lester	110⅔	⅙	—	—	—	24¾	135 7/12
Tiäru . . . ›	4,125⅛	3⅙	21	397¼	562¾	8½	5,118
Tråhn . . . . faat	1,046	—	—	—	13	—	1,059
Sielspeck . . . . t:r	8	—	—	2	31	—	41
Dito . . . . . L℔	—	—	—	7	142	—	149
Salt- och torfisk.							
Lax . . . . t:r	190¾	—	5	—	—	—	195¾
Strömning . . . ›	286¾	—	—	—	1	—	287¾
Torra geddor sch℔	41	⅒	—	3/20	3/20	—	41⅖
Röchte laxer . . st.	76	—	—	—	—	—	76
Torsk . . . . . t:r	3½	—	—	—	½	—	4
Salt åhl . . . . ›	¼	—	—	¼	—	—	½
Krampsild . . ›	1	—	—	—	—	—	1
Salte geddor . . ›	4½	—	—	—	—	—	4½
Färga och victriol.							
Victriol . . .sch℔	1,987¾	—	—	—	—	—	1,987¾
Svafvel. . . . ›	224¼	—	—	—	—	—	224¼
Stenvarur.							
Skuradh Öhlandzsten . . . . aln	200	3,043	2,700	4,000	82,534	—	92,477
Rugsten . . . ›	—	—	14,940	—	2,786	—	17,726
Diskstenar . . . st.	—	9	—	54	88	—	151
Smärre dito . . ›	—	—	—	—	34	—	34

	Stockholm.	Nyköping.	Nor- och Söderköp.	Vestervijck.	Callmar.	Götheborg.	Summa.
Trappestenar . . st.	—	—	—	—	254	—	254
Lickstenar . . . »	—	—	—	—	90	—	90
Små dito . . . . »	—	—	—	—	20	—	20
Slipstenar . . . »	12	—	—	—	—	—	12
Handquarnstenar . . . . par	6	—	—	—	—	—	6
Köpmansvar[*or*].							
Smör . . . . . t:r	1,588	—	59¾	317⅛	546⅞	127	2,638¾
Dito . . . . . L℔	13½	1	55	438½	1	—	509
Talgh . . . . . t:r	—	—	22	5½	118⅞	142	288⅜
Dito . . . . . L℔	—	—	91	205½	2	—	298½
Ost . . . . . »	96¼	3	4	15½	37½	7½	163¾
Rofver . . . . . t:r	5½	3	—	5	30½	—	44
Rötter . . . . . »	18½	—	—	—	388	637	1,043½
Enebähr . . . . »	—	—	—	—	—	6	6
Kiött . . . . . »	3	—	3½	1	31	13	51½
Sylta . . . . . »	—	—	—	—	4¾	—	4¾
Oxetunger . . . »	—	—	—	—	½	—	½
Fåår . . . . . . st.	—	—	—	—	11	—	11
Oxar. . . . . . »	—	—	—	—	7	—	7
Hester . . . . . »	1	—	—	—	96	—	97
Stodh . . . . . »	—	—	—	—	140	—	140
Fåhlar . . . . . »	—	—	—	—	59	—	59
Öhlandz röijer . »	—	—	—	—	2	—	2
Brödh . . . . . t:r	—	—	3	—	—	—	3
Gammalt then L℔	8	—	—	—	—	—	8
Valmar . . . aln.	1,230	—	—	—	—	—	1,230
Fiäder . . . . . t:r	10	—	—	—	—	—	10
Koor. . . . . . st.	—	—	—	—	4	—	4
Svenst öhl . . . t:r	960½	—	—	—	—	—	960½
Fårkiött . . . . »	—	—	—	—	½	—	½
Tort kiött . sch℔	40¼	—	—	—	—	—	40¼
Kådefackler . . st.	380	—	—	—	—	—	380
Svinehår . . sch℔	1½	—	—	—	—	—	1½
Aska. . . . . . . t:r	2	—	—	—	—	—	2
Mahlne kohl . kist.	—	—	154	—	—	—	154

	Stockholm.	Nyköping.	Nor- och Söderköp.	Vestervijck.	Callmar.	Götheborg.	Summa.
Senap . . . . . t:r	—	—	—	—	5	—	5
Kökenfeet . . . »	—	—	—	—	$\frac{1}{4}$	—	$\frac{1}{4}$
Ryske handsker par	54	—	—	—	—	—	54
Dito hestetäck. . st.	6	—	—	—	—	—	6
Tvåhl . . . . botn	1	—	—	—	—	—	1
Saffianskind . . st.	18	—	—	—	—	—	13
Skosåhler . . par	300	—	—	—	—	—	300
Åtskillige vahrur d:r	94$\frac{1}{2}$	9	—	—	—	—	103$\frac{1}{2}$

Om tillkomsten af dessa tabeller och Axel Oxenstiernas reform af Svenska sjötullväsendet.

Användning af tabeller med vertikala linier, för att uti skilda kolumner införa räknetal, i ändamål att i en lätt öfverskådlig form framställa numeriska förhållanden, kunde icke komma i fråga, förr än de arabiska siffrorna blifvit införda, och det är egentligen K. Gustaf I, som vi hafva att tacka för detta, ej blott i vetenskapligt, utan äfven uti många praktiska hänseenden, vigtiga framsteg. Redan år 1523 har han uti ett bref till Påfven låtit skrifva årtalet med siffror, emedan han visste, att sådant var bruket uti Italien; men i våra skolor hade denna nyhet ännu icke hunnit intränga, och han hade därföre svårt att finna fullt lämpliga biträden, särdeles för Räknekammaren, som hade finansförvaltningen om hand. Ännu tio år senare, då han lät upprätta en öfversigt af de direkta statsinkomsterna, kallad: »Undervisning om riksens ränta för år 1533», måste han låta det gamla skrifsättet med vanliga bokstäfver för räknetalen användas. Men kort därefter har han också beslutit anlita en utväg, hvilken icke blott afhjelpte det närmaste behofvet, utan ock spridde kännedomen af siffrorna öfver alla delar af riket. Han lät nämligen uti Räknekammaren en af tjenstemännen, som kallades Lars Organista, troligen bokstafligen till yrket musiker och kanske förut van vid undervisning, där hålla en räkneskola för alla redogörare, fogdar och fogdeskrifvare, af hvilka åtminstone de förra redan förut torde haft skyldighet att infinna sig årligen där, för att aflämna sina räkenskaper och öfvervara deras granskning. Beviset för verksamheten af denna åtgärd lemnas af de äldsta numera bevarade räkenskaperna i Kammar-arkivet, hvilka äro af åren 1539 och 1540, alla skrifna med siffror för räknetalen. Konungen har sedan också åtminstone för ett par skilda år låtit i tabellarisk form upprätta en mantalsbok för hela riket, hvilken efter olika härader och

socknar uppgifver antalet af skattebönder, kronobönder samt frälselandbor jämte de olika slagen af från kyrkan indragna landbohemman; ty skilnad mellan mantal och hemman genom s. k. förmedling var ännu knappt uppkommen.

Dylika omfattande tabellverk blefvo väl under de närmast följande konungarne icke upprättade; men sedan arbetet för en rikshufvudboks årliga upprättande på 1620-talet börjat företagas, hade linealen åter kommit i bruk uti Kammar-Collegium.

De här föreliggande tabellerna funnos alla, jämte en del andra och en stor mängd bref och för historien vigtiga handlingar, förvarade på Tidön, en gård nära Vesterås, där Rikskansleren under de tider, då han kunde taga sig någon ledighet, hade bott, och lågo dessa papper där mestadels undangömda, till dess de år 1848 blefvo af Kongl. Maj:t inköpta, för att i Riksarkivet förvaras. Tabellerna stå i det närmaste sammanhang med den reform af tullväsendet, hvilken han vid sin återkomst till fäderneslandet efter tio års frånvaro, år 1636 lyckades att hastigt genomdrifva, så att den med följande året kunde träda i verket. Den medförde också, att han sjelf måste åtaga sig att vara »direktor öfver tullarne», hvilken befattning han åtminstone i tio år utöfvade, och hvars fortfarande i den nedannämnda instruktionen för generaltullförvaltaren finnes förutsatt. Tabellerna, hvilka nu mera icke alla finnas i behåll, äro i sitt slag de äldsta, som här i norden blifvit utarbetade, och så omfattande, som efter då varande förhållanden kunde åstadkommas, endast med det undantag, att koksalt var föremål för särskild afgift, »Saltlicent», och därföre icke förekommer. Där uppgifves alltså äfven värdet och ej blott qvantiteten af de olika artiklarne, och en därpå grundad handelsbalance finnes utarbetad. De innehålla också särskilda uppgifter om den efter tullvärdet och taxan beräknade tullen för de varor, som Danska undersåter låtit passera Svenska sjötullstationer, men hvarför icke tull blifvit erlagd, emedan Danskarne uti en traktat af år 1591 lyckats få grundsatsen om ömsesidig tullfrihet erkänd. Danskarne hafva begagnat sig ej så litet däraf, äfven i det för dem mycket aflägsna Viborg, och det är troligt, att de hade större fördel däraf än vi; men säkert är blott, att den åstadkom en minskning uti den Svenska tullinkomsten. Uppgifterna skulle i öfrigt hafva ett särskildt värde i det hänseendet, att genom tullfrihetens upphörande efter traktaten i Brömsebro 1645, dessa tabeller voro mer jämförliga med dem för följande år, om sådana finnas i behåll, hvilket för flera stationer är sannolikt. Att hvarje

särskild stations export och import upptages hade sin betydelse däri, att tullbetjeningens antal borde därefter regleras.

Tabellerna hafva därföre så mycket mindre kunnat i denna samling förbigås (och de höra just till denna afdelning), som de fullkomligen motsvara de enda egentliga årsberättelser, hvilka af den nuvarande Generaldirektören för tullverket afgifvas, och äro till och med fullständigare än den första serien (för åren 1819—1831), hvilken utgafs från trycket, ehuru de i senare tider dels blifvit riktade med en af Kommers-Collegium afgifven berättelse såsom inledning, dels tid efter annan utdrag däraf för kortare tider, till och med månadsvis, för de vigtigare artiklarne tryckas, för att utdelas med Post- och Inrikes Tidningar, till tjenst för dagens behof af säkra data för spekulationen.

Rikskanslerens beslut att yrka på ett annat sätt att sköta tullväsendet grundade sig dels på hans af erfarenheten bekräftade åsigter, att tullarne med stigande folkmängd, industri och därmed följande välstånd enligt sin natur borde stiga, och att tullsatserna, äfven utan att blifva särdeles kännbara, vare sig af eller för undersåtarne, kunde försiktigt höjas, men att en sträng tillsyn borde hållas såväl med de sjöfarande, som med själfva tullstationerna, och att uppsigten öfver dessa därföre borde anförtros åt en statens tjensteman, som skulle vara i tillfälle att esomoftast inspektera och hafva magt att tillsätta den nödiga betjeningen. Hans missnöje med det hittills öfliga sättet att utarrendera »stora sjötullen» var också mycket berättigadt. Det var nämligen Kammar-Collegium, som haft tullarne om hand; men då hela den öfriga finansförvaltningen och nästan allt som föranledde en statsutgift, åtminstone för granskning af räkenskapen, ålåg detta verk, kunde det, i likhet med det nyss inrättade bergsamtet, icke 'ens på någon kort tid inställa sina sammanträden, för att inspektera, hvilket borde ske äfven i de yttersta delarne af rikets kustområde, och då det dessutom hade så olikartade göromål, som den invecklade jordbeskattningen, hvilken mest rättade sig efter gammal häfd, och skulle bedömas efter ofta svåråtkomliga bevis ur räkenskaper och andra slags handlingar från äldre tider, kunde hos dess medlemmar icke därjämte förutsättas den kännedom af handelsvaror, att de förstode bedöma möjligen ej sällan uppkommande tvister, huru sådana skulle förtullas. Man kan därföre knappt förtänka Kammar Collegii ledamöter, att de häldst sökte få tullen utarrenderad, ehuru denna utväg ofta var betänklig, emedan det icke fanns många, som kunde vilja och egde förmögenhet nog af den

art, att de kunde ombetros en så vigtig affaire, hvilken, om den skulle skötas rätt, också var mycket besvärlig.

Det synes som just det föregående året 1635 varit ett sådant, då ingen konkurrens varit; ty det befinnes, att stora sjötullen det året knappt inbragt 126,000 daler silfvermynt. hvaremot för år 1632 en köpman i Stockholm, Mårten Weiwitzer, sedan kallad Rosenstierna, därför betalat en arrendesumma af 220,500 daler silfvermynt. Rikskansleren hade förut i sitt bekanta memorial till rikerådet af d. 8 Oct. 1633 yrkat afskaffandet af arrendena å kronans inkomster, och då han nu efter tre år väckte förslag, att så snart som möjligt öfvergifva detta system för stora sjötullen, hade rådsherrarne sannolikt fått tillräcklig erfarenhet om de med detsamma förenade olägenheter. Han kunde nu dessutom till general-tullförvaltare föreslå en jämförelsevis ung man, som var af honom sedan en längre tid i olika befattningar pröfvad, hvars namn var Mårten Augustinsson och sedan såsom adlad hette Leijonsköld. Han hade i sin ungdom varit i handelsskola i Hamburg, därefter bokhållare på Rikskanslerens egna gods och sedan innehaft olika befattningar uti flera städer i Sveriges då varande provinser på andra sidan Östersjön, från Neva till Weichsel, allt i uppbördsverket, och då Rikskansleren, efter K. Gustaf Adolfs eröfring af kurfurstendömet Mainz och andra orter vid medlersta Rhen, fick uppdrag att där öfvertaga styrelsen, hade han blifvit af Rikskansleren ditkallad, för att förestå uppbördsverket. Hvilken duglighet han där under Rikskanslerens ögon ådagalagt, synes redan kunna bedömas af det uppdrag han fick, att till rikerådet, såsom den hemmavarande regeringen, framföra ett Rikskanslerens memorial af d. 6 Maj 1633 angående den politiska ställningen i Tyskland, och särdeles af följande ord, hvarmed det afslutas: »Huru eljest alle saker här ute tillstå, det kan Mårten Augustinison väl berätta, efter som han om Rhenströmen och Elsas all besked vet».

Han hade alltså redan genom denna beskickning blifvit för regeringens och rikerådets medlemmar bekant, och hans utnämning till general-tullförvaltare skedde d. 26 Sept. 1636; men troligen har han då först blifvit tillkallad för ärendets slutliga behandling; ty instruktionen för embetet är icke utfärdad förr än d. 19 Dec. s. å. och den nya tullordningen med tulltaxan för utgående varor bär såsom tryckt datum af d. 25 Febr. 1637. (Hithörande handlingar äro att tillgå i Stiernmans Samling af Commerce-, Oeconomie- och Politie-Författningar.) General-tullförvaltaren fick genom instruktionen rätt att vid redovisningen för

influtna tullafgifter, hvilken skulle ske månadsvis, för sig afdraga hvar 20:de penning eller 5 procent och att af- och tillsätta den underlydande betjeningen, hvilken endast skulle vara honom och »den som blefve direktor öfver tullarne» lydnad och respekt skyldige. Kammar-Collegium hade således nu mera blott att mottaga influtna medel samt revidera räkenskaperna.

Anledningar, att utfärdandet af tulltaxan uppskjutits, och en del af förordningarne till slutet af Mars 1637, voro af två slag, det ena var väderlekens beskaffenhet; ty det synes af rådsprotokollet, att Ålandshaf var redan tillfruset vid Öregrund, innan förordningarne af d. 19 och 20 Nov. voro utfärdade, och förr än långt fram på det nya året kunde de ej tillämpas, det andra slaget var af administrativ eller politisk natur, ty emedan regeringen uraktlåtit att vid den riksdag, som hade nära slutat sina förhandlingar, då Rikskansleren kom hem, väcka fråga om förlängning af adelns suspension af tullfriheten, hvilken var nödig för den nya reformen, fann man icke annan utväg än, att först i Stockholm höra den därvarande adeln, i sammanhang med frågan om utskrifningen, för hvilken adeln i landsorten skulle på nyåret samlas länsvis, och på det sättet lyckades man vinna bifall för ännu ett år, hvarefter på riksdagar, 1638, 1640 och 1644 saken ytterligare förekom.

Dessutom hade ganska omfattande undersökningar måst af Leijonsköld företagas i skärgårdarne för bestämmande af de nya tullstationernas läge och utväljande af personalen, och han var ännu upptagen däraf, då öfverläggningen om de vigtiga förordningarne af d. 19 och 20 Nov. ett par dagar förut voro före i rikerådet.

Holländaren Peter Spiring, adlad Silfverkrona, hvilken under förvaltning af tullarne i Preussen gjort Rikskanslerens bekantskap, hade före sin afresa till sitt fädernesland, där han blifvit Svensk resident, gifvit sitt förslag i hufvudsaken; men sjötull-taxorna blefvo ej blott nu utarbetade af Leijonskiöld, med biträde af en erfaren tullnär, utan också under loppet af de följande åren gång efter annan förändrade, naturligtvis under Rikskanslerens inseende.

Det hufvudsakliga målet med reformen var icke så mycket ökade statsinkomster för tillfället, som den inhemska industriens och handelns framsteg; ty en stor del af råvarorna utskeppades ännu, hvilka sedan återkommo bearbetade, och de som skötte utrikes handeln i de flesta af våra smärre städer voro egentligen biträden för Tyska och Holländska köpmän. Det låge därföre mycken vigt på, att Stockholm skulle komma sig före, såsom

handelsstad, och bestämdes alltså, att Södertelge, hvilket har ett sådant inlopp från Östersjön, att det är mycket beqvämt för smuggling, men alls icke för någon större sjöfart, skulle mista den stapelstadsrätt, som den haft mer än 30 år att försöka, »men blifvit sig alldeles lik».

Äfven Gäfle, hvars inlopp den tiden var svårt att bevaka, och hvars sjöfart ännu icke var betydande, måste låta sina utrikes seglande fartyg tullbehandlas i Stockholm; och i öfrigt var utrikes handel på de norr om Stockholm och Åbo belägna nya städerna förbehållen dessa båda, hvarest däremot hvarje höst skulle hållas en s. k. frimarknad på tre veckor, hvarunder hvem som ville egde att infinna sig för att handla med både inländska och utländska.

All införsel-tull skulle betalas af skepparen, innan lasten bröts, efter det af honom uppgifna värdet, men han fick sedan icke fordra mer vid försäljningen.

Utförsel-tullen däremot erlades af säljaren, efter tryckt taxa, hvilken var en tredjedel lägre för hvad som lastades på inländska skepp.

Alla de stapelstäder, hvilka hade ett trångt sund eller en skärgård framför sig, hade där fått en tullstation sig anvisad på någon plats nära den öpna sjön, hvilken de sjöfarande måste eller utan särdeles omväg kunde passera, hvarest den första visitationen skulle ske.

Stockholm, som utan jämförelse var den största handelsstaden, hade sin egentliga tullstation vid Dalarön, och denna skulle också anlöpas af fartyg, som kommo från Gäfle eller skulle fara dit; och där voro därföre också ej mindre än 12 besökare, under det på andra ställen 3 var det vanliga antalet för dylika bistationer. Stockholm hade dessutom en mindre station på Vaxholm och i sjelfva staden nära 20 tull-tjenstemän och betjenter. Nyköping hade sin tullstation på Hasselön, som ligger vid sjelfva inloppet; men Norrköping och Söderköping, som var en gammal stapelstad, men nu i nedgående, fingo på tämligen stort afstånd en gemensam tullstation, vid Barösund, hvilken just år 1637 bebyggdes, med en kostnad af 800 daler, troligen för dess första tullhus; Vestervik hade sin tullstation på den utanför liggande Spårön; Kalmar, som ligger alldeles öppet från södra sidan, kunde icke behöfva någon bistation och hade i stället fått tre strandridare.

Göteborg hade en tullpersonal af 9 civila och 4 soldater, de senare hörande till garnisonen på gamla Elfsborg.

Det egentliga Sverige hade sålunda blott 6 egentliga tullstationer för 8 stapelstäder.

För Finnland var en särskild inspektor förordnad. Tullstationerna voro fyra, nämligen Åbo, med bistation vid Korpoström, Borgå, Helsingfors och Viborg, som med bistationen vid Trångsund, hade af alla utom Stockholm den största personalen, nämligen 22, däribland 4 officerare. Borgå station blef med år 1640 indragen.

Dessa uppgifter äro egentligen hemtade ur riksstaten för år 1640, och således från en tid, då antalet kunnat något jämkas efter behofvet.

Sedan Halland blifvit intaget, tillkommo år 1645 tre tullstationer, nämligen uti Halmstad och Varberg, båda med strandridare, samt vid Malösund, en hamn söder om Odensala-halfön vid inloppet till Kungsbacka; likaså en tullstation i Visby.

Tullbetjeningens aflöning upptages i riksstaterna för de första åren till blott 17,826 daler, men för år 1646 till 46,402 daler silfvermynt. Dalern var den tiden $^{2}/_{3}$ af en specieriksdaler.

För uppsigt med sjöfarande, som närmade sig våra kuster och kunde misstänkas för att vilja anlöpa några olaga hamnar, hade man att påräkna biträde af kronans örlogsfartyg, som voro ute på någon expedition, i krigstid, så väl som under fred, utan att någon särskild kostnad därför till en början påfördes tullverket.

Det åsyftade resultatet af reformen, tullinkomstens stigande, visade sig också genast, och var i det hela ganska fördelaktigt, så att det synes, som hade det öfvergått all den förväntan, som man hade, då tullförvaltarens provision till 5 procent bestämdes; denna hade utan tvifvel kunnat jämkas, sedan Drottning Christina öfvertagit regeringen, således i början af år 1645, då staten för året uppgjordes, men det blef icke på allvar fråga därom förr än tre år senare, och det är därför, som vi hafva tabellerna för 1645 *) hvilka, ehuru de för Finska hamnarna saknas, äro märkvärdiga därigenom, att sedan för nära 80 år inga motsvarande finnas.

*) Ett par anmärkningar till dessa tabeller synas nödiga. Den ena gäller ordet palm som mått för omkretsen af de kostbara masteträden. Det är ett latinskt ord, som betydde handsbredd, och enligt Vitruvius 4 tum, lika med 4 verktum, eller nära en decimeter. Det andra är tiriak, nygrekiskt uttal för theriak, ett motgift för vilda djurs bett, här förmodligen ormbett. Det står nedtill å s. 815, beräknadt i läster, med tecknet 𝔗 både ofvan- och nedanför, och kort därefter: Venetiansk tiriak, beräknad i »𝔗». Men siffertalen på det förra stället äro så höga, att det måste vara skriffel, ehuru det står så skrifvet också i en taxa, och man kunde gissa på lod i st. f. läst.

Fullständigt på siffran skulle tullens belopp för alla år knappt kunna uppgifvas, men den steg första året, 1637, till öfver 263,000 daler silfvermynt, således till mer än dubbelt mot det näst föregående, år 1641 till 312,000, och år 1645 till 410,000 daler. Provisionen för Leijonsköld finnes uti riksstaterna alltid upptagen först i det nästföljande årets stat, emedan den icke förr kunde beräknas, den blef för alla åren bestämd i runda tal, och för år 1637 till 12,500 daler, men höjdes efter hand ända till 25,000 daler, hvilket belopp Drottning Christina för ett par år synes hafva låtit utgå; men då det i början af år 1648 blifvit fråga om en provision af 712,000 daler, och så högt måste alltså tullen för år 1647 hafva stigit, fick Leijonsköld sedan afsked som general-tullförvaltare och gjordes i stället till ledamot af Kammar-Collegium; men Drottningen gaf honom efteråt ett erkännande med att göra honom till friherre af Elfkarleby. Med afseende på motivet till och följderna af denna förändring kan här blott tilläggas, att efterträdaren i embetet fick till en början 1 och sedan blott ½ procent som lön (jämte »andel af confiskationen»), men att handels-statistiken därmed också upphörde, och som äfven den underordnade tullbetjeningens vilkor försämrades genom nedsättning af lönen med en tredjedel, var det att befara både, att tillsynen ofvanifrån skulle minskas och pligttrogenheten hos den lägre betjeningen aftaga, ehuru under de första åren väl icke någon stigning, men icke heller något särdeles fall uti tullinkomsterna visade sig.

Rikskansleren har förmodligen varit främmande för dessa ändringar, hvilka egentligen icke heller rörde grundsatserna för den reform, som han tillvägabragt. Han var vid denna tid också något oense med den unga Drottningen, och det var andra som hade hennes öra, hufvudsakligen därföre, att hon framför allt önskade en snar fred, Rikskansleren åter, som efter K. Gustaf Adolfs död hade den egentliga förtjensten om Sveriges fortfarande verksamhet för det mål, han i Tyska kriget sig föresatt, som var de Evangeliska trosförvandternas frihet, ville att Sverige i freden skulle ibland annat erhålla en sådan ställning inom Tyska riket, att det kunde, när den hotades, betrygga densamma. Han lyckades slutligen också att vinna detta mål, och det har icke varit utan sina följder; men det är möjligt, att han därför måst lemna tullfrågan å sido, hvilken sedan den en gång var afgjord icke förtjenade att göras till en ny tvistepunkt.

C. G. S.

Tabellernas innehåll.

REGISTER.

En asterisk vid den siffra, som anger sidan, utmärker, att den person, som hänvisningen gäller, på denna sida omnämnes utan utsatt namn.

Rättelser.

Sid. 41, rad 2 nedifrån *står:* Vepa *läs:* Repa

» 51 » 16 » kommat utgår.

» 119 » 5 » *står:* iänstvilligaste *läs:* tiänstvilligaste

212 » 2 » kommat utgår.

» 139 » 11 uppifrån: Namnet Tyskbo utgår.

» 234 » 17 uppifrån *står:* Broddebro, *läs:* Broddeboo.

» 302, not 1, bör lyda: J. B. syftar sannolikt på det gränsmöte, som hölls år 1646 efter freden i Brömsebro, och från hvilket åtskilliga handlingar äro i behåll bland Danica i Riksarkivet.

» 355, rad 5 uppifrån *står:* [ɔ: Lich?] *läs:* [ɔ: Lüttich?]

» 382, dateringen, *står:* Kopparberget *läs:* Falun

» 428, sista raden » måttte » måtte

» 433, rad 9 uppifrån *står:* dero mähr *läs:* derom ähr

» 486 » 12 » » [mellanåt] » [ɔ: mellanåt]

» 475 » 2 » » M:son åde » M:s onåde

494, noten, bör lyda: a costij, (handelsterm om försändning) ankommen till bestämd ort.

» 525, rad 7 uppifrån *står:* räkenskapar *läs:* räkenskaper

547 » 6 nedifrån » staden » Staden [ɔ: Stade]

» 588 » 8 uppifrån » Stattlingen » Statt Lingen

» 604 » 2 nedifrån » förränta » förvänta

» 648, dateringen, » Törsjö » Tyresö

» 844, rad 4 nedifrån » föregående » förstnämnde.

Rikskansleren Axel Oxenstiernas skrifter och brefvexling. Utgifna af K. Vitterhets- Historie- och Antiqvitets-akademien.

Förra afdelningen:

Band 1. Historiska och politiska skrifter. Pris 9 kr.

Band 2. Bref 1606—1624. Pris 11 kr.

Band 3. Bref 1625—1627. Pris 11 kr.

Senare afdelningen:

Band 1. Konung Gustaf II Adolfs bref och instruktioner. Pris 11 kr.

Band 2. Hugo Grotii bref, 1633—1639. Pris 9 kr.

Band 3. Gabr. G:son Oxenstiernas bref 1611—1640. Per Brahes bref 1633—1651. Pris 8 kr.

Band 4. Hugo Grotii bref 1640—1645, med tillägg af brefven till rikskanslerens sekreterare P. Schmalz, 1635—1638. Pris 9 kr.

Band 5. Jakob De la Gardies bref 1611—1650. Pris 8 kr.

Band 6. Johan Baners bref 1624—1641. Pris 11 kr. 50 öre.

Band 7. 1. Hertig Bernhards af Sachsen-Weimar bref 1632—1639. 2. Landgrefve Wilhelms af Hessen—Kassel bref 1632—1637. Med tillägg af brefven från den sistnämndes gemål, landgrefvinnan Amalia Elisabeth 1634—1650. Pris 9 kr. 50 öre.

Band 8. Gustaf Horns, Lennart Torstenssons och Carl Gustaf Wrangels bref. Pris 10 kr.

Band 9. Bref från Herman Wrangel med flera generaler. Pris 13 kr.

Band 10. Carl Carlsson Gyldenhielms, Johan Skyttes och pfalzgrefven Johan Casimirs bref. Pris 12 kr.

Band 11. Carl Bonde och Louis De Geer m. fl. bref angående bergverk, handel och finanser. Pris 12 kr.
